·F·Joannes de Baſſolis

Preclariſſimi Sacre Theologie Doctoris. F. Jo. de Baſſolis Minorite in Tertiū ſententiarū Opus/non minus vtile ꝙ ingenioſum/Impenſis non minimis/Curaq3/ꝛ emendatione non mediocri/ad debite integritatis ſanitatem reuocatum/Ac marginalibus adnotamentis/Claro quoq3 contentorum Indice recenter illuſtratum/Opera denicq3/ꝛ arte impreſſionis mirifica elaboratum.

Feliciter adeſt.

✠

Bibl. Secr.
Coll. Rom. Soc. Jesu
ex legato Illmi Card.
… Cignarchi Minoritae

¶ Venūdatur in vico Maturinorū ſub Auicludij interſignio Apud

PARISIOS.

41. F. 1…
19
BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ORONTIVS FINE DELPHINAS AD REVERENDŪ Patrē, & Magiſtrū noſtrū, Fratrē Thomā Verrier, Sacrę paginę ꝓfeſſorē, ac interpretē ꝓfundiſſimū. Epigrāma.

SAcra Panompheum tali gemebunda tonantem,
Et ſuperas adiit Pagina ſacra domos:
O pater humanas cogor delinquere ſedes,
Rarus Pariſia fautor in vrbe meus.
Huic rerum genitor: Meritum tibi filia mittam
Fautorem, Redeas, tecta priora pete.
Tum pater elegit (rebus modo rite peractis)
Vnum ex Franciſci relligione virum.
Qui ſermone potens, & puro dogmate, Gentes
Cędibus eximeret, criminibuſq; malis.
Solus es o Thoma doctorum ſtella refulgens,
Qui poſſis alacri fata referre tuba.
Ergo deus rutilo te vnum demiſit ab axe,
Ne ſortem gemeret Pagina diua ſuam.
Tuq; Minoritę conuentus fama Minoris
Baſſoli excipias aurea ſcripta. Vale.

Idem Orontius Fine, Ad ſuum patronū, & amicū M. Ioannē Surdum, Flexanū, Andegauēſem, Medicę artis ſtudioſiſſimum, & doctiſſimum. Hexaſtichon.

NOn ſemper Medicas inuiſit Delius artes:
Exercens forti pinea tela manu.
Tu quoq; Ioannes Phebeę maximus artis
Profeſſor, mecum dogmata ſacra lege.
Quęq; relegiſti nondum correcta, Videto
Splendida pumicibus terſa, notata, meis.

Idem Orontius Fine, Ad ſuū M. Ioannē Foſſerium.

EMula ſubdoluit Ciceronis Gręcia famam:
Turba q huic herbam Gręca ſubacta daret.
Non minus Italiam (cum iam tua ſcripta videret)
Fletibus aſſiduis intumuiſſe ferunt.
Ipſa pari luctu mœrebit Gręcia Gręcis
Si modo te ſtudijs inuigilare putet.
Perge, Matiſcenſis floreſcens gloria terrę:
Finęum redamet Foſſerianus amor.

Io. Foſſerij ad Orontium ſuum Reſponſio.

Multa (nec agnoſco) nobis Finæe reponis,
Sed tua furtiuus pectora fallit amor.

FINIS.

REVERENDO PATRI FRATRI IOANNI HVRAVLT MAVRINIACENSI ANTISTITI/ET RELIGIOSO/ET OPTIMO/ORONTIVS FINE DELPHINAS/FOELICI=TATEM PERPETVAM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

OPINATI SVNT PLERIQVE DERE
literaria olim benemeriti (Prꝺſul digniſſime)
a magnis/aut doctiſſimis viris maximā inue=
hi poſſe auctoritatem:aut eis obſeruātiam ip
ſorum explicatiorem fieri:aut denique quic=
quam expeditius adſequi(quod maxime ſtu
dioſis negocioſum eſſe ſolet) ſi illis literarios
labores(quas vigilātias adpellamus)vel quid
eorum ſimile deſtinarent. Eam ob rem quum
nobis illius profundiſſimi Theologi. F. Ioannis de Baſſolis Minoritę in
genioſa/ & ſanequā fructuoſa in Tertium ſententiarum opera/per quoſ=
dam:& pręcipue F. Thomā Verrier/inter minoritas Theologos nō mi
nimū(qui huiuſce exequutiōis primus motor extitit)oblata fuere: Hac
videlicet intentione vt ipa opera viſeremus/ & viſa diligenter a mendis(ſi
quę eſſent)ſuccoſiora in margine adnotando:purgaremus:vt tandem ſic
emendata:& purę integritati reſtituta fœliciter prodirent in lucem:Illud
mox(licet onus noſtris viribus longe impar ſumpſerimus)adiplere haud
recuſauimus. Ne candidi lectores(Theologi potiſſimū)tali:ac tanto mu
nere noſtra incuria:noſtrave inaudatia defraudarētur. Quātum igitur in
his edēdis elaborauerimus(quum quicquid ſupereſt ocij:illud omne ad=
cōmodauerimus)tuo:ac cęterorum iudicio(re ipſa teſtāte)ſubmittimus.
Verūtamen noluimus p̄fata opera in lucē venire:niſi tuum quoq; nomen
aliquā eorum partē ſibi vendicaret. Hunc propterea Tertiū(tanq̄ priori
bus excellentiorem)tuę obſeruādę paternitati(vt optime merēti)deditū
voluimus. Vt illum tua auctoritate ſtudentes magis exiſtimēt:Et tu amo
rem noſtrum ſingularem:obſeruantiamq; perpendas. Nichil enim inter
omnia quę in animo ſunt mihi plus obuiam venit:& mentem ſępenume=
ro ſollicitam vehementius angit:quam tibi:ac tuo perhumano fratri Do=
mino Roberto Hurault:viro quidem ſingulari:& bonis literis ſuapte na
tura deditiſſimo:necnon & cęteris tuis omnibus(qui de me quotidie be=
ne meriti ſunt)gratificari:& meam obſeruantiam fieri explicatiorem. Fu=
turum igitur ſcias quod ſi hos labores noſtros tibi placuiſſe/gratoſq; fuiſ=
ſe intellexerimus:Curabimus noſtris lucubrationibus:præclaris illis an=
tiquorum ſapientum operibus:& huic noſtrę ætati ignotis:Immo etiam
proprijs(dummodo nobis illud ſuppetat ocium:quo(vt ſtudioſi)indige

re videmur) nomẽ tuum: ac tuorum illuſtrãdo perpetuare. Vt tu cum illis multis annis/ etiã poſt funera/ viuere poſſis. Vale religionis exemplar rariſſimum. Pariſijs Idibus Februarij Anno Chriſti gentium redemptoris. Seſquimilleſimo decimo ſeptimo.

Ioannis Foſſerij Matiſcẽſis/ Dño Magiſtro
Orõtio Fine Delphinati/ Mathematices/ ac
Medicinę profeſſori ſolertiſſimo/ Carmen.

QVantum pęonię Theſides virbius arti
Debuit/ attonitis excruciatus equis:
Hoc tibi/ vel maius doctor Baſſol' (orõti)
Debet: Orontea iam reuocatus ope.
Sic tua ſolemni reſonans pręconia cantu
Scotica ſuppoſito carmine ſecta refert.
Baſſolum erexit memorandus Orontius/ arte
Dedalus: & verę nobilitatis apex.

Idem Ioannes Foſſerius Magiſtro Nicolao Paruo Beloſanenſi/ ſuo.

Parue decus noſtrum/ ſi quando negocia linquas
Delphica: vel ceptum muſa remittat opus:
En Baſſolus adeſt: hunc amplexare: Poeta
Sorbonici tandem militis arma geret.

Nicolaus Paruus Beloſanenſis Ad eundem
Magiſtrum Orontium Fine Delphinatem/
OCTOSTICHON.

OElabi ſupero Baſſolus ab axe volebat/
Vt tibi cũ merito munus honore daret.
Sed nõ poſſe ratus dignas pſoluere grates
Deſtitit/ hęc ſcribens diſticha bina tibi:
Neſcit quo certet Baſſolus munere tecum:
Perpetuum confers: tale referre nequit.
Vt breuis eſt auri: ſic gemme labitur vſus:
Occurrit dignum te nihil: ergo Vale.

Idem Nicolaus Paruus ſuo Magiſtro Ioanni Foſſerio Matiſcenſi.

Si meus ortygiam Phœbus quandoq; reuiſat:
Baſſolo inuigilem france poeta mones.
Qui ſatur es phœbo monitis inſiſte beatis:
Nũc mihi plus helicon pluſquoq; muſa placet.

FINIS.

¶ Index omnium in hoc opere cōtētoꝝ ſtudioſe collectus.

¶ Diſtin. Prime.

Queſtio prima. Utrum Incarnatio diuine perſone ad redemptionē hūani generis fuerit poſſibilis.
¶ Primo inquiritur ad euidentiā queſtionis quomō in creaturis differunt ſuppoſitum ⁊ natura. Et an ſuppoſitum vltra naturam addat aliquid poſitiuum.
¶ Secundo de poſſibilitate incarnationis/ ⁊ q̄tū ad diuinum ſuppoſitū vt efficiens ⁊ cauſans ipſaꝫ vnionem nature aſſumpte et vt terminans ipſam vnionem. Et omnia diffuſe.

Queſtio ſecūda. Utrum per ſcripturam canonicam a iudeis receptam poſſit efficaciter ꝓbari ↄ eos meſſiā aduenıſſe de facto.
¶ Primo premittūtur quedā preambula ad qōnē neceſſaria. Et ad euidētiam terminoꝝ eius.
¶ Secūdo queritur an probari poſſit de perſona xp̄i vel meſſye ꝙ ſit verus deus ⁊ verus homo.
¶ Tertio an ꝓbari poſſit ꝙ iā de facto aduenerit
¶ Quarto ponuntur inſtantie ⁊ ſoluuntur.

Queſtio tertia. Utrum vna perſona diuina poſſit incarnari ſine alia.
¶ Primo inquiritur vtrū quelibet trium perſonarum potuerit incarnari.
¶ Secundo vtrum vna ſine alia.
¶ Tertio dato ꝙ ita fuerit factum vtrum eſſentia in perſona incarnata ſit ratio terminādi vnionem nature aſſumpte vel relatio ipſa.

Queſtio quarta Utrum plures ꝑſone diuine poſſint vel potuerint ſimul eandem numero materiam aſſumere.
¶ Primo oſtenditur propoſitum.
¶ Secūdo vtrū aliqua vna perſona poſſit plures ſimul naturas aſſumere/ ſiue eiuſdem rationis/ ſiue alterius ⁊ alterius.
¶ Tertio R̄ndetur ad rationes ſi q̄ ſunt ↄ dicta.

Queſtio quinta. Utrū aliqua diuina ꝑſona fuiſſet incarnata ſi hō nō peccaſſet
¶ Primo ponitur opinio ꝙ nō cum ſuis motiuis
¶ Secūdo ponitur alia opinio cōtraria reſpondēdo ad queſtionem ⁊ arguēdo cōtra primam.
¶ Tertio reſpondetur ad motiua opinionis.

Queſtio ſexta. Utrum repugnet ſuppoſito creato ꝙ ſuſtentet vel ſuppoſitet alienam naturam creatam in ſeipſo.
¶ Primo oſtenditur de propoſito quomodo ſic/ ⁊ quomodo non.
¶ Secūdo vtrum ſuppoſitum creatum poſſit ſuſtentare plures naturas.
¶ Tertio vtrū plura ſuppoſita creata poſſint eandem numero naturam ſuſtentare.

¶ Diſtin. Secunde.

Queſtio prima. Utrum verbum potuerit aſſumere naturam irrationalem.
¶ Primo ponitur vna opinio de queſtione cum motiuis ſuis.
¶ Secundo ponitur alia que tenetur et arguitur contra primam.
¶ Tertio reſpondetur ad motiua aliorum.

Queſtio ſecunda. Utrum deus potuit aſſumere naturā rōnalem non fruentē
¶ Primo ponitur opinio negatiua de queſtione cum motiuis eius.
¶ Secundo ponitur alia affirmatiua r̄ndendo ad queſtionem ⁊ arguendo contra primam ⁊ ſoluendo motiua eius.
¶ Tertio queritur an deus poſſit aſſumere naturam rationalem nō gratā loquendo de gratia gratum faciente. ⁊ ponitur ꝙ ſic.

Queſtio tertia. Utrum tota natura humana primo fuerit aſſumpta a verbo. vel eius partes prius.
¶ Primo ponitur vna opinio cum ſuis motiuis/ ⁊ modo dicendi.
¶ Scd̄o ponitur alia arguendo cōtra primam. Et ponitur alius modus dicendi.
¶ Tertio reſpondetur ad rationes aliorum.

Queſtio quarta. Utrū organiſatio vel formatio carnis xp̄i preceſſerint incarnationem verbi.
¶ Prīo ꝑmittūt̄ aliq̄ cōcurrētia ad īcarnatōem.
¶ Scd̄o oſtēditur an oīa iſta fuerint ſimul ſm̄ durationem/ ⁊ quis ordo ipoꝝ ſm̄ naturam.
¶ Tertio mouētur inſtantie ⁊ ſoluuntur.

¶ Diſtin. tertie.

Queſtio prima. Utrum btā virgo ↄtraxerit peccatum originale.
¶ Primo diſtinguitur de conceptione ⁊ adplicatur ad propoſitum.
¶ Secūdo ponitur opinio ꝙ btā virgo nō cōtraxit (ſicut decuit) pctm̄ originale cum ſuis motiuis
¶ Tertio inſtat̄ ↄtra eandem opinionē ⁊ ſoluitur

Queſtio ſecūda. Utrū ſuppoſito ꝙ btā virgo ↄtxiſſet pctm̄ originale fuiſſet ī pctō per ſolum inſtans tempus vel per tempus.
¶ Primo ponitur vna opinio cum ſuis motiuis.
¶ Secūdo arguitur contra eam: ⁊ ſoluitur.
¶ Tertio ponitur alia opinio.
¶ Quarto ponuntur inſtantie ⁊ ſoluuntur.

¶ Diſtin. quarte.

Queſtio Utrū btā virgo fuerit vera mater naturalis ipſius xp̄i.
¶ Primo oſtendit̄ an btā virgo fuerit cooperata actiue ſpirituiſancto ad gn̄ationem xp̄i tp̄alem.
¶ Scd̄o an ſit vera mater xp̄i naturalis ⁊ q̄uo.
¶ Tertio an meruerit eſſe mater xp̄i.
¶ Ultimo ad rationes.

¶ Diſtin. quīte.

Queſtio Utrum natura diuia aſſumpſerit naturam humanam in xp̄o.
¶ Primo oſtenditur de propoſito.
¶ Secūdo an perſona diuina aſſumpſerit hominem vel perſonam diuinam.
¶ Tertio an natura humana prius potuit perſonari q̄ aſſumeretur.

¶ Diſtin. ſexte.

Queſtio Utrum in xp̄o ſint plura eſſe.
¶ Primo ad euidentiam queſtio-

nis oſtenditur diffuſe ⁊ cum multis opinionibus / Utrum in creatura differant eſſentia / ⁊ eſſe actualis exiſtentie.

¶ Secundo ponitur vna opinio de queſtione cum ſuis motiuis.

¶ Tertio ponitur alia arguendo contra primam ⁊ reſpondetur ad motiua eius.

¶ Diſtin. vij.

Queſtio Utrum ex vi vnionis nature humane ad verbum iſta ſit vera de᷒ ē hō

¶ Primo oſtenditur an iſta ſit vera ⁊ quomodo.

¶ Secũdo an hec ſit vera deus eſt factus homo.

¶ Tertio an ecõuerſo homo ſit factus deus.

¶ Diſtin. viij.

Queſtio prima. Utrum in eodem ſuppoſito vel ſubiecto poſſint eſſe plures relationes reales eiuſdem rationis.

¶ Primo oſtenditur vtrũ in eodem ſuppoſito vel ſubiecto creato poſſint fundari ſuper idem fundamentum plures relationes eiuſdem rõnis.

¶ Secundo vtrũ hoc ſit poſſibile q̃ vnum ſuppoſitum referatur ſm diuerſa fundamenta pluribus relationibus eiuſdem rationis.

¶ Tertio vtrum in pluribus ſuppoſitis vel ſubiectis poſſit eſſe vnica relatio numero ad aliqđ vnum extremum vel ad plura.

¶ Quarto vtrum in diuerſis ſuppoſitis ſm idem fundamentum poſſit eſſe vnica relatio indiſtincta ad eundem terminum.

Queſtio 2ª. Utrũ ĩ xp̃o ſint plures filiationes reales ad patrem ⁊ matrem.

¶ Primo ponitur vna opinio de queſtiõe cũ ſuis motiuis ⁊ modo dicendi.

¶ Secũdo ponitur alia reſpondendo ad queſtionem ⁊ arguitur ꝯ primam. Et declaratur poſitio.

¶ Ultimo reſpondetur ad motiua prĩe opinionis

Diſtin. ix.

Queſtio Utrum xp̃o tñ ſm naturam diuinam ſit latria exhibenda.

¶ Primo oſtenditur quid ſit latria.

¶ Secundo an ſit virtus: ⁊ qualis virtus. Et ſimiliter de dulia.

¶ Tertio quibus vel cui debeant latria vel dulia exhiberi.

¶ Ultimo quomodo debeant exhiberi. Ex quibus apparet propoſitum.

¶ Diſtin. x.

Queſtio Utrum Chriſtus ſit filius dei adoptiuus.

¶ Primo oſtenditur an xp̃us homo ſit predeſtinatus ⁊ per quem modum.

¶ Secundo oſtenditur an ſit filius dei adoptiuus ponendo duas opiniones.

¶ Ultimo ad rationes.

¶ Diſtin. xj.

Queſtio Utrum iſta ſit concedenda xp̃s eſt creatura.

¶ Primo oſtenditur an xp̃us ſit creatura.

¶ Secundo an chriſtus incepit eſſe.

¶ Tertio an xp̃us ſm q̃ homo ſit creatura.

¶ Diſtin. xij.

Queſtio Utrum xp̃us potuit peccare.

¶ Primo oſtenditur an hoc fuit poſſibile loquẽdo ſine implicatione ꝯtradictionis.

¶ Secũdo an de facto ſm ordinationẽ diuine voluntatis quam tenemus de ipſo.

¶ Diſtin. xiij.

Queſtio Utrum in aĩa xp̃i ſit vel fuerit aliqua gratia habitualis creata ĩformans ipſam.

¶ Primo oſtenditur de propoſito q̃ ſic.

¶ Secũdo inquiritur an illa fuerit ſumma gratia poſſibilis / ⁊ per conſequens an finita vel infinita

¶ Tertio an ſine illa potuit habere aĩa xp̃i ſummum actum fruitionis.

¶ Diſtin. xiiii.

Queſtio prĩa. Utrũ in anima xp̃i neceſſe ſit aliquem habitum vel ſpecieꝫ neceſſariam ad actum viſionis beatifice.

¶ Primo inquiritur de queſtione propoſita diffuſe q̃tum ad viſionem intellectus.

¶ Scđo correſpõdẽter q̃tũ ad fruitionẽ affectus

¶ Tertio an aĩa xp̃i habeat in ſe perfectiſſimam fruitionem vel viſionem.

Queſtio ſecunda. Utrum anima xp̃i eodem actu quo videt verbũ videat ĩ actu ⁊ diſtincte omnia que videt verbum.

¶ Primo oſtenditur q̃ anima xp̃i videat verbuꝫ beatifice ſm aliquam rationem obiectiuam finitã vel infinitam.

¶ Secundo ponuntur opiniones de queſtione cũ ſuis motiuis ⁊ modo dicendi.

¶ Tertio ponitur alia reſpondendo ad queſtionẽ Et ad motiua aliorum.

Queſtio tertia Utrum chriſtus habuit perfectã noticiam ⁊ diſtinctam omnium rerũ in ꝓprio genere.

¶ Primo ad euidẽtiam queſtionis querit᷑. Utruꝫ ſcientia rei vel noticia in ꝓprio genere dicat in aĩa chriſti aliquid abſolutum vel eſſentialiter relatiuũ ad obiectum.

¶ Secundo ponitur vna opinio de queſtione. Et arguitur contra eam ſoluendo motiua eius.

¶ Ultimo dicitur aliter ad queſtionem.

¶ Diſtin. xv.

Queſtio Utrum in anima xp̃i tempore paſſiõis fuerit vere triſticia aliqua ſm portionem ſuperiorem nõ obſtante ſumma leticia fruitionis.

¶ Primo inquiritur vtruꝫ duo contraria poſſint quacũq; virtute ſtare ſimul in eodem ſubiecto.

¶ Secundo ponitur vnus modus dicẽdi de q̃ſtione. Et arguitur contra ipſum.

¶ Tertio ponitur alius ⁊ declaratur.

¶ Diſtin. xvj.

Queſtio Utrum Chriſtus habuit neceſſitatem moriendi.

¶ Primo oſtenditur quid de propoſito.

¶ Secundo Utrum in poteſtate Chriſti fuerit mori vel non mori inflictis ſibi doloribus quos in

paſſione ſuſtinuit.
¶ Tertio vtrum mors eius fuerit naturalis vel violenta.

Diſtin.xvij.

Queſtio Utrum in Chriſto ſint vel fuerint plures voluntates.
¶ Primo oſtenditur ꝙ ſic.
¶ Secundo an in xp̄o fuerint plures appetitus ſenſitiui.
¶ Tertio an omnis voluntas xp̄i ſemper fuerit impleta. Et omnis oratio exaudita.

¶ Diſtin.xviii.

Queſtio Utrum xp̄us potuit aliquid mereri ab inſtanti ſue conceptionis.
¶ Primo oſtēditur quid de propoſito diffuſe.
¶ Secundo an meruit aliquid de facto.
¶ Tertio quid meruit.
¶ Quarto quo actu meruit vel merere potuit.

¶ Diſtin.xix.

Queſtio Utrum xp̄s meruit omnibus hominibus gratiam ⁊ gloriam.
¶ Primo ponitur vna opinio de queſtione ⁊ arguitur contra eam.
¶ Secundo reſpondetur aliter ad queſtionem.
¶ Tertio inſtatur ⁊ ſoluitur.

¶ Diſtin.xx.

Queſtio Utrum neceſſe fuerit genus hūanuꝫ reparari per paſſionem xp̄i.
¶ Primo oſtenditur an fuit neceſſarium genꝰ humanum redimi vel reparari.
¶ Secundo an per viam ſatiſfactionis.
¶ Tertio an ſatiſfactio debuit neceſſario fieri a deo vel homine.
¶ Ultimo an talis ſatiſfactio puta per mortē fuerit neceſſaria.

¶ Diſtin.xxi.

Queſtio Utrum corpus xp̄i fuerit idem numero mortuū qḋ prius fuerat viuū.
¶ Primo oſtenditur propoſitum.
¶ Secundo inquiritur vtrum corpꝰ xp̄i fuiſſet putrefactum ſi reſurrectio non fuiſſet accelerata. Et dato ꝙ non. Utrum nouo vel antiquo miraculo fuiſſet preſeruatum.

¶ Diſtin.xxij.

Queſtio. Utrum Chriſtus in triduo mortis fuerit homo.
¶ Primo inquiritur ad euidētiā queſtionis vtrū materia ſit de q̄ditate ſpeciei ſubſtātie naturalis.
¶ Secundo ponuntur alique opiniōes de queſtione cum motiuis earum.
¶ Tertio reſpondetur aliter ad queſtiōem ꝙ xp̄s non fuit homo in triduo.
¶ Ultimo reſpōdetur ad motiua aliorum

¶ Diſtin.xxiij.

Queſtio Utrum ad actum credendi ea que ſunt fidei ſit habitus fidei infuſꝰ neceſſarius.
¶ Primo oſtēditur an ſit ponendus in nobis habitus fidei infuſus.
¶ Secundo an cum eodem ſit ponendus habitus fidei adquiſitus.
¶ Tertio an fides infuſa ⁊ adquiſita ſint in intellectu. ſicut in ſubiecto.

¶ Diſtin.xxiiij.

Queſtio Utrum deus ſit obiectuꝫ fidei ſm̄ ꝓpriam rationem deitatis.
¶ Primo īquiritur de obiecto fidei per ſe primo ⁊ de obiectis ſecūdarijs ⁊ de ratione formali obiecti per ſe primi.
¶ Secundo an fides ſit vnus habitꝰ reſpectu om̄nium ſuorum obiectorum.
¶ Tertio an ſit meritorium credere per fidem obiectis talibus excedentibus facultatem naturalē.

¶ Diſtin.xxv.

Queſtio An pro omni tempore fuerit neceſſarium ad ſalutē cuilibeꝫ adulto credere explicite ⁊ diſtincte illa que credūt modo ⁊ tenent xp̄iani per fidem.
¶ Primo oſtēditur ꝙ fides habitualis infuſā ſemper fuit neceſſaria ad ſalutem in quocunq̄. Non ſic autem de adquiſita.
¶ Secundo an pro omni ſtatu ⁊ lege fuerit neceſſarium credere illa que credit eccleſia.
¶ Tertio an fuerit neceſſarium cuilibꝫ crēdere ea explicite ⁊ diſtincte.

¶ Diſtin.xxvj.

Queſtio Utrum ſpes ſit virtus theologica diſtincta a fide ⁊ caritate.
¶ Primo oſtenditur quid ſit virtus theologica/ ⁊ quot ſunt tales Et per cōſequens patet de ſpe.
¶ Secundo queritur in qua potentia ſit ſpes tanq̄ in ſubiecto.
¶ Tertio de actu eius ⁊ obiecto an deſiderare ſit actus eius.

¶ Diſtin.xxvij.

Queſtio Utrum creatura rationalis vel actualis ex puris naturalibꝰ poſſit diligere deum ſuper ſe ⁊ ſuper omnia.
¶ Primo inquiritur hoc de creatura pro ſtatu nature integre.
¶ Secundo pro ſtatu nature lapſe.
¶ Tertio oſtenditur an caritas ſit habitus neceſſarius ad actum diligendi deum ſuper omnia. et ſi facit aliquid ad talem actum.

Diſtin.xxviij.xxix.⁊ xxx.

Queſtio Utrum ſolus deus ſit obiectuꝫ caritatis.
¶ Primo inquiritur vtrum deus ſit per ſe primū obiectum caritatis ⁊ ſub qua ratione.
¶ Secundo de obiectis ſecundarijs ex parte perſone diligentis.
¶ Tertio ex parte aliorum a diligente vel caritatem habente.
¶ Ultimo ad rationes.

¶ Diſtin.xxxi.

Queſtio Utrum ſola caritas inter v̄tutes infuſas maneat in patria.

¶ Pꝛimo oſtenditur an habitus fidei ⁊ ſpei in pa
tria poſſit manere.
¶ Secundo de actibus earūdem.
¶ Tertio an ſola caritas maneat de facto/et quo
modo/ ⁊ ad quid.
¶ Ultimo ad rationes.

¶ Diſtin.xxxij.

Queſtio Utrum deus diligat omnia equa
liter ex caritate.
¶ Pꝛimo oſtenditur ꝙ deus ab eterno omnia di
ligit/ ⁊ quo modo.
¶ Secundo ꝙ equaliter omnia diligit aliquo mo
do/ ⁊ aliquo modo non.
¶ Tertio an oīa dilecta a deo ſint bona quia di
lecta ab ipſo vel econuerſo ſint dilecta quia bona.

¶ Diſtin.xxxiij.

Queſtio pꝛima. Utrū virtutes moꝛales ſint
in appetitu ſenſitiuo vel in volūta
te ſicut in ſubiecto.
¶ Pꝛimo ponuntur aliqui modi dicēdi de q̄ſtio
ne cum ſuis motiuis.
¶ Secundo arguitur cōtra eos ⁊ ponit alius mo
dus dicendi/ ⁊ declaratur.
¶ Tertio ſoluitur ad motiua alioꝛum.

Queſtio ſecunda. Utrū omnes virtutes pre
ter theologicas inſint homini a na
tura vel ex adquiſitione.
¶ Pꝛimo oſtēditur propoſitum/ ⁊ modus quomo
do inſint virtutes explicatur.
¶ Secundo an in adquiſitione virtutum moꝛaliū
pꝛincipalius ſe habeat intellectus vel voluntas.
¶ Tertio an cum virtutibus adquiſitis neceſſe ſit
ponere coꝛreſpondentes infuſas.

Queſtio tertia. Utrum oēs virtutes moꝛa
les ꝯſiſtant in medio circa paſſiōes
¶ Pꝛimo inquiritur vtrum omnes conſiſtant cir
ca paſſiones moderandas.
¶ Secundo vtrum omnes conſiſtant in medio vel
non ⁊ quomodo.
¶ Tertio quale ſit illud medium.

¶ Diſtin.xxxiiij.

Queſtio vtrum virtutes/dona/beatitudīes
⁊ fructus ſint idem habitus per eſ
ſentiam differentes.
¶ Pꝛimo q̄tuꝫ ad virtutes dona ⁊ beatitudines
ponuntur due opiniones de queſtione/et arguitur
contra eas.
¶ Secundo ponuntur alie/ ⁊ declarātur. Et ſimul
dicitur aliquid de fructibus.
¶ Tertio inſtatur contra pꝛedicta ⁊ ſoluitur.

¶ Diſtin.xxxv.

Queſtio Utrum vita contēplatiua pro ſta
tu pꝛeſentis vite ſit nobilioꝛ ⁊ per
fectioꝛ ⁊ maioꝛis meriti ꝙ̄ vita actiua.
¶ Pꝛimo ponit vna opinio de queſtione cuꝫ ſuis
motiuis.
¶ Secundo ponitur alia reſpondendo ad queſtio
nem. Et arguendo contra pꝛimam.
¶ Tertio ſoluuntur motiua pꝛime opinionis.

¶ Diſtin.xxxvj.

Queſtio Utrum virtutes ſint adinuiceꝫ cō
nexe.
¶ Pꝛimo inquiritur vtrum omnes virtutes mo
rales ſint adinuicem neceſſario connexe.
¶ Secūdo vtrum reſpectu omnium ſufficiat po
nere vnam pꝛudentiam in intellectu/ vel opoꝛteat
ponere plures.
¶ Tertio vtrum virtutes moꝛales ſint neceſſario
cōnexe cum pꝛudentia ⁊ econuerſo.

¶ Diſtin.xxxvij.

Queſtio Utrum pꝛecepta decalogi ſint diſ
penſabilia.
¶ Pꝛimo oſtenditur que ⁊ quot ſunt pꝛecepta de
calogi.
¶ Secundo inquiritur an ſint de iure nature.
¶ Tertio vtrum ſint diſpen ſabilia vel non.

¶ Diſtin.xxxviij.

Queſtio Utrum omne mendacium ſit moꝛ
tale peccatum.
¶ Pꝛimo oſtenditur ꝙ omne mēdacium ē pctm̄.
¶ Secundo an omne mēdacium ſit moꝛtale pctm̄
¶ Tertio an habitus mentiendi pertineat ad in
intellectum vel voluntatem.

¶ Diſtin.xxxix.

Queſtio Utrum licitum ſit iurare.
¶ Pꝛimo inquiritur an ſit licitum
iurare ⁊ quomodo.
¶ Secundo per quid eſt iurandum.
¶ Tertio vtrum omne iuramentum promiſſoꝛius
obliget ad ſeruandum.

¶ Diſtin.xl.

Queſtio Utrum lex noua in mēte hominis
ſit habitus vel actus vel obiectum
vel aliquid aliud a pꝛedictis.
¶ Pꝛimo inquiritur ī generali que ſit ratio legis
⁊ quid ſit lex/ ⁊ ad quam potentiam pertineat Et
ex hoc patet de lege noua.
¶ Secundo oſtenditur vtrum lex noua ſit grauioꝛ
ad obſeruandum ꝙ̄ fuerit lex antiqua ⁊ oſtenditur
ꝙ lex noua xp̄i leuioꝛ eſt Ipſe enim eſt cuius iugū
ſuaue eſt ⁊ onus eius leue q̄ eſt deus benedictus
in ſecula ſeculoꝛum. A M E N.

¶ Explicit index queſtionū
et articuloꝛum huius operis
ſuper tertium ſententiarum.

¶ Sequitur pꝛefatio

Fratris Joannis de Baſſolis Minorite: Sacre Theologie ꝓfeſſoris Plani: ⁊ exploratoris ꝓfūdiſſimi. In Tertiū Sententiarū. Collatio.

Ipſe eſt caput corporis eccleſie qui eſt principi
Collo.1. um primogenit⁹ ex mortuis ad Colloceſes primo capitulo. Dicebatur in principio ſententiarum proſequendo illud thema principium verbo
Veritas theologica. rum tuorum veritas ꝙ veritas theologica que quaſi tota conflatur in quattuor libris ſententiarum circa quattuor verſatur principaliter que in libris predictis pertractantur. Primum namq₃ eſt dignitas diuini generis. Secundum eſt nouitas diuini operis Tertium caritas diuini federis. Quartum eſt bonitas diuini muneris. Prima duo pertinēt ad primum et ſecundum. Alia vero duo ad tertium et quartum.

Expeditis igit̄ primis duobus primo et ſecūdo. Reſtat dicendum de tertio in hoc tertio libro puta de nouitate diuini federis qđ habuit ad genus humanum in ſua incarnatione bene dicta.

Hoc autem fedus diuine miſeratiōis exp̄mit Apoſtolus in verbis preaſſumptis quando dicit de chriſto verbo incarnato dei filio ꝙ ipſe eſt caput corporis eccleſie: qui eſt principium primogenitus ex mortuis. Na₃ ſecundum hoc dicit iſtud verbum ꝙ eſt caput eccle
1.ad thimo.2. ſie noſq₃ membra eius mediator dei et hominū homo chriſtus ieſus. In verbis ergo predictis dico ꝙ Apoſtolus deſcribit chriſtum verbu₃ dei pro nobis incarnatum. Primo ꝯtum ad gradum eminentie principalis cum dicitur. Ipſe eſt caput. Secundo ꝯtum ad nexum amicitie fraternalis vel liberalis cum dicitur corporis eccleſie. Tertio ꝯtum ad actum vel modum influentie virtualis qui eſt principium. Quarto ꝯtum ad fructum patientie triumphalis: quia primogenitus ex mortuis.

Deſcribit ergo primo ſuam preſidētiam principalē. ſecundo ſuam liberalem ⁊ fraternalem amicitiā. tertio ſuam virtualem influentiam ⁊ quarto ſuā triūphalem patientiam. Primū probat capitis dignitas. Secundum corporis vnitas. Tertium virtus principij. Quartū fructus ſupplicij mortalis ſupple: quia primogenitus ex mortuis.

Dico ergo primo ꝙ chriſt⁹ ieſus mediator dei et hominum in hoc verbo deſcribitur ꝯtum ad eminētiam principalem. Nam ipſe eſt caput. Sicut eni₃ caput ceteris membris preeminet et ſuperius ſituatur. Sic chriſtus omni creature ſupereminet et ipſi principatur. Ipſe eſt enim caput aureum multo fortius ꝙ̄ ille Nabugodonoſor. Ipſe eſt illud caput de quo ſcriptum eſt. Lapidem quem reprobauerūt ps.117. edificantes hic factus eſt in caput anguli. A domino factum eſt iſtud ⁊ eſt mirabile in oculis noſtris. Ubi notantur quattuor que probant ipſius chriſti principalem eminentiam. Primum eſt miſteriū expreſſiuum vel ſignatiuum. Secundum eſt officiū exceſſiuum. Tertium ſubſidium promotiuum. Et quartum prodigium inſtructiuum. Oſtenditur ergo chriſti preeminentia ex miſterio probatiuo: q2 xp̄i p̄eminentia. dicitur. Lapis quem reprobauerunt edificantes. Secundo ex officio exceſſiuo: quia factus eſt in caput anguli. Tertio ex ſubſidio ꝓmotiuo: quia a domino factum eſt iſtud. Quarto ex prodigio ſignatiuo quia eſt mirabile in oculis noſtris. Dicitur ergo primo lapis non quicunq₃ lapis ſed ipſe eſt la danie.2. pis ille de quo dictū eſt ꝙ abſciſus eſt lapis de mōte trinitatis ſine manibus humane virtutis vel poteſtatis qui confregit ſtatuam ⁊c. Ipſe eſt lapis ille de quo dicitur. Ecce ponam in ſyon lapidem ele 1.petri.2 ctum precioſum ⁊ omnis qui crediderit in eum nō confundetur. Ipſe eſt lapis ille que₃ erexit Jacob gene.28. in titulum fundens oleum deſuper. Lapis etiam et ille ſuper caput cherubin de quo dicitur ꝙ ſuper caput cherubin eſt lapis ſaphirus. Iſte eſt ille lapis primarius eductus a deo de vtero virginali. Educet inquit lapidem primarium ⁊ exequabit gratia₃ zacha.4. gratie eius. Sed iſtum lapidem miſterialem neſcientes virtutem eius reprobauerunt edificantes ſynagoge principes et doctores qui eum edificare debuerunt et ſic ab edificio corporis eccleſie defecerunt tanꝙ̄ illi qui erant per iſtum lapidem cōquaſſandi cadendo ſuper eos et qui fuit eis lapis offenſionis et petra ſcandali. propter quod etiam dicebat eis predictum verbum ⁊c. De hoc lapide nos 1.pe.2. admonet Apoſtolus petrus. Ad quem inquit accedentes lapidem viuum ab hominibus quidem reprobatum a deo chriſto electum ⁊ honorificatum: ⁊c. Lapis namq₃ viuus eſt iſte. Nam iſte eſt lapis quo deiectus eſt gigas ille Golias princeps mortis quo infixo in fronte eius cecidit mortuus ſuper terra₃ eſt lapis electus et a deo honorificatus quia eſt lapis ſolidus lapis politus ⁊ lapis inſculptus: diuinitas enim in ipſo ſculpta eſt in materia noſtre humanitatis. Secundo probatur eius preſidentia vel preeminentia ex officio exceſſiuo: quia conſtitutus eſt in caput anguli. Eccleſia namq₃ quaſi quidam angulus in quo ſecundum duas lineas rectas concurrerunt a principio iudei et gentiles ad chriſtum conuerſi. In caput ergo huius anguli factus eſt chriſtus tanꝙ̄ paſtor et princeps eccleſie in quo iudei et gentiles quaſi ediuerſo parietes vnirētur. Unde lapis angularis diſcrete nominatur ſicut de ipſo canit eccleſia. Angularis fundamentum lapis Chriſtus miſſus eſt qui compage parietis in vtroq₃ nectitur ⁊ cetera. Et ipſo ſummo

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

angulari lapide chriſto ieſu ⁊ cetera propter quod
ſibi dicitur. Cõſtituet te dominus deus tuus in ca
put et non in caudam et eris ſupra et non ſubter et
ipſemet de ſeipſo dicit. Conſtituet me inquit in ca
put gentium. Factus eſt ergo in caput ſed in ca-
put anguli: quia ex ipſo angulus et ex ipſo paxil-
lus et ex ipſo arcus prelij. Ex ipſo angulus ſecre-
torum ex ipſo paxillus infirmorum: et ex ipſo ar-
cus prelij robuſtorum. Iſte eſt angulus legis chri
ſtiane cuius miſteria abſcondita ſunt ab oculis
aliorum: de quo dictum eſt ꝙ melius eſt ſedere in
angulo dogmatis q̃ cum muliere litigioſa cũ qua-
cunq; alia ſecta vel doctrina et in domo communi.
¶ Tertio probatur eius preeminentia ex ſubſidio
promotiuo a quo promotus eſt chriſtus in tantã di
gnitatẽ. A domino factum eſt iſtud. A quo eñ po-
tuiſſet hoc fieri niſi a dño a deo patre ⁊ beata trini
tate: a nullo ꝓpter qḋ dicit dñs pater dño meo filio
ſuo. Sede a dextris meis ⁊c̃. Sicut Apoſtolus ad
ad eph̃.1. Epheſios.1. Operatus eſt in chriſto ſuſcitans eũ
a mortuis ⁊ cõſtituẽs ad dexterã ſuã in celeſtibꝰ ſu
pra omnẽ principatũ ⁊ poteſtatẽ et dominationẽ ⁊
virtutẽ ⁊ omne qḋ nominaꝛ non ſolũ in hoc ſeculo
ſed etiã in futuro. A dño ergo ſumme ſcientie ſum
me potẽtie ſumme iuſticie ſumme clemẽtie: hoc eſt
Luc.2. bonũ ſubſidium. Videamus hoc verbũ qḋ factũ eſt
qḋ fecit dñs ⁊ oſtendit nobis. ¶ Quarto oſtendiꝛ
eius preeminẽtia ex prodigio: qꝛ mirabile ĩ oculis
noſtris. Nõne in chriſto ſunt mirabilia in oculis fi
delium? Nõne ipſe eſt totus mirabilis ⁊ facies eiꝰ
plena eſt gratiarũ? Quis ſufficit cogitare iſta mi-
rabilia quis ea valeat explicare? Nonne mirabile
eſt ꝙ de iſto facto conuenerunt ⁊ deus ⁊ homo ma
ter ⁊ virgo ꝙ de ipſo cõuenerũt fides ⁊ ratio: ꝙ ſu
premũ vniatur infimo immẽſuꝫ minimo? ꝙ eternũ
vltimo vt ſit ſimul chriſtus alpha ⁊ o. Iſtud eſt mi-
rabile excedẽs facultatem ingenij philoſophorum
immo ⁊ oĩm theologorũ mirabile qḋ multi nõ poſ-
ſunt credere cũ narratur eis ⁊ tñ mirabile eſt ĩ ocu
lis noſtris qui fideles ſumus. Reuela ergo deꝰ ocu
los meos ⁊ ꝯſiderabo mirabilia tu es eñ qui facis
mirabilia ſolus. propter qḋ optime dicebat ille ce-
cus illuminatus de chriſto. In hoc mirabile eſt: qꝛ
neſcitis vnde ſit ⁊ aperuit michi oculos. Mirabile
eſt ꝙ ignorãt iudei ⁊ alij infideles xp̃m mirabilem
qui aperit et promptꝰ eſt aperire oculos cuiuſlibet
cõuerſi ad ipſum tanq̃ caput regitiuum oculorum
mẽtis noſtre. ¶ Dicitur ꝗ̃ primo ipſe eſt caput. Ca-
put inq̃ tyara pontificali decoratũ. Pones tyarã
in capite aaron caput corona imperiali venuſtatũ.
Poſuiſti in capite eius coronã de lapide precioſo.
In capite eius corona ſtellarũ duodecim. Caput
gratia ſpirituali impinguatũ ⁊ conſecratũ: qꝛ bene
dictio eius qui apparuit in rubo ſup caput vel ver
ticẽ nazarei eius: vel ĩpinguaſti in oleo caput meũ.
Caput etiã de torrẽte hoc mũdiali ſubleuatũ ⁊ ele
uatũ. De torrente in via bibit propterea exaltauit
caput. Hec de primo principali.

¶ Sequitur ſcḋm principale in quo xp̃s
deſcribiꝛ q̃tum ad nexum
amicitie fraternalis vel ſpecialis cum ṽr corporis
eccleſie. Eſt eñ nexus huiꝰ corporis. Nã ſicut ĩ ca
pite cõnectuntur mẽbra ⁊ ab ipſo cõtineꝛ corpus:
ad eph̃.1. ſic recte corpus eccleſie in xp̃o ⁊ a chriſto ꝓpter qḋ
de ipſo dicit apoſtolus ad Epheſios.1. ꝙ deus de-

dit ipſum caput ſup oẽm eccleſiã que eſt corpus eiꝰ
Et ad Colloceñſes.2. ſubdit. Ex quo totũ corpus ad col.2.
per nexus ⁊ coniunctiones ſubminiſtratũ ⁊ cõſtru-
ctum creſcit in augmẽtum dei. ¶ Ubi tanguntur xp̃i erga
quatuor que oſtendũt vel probant nexum ſue ami- nos ami-
citie fraternalis liberalis quam habet ad nos ex citia.
ſua incarnatione: habet enim ad nos amicitiam et
in nobis complacẽtiam tanq̃ noſter ſuperior: quia
ipſum dedit deus caput ſupra omnem eccleſiam: qꝛ
nobis proximior cognatione quia eccleſia eſt corpꝰ
eius quia nobis intimior affectione ex quo totum
corpus per nexus ⁊ iuncturas ⁊ cõiunctiones ſub-
miniſtratum ⁊ conſtructum creſcit in augmentum
dei ⁊c̃. Quarto quia nobis fecundior donatione:
quia eccleſia creſcit in ipſo in augmentum dei. Eſt
ergo nobis prelatione ſuperior ⁊ nõ prelatus equi
uocus vel analogus ſicut prius ante ſuam incarna
tionem ſed prelatus vniuocꝰ de gente noſtra et de
fratribꝰ noſtris ſuſcitatus vniuoce homo nobiſcũ
non tantum deus ⁊ cõmunis prelatus ſupra omnẽ
eccleſiam id eſt ſupra totam eccleſiam fidelium ſuo
rũ quorũcunq;. Caput te ꝯſtitui in tribubus iſrael
in tribubus iſrael factus es de quibus diciꝛ ꝙ Sa-
lomon benedixit omni eccleſie iſrael et ſignificat
chriſtum vere pacificum qui toti eccleſie iſrael fide
lium tanq̃ prelatus benedicit. ¶ Secũdo dico ꝙ
probatur eius amicitia quia eſt nobis cognatione
proximior: quia nos ſumus corpus eius et vnũ cor
pus in ipſo prius enim non attinebat nobis corpo-
raliter ſed in iſta incarnatione benedicta factus eſt
de cognatione noſtra. Caro eñ et frater noſter eſt.
Eſt ergo eccleſia corpus eius: quia corpus cõſtitu
tuꝫ ex membris eius fidelibus ſuis corpus inq̃ ab
ipſo vegetatum augmentatum ab ipſo / gubernatũ
ab ipſo: et ab ipſo congregatum de quo corpore di
cebat apoſtolꝰ. Adimpleo ea que deſunt paſſionũ Apl'us.
chriſti in carne mea pro corpore eius qḋ eſt eccleſia
ad Ephe.5. Mẽbra ſumus corporis eius de carne ad ephe-
eius ⁊ de oſſibus eius. ¶ Tertio probatur eiꝰ ami ſios.5.
citia quia nobis intimior affectiõe qꝛ corpus iſtud
ab ipſo vel per ipſum per nexus et coniunctiones
ſubminiſtratur. Ipſe eñ intimus nexus huius cor
poris: quia in funiculis Adam ⁊ in vinculis carita
tis traxit ⁊ trahit ⁊ vnit membra huius corporis.
propter nimiam caritatẽ ſuam qua dilexit nos deꝰ
Datus eſt ergo nobis membrũ huius corporis in
vinculum inglutiuum ⁊ in nodulum amoris indiſ-
ſolubilem. propter qḋ dicit Apoſtolus ad Ephe-
ſios quarto. Ueritatem facientes creſcamus in il- ad ephe-
lo per omnia qui eſt caput chriſtus ex quo totũ cor ſios.4.
pus comparatum ⁊ connexum per omnem iunctu-
ram ſubminiſtrationis ẜm operationem in menſu-
ram vniuſcuiuſq; membri augmentum facit in edi
ficationẽ ſui in caritate. ¶ Quarto probatur eius
complacentia et amicitia ad nos: quia nobis fecun
dior donatione creſcimus enim in augmentum dei
Nam ante incarnationem non habundabant dona
virtutum et etiam gratiarum ſicut poſt. Erant eñ
ante incarnationẽ dona iſta modica et rara: ſed mo
do ſunt augmentata et intenſiue et extenſiue: quia
magna et multa. Unde datus eſt nobis in cumulũ
et vaſculum et loculum omnium gratiarum in aug
mẽtum dei ⁊ ad hoc poteſt accipi medietas vltima
auctoritatis premiſſe reſecando eam a tertio mem
bro. Ipſe eſt eñ in quo omnis edificatio cõſtructa

creſcit in tēplum ſanctũ in domo: q2 dictũ eſt q̄ dabit capiti tuo augmenta gratiarum.

¶ Sequitur tertiũ principale

Influentia virtualis xp̄i. in quo chriſtus filius dei pro nobis incarnatus deſcribitur ꝯtum ad actũ influētie virtualis. q2 eſt principiũ. Principium enim reale ⁊ cauſale habet influere ſuo principiamēto ſicut chriſtus. aut verbũ dei incarnatũ eſt principium reale ⁊ cauſale noſtrũ et corporis eccleſie ꝯtum ad totale eſſe ⁊ fabricã eius ⁊ non ſolũ eccleſie ſed totius creature propter qđ dicebat ſibi pater in pſal. Tecũ principiũ in die virtutis tue in ſplendoribus ſanctorũ ex vtero ante luciferũ genui te. ¶ Ubi tangũtur quatuor cõia q̄ habet cũ patre eterno ratiõe quorũ poteſt nobis influere virtualiter ſicut ⁊ ipſe pater ⁊ ſicut caput influit mẽbris. habet eñ cũ patre eandē poteſtatem. Tecũ principiũ in die virtutis tue ad influendũ nobis efficaciã in exercēdo. ¶ Secũdo habet cũ patre eandē claritatem ⁊ veritatem. In ſplendoribus ſanctorũ ad influendũ refulgētiam vel ſapientiã in ſentiendo. ¶ Tertio habet cũ patre eandē quidditatē vel entitatem. Ex vtero genui te id eſt de mea ſubſtãtia ad influendũ permanētiaʒ in ſubſiſtēdo. ¶ Quarto habet cũ patre eandē primitateʒ / ante luciferũ ad influendũ confidētiam de conſequēdo vel excellētiam in extollendo. ¶ De primo nota q̄ bene dicit. Tecũ principium q2 pater et filiꝰ ſimul ſunt vnũ ⁊ idem principiũ et reſpectu ſpiritus ſancti ⁊ reſpectu creature ſed in die virtutis tue: q2 eadē eſt virtus vtriuſqʒ ⁊ ita ſicut pater in die virtutis ſue: q2 in ſua eternitate genuit filiũ ita ĩ die virtutis filij. Ipſe enim chriſtus eſt dei patris virtus. Nos predicamus xp̄m dei virtutē propter qđ ſibi

Jo. 8. cõuenit eſſe principiũ ſicut ipſe dicit. Jo. 8. Si nõ credideritis q2 ego ſum moriemini ĩ peccato veſtro dicebãt ḡ ei tu quis es. Dicit eis Jeſus principiuʒ qui ⁊ loquor eis principiũ chriſte principiũ. ¶ De ſcđo dico q̄ habet cũ patre eãdē claritatē que quidem claritas eſt ſplendor ⁊ gloria ſanctoruʒ in quo ſplēdere vidēt omnia ⁊ ipſum ſicuti eſt. Unde ⁊ diuine tres pſone ſunt quaſi tres radij vel ſplēdores vel potius ſplendor triplex ꝑpter qđ de chriſto dicit q̄ eſt ſplendor glorie ⁊ figura ſubſtãtie dei. Unde ⁊ ſibi dictũ eſt q̄ ambulabunt gentes in lumine tuo ⁊ reges in ſplendore ortus tui. ¶ De tertio dico q̄ habet cũ patre eandē entitatē vel eſſentiaʒ: q2 de ſua ſubſtãtia impartita indiuiſa ⁊ vnica genuit eũ deus pater ſicut dictũ eſt in primo: ſed eundē genuit mater ex vtero ſuo ꝑpter qđ dicit pat. Si ego qui generationē ceteris tribuo ipſe ſterilis ero quaſi diceret nõ: ſed ſicut dicit ſcriptura. Ex vtero tuo ipſum habebis heredē. Ideo ergo in te ꝯfirmatus ſum ex vtero põt dicere quilibet noſtrũ: q2 ipſe dat nobis permanētiam eſſendi. ¶ De quarto dico q̄ habet cũ patre eandē primitatē: q2 ante luciferũ et primogenita ante omnē creaturã q2 anteq̄ quicq̄ faceret a pricipio ⁊c̄. Unde ⁊ lucifero improperat. Quomodo cecidiſti de celo lucifer qui mane oriebaris. Non ſic ſperantes in chriſto cadēt / non. ſʒ cũ ſe cõſumptos putauerint orientur vt lucifer. Nunquid ḡ dicit chriſtus. Producis luciferũ in tēpore ſuo: quaſi diceret nõ: ſed ego producã: ⁊ ideo oportet q̄ ſint ante luciferũ. ¶ Hec de tertio in quo notatur eius influentia virtualis cũ dicit q̄ eſt principiũ ⁊ vere eſt principiũ logicũ in dirigēdo ꝑncipiũ phiſicũ in producēdo principiũ practicũ in operando principiũ ſpeculatiuum in illuſtrando ⁊c̄. ꝑpter quod tangitur ſua influentia virtualis.

¶ Sequitur quartũ

vbi deſcribit ꝯtum ad fructũ ſue patientie triũphalis quã habuit pro nobis ſubſtinẽs patiēter mortē pro nobis ĩ cruce propter Patientia xp̄i. qđ recte dr̄ primogenitus ex mortuis. Primogenitus ex mortuis vocat̃ recte chriſtus: q2 ipſe eſt cuiꝰ merito alij ex mortuis ſuſcitantur. Propter qđ de ipſo dicit Apoſtolus Jo. Apo. 1. ca. Qui eſt teſtis apoca. 1. fidelis primogenitus mortuorũ ⁊ princeps regum terre qui dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo ⁊ fecit nos regnũ ⁊ ſacerdotes deo ⁊ patri. ¶ Ubi deſcribitur quadruplex fructus patientie triumphalis chriſti ꝑpter quã dicit̃ primogenitus ex mortuis. ¶ Primus fructus eſt confirmatio credēdorum: q2 ipſe eſt teſtis fidelis eoruʒ q̄ debemus tenere per fidē. Unde ⁊ fidelitas ſui teſtimonij patuit q2 ad cõfirmandũ teſtimoniũ noue legis mortuus eſt ⁊ paſſus. Teſtimoniuʒ ḡ dñi fidele ſapientiã preſtans paruulis. Teſtimonia ḡ tua domine ieſu chriſte credibilia facta nimis: q2 fuerunt teſtimonia figurarũ ſignaculis deſignata ꝓphetarũ oraculis nunciata ⁊ proclamata gratiarũ miraculis comprobata. ¶ Tertius fructus eſt ſuſcitatio defunctorũ: q2 per mortē ſuã cõuiuificauit nos deo: ſed nõ curo modo ſed accipio aliũ qui fuit ſubiugatio omni mũdanorum ⁊ principiũ terrenorum Princeps regũ terre. Per mortē eñ ſuam meruit chriſtus ſibi mundanũ imperium ⁊ omne terrenum dominiũ ſubiugari ⁊ eccleſie chriſti ſicut ad litterã fuit factũ tempore Silueſtri pape ⁊ ideo terribilis eſt qui aufert ſpiritũ principum terribilis apud reges terre. ¶ Tertius fructus fuit ⁊ eſt expiatio delictorũ ⁊ peccatorum. Qui dilexit nos ⁊ lauit nos a pctis noſtris in ſanguine ſuo. O quale lauachruʒ in lixiuio ſanguinis xp̄i quē effundit in nos habundē dilexit nos. Non eñ taliter fecit omni nationi: q2 nationi angelorum non fecit ſic. Noluit eos redimere ſanguine ſuo precioſo. Hec fuit probatica piſcina extra hieruſalē in quã quicunq̄ ingrederetur ſaluus fieret a quacũq̄ detineretur infirmitate habēs quinq̄ porticus quinq̄ vulnerũ chriſti notabilium quibus effluxit ille ſanguis chriſti benedictꝰ. Unde ⁊ oēs chriſtiani lauarunt ſtolas ſuas ⁊ dealbauerũt eas in ſanguine agni. Agni inq̄ incontaminati ⁊ immaculati chriſti ieſu. ¶ Quartus fructus eſt ꝯſequutio eternorũ vel premioꝝ ⁊ fecit nos regnũ ⁊ ſacerdotes. Sicut eñ chriſtus eſt rex ⁊ ſacerdos ſic merito ſue triumphalis patientie facit fideles ſuos reges in celeſti regno ⁊ ſacerdotes in celeſti tēplo ipſis dr̄. Uos eſtis genus electũ nõ abiectũ regale ſacerdotiũ non ſeruile gens ſancta nõ feda populus adquiſitionis nõ perditionis ſicut ante paſſioneʒ chriſti. Ut virtutes annũcietis eius q̄ de tenebris peccatorum vocauit vos in admirabile lumen eternorum. ſ. gaudiorũ ⁊ premiorũ. Ideo in fine illius auctoritatis Apocalipſis. 1. ſubiūgit̃ ipſi gloria ⁊ imperium in ſecula ſeculorum. Amen.

Fructus patiētie xp̄i multiplex.

¶ Diſtinctionis Prime Libri Tertij Sententiarum.
¶ Queſtio Prima.

Circa primã diſtin
ctionẽ huius Tertij Sẽtẽtia-
rũ. Quero primo vtrũ incar-
natio diuiñe pſone ad redẽptio
nẽ humani generis fuerit poſ
ſibilis. ¶ Uidetur ꝙ nõ. Pri
mo ſic. Illud qđ eſt alteri vni-
bile eſt ſibi cõponibile vel ſal-
tem alicui probatio q: ipſum eſt in potẽtia vel ad il
lud cui vnitur vel ad vnionẽ ipſaꝫ ꝛ p ꝯñs eſt muta
bile de nõ vniri ad vniri vel ecõuerſo. Sed diuina p
ſona eſt ſimpliciſſima non cõpoſita nec cõpoſſibilis
ꝛ ſimpliciter imutabilis ſicut dictũ eſt i pmo: ꝫ ꝛc.
¶ Secundo ſic. Impoſſibile eſt ꝙ illa que diffe-
rũt pluſq̃ genere ſint idẽ numero vel ſuppoſito per
ſe vno. Quecliq; eñ ſunt idẽ numero vel ſuppoſi-
5.meta. to per ſe vno ſunt vnũ genere ꝛ ſpecie. 5.meta. Sed
diuina pſona ꝛ natura humana differũt pluſq̃ ge-
nere q: in infinitũ nullã pportionẽ habẽtes ꝛ ſicut
corporale ꝛ incorporale q̃ differũt pluſq̃ gñe. 5. me
tha. ꝫ ꝛc. ¶ Tertio ſic. Natura humana ꝛ perſona
ſunt idẽ penitus extra intellectũ nec poſſunt differ
re. Si eñ differrẽt oporteret ꝙ pſonalitas nature
adderet ſup ipſam vel ſubſtãtiam vel accidẽs. Nõ
primũ patet: q: nec materiaꝫ nec formã nec cõpoſi-
tũ. Nec accidens q: ſubſtãtia non pſonatur per ac-
cidẽs ſicut nec ſubſiſtit per accidẽs: ſed magis ecõ-
uerſo. Sed pſona humana non eſt vnibilis perſone
diuine nec aſſumptibilis ab ipſa ad vnitatẽ ſuppo-
ſiti ſui vel pſone: q: multiplicaretur cõtradictio ꝙ
ſcꝫ eſſent vnũ ſuppoſitũ ꝛ ꝙ non vnũ ſed duo: ergo
nec natura eſt vnibilis. ¶ Quarto ſic. In quocũq;
ſuppoſito natura ſubſtãtialis ſubſiſtit ipſa dat illi
ſuppoſito eſt ſimpliciter qđ eſt eſſe ſubſtantiale pri
mũ. Probatio q: cũ ipſa non ſit accidẽs nõ poteſt
ſubſiſtere in aliquo inherendo ſibi ꝛ dando ſibi eſſe
ſcđm quid ꝛ ſecundarium ſed ſubſtãtiat ipm̃ dans
ſibi quidditatiue eſſe primũ ſimpliciter. Sed natu-
ra humana nõ poteſt eſſe tale dare diuino ſuppoſi-
to: quia neceſſario preſupponit ipſum in ſuo eſſe ſi-
cut depẽdẽs eſſentialiter ab eo: ergo nõ poteſt ſub
ſiſtere in diuino ſuppoſito: ꝛ per cõſequẽs incarna
tio diuine perſone quam ponit fides nõ eſt nec fuit
poſſibilis.

¶ Contra qđ factuꝫ eſt non eſt impoſſibile
nec fuit: immo magis poſſibile.
Joan.1. Sed incarnatio diuine perſone facta eſt. Johannis
primo. Uerbum caro factum eſt ꝛ habitauit in no-
bis: ꝛc.

¶ In iſta queſtiõe ſic pcedã.

¶ Primo ad euidẽtiaꝫ poſſibilitatis ipſius incar
nationis inquirã vnũ preambulum neceſſariũ/ ſcili
cet quomodo in creaturis differunt ſuppoſitũ ꝛ na
tura ꝛ an ſuppoſitũ addat aliquid ſup naturã ſub-
ſtãtialem cuius eſt. ¶ Scđo inquirã de poſſibilita
te incarnationis. ¶ Tertio de facto incarnatiõis.
Utrũ oſtendi poſſit p ſcripturas a iudeis receptas
Suppo- meſſiã chriſtũ deũ eſſe ꝛ ipſum in preterito iã incar
ſitũ an ſu natũ fuiſſe. ¶ Ultimo ad rationes principales.

p naturã
ſubſtãtia ¶ Quãtum ad primũ articu/
leꝫ aliqđ lũ eſt vna ꝯcluſio in qua multi ꝯueniũt. ſ. ꝙ ſuppoſi
addat. tũ qđ dicit aliquid p ſe ſubſiſtens in natura ſubſtã-
tiali ꝛ habẽs naturã talem ꝛ hãc addit ſup naturã
hãc aliquid reale poſitiuum differens extra intelle
ctum a natura ipſa. ¶ Ad hoc adducũtur multe ra
tiones. Prima eſt hec. Si natura ꝛ ſuppoſitũ non
differrent realiter ita ꝙ ſuppoſitũ nichil reale poſi-
tiuũ adderet ſup naturã. Sequeret̃ ꝙ ſicut verbuꝫ
aſſumpſit naturã ita ꝛ ſuppoſitũ humanũ. Sed hoc
eſt falſum ꝛ impoſſibile q: ſuppoſitũ cũ ſit incõmu-
nicabile ꝛ vt qđ ꝛ vt quo impoſſibile eſt ꝙ ſit vnibi
le: ꝫ ꝛc. ¶ Scđa ratio eſt hec. Illud qđ dicit perfe-
ctionẽ ſimpliciter ſm̃ rationẽ propriã dicit aliquid
reale poſitiuum ſm̃ ipſam. Sed ſuppoſitũ eſt huiuſ
modi. Unde e ſuppoſitũ q: perfectiõis eſt ꝙ aliquid
ſubſiſtat in ſeipſo ꝛ p ſeipm̃ nõ depẽdẽdo ad aliud
ſicut impfectionis eſt ꝙ aliquid nõ ſubſiſtat in ſeip
ſo ſed depẽdeat ad aliud. Patet de accidẽte: ꝫ ꝛc.
¶ Tertia ratio eſt quaſi ꝯfirmatio hui9 q: pſona-
ri pſonalitate ppria excludit impfectionẽ depẽdẽ-
di ad extrinſecũ ſuppoſitũ. Sed nichil excludit pfe
ctionẽ niſi pfectũ ꝛ aliquid poſitiuũ vt videt̃. Pro
pter hoc eñ ponit̃ ꝙ indiuiduatio nature eſt p ali-
quid poſitiuum: q: p indiuiduationẽ excludit̃ imp-
fectio a natura. ſ. diuiſibilitas ꝛ diuidi ergo ſic hic.
¶ Quarta ratio aut ſuppoſitũ addit aliquid poſi-
tiuum ſup naturã aut nõ ſed negationẽ tm̃. Si pri
mo modo habet̃ propoſitũ. Si ſcđo modo dicat cõ
tra primo q: nulla negatio eſt primo incõmunicabi
lis hoc eſt ppter incõmunicabilitatẽ alicuius poſi
tiui. Unde nec aliqua negatio ppria eſt alicui niſi
propter aliquã affirmationeꝫ ad quã reducit̃. Sed
perſonalis pprietas vł ſuppoſitiua qua formaliter
conſtituit̃ ſuppoſitũ eſt primo incõmunicabilis: q:
eſt ratio cõſtituendi incõmunicabile puta ſuppoſi-
tũ vel pſonã: ꝫ ipſa eſt aliquid poſitiuũ ꝛ non nega
tio ꝛ illud poſitiuũ oportet ꝙ ſuppoſitũ vel pſona
addat ſup naturã vt videt̃. ¶ Et cõfirmat̃ q: hoc
videmus in diuino ſuppoſito ꝙ incõmunicabilitas
nõ conuenit ſuppoſito niſi p aliqđ poſitiuum qđ eſt
ipſa relatio cõſtitutiua ſuppoſiti diſtincta formali
ter a natura. ¶ Secundo quia ſi ſuppoſitum addit
ſolam negationẽ ſuper naturam tunc omnia ſuppo
ſita creata erunt formaliter negatiua qđ eſt incon-
ueniens: quia ſuppoſitũ ſubſtantie eſt maxime ens
ꝛ ſubſtãtia i predicamẽtis. ¶ Tertio q: nullũ ſup-
poſitum erit per ſe vnum. Nam ex poſitiuo ꝛ nega
tione non fit aliquid per ſe vnũ nichilominus q̃ ex
aliquibus poſitiuis puta ex ſubſtantia ꝛ accidente
quia plus diſtant affirmatio ꝛ negatio q̃ ſubſtãtia
ꝛ accidens. Hoc autem eſt falſum ꝛ contra philoſo
phum. 7. metha. vbi vult ꝙ ſuppoſitum ſubſtantie 7.meta.
eſt per ſe vnum ꝛ per ſe terminans generationem:
quare ꝛc. ¶ Quinta ratio talis differentia penes
modum ſignificandi non impedit pdicationẽ idẽti
cam: licet bene impediat pdicationem formalem.
Si ergo natura et ſuppoſitum ſic ſunt idem ꝙ non
differunt niſi ſecundum modum ſignificandi ꝛ nõ
per aliqua realia poſitiua: ſequitur ꝙ natura per
identitatem poſſit predicari de ſuppoſito dicendo
homo eſt humanitas. Hoc autem eſt falſum: ꝫ ꝛc.
Hoc enim ſolum habet locum in diuinis. ¶ Sex-
ta ratio. Suppoſiti eſt agere et per conſequẽs ſup-
poſitum per ſe et intrinſece includit omnia neceſſa
ria ad agendum. Sed nature non eſt agere: vt pa-
tet. Actiones enim ſunt ſuppoſitorum primo me-
ta: ꝫ ꝛc. ¶ Septia ratio. In ſolo deo idẽ eſt hñs ꝛ

id qđ habetur. In creatura autē nō: qꝛ non eſt ſumme ſimplex ſicut deꝰ. Sed ſuppoſitū in creatura eſt habēs ⁊ natura id qđ habetur: ergo differūt realiter ⁊ poſitiue. ¶ Ultima ratio eſt ꝙ nō magis determinatur natura ex ſe ad ſuppoſitalitatē ꝙ ad indiuiduationē. Patet: immo minꝰ qꝛ natura creata poteſt ſtare ſine ꝓpria ſuppoſitalitate: nō autē ſine ꝓpria ſingularitate. Sed ad ſingularitatem determinatur per aliquid poſitiuum reale ſuper additū nature vt dictum eſt in ſcđo: ergo multo fortius ad ꝑſonalitatem vel ſuppoſitalitatem.

Suppoſitū creatū qđ addit ¶ **Dicūt ergo** ꝙ ſuppoſitū creatū addit aliquid poſitiuū reale ſuper naturā hanc ⁊ ſingularē per quā eſt formaliter ſuppoſitū vel ſubſiſtens per ſe ⁊ incōmunicabile. Sed in exprimēdo illud variant: qꝛ quidā dicūt ꝙ illud eſt eſſe actualis exiſtētie qđ differt ſm eos in creatura ab ipſa eſſentia re vel intētione ſaltē ⁊ videtur eis ꝙ per ſe actuale ſuppoſitū ſit formaliter ſuppoſitū. Tū qꝛ eſſe eſt vltima actualitas ꝑtinēs ad genus ſubſtātie data ſibi ab agēte. Tum qꝛ idē videt in ſubſtātia ſubſiſtere ꝑ ſe ⁊ exiſtere ſuppoſitū autem ſuppoſitum per ſubſiſtere: ergo ⁊c.

¶ **Alij** ponūt ꝙ illud additū per qđ ſuppoſitū eſt ſuppoſitū eſt quidā modus realis cōtrahens naturā ⁊ conueniens ſibi ſm ꝙ ſubſtat ꝓprietatibus accidētalibus que ſunt ſuppoſiti ⁊ ipſum natura cōtrahit ⁊ habet ex illis proprietatibus. Dicūt tñ ꝙ talis modus nō eſt alia res a natura ipſa nec eſt alia ſubſtātia: qꝛ nec materia alia nec forma nec cōpoſitū nec eſt aliquod accidens: qꝛ tūc ſuppoſitū non diceret aliquid vnū per ſe in gñe ꝑdicabili per ſe de ſeipſo. Ita ꝙ eadē res accepta ſm ſe preter illū modū dicit natura ſed cū illo modo accepta dicitur ſuppoſitū. ¶ Et ꝙ hoc ſit poſſibile declarāt in materia de qua dicūt ꝙ habet quēdam modū ꝗtitatiuum ſibi cōſubſtātialē derelictū ex ꝗtitate quo quidē modo formaliter eſt extenſa alia extenſione ab illa que eſt ꝗtitas ipſa: et habet partes ſm ſeipſam extēſas alia extēſione correſpōdentes partibus ꝗtitatis ⁊ ille modus non eſt res alia a materia ſed eſt ſibi conſubſtātialis ⁊ intimus licet extra intellectū diſtinguatur ab ea tanꝗ modus ⁊ ſit in materia derelictus ex ꝗtitate ſm quā materia quāta plus dicit ⁊ ſignificat ꝗ materia tantum. Sic in ꝓpoſito vt dicunt ꝙ ſuppoſitū plus dicit ꝗ natura qꝛ dicit modū illū cū natura ⁊ vltra naturā per quam eſt formaliter ſuppoſitum.

Opinio auctoris de ſuppoſito creato. ¶ **Sed ꝗtum ad iſtū articu**lū videtur michi dicēdum ꝙ ſuppoſitū creatum vnde ſuppoſitū non addit vltra naturā hanc ſingularē ⁊ indiuidualē aliquid reale poſitiuū quo formaliter ſit poſitiuum ſed ſolum negationē ſeu aliquid negatiuum vel priuatiuū eo modo quo dicit infra. ¶ Probo ergo per aliquas rationes ꝙ ſuppoſitū creatum ſuꝑ hanc naturā cuius eſt ſuppoſitū nihil addit reale poſitiuum ꝑ qđ ſit formaliter ſuppoſitū. Et arguo ſic. ¶ Primo illud quo ſuppoſitū eſt formaliter ſuppoſitū in actu ꝑſupponit hāc naturā ſingulariter exiſtētem in actu: qꝛ prius eſt hāc naturā exiſtere ſingularit in actu ꝗ ipſam ſuppoſitari. vnde ⁊ in chriſto manet natura humana ſingulariter exiſtēs in actu ⁊ nō manet ſuppoſitata ſuppoſito ꝓprio. Unde illud prius eſt natura alio. Sed omne poſitiuum reale adueniēs nature ⁊ preſupponēs ipſā exiſtere ſingulariter in actu eſt ſibi accidēs: qꝛ accidēs eſt illud qđ aduenit rei preexiſtēti in effectu ſm vltimū eſſe ⁊ completū generis ſpeciei ⁊ indiuidui talis generis ſm omnes loquētes de accidente. Et patet qꝛ tale quid nec eſt genꝰ illiꝰ cui aduenit: nec ſpecies nec differētia ſubſtantialis quecūqꝫ ſit illa. Si ergo illud quo ſuppoſitū eſt formaliter ſuppoſitū dicat aliquid poſitiuum reale oportet neceſſario et ſequitur ꝙ illud ſit accidēs. Sed illud eſt impoſſibile: qꝛ ſubſtātia nō ſuppoſitat per accidēs ſed magis econuerſo vt patet: ergo ⁊c. ¶ Et ab aliquibꝰ cōfirmatur hoc ꝙ illud quo ſuppoſitū eſt ſuppoſitū nō poſſit eſſe accidēs. Tum quia generatio per ſe terminatur ad ſuppoſitum: nō autem ad aliquod accidens. Tum quia ſuppoſiti primo eſt exiſtere non autē alicuius accidētis. Tum qꝛ ꝑdicatio hominis de ſuppoſito puta de Sorte eſt ꝑdicatio per ſe qđ eſſet impoſſibile ſi ſuppoſitū per ſe includeret accidēs. Sicut nec iſta eſt per ſe homo albus eſt homo. Tū qꝛ ſubſtantia vel ſuppoſitū eius ſubſtat accidentibus omnibus tanꝗ ſubiectū receptiuum: ergo nō includit aliquod accidens ſed eſt ab omni accidēte intrīſece denudatū ſicut ⁊ receptiuum a recepto. 2. ⁊ 3. de anima. Tum qꝛ ſuppoſitū ſubſtantie eſt aliquod ens vnū per ſe patet. 7. metha. vbi diſtinguit id cuius eſt quidditas in dictū per ſe ⁊ per accidens ⁊ accipit dictū per ſe pro per ſe ſuppoſito quidditatis. ¶ Sed quicquid ſit de iſtis confirmationibus non curo multum de ipſis. Scđo et tertio de anima. 7. meta.

¶ **Secūdo arguo ſic principa**liter. Si ſuppoſitū creatū eſſet formaliter ſuppoſitum per aliquid reale poſitiuum. Sequeretur ꝙ ſuppoſitū manēs eſſet vnibile vel aſſumptibile ad ſuppoſitum aliud vnitatē ſuppoſiti. Sed hoc eſt impoſſibile ⁊ falſum: ergo ⁊c. Falſitas conſequentis patet. Nam ſicut dictū fuit in primo ſuppoſitum dicit aliquid formalit incōmunicabile ⁊ vt qđ ſicut vniuerſale cōmunicatur ſingularibus vel inferioribus et vt quo ſicut forma cōmunicatur alicui vel etiā natura vt ipſa poſſit dici ipſum tale qđ autem vnibile eſt alteri in vnitate ſuppoſiti eſt ſibi cōmunicabile vt quo dicatur ipſum tale: quare ⁊c. Probatio conſequētie qꝛ omne poſitiuum reale qđ inuenit in natura ex parte ſui ante aſſumptionē vel vnionem eſt vnibile: qꝛ eſt in potētia obedientiali reſpectu diuine volūtatis vt agētis ad hoc vt ad ſuppoſitum diuinū extrinſecū dependeat vt cui innitatur in ſubſiſtendo ſicut ⁊ natura ipſa. ¶ Et cōfirmat hoc per Damaſcenū li. 3. c. 52. Nichil inquit eorū que plantauit in noſtra natura verbū a principio plaſmans nos dereliquit / totus toti vnitus eſt michi vt totā toti ſalutē tribuat ⁊ qđ eſt inaſſumptibile ⁊ incurabile. Uult ergo ꝙ quecunqꝫ entitas poſitiua in natura noſtra eſt vnita verbo: ⁊ per ꝯñs ſi formale cōſtitutiuum ſuppoſiti eſſet aliquid poſitiuū qđ ſuppoſitum eſſet vnibile ⁊ de facto fuiſſet aſſumptum a verbo ſicut ⁊ natura ipſa: quare ⁊c. Damaſ.

¶ **Tertio** ſic. ſi ſuppoſitū creatū puta hūanū diceret aliqđ poſitiuū reale vltra hāc naturā ſingulariter exiſtētē quo formaliter eſſet ſuppoſitum. Sequeretur ꝙ verbū non poſſet naturam humanā deponere niſi vel largiretur ſibi aliquā nouam realitatē per quam formaliter ſubſi

ſteret in ꝓprio ſuppoſito vel niſi natura illa maneret in re nullo modo ſuppoſitata nec ſuppoſito proprio nec extrinſeco puta ſuppoſito ꝟbi. Sed vtrūq; eſt impoſſibile. Primū quia illa noua entitas ſibi data vel eſſet ſubſtātia uel accidens. Non pōt dici ꝙ ſubſtantia: qꝛ vel materia vel forma vel cōpoſitū Et patet ꝙ nullum: qꝛ natura illa nō maneret eadē ſubſtantialiter que prius. Nec etiā illa noua ſubſtātia pertineret intrinſece ad illā vt videtur. Nec accidēs poteſt eſſe: quia accidens non eſt ratio ſuppoſitandi ſubſtātiam: ſed magis econuerſo. Secundū etiā patet impoſſibile. ſ. ꝙ natura humana poſſit eſſe in re ⁊ in effectu nō ſuppoſitata in aliquo ſuppoſito quocunq; et tñ hoc videretur poſſibile: quia ſi verbū deponeret naturā aſſumptā non ꝓpter hoc neceſſitaretur ad largiendū ſibi aliquā entitatē poſitiuam quā prius nō habuiſſet in ipſo verbo ⁊ planum eſt ꝙ entitatē poſitiuā realē conſtitutiuā proprij ſuppoſiti non habuit in verbo: quare ⁊c.

Quarto ſic Illud reale poſitiuū quo natura ſuppoſitatur formaliter aut eſt idem eſſentialiter cū natura hac ſingulari aut eſſentialiter diſtinctū ab ipſa. Nō poteſt dici ꝙ ſit idem eſſentialiter: quia tunc manente natura ⁊ exiſtente maneret illud poſitiuū ⁊ ita in xp̄o manſiſſet illud ſicut ⁊ natura ⁊ per conſequēs propriū ſuppoſitū nature humane qđ eſt falſum. Suppoſitū enim eo quo eſt formaliter ſuppoſitū eſt formaliter incōmunicabile vt patet. Nec poteſt dici ſecundū qꝛ tunc illud poſitiuum neceſſario eſſet accidēs: ⁊ nō ſubſtantia: ⁊ tunc vel eſſet accidēs abſolutū vel reſpectiuū. Non accidēs abſolutū nature: qꝛ tunc neceſſario preſupponeret naturā ſicut eſſentialiter diſtinctam ⁊ vtrūq; indifferēter poſſet eſſe ſine alio virtute diuina qđ eſt falſum. Nec reſpectiuum qꝛ tunc omne ſuppoſitū creatū eſſet reſpectiuū. Secundo etiā quia natura poſſet eſſe ſine tali accidente eſſentialiť diſtincto licet nō ecōuerſo: quare ⁊c.

Reſolu. Sic igitur dico ꝙ ſuppoſitum nature create vel creatum non addit ſuper hanc naturam actu exiſtētem aliquid reale poſitiuum quo formaliter ſit ſuppoſitum. Dices ꝙ eſſe exiſtere in actu formaliter facit vel cōſtituit ipſum ſuppoſitū. Dico ꝙ hoc eſt impoſſibile. Primo cū natura humana habeat proprium exiſtere licet vnita verbo alioquin non eſſet in rerum natura ⁊ illa eſſet nichil. Sequereť ꝙ haberet ꝓprium ſuppoſitum in verbo qđ eſt falſum precipue qꝛ ſm aliquos eorū exiſtere ſolum differt ab eſſentia vel natura intētione ſolū ⁊ ita ſunt inſenſibilia. Si dices ꝙ differūt re ſicut aliqui volūt dicere. Dico ad hoc ꝙ nullus ponit ꝙ ſint ſeparabilia licet differant re et ita redit illud qđ prius. Preterea qꝛ exiſtere eſt ita cōmunicabile ſicut ⁊ natura vel eſſentia: g̊ ꝑ ipſum nō eſt ſuppoſitum formaliter ſuppoſitum ⁊ incommunicabile.

Contra illū modū derelictus patet ꝙ eſt fictus ſicut argutū eſt in ſcđo in queſtione de principio indiuiduationis ⁊ in quadā alia. vtrum dimenſiones interminate p̄cedāt formā ſubſtantialē in materia. Secūdo etiā dato ꝙ ille modus eſſet aliquid tñ nō pōt eſſe ratio ſuppoſitādi naturam: qꝛ cum ſit ſibi ſubſtantialiter ſm illos qui ponūt eū oportet ꝙ inueniať vbiq; inuenitur natura: ⁊ per ꝯñs eſt ita communicabilis ſicut ⁊ natura ⁊ ita nō poteſt eſſe formale cōſtitutiuū ſuppoſiti qđ eſt ſimpliciter incōmunicabile ⁊ ꝑ ꝯñs inaſſumptibile quare ⁊c. Preterea ſequereť cōtra ipſos ꝙ ſuppoſitū eſſet vnū per accidēs: qꝛ cum ex vnione nature ad accidētales ꝓprietates ſuppoſiti ⁊ ad quālibet ſequať modus ꝓprius cuilibꝫ correſpōdēs quero q̄ illorū ſit ratio ſuppoſitādi naturā ⁊ nō plus pōt dici de vno q̄ de alio vt videretur. Sequiť g̊ ſm omnes ꝙ ſuppoſitū non eſt per ſe vnū ſꝫ per accidēs. Preterea etiā modus ille ſequitur vnionē ſubſtātie ⁊ accidētis: g̊ eſt accidēs ⁊ paſſio cōpoſiti ex ſubſtātia ⁊ accidēte ex natura ⁊ ꝓprietate accidētali: ⁊ ſic etiā ſuppoſitū non eſt vnū ꝑ ſe ſed per accidēs. Preterea ipſi dicūt ꝙ eſt cōtradictio ponere ꝙ aliqua diſtinguanť ex natura rei ⁊ nō diſtinguanť ſicut res a re arguendo contra formalitates ⁊ ipſi ponunt idem de iſto modo ⁊ natura. vnde ſibyipſis contradicunt.

Dico ergo ꝙ nullo poſitiuo addito nature ſuppoſitū creatum eſt formaliter ſuppoſitū. Secūdo dico ꝙ oportet neceſſario ꝙ ſuppoſitū addat aliquid ſuꝑ hanc naturam ſingulariter exiſtētem qꝛ verbū talem naturaꝫ aſſumpſit ⁊ nō aſſumpſit ſuppoſitū ſm Damaſce. libro. 3. c. 57. Ubi dicit ꝙ verbū aſſumpſit naturā in athomo hoc eſt ſingularē nō tñ ꝑſonalitatē ꝓpriā: quia non poſſet ſtare cum vnitate ſuppoſiti. Summatio auctoris. Damaſ.

Ex hoc oportet neceſſario concludere ꝙ ſuppoſitū vltra naturam hāc ſingulariter exiſtētem dicat negationē vel negatiōes aliquas. Ad cuius euidētiam vt videamus que ſint iſte negationes et quot.

Notandum eſt ꝙ ſicut videtur ad p̄ſens ſuppoſitū dicit negationem innitendi alteri vt ſuppoſito ſubſtētanti vltra naturā ſubſtātialem cōpletam ⁊ ꝑfectam in genere ſpecie ⁊ indiuiduo indiuidualiter exiſtentē. Hoc eñ voco ſuppoſitū creatum aliquid de genere ſubſtātie cōpletū ſm genus ſpeciem ⁊ indiuiduum nō innitēs alteri: vt ſuppoſito ſubſtentāti ſed per ſe exiſtēs depēdentia autē vel innitentia reſpectu alterius quā priuat vel negat ſuppoſituꝫ vel ratio formalis ſuppoſiti a natura ſuppoſitata creata ſuppoſito ꝓprio poſſet intelligi triplex. Una actualis alia aptitudinal' ⁊ tertia poſſibil'. Et differūt iſte: qꝛ p̄ma dicit actū ſcđa aptitudinē ⁊ tertia poſſibilitatē q̄ abſtrahit ab vtroq; ⁊ ſic negatio depēdētie vel innitētie ad extrinſecū ſuppoſitū poſſet intelligi vel negatio innitentie actualis vel negatio depēdētie aptitudinal' vel potētial'. Prīa negatio ē nuda ſiue ſola. Scđa ē cū inclinatione ad actū oppoſitū ⁊ tertia cū repugnātia ad actū ⁊ eſt exēplū de iſtis qꝛ p̄mo mō ſuꝑficies ſi nō eēt alba haberet negationē albedis Scđo mō lapis hꝫ negationē ei⁹ qđ ē ſurſuꝫ qꝛ hꝫ īclinatiōeꝫ nālē ⁊ aptitudinē eēndi deorſuꝫ. Tertio mō angelus hꝫ negatianē eſſendi albū vel q̄ntum qꝛ non poteſt eſſe albus ſed ſibi repugnat ſimpliciter. Notādū de ſuppoſito creato.

Hoc p̄miſſo dꝛ ab aliq̄b⁹ ꝙ ſuppoſitū creatū vltra naturā hāc ſingularem addit negationem innitendi alteri ſuppoſito actualiter. Sed hoc non ſufficit qꝛ tunc aīa ſeparata eſſet ypoſtaſis vel ſuppoſitum: quia actualiter non dependet ad ſuppoſitum extrinſecum cui actualiter innitatur. Sed oportet ꝙ addat cum hoc negationeꝫ

dependentie aptitudinalis vel innitentie ad aliqḋ aliud in ſubſiſtendo que etiam per ſeipſam non ſufficit: quia talem negationes habet natura humana a verbo aſſumpta: ⁊ tamen non habet rationẽ proprij ſuppoſiti. ¶ Oportet ergo ꝙ in natura concurrāt ambe negationes iſte ad hoc vt ſuppoſitetur in ſuppoſito proprio ſcilicet negatio innitentie vel dependentie actualis ad extrinſecum ſuppoſitū ⁊ negatio dependẽtie aptitudinalis. Ita ꝙ natura nec actualiter nec aptitudinaliter alteri vel extrinſeco ſuppoſito innitatur vel dependeat. ¶ Et etiā hoc patet: quia nec anima ſeparata nec accidens ſeparatum in eucariſtia habet rationem proprij ſuppoſiti: quia aptitudinaliter dependent ad ſuppoſitum vel aliquid extrinſecum cui nata ſunt ineſſe. Similiter etiam natura humana in chriſto nō habet proprium ſuppoſitum: quia actu dependet ad extrinſecum ſuppoſitum puta ad verbum. Tertia vero negatio impoſſibilis eſt inueniri in natura ſcilicet negatio impoſſibilitatis dependentie ad extrinſecum ſuppoſitum: quia natura ſubſtātialis predicta poſſibilis eſt dependere ad extrinſecum ſuppoſitū puta ad verbum nec repugnat hoc ſibi eo ꝙ eſt in plena obedientia diuine voluntatis reſpectu talis dependentie vel innitentie ad extrinſecum: ⁊ ideo talis negatio non concurrit ad conſtitutionem ſuppoſiti nec ſuppoſitum creatum īcludit talem negationem excludentem poſſibilitatem talis dependentie vel innitentie a natura.

¶ **Sed videtur mihi** ꝙ ſi capiantur que predicta ſunt non eſt talis diſtinctio dependentie neceſſaria ad excludēdum accidens vel animam ſeparatam ⁊ ad probandum ꝙ non ſint ſuppoſita creata vel etiā partem quācunqꝫ faciens vnum per ſe cum alia in toto vel natam facere. Nam ſicut iam aliqualiter tactum eſt ſola natura ſubſtantialis perfecta ſm genus ſpeciem ⁊ indiuiduum immediate eſt ſuppoſitabilis ſuppoſito proprio ⁊ per iſta excluduntur tā accidens quodcunqꝫ qḋ non eſt ſubſtantialis nature ꝙ̄ anima ſeparata que nō eſt nature perfecte ſm ſpeciē vel indiuiduum ſpeciei: ſed nata eſt eſſe pars licet bene ſit verum ꝙ negatio tam actualis dependentie ꝙ̄ aptitudinalis concurrat in natura ſingulari ſubſtantiali completa et perfecta ad rationem ſuppoſiti ⁊ illam duplicē negationem includat ſuppoſitum creatum ſicut dicunt: ⁊ in hoc valde bene. ¶ De illa etiam tertia dico ꝙ eſt impoſſibile ſicut dicunt ꝙ concurrat ad rationem ſuppoſiti propter rationem predictam quia impoſſibilis eſt ī natura.

Finalis reſolutio huius articuli.

¶ **Sic igitur** q̄tum ad iſtum articulum dico primo ꝙ ſuppoſitum creatum non addit ſuper naturam hanc ſingularē ſubſtantialem perfectam ⁊ cōpletam ſm genus ſpeciem et indiuiduum niſi negationē actualis ⁊ aptitudinalis dependentie ad extrinſecum ſuppoſitum alterius nature cui innitatur actualiter vel aptitudinaliter natura ipſa. Et hoc patet: quia iſta duplici negatione poſita in natura tali ſtatim habet ſuppoſitum creatum. Ipſa vero non poſita ſed amota vel per poſitionem affirmationis appoſite vel affirmationum in aliquo ſtatim tolletur ratio ſuppoſiti creati. Unde ſuppoſitum eſt. ¶ Secūdo patet hoc idem de negatione aptitudinalis dependentie quia de negatione actualis non eſt dubium. Alioquin enim ſi natura aptitudinaliter dependeret ad extrinſecum ſuppoſitum violenter ſuppoſitaretur in proprio ſuppoſito qḋ eſt contra inclinationē naturalem. hoc autem eſt falſum: quia proprium ſuppoſitū eſt ſibi generale: non autē aliud extrinſecū.

¶ **Secundo dico** ꝙ dependētia vel innitentia talis ad extrinſecū ſuppoſitum quam priuat formalis ratio ſuppoſiti nō eſt depēdentia cauſati ad cauſam. Tunc enim indifferenter terminaretur dependētia nature humane aſſumpte ad tria diuina ſuppoſita puibus cauſalitas reſpectu creature cuiuſcūqꝫ cōmunis eſt: ſed eſt dependentia vel habitudo nature alicuius vt communicabilis ad ſuppoſitum extrinſecum in ſe ſubſiſtens et cui ſubſiſtenti vniatur ſic ꝙ ipſum dicatur tale ſm talem naturā ⁊ iſta dependentia vnio quedam eſt non per informationem qꝛ diuinum ſuppoſitum nec eſt informabile nec informās nec componibibile: quia eſt purus actus. Nec per aggregationem. Tum quia diuinum ſuppoſitum nō habet rationem partis nec cum aliqua creatura facit aliquid maius. Tū quia ſi per aggregationē iſto modo diuinum ſuppoſitum vniretur nature cuiuſlibet ſed eſt vnio ordinis nature ad verbū vel ad aliud ſuppoſitum ſicut eſt poſſibile qui quidem ordo non attenditur ex parte verbi: ſed eſt relatio realis tantum ⁊ dependentia quedam nature create aſſumpte ad verbum: ⁊ eſt habitudo poſterioris ad prius eo modo quo dictum eſt ſupra ſcilicet vt nature cōmunicabilis alteri vt ſuppoſito extrinſece nature qḋ ſm ipſam dicatur tale vt ſm humanitatem verbum dicitur homo: quare ⁊c.

¶ **Ad rationes ergo aliorum** probātium ꝙ ſuppoſitum creatum: vnde tale dicat aliquid poſitiuum reale ſup naturaꝫ. Reſpondeo. ¶ Ad primā dico ꝙ verbum aſſumpſit naturam ⁊ nō ſuppoſitum: licet ſuppoſitū nichil poſitiuū reale addat ſuper hanc naturam quo ipſum ſit formaliter ſuppoſitū: quia ſicut dictum eſt ſupra verbū aſſumpſit naturam ſine illa negatione que ſibi infuiſſet niſi aſſumpta fuiſſet ꝑ quā fuiſſet formaliter ſuppoſitata in ꝓprio ſuppoſita ⁊ nō aſſumpſit eam cū illa negatione. ¶ Ad ſecūdam dico ꝙ ſuppoſitum creatū ſm rationē ſuam formalem ⁊ ſm illud quod addit ſuper naturā nō dicit perfectionē: immo nec ſuppoſitum diuinum qḋ plus eſt ſicut dictum eſt in primo: licet bene neget imperfectionē dependendi vel innitēdi naturā extrinſeco ſuppoſito. Nulla. n. negatio perfectio eſt: licet bene ſit negatio imperfectionis: qꝛ negatio cuiuſcūqꝫ ſiue perfectionis ſiue imperfectionis nō eſt aliquid poſitiuum intrinſece ⁊ formaliter. ¶ Ad tertiā que eſt confirmatio quādo dicitur ꝙ nichil includit imperfectionem niſi ratione alicuius perfectiōis. Ita ꝙ illud qḋ eſt ratio excludēdi imꝑfectionē eſt ꝑfectio. Dico ꝙ excludere aliquid imꝑfectionē formalr eo modo quo negatio excludit affirmationē pōt ꝯuenire alicui qḋ nō dicit ꝑfectionē: qꝛ nulla negatio dicit ꝑfectionem. Uerū eſt tū ꝙ illa negatio ad aliqḋ poſitiuū reducit a quo excludit illā imꝑfectionē ſicut eſt in ꝓpoſito ⁊ illud poſitiuum frequēter non eſt ratio excludendi talem imperfectionem neceſſario: qꝛ illud poſitiuum aliquando eſt indifferēs ad illam imperfectionem et ad negationem illius. Qꝫ autem ſit ſub

alſero illorum hoc eſt ex operatione vel actione ali
cuius agentis vel ex ceſſatione actionis vel ſuſpen
ſione ſicut magis dicetur infra in propoſito de illa
depēdētia ⁊ eius negatione. ¶ Ad illud de princi
pio indiuiduationis. Dico ꝙ indiuiduo ſimpliciter
repugnat diuidi ſic ꝙ ſibi non poteſt conuenire per
quācunqꝫ potentiam ⁊ nature etiā ſingulari ꝑ prin
cipium indiuiduationis: ⁊ ideo bene oportet ꝙ per
aliquid poſitiuū qḋ ſit ratio talis repugnātie. Sed
licet nature ſuppoſitate in ſuppoſito ꝓprio nō con-
ueniat ſuppoſitari in alio vel depēdere ad aliquid:
nod tamen ſibi repugnat hoc manēti eadē naturā
ſed contingēter ſibi poteſt ineſſe. Negatio autē be-
ne poteſt eſſe ratio talis repugnātie nō ſimpliciter
et abſolute ſed ſcḋm quid ꝙ diu ineſt talis negatio.
Exemplum accidēti ſeparato nō repugnat ſimpli-
citer dependere ad ſubiectum licet ſibi non conue-
niat ſed ſcḋm quid poſſet dici ſibi repugnare pro
quāto ſtante illa ſeparatione non poſſet ſimul ſtare
ꝙ inhereret. ¶ Ad quartū dico ꝙ non addit aliqd
poſitiuum ſed negationes predictas.

¶ Ad primum contra hoc dico ꝙ nega
tio eſt ꝓmo incōmunica-
bilis tāꝙ illud ꝑ qḋ repugnet ſimpliciter alicui cō-
municari ſed magis aliquid poſitiuum ſic eſt incō-
municabile primo ⁊ ipſum neceſſario cōſequit̃ ne-
gatio incōmunicabilitatis: ⁊ tunc dico ꝙ per iſtam
negationem quā addit ſuppoſitum nō repugnat na
ture ꝯmunicari alteri: q2 tūc nō poſſet aſſumi ſicut
nec diuinū ſuppoſitum ſeſſ bene verum eſt ꝙ ſibi cō
uenit nō cōmunicari cuius oppoſitū poteſt ſibi con
tingēter ineſſe ⁊ negatio bene eſt prima ratio talis
incōmunicabilitatis ipſa ſtāte nec oportet ꝙ ſequa
tur entitatē ſimplicit̃ incōmunicabilē. ¶ Per hoc
patet ad confirmationē de diuino ſuppoſito ꝙ non
eſt ſimile quia negatio incōmunicabilitatis eſt ne-
ceſſaria in diuino ſuppoſito ⁊ nature diuine ſimpli
citer repugnat ſuppoſitari ſuppoſito nature extrin
ſece ⁊ ita incōmunicabilitas uel independentia ad
aliquod extrinſecū ſuppoſitum conſequitur ibi ali-
quā entitatem poſitiuam incōmunicabilem primo
nō ſic autem in propoſito quia nature create ſimpli
pliciter non repugnat ſuppoſitari in ſuppoſito ex-
trinſeco. Et ideo nō oportet ꝙ illa negatio indepē
dentie conſequatur in ipſa aliquā entitatem incom
municabilem primo: quare ⁊c. ¶ Ad ſecundum di
co ꝙ ſuppoſitum ſubſtātie ꝙtum ad iſtud qḋ addit
ſuper indiuiduum nō eſt maxime ens ſed ſingulare
ſubſtantie eſt maxime ens inter illa ſui generis ⁊ in
diuiduum ipſum qḋ eſt aliquis ⁊ hoc intendit Ari
ſtoteles. ¶ Ad tertium dico breuiter ꝙ omne ſup-
poſitum creatum vt ſic eſt aliquid negatiuum cōſti
tutum vt ſic ex poſitiuo qḋ eſt natura ſingularis et
hec ⁊ negationibus ſupradictis. ¶ Ad quartū cō-
cedo ꝙ non eſt per ſe vnū licet ſingulare vel indiui-
duum ſit vnū per ſe ⁊ ratiōe illius ſingularis inclu
ſi in ſuppoſito probatur vniuerſale in concreto de
7.meta. ipſo ꝑ ſe nō ratione negationis illius. ¶ Ad illud
de 7.metha. dico ꝙ intendit ſicut dictū eſt ⁊ ꝙ ſin-
gulare ſubſtātie eſt per ſe terminus generationis.
¶ Ad illud quod dicunt alij de exiſtere. Dico ꝙ ſi
ue actualitas vltima ſit exiſtere ſiue non ꝙ per ip-
ſum non ſuppoſitatur natura: ſed magis per nega-
tionē predictā. ¶ Ad aliud ꝙ exiſtere ⁊ ſubſiſtere
ſunt idem falſum prout accipitur ſubſiſtere ſuppo-
ſitaliter ſed vnum dicit formaliter quid poſitiuum
et aliud negatiuum. Ideo non valet. Ad alia que
adducuntur in deductione pro illo modo patet ꝙ
nichil valent ſicut dictum eſt ſupra.

¶ Ad quintam rationē prin-
cipalem dico ꝙ in promptu apparet ratio quare na
tura non predicatur per idētitatem de ſuppoſito li
cet nichil reale poſitiuum addat ſuppoſitum ſuper
hanc naturam quia ad predicationem per idētita-
tem neceſſario oportet ꝙ vtrumqꝫ extremum vel al
terum ſecundum ſuam rationem formalem ſit infi-
nitum ⁊ per conſequens ꝙ ſit poſitiuum ⁊ ꝙ non ſit
predicatio formalis. In propoſito autem nō eſt ita
ſicut patet: quia ſuppoſitum ſecundum rationē ſuā
formalem eſt quid negatiuum nec alterum eorum
vel vtrūqꝫ eſt infinitum. ¶ Ad ſextum dico ꝙ Ari
ſtoteles non dicit ꝙ ſuppoſiti ſit agere: ſed bene ꝙ
actiones ſunt ſingularium vel circa ſingularia ⁊ ita
dato ꝙ illud cuiꝰ eſſet agere differret a natura per
aliquid poſitiuum non valet iſtud argumentū con-
tra propoſitum. Vel dicendum dato ꝙ ſuppoſiti ſit
agere non oportet ꝙ illud in quo diſtinguitur a na
tura ſit aliquid poſitiuum: quia illud non eſt ſibi ra
tio agendi ſed magis natura ipſa. ¶ Ad ſeptimuꝫ
dico ꝙ ſi in deo accipiatur habens pro ſuppoſito:
et ꝙ habetur pro natura ꝙ in deo ſunt idem habēs
et ꝙ habetur: ſic tamen ꝙ ſuppoſitum aliquid reale
poſitiuum addit vltra naturam quo non obſtante
vnum predicatur de alio per identitatem ſic autem
natura et ſuppoſitum habens et habitum non ſunt
idem ſicut dictuꝫ eſt ſupra: nec tamen oportet ꝙ ſic
differant ſicut poſitiuum et aliud poſitiuum. Si ve
ro accipiatur habens et habitum pro abſtracto et
concreto ſicut deus et deitas ſic ſunt idem ſola ra-
tione differentia ⁊ modo ſignificandi ⁊ ſic etiaꝫ in
creaturis abſtractum ⁊ concretum preciſe acceptū
ſed de hoc non eſt ſermo ad preſens. ¶ Ad octauū
dico ꝙ natura determinatur ad ſingularitatem per
aliquid poſitiuum ſibi ſuperadditum ſed nō ad ſup
poſitalitatem et ratio tacta eſt ſupra: quia ſic deter
minatur ad ſingularitatem ꝙ ſibi repugnat ſimpli-
citer ipſa manente diuidi vel multiplicari in plura
quorum quodlibet ſit totum: et ideo oportet ꝙ per
aliquid poſitiuum ſibi repugnet. Puta per differē
tiam indiuidualem nō ſic autem ad ſuppoſitū crea-
tum contrahitur: ſed contingēter ad ipſum ſic ꝙ ip
ſa manens eadē poteſt illo non ſuppoſitari: ſed alio
et ideo licet ex ſeipſa ad ſuppoſitum nō determine-
tur non tamē per aliquid poſitiuum ſed per aliquid
negatiuum ſicut dictum eſt ſupra. ¶ Ad illud qḋ
dicunt alij de exiſtere. Dico ꝙ ſiue actualitas vlti-
ma ſit exiſtere ſiue non ꝙ per ipſum non ſuppoſitat̃
natura ſed magis per negationeꝫ predictā. ¶ Ad
aliud ꝙ exiſtere ſubſtātie vel ſubſiſtere ſunt idē fal-
ſum eſt prout accipitur ſubſiſtere ſuppoſitaliter ſed
vnum dicit formaliter quid poſitiuum et aliud ne-
gatiuum ⁊ ideo non valet. ¶ Ad alia que adducū
tur in deductionē pro illo modo patet ꝙ nichil va-
lent ſicut dictum eſt ſupra: quare ⁊c. Hec de primo
articulo principali.

¶ Quantum ad ſecūdum ar-
ticulum. Reſtat declarare poſſibilitatem incarna-
tionis diuine perſone aſſumendo naturaꝫ humanā

ſine ꝓpria ſuppoſitalitate vel ꝓprio ſuppoſito ad ſuppoſitum diuinū ꝛ q: diuinum ſuppoſitū cōparatur ad iſtam aſſumptionem vel vnionem benedictam e ſicut efficiens ꝛcauſans ipſam effectiue ī natura aſſumpta. Ideo probāda eſt in primo poſſibilitas hui⁹ vnionis ex parte diuini ſuppoſiti. ¶ Secundo ex parte nature aſſumpte. Adhuc primo ex parte diuini ſuppoſiti vt efficiens eſt vel cauſans. ¶ Secundo vt terminans ipſam.

Poſſibilitas icarnationis ex parte diuī ſuppoſiti vt effi. ꝛc.

¶ Quantū ad primum ꝓbatur poſſibilitas hui⁹. Primo ſic. Agens omnipotēs pōt in oē illud extra ſe quod non īplicat ꝯtradictionem ex terminis alioquin nō eſſet adequatio inter omnipotētiā ꝛ omne poſſibile ſed eſſet aliqđ poſſibile q: non implicans contradictionem in quod nō poſſet omnipotentia. Sed iſta aſſumptio vel incarnatio vel vnio nature humane ad verbum vel ad diuinum ſuppoſitū ex terminis non implicat contradictionē ſicut oñdet̄ īfra. ꝗ ꝛc. ¶ Scđo ſic. Agens ꝑ ſuum velle ꝛ intelligere pōt in omne illud extra ſe qđ poteſt intelligere ꝛ velle ſicut dictum eſt in primo. Sed iſta vnio intelligibilis eſt ꝛ volibilis q: ſub ente continetur vel ꝯtineri poteſt nec eſt aliqua repugnantia ſicut patebit īfra ergo ꝛc. ¶ Tertio ſic. Agens ſimplr̄ primū pōt facere fundamentū reſpectu intrinſeci ad aliquē terminū ſub illo reſpectu vt videtur vel ſub negatione talis reſpectus q: hoc nullā implicat ꝯtradictionem. Sed talis vnio vel aſſumptio in natura nō dicit niſi reſpectū quēdam extrinſecū in ipſa tanq̄ in fundamento. ergo ꝛc. ¶ Quarto arguitur ꝛ ē bona ratio adducendo eam ad iſtam ꝯcluſionē. Illud quod virtualiter ꝛ eminēter ꝛ illimitate ꝯtinet ꝑfectionem totalē ſuppoſiti creati poteſt effectiue ſuppoſitare naturam ſine ꝓprio ſuppoſito vel inextrinſeco ſuppoſito vt vr̄: ꝛ eſt ꝓbabilis ꝓpoſitio. Sed ſuppoſitum diuinū eſt hmōi vt ptʒ. ergo ꝛc. Et q: non eſt dubiū de hoc ſcʒ ꝙ deus hoc poteſt facere ſi eſt poſſibile fieri nō opʒ circa hoc ampli⁹ īmorari

Poſſibilitatis ꝓbatio vr̄ terianteʒ

¶ Scđo ꝓbanda eſt poſſibilitas hui⁹ ex parte diuini ſuppoſiti vt terminātis ꝙ diuinum ſuppoſitū ſcʒ poſſit vnionem talem terminare. ¶ Ad hoc adducuntur alique rōnes quarū due prime cōiter adducuntur. Alie due adducūtur a Scoto ī ſuo quolibeto. qōne. xix. articulo. 2. ¶ Prīa eſt talis Suppoſitū qđ ꝯtinet eminēter ꝑfectionē ſuppoſiti creati poteſt ſupplere viccm eius in ſubſtentando naturam illius ſuppoſiti creati vt videtur Sed ſuppoſitum diuinū eſt huiuſmodi. ergo ꝛc. ¶ Cum ergo ſubſtētare naturam extrinſecam in ſuppoſito ꝓpo nichil aliud ſit q̄ aſſumere eam et terminare eius dependentiam ad ipſum ſuppoſitum concluditur ꝙ diuinum ſuppoſitum hoc poteſt. ¶ Secunda ratio eſt talis Suppoſitum reſpectu cuius quelibet natura creata eſt in potentia obedientiali poteſt eam ſubſtētare in ſeipſo vt videtur. Sed diuinum ſuppoſitum eſt huiuſmodi. Eſt enim agens ꝑ imperium cui ſubiecta eſt obedientialiter oīs creatura. ergo ꝛc.

ꝯ p̄dict. rationes

¶ Sed videtur ꝙ p̄diete rationes non concludunt. ¶ Prima nō concludit q: cōtinere virtualiter vel ꝑfectionaliter perfectionem ſuppoſiti creati non cōuenit diuino ſuppoſito per illđ quod eſt ſibi ratio terminandi talem vnionem vel aſſumptionem. Puta per ꝓprietatem perſonalem ſed magis per eſſentiā vel aliquid qđ eſt perfectio nis ſimpliciter in deo cuiuſmodi nō eſt ꝑſonalis ꝓprietas. Tunc eñ eſſet perfectio ſimpliciter ꝛ infinita formaliter in deo ꝛ poſſet eſſe ratio producendi creaturas ꝛ creandi quod eſt falſuʒ. ¶ Scđo q: Si rō cōcluderet Sequitur ꝙ vna perſona nō poſſet incarnari ſine aliis q: tribus ꝑſonis diuinis cōuenit illud ꝯueniēter ꝛ antecedēter ad incarnationem illud per quod quelibet continet virtualiter ꝛ eminenter ꝑfectionem ſuppoſiti creati ꝛ ita quelibet equaliter terminaret vnionem incarnationis ꝛ neceſſario ita ꝙ vna non poſſet incarnari ſine alia. ¶ Similiter contra ſecūdam poteſt argui ꝙ nō concludit. Non eñ per hoc pōt diuinū ſuppoſitum terminare hanc vnionem vel dependentiam ad ipſam quia habet omipotentiam quam reſpicit potentia obedientialis in creaturis. Tum q: iſta dependentia non eſt dependentia effectus ad cauſaʒ ſicut dictum eſt ſupra. Tum q: etiam tūc omnes ꝑſone incarnarētur ſimul ꝛ vna nō poſſet ſine alia ſicut eis tribus ꝯuenit oīpotentia ꝛ vnica quam reſpicit potentia obediētialis in creatura. Ita ꝙ ratiōes iſte non ꝯcludunt perſonam diuinaʒ poſſe ſubſtentare vel terminare talem dependētiam: ſed magis ſi aliquid ꝯcludunt ipē ꝓbant ꝙ perſona diuina pōt talem dependētiam efficere vel cauſare.

Tertia ratio apparētior

¶ Adducit̄ ergo tertia ratio talis probās ꝙ ſubſiſtēs incōicabile diuinum vt tale poſſit terminare talem dependentiam ꝛ vnioneʒ nature ad ipm̄ q: ſi repugnaret ſibi terminare dependentiam talem. Aut illa repugnantia eſſet per hoc ꝙ eſt iſtud ſubſiſtens vel perſona: aut hoc quod eſt ꝑſona diuina: aut per hoc ꝙ eſt ꝑſona taliſque ſcʒ ſola ponitur terminare. Sed per nullum iſtorum repugnat iſti perſone terminare licet nō conueniat ſibi per quodlibet. ergo ꝛc. Maior patet. Minor ꝓbatur ſic. Independenti ſimpliciter nō repugnat terminare aliquam dependentiam ꝛ ſi habet dependentiam ꝓpriam nō repugnat ſibi eſſe ꝓprium terminum correſpondētis dependentie. Sed verbum vel perſona iſta ſeu diuinum ſuppoſitum q̄tum ad ſuam entitatem ypoſtaticam ꝛ perſonalem eſt independens ſimpliciter et ꝓpria indepēdentia q: ſibi foꝛaliter rōne ꝓprietatis ypoſtatice etiā repugnat quelibet imperfectio vel quodlibet imperfectionum annexam cuiuſmodi eſt quecūq; dependentia. Nihil enim poteſt poni in diuinis quin ſibi preciſiſſime cōſiderato repugnet imꝑfectio quecūq; ꝛ q̄n ſit ratio ſufficiens excludendi quācunq; imperfectionem licet non ſit ꝑfectio ſimpliciter alioquin ſibi ꝑ ſe quātum eſt de ſe poſſet aliqua imꝑfectio competere quod ē falſuʒ ergo videtur ꝙ poteſt dependentiam nature terminare. ¶ Secūda ratio ſua eſt iſta aliqua eſt in entibus dependentia nature cōicabilis vel vt cōicabilis ergo aliquid incōicabile quod vt ſic natum eſt terminare dependētiam taleʒ. Cum igitur diuinū ſuppoſitum ſit veriſſime incōicabile īmo ipſum ſolum per aliqđ poſitiuū ſit incōmunicabile ſicut dictum eſt ſupra veriſſime poteſt aliquam talem dependentiam terminare ꝛ ſic repugnat ſibi ex parte ſui terminare dependentiam nature alicuius vt cōmunicabilis nō autem ꝓprie nature q: illa nō eſt dependens. ergo extrinſece nature tanq̄ ſuppoſitum non per ſe. Mʒ aūt ſit dare aliquam dependentiam talem declarat per naturam accidentis q̄ non ſolum dependet ad ſubſtantiam vt inforſatiua ipſi⁹

⁊ vt ad ſubiectum: ſed etiam vt ad ſuppoſitum ſu‑
ſtentans ⁊ dat intelligere quare ſimiliter poteſt eē
de ſubſtantia creata per comparationem ad extrin
ſecum ſuppoſitū. Puta ad ſuppoſitū diuine nature

Reprobantur ꝓxime rationes.

¶ Contra iſtas rationes duas inſtatur multipliciter.

Contra ꝓmam. Primo ſic. Si independentia diui
ni ſuppoſiti cōcludit ꝙ poſſit terminare dependen
tiam nature create ad ſuppoſitum in quo ſubſiſtat
pari ratione indepēdentia talis cōcludet poſſe ter
minare omnem dependētiam talem quod ptꝫ falſū
in multis. Nam omnis ſubſtātia independens eſt
dependentia accidētis ad ſubiectum ⁊ tamen non
quelibet ſubſtantia poteſt terminare dependētiam
cuiuſlibet accidentis. Nō enim quodlibet accidēs
poteſt ineſſe cuilibet ſubſtātie ſicut patet. Similiꝰ
patꝫ in dependētia totius ad partes qꝛ multa ſunt
independentia ſm talem dependētiam ⁊ tamē non
poſſunt terminare aliquam talem dependētiam qꝛ
nec habent rationem totius nec partis cuiuſmodi
ſunt omnia ſimplicia. Similiter etiā patet de hoc
de depentia cauſati ad cauſam qꝛ angelus eſt inde
pendēs a quocūqꝫ ente creato vt a cauſa ⁊ tamē nō
poteſt terminare dependentiam alicuius ſubſtātie
create vt effectꝰ vel effecte. Similiter patet hoc de
diuina eſſentia que eſt independens ſimpliciter lo‑
quendo de quacūqꝫ dependētia ⁊ etiam ſuppoſita‑
li ⁊ tamen non poteſt terminare dependētiaꝫ vnio
nis ad ſuppoſitum qꝛ non eſt quid incōmunicabile
vltimo de ꝓprietate perſonali de qua eſt ad ꝓpoſitū
quia ꝓprietas ꝑſonalis diuina cū ſit ſimpliciter in‑
dependēs ſm ꝓmiſſam rationem ⁊ veritatem ſecū
dum hoc poſſet omnem dependētiam terminare et
ita dependentiam creature ad deum vt cauſati ad
cauſam ⁊ ſm rationē cuiuſcunqꝫ cauſabilitatis qđ
eſt falſum vt dictuꝫ eſt ſupra quia ꝓprietas ꝑſona
non eſt ratio formalis creandi: ſed aliquid cōmune
tribus ſm Auguſtinum. ¶ Secūdo ſic cōtra ma‑
iorem rationis quia nō videtur ꝙ independētia ali
cuius ſufficiat ad terminādum dependentiam: ſed
cum hoc in terminante dependētiam ſit aliqua per
fectio ratione cuius terminet: ⁊ ꝑ cōſequēs ꝙ ha‑
beat aliquam ꝑfectionem reſpectu illius ⁊ rationē
prioris eēntialiter. Patet de depēdētia cauſati ad
cauſam. Ita ꝙ depēdens reſpectu illius ſit impfe‑
ctum. entitas autem ypoſtatica nō habet rationeꝫ
ꝓoris eēntialiter reſpectu nature dependētis quia
talis ꝓoritas ⁊ poſterioritas nō eſt niſi inter eſſen‑
tias diſtinctas quia quiditates rerum ſe habent ſi‑
cut numeri. entitas autem vel ꝓprietas ypoſtatica
nō dicitur eſſentia in diuinis. Similiter etiam non
eſt perfectio ſimpliciter vel ꝑfecta. quare ⁊c.

¶ Contra probationem minoris etiaꝫ arguitur.

Nā licꝫ illō
ratione cuius repugnat aliqua ꝑfectio particularꝫ
alicui nō ſit ꝑfectio: ſimpliciter tamē videtur ꝙ ra‑
tio repugnantie cuiuſlibet impfectionis ſit ꝑfectio
ſimpliciter. Si ergo entitas ypoſtatica non ſit ꝑfe‑
ctio ſimpliciter ratio formalis repugnādi quālibꝫ
imperfectioneꝫ ſuppoſito diuino: ſed magis eſſen‑
tia diuina vt videtur.

¶ Contra ſecūdam rationem ⁊ ipſa que dicūtur in ea inſtat etiā.

¶ Primo ſic. qꝛ ꝙ ſit aliqua natura ſuppoſitabi‑
lis ꝑ ſuppoſitum nature extrinſece. hoc non eſt niſi
quia eſt talis nature ꝙ poteſt inherere alteri ⁊ fa‑
cere vnum ꝑ accidens cum ipſo vel cum ipſo. Sꝫ nul
la natura ſubſtātialis ꝓt inherere alteri ⁊ ſi poſſet
tamē nō poſſet inherere diuino ſuppoſito qđ eſt pu
rus actus. Unde breuiter nulla natura ſubſtantia
lis eſt ꝯmunicabilis ſuppoſito extrinſeco vt videꝰ.
¶ Secūdo ſic. qꝛ dependētia accidentis nō eſt ꝑ ſe
ad ſuppoſitum ſubſtātie ſed ad ſingularem ſubſtā‑
tiam. Quod patet. Nam ſuppoſituꝫ ꝗtum ad illō
quod dicit vltra naturam nō dicit niſi negationem
Negatio aūt nō eſt ratio terminādi aliquam depē‑
dentiam. Et confirmatur qꝛ natura ſingularis
aſſumpta a verbo eodem modo terminat dependē
tiam accidentium ſicut ſi eſſet ſuppoſita ꝓꝓo ſup‑
poſito. Nec poteſt dici ꝙ dependentia accidētis ter
minetur ad ſuppoſitum vel ꝑſonam aſſumētem: qꝛ
dependentia accidētis nō eſt niſi inhere. Accidēs
autem diuino ſuppoſito nō inheret: quare vt vide‑
tur nulla eſt ꝓbatio de ſubſtātia ꝑ ſimile de accidē
te. ¶ Ad iſta reſpondetur. Ad ꝓmum dicitur ꝙ li
cet nō quodlibet independēs poſſit quālibet depē‑ Solutio ꝓdictoꝝ.
dentiam terminare nec ꝙ independēs tali depēdē
tia poſſit quālibet talem deppendentiam termina‑
re ſicut bene ꝓbatur ꝑ illas inſtantias. Tamē iſta
ꝓpoſitio videtur vera ꝙ ſimpliciter indepēdens in
cōicabile vt tale poſſit aliquam dependētiam ter‑
minare. Cum ergo diuinum ſuppoſitum ſit ſimpli
citer independēs ⁊ incōmunicabile ipm ꝓt aliquā
dependentiam terminare: aliter eſſꝫ inter entia nō
eſſet ordo. Cum ergo ipm vt ſic nō poſſit termina‑
re dependentiā nature q̄ eſt cauſati ad cauſam nec
menſurati ad menſuram. Pari ratione nec poſte‑
rioris effectus ad priorem reſtat ꝙ iſtam de qua lo
quimur poſſit terminare.

¶ Et confirmatur iſta: qꝛ licet ſubſtantia quelibꝫ nō poſſit ter

minare dependētiam inherentie cuiuſlibet accidē‑
tis. Sicut angelus nō poteſt terminare dependen
tiam inherētie quātitatis nec lapis dependentiam
ſapiētie ⁊ ſic de toto ⁊ partibus ⁊ illo quod nec eſt
totum nec pars ⁊ de angelo qui eſt independens a
creatura tamē omnia iſta vt talia ſunt poſſunt ali‑
quam vel aliquas dependentias terminare reſpe‑
ctu ſibi ꝯuenientium ⁊ hoc ſufficit etiam quātuꝫ ad
vltimam inſtantiam de ꝓprietate ꝙ licet terminare
non poſſit dependentiā cauſati ad cauſam nec mē‑
ſurati ad mēſuram nec effectus poſterioris ad ꝓo‑
rem ſaltem predictaꝫ terminare poteſt. Nec appa
ret aliqua repugnātia. Nec enim talis terminatio
ponit vel arguit in ratione terminādi aliquam ꝑfe
ctionem nec aliquam impfectionem. quare ⁊c. niſi
enim independēs ſimpliciter cuiuſmōi eſt ꝑſona‑
lis ꝓprietas poſſet aliquam dependentiam termina
re nō haberet cōnexionem cum aliquo ente nec ali
quod ens depēderet ad ipam. Poteſt ergo aliquā
terminare ſed nō illas que requirunt in termino ꝑ‑
fectionem ſimpliciter ſicut rationem terminandi
ſicut eſt dependētia cauſati ad cauſam ⁊ menſura‑
ti ad menſuram. Nec illam etiam que ponit impfe
ctionem ſicut illam que eſt poſterioris effectus ad
priorem quia oīs effectus imperfectus eſt in ſeipo
¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ licet in propoſito ter‑
minus depēdentie ſit ꝓoi eſſentialiter natura de‑
pendēte nō tamē oꝫ hoc vniuerſaliter ſicut dicetur
infra vbi oſtendetur ꝙ vnum ſuppoſitū creatū pōt

naturam alterius eiuſdem rationis ſubſtentare li-
cet nō ſit prius eſſentialiter ipſo ſed tantum depen-
dentia vel vnione cum iſta ſit extrinſecꝰ adueniens
⁊ accidentalis ⁊ poſſibilis nō eē manēte fundamē-
to ſuo ſed tantum dependentia debet dici. Et tunc
ad inſtātiam dico ꝙ ꝓprie loquēdo de ꝑoritate eēn
tiali ⁊ poſterioritate que eſt inter eſſentias ⁊ quidi
tates vel ratione ipſarum ſic eſt vna prioritas triū
ꝑſonarum reſpectu creature. Et iſto modo dico ꝙ
non opꝫ rationem terminādi quācunqꝫ dependētiā
eſſe ꝑorem eſſentialiter ipſo dependēte: ſed bene oꝫ
hoc de dependētia cauſati ad cauſam vel alia qua-
cunqꝫ que arguit in termino ꝑfectionē ſimpliciter
Sed loquēdo de ꝑoritate eſſentiali que eſt ꝑoritas
ꝑ ſe extendendo nomē ad ꝑoritatē neceſſariam ra
tione cuiuſcūqꝫ entitatis ſiue quiditatiue ſiue ꝑpo-
ſitatice quelibet ꝓprietas in diuinis habet ꝓpriam
prioritatē reſpectu creature ⁊ ſic ꝯcedo in ꝓpoſito
ꝙ ꝓprietas prior eſt eſſentialiter natura dependen-
te ad ipſam ⁊ ſibi cōmunicabili. ¶ Ad tertium dici
tur ꝙ illa ꝓpoſitio eſt falſa ſibi ꝙ illud quod eſt ra-
tio repugnandi quālibet impfectionem ſit ꝑfectio.
Non enim oportet hoc quicqd enim poteſt eſſe in
ſimpliciter ꝑfecto eſt ſibi ratio repugnandi quāli-
bet impfectionem nō obſtante ꝙ nō ſit ꝑfectio ſim-
pliciter ex ſua formali ratione quod additur de eēn
tia. Dico ꝙ ꝑfectio eſſentie cum ſit potentia eſt rō
prima repugnādi deo quālibet imperfectionem ⁊
attributum quodlibet eſt ratio repugnādi ſed non
potētia ſed in ordine ſuo: ⁊ ſimiliter quelibet rela-
tio in ordine. Nec eſt incōueniēs ꝙ ſint plures ta-
les rōnes repugnādi ipfectionē alicui ordinate tñ.

¶ **Ad primā inſtā**tiam contra ſecun-
dam rōnem dicitur
ꝙ ſufficit habere ex illa rōne ꝙ ex parte diuini ſup
poſiti incōicabilis vt tale nō repugnet ꝙ ipſuꝫ ter-
minet aliquam dependentiam nature cōmunicabi
lis. Sed quādo dicitur vltra ꝙ nulla natura poteſt
habere talem dependētiam reſpectu ſuppoſiti na-
ture extrinſece nō poſſit ſibi inherere: dicēdū ꝙ imo
ſicut apparebit poſtea. Quod ſic declaratur. Naꝫ
accidens ſm aliquos nō ſolum habet dependētiaꝫ
inherentie ad ſubiectum que ē habitudo forme ad
informabile cuius extremum eſt ſubſtātia vel ſub-
iectum vt in potentia receptiua talis forme ⁊ talis
habitudo nō poteſt eſſe nature alicuius ad diuinū
ſuppoſitum quod eſt purus actus. Aliam vero ha-
bet habitudinē vt dependētis ad ſubſtātiam ⁊ na
turaliter poſterioris reſpectu eius ⁊ extremum hu
ius eſt ſubſtantia vt eſſentialiter prior accidente ⁊
talem dependētiam ꝑter primam pōt habere natu
ra ad diuinum ſuppoſitū vt incōmunicabile ⁊ non
alia niſi illa dependētia vnionis de qua loquimur i
ꝓpoſito que nullam impfectionem ponit vel arguit
in diuino ſuppoſito. ¶ Ex quibus pꝫ vnum cōmu
ne dictum ꝙ natura humana i xp̄o ſe habet ad ver
bum quaſi accidēs. Non qꝛ habeat habitudinē for
me ad informabile ſꝫ nature cōmunicabilis extrin
ſece ⁊ poſterioris qualem etiam habet natura acci
dentis reſpectu ſuppoſiti ſubſtātie. ¶ Ad ſecūdaꝫ
dicitur ꝙ dependētia accidētalis licet ſit ad ſingu-
larem ſubſtātiam que eſt incōmunicabilis cōmuni
cabilitate vniuerſalis nō tamen vltimate ad ipſuꝫ
ſed aliquid incōmunicabile ſimpliciter quod nec ē
cōmunicabile ſicut vniuerſale, nec cōicabile alicui
ſicut vel forma ⁊ ratio eſſendi qđ quid eſt ipſm ſup-
poſitum. Unde vltimate nō terminatur depēdētia
accidentis niſi ad ſuppoſituꝫ cui ꝯuenit natura ſin
gularis vel tanqꝫ ſibi eadem ⁊ a quo non dependet
talis natura vel tanqꝫ ſibi cōmunicata tanqꝫ natu
ra extrinſeca ⁊ dependēs ab ipſo. Quādo dicitur
vltra ꝙ ſuppoſitum nō addit ſupra naturaꝫ niſi ne
gationem. Dicendum ꝙ verū eſt de ſuppoſito crea
to de diuino nō eſt verum. Quādo dicitur vltra ꝙ
negatio nō eſt ratio terminādi. Dico ꝙ ⁊ ſi hoc ve
rum ſit tamē negatio ꝑus cōuenit ſuppoſito crea-
to qꝫ terminare dependētiam accidētis. Et tūc vl-
tra dico ꝙ vltimate terminare qđ conuenit ſuppoſi
to duo dicit: ſcilicet terminare ⁊ ſic terminare ſcilꝫ
ꝙ nihil vlterius terminet. Ratio ergo terminandi
eſt aliquid poſitiuū ⁊ nō eſt negatio: ſꝫ ꝙ termina- Rō ter-
tio ſit vltimata rō illa eſt negatio: qꝛ ſcꝫ terminans minādi.
nō eſt cōmunicabile ſi eīm eſſet alicui cōmunicaret
tunc illud adhuc vlterius terminaret dependētiaꝫ
ad illud cui ipſm cōmunicaretur quicqd dependet
ad aliquid cōmunicabile vlterius depēdet ad ipſm
cui illud cōmunicabile ⁊ ratio eſſendi ſicut ſi ſcđm
aliquos accidēs dependet ad aliđ accidēs vt color
ad ſupficiem nō terminatur vltimate ibi eius depē
dentia: ſꝫ ad illđ cui ipſa ſupficies eſt forma ⁊ eſto
ꝙ nō depēderet ad illđ cuius eſt forma ſꝫ tantū eēt
ſibi ratio eſſendi adhuc vltimata dependētia eſſet
ad illud cui ſupficies eſt forma vt vſ. ¶ Ad cōfir-
mationem de accidētibꝰ que ita terminātur ad na-
turam in xp̄o ſicut ſi ſtaret in ꝓp̄o ſuppoſito ⁊ tamē
non terminātur ad ſuppoſitū verbi poteſt dici vno
mō ſicut iam tactum eſt ſupra ꝙ imo dependentia
accidētium terminatur ad verbum nō imediate tā
qꝫ ad illud cui inhereāt ſꝫ vltimate ⁊ mediate tāqꝫ
ad illđ cui cōmunicatur natura ſingularis ad quā
imediate terminatur eoꝝ dependētia. Nec hoc ali
quam potentialitatem vel impfectionem arguit in
verbo ſicut nec ꝙ illa natura vniatur ſibi vū ⁊ vlti
mate terminatur verbū talibus accidentalibus.
¶ Aliter dici poteſt ꝙ accidētia in xp̄o nō ſunt vl
timate terminata in actu ſꝫ aptitudinaliter depen
dent ⁊ terminātur ad ꝓpriuꝫ ſuppoſitū nature hu
mane qđ nata eſt ipſa habere. Sicut enīꝫ poteſt deꝰ
facere ꝙ accidēs actu nō dependeat nec ꝑ ꝯſequēs
dependentia eius terminetur ad naturam ſingu-
larem ſubiecti qſi facit accidens ſine ſubiecto. Jta
poteſt vt videtur ꝙ non ad ꝓprium nature ſubiecti
licet ad naturam ſingularem ſubiecti ſicut in pro-
poſito. quare ⁊c.

¶ **Sic ergo reſu**matur ſimul tota vir- Epilo-
tus duarum ꝑdictaꝝ gatio ꝑ-
rationū ad ꝓbanduꝫ ꝙ incarnatio eſt poſſibilis ex dictoruꝫ
parte diuine perſone vt terminantis vnionē natu-
re aſſumpte ad ipſm ſuppoſitum vel incōmunicabi
le ſimpliciter independēs poteſt qꝫtum eſt ex parte
ſui terminare dependentiam alicuiꝰ nature cōica-
bilis ad ipſm que nullā ponit vel arguit impfectio
nem in ipſo. Jſta ſupra ꝓbata ⁊ declarata. Sꝫ diui
num ſuppoſitum eſt huiuſmōi ⁊ dependētia vnio-
nis eſt talis ⁊ nulla alia nec ponit vel arguit imp-
fectionem qꝛ nō eſt ꝑ informationem vel aggrega
tionem vel ſicut effectus poſterior ad prioreꝫ quia
diuinū ſuppoſitum nō eſt effectum. ergo ⁊c. Poſſibi

¶ **Reſtat igitur** probare poſſibilitatē litas incar
huius incarnationis nationis

ex parte nature humane aſſumpte. ¶ Ultima ratio ad hoc poteſt adduci ⁊ eſt iam aliqualiter tacta quia ꝑfectionis eſt in ſubſtātia creata vel saltē nō eſt imꝑfectionis in ipſa qȝ poſſit terminare dependentiam nature extrinſece ⁊ alterius generis ab ipſo ſubſiſtēdo eam in ꝓprio ſuppoſito licꝫ imꝑfectionis ſit ꝙ ſit ſubiectum informabile ab ipſa ſcꝫ natura accidētis. Accipiēdo igitur illud vel qȝ eſt ꝑfectionis vel qȝ ſaltem nō eſt imꝑfectionis ⁊ dimittendo illud imꝑfectionis. Uidetur ꝓbabile ꝙ diuinum ſuppoſitum poſſit naturam extrinſecaꝫ ſic in ſeipſo ſubſiſtētare ⁊ dependētiam vel vnionem eius vt cōmunicabilis ad ipſm vt ſubſiſtens incōmunicabile terminare. Nec repugnat hoc ex parte diuini ſuppoſiti terminantis.

¶ Ultimo quātum ad iſtum

articulum reſtat declarare poſſibilitatem incarnationis ex parte nature aſſumpte. Ad cuius euidentiam primo. ¶ Notandum eſt ꝙ ſuppoſitum creatum ſuꝑ hanc naturam ſuam ſicut dictuꝫ eſt ſupra non addit niſi duplicem negationē innitēdi naturam alicui ſuppoſito extrinſece nature actualiter. ſcilicet ⁊ aptitudinaliter ⁊ ſtāte iſta duplici negatione ſemꝑ natura manet ſuppoſitata i ꝓprio ſuppoſito ⁊ ſi debeat ſuppoſitari in alio manēs eadē ſingulariter oportꝫ ꝙ careat iſta duplici negatiōe vel ſaltem altera in ꝓpoſito puta in natura ſubſtātiali ⁊ iō oportet neceſſario ꝙ aliquid poſitiuū affirmatiuum formaliter incōpoſſibile ⁊ oppoſitum tali negationi detur nature ⁊ cauſetur in ipſa qꝛ negatio non tollitur ab aliquo manēte niſi ꝑ affirmationeꝫ vel poſitiuum oppoſitum ſicut nec cecitas tollitur ab oculo manēte niſi ꝑ viſum illud aūt poſitiuū nō eſt niſi actualis dependētia vel initentia ad extrinſecum ſuppoſitum qꝛ aptitudinalis eſſe nō poteſt i natura ſubſtātialiter. Iſta autem initentia ad extrinſecum ſuppoſitum nō pōt dicere aliquid abſolutum qꝛ impoſſibile eſt ipſam intelligi a quocunqꝫ intellectu non intelligēdo ſuppoſitum ad quod eſt. Unū non eſt niſi habitudo reſpectiua nature ad ſuppoſitum extrinſecum. Iſta autem habitudo vel reſpectus iſte nō pōt eſſe habitualis nature qꝛ tūc impoſſibile eſſet ꝙ natura ſubſiſteret niſi in intrinſeco ſuppoſito. Nec eſt reſpectꝰ itrinſecus adueniēs qꝛ nec neceſſario nec naturaliter ponitur poſito fūdamento ⁊ extremo. Non eñ neceſſario nec naturaliter ponitur poſita natura humana ⁊ ſuppoſito extrinſeco ſic pꝫ: ſꝫ magis poſita naſa ſuppoſitabili naturaliter ⁊ de lege. igitur ponitur negatio oppoſita qua natura ſubſiſtit in ꝓprio ſuppoſito. Eſt ergo reſpectus extriſecus adueniēs nature ex operatione vel actione libera diuini agētis circa ipſaꝫ cauſantis talem reſpectum in ipſa ⁊ ꝑ ꝯñs actiue aſſumentis ipſam ad extrinſecum ſuppoſitum. Unde ⁊ negatio ibi oppoſita nō ineſt nature neceſſario ſed cōtingēter ineſt ſibi ⁊ ſeparabiliter ab ipſa. Sicut nō eſſe album ineſt ſuperficiei qñ non eſt alba. Non eñ ineſt tali nature talis negatio reſpectꝰ qꝛ ipſa natura ſit incōpoſſibilis ⁊ formaliꝰ repugnās tali reſpectui ſicut negatio albi ineſt nigro vel negatio irrationalis ineſt rationali vel vnius ſpecifice vel naturaliter ineſt multo vel ecōuerſo: ſed ieſt talis negatio ex remotione vel nō actione agentis ſuꝑnaturalis ſupra naturaꝫ ipſam qñ ſcꝫ nō cauſat in ipſa talem reſpectum non ineſt aūt qñ cauſat in ea talem reſpectum ⁊ ꝑ ꝯſequēs nō manet in ſuppoſito ꝓprio ſi aſſumatur ad alienum.

¶ Ex quibus

omnibus cōcludo ꝙ vnio nature humane ad verbū rōne cuius verbū dicitur incarnatum ⁊ natura dicitur aſſumpta nec manet in ꝓprio ſuppoſito ſed per talem vnionem formaliter innititur alteri nō eſt niſi quidā reſpectus extrinſecus adueniens vel inherens nature cauſatus in ipſa a diuina voluntate ⁊ tota trinitate ſupernaturaliter ⁊ cōicabilis eſt ⁊ terminatus ad diuinum ſuppoſitū vnicum tantum quod eſt verbum vt tale ſubſiſtens et ſuppoſitum incommunicabile.

Unio humane nature ad verbum qd.

¶ hijs premiſſis

adducuntur ab aliquibus ratiōes ad ꝓbandum ꝙ non repugnat nature create ſic vniri diuino ſuppoſito vel nature diuine in vnitate ſuppoſiti. ¶ Prima ratio eſt qꝛ pōt naturaliter ē hec natura ꝙ ſuppoſitum eius prius natura indiuiduat ꝙ ſuppoſitetur. Unū nec ꝯuertūtur iſta. Bene enīꝫ ſequitur ꝙ ſi natura ſuppoſitatur ergo indiuiduatur ſed nō ecōuerſo. Unū nō omne indiuiduuꝫ creatum eſt ſuppoſitum creatum licꝫ ecōuerſo. Sꝫ pōt naturaliter nō repugnat ꝙ virtute diuina prius natura ſit ſine poſteriori ergo natura hec ⁊ ſingularis poteſt eſſe ſine ꝓprio ſuppoſito ſed ipſa vel eſt in ꝓprio ſuppoſito vel in extrinſeco ſuppoſito quia nō eſt medium. ergo ⁊c. ¶ Scđa ratio eſt hec. Licet natura vnius generis nō poſſit eſſe natura alterius generis tamē poteſt habere modum illius alterius generis. Sicut licꝫ accidēs nō poſſit eē ſubſtantia tamē pōt habere modū ſubſtātie ſicut patꝫ de accidente ſeparato qȝ per ſe ſubſiſtit ⁊ habꝫ modum ſuppoſiti ſubſtātie ⁊ differentia ſubſtātialis predicatur in quale ſicut accidēs licet ſit ſubſtātia vere ergo ſimiliter ecōuerſo nō videtur impoſſibile ꝙ ſubſtātia licet nō poſſit eſſe accidēs tamē habeat modum accidētis innitēdo ſuppoſito extrinſece nature. ¶ Tertia ratio. Quāto magis aliqua recedunt ab vniuocatiōe tāto magis pōt ex ipſis fieri vnum vel poſſunt vniri. Quod patet qꝛ ex duobus indiuiduis eiuſdem ſpeciei qꝛ maxime ſunt vniuoca eo ꝙ in ſpecie ſpecialiſſima ꝯueniūt in qua conſiſtit vniuocatio maxima nō poteſt fieri vnū ex duabus vero ſpeciebus qꝛ recedūt ab vniuocatiōe maxima ⁊ vniuocātur ſolum in genere in quo latēt equiuocationes pōt fieri aliquod vnum ſicut ex duobꝰ coloribus diuerſis ſpecie fit vnus color medius. Ex materia vero ⁊ forma qꝛ adhuc magis diſtant ⁊ minus conueniunt poteſt fieri vnum ꝑ ſe ⁊ per ſe poſſunt vniri ad ꝯſtitutionem vnius puta totius. Cum ergo natura humana ⁊ diuina minime cōueniant ⁊ maxime diſtāt maxime poſſunt vniri. Nec repugnat nature hūane vniri diuine in vnitate ſuppoſiti. ¶ Quarta ratio. Natura ꝯparatur ad ſuppoſitum ⁊ eſt comparatio eorum ſicut materie ad formam vel ecōuerſo. Unū ⁊ in ſeptimo metaphiſi. 7. meta Natura ⁊ quiditas dicitur forma ⁊ ſuppoſituꝫ vel indiuiduū dicitur materia ſicut ergo reperire materiam excedentem appetitum ſue forme ſicut eſt materia cuiuſlibet forme corruptibilis. Patet in hijs inferioribus ⁊ formam excedētem appetitum ſue materie ſicut eſt forma intellectiua qua tranſcēdit ſuam materiam nec immergitur ſibi ⁊ formā ade

quatam appetitui ſue materie ⁊ ecõuerſo ſicut ẽ forma celi. Unde celum eſt ſimpliciter incorruptibile ita videtur eſt inuenire ſuppoſitum excedens naturam ſuam ſicut hec materia vna numero eſt ſub forma ignis et aeris ⁊ ad diuerſas naturas poteſt pertinere. Similiter etiam naturam excedẽtem ſuum ſuppoſitum ſicut anima intellectiua. Similiter tertio eſt inuenire naturam adequatam ſuo ſuppoſito ſicut natura diuina que nõ põt ſuppoſitari in extrinſeco ſuppoſito. Cum ergo vt dicũt natura humana comparetur medie nature qꝛ ex diuino munere excedit ſuum ſuppoſitum videtur ꝙ poſſit vniri extrinſeco ſuppoſito puta verbo ⁊ ſic verbum potuit humanari vel incarnari. quare ⁊c.

3 ꝯcedẽ. rõnes.

¶ Sed iſte rationes parum valent ad ꝓpoſitũ declarandum. Si eñ prima ratio eſſet bona per ipã probaretur ꝙ natura hũana poſſet aſſumi ſine ſua ſingularitate ad ſingularitatẽ diuine ꝑſone vel nature quia natura humana prior eſt in eſſe ſpecifico ꝙ̃ ſit indiuidua. Nam indiuiduatio fit per aliquid ſuperadditum nature ⁊ ꝑus intelligitur ipa vt ſpecifica ꝙ̃ indiuidua ergo põt aſſumi ſine ſua ſingularitate non ſequitur. Similiter etiã ſequeretur ꝙ deus poſſet facere naturam generis ſine omni ſpecie ⁊ naturam ſpeciei ſine omni indiuiduo eſt quia genus eſt prius natura ꝙ̃ ſpecies ⁊ ſpecies ꝙ̃ indiuiduum nec ꝯuertitur ꝯñã inter ea. Non ergo põt deus facere quodcũqꝫ prius natura ſine poſteriori niſi ſit tale ꝙ ſit eſſentialiter diſtinctum ab ipo ita deberẽt ꝓbare ꝙ hec natura ſingularis ſit põt natura ꝓprio ſuppoſito ſuo ſic ꝙ ſint ſeparabilia ⁊ vnũ poſſit manere ſine alio qꝺ nõ ꝓbant. ¶ Scḋa ratio non valet accipiendo eam ſicut ſonat ⁊ iacet. Nam ſicut natura vniꝰ generis nõ poteſt eſſe natura alterius. Ita nec poteſt habere ꝓprium modum vniuocũ illius generis qꝛ ſicut ſubſtãtie ⁊ accidẽti ſicut dixi in pᵒmo nihil eſt vniuocum. Ita nullus modus vniuocus. Preterea etiam ſequeretur ꝙ ſubſtantia poſſet inherere ſicut accidens poteſt ſubſiſtere. Quãdo dicit ꝙ accidẽs ſeparatum habet modũ ſubſtãtie. Dico ꝙ falſum eſt qꝛ modus ſubſiſtendi ſubſtantie eſt nõ inherere alteri nec actualiter nec aptitudinaliter nec poſſibiliter nõ ſic autẽ accidẽs quãtũcunqꝫ ſeparatum qꝛ inheret aptitudinaliter ſaltem. Unde accidẽs in ſacramẽto ſeparatum nec habet rationem ſuppoſiti nec modum ſubſtantie.

¶ Q: aũt nõ ſit ſuppoſitũ nec hẽat modũ ſubſtãtie quãtum ad hoc ptꝫ. Tũ qꝛ natura accidẽtis nõ ſubſiſtit vltimate in tali accidẽte ſeparato ſed cum inclinatione aptitudinali ad extrinſecum ſuppoſitum puta ad ſuppoſitum ſubſtãtie. Tum qꝛ ſingulare accidẽtis ſeparatũ eſſet vere ſuppoſitũ. Tunc cum ſuppoſitum alicuius nature ꝓprium ſibi adeq̃tur. Ita ꝙ ꝙ̃tum nata eſt ſuppoſitari naturaliter tantum etiam illud natum eſt naturaliter ſuppoſitare ⁊ ecõuerſo. opꝫ ꝙ excludat a natura quãcunqꝫ inclinationem naturalem ſiue actualẽ ſiue aptitudinalem ad extrinſecum ſuppoſitũ ⁊ ſic natura accidentis ſeparati non inclinaretur aptitudinaliter ad aliquam ſubſtãtiam vel ad ſuppoſitũ eius quod eſt falſum. Tum qꝛ ſi accidẽs ſeparatum eſſet ſuppoſitum ſequeretur ꝙ aliqua natura magis naturaliter ſubſiſteret in alieno ſuppoſito ꝙ̃ in ꝓprio qꝛ accidens magis nãlr eſt in ſubiecto ꝙ̃ ſeparatũ a ſubiecto imo ſepatũ a ſubiecto nõ ẽ niſi ſupnãliter hoc aũt eſt impoſſibile qꝛ ꝓpriũ ſuppoſitũ cuiuſlibet nature eſt ſibi ꝯnaturale. Tum qꝛ etiã ſequeretur ꝙ aliqua natura ſupnaturalr ſubſiſteret i ſuppoſito ꝓprio ſicut natura accidẽtis in accidẽte ſeparato ⁊ naturaliter in ſuppoſito alieno. Puta in ſuppoſito ſubſtãtie qñ ineſſet ſibi quod videtur impoſſibile licet poſſibile ſit aliquam naturã naturaliter ſubſiſtere in ſuppoſito ꝓprio ⁊ ſupernaturalr in alieno vt patet de natura humana que poteſt naturaliter eſſe in ꝓprio ſuppoſito ⁊ ſupernaturalr in alieno puta in verbo. Uñ dico ꝙ natura humana non poteſt habere modum ꝓpriũ nec vniuocũ accidentis nec ecõuerſo. Ad cõfirmationẽ de differẽtia ſubſtãtiali q̃ ꝑdicatur in quale. Dico ꝙ modus predicãdi nõ eſt vniuocus modo accidẽtis qꝛ predicatur in quale ſubſtãtiale nõ aũt accidentale.

¶ Tertia etiã ratio nihil valet. Primo qꝛ minor cõueniẽtia ⁊ maior receſſus ab vniuocatione nõ ẽ ratio quare magis aliqua vniãtur vel faciant vnũ. Patet qꝛ due aque que ſunt eiuſdẽ ſpeciei magis poſſunt facere per ſe puta vnam aquã ꝙ̃ ſubſtãtia ⁊ accidẽs que nõ vniuocãtur in aliquo. Similiter etiam materia ⁊ forma que ſunt eiuſdẽ generis ſubſtantie magis faciunt vnũ ꝙ̃ ſubſtãtia ⁊ accidens que ſunt alteriꝰ ⁊ alterius generis qꝛ illa faciũt vnũ per ſe ⁊ iſta nõ. Eſt ergo in ratione fallacia ſm nõ cauſam vt cauſam ⁊ ideo nõ concludit ꝙ natura diuina ⁊ humana ſint vnibiles ſaltem non ꝯcludit ꝙ tali vnione ſint vnibiles. ¶ Quarta ratio eſt tota parabolica ⁊ ꝯtinet plura falſa. Primo qꝛ licet natura ⁊ ſuppoſitum aliquo modo equiuoco valde vel analogo ſic ſe habeant ſicut materia ⁊ forma nõ tñ ſunt materia ⁊ forma nec oportet ꝯſequẽter arguere de ipĩs ſicut de materia ⁊ forma. Alioquin argueretur ꝙ ſicut materia informatur a forma ſic ſuppoſitũ a natura ⁊ multa alia abſurda ꝯcluderẽtur. Preterea etiam quãdo dicit ꝙ eſt dare formam excedẽtem ſuam materiam ſicut animam. Iſta excedẽtia nõ facit ad ꝓpoſitum qꝛ ſic nõ excedit ꝙ poſſit aliã informare ſicut deceret. Similiter etiã qñ dicit ꝙ in celo eſt materia adequata forme ⁊ ecõuerſo falſum eſt ſicut ꝓbaui in ſcḋo. Ubi dixi ꝙ in celo non eſt materia. Similiter ꝙ applicando vocat materiam ſuppoſitum reſpectu naturarũ quaꝝ eſt pars. Et ſimiliter animam vocat naturã ⁊ corpus ſuum ſuppoſitum. Patet ꝙ nihil eſt. Nec enim aĩa nec materia habet rõnem ſuppoſiti vel nature ſuppoſitabilis reſpectu illorum quibus comparauit iſta. Similiter etiã ꝙ dicitur vltimo ꝙ natura humana ex diuino munere excedit ſuppoſitum ſuum ita ꝙ poteſt ſubſiſtere in alio. Dico ꝙ eſt petere pricipiũ. Ipſi enim dẽt ꝓbare hoc ꝙ nõ repugnat ſibi hoc conferri vt ſubſiſtat in extrinſeco ſuppoſito ⁊ ipſi hoc aſſumunt.

¶ Adduco igitur alias rationes. ¶ Prima eſt iſta. Illud ẽ ponẽdum poſſibile vel ꝯpoſſibile cuius nõ apparet ratio ꝙ ſit impoſſibile vel incompoſſibile alioquin poneretur aliquid vel negaretur aliquid ſine ratione qꝺ eſt incõueniẽs apud ſequẽtes rõnẽ. Sed nulla ratio impoſſibilitatis vel incõpoſſibilitatis apparet inter naturam humanam ⁊ vnionem ypoſtaticam ſui ad verbum quod patet ex rationibus terminorum. Ratio nature humane plana eſt.

Alie rõnes ꝙ vnio ex parte nature hũane vĺ creãte ẽ poſſibilis.

Ratio vero predicte vnionis dicta eſt ſupra ꝙ eſt reſpectus quidaꝫ extrinſecus nature cōicabilis ad aliquid incōmunicabile ſubſiſtētans ipſam. Nature tn̄ cōmunicabilis alicui alterius nature ſicut aliquid quo id aliud dicatur ⁊ poſſit dici tale ⁊ tanq̄ quiditas ſuppoſito nō ſicut forma materie vel vniuerſale particulari vel ſingulari. Hoc aūt nullam videtur ꝯtradictionem implicare nec repugnātiaꝫ ad naturam humanam. Bene eñ ꝯtradictionē implicaret ꝙ in ꝓprio ſuppoſito ſubſiſteret etiam cū hoc ſimul ⁊ ſemel in extrinſeco ſuppoſito verbi: ſꝫ ꝙ nō ſubſiſtēs in ꝓprio ſuppoſito ſubſiſtat in alio nulla eſt ꝯtradictio. Similiter etiā ꝙ diuinuꝫ ſuppoſitum ſit ſuppoſitum nature diuine ꝑ ſe ⁊ intrinſece ⁊ ſuppoſitum alteri⁹ nature nō ꝑ ſe nec intrinſece. Nec tanq̄ nature dātis ſimplr eſſe ꝑmuꝫ nulla ꝯtradictio videtur. quare ⁊c. ¶ Secūda rō eſt iſta Non magis terminatur neceſſario ſubſtātialis natura creata manēs eadem ad ꝓprium ſuppoſitum vel ſubſiſtēdū in ꝓprio ſuppoſito q̄ accidēs ad ſuppoſitū nature extrinſece. Sicut enim ſubſtātialis natura ſuppoſitabilis ſuppoſito ꝓprio ita etiam accidentalis natura ſuppoſito alieno vel nature alicue ſed accidēti manēti nō repugnat non ſuppoſitari in actu ſuppoſito alieno ſubſtātie qꝛ ibi non repugnat ſeparari igitur nature hūane nō repugnat non ſuppoſitari ſuppoſito ꝓprio. Sed ſi nō ſuppoſitatur ſuppoſito ꝓprio ⁊ maneat oꝫ ꝙ alieno. Nā inter affirmationem ⁊ negationem dependētia ad extrinſecum ſuppoſitum nō eſt medium. ergo ⁊c.

¶ Tertia ratio eſt iſta verbum ſicut dictum eſt in ꝓcedētibus vt incōicabile eſt pōt termīare aliquā dependētiam ⁊ nō niſi dependētiam nature vt cōmunicabilis ſibi ſicut eſt ꝓbatum ⁊ nō dependētiā ꝓprie nature ergo extrinſece igitur extrinſece nature puta humane non repugnat ſic dependere vel vniri. ¶ Quarta ratio. Natura que ē in potentia obediētiali nō habet repugnantiam ad aliquid qḋ nō implicat cōtradicoionem fieri in ipſa. Sꝫ ad oē tale poteſt deduci ſaltem virtute diuina. Sed natura humana ē huiuſmodi ⁊ nō iplicat ꝯtradictionē fieri talem vnionem in ipſa qꝛ negatio ꝓpoſita ſibi ineſt ꝯtingenter. ergo ⁊c. ¶ Mꝫ aūt natura creata ſit neutra ⁊ indifferens ad ꝓpriam ſuppoſitalitatem vel negationeꝫ illius. Patet de natura huius aque que ē aqua ⁊ ſuppoſituꝫ quādo diſtincta ē ſi autem vniatur alteri aque iam non eſt ſuppoſitū ¶ Quīta ratio qꝛ ſicut diuina natura nō adequat vni ſuppoſito ſuo in ſuppoſitari. Ita videt ꝙ vnicum ſuum ſuppoſitum puta verbum nō adequatur ſibi in ſuppoſitare ergo poteſt aliam ſuppoſitare.

Summa. ¶ **Sic igitur dico** ꝙ ex ꝑte nature humane vel create talis vnio eſt poſſibilis ¶ Sed contra hoc ſunt due inſtantie. ¶ Prima eſt qꝛ omnis actio terminatur ad aliquid abſolutum. Si ḡ circa naturam ſit actio diuina in aſſumendo ipſam oꝫ dare aliquid abſolutum de nouo adquiſitum in natura. Sed hoc ē falſum qꝛ natura aſſumpta a verbo poſſet deponi ſine corruptione cuiuſcūq̄ abſoluti vt videtur. Similiter, etiam illud abſolutum nō ꝑtineret ad vnitateꝫ nature humane qꝛ totum quicqḋ eſt de vnitate nature humane eſt in natura nō aſſumpta. ergo nihil faceret ad vnionem vel aſſumptionem nature hūane. quare ⁊c. ¶ Secūda inſtantia qꝛ in quolibet dependēte ad aliud eſt aliqua ratio dependētie vł dependēdi. Alioquin nō dependeret. Patet in depēdentia cauſati ad cauſam ⁊ in qualibet alia ⁊ ita ſi natura humana in xp̄o dependet ad verbum neceſſario habet aliquam rationem dependendi ſibi intrinſecam. Sed hoc eſt falſum qꝛ cū ſit eiuſdem rationis omnino cū natura ſortis nō hꝫ aliquam rationem dependēdi ſicut nec natura ſortis ⁊ ita non depēdet ſicut nec natura ſortis. Nature enim eiuſdem rationis cōpetit vel nō ꝯuenit ſimilis ratio dependendi ad eundem terminum natum terminare dependentiam ſicut etiam omnibus albis cōuenit referri relatione ſimilitudinis ad illud album excepto illo eodem albo quod non poteſt referri ad ſeipſum. quare ⁊c.

Inſtātie ꝯ pdicta

¶ **Ad primum** Dico ꝙ maior eſt falſa. Non enim oportet oēm actionem terminari ad aliquid abſolutum in paſſo vel receptiuo ſed ad reſpectuꝫ extrinſecū pōt actio terminari ſicut motus terminatur ad vbi ⁊ ſic etiaꝫ dico ꝙ actio diuina terminatur ad iſtum reſpectū vnionis in natura ⁊ ſi natura deponeret ſolum corrumperetur vel ceſſaret eſſe talis vnio ꝑ deciſioneꝫ conſeruationis diuine nullo abſoluto corrupto. Soluuntur inſtā tie pdicte.

¶ Ad ſecundum dico ꝙ in quolibet dependēte in actu eſt aliqua ratio formalis dependētie qua formaliter dependet ⁊ aliqua rō fundamētalis ſuper quam fundatur talis dependētia: ſed dico ꝙ nō oꝫ de omni dependentia ſi adquiratur de nouo ꝙ ratio fundamētalis eius de nouo adq̄ratur. Nec opꝫ ꝙ ſi dependentia ipſa in vno adquiratur ꝙ in alio fundamento eiuſdem rationis adquiratur ꝓcipue quādo illa dependētia eſt reſpectus extrinſec⁹ ſicut in ꝓpoſito. Unde dico ꝙ in natura humana in xp̄o eſt ratio formalis dependentie qua formaliter ⁊ actu dependet ad verbum nō autē in natura mea vel licet in natura mea ſit ſimilis ratio fundamētalis dependentieq̄ poſſet cauſari in natura mea vel tua ſi deus vellet eam cāre. Sed ſi dependentia iſta eſſet ſic intrinſeca ⁊ cōſubſtātialis nature ſicut depēdētia cauſati ad cauſam primam vel creature ad deum bene oporteret hoc ꝙ ſicut natura illa dependet ad verbum in xp̄o. Ita etiā ⁊ mea cum ſit eiuſdem rationis dependeret non eſt autem ſic. idō ⁊c. Unde et nature mee ſi aſſumeretur modo a verbo non adderetur aliqua noua ratio fundamētalis dependendi ad verbum ſed tantum cauſaretur in ipſa reſpectus dependētie ſicut eſt in aliĳs reſpectibus extrinſecis. Patet de accidente ſeparato ſi vniretur ſubiecto nihil nouum abſolutum cauſaretur in ipſo quod eſſet ratio fundamētalis illius dependētie ſed ipſa natura ſua quā ꝓus habuit ſeparatum exiſtens eſſet ſibi ratio fundamētalis dependēdi et ſolum cauſaretur in ipſo reſpectus vnionis ad ſubiectum. Hoc de ſecūdo articulo queſtionis.

¶ De tertio articulo ſuppoſito nihil dicam modo quia eſt nimis longus ſed infra de hoc faciam vnā queſtionem ſpecialem.

¶ **Ad primum principale di/**co ꝙ nō omne vnibile alteri eſt cōponibile ſibi vel alteri niſi ſit vnibile vt actus vel potentia reſpectu alicuius. Suppoſitum aūt diuinum licet ſit vnibile nature humane ⁊ ecōuerſo Neutrum tamē comparatur alteri ſicut actus ꝑfectiuus ad potentiam.

Nec eſt etiam aliqua relatio realis ſuppoſiti diuini ad naturam extrinſecam cui vnitur ſed tm̄ reſpectus rationis licet nature humane bene ſit relatio realis ad verbū cum qua relatiōe ipa componitur ſicut ſubiectum cū accidēte. ¶ Ex quo patz ꝙ per vnionem iſtam de nouo non ↄcluditur aliqua mutabilitas vel inouatio in diuino ſuppoſito ſed tantum in natura aſſumpta que notatur vel ſaltim recipit talem reſpectum realem de nouo. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ maioꝛ eſt falſa. Planū eſt enim ꝙ coꝛpus humanum ⁊ anima intellectiua que differunt pluſq̄ genere ſicut coꝛruptibile ⁊ icoꝛruptibile eo modo quo accipiūtur differentia pluſq̄ genere in quarto metaphi. ↄſtituunt vnū numero vel ſuppoſito nō tamen ſimplex diuiſio ⁊ ſic indiuiſibile ſicut alterum ipſorum. Unde dico ꝙ natura diuina vel perſona ⁊ natura humana nō obſtante ꝙ ſic diſtinguātur pluſq̄ genere ſicut coꝛruptibile ⁊ incoꝛruptibile poſſunt cōſtituere vnum ſuppoſito vel concurrere in eodem ſuppoſito nō tamē ꝑ infoꝛmationem ſicut anima ⁊ coꝛpus ſed ſm̄ vnionē ꝑdictam. Quādo dicis ꝙ que ſunt vnum numero vel ſuppoſito ſunt eiuſdez generis ⁊ ſpeciei. Dico ꝙ non opz hoc eſſe verum vniuerſaliter nec de genere predicabili metaphiſico vel logico nec de genere phiſico ſicut patet q꞉ accidens ⁊ ſubiectum ſunt vnum ſubiecto ⁊ ſuppoſito ⁊ tamen nō ſunt eiuſdē generis predicabilis ⁊ coꝛpus ⁊ anima ⁊ non ſunt eiuſdem generis phiſici. ¶ Ad philoſophū dico ꝙ vnum nūero qđ vocat Ariſtoteles indiuiduū per ſe alicuius generis eſt vnum ſpecie ⁊ vnū genere:q꞉ vnum indiuiduum nō poteſt ↄtineri niſi ſub vna ſpecie ⁊ vno genere generaliſſimo vel in eodē oꝛdine ⁊ iſtud nō ſpectat ad ꝓpoſitū vt patz. Nā licet indiuiduum vel ſingulare alicuius generis ſit vnum genere vel ſpecie pōt tamē ↄcurrere in eodē ſuppoſito cū aliquo alio quod nō eſt eiuſdem generis cum ipo ſicut patet de hac natura humana in xp̄o ⁊ de hac albedine in ſubiecto. ¶ Ad confirmationem qn̄ dicit ꝙ nullam habēt ꝓpoꝛtionez ſicut nec finitum ⁊ infinitum. Dico ꝙ non habēt ꝓpoꝛtionem ↄmēſurationis ſꝫ habitudinis ꝑdicte potētialis fundari in natura humana ad diuinū ſuppoſitum ⁊ ꝑterea diceretur ꝙ ſuppoſitum etiā diuinum vnde ſuppoſitum ⁊ tale non eſt foꝛmaliter in infinitum ſicut nec ꝓprietas perſonalis. ¶ Ad tertium dico ꝙ licet ꝓpꝛium ſuppoſitum humane nature nihil poſitiuum reale addat ſup hanc naturā ꝙ tamē nō ſunt idem penitus extra intellectum ſed ſuppoſitum addit ſuper naturam illas negatiōes extra intellectū quas non facit intellectus. Sicut nec intellectus facit cecitatem que non eſt niſi negatio viſus in oculo ⁊ q꞉ vna illarum negat vnionem dependētie ad extrinſecum ſuppoſitum ſeu dependētiam que eſt vnio. Ideo impoſſibile eſt ꝙ ſuppoſitū creatum manēs ſuppoſitū aſſumatur q꞉ in hoc ↄtradictio implicatur manifeſta. Sed poſſibile eſt ꝙ natura aſſumat nec hoc impedit aliqua ↄtradictio ſicut patet ex ꝑdictis. ¶ Ad vltimuz dico ꝙ natura quelibet ſubſtantialis dat illi ſuppoſito cui inititur eſſe ſubſtantiale ſic ꝙ ipa vel per vnionem vel per identitatem ipm eſt tale aliquo modo. Natura ergo humana vt quo verbum eſt homo nō ꝑ idētitatem ſed ꝑ vnionem natura ergo humana vt quo verbum habꝫ aliquod eſſe ſubſtātiale vt eſſe hominē. Sed hoc non eſſe pꝛimariuz diuini ſuppoſiti. Nec opz ꝙ natura ſubſtātialis det pꝛimū eſſe ſubſtantiale ſuppoſito cui initiitur niſi illud ſit ſuppoſitum ꝓpꝛium ⁊ ita nō opoꝛtet ꝙ hūana natura ſubſtātiet diuinū ſuppoſitum ſed poteſt depēdere eſſentialiter ad ipſuz ⁊ ipm ꝑſupponere ſicut patz. q̄re ⁊c. ¶ Dices quō per iſtam vnionem habet eſſe verbum tale puta eē hominem? Aut eñ hoc eſt ꝑ ſe aut per accidens. Non ꝑ ſe vt videtur q꞉ nō pꝛimo modo nec aliquo alio modo dicēdi ꝑ ſe ſicut patet. Nec etiam ꝑ accidens q꞉ natura humana nō eſt accidēs. ḡ ⁊c. Preterea accidens vt natura cōmunicabilis nō ꝑdicatur de ſubiecto niſi q꞉ inheret ſibi. Sed natura humana nō inheret ergo ⁊c. Dico ad hoc ꝙ iſta natura nō predicatur in cōcreto de verbo per ſe aliquo modo dicēdi per ſe. Nec etiā per accidēs de mōis illis de quibus Ariſtoteles loquitur. Sed dico ꝙ aliquo modo ꝑ ſe q꞉ nō ꝑ accidēs eo modo quo accidens de ſubiecto licet aliquo modo etiam ꝑ accidens foꝛte q꞉ nō ꝑdicatur ſicut aliquid de ſuo conceptu quiditatiuo nec ecōuerſo nec ipm quo modo aūt hec ꝑdicatio ſit vera magis patebit īfra in illa queſtione que fiet vtruz iſta predicatio ſit vera deꝰ eſt homo q꞉ nō eſt ad preſens diſcutiendum de hoc cauſa breuitatis.

¶ Diſtinctionis Pꝛime.
Queſtio Secunda.

SEcundo quero.

Utrum per ſcripturā canonicaz a Iudeis receptā poſſit efficaciter ꝓbari perſonā diuinam fuiſſe incarnataz ⁊ meſſyam promiſſum a lege ⁊ ꝓphetis adueniſſe de facto. ¶ Uidetur ꝙ non Pꝛimo q꞉ ſi potuiſſet hoc ꝓbari vel poſſet non eſt veriſimile quin iudei periti in ſcriptura veteris teſtamenti ↄuerterētur ad xp̄m. Sed planum eſt ꝙ ſunt multi tales qui non cōuertūtur. ergo ⁊c. ¶ Secūdo ſic yſaye 2°. dicitur de aduentu meſſye ſm̄ expoſitores. Erit in nouiſſimis diebus ꝑparatus mons domus dn̄i in vertice mōtiuz ⁊ fluent ad eum oēs gentes. Et ſequitur. Et ↄflabunt gladios ſuos in vomeres ⁊ lanceas ſuas ī falces nō leuabit gens cōtra gentem gladiū nec exercebuntur vltra ad prelium. Sed Ieſus nazarenus non fuit in nouiſſimis diebus q꞉ poſt ipm multa tēpoꝛa fluxerunt nec mons domus domini q̄ ē mons ſyon fuit adhuc poſitus in vertice trium montium ſcilicet montis Thaboꝛ ⁊ Synay ⁊ montem Carmeli qui ad locum hieruſalē ſunt a dn̄o transferendi. Nec ad montem Syon fluxerunt oēs gentes q꞉ non omnes crediderūt adhuc in Ieſum nazarenū nec adhuc credunt. Similiter etiā poſt tempꝰ ieſu nazareni gens leuauit cotra gentē gladium ⁊ fuit exercitium ad ꝑlium grauiſſimum q꞉ in Iudea fuerunt bella atrociſſima tempoꝛe Titi ⁊ Uaſpaſiani ergo non fuit vere xp̄us vel meſſyas. ¶ Tertio ſic yſaye .xj. dicitur de aduētu meſſye ſm̄ oēs. Egredietur virga de radice Ieſſe. Et ſequitur ibidem. Habitabit lupus cū agno ⁊ pardus cū edo accubabit. Et ſequitur. Delectabitur infans ab vbere ſuper foꝛamina aſpidis ⁊ in cauerna reguli qui oblactatus fuerit mittet manum ſuam. Sed iſta nōduz

Unū numero qđ · yſaye 2° · yſaye .xi.

ſunt impleta. Nondum eñi animalia ſilueſtria ſunt domeſtica nec habitant pacifice cū domeſticis. Similiter etiam patꝫ ꝙ animalia venenoſa adhuc nocent pueris ⁊ infantibus ⁊ bobus nec poſſunt ſecure ludere cum eis. ergo ⁊ ſic non venit xp̄us.

Deutrono. 3°.
¶ Quarto ſic. qꝛ Deutronomij tertio dicitur ſic. Si ad cardines celi fueris diſſipatus inde retrahet te dominus deus tuus ⁊ aſſumet atqꝫ introducet in terram quam poſſederunt patres tui ⁊ hoc ſm expoſitores intelligitur eſſe vel fore in aduentu meſſye. Sed hoc nō eſt impletum qꝛ Judei per totum mundū ſunt diſperſi ⁊ non ſunt ꝯgregati ergo nō venit xp̄us nec meſſyas. ¶ Si dicatur ꝙ hoc fuit impletum in reductione de captiuitate babilonica

Eze. 39.
Contra hoc arguūt ꝑ illud Ezechielis. 39. Scient ꝙ ego dominus eorum eo ꝙ trāſtulerim eos in nationes ⁊ cōgregauerim eos ſup terrā ⁊ nō dereliquerim quēquam ex eis ibi. Multi autē derelicti ſunt de captiuitate Babilonica ⁊ Aſſyriorū qꝛ non oēs reuerſi ſunt. ergo tunc non fuit impletum qḋ predictum eſt.

¶ Contra quia multi litterati ⁊ doctores eorum peritiſſimi in lege ⁊ ſcripture ꝑceperūt xp̄m aduenīſſe ⁊ ſcripturas de ipſo eſſe impletas ⁊ ſic a tp̄e xp̄i aliqui ⁊ ad ip̄ꝫ ſicut ad meſſyam verum deum ⁊ verum hominē ſunt cōuerſi. Patet de Natanaele Nichodemo ⁊ Gamaliele ⁊ apoſtolo Paulo ⁊ Joſepho quātum ad dictum ſuum ſicut allegabitur infra. Vñ ⁊ Johānis. 12. dicitur ꝙ de principibus multi crediderūt in eum ſed

Jo. 12.
ꝓpter phariſeos nō ꝯfitebātur ne de ſynagoga expellerētur. Et dicebantur tunc principes ſacerdotes ⁊ legis doctores ergo videtur rationabile ꝙ ꝓbari poſſit per ſcripturam eorū xp̄m meſſyam verū deum ⁊ verum hominem aduenīſſe.

¶ In iſta queſtione ſic procedam.

¶ Primo p̄mittam aliqua ad euidētiā queſtionis vel terminorum. ¶ Secūdo qꝛ queſtio implicat duo. Unū de perſona xp̄i vel meſſye an poſſit probari ꝙ ſit deus ⁊ homo. Et aliud de tempore an ſcilicet poſſit probari aduenīſſe de facto inquiram primum iſtorum. ¶ Tertio inquiram de ſcḋo ¶ Quarto mouebo aliquas inſtantias iudeorum contra dicta ⁊ ſoluam. ¶ Quinto ⁊ vltimo reſpōdebo ad rationes contrarias p̄ncipales.

¶ Quantum ad primū intelligendum

Scripture a iudeis recepte.
eſt primo que ſunt ſcripture recepte a iudeis ⁊ dico ꝙ libri canonici veteris teſtamenti recipiuntur ab eis tanq̄ deo inſpirāte ſcripti ⁊ ſunt in vniuerſo. xxij. ſm antiquam cōputationē ſcḋm numerum litterarum ſui alphabeti ⁊. 24. ſm modernam ⁊ nouam cōputationem. Et qꝛ lamentationes Hieremie ⁊ lib. Ruth ponūtur modo pro duobus libris a libris Hieremie ⁊ iudicum ſeparatis de iſtis libris quinqꝫ dicuntur legales ſcilicet quinqꝫ libri Moyſi ⁊ ſunt in primo ordine apḋ iudeos ſicut ⁊ apud nos. ¶ Alij dicūtur prophetales ſcilicet Joſue Judicum Samuel primus ⁊ ſecūdus regum Malachim tertius ⁊ quartus regum yſaias Hieremias Ezechiel libri. 12. prophetarum et iſti ſunt in ſecūdo ordine. ¶ Reliqui libri dicūtur agyographi ideſt ſcripture ſancte vel ſanctorum ⁊ ſunt iſti libri pſalmorum. Parabole Salomonis. Job. Eccleſiaſtes cātica. Ruth lamētatiōes. Hieremie. Heſter. Daniel. Eſdras. Paralipomenon. ⁊ iſti ſunt in tertio ordine. ¶ Secundo dico ꝙ iſti libri ſunt apud eos multipliciter conſcripti. Uno modo pure hebrayce ſicut primo traditi ſunt ſcilicet ſermone hebrayco. Alio modo hebrayce ſꝫ nō pure videlicet ſermone caldaico ſcꝫ litteris hebraicis quia caldaicum ⁊ hebraicum ſunt ydiomata ꝓpinqua eundem numerum litterarum habētia que littere quāuis diſcrepent in figura tamē conueniunt in ſono ⁊ ſtatu vt dicit Hieronym⁹ l ſermōe galeaco ⁊ ideo vnum ydioma poteſt faciliter ſcribi ꝑ litteras alterius. Hoc igit̄ mō plures ſcripſerūt vetus teſtamētum ⁊ maxime Jonathan filius Oziel

Hiero.

Jona.

cuius ſcriptura eſt ita autentiqua apud hebreos ꝙ nullus auſus fuerit ſibi contradicere propter quod in libris notabilibus iudeorum ponitur hebraicū purum in vna colūna ⁊ caldaicum ſcriptum ab illo Jonathan litteris hebraicis in altera ⁊ vtuntur iudei iſto caldaico quaſi pro expoſitione quia aliqua que erant multum obſcura in hebraico puro clari⁹ ponuntur ⁊ quaſi exponuntur in illo caldaico vt infra patebit magis ⁊ ideo illa tranſlatio neceſſaria eſt ad diſputandum cum iudeis in multis paſſibus Similiter etiā tranſlatio 70. interp̄tuꝫ hētur apud eos ſaltē apud aliquos ſtudioſos. Illi eñi ſeptuaginta interpretes fuerūt electi de toto populo iſrael tanq̄ excellentiſſimi ⁊ litteratiſſimi ⁊ periti in lingua hebraica greca ſecūdum Joſephum duodecimo libro antiquitatuꝫ. Ipſi autem non ſemp trāſtulerunt de hebreo in grecū verbum in verbo ſꝫ frequenter ſenſum ex ſenſu mutātes aliqua vel occultātes ex induſtria que poſſent eſſe cauſa erroris Tholomeo regi. Hanc autem tranſlationē non poſſunt ipi negare ⁊ dato ꝙ nuſq̄ apud eos haberetur tātū ꝙ factum ſapientiſſimorum virorum ſuorum. Unde ⁊ ſtudioſi iudeorum voluerunt i p̄am habere qꝛ ipſam ſcripſerunt ſapientiores ⁊ meliores de toto populo illo ⁊ in tanto numero exiſtentes ⁊ ideo de illa poſſumus nos iuuare ad probādum aliquid cōtra ipſos. Scriptura iſta non differt a canonicis ſcripturis niſi ſicut lex data verbo a lege data i ſcripto qꝛ iſta fuit reuelata Moyſi a deo ſicut illa que ſunt ſcripta in libris Moyſi. Sed tunc Moyſes non ſcripſit ea que continētur in Thalamud ⁊ hoc potuit eſſe duplici de cauſa vt pote qꝛ non erat neceſſarium vt populus ſciret talia ſicut erat neceſſarium de legis preceptis vel quia talia erant magis in ſecreto habenda. Moyſes tamē tradidit ea Joſue ⁊ alijs ſenioribus verbo ſicut habuerat a domino ⁊ illi alijs poſterioribus eodē modo: ⁊ ſic ꝯſiter quouſqꝫ ſcripta ſunt talia per doctores ne caderēt in obliuionem. ¶ Quarto dico ꝙ dicta doctorum hebreorum qui gloſauerunt vetus teſtamētū ſunt autentiqua apud eos multomagis q̄ apud nos dicta Hieronymi vel Auguſtini et aliorum doctorū catholicorum ⁊ hoc potiſſime ꝓpter illḋ quod ſcribitur deutrono. 17. Non declinabis a verbis eorū ad dexterā ſicut ad ſiniſtram. Ubi loquitur ſcriptura de ſacerdotibus ⁊ doctoribus ad quos precipit ſcriptura in dubijs recurrere ⁊ eorum ſentētiā indiſcuſſe tenere: licet autem huius ſcripture ſicut Thalamud ⁊ gloſe eorum doctorum ⁊ huiuſmodi pro magna parte ſint falſe tamē per eas poſſumus contra eos efficaciter arguere ſicut ⁊ ipſi facerent

70. interpretes.

Deu. 17.

contra nos ex euãgelio ⁊ ſcripturis apoſtolorum ⁊ huiuſmodi licet reputēt huiuſmodi ſcipturas eſſe falſas. ⁋ Ultimum dictũ premittēdum eſt quia in queſtione propoſitũ eſt an poſſint per pdictas ſcripturas a iudeis receptas illa que implicãtur in qõne efficaciter pbari cõtra iudeos diſtingue de probatione efficaci. Uno eñ modo poteſt accipi efficacia probationis talis ⁊ tanta q̄ nõ poſſit euitari ſine cõtradictione vel euidenti negatiõe ſcripture ⁊ ſic non videtur adhuc probatum p dictas ſcripturas illud qd̄ in queſtione queritur. Cuius ratio eſt qꝛ miſterium incarnationis xp̄i expreſſius ponitur ſecundum omnes in nouo teſtamēto q̄ in ſcriptura veteris teſtamenti ⁊ tamen heretici multi totum nouum teſtamentum recipiunt ⁊ pro ſuis erroribus ipm̄ exponunt. Aliqui tamen ipſoruꝫ negãt diuinitatem in xp̄o ſicut Arrius ⁊ aliqui veram humanitatem ſicut Manicheus qui dicit ipſuꝫ habere carnem fantaſticam ad quod ſequitur ipm̄ non eſſe verum hominem quia cauſatio vera eſt de veritate hominis vel humane nature. vij. metaphiſice. Similiter etiam Arrius dicit nõ habere animã ſed verbum ſupplere locum anime quod tamē verbum poſuit creaturam. Similiter apollinaris dicit ipm̄ non habere animam intellectiuam licet aſſumpſerit ſenſitiuam ⁊ ad dictuꝫ vtriuſqꝫ ſequitur Chriſtum nõ eſſe verum hominem cũ ab anima intellectiua ſicut ab vltima forma partiali accipiatur veritas humane nature. Si igitur predicti heretici pro ſe exponebãt ſcripturam noui teſtamēti multomagis iudei poſſunt pro ſe exponere ſcripturam veteris teſtamenti. ⁋ Alio modo poteſt efficacia probationis accipi per ſcripturam ſic q̄ licet ſcriptura poſſet aliter exponi aliquo modo ſaltē ad euadendum abſqꝫ cõtradictione manifeſta: tamē ſimpliciter loquendo non poteſt alio modo rationabiliter exponi quin ſemper magis appareat expoſitõ fidei catholice rõnabilior ⁊ hoc modo puto eſſe loquendum pſequēdo queſtionem de probatiõe efficaci ſicut etiã dictũ fuit in primo q̄ per ſcripturas ab eis receptas poteſt efficaciter pbari ↄtra ipos trinitas perſonarum in deo quam ipi negaut fortiſſime. Sicut ⁊ ipſam negauit Sabelius hereticꝰ vt in eodem primo dicebatur. Hoc de primo articulo principali.

Efficacia pbationis.

Heretici

⁋ Quantum ad ſecũdum ar/

ticulum Dico q̄ efficaciter probari poteſt per ſcripturas a iudeis receptas q̄ xp̄us ⁊ meſſyas pmiſſus in lege ⁊ pphetis ſit verus deus ⁊ verus homo ⁋ Ad hoc autem probandum adducuntur plures auctoritates. Prima eſt Hieremie. 33. vbi dicitur ſic. Ecce dies veniunt dicit dominꝰ ⁊ ſuſcitabo dauid germen iuſtum. Et qꝛ ſecũdum omnes iſta auctoritas exponitur de aduētu meſſye patet per iſtam auctoritatem xp̄i humanitas ſequitur in eadem ſerie textus ⁊ de eadem perſona. Et hoc eſt nomē qd̄ vocabunt eum dominus iuſtus noſter Per qd̄ habetur ipſius xp̄i vera diuinitas quia vbi habemus dominus in hebraico habetur nomen domini tetragramaton quod quidem nomē eſt ppriiſſimum inter omnia nomina diuina ⁊ ppter hoc de nullo dicitur niſi de deo vero. Hoc dicit expſſe Rabi moyſes in libro directionis perplexorum dicens q̄ oĩa nomina diuina deriuata ſunt ab operibus diuinis

Hie.33.

Rabi Moyſes

preter nomen domini tetragramaton quod eſt appropriatum altiſſimo creatori qꝛ ſecũdũ ipm̄ ſignificat diuinam eſſentiam cũ proprietatibus ſuis intrinſecis. ⁋ Cetera autem nomina impoſita ſunt ab operibus diuinis ſicut patet de hoc nomie Heloij / ⁊ Adonay que inter cetera videntur magis ppria ⁊ tamē hoc nomē el vel eloy imponitur ad ſignificãdum deum ex generali prouidētia propter hoc etiã cõmunicatur alijs. Unde iudices ⁊ ſapiētes ⁊ diuina ſciētia pditi aliquãdo nominanꝫ eloy in ſacra ſcriptura ſm̄ q̄ dicitur in pſalmo. Ego dixi dij eſtis. ⁊c. In hebrayco ponitur eloym ⁊ conſimilia habētur in pluribus locis. Similiter de hoc nomine Adonay quod imponitur ab vniuerſali pſidentia ⁊ ideo bene dicitur in ſcriptura de ſapientibus ⁊ potentibus ⁊ regibus. Non ſic autē de nomine domini tetragramaton quod ſignificat diuinam eſſentiam nudam ⁊ purã abſqꝫ reſpectu ad extra vt dicit doctor predictus ⁊ ideo nõ eſt cõmunicabile alteri: ⁊ ideo cum ipſe xp̄us nominetur hoc nomine vt patet per auctoritatem palegatam Hieremie. 33. Patet q̄ xp̄us eſt vere deus. Hanc etiaꝫ auctoritatem tractat vel allegat Auguſtinus. 18. de ciuitate. cap. 54. Similiter illam Baruth. Hic eſt deus noſter. ⁊c. Poſt hec in terris viſus eſt. ⁊c. ⁋ Sed ad iſtam auctoritatem reſpondetur primo q̄ nomen domini tetragramaton nõ dicitur de deo tantũmodo: ſed etiã de alijs. Patet in pluribꝰ locis ſcripture Ezechielis vltimo de illa ciuitate que ibi deſcribitur. Nomen ciuitatis dominus ibidem ⁊ in hebraico ponitꝫ nomē dñi tetragramaton. Itē Geneſis. 22. Uocauit Abraham nomen loci illius Dñs videt: ⁊ ibi ſimiliter vbi habemꝰ dñs ponitur nomen dñi tetragramaton. Item Judicũ. 6. Edificauit ergo ibi Gedeon altare dño vocauitqꝫ illud dñi pax. Hebreus dicit dñs pax: ⁊ habetur ibi nomen domini tetragramaton. Itē Exodi. 27. Edificauit Moyſes altare ⁊ vocauit nomen eius dñs exaltatio mea ⁊ eſt ibi nomen domini tetragramaton vbi habemus dñs. ⁋ Scd̄o reſpondetur ad pdictam auctoritatem corrũpendo veram literã dicendo q̄ ſic eſt in hebraico Hieremie. 33. Et hoc ē nomē q̄ vocabunt eũ dominus iuſtus noſter. Ita q̄ nomen domini tetragramaton loco cuius ponitꝫ in trãſlatione noſtra Dominus vt dictum eſt non refertur ad meſſyam filium Dauid: ſed ad deũ verum qui vocabit ipſum ad liberationem populi ſui quãdo ſibi placuerit. ⁋ Tertio reſpõdetur ab aliquibus dicentibus q̄ per hoc non habetur q̄ meſſyas ſit deus qꝛ non dicitur q̄ debeat eſſe deus ſed q̄ vocabitur deus. ⁋ Sꝫ dico q̄ ſolutio prima nõ eſt bona qꝛ nomen domini tetragramaton nulli pdictoruꝫ cõmunicatur de quibus in ipa obijcitꝫ ſed nominatur quodlibet predictorum a quodam effectu vel qui deus ſolus nominatur ⁊ hoc nõ eſt incõueniēs ſicut aliquis homo bene vocatur a deo datus vel deus dedit vel huiuſmodi non tamen vocatur deus abſolute ⁊ patet diſcurrēdo per omnia q̄ ad oppoſituꝫ adducũtur. Nam Ezechielis vltimo non dicitur nomē ciuitatis dominus vel tetragramaton ſed dicitur ibi dominus ibidē. i. denominari debet a diuina inhabitatione ⁊ patꝫ per tranſlationem caldaicã que ſic habet nomē ciuitatis exponēt a die qua fecit dominus deſcēdere diuinitateꝫ ſuã ibidē. Similiter Geneſis. 22. nõ dicitꝫ vocauit

Varia xp̄i noĩa

Pſal.

barruth.

Eze. vlt.

Geñ. 22

Judi. 6.

Exo. 27.

Hie. 33.

Eze. vl.

Geñ. 22.

Abraham nomen loci illius dominus abſolute ſed
dominus videt q2 ille locus denominatus eſt a di-
uina viſione q2 vidit ibi humilitatem z afflictionē
ipſius yſaac liberans eum a morte et arietem loco
illius ponēs vel q2 abraham vidit ibi in ſpiritu tē-
plum edificādum per Salomonem in quo deus vi-
ſurus erat preces populi z oblationes: z hoc patet
Geñ.22. per caldaicum vbi dicitur Adorauit ibi Abrahaȝ
z ait coram domino hic erunt colentes generatio-
Exo.17 nes. Similit Exodi.17. Moyſes non vocauit illō
altare nomie domini tetragramaton abſolute ſed
vocauit illud dominus exaltatio mea a quodā effe
ctu diuino quia dominus liberauerat populum de
manu Amaleth ad preces Moyſi ſicut patet ibidē
Judicū ſexto. Similiter Judicū ſexto. Gedeon nō vocauit alta-
re illud nomie domini tetragramaton abſolute ſed
a quodam effectu dei: z ideo vocauit illud domini
pax vel dominus pax q2 dominus promiſerat ſibi
pacem ab inimicis pſequentibus z de facto com-
pleuit z hoc patet per tranſlationem caldaicam.
Edificauit ibi Gedeon altare domino et ſeruiuit
ſuper illud domino qui fecit ei pacem. Ex quibus
patet q prima ſolutio non eſt bona.

¶ Contra ſecundam ſolutionem nō poteſt
arguí niſi oſtendo q iudei cor-
rumpūt literam vt negēt xp̄i diuinitatem. Hoc au
tem optime poſſet fieri ex antiquis biblijs que non
eſſent corrupte in paſſu iſto z in alijs in quibus fit
mētio de diuinitate Chriſti ſi poſſent haberi z hoc
modo illi qui preceſſerunt nos in hoc paſſu z conſi-
milibus contra eos arguebāt z a fide dignis ratio
ne ſcientie z vite affirmātibus etiam iuramēto ha-
betur q ſic viderant in antiquis biblijs ſicut habȝ
tranſlatio Hieronimi ſuperius īducta. Si autem
non poſſint haberi biblie antique non corrupte re
Tranſlatio Bi. 70. iter. currendum eſt ad alias trāſlationes quas iudei ra
tionabiliter non poſſunt negare. Et primo ad trāſ
lationem. 70. interpretū que ſic habet ſicut trāſla-
tio Hieronimi vt patet per officiū eccleſiaſticū qd
de illa tranſlatiōe aſſumptum eſt. Jn quo quidem
officio ſic ponitur. Jn diebus illis ſaluabitur iuda
z iſrael habitabit confidenter z hoc eſt nomē quod
vocabunt eum dñs iuſtus noſter. Ex quo patet q
nomē domini tetragramaton refertur ad ip̄m xp̄ȝ.
¶ Si autem q̄ratur quare. 70. interpretes ſic trāſ
tulerunt cū ip̄i quātum poterāt occultarent diuini
tatem xp̄i Tholomeo regi ne rex Tholomeus cre-
deret eos adorare duplicem diuinitateȝ ſicut dicit
Hieronimus in prologo ſuper penthatheucum et
in pluribus alijs locis. ¶ Dicendum eſt ad hoc q
ſeptuaginta īterpretes in hoc loco ſufficiēter ope
ruerunt diuinitatē xp̄i quia trāſferendo de hebrai
co in grecum potuerunt ponere nomen domini te-
tragramaton: ſed loco illius poſuerūt nomē cōmu
ne Kyrios quod in greco ſonat idē q domin9 apō
nos. Et hoc nomē indifferenter poteſt dici de deo
ſeu de quolibet magno principe vel magnate z eo-
dem modo Hieronimus trāſferēdo de hebraico in
latinum quia nō habent nomē proprium correſpō
dēs nomini domini tetragramaton. Jdeo loco ei9
poſuit hoc nomē cōmune dominus quod indifferē
ter dicitur de deo z quolibet homine magno pro-
pter qd auctoritas predicta. Hieremie. 33. non ē ef
ficax ad probandum diuinitatem Chriſti ſecūduȝ
tranſlationem Hieronimi: ſed ſolum ex hebraica
veritate ſecundum quem modum ego proceſſi.
¶ Secūdo vt pateat falſitas iudeorum recurren- Tranſlatio biblie caldaica
dum eſt ad tranſlationem caldaicam que eſt anten
tiqua apud eos vt ſupradictuȝ eſt in qua dicitur ſic
Ecce dies veniētes dicit dominus z ſtatuā Dauid
meſſyam iuſtum vbi habemus germen iuſtum. Ex
quo patet q hec auctoritas intelligitur de xp̄o ad
literam. Et ſequitur. Et hoc eſt nomen quod ipſi
appellabunt eum dominus iuſtus noſter. Et hiere
mie. 33. tranſlatio caldaica. Et hoc eſt nomē quod
ipſi dicent ei dominus iuſt9 noſter z ibi ponitur no
men domini tetragramaton ibi ponitur hoc nomē
dominus. Ex quo patet q in hebraica veritate nō
eſt vocabit ſed vocabunt z ſic nomen domini tetra
gramaton refertur ad meſſyam / quo nomine dicit
Hieremias ip̄m appellandum ap̄ſs ſibi ſubditis.

¶ Contra tertiā ſolutionē patet q nō
valet quia ſi iſta noīa
tio vel vocatio vera eſt ſequitur q ip̄e ſit deus re ſi
cut z nomine. Sic autem eſt in pposito quia ibidē
premittitur de ip̄o ſic nominato. Ecce dies veniūt
dicit dominus z ſuſcitabo Dauid germen iuſtuȝ z
regnabit rex z ſapiēs erit z faciet iudiciū z iuſticiā
in terra. Hoc autem eſſet falſum ſi nomē diuinita-
tis pprium ſibi vſurparet z in illo nomie vocari ſe
permitteret niſi ſecūdum veritatē de9 eſſet. ¶ Itē
licet iudei expectāt meſſyam purum hominem ven
turum tamen expectāt eum ſicut pphetam ſanctiſ-
ſimum z ſanctiorem Moyſe. Hoc autem eſſet im-
poſſibile vel falſum ſi permitteret ſe vocari nomine
domini tetragramaton niſi ſic eſſet ſecūduȝ verita
tem imo videretur incurrere peccatum blaphemie
z ſic patet q tertia ſolutio nulla eſt z q ſtat prima
auctoritas principalis.

¶ Secūda principalis auctoritas ad p
bandum xp̄m deum eē
verum z hominē verum accipitur yſaye nono vbi yſaye. 9.
dicitur ſic. Paruulus natus eſt nobis z filius da-
tus eſt nobis z factus eſt principatus ſuper hume-
rum eius z vocabitur nomen eius admirabilis cō-
ſiliarius deus fortis pater futuri ſeculi pīceps pa
cis. Per hoc enim q hic dicitur Paruul9 natus ē
nobis. z c. oſtenditur ipſius xp̄i vera humanitas.
Per hoc autem q ſubditur z vocabitur nomē ei9
admirabilis deus fortis. patet ipſius vera diuini-
tas. ¶ Sed ad hanc auctoritatem reſpondent he-
brei q in hebreo non habetur vocabitur ſed voca-
bit. z ſic illud quod īmediate ſequitur quod expri-
mit diuinitatem non refertur ad paruulum natum
ſed ad deū nominātem ip̄m z nomen pueri ponitur
in fine auctoritatis cū dicitur princeps pacis. Ita
q ſcd̄m eos nō eſt ibi princeps ſed principē in actō Hebrea interpretatio.
z hoc de facili poſſunt dicere q nomina apud eos
ſunt indeclinabilia z ideo eodē modo ſcribitur no-
minatiuus z accuſatiuus. Eſt igitur ſenſus aucto
ritatis ſecūdum eos talis paruulus natus ē nobis
z c̄. Et vocabit ille qui eſt admirabilis conſiliarius
deus fortis pater futuri ſeculi nomē eius id eſt no
men paruuli nati principem pacis z ideo dicūt vl-
tra q iſta auctoritas intelligenda eſt de Ezechia
rege Juda ſub quo dedit deus pacem populo in-
terfecto exercitu Supernacherib regis Aſſyrio-
rum ab angelo diuinitus miſſo vt habetur quar-
to regum. 19. Uel ſi dicatur q de Chriſto debeat
intelligi per hoc non probatur eius diuinitas.

Senſ⁹ve ¶ Sed quia ſic reſpondentes corrūpunt textum.
rus pñe. Ideo hic recurrēdum eſt ad alias tranſlationes ſi-
aucto. cut in alia auctoritate fuit dictum et primo. patet
hoc falſum p tranſlationem. 70. interpretum que
hic habet vocabitur ſicut ⁊ tranſlatio Hieronymi
⁊ ꝙ nomina exprimētia diuinitatem xp̄i velauerūt
in ſua tranſlatione ratiōe predicta in prima aucto-
ritate ⁊ ideo ſic tranſtulerunt. Puer natus eſt no-
bis ⁊ filius datus eſt nobis cuius imperium ſuper
humerum eius / ⁊ vocabitur nomen eius magni cō
ſilij angelus. Et ideo modo iſto in officio miſſe re-
citatur in natiuitate domini q₂ officium eccleſiaſti
cum in hijs que accipiuntur de veteri teſtamēto ſe
quitur trāſlationem. 70. interpretum vt in plurib⁹
Per hanc autē tranſlationē patet ꝙ in hebraico
non eſt vocabit ſed vocabitur ⁊ per ꝯſequēs ꝙ iſta
nomina admirabilis deus fortis. ⁊c. que ſunt expri
mentia diuinitatem referunt̄ ad puerum natū ſicut
⁊ illud quod iſtis nominib⁹ correſpondet in tranſla
tione. 70. interp̄tum ſcilicet magni ꝯſilij angelus
quod idē ſignificat implicite ⁊ velate ſicut illa no-
mina ſignificant explicite ⁊ etiam manifeſte: quia
maximum ſecretum ⁊ conſilium diuinū fuit incar-
nationis diuine miſterium anteꝗ̄ in effectu cōple-
retur. Patet etiā per hanc tranſlationē nō poteſt
intelligi de Ezechia rege Iuda: quia iſta nomina
diuinitatem exprimentia ſcꝫ admirabilis. ⁊c. non
poſſunt ei cōuenire ⁊ p ꝯſequēs ꝙ in fine auctorita
tis nō habetur in hebraico principē pacis in accu
ſatiuo: ſed princeps pacis q₂ ſicut dictum eſt in au
ctoritate p̄mittitur vocabitur ⁊ nō vocabit ⁊ p cō-
ſequens ſi in fine auctoritatis poneretur principē
pacis in accuſatiuo nihil eſſet dictu vt patet de ſe.
Item quod dicunt iſtā pacē debere intelligi de pa
ce que fuit ſub Ezechia īterfecto exercitu Sēnna-
cherib. Patet falſum per ſequētem textum q₂ īme
diate ſubditur in auctoritate yſaie p̄dicta. Multi-
plicabitur eius imperium ⁊ pacis non erit finis q₂
illa pax q̄ fuit ſub Ezechia fuit ſatis breuis vt pa-
Tranſla tet inſpicienti. 4. regum. ¶ Iterum predicta reſ-
tio calda ponſio iudeorum patet falſa per trāſlationem cal-
ica. daicam que ſic habet. Infans datus eſt nobis ⁊ fi-
lius datus eſt nobis ⁊ recipiet ſup ſe legem ad ſer-
uandum eam ⁊ vocabitur nomē eius de ante mira-
bilis ꝯſilio deus fortis permanēs in ſecula ſeculoꝝ
meſſyas in cuius dieb⁹ pax multiplicabitur. Per
hoc enim ꝙ dicitur hic meſſyas. Patet ꝙ hec au-
ctoritas nō eſt intelligenda de Ezechia ſed de xp̄o
Per hoc autem ꝙ hic dicitur ⁊ vocabitur de ante
mirabilis conſilio deus fortis. patet ꝙ nomina di-
uinitatē exprimentia referuntur ad Chriſtū. Ita
ꝙ ip̄e eſt vere deus ꝙ autē interponitur hic iſta de
mōſtratio de ante q̄ nō eſt in hebraico hoc eſt ad de
notādum ꝙ nomē Chriſti prius vocatum eſt a deo
⁊ etiam ab angelo ꝗ̄ temporaliter naſceretur ſicut
habetur Luce ſecundo ⁊ Mathei primo. ¶ Qui
autem in hac tranſlatione caldaica dicitur et reci-
piet ſuper ſe legem ad ſeruādum eam loco cuius in
hebraico ⁊ in tranſlatione Hieronymi habet̄. Et
factus eſt principatus ſuper humerum eius. Hoc
eſt ad denotandum ꝙ Chriſtus erat impleturus le
gem ⁊ ſeruaturus ſm ꝙ ip̄e dicit expreſſe Mathei
quinto. Non veni ſoluere legem ſed adimplere.
Iudeoꝝ ¶ Item notandum eſt ꝙ per vnum aliud apparet
falſitas. falſitas iudeorum. Nam in predicta auctoritate
yſaie vbi dicitur de Chriſto Multiplicabitur eius
imperiuꝫ in hebraico ponitur lemarbe quod ſonat
in latino ad multiplicandum ⁊ ſcribitur hec dictio
hebraica ſicut hic litera mē clauſa ponitur ī medio
dictionis quod eſt contra naturam huius littere ⁊
vſus ſcribendi ſecūdum modum hebraicum q₂ nuſ
q̄ alibi ponitur niſi in fine dictionis ſic clauſa ſecū
dum ꝙ tangit Hieronymus in prologo galeato. Quinqꝫ
Ubi dicit ꝙ apud hebreos ſunt quinqꝫ littere du- lr̄e dupli
plices quia per eas aliter ſcribūt fines dictionum ces heb.
⁊ aliter media ⁊ principia. Et de iſtis quinqꝫ litte-
ris vna ē litera men. Una eſt men aperta alia clau
ſa ⁊ men clauſa ſemp ponitur in fine dictionis men
aperta in principio vel medio. Hic autem vt predi
ctum eſt ponitur men clauſa in medio dictionis ad
denotandum ꝙ Chriſtus de quo loquitur prophe
ta erat naſciturus de virgine clauſa ⁊ preter modū
nature ⁊ ꝙ miſterium incarnationis erat clauſuꝫ ⁊
ſecretum. Sicut enim poeta per figuras grāmati-
cales ſignificabāt aliquid ſubtiliter intelligentib⁹
ſic prophete per talem modum ſcribendi inſolituꝫ
miſteria oculta aliquando deſignabant / ⁊ hoc mō
Moyſes ſignificauit pluralitatem perſonarum in
vnitate diuine eſſentie cōiungendo hoc nomen he-
loym cum verbo ſingularis numeri vt dictum eſt
in primo.

¶ Tertia auctoritas ad p̄bandum incarnationē

diuine perſone accipitur Michee quinto. Et tu be- Michee
thleem effrata paruulus es in milibus iuda. Ex te quinto.
enim mihi egredietur qui ſit dominator in iſrael et
egreſſus eius ab initio a dieb⁹ eternitatis. Quod
autem hec auctoritas intelligat̄ de Chriſto ad lite
ram patet ex tranſlatione caldaica que ſic habet.
Ex te mihi egredietur meſſyas vbi nos habemus
Ex te mihi egredietur qui ſit dominator. Per hūc
autem exitum de Bethleem manifeſte oſtenditur
ipſius Chriſti humanitas qui ſecūdum carnem na
tus eſt de ſemine Dauid qui fuit de bethleem vt ha Priore.
betur primo regū. 16. ꝓpter ꝙ ſcribe iudeorum et
periti in lege reſponderūt interrogati ab Herode
de loco natiuitatis xp̄i ꝙ naſceretur in bethleē ⁊
confirmauerūt dictum ſuum per hac auctoritatem
Michee quinto. vt patet Math. 2. Hanc auctori- Auguſt.
tatem adducit Auguſt. xviij. de ciuitate. ca. 30. vi-
de ibi ⁊ ſcdō ponit canticum Abacuth. ⁊ cōcludit
illam auctoritatem. Ego autem in domino gaude
bo ⁊ exultabo in deo Ieſu meo. Per exitum eius
a diebus eternitatis exprimitur natiuitas ei⁹ eter-
na qua ſemper naſcitur a patre ⁊ ſemper natus eſt.
¶ Sed ad hoc dupliciter reſpondetur. Primo ꝙ
per hoc nō intelligitur eternitas xp̄i ſecūdum diui
nitatem ſed p̄uiſio vel predeſtinatio eterna ſue na-
tiuitatis in humana natura tantum. ¶ Aliter reſ-
pondetur q₂ ſecūdum aliquos iudeoruꝫ. 7. res fue
runt create ante mundum a deo ſcꝫ lex / penitētia /
tehēna / domus ſanctuarij / thronus glorie / ort⁹ vo-
luptatis. Plantauerat autē domin⁹ deus paradi-
ſum voluptatis a principio id eſt ante mundū per
duo milia annoꝝ ⁊ hoc mō etiā expoſuīt qd̄ hic dr̄.
Et egreſſus ei⁹ ab initio. ⁊c. q₂ nomen meſſye fuit Improbāt̄ ſolu. prece.
creatū ante mundū mō p̄dicto. ¶ Sed prima rn̄ſio
pꝫ ꝙ nō valet q₂ eternitas talis p̄uiſionis eſt oīb⁹
cōis q₂ oīa q̄tācūqꝫ minima ſūt a deo et̄naīr p̄uiſa
⁊ preordinata ⁊ ita ſi hoc modo intelligeretur pre

dicta auctoritas per ipſam nõ exprimeretur aliqua
ſpecialitas in xp̄o reſpectu aliorum electorũ. Pro
pheta autem intendit per ipſam exprimere pre-
eminentiam xp̄i ⁊ excellentiam vt patet intuenti.
¶ Secunda reſponſio friuola eſt ⁊ truphatoria.
Lex enim non videtur creari niſi in aliquo intelle-
ctu angelico ſcilicet vel humano ⁊ tamen nullũ in-
tellectum creatum ponunt ante mũdum. Similiter
etiam penitẽtia nõ fuit nec videtur fuiſſe ante pec-
catum. ¶ Itez ita debent dicere de celo ⁊ terra ꝙ
fuerunt creata ante mundum ſicut de orto volup-
tatis quia dicitur ꝙ in principio creauit deus celũ
⁊ terram ſicut ꝙ plantauerat paradiſum volupta-
tis a principio ⁊c. Preterea thronus glorie nõ vi
detur niſi celum. Similiter etiam locus iehẽne non
videtur niſi terra. Preterea de noĩe meſſye quero
quid eſt creatum vel ſubſtãtia vel accidẽs creatuz.
Si ſubſtãtia tũc idem eſt ꝙ meſſyas ⁊ fuit per duo
milia annorum ante mundum. Si accidens non vi
detur probabile ꝙ de⁹ creauerit ſic vnum accidẽs
ſine ſubiecto ante mundum. quare ⁊c.

¶ Quarta auctoritas ad ꝓbãdũ cõcluſionẽ

Canticorum.4. predictam habetur canticoruz quarto. Egredimi-
ni filie ſyon ⁊ videte regem Salomonem in diade-
mate quo coronauit eum mater ſua ſm̃ omnes do-
ctores hebreorum vbiqꝫ in libro canticorum poni-
tur nomen Salomonis ſub illo nomine intelligen-
dus eſt ipſe deus qui eſt magnus Salomon id eſt
pacificus qui facit pacem ⁊ concordiam in creatu
ris per connexionẽ partium vniuerſi ſicut dicitur
Iob. xxv. Qui facit concordiam in ſublimibus
Iob.25. ſuis. Unde dicunt ꝙ in toto libro illo agitur de deo
⁊ ſynagoga ſub nomine Salomonis ⁊ nomine ſpõ
ſe ſue ſeu amice ſicut doctores catholici dicũt ꝙ in
eodem libro ſub predictis nominibus agitur de cõ
iunctione xp̄i ⁊ eccleſie. ¶ Hoc ſuppoſito arguiẽ
ad propoſituz q: in predicta auctoritate dicitur de
matre Salomonis ꝙ coronauit eum. Si igitur no
mine Salomonis intelligitur. Deus etiam ſecun-
dum ſenſum literalem vt dicunt ergo oportet cõce-
dere ꝙ deus habeat matrem. Hoc autem eſt ipoſ-
ſibile ſecundũ naturam diuinam vel angelicam er-
go ponendum eſt hoc ſecũdum humanam que ſola
inter alias naturas per generationẽ poſſibiles vi-
detur cõuenientior ⁊ congrua ergo eſt verus deus ⁊
homo ipſe xp̄us. ¶ Sed ad hoc reſpondetur ab ali
quibus iudeis dicentibus ꝙ deus qui eſt magnus
Salomon vocat in illo libro eccleſiam iſrael aliqñ
matrem aliquãdo filiam aliquãdo ſponſam ad oſtẽ
dendum magnum amorem quem habuit ad ipſam.
¶ Sed cõtra hoc videtur q: vnus paſſus obſcu-
rus ſacre ſcripture non debet exponi niſi per aliuz
clariorem eiuſdem ſcripture. Nuſqꝫ autem alibi in
ſcriptura veteris teſtamenti ſimile ſcilicet ꝙ deus
vocet eccleſiam iſrael matrem: ſed bene ꝙ vocat eã
ſponſam in eodem libro canticorum. Hanc aucto-
ritatem adducit Auguſtinus. 18. de ciuitate capi-
tulo. 36. ⁊ Hieremie ſecũdo. Recordatus ſum tui
Hier.2. miſerans adoleſcentiam tuam ⁊ caritatem deſpon
ſationis tue. Aliquando filiam ſicut Hieremie. 31.
eiuſd.31. Uſqꝫquo delicijs diſſolueris filia vaga. Aliquãdo
ſororem vt in eodem libro canticorum. Soror mea
ſponſa. Item mater habet rationẽ principij reſpe-
ctu filij. Hoc autem nullo modo poteſt intelligi de
eccleſia iſrael reſpectu dei ⁊ ſic videtur ꝙ predicta
reſponſio non ſit rationabilis.

¶ Ultima auctoritas ad hoc accipitur

zacha. nono. Exulta ſa
tis filia ſyon Iubila filia hieruſalem Ecce rex tu⁹
venies tibi iuſtus ⁊ ſaluator ipſe pauper ⁊ aſcendẽs 3.zacha.9.
ſuper aſinam. Scd̃m doctores hebreorum. ¶ Iſta
auctoritas nõ poteſt intelligi ad literã niſi de meſ-
ſya. Per hoc aũt ꝙ dicitur hic pauper ⁊ aſcendẽs
ſuper aſinaz oſtẽditur eius humanitas in qua ſicut
pauper inter homines ꝯuerſatus eſt. Per hoc aũt
ꝙ dicitur rex iuſtus ⁊ ſaluator oſtenditur in eo na-
tura excellentior per quam poſſit ſaluare ⁊ regene
rare q: pauper ſecũdum ꝙ huiuſmodi eſt impotẽs
ad talia ⁊ ideo fuit ſimul in vnum diues ⁊ pauper.
Diues in natura diuina/ pauper in humana. Et ꝙ
ſic debeat intelligi predicta auctoritas zacharie.
Patet per gloſam hebraicam apud eos autenticã
ſuper illud canticorum primo. Exultabimus ⁊ le-
tabimur in te gloſa in te ſancto ⁊ benedicto deo.
¶ Simile enim eſt hoc cuidam regine cui⁹ marit⁹
⁊ filij ⁊ generi tranſierãt mare. Poſtea per magnũ
tempus dictum eſt ei Uenerũt generi tui. Reſpon
dit Quid ad me letẽtur filie mee. Dictũ eſt ei vene
rũt filij tui. Rñdit letenẽ nur⁹ mee. Qñ aũt dictũ
eſt ei venit vir tu⁹. Dixit hec eſt pfecta leticia mea.
Sic factũ eſt vt eẽnt ꝓphete dicentes ad hieruſalẽ
Filij tui de longe venient. Reſpondit. Quid ad me
letentur filie iude. Sed cuz dictum eſt ei zacharie
nono. Ecce rex tuus venit. ⁊c. tũc fuit leticia per-
fecta. Unde ibidez premittitur. Exulta ſatis filia
ſyon Iubila filia hieruſalem. ¶ Ex iſta gloſa pz
ꝙ zacharias propheta loquitur de aduentu dei ad
filios iſrael. Si igitur auctoritas ſecũdum eos in-
telligitur de meſſya qui in eadem etiam auctorita-
te dicitur venire in paupertate ꝯcludiẽ ꝙ ipſe ſit de⁹
⁊ homo ſicut deductum eſt ſupra. ¶ Nota ad hoc
probandũ verſus Sibille. 18. de ciuitate ca. xxiij. Uerſ⁹ ſybille.18. de ciui.
Uide ibi. Sed de ipſis iudei non curarent. Et hec
de ſecundo articulo.

¶ Quantum ad tertium ar/

ticulum dico ſimiliter ꝙ poteſt probari efficaciter De tp̄e incarnationis xp̄i.
ꝙ tempus incarnationis diuine ſit preteritum.
¶ Ad hoc autem induco primo prophetiã patri-
arche Iacob Geneſis. 49. Non auferet ſceptruz
de Iuda nec dux de femore eius donec veniat qui Iacob gene. 49.
mittendus eſt ⁊ ipſe erit expectatio gẽtium. Sed
modo ablatum eſt regnum ⁊ dñatio a iudeis a tem
pore Herodis aſcalonite ſub quo natus eſt Ieſus
ergo ab illo tẽpore incarnata eſt diuina perſona et
venit meſſyas vel xp̄us. Hãc auctoritatez allegat
Auguſtinus de xp̄o. 18. de ciuitate cap. 6. Agens
ibi de benedictione Iude a Iacob. ¶ Ad hoc au
tem reſpõdetur dupliciter. Primo ſic ꝙ iſta aucto
ritas nõ intelligitur de xp̄o ad literã: ſed de Nabu
god. rege babilonis qui miſſus eſt ex ordinatiõe di
uina contra hieruſalẽ ꝓpter peccata populi vt ha
betur quarto regũ. 24. ex tũc defecit regnũ iudeo- 4. regũ.
rum quia cepit Sedechiam regem ⁊ excecauit ⁊ fi
lios eius occidit vt habetur ibidem. xxv. capitulo.
Nec poſtea aliquis de ſtirpe eius regnauit. ¶ Al
ter ſoluitur dicẽdo ꝙ illa auctoritas intelligiẽ de
Roboã filio Salomõis a quo receſſerũt decẽ trib⁹
⁊ adheſerũt hieroboã filio nabath vt hẽ. 3. regũ. 12.

Sic igitur exponũt predictam auctoritatem. Non
auferetur ſceptrum de iuda. ꝛc. Donec veniat Sy
lo quia vbi Hieronymus tranſtulit qui mittendus
eſt. Hebraica veritas habet Sylo et eſt nomen loci
vt dicũt quia in loco venit Roboam vt conſtitue-
retur rex ſuper iſrael ꝛ in illo loco receſſit ab eo po
pulus iſrael ꝛ ꝯſtituerũt ſuper ſe regez Hieroboã
qui erat de alia tribu: ſcilicet de tribu Effraym et
ſic ablatum fuit tunc ſceptrum Jſrael de Juda.
Verũtamen quia ipſi Roboam remãſerunt due tri
bus ideo ſequitur ſcḋm hebraicam veritatem. Et ag
gregabuntur ei gentes vbi Hieronymus tranſtu-
lit ꝛ ipſe erit expectatio gentium. ¶ Sed cõtra pri
ꝯ predi- mam ſolutionez patet ꝙ eſt falſa quia poſt captiui
ctas ſolu- tatem babilonicam habuerunt iudei duces ꝛ prin
tiones. cipes ſicut patet de zorobabel Heſdra Neemici ꝛ
Machabeis habuerunt etiaz reges qꝛ Johannes
hircanus Symonis machabei filius impoſuit ſibi
dyadema regni ꝛ ex tunc regnauerunt filij eiꝰ vſqꝫ
ad Herodem quꝛ fuit alienigena a gente iudeoꝛuz
ꝛ ideo vſqꝫ ad tempus illud non fuit amotũ omni-
no dominium iudeorum. Nota de hoc Auguſtinũ
18. de ciuitate capitulo quadrageſimoquinto circa
Aug. ſu. finẽ quo modo ſcilicet Herodes alienigena regna
18. de ci. uit in iudea. ¶ Si autem dicatur ꝙ a tempore Na
ca. 45. bugodonoſoris fuit amotũ a tribu iuda de q̃ amo-
tione loquitur prophetia predicta: quia illi qui re-
gnauerunt poſtea fuerunt de alia tribu quia de tri
bu ſacerdotali ſcilicet Machabei. Non valet hoc
dictum quia zorobabel qui poſt captiuitatem Ba
bilonicam fuit dux eorum fuit de tribu iuda vt pa-
tet expreſſe ex textu ſcripture in pluribus locis.
Similiter Machabei qꝛ tribus ſacerdotalis ꝛ re-
gis fuerunt commixte. Et ideo ſi machabei fuerũt
de tribu ſacerdotali ſequitur ꝙ fuerunt de regia.
¶ Contra ſecundam reſponſionem dico ꝙ patet
falſa per textum tertio regum. 12. qꝛ ibi dicitur ꝙ
ille locus vbi Roboam a populo fuit derelictꝰ vo-
catur Sichen ꝛ eſt locus bene remotus ab illo lo-
co qui vocatur Sylo. ¶ Jtem contra vtrãqꝫ reſpõ
ſionem ꝛ conſimiles Patet ꝙ ſunt falſe per tranſ-
lationem Caldaicam quia vbi Hieronymus trãſ-
tulit donec veniat qui mittendus eſt hebraica ve-
ritas habet donec veniat Sylo. Caldaicum habz
donec veniat meſſias quia illud quod erat obſcu-
rum per hoc voluit declarare. Et ſic patet ꝙ pre-
dicta auctoritas non poteſt intelligi de Nabugo-
donoſor neqꝫ de Roboam nec de aliquo alio q̃ de
xp̄o. ¶ Quod autem ſequitur in hebraico. Et ag
gregabuntur ei gentes ſic eſt intelligendum quia i
aduentu xp̄i Judei ꝑ maiore parte obſcurati ſunt
in ſua infidelitate: ꝛ gentiles qui nomine gentium
deſignantur aggregati ſunt Chriſto fidem eius de
uote ſuſcipientes ſecundum ꝙ dicit apoſtolus ad
Romanos vndecimo. Cecitas ex parte cecidit in
Ad Ro. 11. Jſrael donec plenitudo gentium intraret. hoc ha-
betur. 15. de ciuitate capitulo vigeſimoquinto vi-
de ibi. ¶ Quod autem a tempore Herodis abla-
tum ſit ſceptrum a iudeis. Patet quia ipſe fuit pri
De iudeo mus alienigena qui regnauit in iudea. Patet enĩ
rum ſcep eius fuit ydumeus. Jſte enim Herodes auxilio ro
tro eis a manorum fretus debellauit antigenum regem iu-
tp̄e hero deorum qui deſcenderat a Machabeis et omnem
dis abla prolem regiam occidit et libros de genealogia re-
to. gum combuſſit ne in poſteruz deprehenderẽtur ip
ſe ꝛ filij alienigeni eſſe a regno Dauid. Interfecit
etiam doctores legis qui docebant in populo Deu Deu. 17.
tron. decimoſeptimo. De medio fratrum tuorum
pones ſuper te regem vt ſic auferret iudeis omnez
viam recuperandi regnum quod etiam patet per
effectum quia ab illo tempore fluxerunt plures q̃
mille tricẽti anni ꝛ adhuc iudei ab illo ſceptro ma
gis remoti ſunt ꝛ longinqui q̃ a principio. Cum
igitur ablatio ſceptri fuerit eis ſignum predictum
de aduentu chriſti patet ꝙ xp̄us iam aduenit.

¶ Scḋa auctoritas ad hoc

accipitur Aggei ſecundo Hec dicit dominus ex- Aggei. 2.
ercituum. Adhuc vnum modicum: ꝛ ego mouebo
celum ꝛ terram mare et aridam ꝛ mouebo omnes
gentes ꝛ veniet deſideratus cunctis gentibus ſeq
tur magna erit gloria domus iſtius nouiſſime ma-
gis q̃ prime dicit dominus exercituum ſecundum
omnes expoſitores hebreorum. Jſte deſideratus ẽ
rex meſſyas ſiue Chriſtus. ¶ Hanc auctoritatem
allegat Auguſtinus. 18. de ciuitate capitulo. 35.
dicens ꝙ in parte fuit completa: ꝛ eſt in aduentu 18. de ci.
Chriſti vel poſt ſicut exponit ibi. Adhuc vnũ mo- ca. 35.
dicum. ꝛc. Sed expectatur implendũ illud et ve-
niet deſideratus cunctis gentibus de vltimo aduẽ
tu non de primo quia prius in eum crediderunt q̃
deſiderauerint ipſum eſſe venturum: et illud fuit
poſt primum aduentum. Sed capitulo quadrage-
ſimoquinto videtur eam allegare de primo aduen-
tu Chriſti. Unde allegat alium textum. lxx. inter-
pretum. ſcilicet verificatum in primo aduentu de
electis hominibus qui venerunt ad Chriſtum per
fidem licet poſtea capitulo 48. reſumat hoc ꝛ ex-
ponat intelligendum eſſe de tempore noui teſtamẽ
ti in ſecundo aduẽtu Chriſti quando dedicabitur.
¶ Tunc arguo primo per illud ꝙ adhuc vnuz mo
dicum ꝛ ſubditur de Aduentu Chriſti. Et veniet
deſideratus cunctis gentibus Aggeus enim pro-
pheta dixit hoc verbũ ſecundo anno Darij regis
perſarum. Ab illo tempore vſqꝫ nunc fluxerunt an
ni. 155. anni ſecundum computationem iudeorum
ꝛ plures adhuc ſecunduz cõputationẽ noſtram ſcꝫ
170. ad minus talis autem numerus annorum nõ
dicitur in ſcriptura modicum. Cum ergo prophe-
ta dicit reſtare modicum tempus vſqꝫ ad aduentũ
deſiderati. Patet ꝙ tempus ſui aduentus eſt pre-
teritum. ¶ Sed ad hoc dicunt aliqui ſic ꝙ tantum
tempus bene dicitur in ſcriptura modicuz ſicut in
pſ. 82. dicitur mille anni ante oculos tuos tanq̃
dies heſterna que preterijt. Sed iſta reſponſio non
valet quia ſi tempꝰ totũ cõpar̃ eternitati. Pꝫ mo- pſal. 82.
dicum eſt ꝛ ſic loquitur auctoritas pſal. quia diui-
na cogitatio que per oculos intelligitur eterna eſt
Sed ſi referatur tempus mille annorum ad expe-
ctationem populi ſic rationabiliter loquendo non
poteſt dici modicum ſed magnum. Unde ꝛ Ba-
ruch ſexto tempus captiuitatis babilonice predici
tur longum quod tamen fuit modicum reſpectiue.
¶ Jtem probo propoſitum per illḋ quod in aucto
ritate ſubditur. Ueniet deſideratus cunctis genti-
bus ꝛ explebo domũ iſtã gloria. Et loquitur ꝑphe
ta de domo dñi edificata a iudeis poſt reditũ capti
uitatis babilonice ergo ſtãte illa domo venit Chri
ſtus qui propheta dicit illaz replendam eſſe gloria
ꝛ per aduentum deſiderati cunctis gentibus.

Domus autem illa deſtructa eſt per Titum ⁊ Vaſpaſianum. 42. anno poſt paſſionem domini. ergo ⁊c. ¶ Item per illud quod ſequitur in auctoritate Magna erit gloria domus iſtius magis ꝙ prime.
18. de ci. Auguſtinus videtur ſentire. 18. de ciuitate capitulo. 45. ꝙ ita maior gloria domus nouiſſime accipienda eſt de eccleſia xp̄i edificata ex lapidibus viuis hominibus que per illam figurabatur non autem de illa corporali. Unde ⁊ tractat ibi quo modo illa corporalis ſecūda quaſi nullius momēti fuit reſpectu prime ⁊ quo modo fuit conculcata ⁊ dehonorata per Romanos per Alexandrum ⁊ per Anthiocum ſicut dicitur hic ſatis cito poſt hoc etiam reſumit breuiter poſtea capitulo. 48. vide ibi. Et conſtat ꝙ loquitur de domo eadem ſupradicta ad cuius edificationem inducebat populum ⁊ predixit maiorem gloriam huius domus ꝙ prime edificate per Salomonem. Hoc autem non poteſt intelligi propter maiores vel honores ſeu cultum diuinum vel edificationes q: ſtatus populi in illo tempore erat quaſi nullius reſpectu illiꝰ ſtatus qui fuit ſub Salomone ꝑpter quod dicitur Heſdre quinto ꝙ ſacerdotes qui viderant primā domū lachrimabantur alijs exultantibus in dedicatione domꝰ ſecūde quia nullius momēti erat reſpectu alteriꝰ ⁊ ideo non poteſt intelligi maior gloria eius niſi per aduentum ipſius deſiderati cunctis gētibus qui eā glorificauit preſentia ſua quādo in ea fuit a matre oblatus ſecūdum ꝙ predixerat Malachyas propheta tertio capitulo.
Malachias. 3. cap. Statim veniet ad templum ſanctum ſuum dominator quem vos queritis ⁊ angelus teſtamenti quem vos vultis. Ipſam etiā domum honorauit quando ibi frequēter docuit ⁊ predicauit. ¶ Sed ad hoc reſpondent aliqui ꝙ maior fuit gloria ſecūde domus ꝙ prime in annis q: plus durauit. Sed hoc non valet quia licet verum ſit ꝙ plus durauerit hoc tamen non fuit ad eius gloriā ſed magis ad ignominiam quia pluribus temporibus fuit conculcata ⁊ dehonorata: q: Anthiocus Epyphanes poſuit ibi abhominādum ydolum et fecit ibi proſtibula mulierum ſicut habetur primo Machabeorum ⁊ ſecūdo. Sed q: illum librum nō recipiunt iudei: ideo poteſt dici hoc quod dicitur Danielis octauo ⁊ hoc etiā dicit Joſephus libro Antiquitatum duodecimo. ¶ Similiter quando ciuitas Hieroſolomitana fuit capta per Pompeium imperatorem romanum ⁊ iterum alias per Herodem Aſcolonitam ⁊ vltimo quādo deſtructa fuit per Tytum ⁊ Vaſpaſianum omnibus iſtis temporibus fuit illa domus derelicta ⁊ ꝯculcata. ¶ Itē iſta maioritas durationis nō videtur eſſe alicuius glorie notabilis alias enim diceretur lapis maioris glorie ⁊ honoris ꝙ homo q: eſt maioris durationis. ¶ Item ſi computemus durationē domꝰ ſecunde ſecūdum computationē iudeorum qui dicunt eam duraſſe tātum. 420. annis habemꝰ ꝙ prima domus plus durauit quia plures anni fluxerūt a quarto anno regni Salomonis in quo fundata ē domus prima vſq; ad quadrageſimūprimū annum regni Sedechie in quo deſtructa eſt quia fluxerūt anni. 427. ſecūdum ꝙ poteſt computari per tempora regum intermediorum inſpiciendo tertium ⁊ quartum regum. Perfecta autem fuit vndecimo anno regni Salomonis ⁊ fuit perfecta. 423. ānis ⁊ ſic durauit plus ꝙ ſecunda ſi accipiatur duratio ſecunde domus ſecūdum computationem iudeoꝝ. Licet autem ſecunda domus plus durauerit vt ſupra dictum eſt. tamen iſta obiectio eſt efficax contra iudeos quia procedit ex ſuppoſitione computationis eorum. ¶ Patet igitur ꝙ tempus aduentus Chriſti eſt preteritum ex predicta auctoritate Aggei.

¶ Sed in predicta auctorita/

te reſtat oſtendere quod videtur dubiū quo modo in aduentu deſiderati cunctis gentibus ſit impletū cum dicitur adhuc vnum modicum ⁊ ego mouebo celum ⁊ terram. Domus dubium. Et eſt dicendum ad hoc ꝙ celum in aduentu xp̄i motum eſt accipiendo motum pro qualibet innouatione vel mutatione quia nouitas magna in celo apparuit: q: in natiuitate xp̄i noua ſtella viſa eſt propter quod reges venerunt ad ipſū adorandum. ¶ Item circa illud tempus ſcilꝫ tempore Herodis ſub quo natus eſt xp̄us in iudea de qua maxime loquitur propheta fuit maximus motus terre in tantum ꝙ gentes propinque credebāt in iudea nullum hominem remanſiſſe vt dicit Joſephus primo libro de iudaico bello. ¶ Ex quo probabiliter arguitur aliqua notabilis cōiunctio planetarum tunc fuiſſe ſeu conſtellationem ex quibus ſolent talia accidere. ¶ Quod etiā mote fuerint tunc omnes gentes. Patet ꝙ imminēte xp̄i natiuitate precepit Ceſar Auguſtus vniuerſum orbem deſcribi ⁊ omnes gentes tributarias Romanorū ſe profiteri ⁊ propter hoc ſinguli ibant ad loca vnde erant oriundi ad predicta faciendū propter qd etiam Joſeph aſcendit de Galilea in Bethleē vt ibi profiteretur cum Maria ſibi diſponſata vxore pregnante vt habetur Luce ſecundo. Tunc temporis etiam facta eſt magna commotio in iudea q: quidā nomine Judas natione Galileus publice aſſerebat ꝙ nō licebat Judeis recognoſcere dominū preter deum ⁊ multi iudei ſequuti ſunt ipſum ⁊ poſtea interfecti ſunt ab exercitu Romanorum ſecundum Joſephum ſecundo libro antiquitatum ⁊ idē habetur Actuum quinto. Ante hos dies extitit iudas Galileus. ⁊c. ¶ De commotione autem maris non oportet exemplum ponere quia frequenter ſolet accidere.

¶ Tertia auctoritas ꝙ tempꝰ

aduentus meſſye ſit completum habetur Danielis nono. Dani. 9. vbi angelus Gabriel inſtruit eum de tempore aduentꝰ xp̄i dicētis. 70. ebdomades. Abbreuiate ſunt ſuper populum tuum ⁊ ſuper vrbem tuā ſanctam vt conſūmetur preuaricatio ⁊ finem accipiat peccatum ⁊ deleatur iniquitas ⁊ adducatur iuſticia ſempiterna ⁊ impleatur viſio ⁊ prophetia et vngatur ſanctus ſanctorum. ¶ Ad intellectum huius prophetie. ¶ Primo Videndum eſt quo modo accipiatur hic ebdomas vł ebdomada quod idem eſt Secundo ad propoſitum. ¶ Dico autem ꝙ in ſacra ſcriptura accipitur ebdomada vno modo pro tempore ſeptem dierum. ⁊ hoc modo accipitur communiter. Ebdomada q̄t modis accipitur. ¶ Hoc etiam modo loquitur ſcriptura de ebdomada. Leuitici vigeſimotertio. Ubi ſcriptura dicit. quod ſeptem ebdomade ſunt accipiende a feſto paſche que faciunt quadragintanouem dies ⁊ in quinquageſima die celebrādum eſt feſtū penthecoſtes. ¶ Alio modo accipitur

ebdomada pro tempore ſeptem annorum que fa-
ciunt annos. 49. et hoc modo ſcriptura loquitur
Leui.25. de ebdomada leuitici. 25. Ubi dicitur Numera-
bitis ſeptem ebdomades annoꝝ que faciũt. 49.
annos ⁊ quiquageſimus annus imediate ſequens
dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remiſ
ſionis vt ibidem dicitur. Nec inuenitur ebdomada
accipi pluribus modis in ſcripturis. Hic aũt non
poteſt accipi ebdomas vel ebdomada dierum q2 to
ta prophetia Danielis fuiſſet completa infra annũ
⁊ dimidium ergo per locum a diuiſione oportet ꝙ
accipiatur pro ebdomada annoꝝ ⁊ in hoc omnes
expoſitores cõueniunt catholici ⁊ hebrei. Sed dif-
Beda. ferunt in hoc ꝙ aliqui catholici vt Beda ⁊ ſequa-
ces ſui dicũt ꝙ iſti anni intelligendi ſunt anni luna
res qui ſunt breuiores annis ſolaribus. xj. diebus.
Motus autem fuit ad hoc dicendum ex duobus.
Primo ex textu quia dicuntur ebdomades abbre-
uiate ⁊ ſicut dictum ẽ anni lunares ſunt breuiores
ſolaribus ⁊ per ꝯſequẽs ebdomades annorum lu-
narium ſunt breuiores. Secũdo q2 angelus loque
batur Danieli qui erat hebreus hebrei autem com
putabant per annos lunares vt dicit Beda ⁊ ideo
angelus poſuit numerum annorum ꝑdictorum per
ꝫ bedam ebdomades annorum lunarium. ¶ Sed ſalua Be
de reuerentia hoc non videtur eſſe verum q2 in he-
braico non ponitur abbreuiate pro vt ſonat in de-
truncationem ſeu diminutionem: ſed in hebraico
ponitur ꝑciſe ⁊ notat temporis determinationem
id eſt non plus nec minus ſimpliciter. ¶ Secũduꝫ
videtur falſum. Si enim iudei computarẽt ſm an
nos lunares ita ꝙ haberent annũ breuiorem etiaꝫ
vndecim diebus ꝙ̃ annus ſolaris quo vtimur cum
ſecundum legem teneantur ꝑmo menſe cuiuſlibet
anni ſui facere paſcha ⁊ die determinata ſcꝫ die q̃n
tadecima ſcilicet die quintadecima primi menſis.
Sequeretur ꝙ paſcha Judeorum huius anni anti
ciparet paſcha anni precedentis. xj. diebus ⁊ eodẽ
modo paſcha anni ſequẽtis precederet per viginti
duos dies ⁊ ſic ꝯſequẽter anticipando temp9 quoli
bet anno per vndecim dies ſequitur ꝙ ipſi celebra-
rent paſcha ſuum ex obligatione ꝑcepti infra bre-
ue tempus in quolibet menſe totius anni quod ap-
paret imediate falſum ex vſu eorum q2 ſemper fa-
ciunt paſca eodem tempore ⁊ ideo patet ꝙ compu
tant per annos ſolares ſicut ⁊ nos. Licet enim inci
piant menſes a lunationibus tamen tertius annus
apud eos habet. 13. lunationes ita quod per em-
boliſmos faciunt extrationem temporis ⁊ ſic com-
putant per annos ſolares ſicut ⁊ nos. Dato tamen
ꝙ computarent per annos lunares nihilominus ha-
beretur ꝓpoſitum noſtrum vt videbitur. ¶ Secũ
do videndum eſt quot annos continẽt ebdomades
predicte ⁊ patet ꝙ ſi multiplicentur. 70. per ſeptẽ
reſultant. 490. anni per ebdomades. 70. vel ex
Inceptõ ebdomadibus. 70. ¶ Tertio videndum eſt a quo
ebdomo. termino incipiat computatio iſtarum ebdomoda-
rum. Et dicũt aliqui iudei ꝙ incipit ab vndecimo
anno regni Sedechie quãdo deſtructum eſt primũ
templum. ¶ Alij dicunt ꝙ incipit in primo anno
darij medij quia illo tempore dicit angel9 iſta Da-
nieli. ¶ Alij autem dicunt ꝙ incipit computatio
a reditu captiuitatis ſub zorobabel duce anno ſe-
cundo Cyri regis perſarum. ¶ Alij autem dicũt
ꝙ iſta computatio incipit a viceſimo anno regni

Arthaxerſis quãdo miſſus eſt Neemias ad reedi
ficandum ciuitatem Hieruſalem quod ego magis
puto ⁊ hoc poteſt patere ex textu Danielis nono. Daniel
vbi dicit angelus Danieli. Scito ergo ⁊ animad- .9.
uerte ab exitu vt reedificetur Hieruſalem. ⁊c. Et
tunc incipit angelus computare ebdomades cõſe-
quenter vt patet in textu: tunc autẽ exijt ſermo de
reedificatione Hieruſalem. Cyrus enim prius de
derat licentiam de reedificatione templi tantum.
¶ Ad propoſitum dico ꝙ quecũqꝫ iſtarum opinio Reſolu-
num ſit vera habetur ſufficienter propoſitum ſcili- tio ꝗſti.
cet ꝙ tempus aduentus xp̄i ſit preteritum. Quod
patet quia angelus determinate. 490. annos vſ-
quequo impleatur viſio ⁊ prophetia ⁊ vnguatur ſan-
ctus ſanctorum id eſt xp̄us. Sed qualitercũqꝫ acci
piantur anni lunares vel ſolares ⁊ vbicunqꝫ incipi
atur computatio ſecundum predicta quia inferius
non poteſt accipi ꝙ̃ viceſimo anno arthaxerſis to
tum tamen tempus preteritum eſt iam diu eſt ⁊ hoc
ſufficit ad propoſitum noſtrum. ¶ Sed ad iſtam Rabi ſa-
auctoritatem reſpondet Rabi Salomon dicens ꝙ lomon.
70. ebdomades non continent tempus preciſum
vſqꝫ ad xp̄i aduentum ⁊ paſſionis ſue miſterium vt
predictum eſt: ſed continent tempus preciſum a de
ſtructione primi templi vſqꝫ ad deſtructionem ſe-
cundi per Tytum ⁊ Vaſpaſianum ⁊ exponit ſic ꝑ-
dictam auctoritatem. 70. ebdomades abbreuiate
ſunt ſuper populum tuum ſuper vrbem tuam. An-
teqꝫ veniat perfecta captiuitas ipſorum per roma-
nos comburentes ciuitatem ⁊ templum eiicientes
populum iudaicum vt conſũmetur preuaricatio id
eſt vt deſiſtant a preuaricationibus caſtigati per
predictam captiuitateꝫ ⁊ ſic deleatur iniquitas eo
rũ ſubſtinendo captiuitatem ⁊ miſeriam pro pena
⁊ adducatur iuſticia ſempiterna id eſt vt in eternũ
iuſtificentur ſubſtinendo talem penam ⁊ miſeriam
pro peccatis eorum ⁊ impleatur viſio ⁊ prophetia
id eſt viſiones de xp̄o promiſſe per prophetas ⁊ vn
gatur ſanctus ſanctorum id eſt archa domini ⁊ va-
ſa ſanctuarij que reprobantur per meſſyam in fine
huius captiuitatis iudeorum venturum ſicut dicit
¶ Sed quãtum debeat durare iſta captiuitas nõ
dicitur ⁊ per conſequẽs tempus determinatum ad
uentus ipſius xp̄i hic nõ diffinitur. ¶ Contra iſtã ꝯ ſolutio
ſolutionem dico ꝙ expoſitio iſta falſa eſt ⁊ erronea nem Ra
Hoc patet primo per litteram precedentem. Ubi bi Salo-
dicitur ꝙ angelus gabriel venit propter orationeꝫ monis.
Danielis orantis pro liberatione populi ad decla-
randum exauditionem ſue petitionis ⁊ ideo non ſo
lum denunciat eius liberationem a captiuitate ba-
bilonica ſed etiam perfectam liberationem fiendã
per xp̄m de qua Daniel principaliter orabat ⁊ ideo
dicere ꝙ angelus venerit ad denunciandum perfe-
ctam captiuitatem populi ſui ⁊ nulluꝫ tempus cer
tum liberationis fiende per xp̄m eſt valde abſurdũ
⁊ precedenti litere contrarium quia angelus non
veniſſet ad conſolationem Danielis: ſed magis ad
eius deſolationem. ¶ Item quod dicit Judeos
deſiſtere a preuaricationibus per captiuitatem.
Hoc eſt falſum quia inter omnes multum vacant
ſortilegijs ⁊ augurijs que maxime prohibentur in
lege eorum ſicut teſtimonium perhibent illi qui no
uerunt benefacta eorum. ¶ Item quod dicit im-
pleri viſiones prophetarum per merita ipſorum
eſt contra illud quod dicitur Deutronomi nono.

Scito ꝙ nō ꝓpter iuſticias tuas dñs deus tu⁹ de-
derit tibi terram hanc ⁊c. ⁊ multominus ꝓpter iu-
yſa. 8. ſticias eorum implēda eſt ꝓmiſſio de xp̄o vt p̄z et
maxime q: de eo ſcribitur yſayie. 8. Et erit ad la-
pidem offenſiōis ⁊ petram ſcādali duabus iſrael ⁊
in laqueum ⁊ ruinā habitātibus hieruſalē. Item
quod dicit ꝙ per vnctionē ſancti ſanctorū intelligi
Hiere. 3. tur vnctio arche ⁊ ſanctuarij que reſtituētur p meſ
ſiam. Hoc eſt ꝯtra illō quod dicit Hieremie tertio
Cū qꝫ multiplicati fueritis ⁊ creueritis in terrā in
diebus illis dicit dñs nō dicēt vltra archa teſtamē
ti domini neqꝫ aſcendet ſuper cor neqꝫ recordabūt
illius nec viſitabūtur nec fiet vltra q: cerimonie ve
teris teſtamēti omnino ceſſauerūt poſt paſſionem
xp̄i diuulgationem euangelij. Pluribus etiā mo-
dis argumētari poteſt cōtra expoſitionē iſtaꝫ ſicut
patet magis ſuper Danielem.

¶ Vltimo ꝓbatur ex ſcriptu-

ra canonica tempus aduentus chriſti eſſe preteri-
Danie. 3. tum per illud Danielis tertio. vbi dicitur ꝙ Na-
bugodo. vidit ſtatuam magnā. Huius autē ſtatue
caput erat ex auro optimo pectus ⁊ brachia de ar-
gento porro venter ⁊ femora ex ere. Tibie autem
ferree. ⁊c. Et ſequitur Abſciſus eſt lapis de mon-
te ſine manibus ⁊ percuſſit ſtatuam in pedib⁹ eius
ferreis ⁊ fictilibus ⁊ cōminuit omnia. ¶ Per hāc
Interp̄-tatio ſtatue a Nabugo. viſe. autem ſtatuam deſignātur quattuor magna regna
ſibi in orbe ſuccedentia ſicut ⁊ ip̄emet Daniel ex-
poſuit diuinitus inſpiratus. Primum regnum eſt
caldeorum quod ſignatur per caput aureum vt ibi
dem dicitur. Secundum eſt regnū perſaꝝ qđ ſigna
tur per argentū quod ſubiecit ſibi regnum caldeo-
rum. Tertium regnum grecorum ſeu Alexādri qđ
ſignatur per es ⁊ ſubiecit ſibi regnum perſarum.
¶ Quartum eſt regnū Romanorum qđ ſignatur
per ferrum ⁊ ſubiecit ſibi regnum grecorum ⁊ alia
regna mūdi ſicut ferrū domat omnia. Per lapideꝫ
autem abſciſuꝫ de monte ſine manibus deſignatur
ip̄e xp̄us ſiue regnum eius cui ſubijciēdū ꝑdicitur
regnū Roma. Et i hac expoſitiōe oēs expoſitores
tā hebraici ꝙ catholici ꝯuenīūt. Ex hijs arguo q:
in predicta ꝓphetia ꝑdicitur quod ille cui ſubijciē
dum erat regnum Romanorū eſt ip̄e xp̄us. ¶ Cū
ergo hoc ſit impletuꝫ tēpore Cōſtātini ⁊ Silueſtri
pape quo tempore romanum imperium per veram
fidem ſubiectuꝫ eſt Jeſu filio marie. Patet ꝙ ip̄e
eſt ꝓe xp̄s ⁊ ꝙ meſſyas aduenerit. ¶ Poſt aucto-
yſayas. ritates canonicas adduco contra iudeos aliqua di
cta autentica apud eos quia ſunt dicta doctorum
ipſorum. Primum eſt gloſe ſuper illud yſaie. An-
tequam parturiret peperit. gloſa hebraica dicit ꝙ
antequā natus fuiſſet ille qui in ſeruituteꝫ redegit
Vltimus natus fuit redemptor ergo ante natiuita
tem Titi qui ciuitatem deſtruxit ⁊ populum capti
uauit ⁊ per venditionem in ſeruitutem expoſuit in
tantum ꝙ dabantur triginta pro nummo argēteo
Hugo vt dicit Hugo Flo. fuit natiuitas xp̄i. Hoc idem
Floren. patet per tranſlationem caldaicam ibideꝫ. Adhuc
non erit ei veniens anguſtia redimetur ⁊ adhuc nō
veniet ei tremor cum doloribus propter partum re
uelabitur rex meſſias. Dolor enim ⁊ anguſtia par-
tus exprimunt maximam calamitatem quam ſuſti-
nuerunt in obſidione Titi ⁊ Vaſpaſiani. ergo an-
te obſidionem illam venit xp̄us: ⁊ hoc multi conce

dunt inter eos ꝙ ipſe xp̄us natus ſit in die deſtru-
ctionis templi: ſed cum ab illo tempore fluxerit tā-
tum tēpus vltra mille annos ſatis queritur ab eis
vbi ſit ip̄e per tantum tempus ⁊ quid faciat. ¶ Et varietas
dicunt aliqui ꝙ ipſe eſt inter angelos viuens ſicut opini. de
Moyſes vixit. 40. diebus cum domino in monte xp̄o.
⁊ expectat preceptum domini de apparendo.
¶ Alij dicūt ꝙ eſt vltra montes caſpios. ¶ Alij
ꝙ vadit per mundum ſicut pauper ⁊ contemptibi-
lis ⁊ leproſus ⁊ humiliatus propter peccata popu
li iuxta illud yſaie. 53. Et nos reputauim⁹ eum qua yſaie. 53.
ſi leproſum quouſqꝫ appareat ex precepto dei ad li
berationem populi. ¶ Talis autem varietas eoꝝ
bene oſtendit eorum falſitatem. Et ideo dimitto
hoc niſi quātum ad hoc ꝙ verum eſt tempus xp̄i iā
aduenīſſe. ¶ Item per quandam traditionem au-
tenticam apud eos que ponitur in quodam libro
eorum antiquo qui dicitur liber Judicū ordinario
rum. Traditum eſt a domo Helye id eſt a diſcipu- Li. iudi-
lis per ſex milia annorum erit mundus duo milia cū ordi-
vanitatis duo milia legis duo meſſye. ¶ Circa riorum.
quod nota ꝙ hebrei dicūt hoc dictum fuiſſe a filio
mulieris Sareptane quem ſuſcitauit Helyas qui
habuit poſtea ſpeciem prophetie ⁊ prophetauit de
duratione mundi ſcilicet ꝙ duraret ſex milibus an
norum. Duo autem milia vanitatis dicuntur duo
milia peccatorum q: a ꝑncipio mundi vſqꝫ ad voca
tionem Abrahe defluxit mundus per luxuriam pri
mo vſqꝫ ad Noe. Poſtea per ydolatriam vſqꝫ ad
Abraham qui primo auſus eſt publice cōfiteri no-
men vnius dei vel vnum deum creatorem celi ⁊ ter
re ſecundum Joſephum primo libro antiquitatuꝫ
⁊ illud tempus durauit circa duo milia annorum
fuerunt enim vltra. 23. Ab illo autem tempore vo
cationis Abrahe vſqꝫ ad natiuitatem xp̄i fluxerūt
duo milia annorum niſi ꝙ deficiūt. 28. qui poſſunt
ſuppleri per. xxiij. qui fuerunt reſidui de vltra duo
prima milia ⁊ per quinqꝫ quibus latuit xp̄us i egy-
pto ⁊ ſic dicatur totum legis predictum vſqꝫ ad re-
uerſionem xp̄i de Egypto ⁊ habemus duo alia mi-
lia. ¶ Sed vtrum dies meſſye vel xp̄i debeant du-
rare duobus milibus annorum non intromitto me
Hoc ſufficit mihi contra eos ꝙ cum iam quattuor
milia annorum a creatione mundi preterita ꝙ meſ
ſyas iam venit ⁊ dies eius iam venerunt a mille an
nis ⁊ vltra quia iam quinqꝫ milia annorum tranſie-
runt ⁊ vltra a creatione mundi etiam ſecūdum cō-
putationem eorum quare ⁊c. ¶ Hoc dicit expreſ-
ſe Joſephus maximus hyſtoriographus eorum ſe Joſeph⁹
cundo libro antiquitatum perhibens teſtimonium hiſtorio-
xp̄o dicens ſic deſcribendo tempora Thyberij Ce graphus
ſaris. Fuit hijſdem temporibus Jeſus vir ſi tamē
virum nominare fas eſt. Erat enim mirabiliū ope-
rum effector ⁊ doctor eoꝝ hoīm qui libenter ea que
vera ſunt audiunt ⁊ multos quidem iudeorum mul
tos etiam ex gentibus ſibi adiunxit xp̄us hic erat
hunc accuſatione primorum noſtre gentis viro-
rum cum Pylatus in cruce agendum eſſe decreuiſ
ſet non deſeruerunt hij qui ab initio eum dilexe-
rant apparuit enim eis iterum viuus ſecundum ꝙ
diuinitus inſpirati prophete vel hec vel alia de eo
innumera miracula futura eē predixerant. ¶ Vl-
timo arguo contra eos per rationes probabiles in
telligētibus ſcripturam. ¶ Primo quia conſiderā
do ꝓceſſum veteris teſtamēti apparet ꝙ filij iſrael

q̃dīu ſeruierunt dño fuerūt in ſtatu proſperitatis
⁊ ſi aliquādo ſunt captiuitati ⁊ afflicti hoc fuit pro
pter peccata eorū. Modo ita eſt ꝙ ante captiuita-
tem babilonicā fuerunt ydolatre peſſimi ⁊ occiſo-
res prophetarū in tm̄ ꝙ repleuerūt hieruſalem ſan
guine prophetaruꝫ vſqꝫ ad os vt dr̄ quarto regū et
multa alia mala fecerunt propter que ſunt captiua
ti in babilonē ⁊ tamen illa captiuitas non durauit
niſi per ſeptuaginta annos. Cum igitur captiuitas
in qua ſunt modo durauerit per mille ducentos an
nos ⁊ amplius oportet ꝙ ipſa ſit propter pctm̄ gra
uiſſimū aliquod ſm̄ correſpondētiam pene. Nō ap
paret autem aliud niſi ꝙ chriſtum Meſſiam verum
a lege ⁊ prophetis promiſſum negantes ⁊ ꝯſequen
tes crudeliter occiderunt: quia poſt reditū captiui-
tatis babilonice nō leguntur ydolatraſſe nec ꝓphe
tas occidiſſe nec tot ⁊ tanta crimina cōmiſiſſe ſicut
Raby prius ⁊ hoc videtur ſentire Rabi Moyſes in libro
moyſes. Judicum vbi dicit Jeſus nazarenus viſus eſt eſſe
Meſſias ⁊ interfectus eſt per domuꝫ iudicij ⁊ ipſe
fuit cauſa ⁊ promeruit vt deſtrueretur iſrael in gla
dio. ¶ Secūdo arguo ſic. Doctrina cōfirmata per
opera miraculoſa que ſunt ſoli⁹ dei opera ⁊ doctri
na vera qꝛ deus nō eſt teſtis falſus. Hoc modo etiā
declarata ſunt eſſe vera que dicta ſunt per Moyſē
et Joſue ⁊ prophetas. Sed doctrina xp̄i ⁊ catholi
ca que dicit xp̄m aduenisſe eſt huiuſmodi. Patuit
ſupra per Joſephum ⁊ patet: qꝛ chriſtus mortuum
ſuſcitauit cecū illuminauit ⁊ ſic de alijs. Hoc etiā
dicitur in quodā libello eorū autētiquo qui intitu-
latur de generatiōe Jeſu nazareni ꝙ leproſum mū
dauit ⁊ claudum ex vtero matris ſtare fecit ⁊ mor-
tuum ſuſcitauit ⁊ multa alia ergo doctrina eſt vera
et per conſequēs chriſtus iam venit. Nec valet qđ
dicitur in eodem libello ꝙ Jeſus nazarenus talia
faciebat in virtute nominis dñi tetragramaton: qꝛ
ſciebat ipſum pronunciare. Jnuenit enī in templo
lapidē ſuper quem ſteterat archa dñi antiquitus in
quo erat inſculptum iſtud nomen expoſitū. Vocat
autem expoſitio iſtius nominis deſcriptio ⁊ deter-
minatio quomodo debeat pronunciari. Non valet
hoc dico primo qꝛ nomen dñi tetragramaton cū ſit
nomen ſanctiſſimū ſm̄ eos non poteſt habere virtu
tem ad faciendū aliquid cōtrarium nouum diuino
puta ad teſtificanduꝫ falſitatem per aliquod opus.
¶ Secūdo quia nomen aliquod non habet virtu-
tem faciendi miracula. Sed deus ad inuocationeꝫ
ſue virtutis ⁊ nominis facit miracula ⁊ non eſt te-
ſtis falſus: ergo ⁊c. ſicut prius. ¶ Vltimo ſic ꝯtra eos
arguo quando ſcriptura ſacra denūciat aliquid fu-
turum ⁊ determinat tēpus modū ⁊ locum ſi omnia
iſta ꝯcurrant in vnū manifeſte patet ꝙ illud qđ fue
rat predictū eſt adimpletū. Sic eſt in propoſito de
aduētu chriſti ⁊ ortu: qꝛ determinauit tēpus. Non
Geneſis auferetur ſceptrum de iuda ⁊c. Gene.49. Deter-
49. minauit locū naſcendi Michee.5. Et tu bethleem
Michee terra iuda ⁊c. vel bethleem effrata. Determinauit
quinto. modū ſue conuerſationis in paupertate. zacha.9.
zacha.9. Rex tuus venit tibi iuſtus ⁊ ſaluator ⁊ ipſe pauper
Similiter modū moriendi in humilitate ⁊ patiētis
mortis yſaie habet. Sicut ouis ad occiſionē ducet
hec autem omnia manifeſte ſunt impleta in Jeſu:
igitur rationabiliter probari poteſt ⁊ concedēdum
eſt ex ſcripturis ꝙ ipſe fuit vere Meſſias ⁊ ꝙ xp̄s
aduenerit. Et hec de tertio articulo principali.

¶ Quātum ad quartum. Re

ſtat ponere aliquas inſtātias iudeorum ⁊ ad eas re
ſpondere. Probant enim ꝙ Meſſias non venerit.
¶ Primo ſic. zacha.6. dicitur de aduētu Meſſie. zach.6.
Ecce vir oriens nomen eius: qꝛ in tranſlatione cal
daica habetur Meſſias nomē eius ⁊ ſequitur. Et
edificabit tēplum dño. Jeſus autem nazarenus nō
edificauit aliquod tēplum ergo ⁊c. ¶ Secundo ſic
Hiere.23. Ecce dies veniunt dicit dñs: ⁊ ſuſcitabo Hiere.
dauid germē iuſtum ⁊ intelligitur de aduētu Meſ 23.
ſie ad litteram ſicut dictum eſt ſupra. Et ſubdit ibi
dem. Jn diebus illis ſaluabitur Juda ⁊ Jſrael ha
bitabit confidēter. Sed nūqꝫ tot miſerie acciderūt
filijs iſrael ſicut a tēpore Jeſu nazareni ergo ⁊c. ſicut
patet in deſtructione ciuitatis ⁊ templi: ergo ⁊c.
¶ Tertio ſic. Danielis.7. Aſpiciebam in viſu no Danie-
ctis ⁊ ecce filius hominis veniebat. Et ſm̄ omnes lis.7.
expoſitores loquitur de aduētu chriſti. Jeſus autē
nazarenus nō venit in nubibus celi: ergo ⁊c. ¶ Quar
to ſic. yſaie.3. Erit lux lune ſicut lux ſolis ſepten- yſaie.3.
trionaliter ſicut lux.7. dierꝫ ī die q̄ alligauerit dñs
vulnus ppl̄i ſui ⁊ percuſſurā plage eius ſanauerit.
Cum igitur aduētus chriſti expectetur ad ſalutem
populi ⁊ non ſint predicta facta circa corpora cele-
ſtia tempore Jeſu nazareni ſequitur ꝙ non fuerit
chriſtus. ¶ Quinto ſic. yſaie.53. dicitur de Meſ- yſaie.53.
ſia vel chriſto ꝙ videbit ſemen longeuum. Et pſal.
88. dicitur. Ponam in ſeculum ſeculi ſemen eius. pſal.88.
Sed Jeſus nazarenus non habuit filios: ergo ⁊c.
¶ Vltimo ſic ⁊ eſt quaſi idem cū primo. Ezechiel Ezechie
40. Deſcribitur quoddā templum magnū ⁊ mira- lis.40.
bile edificandū ſm̄ eos in terra in aduentu Meſſie
Sed hoc nondū eſt factum ergo ⁊c.

¶ Ad primum iſtorum dico ꝙ iſta auctoritas

intelligitur de tēplo ſecūdo edificato ꝑ zorobabel:
vt dicit Raby ſalomon doctor hebreorum: et ideo
ex hoc non habēt cōtra nos argumētuꝫ. Dato etiā
ꝙ intelligatur de chriſto ad litterā dicendū ꝙ ipſe
edificauit tēplum de lapidibus viuis ⁊ ſpirituali-
bus de ipſis fidelibus ⁊ talis edificatio quia eſt per
fectiſſima debebatur chriſto. Unde ſuper illud Ge
neſis.24. Non eſt hic aliud niſi domus dei ⁊c. Et
dicit gloſa hebraica ꝙ patriarcha Jacob vidit do
mū dei edificandam in terris ⁊ domū dei edifican-
dam in celis ad quē domus edificanda in terris cō
parata nichil eſt. Unde dicit. Non eſt hic aliud ni-
ſi domus dei ⁊ porta celi. ¶ Ad ſecundū ꝙ iam tē-
pore deſtructionis ciuitatꝫ ⁊ templi nō erant filij iſ
rael ⁊ iuda: ſed erant auerſi a deo quia chriſtum ne
gauerant ⁊ occiderant propter qđ et illā miſeriam
meruerant: ⁊ ideo ex illa miſeria magis cōcluditur
propoſitum. Sed filij veri iſrael ⁊ iuda chriſtū con
fitentes ⁊ qui chriſtū receperant ſaluati ſunt ꝑ ipm̄
non ſolum ſpiritualiter ſed etiā corporaliter quia ſi
cut dicitur in eccleſiaſtica hyſtoria imminente de-
ſtructione ciuitatis Hieroſolomitane per Tytū et
Vaſpaſianum. Admoniti ſunt fideles qui erant in
Judea per angelum vt tranſirent in regnum regis
Agrippe qui erat cōfederatus romanis. Aliter po
teſt dici ad auctoritatem Hieremie ꝙ illi perfecte
ſunt ſaluati qui ſunt in regno xp̄i in gloria celeſti
per ipm̄ ⁊ illi habitant confidenter. ¶ Ad tertiuꝫ
dico ꝙ auctoritas Danielis de aduētu xp̄i ſecūdo

ad iudicium.ſ.vnde ibidem ſequitur. Et iudiciū ſe
det et libri aperti ſunt. Iudei autē excecati neſciūt
hūc aduētum ſecūdum a primo diſtinguere: et ideo
errāt in pluribus locis et multipliciter quia aliqui
eorum putant et expectāt chriſtum venturū in tāta
virtute et gloria vt poſſit ſibi ſtatim omnia terrena
ſubijcere et regnū ipſorum reſtituere. Unde et diſci
puli petebant a chriſto. Domine ſi in tēpore hoc re
ſtitues regnum iſrael. ¶ Alii vero propter ſcriptu
ras que manifeſte loquūtur. De chriſti humilitate
et paſſione et propter alias que loquuntur de eius
eminētia et poteſtate expectāt duos meſſias. Unū
qui dicitur filius Ioſeph et iſte paſſurus eſt et occi
dēdus. Alium vero qui dī filius Dauid qui Meſ
ſiam filiū Ioſeph ſuſcitabit et regnū iſrael reſtaura
bit que dicta ſunt friuola vt patet. Et patet de vl
timo qꝛ licet plures dicti ſint vel Meſſie vel vncti
qđ idē eſt per participationē ſicut Dauid et Saul
tamen ad ſalutē populi non expectatur niſi vnus.
Preterea dictum q̄tū habet de apparētia imple
tum eſt in Ieſu nazareno qui dicebatur filius Io
ſeph et erat filius Dauid ſm carnē vt patet ex pre
dictis. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ auctoritas yſaie
de ſole et luna intelligitur compleri in aduētu ſecū
do chriſti ad iudicium. Tunc eñ ſanabitur ꝑfecte
vulnus populi ſui: ideo etc. ¶ Ad quintum dico ꝙ
chriſtus habuit filios ſpirituales quales decebant
eum non ſm generationē carnalem et virilē. Unde
Gene.21. ſuper illud Geneſis.21. In Iſaac vocabitur tibi ſe
mē gloſa hebraica. Omnis qui cōfeſſus fuerit duo
ſecula vocabitur tibi ſemen. Uocantur hic duo ſe
cula tēpus legis et tēpus chriſti. ¶ Ad vltimū di
co ꝙ ſcriptura loquitur ſub methaphora de domo
celeſti de qua ſupra dictum eſt et hoc patet ꝑ illud
qđ in fine ezechielis cōcludit et nomen ciuitatis ex
illa die dñs ibidē et per multa alia que ponunt ibi
dem in littera: qꝛ ibi deſcribitur fluuius habens li
gna pomifera ex vtraq; parte facientia fructus per
mēſes ſingulos et hītia folia nunq̄ defluētia q̄ nul
Raby ſalomon. lo mō videtur beatificari ad literā. Hoc etiā pꝫ
per dictū Rabi ſalomonis doctoris hebraici dicētis
ꝙ de hieruſalē ſuperna loquute ſunt ſcripture in fi
ne Ezechielis. Hec de quarto articulo queſtionis.

¶ Ad primum principale ar-
gumētum dicendū ꝙ multi literati inter iudeos ꝑ
ceperūt Meſſiam aduēniſſe et ꝙ ipſe fuit Ieſus na
zarenus ſicut dictū eſt ſupra de nachaele de Nico
Nota rōtiōes cur multi a fide auertantur. demo de Gamaliele de Paulo de Apollo de Ioſe
pho et idē poteſt dici de alijs multis tñ multi auer
tuntur a fide propter timorem penurie tēporalis:
qꝛ ſemper fuerunt cupidi et timēt eſſe pauperes et in
lege eorum frequēter promittitur habundātia tem
poralium. Alia cauſa eſt qꝛ a cunabulis nutriūtur
in odio chriſti et legis chriſtiane et quotidie maledi
cunt chriſticolis in ſynagogis. Illa autem ad que
ſunt homines aſſueti ex pueritia ſunt quaſi in natu
ram verſa et auertunt iudicium intellectus a verita
te contraria. Alia cauſa eſt propter difficultatē et
arduitatem eorum que proponuntur in fide noſtra
credēda ſicut eſt trinitas perſonarū in natura diui
na et dualitas naturarū diuine ſcꝫ et humane in vna
perſona chriſti et propter ſacramētum euchariſtie
que nullo modo poſſunt credere. Unde et ipſi repu
tant nos colere tres deos. Et in ſacramēto eucha
riſtie reputant nos peſſime ydolatrare ſicut exper
tum eſt ab illis qui frequēter de iſtis contulerūt cū
illis. Et ideo a fide auertuntur et frequēter conuer
ſi de ipſis ad vomitū reuertuntur. ¶ Ad ſcđm dico
ꝙ dies meſſye vel chriſti dicuntur dies nouiſſimi ī
ſcriptura q̄uis ſm hebreos debeant durare ſaltē ꝑ
duo milia annorum. Et non ſolum dies meſſye di
cuntur nouiſſimi in ſcriptura ſed etiam aliqui dies
ꝓcedētes eos patet Gene.49. vbi patriarcha Ia Gen.49
cob dicit filijs ſuis. Congregamini vt anunciē vo
bis que ventura ſunt in diebus nouiſſimis et ibidē
denunciat non ſolum de aduentu chriſti ſed etiam
de multis alijs que īpleta ſunt tēpore regū. Iſrael
et Iudicum vt patet ex litera etiā ſm doctores he
breorū. ¶ De eleuatione mōtis ſyon ſuper oēs
coles. Dico ꝙ non eſt intelligēda ad literā ſm ele eleuatio montis ſyon.
uationem localem ſed ſm nobilitatem et apprecia
tionē ſicut dicit Rabi ſalomon doctor eorū qꝛ ma
gna ſigna debuerunt ibi fieri et mirabilia in aduen
tu chriſti per ipſū maiora q̄ in alijs collibus ſicut
fuit factum qꝛ ibi illuminauit cecum natum et cura
uit languidum in ꝓbatica piſcina et multa alia ibi
fecit ibidem etiam ſpiritum ſanctum apoſtolis de
dit quod fuit maximū mirabile vt homines ſimpli
ces et ydiote haberent notitiam perfectam ſcriptu
rarum et loquerentur omniū generibus linguarū.
Si dicas ꝙ ſolutio iſta accipitur ex euāgelio et ideo
non valet. Dico ꝙ ad probandū aliquid ꝯ Iudeos
oportet vti ſcripturis apud eos autēticis ſed reſpō
dendo argumentis eorum non oportet. Preterea
etiam non ſolum euangeliſte ſcribunt chriſtum fe
ciſſe miracula in hieruſalem: ſed etiam doctores he Conuerſio oīs ad chriſtum
breorum vt patuit ex predictis. ¶ De conuerſione
oīm ad chriſtū. Dico ꝙ fit ibi diſtributio non pro
ſingulis generū ſed pro generibꝰ ſingulorum: quia
ex omni gente et natione aliqui crediderunt in chri
ſtum vt patet per diffuſionē fidei in toto orbe. Ali
ter dici poteſt ꝙ oēs aliquādo accipitur in ſcriptu
ra pro multis ſicut patet.3.Regū.17. Dixit abſa
lon et omnes viri iſrael melius eſt conſilium chuſi.
¶ Et certū eſt ꝙ nō erant ibi preſentes omnes vi
ri iſrael ſed multi ſic in propoſito poteſt dici. ¶ De Pax in aduentu chriſti.
pace habenda in aduētu chriſti. Dicēdum ꝙ circa
tēpora chriſti fuit pax diuturna ī orbe et maxime in
iudea. Qđ patet qꝛ imminēte natiuitate chriſti pa
catis omnibus regnis et ſub imperio Romano re
dactis preceptū fuit a ceſare Auguſto vt deſcribe
retur vniuerſus orbis et ab illo tēpore vſq; ad qua
drageſimū annū poſt paſſionē chriſti quando iudei
inceperūt rebellare Romanis non legūtur aliqua
bella notabilia fuiſſe in iudea nec iudeos vſos fuiſ
ſe armis: quia terra cuſtodiebatur a militibus Ro
manis: et ideo probabile eſt ꝙ tunc iudei ꝓpter diu
turnitatē pacis inſtrumēta bellica mutauerūt in in
ſtrumēta agriculture apta ſicut fit in terris in q̄bus
eſt pax. Ideo dicitur. Conflabunt etc. ¶ Qđ autē
ſubditur. Non leuabit gens contra gētem gladiū
nec exercebūtur vltra ad prelium. Nō importat pa
cis eternitatem ſed diuturnitatem. Nam vbi habe
mus vltra in hebraico ponitur aad que dictio nō ſi
gnificat eternitatē ſicut patet in.4.Regū.6. Et
vltra nō venerūt latrones ſyrie in terrā iſrael q̄ tñ
poſtea legūtur depredaſſe et inuaſiſſe terram iſrael.
Sic in propoſito poteſt dici. ¶ Ad tertiū de yſaia ad yſaiā.
habitabit lupus cū agno etc. Dico ad hoc ꝙ eſt ibi

loquutio metaphorica qꝛ hoīes ibi nominant̄ nomi
gen.49 nibus animalium. Simile habetur. Geneſis.49. vbi dicitur Beniamin lupus rapax ⁊c.⁊ ibidē Ne ptalim ceruus emiſſarius ⁊ ibidez Dan coluber in via. Sic igitur dicēdum in propoſito ꝙ iudei ⁊ gē tiles qui prius erant adinuicem nociui et odioſi pa cifice ſimul habitabant conuerſi ad fidem chriſti ſi cut dicitur actuum.4. Multitudinis credentium erat cor vnum et anima vna ⁊c.⁊ tantum ab illo tē pore fuerunt aliqui gentiles ad fidem chriſti cōuer ſi vt in eodem libro patet ⁊ eodem modo exponēdū eſt qḋ ſequitur de paruulis et animalibus veneno ſis quia pueri id eſt ſimplices non leduntur ab illis qui ante conuerſionem ad fidem chriſti erant vene no infidelitatis repleto. Qꝫ autem talis modus lo quendi metaphoricus ſit ibi patet per textū. Nam in eodem capitulo yſaias vocat ſtirpē ieſſe virgam Similiter ipſum chriſtum vocat florem. Egredie tur inquit virga de radice ieſſe ⁊ flos de radice ei⁹ aſcēdet. Similiter ibidem ſubdit. Erit iuſticia cin gulum lumborum eius et fides cinctorium renium eius ⁊ patet ꝙ ibi accipitur cingulum ⁊ cinctoriuz metaphorice hoc etiam patet per tranſlationē cal daicam que ſic habet. Exibit rex de filijs Iſay et Meſſias de filijs filiorum eius/ſequitur ⁊ erūt iu ſti circum circa ei et fideles adherētes ei vbi habe mus ⁊ erit iuſticia cingulum lumborum eius et fi des cinctorium renium eius/ſequitur. Et pax mul tiplicabitur in diebus eius vbi habemus lupus ha bitabit cum agno. ¶ Ex quo patet ꝙ ibi eſt loqu tio metaphorica. Poteſt etiam dici ꝙ iſtud imple tum eſt ad litteram in fidelibus chriſti: qꝛ frequen ter inuenitur ꝙ fere māſuete facte ſunt coram fide libus chriſti earum deuorationi expoſitis. Simili ter beſtie venenoſe non poterant eis nocere ſecūdū ꝙ promiſerat eis chriſtus. Dedi vobis virtutē cal candi ſuper ſerpentes ⁊ ſcorpiones ⁊c̄. Et actuum
Act.28. 28. dicitur ꝙ Paulus a vipera percuſſus in nullo eſt leſus propter qḋ Barbari hoc vidētes dicebāt ipſum eſſe deum. ¶ Ad vltimum dicēdum ſicut tā gebatur ꝙ illa prophetia. Deutro. fuit adimpleta in reductione eorū de captiuitate babylonica. Sz contra hoc arguūt ſicut arguebatur per illud Eze chie.39. Scient ꝙ ego dn̄s deus eorum ⁊c̄. Dicen
Eze.39. dum ꝙ nulli fuerunt ibi derelicti qui voluiſſent re uerti: quia cyrus qui erat monarcha in omnibus il lis regnis dedit licentiam generalē reuertendi om nibus: immo etiam munera dedit reuertentibus vt patet Eſdre primo. Et ideo in hoc cōpletū eſt ver bum Ezechielis ⁊ ipſius Moyſi: quia nullus dere lictus eſt ibi qui voluit reuerti. Illi autem qui no luerunt facti ſunt indigni diuino beneficio. ¶ Ali ter poteſt dici ꝙ predicta congregatio intelligēda eſt per fidem ⁊ caritatem que quidem congregatio facta eſt per ipſum chriſtū ſm̄ ꝙ exponit Ioannes
Io.11. euangeliſta.11.c. Vbi dicitur ꝙ cayphas propheta uit ꝙ Ieſus moriturus eſſet pro gente ⁊ non ſoluz pro gente ſed etiam vt filios dei qui erant diſperſi congregaret. Nullus autem extra hanc congrega tionem derelinquitur qui velit intrare qꝛ nulli clau ditur gremium eccleſie. Sic ad iſtud.

¶ Diſtinctionis prime.
Queſtio Tertia.

Tertio q̄ro vtrum

vna perſona diuina poſſit in carnari ſine alia. ¶ Videtur ꝙ non vna perſona diuina nō poteſt aſſumere naturā crea tam ſine alia. Sed hoc eſt in carnari: ergo ⁊c̄. Probat̄ ma ior: quia aſſumere eſt agere et operatio perſone circa creaturam. Sed opera trini tatis ad extra ſunt indiuiſa ſm̄ Auguſtinuz.4. de trinitate.c.19.ꝗ ⁊c. ¶ Secundo ſic. Perſona non August.
poteſt incarnari vel vniri nature humane ſine eſſen tia quia ſunt eſſentialiter idem: ꝗ etiam cū perſona ſit eſſentialiter cū alia perſona vna nō poteſt incar nari ſine alia. ¶ Tertio ſic. Quorum eſt vna ſubſi ſtētia ad ipſa eſt vnio eadem vt ad ſubſiſtens. Sed vnio nature ad ſuppoſitū extrinſecum eſt ad aliqd ſubſiſtens. Cum ergo diuinorū ſuppoſitorum triū ſit vnica ſubſiſtentia videtur ꝙ omni ſit terminare vnionem talem ⁊ per conſequens incarnari.

¶ Contra De ſolo filio dei dicitur ⁊ tenet fides ꝙ eſt incarnatus. Verbuz Ioan.1.
caro factū eſt. Ioannis.1. ergo vna perſona poteſt incarnari ſine alia.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo inquiram vtrū quelibet trium perſona rum potuerit incarnari. ¶ Secundo inquirā dato ꝙ ſic. Utrum vna ſine alia. ¶ Tertio dato ꝙ ſic ꝙ ita factum ſit. Inquiram vtrū eſſentialis proprie tas verbi ſit ratio formalis terminandi vnionē na ture aſſumpte ad ipſum in iſta incarnatione.

¶ Quātum ad primū articu/

lum videret̄ alicui ꝙ pater non potuerit incarnari quia impoſſibile eſt ꝙ pater ſit filius. Sed ſi incar naretur vel poſſet incarnari ipſe poſſet eſſe filius: ⁊ tūc in trinitate eſſent duo filij qḋ eſt impoſſibile: er go ⁊c. Similiter poteſt argui de ſpiritu ſancto. Anq̄libꝫ triū pſo. potuerit incarna ri.
¶ Secundo ſic. Incarnari eſt quoddā mitti. Sed patri non cōuenit mitti ſicut dictū eſt in p̄mo: ꝗ ⁊c. ¶ Tertio ſic. Illud qḋ ex ſua proprietate eſt inna ſcibile non poteſt incarnari vel naſci in carne. Sed pater eſt huiuſmodi vt dictum eſt ī primo: ergo ⁊c. Alias eīn ſequeretur ꝙ eſſet genitus ⁊ ingenitus. ¶ Similiter etiā de ſpiritu ſancto videtur ꝙ non poſſit incarnari. ¶ Primo quia nō poteſt eſſe fili⁹ ſicut probatū eſt ſupra de patre. ¶ Secundo quia hoc repugnat ſuo modo procedēdi qui eſt per mo dum amoris vel voluntatis: non autē per modum nature. Procedit eīn non quomodo natus: ſed quo modo datus.5. de trinitate: ꝗ ⁊c̄. ¶ Tertio ex ſua proprietate dicit̄ ſpiritus. Sed ſpiritus nō poteſt eſſe corpus vel aliquid corporeum: ꝗ ⁊c̄.

¶ Sed iſtis nō obſtantibus dico ꝙ nulli perſone diuine repugnat aſ ſumere carnē vel naturam creatam ſibi vnibilez ad vnitatē ſuppoſiti. Ita ꝙ ⁊ pater ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus quilibet potuit incarnari loquēdo de potē tia diuina abſoluta. Et hoc patet per illas ratiōes quibus probatū eſt in prima queſtione ꝙ incarna tio poſſibilis eſt ex parte diuini ſuppoſiti. Queli bet eīn perſona eſt aliquid ſubſiſtens incōmunica bile ſimpliciter independens ⁊ per conſequens po

tens terminare aliquã dependẽtiam: non autez niſi
dependẽtiam vnionis nature vnibilis ad ſuppoſitũ
et ſubſiſtẽs incõmunicabile ſicut eſt deductum ibi
quare ⁊c. Et poſſunt accipi alie due rationes que
ibidem ponuntur.

qũo.3.pſo icarnarẽt ſi hoc fieret.

¶ Secundo dico ꝙ ſi diuine tres perſone
incarnarẽtur ꝙ cuiz quelibet
habeat ꝓpriam rationẽ ſue perſonalitatis ⁊ incom
municabilitatis quia propriam proprietatẽ perſo-
nalem que eſſet ratio terminandi vnionẽ nature aſ
ſumpte ſicut dicetur in tertio articulo nõ incarna-
rẽtur ſm eandem vnionem nec eiuſdem rationis ſz
alterius ⁊ alterius ſicut ratiões formales terminã
di tales vniones eſſent alie ⁊ alie ⁊ alterius ratiõis
⁊ alteri⁹. Impoſſibile eſt eñ vt ad per ſe terminos
alterius ⁊ alterius rationis ſint reſpectus eiuſdem
rationis ꝓcipue de reſpectibus realibus vt dicet.

quare ſolus filius fuerit incarnat⁹.

¶ Tertio dico ꝙ licet de potentia abſoluta
pater ⁊ ſpiritus ſanctus potuerit
incarnari ſicut dictũ eſt: tamen de potẽtia ordinata
et de facto ſolus filius eſt incarnatus. Tum qꝛ ma-
gis conueniebat hoc vel congruebat perſonalitati
eius puta filiationi. Tum quia magis cõueniebat
ſuo modo procedendi per modum nature: ideo ⁊c.

¶ Ad primum contra hoc dico ꝙ pater
potuit icarnari aliter ꝙ̃
de matre: quia potuit creare naturam et ſibi vnire
eam ⁊ ita non fuiſſet filius ⁊ ſimiliter de ſpiritu ſan
cto. Similiter etiã nullum eſt incõueniens ꝙ aliqͦ
iſtorum ſit filius vel dicatur filius ſm humanã na-
turam ſed ꝙ ſm diuinã eſt impoſſibile. Tunc enim
eſſet confuſio perſonarũ diuinarũ: quare ⁊c. ¶ Ad
ſcđm dico ꝙ ſi pater incarnaret̃ non mitteretur nec
ſua incarnatio eſſet miſſio ſicut incarnatio filij vel
miſſio q̃d ſpiritusſancti. Non enim eſſet manifeſtatio ꝙ pa-
ter eſſet ab alio ſicut etiã nec manifeſtatio patris in
illa voce hic eſt filius meus dilectus poteſt dici miſ
ſio eius. Dico ergo ꝙ incarnatio in cõmuni ⁊ abſo
lute accepta abſtrahit a miſſione: quia nõ dicit niſi
vniri carni in vnitate ſuppoſiti. ¶ Ad tertium di-
co ꝙ non eſt incõueniens patrem eſſe ingenitum et
innaſcibilem ſm naturã diuinã ⁊ genitũ vel naſci-
bilem ſm naturã aſſumptam. Sicut etiaz deus vel
filius dei erãt mortalis ſm naturam aſſumptam et
immortalis ſecundum naturam diuinam et multa
alia talia.

¶ Ad primũ de ſpiritu ſancto ꝙ non
poteſt eſſe fi-
lius ⁊c. ſicut dictũ eſt de patre ſupra. ¶ Ad ſecun-
dum dico ꝙ non repugnat hoc modo ſuo proceden
di. ſ. ꝙ procedat quomodo natus ſm naturã aſſum
ptam licet repugnet hoc ſibi in natura diuina etiã
ſm ipſam ſicut dictũ eſt in primo. ¶ Ad tertiũ di-
co ꝙ non magis eſt ſpiritus ꝙ̃ pater vel fili⁹: quia
deus ſpiritus eſt licet hoc nomen ſibi approprietur
ſicut patet in primo: ⁊ ita non plus repugnat ſibi in
carnari propter hoc ꝙ̃ alijs perſonis. Hec de pri-
mo articulo.

An vna pſona potuit icarnari ſine alia.

¶ Quantum ad ſecũdum ar-
ticulus. An ſcilicet vna pſona potuit incarnari ſine
alia dicendum eſt omnino ꝙ ſit quocunqꝫ ſine alia.
¶ Ad hoc ſunt rationes. Quecũqꝫ ſuppoſita aliter
diſtinguũtur poſſunt diſtincte ſuppoſitare naturam
vnibilem ⁊ ita vnum qđ non aliud vt videtur. Sed
tres perſone ſunt huiuſmodi vt patet ex primo: er-
go ⁊c. ¶ Secũdo ſic. Illa quorũ quodlibet eſt ſim
pliciter indepẽdens propria indepẽdentia ⁊ incom
municabile per ſe ſubſiſtẽs poſſunt diſtincte vel nõ
ſimul terminare reſpectum vnionis ad ipſa ſcđm ꝙ
huiuſmodi. Sed hoc non eſt niſi incarnari vnum ſi
ne alio vel diſtĩcte ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio eſt iſta.
Agens voluntarium cõtingẽter poteſt cauſare in
aliquo fundamẽto aliquẽ reſpectum extrinſecum ſi
ne alio reſpectu eſſentialiter diſtincto. Sed reſpe-
ctus vnionis ex parte nature vel naturarum aſſum
ptibilium ad plures perſonas ſunt eſſentialiter di-
ſtincti ⁊ ab inuicem ⁊ a natura vel naturis ergo po
teſt facere deus vnum ſine alio ⁊ ſic vna perſona in
carnabitur ſine alia. ¶ Quinta ratio non eſt min⁹
ſufficiẽs. Unũ diuinum ſuppoſitũ ſubſiẽtare natu-
ram aſſumptibilẽ in ſeipſo ſine quocũqꝫ alio ꝙ̃ ſup
poſitum creatum vt videtur. Sed ſuppoſitũ creatũ
ſic ſubſtentat naturã ſuam ꝙ ſimul cũ ipſo nullum
aliud. Patet ergo hoc poteſt quodlibet diuinũ ſup Reſolu.
poſitum vt videtur. ¶ Dico igitur ꝙ loquendo de
vnione vel vnionibus nature vel naturarũ aſſum-
ptibilium ad diuinũ ſuppoſitum quarum vnionum
vel cuius vnionis eſt diſtincta ratio terminandi in
hoc ſuppoſito ⁊ in illo vnũ ſuppoſitum poteſt ⁊ po
tuit incarnari ſine alio ſicut de facto verũ eſt de ſup
poſito verbi qđ eſt incarnatum ⁊ nõ alia duo patris
ſcilicet ⁊ ſpiritusſancti. Hec de ſcđo articulo.

¶ Quantum ad tertium arti
culum. Dato ꝙ vnũ ſuppoſitum poſſit incarnari ſi-
ne alio ⁊ ꝙ vnũ fuerit de facto incarnatũ ſicut ver-
bum. An ratio terminãdi vnionẽ nature aſſumpte
ad ipm ſit relatio vel eſſentia diuina in ipõ. Dubiũ De eſſentiali proprietate verbi. 1. opinio.
eſt. ¶ Et dicũt aliqui ꝙ eſſentia eſt ratio terminã-
di talem vnionẽ vel reſpectum ⁊ nõ ipſa relatio vel
proprietas filij ſicut ratio formalis licet bene ſicut
cauſa ſine qua non. Unde dicunt ꝙ eſſentia vt in fi
lio eſt ratio terminãdi talem vnionem. Qꝫ autẽ eſ
ſentia ſit ratio terminandi immediata et formalis.
Tum quia ratio terminandi reſpectũ non põt po-
ni niſi aliquid abſolutum ſicut nec ratio fundandi.
Ad reſpectum eñ nõ terminatur reſpectus nec eſt
reſpectus: immo ſi ad reſpectum eſſet reſpectus eſ-
ſet proceſſus in infinitũ. Tum quia per rationẽ eſ-
ſentie natura creata eſt in potẽtia obedientiali re-
ſpectu perſone diuine vt aſſumatur. Tum qꝛ per ra
tionẽ eſſentie verbum continet virtualiter vel emi-
nẽter perfectionẽ ſuppoſiti creati nõ per relationẽ
ipſam ſicut dictũ eſt ſupra. Tum qꝛ per rationẽ eſ-
ſentie verbũ primo ſubſiſtit non autem per rationẽ
proprietatis quia illa non dat verbo ſubſiſtentiam
ſed incõmunicabilitatẽ tantũ: ꝫ ⁊c. Tum quia ſi cõ
ueniret verbo ratione ſue proprietatis incarnari vł
terminare talem vnionẽ. Sequeretur ꝙ alia ſuppo
ſita non poſſent incarnari nec vnionẽ talem termi-
nare quia nõ habent proprietatẽ filij. hoc autez eſt
falſum vt dictum eſt: ꝫ ⁊c. Tum qꝛ illud qđ eſt filio
ratio referendi ad patrem nõ eſt ſibi ratio terminã
di habitudinẽ aliquã niſi paternitatẽ vt videtur: qꝛ
tunc eadẽ habitudo duabus opponeretur qđ eſt im
poſſibile. Oportet eñ multiplicari habitudines ſe
cundũ habitudines oppoſitas. Unde ⁊ impoſſibile
eſt ꝙ in vno albo ſit vna ſimilitudo ad plura alba.
Filiatio autẽ eſt in filio vt ratio referẽdi ad patrẽ

ergo nõ terminat nec eſt ratio terminãdi niſi pater nitatem: non ergo predictã vnionẽ vt videtur. Dicunt tñ ꝙ eſſentia vt in filio vel vt ſubſtat ꝓprietati filij terminat iſtam vnionẽ. Ita ꝙ proprietas eſt quaſi cauſa ſine qua nõ ⁊ annexa. ¶ Ex quo ſequitur ꝙ non oportet tres perſonas incarnari nec talẽ vnionẽ terminare licet eſſentia tribus perſonis ſit communis.

alia opi. ¶ **Alij dicunt** aliter aliquo modo ſcꝫ ꝙ in natura humana aſſumpta a verbo duplex eſt vnio. Una que eſt prior vel prima et illa eſt ad naturã diuinã. Prius enĩ natura vnitur nature ꝙ̃ natura ꝑſone ſicut prior eſt natura ꝙ̃ perſona. Et huius vnionis dicũt ꝙ eſſentia

Unio duplex. diuina eſt formalis ratio terminandi: q꞉ ſibi primo conuenit terminare depẽdentiã nature humane eo ꝙ ſibi primo conuenit ſubſiſtere. Eſſentia enim eſt primũ ſubſiſtens in diuinis ſicut dicunt: quare ⁊c. ¶ Alia eſt vnio poſterior ſaltem ratione vel conſideratione licet nõ duratione que eſt nature ad ſuppoſitũ vel perſonã ⁊ iſtius vnionis ratio terminandi oportet neceſſario ꝙ ſit ꝓprietas ꝑſonalis et nõ eſſentia ipſa. Nã ſi ſtaretur in prima vnione natura eſſet vnita tribus ꝑſonis habẽtibus eandem eſſentiam ratione eiuſdẽ eſſentie. Secundo etiã quia illa vnio ſecũda eſt vnio ad ſuppoſitũ: vt ſuppoſitũ eſt ⁊ ſubſiſtẽs incõmunicabiliter. Suppoſitũ vero tale eſt per proprietatẽ relatiuam non autẽ per eſſentiam ꝗ ⁊c. ¶ Ex hoc concludũt ⁊ bene ꝗ̃tũ ad hoc ꝙ oportet neceſſario ponere aliquã diſtinctionem ex natura rei inter ꝓprietatẽ ⁊ eſſentiam quecunqꝫ ſit illa ſiue modalis ſiue formalis. Alias enĩ eſſet impoſſibile ꝙ proprietas eſſet ratio terminandi vnionẽ ⁊ non ipſa eſſentia ⁊ alias eſſet impoſſibile per conſequẽs ꝙ vna perſona incarnaretur ⁊ nõ alia que ſunt falſa vt patet.

¶ **Contra** iſtas opiniones intẽdo arguere ꝗ̃tuꝫ ad aliqua que dicuntur in

ꝯ.1.opi. ipſis. ¶ Et primo cõtra primã ſic. Quecunqꝫ ſunt idem totaliter extra intellectum ſi vnũ eſt ratio formalis terminãdi aliquẽ reſpectum realem et aliud. Probatio q꞉ talia nõ poſſunt diſtingui niſi ſꝫm rationẽ. Hec autem diſtinctio ſꝫm rationem non ſufficit ad hoc ꝙ vnũ terminet ⁊ aliud nõ. Oportet enĩ ꝙ relatio realis habeat rationẽ terminandi realem non rationis. Sed ſꝫm eos relatio ⁊ eſſentia diuina ſunt idem penitus extra intellectũ nec diſtingũtur niſi ſꝫm rationẽ: ergo ſi proprietas nõ eſt formalis ratio terminãdi talem reſpectum nec eſſentia ⁊ ſi eſſentia eſt formalis ratio terminãdi ⁊ proprietas cõſequenter. ¶ Scdo ſic. vnio nature humane ad verbũ eſt vt ad incõmunicabile determinatũ ſubſiſtẽs ſed ꝙ ſit incõmunicabile ſubſiſtẽs vtrũqꝫ conuenit ſibi per proprietatẽ ⁊ non per eſſentiam tanꝗ̃ ꝑ rationẽ formalem. De incõmunicabilitate patet. De ſubſiſtentia etiã patet loquẽdo de illa que eſt ꝓpria verbo ⁊ nõ eſt cõmunicabilis cuiuſmodi ſubſiſtentia eſſentie: ꝗ ⁊c. ¶ Tertio ſic. In quibuſcũqꝫ ſuppoſitis eſt aliqua ratio formalis eadeꝫ ſingulariter ratio dico terminãdi aliquẽ reſpectũ realeꝫ antecedẽtem ad illũ reſpectum vel magis ad actionẽ per quã habetur talis reſpectus illa ſuppoſita vniformiter terminant eũdeꝫ reſpectũ. Patet in diuinis et in creaturis. Nã q꞉ tribus diuinis ſuppoſitis antecedẽter ad creationẽ habetur diuina eſſentia que eſt ratio terminãdi reſpectuꝫ creature ad deũ. Patet quia tria diuina ſuppoſita terminãt illum reſpectum ⁊ creãt ⁊ ſimiliter duo ſuppoſita pater ⁊ filiꝰ ſpirant ſpiritũ ſanctum ⁊ terminãt reſpectũ ſpirationis paſſiue vniformiter. Si ergo diuina eſſentia eſt ratio formalis terminandi reſpectuꝫ predictum vnionis cũ ipſa eadem numero habeatur cũ tribus diuinis ſuppoſitis ⁊ antecedẽter ad ipſam vnioneꝫ ⁊ ad actionẽ cauſatiuam vnionis ſequitur ꝙ tria diuina ſuppoſita terminãt iſtam vnionẽ ⁊ ſic ſunt tria incarnata qꝺ eſt falſum. Nec valet ſi dicas ꝙ nõ: q꞉ eſſentia nõ eſt ratio terminãdi abſolute ſed vt in filio. ¶ Contra primo q꞉ ex hoc habetur ꝓpoſitum ꝯ ſecũdã rationẽ.

q꞉ hoc nõ addit aliquid reale vltra ꝓprietatẽ filij ⁊ ſic magis ipſa ꝓprietas eſt ratio formalis terminãdi. ¶ Secũdo quia hoc nõ euadit. Nam licet eſſentia non ſit ratio terminãdi ipſi patri niſi vt eſt pařꝰ: et in patre nec in filio niſi vt eſt filij et in filio: et ſic etiam de ſpiritu ſancto. Iſtud tamẽ non tollit quin trium ſit vna intellectio ⁊ quin quicquid vnus intelligit intelligat alius: ergo finaliter in propoſito: q꞉ oĩm eſt vna ratio terminandi omnes terminabunt iſtam vnionẽ et ſic omnes erunt incarnati pater et filius ⁊ ſpiritus ſanctus.

¶ **Quarta ratio** eſt iſta eſſentia diuina nõ eſt ratio termi- 4. ratio.

naudi aliquẽ reſpectum in creatura niſi cauſati ad cauſam vel mẽſurati ad mẽſuram ⁊ arguentis ꝑfectionẽ ſimpliciter in ratione terminãdi vt dictũ eſt ſupra: ſꝫ reſpectus vnionis nature aſſumpte ad verbum nõ eſt talis vt dictũ eſt ſupra: ꝗ ⁊c. ¶ Contra ꝯ tertiaꝫ rationẽ.

tertiam rationẽ inſtatur. Nam ſꝫm doctorem illum qui ponit eã eſſentia diuina eſt ratio terminãdi fruitionẽ beatificam ſeu actũ fruitionis beatifice tãꝗ̃ ratio formalis obiectiua ipſius ⁊ planũ eſt ꝙ antecedẽter conuenit tribus ꝑſonis ad actuꝫ fruitionis creature modo dicit ipſe in ꝓmo ſuo ꝙ creatura poteſt frui vna perſona diuina non fruendo alia ita ꝙ nõ oportet ꝙ omnes tres perſone terminent iſtam fruitionem licet oẽs tres antecedẽter habeant eandem rationẽ terminandi cõmunẽ puta eſſentiã: ita diceretur in propoſito ꝙ nõ oportet tres perſonas incarnari nec terminare predictam vnionẽ licet eſſentia ſit ratio terminandi.

¶ **Reſpondetur** ad hoc ꝙ nõ eſt ſimile de vnione nature ad Solutio precedẽ. inſtãtie.

ſuppoſitum ⁊ de vnione fruitionis beatifice: vt ad obiectuꝫ q꞉ eſſentia diuina preciſe ſꝫm ſe ⁊ in ratione eſſentie eſt obiectũ ⁊ terminus qꝺ ⁊ quo fruitionis beatifice ⁊ accidit ſibi ſꝫm ꝙ huiuſmodi vt ſit ĩ ſuppoſito aliquo. Unde ſi per impoſſibile eſſet ſeparata ab omnibus ſuis ſuppoſitis adhuc ſibi poſſet hoc cõuenire ꝙ eſſet obiectũ qꝺ ⁊ quo fruitiõis et ideo poteſt videri clare et ipſa põt creatura frui beatifice nõ videndo aliquã perſonã vel nõ fruendo aliqua perſona vel fruendo vna ꝑſona nõ fruendo alia vt obiecto ſecũdario quicquid ſit de videndo licet eſſentia antecedẽter ſit ĩ tribus ſuppoſitis quia hoc nõ eſt per ſe: ſed per accidẽs ꝗ̃tũ ad hoc. Sed ſi ipſa ponatur ratio terminãdi vnionẽ ypoſtaticã iam nõ accideret ſibi: vt ſic eſſe in ſuppoſito ſed neceſſario per ſe eſſet in ſuppoſito antecedenter ad talem vnionẽ ⁊ non eſſet niſi terminus quo ſuppoſitũ vero eſſet terminus qꝺ. Cum ergo equaliter ꝑ ſe antecedẽter ſit in quolibet ſuppoſito ⁊ nõ ſit magis

dare ratione quare in vno ſuppoſito eſſet ratio terminandi ꝙ in alio videtur adhuc ꝙ in tribus ſuppoſitis eſſet ratio terminādi ⁊ tria ſuppoſita terminarent ⁊ eſſent per conſequens incarnata.

obiectio.

¶ Sed adhuc non videretur alicui iſta ſolutio ſufficere: q: ſicut accidit eſſentie diuine vt eſt obiectuꝫ fruitionis qđ et quo ꝙ ſit ī aliquo ſuppoſito: ita etiā vt diceref accidit ſibi: vt ratio terminādi in vno ſuppoſito vnionē puta in ꝟbo qđ eſt terminus qđ: ꝙ ipſa ſit ī alio vt ſic: ⁊ ita nō plus oportet vnionē terminari niſi ad vnū ſuppoſitū qđ eſt verbum ꝙ fruitionē ad nullū ſuppoſitū vel ſic ad vnū ꝙ non ad aliud vt videf ꝙ tūcunqꝫ eſſentia ſit ratio terminādi vnionē ſicut et fruitionē. ¶ Preterea licet per iſtā ſolutionē ꝙtū eſt ex ipſa poſſet haberi ꝙ eſſentia diuina poſſet terminare fruitionē beatificam dato ꝙ nulla perſona tn̄ ſi maior illa ſit vera oportet ꝙ ſi eſſentia termīat primo ꝙ perſona ſecūdario ⁊ pari ratione qua vna eadē ratione ⁊ alia ſicut etiam arguit illa de terminatione vnionis: q: eſſentia cōmunis eſt ⁊ nō minꝰ cōmunicatur tribus cū eo qđ ſibi cōuenit: vt eſt qđ ⁊ quo ꝙ vt eſt tm̄ quo. Sed tūc videf cōtra te quomodo pōt eſſe actus beatificus aliquis intuitiuus vel fruitiuus eſſentie ⁊ nō perſone: immo omnium perſonarū cuius oppoſitū dictū eſt in primo. Hoc eī non videtur poſſibile ſm̄ maiorem predictā vel rationē que tamen ſuſtinetur.

Solutio

¶ Ad qđ non apparet ſolutio niſi ꝙ non eſt ſimile de actu viſionis vel fruitionis immanēte ⁊ de vnione illa quaſi trāſeunte. Primi eī magis abſtrahunt a cōditionibꝰ obiecti ⁊ ita non oportet quēlibet talem terminari ad omnia in obiecto beatifico ſicut oportet vnionē ad perſonas tres ſi eſſentia eſſet ratio terminatiōis licet bene oporteat hoc de viſione ⁊ fruitione ꝙ ponitur modo ī beatis de facto ⁊ de qualibet eiuſdē rationis. ¶ Preterea etiā non videf verum loquendo de fruitione beatifica que nunc eſt ꝙ eſſentia ſit terminus qđ ⁊ quo quin ſuppoſitū ſit terminus ſaltem ſecūdarius. Suppoſitum enim diuinum diligitur a beato ⁊ ipſo fruitur licet ratiōe eſſentie vt termini quo quare ⁊c̄.

Argu. i. Solutio

¶ Ad primū diceretur ꝙ ideo videretur poſſe dici ꝙ omnis actus et reſpectus cuius eſſentia diuina eſt ratio terminādi et antecedēter habetur a tribus ſuppoſitis diuinis terminatur ad tria ſuppoſita diuina: ⁊ ideo omnis actus beatificus creature terminaf ad tria ſuppoſita vt videf ſi eſt idem actus quo attingitur eſſentia ⁊ ſuppoſitum ſicut dictū eſt in primo ⁊ ita ſequitur vltra in propoſito ꝙ vnio eſſet ad tria ſuppoſita diuina: ⁊ ſic iterum eſſent incarnata: quare ⁊c.

ꝯ ſecūdā opinionē

¶ Contra ſecūdam opinionē primo cōtra illam vnionē ad naturā prioreꝫ vnione ad ſuppoſituꝫ arguo: q: ſi eſt illa prior vnio ad naturā ⁊ eſſentia ſit ratio terminādi ſequitur ꝙ tria ſuppoſita ſint incarnata ſicut prius in illo priori quo prima vnio eſt ad eſſentiam. ¶ Secundo ſequitur ꝙ ſunt ibi due incarnatiōes. Una nature et alia ⁊ perſone ⁊ due vniones ex parte nature quod nō videf eſſe verū: q: vnio iſta nature ad verbū nō eſt niſi vt cōmunicabilis ad incōmunicabile ſubſiſtens ⁊ ad ſubſiſtēdum in ipſo ſed ſubſiſtere incommunicabiliter non cōuenit eſſentie diuine quia ipſa eſt cōmunicabilis: ꝙ non eſt vnio nature ad naturā alia ab illa que eſt ad verbū vel perſonam. ¶ Preterea quero vtrū deus poſſit facere priorem vnionē ſiue poſteriori vel nō. Non poteſt dicere ꝙ nō: quia ſunt eſſentialiter diſtincte: vt patet q: ſunt duo accidētia nature ⁊ vnū eſt prius alio: ꝙ ⁊c̄. Tunc quero ad quaꝫ vnitatem iſta vnio terminatur. Non ad vnitatē perſone quia non eſt ibi vnio ad perſonam ergo ad vnitatē nature: ꝙ natura diuina ⁊ humana vel ſunt vna natura vel cōueniunt in vnā naturam qđ eſt falſum: quare ⁊c.

¶ Quātum ad ſcđm qđ dicit ꝙ vnio ad perſonā habet pro ratione terminādi proprietatē perſonalem. Dico ꝙ verū dicit et non eſt ibi alia vnio niſi ad perſonā: ita ꝙ ambe nature in eandē perſonā conueniūt: ⁊ in ipſa ſuppoſitātur Una quidē ſicut ī proprio ſuppoſito naturali ſicut natura diuina ⁊ alia tanꝙ in extrinſeco non naturali ſibi ſcilicet natura humana. Ad ſcđꝫ argu.

¶ Quātum ergo ad iſtum articulum videf michi dicēdum ꝙ ratio terminandi vnionē nature humane ad verbū nō eſt eſſentia: ſꝫ ſua proprietas relatiua. ſ. filiatio qua eſt ſuppoſitū ſubſiſtens incōmunicabiliter ſicuꝫ dictuꝫ eſt ſupra. Cum eī iſta vnio ſit ad perſonā vt perſona eſt ⁊ vt natura perſonetur in ipſa innitēdo ſibi ⁊ ſit ad pſonā determinatā verbi videtur ꝙ hoc cōueniat ſibi ratione ſue ꝓprietatis qua formalr̄ eſt talis pſona. ꝙ ꝓprietas relatiua eſt rō terminādi vnionē nature aſſumpte.

ad argumēta prime opi.

¶ Ad primū illorum de prima opinione dico ꝙ reſpectus aliquis bene poteſt eſſe ratio terminandi alium reſpectum nō dico ſibi oppoſitū vel mutuum ſed aliū ⁊ hoc in propoſito ꝑcipue q: per iſtū reſpectum pſona eſt formaliter indepēdens ſicut dictum eſt ſupra. Quando dicis ꝙ non: quia reſpectus nō eſt ratio fundādi reſpectum. Dico ꝙ immo bene reſpectus fundat reſpectū ſicut reſpectus de quarto genere vel de alijs predicamētis cū ſint accidentia et creature bene fundāt reſpectū ſui ad deū vel ad creatorem ⁊ reſpectū inherentie ad ſubiectū: quare ⁊c̄. Sicut etiā proportiones que ſunt reſpectus bene fundāt proportionabilitatē. Proportionabilitas eī eſt ſimilitudo proportionū. Nec obſtat proceſſus in infinitū ſicut alias poterit declarari: Non eī fundat reſpectū eiuſdem rationis. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ non arguit niſi per rationē eſſentie vel alicuius eſſentialis poteſt deus cauſare talem vnionem vel reſpectū: ſed nō concludit ꝙ per eſſentiam vel aliquid eſſentiale terminet ipſum ſicut dictū eſt in prima queſtione. ¶ Per idem ad tertiū eſt dicēdū. ¶ Ad quartū dico ꝙ vnio eſt nature primo ad ſubſiſtens nō quodcūqꝫ: ſed incōmunicabile qđ eſt perſona. Eſſentia autē licet ſit primū ſubſiſtens in diuinis nō tn̄ eſt incōmunicabilis. ideo dico ꝙ non eſt ratio terminādi ſed proprietas. Quando dicis ꝙ proprietas nichil preſtat ſuppoſito niſi incōmunicabilitatē ⁊ per ꝯñs nō ſubſiſtētiam. Dico ꝙ immo taleꝫ puta incōmunicabilitatē. Quodlibet eī poſitiuum in diuinis ex ſe ſubſiſtēs eſt. ¶ Ad quintū dico ꝙ nulli alteri ſuppoſito poteſt conuenire ꝙ terminet vnionē illam candē numero quā terminat verbū nec aliquā eiuſdem rationis ſicut etiā dictū eſt in corpore queſtiōis. licet eī alia ſuppoſita poſſint terminare per ſuas ꝓprietates alias vniones: nō tamē iſtam nec aliquā eiuſdem rationis. ¶ Ad ſextū dico ꝙ filiatio eſt ratio in filio referēdi ipſuꝫ

ad patrem: nō autem ad creaturam vel naturā aſſumptam: q2 ad ipſam nō refertur realiter: ſed magis ecōuerſo natura aſſumpta ad ipſum ⁊ dico ꝙ filiatio poteſt eſſe ratio terminādi talem reſpectū eadem relatio exiſtēs qua refertur ad patrem qđ eſſet impoſſibile ſi poneret verbū referri ad naturam aſſumptā: ⁊ eſt relatio mutua vniōis ſicut eſt relatio ſimilitudinis: de qua ponit exemplū in arguendo. ¶ Ad illa que adducūtur pro primo mēbro ſecunde opinionis apparet ex predictis.

ad argumēta p̄n cipalia.

¶ Ad primum principale dico ꝙ aſſumere vno modo dicit effectiue vel cauſaliter et ſic vna diuina p̄ſona non poteſt ſibi aſſumere naturā vel alteri ſine alijs: quia nō pōt cauſare vnionem ſine alia eo ꝙ eſt ipſis cōmunis ratio cauſandi. Alio modo poteſt accipi terminatiue ⁊ eſt ad ſe: vt ad terminū vnionis ⁊ ſic idem eſt qđ incarnari ⁊ ſic dico ꝙ vna poteſt aſſumere ſine alia. Nec oppoſitū probat argumētum. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ nō eſt ſimile de eſſentia ⁊ perſona et de p̄ſona et perſona. Nam eſſentia ⁊ perſona ſunt idē ſuppoſito: ⁊ ideo oportet ꝙ cui vnitur perſona ꝙ etiā eſſentia. Sed perſona ⁊ p̄ſona non ſic ſunt idem ſuppoſito: et ita aliquid poteſt vniri p̄ſone in ſuppoſito qđ nō alteri perſone. ¶ Ad tertium dico ꝙ trium ſuppoſitorū diuinorum eſt vna ſubſiſtētia cōmunicabilis puta eſſentia ⁊ tres incōmunicabiles per tres proprietates quibus diſtingūtur: ideo poteſt natura vniri vni dato ꝙ non alteri nō ſic eſt de vnione perſonarum adinuicē per gratiam: q2 cū illa ſit ſm̄ rationē cauſalitatis gratie vel acceptationis perſone et ratio cauſalitatis vel acceptationis ſit communis et aliquid eſſentiale vna ſine alia vniri non poteſt ⁊c.

¶ Diſtinctionis Prime.
Queſtio Quarta.

Quarto q̄ro vtrū plures perſone diuine poſſint vel potuerint eandē naturam ſingularē aſſumere. ¶ Videtur ꝙ nō. Primo ſic. Aliqua perſona diuina non poteſt ſimul duas naturas aſſumere: ergo nec aliqua vna natura pōt ſimul a pluribus p̄ſonis aſſumi cōſequētia videtur plana q2 ſicut ſe habet vna perſona ad plures naturas ſic vna natura ad plures perſonas. Sed antecedēs probatur: quia ſicut duo accidētia eiuſdem rationis nō poſſunt ſimul eſſe in eodē ſubiecto: vt dicitur. 5. metha. ita vt videtur due nature eiuſdē rationis nō poſſunt ſimul eſſe in eodē ſuppoſito ⁊ natura aſſumpta aliquo modo habet rationē accidentis. ¶ Secūdo ſic. Plurificatis ſuppoſitis creatis plurificatur neceſſario natura creata in ipſis: ergo multoforti9 plurificatis ſuppoſitis increatis: vt videtur. Sed hoc poſito patet ꝙ plures p̄ſone nō poſſunt eandē numero naturā aſſumere. ¶ Tertio ſic. Si plures p̄ſone aſſumerēt vnā humanitatē quero an eſſent vnus homo aut plures homines. Nō poſſet dici ꝙ vnus homo: q2 nō eſſent vnū ſuppoſitum ſed plura. Nec plures quia non haberēt niſi vnam humanitatem igitur nullo modo: quare ⁊c.

5. meta.

¶ Contra vnica natura ſingularis eſt ī potētia obedientiali equaliter reſpectu cuiuſlibet perſone vt aſſumat ab ea. Cū igitur potētia vnius perſone nō impediatur per actū alterius videtur ꝙ etiam ſtante actuali vnione nature aſſumpte ad verbum poſſint eandem naturam alie perſone aſſumere.

¶ In iſta queſtiōe ſic procedā.

¶ Primo inquirā vtrū plures perſone diuine poſſint eandē numero naturā aſſumere. ¶ Scđo vtrū aliqua vna perſona poſſit plures naturas ſiue eiuſdem rationis ſiue alterius aſſumere. ¶ Tertio reſpondebo ad rationes.

¶ Quātum ad primū primo ponā vnā opinionē ſcđo aliam tertio aliā ⁊ reſpondebo ad motiua illarum. ¶ Eſt ergo prima opinio multorum ꝙ plures diuine p̄ſone non poſſunt nec potuerūt ſimul aſſumere eandē numero naturam ⁊ per conſequēs ꝙ ſtante actuali vnione nature humane ad verbū non poſſet pater vel ſpiritusſanct9 eā ſibi aſſumere. ¶ Ad hoc adducūtur multe rationes. ¶ Prima eſt iſta. Illud qđ cōuenit nature diuine rōne ſue īfinitatꝫ ⁊ illimitatiōis nō pōt attribui nature create nec aliquo modo cōuenire. Sed hoc eſt ſubſiſtere in pluribus ſuppoſitis eadem numero ⁊ ſingularis ergo ⁊c. ¶ Secundo ſic. Si natura creata poteſt ſubſiſtere in pluribus ſuppoſitis ſequitur ꝙ in infinitis ſicut arguitur. 4. phiſicorū ſi duo corpora poſſunt eſſe in eodem loco pari ratione infinita. Sed hoc eſt falſum: q2 tunc eſſent infinita: ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio. Nō minus perfecte ſuppoſitatur natura creata in ſuppoſito diuino vnico ꝙ̄ in ſuppoſito proprio. Patet q2 nō minus diuinū ſuppoſitū ſufficiens eſt: immo vt videt ſuppoſitat ipſaꝫ ꝙ̄tum eſt ſuppoſitabilis: ſed ſuppoſitū propriū ſic ſuſtentat vel ſuppoſitat naturā creatam ꝙ ſtante illa ſuppoſitatione impoſſibile eſt ꝙ alteri ſuppoſito vniatur vel ꝙ ab alio aſſumatur ergo ⁊c. ¶ Quarta ratio. Omnis aſſumptio terminat ad aliquā vnitatē. Sed aſſumptio eiuſdē nature a pluribus perſonis nō poteſt terminari ad aliquā vnitatē puta nec ad vnitatē nature patet nec ad vnitatē p̄ſone: ergo ⁊c. ¶ Quinta ratio. Si vna natura humana aſſumeretur a patre ⁊ filio. Sequeret ꝙ iſte homo eſſet pater eternus ⁊ eſſet filius eternus ⁊ ſic ſequit cōcluſio p̄ ſillogiſmū expoſitorium ꝙ pater eternus eſſet filius eternus: ⁊ ſic eſſet cōfuſio diuinarū p̄ſonarū. ¶ Et cōfirmat q2 ſeq̄ret vltra. Iſte hō genuit filiū dei. Iſte hō eſt filius dei: ergo fili9 dei genuit filiū dei. ¶ Sexta ratio que eſt difficilis. Si ſtante vnione nature humane ad verbū poteſt aſſumi natura eadem a patre. Quero an illa vnio ad verbū aſſumat a patre vel nō. Non poteſt dici ꝙ non: q2 aſſumpta natura aſſumitur quicquid eſt poſitiuum reale ī ipſa vt dictū eſt ſupra. Si ſic ergo natura vt ſuppoſitata ⁊ manēs ſuppoſitata aſſumitur: ⁊ ita ſuppoſitum aſſumit qđ eſt impoſſibile: q2 eſt incōmunicabilis ⁊ vt qđ ⁊ vt quo vt ſuppoſitata eſt: immo videt ſequi vnū mirabili9. ſ. ꝙ natura manet vnita verbo ⁊ nō ſuppoſitatur in ipſo: ſed in patre aſſumēte ipſam cū ſua vnione ad verbū. Cōfirmat iſta opinio per Anſelmū lib. 2. Cur deus homo. c. 9. vbi dicit plures p̄ſone eādē hominē nequeunt aſſumere ad

An plēs p̄ſone diuine eandē nūero naturam aſſumere poſ.

Ratiōes p̄ſie opiniones.

4. phi. c. de vacuo

Nō difficilis.

anſel. li. 2. cap. 9. cur deus homo.

vnitatem perſone: ſed in vna pſona neceſſe eſt fieri
Idē de i vnionem. Et de incarnatione verbi.c.3.dicit ꝙ di
car. ꝟbi. uerſas pſonas vnā eandēꝫ perſonam eſſe cuʒ vno
ca.3. eodēꝫ homine nequit intelligi. Et de incarnatiōe
Idē.c.7 verbi.c.7.dicit ꝙ incarnato deo ſm vnā perſonaʒ
impoſſibile eſt ſm eandem naturam incarnari quā
libet aliam perſonam quare ⁊c̄.

Opinio ſcḋa ꝗ eſt Anſelmi
¶ Alia eſt opinio eiuſdeʒ doctoris ꝙ
tres perſonas diui-
nas aſſumere eandē naturam poteſt intelligi dupli
citer. Uno modo ꝙ eſſentia diuina ſit imediata ra-
tio ⁊ formalis terminādi vnioneʒ nature aſſumpte
primo ad naturā ⁊ ſecūdario ad pſonas. Alio mo-
do ꝙ proprietas pſonalis cuiuſlibet perſone ſit ra-
tio terminādi talem vnionē eo modo quo dictū eſt
ſupra ꝙ imediata ratio ⁊ formalis terminādi vnio
nē nature aſſumpte ad verbū. ¶ Primo modo di-
cit ꝙ poſſibile eſt tres pſonas diuinas eā naturam
numero aſſumere per rationem.ſ.cōmunis eſſentie
ita ꝙ vnio nature ſic aſſumpte primo terminaretur
3.pſo.di- ad hūc deum: ⁊ conſequēter ad perſonas tres ⁊ iſto
ui.eandē modo impoſſibile eſt ꝙ natura aſſumatur ab vna p
naturā aſ ſona ⁊ nō ab alia ſicut īpoſſibile eſt ꝙ cauſetur ab
ſumere vna ⁊ nō ab alia: qꝛ ipſis eſt cōmunis ratio aſſumē
dup.ītel- di ſeu terminādi vnionē puta eſſentia ⁊ anteceden
ligitur. ter ad talem vnionē ſicut etiam dictuʒ fuit ſupra in
precedēti queſtione in vltimo articulo queſtionis:
et iſto modo aſſumeretur eque primo ad tres perſo
nas et eadē vnione tribus pſonis vniretur. Non vi
det autē hoc eſſe īpoſſibile ꝙ eſſentia diuina cū ſit
primū ſubſiſtens poſſit eſſe ratio terminandi talem
vnionē ad ſubſiſtens ⁊ ſic per rationē eſſentie poſ-
ſint diuina ſuppoſita tria vnā naturam eādem aſſu
mere. ¶ Scḋo modo dicit ꝙ impoſſibile eſt ꝙ tres
perſone diuine aſſumāt eandē naturā ⁊ īplicat hoc
cōtradictionē manifeſtā. Nam ſicut impoſſibile eſt
⁊ implicat cōtradictionē ꝙ eiuſdē effectus ſint plu
res cauſe ſimpliciter prime ⁊ totales in eodē gene-
re cauſe. Nam ex hoc ſequitur ꝙ nulla earū ſit tota
lis: qꝛ effectus ab vna poteſt poni ⁊ manere alia cir
cūſcripta ⁊ ſic quelibet earū eſt totalis ⁊ nō totalis
Ita impoſſibile eſt ꝙ eiuſdē nature depēdētia ſint
plures termini ſimpliciter primi ⁊ totales ſeu tota
liter ⁊ pfecte ſuā dependētiam terminātes: ſic autē
eſſet in propoſito qꝛ cū quodlibet diuinū ſuppoſitū
ſit ſufficiens ⁊ totale terminās dependētiam natu
re ad extrinſecū ſuppoſitum ſi quelibet terminare p
ſuam ꝓprietatē ſequitur ꝙ eiuſdem depēdētis ſint
plura ſimpliciter īdependentia ⁊ primo terminātia
depēdentiam eius quod eſt impoſſibile: quare ⁊c̄.
¶ Hoc videtur cōfirmare.2.quia licet non repu-
gnet relationi cuilibet multiplicari in eodē funda-
mēto tamē relationi que eſt depēdentia eſſentialis
repugnat ſic multiplicari in eodē fundamēto. Cuʒ
ergo depēdētia iſta in natura aſſumpta ſit eſſentia
lis nō minus ꝗ̄ depēdentia accidētia ad ſubiectuʒ
que nō poteſt ī ipſo multiplicari ad plura ſubiecta
ſequit̄ ꝙ nō poſſit multiplicari in natura aſſumpta
ſʒ oporteret neceſſario ꝙ mltiplicaret̄ ſi ad tria ſup
poſita diuina ſm proprietates ipſoꝝ vt ſm ratio-
Reſolu- nes terminandi formales terminaretur: quare ⁊c̄.
tio ſecun ¶ Dicit ergo ꝙ cū prior ſit eſſentia et hic deus ſin
de opi. gularis ſubſiſtēs qḋ eſt cōcretum eius ꝗ̄ ſuppoſitū
ꝙ poteſt natura aſſumi ad ipſum ſicut ad vnum pri
mū terminū ⁊ vnione vnica primo cōſequēter autē
⁊ mediate poteſt ſumi ad tria diuina ſuppoſita plu
ribus vnionibus nō primo: ſed immediate ⁊ pluri-
bus vnionibus primo eſt impoſſibile. ¶ De primo
ponit exemplū. Si eñ vna ſuperficies eſſet in tri-
bus ſuppoſitis vel ſubiectis patet ꝙ albedo imme
diate vniretur ſuperficiei ⁊ vna vnione vel inherē-
tia primo cōſequēter autē ⁊ mediate vniretur illis
tribus ſubiectis vel ſuppoſitis per ipſam ſupficiē
et impoſſibile eſſet ꝙ immediate ⁊ primo vniretur
illis tribus ſuppoſitis vel ſubiectis. Et hoc modo
intēdit Anſelmus negare poſſibilitatē aſſumptio-
nis eiuſdē nature a tribus ſuppoſitis ſcʒ immedia-
te ⁊ primo: non autem primo modo ſcilicet media-
te et non primo.

¶ Iſtas opiniones nō teneo i ⁊ ideo Opinio
pono tertiā ſcili ꝓpria au
cet ꝙ loquēdo de potētia abſoluta dei poteſt fieri ctoris.
ꝙ tres pſone diuine aſſumant vnā ⁊ eandē naturā
numero ſimul ⁊ immediate vnaqueꝫ per ſuam for
malem ꝓprietatē tanꝗ̄ per rationē terminandi: et
ſic ꝙ natura illa habeat tres reſpect⁹ vel tres vnio
nes ad tres pſonas vnū per ſe ad quālibet earum:
⁊ hoc dico ſiue omnes pſone ſimul accipiant illā na
turam ſiue ſic ꝙ vna pſona prius aſſumpſit eā ⁊ po
ſtea ſtante illa vnione alie aſſumāt eandem naturā
ſicut ſi pater ⁊ ſpiritusſanctus modo aſſumerēt hu-
manaʒ naturam vnitam verbo in chriſto ſtante illa
vnione ad verbū. Hoc autē ꝓbo per aliquas vias. pria via
¶ Prima eſt hec. Natura vnibilis eſt aſſumptibi ſeu.i.rō.
lis a quolibet ſuppoſito diuino ſicut dictū eſt ſupra
Nam quodlibet ſuppoſitū incarnari poteſt. Aut ꝗ̄
a tribus diuinis ſuppoſitis volentibus ipſam aſſu
mere poteſt ſimul accipi aut nō. Si ſic habetur pro
poſitū. Si nō cōtra poſita potētia ⁊ virtute actiua
ſufficiente ⁊ paſſiuo vel receptiuo aliquorum effe-
ctuum nō habētium formalem repugnātiam in ſu-
ſceptiuo poſſunt illi effectus poni pro tūc. Sed vir
tus diuina ſufficiēs eſt in ꝓpoſito natura etiā crea
ta vnibilis ſufficienter eſt in potētia obediētiali re
ſpectu trium effectuū vel reſpectuuʒ ad tres vnio-
nes reſpectu trium pſonarum ⁊ illi nō ſunt formali
ter incōpoſſibiles nec repugnātes qꝛ nullā oppoſi-
tionem habēt adinuicem: ergo ſimul poſſunt poni:
vt videtur. ¶ Secundo ſic. Non magis repugnāt 2.ratio.
duo reſpectus alterius rationis non oppoſiti circa
aliquod ſubiectū ſuſceptiuum eorum ꝗ̄ duo eiuſ-
dem rationis. Unde licet a multis negetur cōpoſſi
bilitas duarū formarū eiuſdem rationis circa ideʒ
ſubiectū: non tñ negatur cōpoſſibilitas duarum al
terius rationis ⁊ alterius non oppoſitarū in ſuſce-
ptiuo vtriuſꝫ: ſed due forme eiuſdem rationis cō-
poſſibiles ſunt in eodeʒ ſuſceptiuo vtriuſꝫ: ſʒ due
forme eiuſdem rationis cōpoſſibiles ſunt in eodeʒ
ſuſceptiuo ſm me ⁊ ſm aliquos eoꝝ ſicut in eodem
corpore duo vbi circūſcriptiua ad diuerſa loca. Et
in eodē patre due paternitates ad duos filios. Et
in eodē ſimili due ſimilitudines ad duo ſimilia: er-
go in ꝓpoſito duo tales reſpectus in eadeʒ natura
qui ſunt alterius ⁊ alterius rationis: qꝛ ad pſonas
alterius rationis nec ſunt formaliter repugnantes
vel oppoſiti ſed poſſibiles: ⁊ p conſequēs eadē na-
tura ſimul aſſumi poteſt a trib⁹ ſuppoſitis. ¶ Ter 3.ratio.
tio ſic. Sicut nō eſt impoſſibile aliquā vnā relatio-
nē numero inueniri in pluribus diuinis ſuppoſitis
relatiuis ⁊ ſubſiſtere in ipſis ita nō videt̄ īpoſſibile

de natura aliqua creata abſoluta vt videtur perſo-
ne em̄ diuine licet in relationibus conſtitutiuis ſe
excludant ſic ꝙ plures non poſſint cōuenire in ali-
qua vna tali tn̄ vt videtur in relationibus nō cōſti-
tutiuis ſiue aliqua ſit realis ſiue rationis: nec etiā
in aliqua natura ſe excludūt: quin plures in aliqua
tali relatione vel natura poſſint cōmunicare: qꝛ nō
tollit ex hoc determinatio ꝑſonalis earū. Sed ſic eſt
ꝙ relatio vna inuenitur ſubſiſtere in pluribus diui
nis ſuppoſitis ſicut patet de ſpiratione actiua ī pa
tre et filio: ergo videtur etiam ꝙ vna natura abſo-
luta creata ſingularis exiſtēs poterit in pluribꝰ di-
uinis ſuppoſitꝭ actu ſubſiſtere itā ꝙ determinatio ꝑ
ſonarum nō plus tollit vnitatē nature talis ꝙ illiꝰ
4.ratio. rōnis. ¶ Quarto ſic. Si repugnaret hoc aut hoc
repugnaret ex parte diuinarū ꝑſonarū aut ex par-
te nature aſſumpte. Nō ex parte diuinarū perſona
rum patet. Nec ex parte nature aſſumpte. Proba
tio. Non em̄ ſibi magis determinat veritatē ſuppo
ſiti extriſeci ꝙ pluralitatē. Sed ſi vnitatem aliquā
ſuppoſiti ſibi determinat iſta nō videtur niſi vnitas
ꝓprij ſuppoſiti ⁊ ſibi generatis: ꝰ ſibi nō repugnat
multitudo extrinſeci ſuppoſiti ſicut nec vnitas: ita
ꝙ indifferenter poteſt ſubſiſtere in vno vel in mul-
tis. ¶ Confirmatur quia vnū accidens poteſt eſſe
5.ratio. in pluribus ſubiectis ſimul. ¶ Quinto probatur
hoc ab alijs: quia licet nature create ſimul aſſumi a
tribꝰ diuinis ſuppoſitis modo ꝓdicto repugnaret
ſibi per vnā ⁊ eandē potētiam obedientialē: qꝛ vni
ca potētia obedientialis eſſet quaſi repleta ⁊ tota-
liter terminata ꝑ vnā vnionē tn̄ ſibi non repugnat
hoc ſm̄ multas potētias qꝛ ꝑ vnā vnionē nō termi
natur niſi vna modo ſicut in natura vnibili ſunt plu
res potētie obedientiales reſpectu triplicis vnio-
nis ad tres ꝑſonas: qꝛ potētie in materia vel ſubie-
cto numerātur ſm̄ multitudinē formarū alteriꝰ ra-
ꝯ ꝓcedē. rationes. tionis cuius ſunt iſte rationes: ꝰ ⁊c̄. ¶ Sed iſta re
ſponſio nō videtur michi bona: quia nō videtur ꝙ
in natura vnibili ſit niſi vnica numero potētia obe
dientialis ad iſtas vniones accipiendo potētiā pro
principio quo receptiuo. Nā ſicut dixi in ſcdo nō vi
deo ꝙ tales potētie multiplicātur ī materia vl̄ ſub
iecto quēadmodū ⁊ forme. Vn̄ nō video ꝙ natura
vnibilis ſeipſa exiſtēs in potētia obedietiali reſpe
ctu diuini agētis habeat niſi vnicā potentiā ad ta
lem vnionē. Et hoc nō obſtāte dico ꝙ eſt vnibilis
pluribus ꝑſonis ſimul ⁊ in actu. Licet em̄ ipſa per
vnā vnionē terminetur ⁊ cōpleaſ aliquo modo in-
tēſiue: qꝛ ꝑſona ipſa diuina nobiliſſime ⁊ ꝑfectiſſi-
me ſuppoſitat talē naturā aſſumptam ſm̄ talē vnio
nem nō tamen terminatur ⁊ cōpletur extenſiue per
vnionē vnam ſed adhuc poteſt habere alias vnio-
nes ad alias perſonas: quare ⁊c̄.

6.ꝯ vltima via ſeu ratio. ¶ Vltimo probāt ſic aliqui. Priꝰ na-
tura vnibilis natu
ra eſt hec ⁊ ſingularis ꝙ ſuppoſitata vel ꝙ determi
netur ad ſuppoſitū ita ꝙ ſibi accidit determiari ad
ſuppoſitū: ⁊ per ꝯñs ſibi accidit vnitas vel plurali-
tas ſuppoſiti ita ꝙ poteſt manere hec et ſingularis
ſiue in vno ſuppoſito ſiue in pluribus ſuppoſitis: et
per conſequēs poteſt aſſumi eadem numero a pluri
ꝯ ſextam rationē. bus diuinis ſuppoſitis. ¶ Sed iſta ratio etiā ſicut
iacet parū valet: qꝛ ſi eſſet bona poſſet cōcludi ꝑ eā
ꝙ natura hec ⁊ ſingularis poſſet eſſe in pluribꝰ ſup
poſitis proprijs eiuſdē nature ſicut in vno qꝺ eſt im

poſſibile ſimpliciter ꝙ nūeratis ſuppoſitis ꝓprijs
nature create neceſſario numeratur natura. nec eſt
poſſibile ꝙ eadē natura creata numero ſit in pluri-
bus ſuppoſitis ꝓprijs ⁊ connaturalibus ſibi. Hoc
enim argueret infinitatem ⁊ illimitationem in ipſa
ſicut ⁊ in natura diuina: ſi tamen hoc arguat infini
tatem in deo: ideo ⁊c̄.

¶ Dico igitur innitēdo primis quatuor ra-
tionibus ⁊ precipue: quia nulla con Reſolu.
tradictio apparet michi ꝙ abſolute loquendo tres huius.3.
diuine ꝑſone ad proprias perſonalitates ſuas tres opi.
poſſent aſſumere eandē naturā numero ſcd̄m tres
vniones ſundatas in natura illa alterius ⁊ alteriꝰ
rationis reſpicientes tres proprietates diuinas ꝑ-
ſonales ſicut rationes formales terminādi. ¶ Se-
cundo dico ꝙ quia vniones iſte nullam habēt neceſ
ſariam cōnexionem adinuicem ꝙ vna poteſt eſſe vl̄
manere indifferēter ſine alia vel cū alia vel omnes
ſimul. ¶ Ex quo concludo ꝙ ſtante vnione nature Correla
humane ad verbū in chriſto pater ⁊ ſpiritusſanctꝰ rium.
poſſent eādem numero naturam aſſumere vel alter
eorum. Similiter ipſa non ſtante ſed in ipſo verbo
derelinquēte naturam pater poſſet eā aſſumere vel
ſpiritusſanctus. Nunꝙ em̄ intendo negare diuinā
potentiam abſolutam niſi videam contradictionē
manifeſtam implicari.

¶ Ex predictis concludo ꝙ vtraꝙ opi-
nio premiſſa nō eſt verā
ſed ſecūda ſpecialiter eſt dubia ꝙtum ad hoc ꝙ di- ꝯ.2.opi.
cit ꝙ per rationem eſſentie vel mediāte eſſentia poſ
ſunt tres perſone aſſumere eādem numero naturā.
Videtur em̄ ponere poſſibilem vnionem ad natu-
rā primo qꝺ videſ dubium: qꝛ vnio vel terminatur
ad vnitatē vel conſiſtit in quadam vnitate primo.
Quero ergo quā vnitatē habet natura cuī natura
cui vnitur primo nō vnitatem ꝑſone: qꝛ neutrū ha-
bet rationē perſone. Nec eſt ꝑſona vt ſic. Nec vni-
tatē nature: qꝛ nec ſit eadē natura ex ambabus nec
vna ſit alia: quare ⁊c̄. ¶ Preterea hic deus nō ha
bet rationē ſuppoſiti in diuinis: qꝛ eſt aliquid com
municabile in diuinis: habet tn̄ bene rationē ſingu
laris ⁊ ipſa ſingularitas eſt de ſuo cōceptu quiddi
tatiuo ſicut dixi in primo. Si igiſ ad hūc deū vl̄ ad
deitatē accipiſ primo natura nō aſſumiſ niſi ad ſin
gularitatē huius dei vel nature. Sed hoc eſt impoſſi
bile qꝛ non poteſt perdere ſuā ſingularitatē iſta na
tura aſſumpta ⁊ ita nō poteſt aſſumi ad aliā ſingu-
laritatē ſicut nec poſſet aſſumi ad extrinſecā ſuppo
ſitabilitatē niſi poſſet amittere ꝓpriā. ¶ Siſr etiā
ſequereſ ꝙ ambarū naturarū eēt vna ſingularitas
qꝺ eſt īpoſſibile. ¶ Et ꝯfirmaſ ꝑ Anſelmū de īcar Anſel. ꝺ
natiōe ꝟbi.c.3. Quippe deꝰ nō ſic aſſumpſit hoīeꝫ īcar. ver-
vt natura dei ⁊ hoīs ſit vna ⁊ eadē. Hoc em̄ repu- bi.ca.3.
tat Anſelmus nō ſolū ꝓ nō facto: ſed etiā pro īpoſ
ſibili: quare ⁊c̄. Quia tn̄ iſta poſſent ſolui iſtud ſub quō ꝓdi-
dubio relinquaſ. Poſſet em̄ dici ad oīa ꝙ nō opor cta pn̄t
tet dare vnitatē nature vel ſingularitatē adquiſitā ſolui.
per illam vnionem ⁊ aliā ab illa vnione. Sed inter
naturam aſſumētem ⁊ aſſumptā eſſet vnitas vnio-
nis ex parte nature vnite que ſubſiſteret in natura
aſſumēte ꝓmo ſubſiſtētia cōmunicabili ſecūdario
tamen ſubſiſtentia ꝑſone ⁊ incōicabili ⁊ ita ꝙtum
ad hoc poſſet predicta opinio ſuſtineri. ¶ Sed ꝙ-
tū ad illud aliud quod dicit tres perſonas diuinas
nō poſſe īmediate per ſuas ꝓprietates perſonales

aſſumere eandem naturam ſimpliciter nego eam.
ad rõnes pme opi. ¶ Ad rationes prime opinionis. Ad pͥ
mã dico ꝙ nature diui-
ne attribuitur ratione ſue infinitatis ꝛ illimitatio-
nis ꝙ ipſa poſſit eſſe ꝛ ſit eadẽ numero in trib⁹ ſup
poſitis ſibi ꝓprijs ꝛ cõnaturalibus dans ipſis eſſe
per verã idẽtitatem cũ ipſis ꝛ iſto modo non poniꝑ
aliqua natura creata in numero eodem eſſe in pluri
bus ſuppoſitis. Sed dico ꝙ poſſibile eſt aliquã na-
turã creatam ſubſiſtere in plurib⁹ extrinſecis ſup-
poſitis ſm vnitatẽ vnionis ad quodlibet ipſorũ:qꝛ
hoc nõ ponit niſi plures reſpectus tales poſſibiles
fundari ſimul in natura predicta qd non videꝑ ipoſ
ſibile nec aliquã contradictionẽ implicare ſicut di-
ctũ eſt ſupra. ¶ Ad ſecũdam dico ꝙ ſi ſuppoſita di
uina poſſent eſſe infinita vna natura creata poſſet
aſſumi ad infinita ſuppoſita. Nec ſequereꝑ ꝙ eẽt in
finita licet fundaret infinitas vniones in actu:quia
nõ eſt maioris pfectiõis fundare duas ꝙ̃ vnã:ſicut
etiã ſi eſſent infinite albedines extra vnã illa funda
ret ĩfinitas ſimilitudines ad oẽs alias ꝛ nõ eſſet in
finita intẽſiue ꝛ ſi eſſent infinita loca idem corpus
poſſet fundare infinita vbi ad illa:quare ꝛc̃. ¶ Vel
diceretꝑ ꝙ nõ tenet cõſequentia:qꝛ licet tres vniões
ad tria ſuppoſita nõ ponãt nec arguãt infinitatẽ in
natura tñ infinite arguerẽt. Et ideo nõ ſequiꝑ. Na
tura poteſt eſſe in pluribus ſuppoſitis:ꝗ in infinitꝫ.
ad dictũ 4. phiſi. ¶ Similiter etiã de loco ꝛ corpore. 4. phiſicorum
Verũ eſt tamen ꝙ ꝙ̃tum ad hoc tenet cõſequentia
ꝙ nõ repugnaret naturã eſſe in infinitis ſuppoſitis
ex incõpoſſibilitate vel formali repugnãtia pdicta
rũ vnionũ:qꝛ ſicut due nõ repugnãt ita nec tres nec
quatuor ꝛc̃. Similiter etiã de corpore ꝛ locis. Sed
aliunde repugnat ſcꝫ vel propter finitatem nature
vel ſuppoſitorum ſicut ibi vel propter finitatẽ cor-
poris vel locorum. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ nõ eſt ſimi-
le de ſuppoſito extrinſeco ꝛ proprio reſpectu natu-
re create:licet eñ diuinũ ſuppoſitum nõ minus ſuf
ficienter ſuſtẽtet naturã aſſumptam ꝙ̃ faceret ſup-
poſitum ꝓprium:quia tñ aliter ſuſtentatur in pro-
prio ſuppoſito creato ꝛ aliter in extrinſeco non va-
let argumentum. Nam in ſuppoſito ꝓprio ſuppoſi
tatur natura per negationẽ innitẽtie ad extrinſecũ
ſuppoſitum ſicut dictũ eſt ſupra:ꝛ ideo impoſſibile
eſt ꝙ natura ſuppoſitata in ꝓprio ſuppoſito cũ hoc
innitatur alteri ſuppoſito ꝓpter contradictionẽ ma
nifeſtam. Sed in ſuppoſito diuino ſuppoſitaꝑ natu
ra aſſumpta per vnionẽ ad ipſum:ꝛ qꝛ talis vnio nõ
excludit aliam vnionẽ ad aliud ſuppoſitum ſicut ne
gatio prius excludebat affirmationẽ. Sed iſte vnio
nes ſunt cõpoſſibiles vt dictũ eſt ſupra:ideo natu-
ra aſſumpta ab vno diuino ſuppoſito adhuc poteſt
inniti alteri ꝛ aſſumi ab ipſo. ¶ Ad quartũ dico ꝙ
aſſumptio actio vel paſſio terminaꝑ ad vnitatẽ ali-
quã puta in propoſito ad vnitatẽ vnionis nature aſ
ſumpte ad diuinũ ſuppoſitũ. Quãdo dicis vltra ꝙ
illa aſſumptio eiuſdem nature a tribus diuinis ſup
poſitis aut terminaretur ad vnitatẽ nature aut per
ſone. Dico ꝙ terminaretur ad vnitatẽ cuiuſlibet p
ſone ad tres vnitates perſonales ſm tres vniones
ad tres perſonas nõ ad vnam tñ:ita ꝙ diuine tres
perſone concurrerẽt in vnam pſonam cũ natura aſ
ſumpta. Hoc eñ eſt impoſſibile ꝛ inintelligibile ſi
Anſel. cut dicit Anſelmus et bene quia implicat contradi
ctionem eo ꝙ perſone diuine cum quelibet ſit neceſ
ſe eſſe in ſua perſonalitate non poſſunt ſibi inuicem
cõmunicare in perſona nec amittere proprias per-
ſonalitates:quare ꝛc̃. ¶ Ad quintum dico ꝙ non
eſt ibi bonus ſyllogiſmus expoſitorius:quia termi
nus medij puta iſte homo nõ accipitur pro eodem
ſuppoſito:immo pro diuerſis. Nam in prima acci-
pitur pro ſuppoſito patris dicẽdo iſte homo eſt pa
ter eternus. In ſecũda pro ſuppoſito filij ꝛ ita non
ſequitur concluſio pater eternus ꝛ filius etern⁹ ſed
variatur medium ꝛ fit fallacia accidẽtis arguendo
ex quatuor terminis. Eodem modo ad cõfirmatio-
nem eſt dicẽdum. ¶ Ad ſextum dicitur vno modo nota hãc
probabiliter ꝙ ſi pater aſſumeret modo naturã hu ſolu.
manam vnitam verbo ſtante prima vnione ad ver-
bum ꝙ ſimul aſſumeret illam vnionẽ nature ad ver
bum nec propter hoc ſuppoſitum aſſumeretur:quia
non aſſumeretur ipſum verbum qd eſt ibi ſuppoſi-
tum ſed natura ipſa cum ſua vnione ad verbum aſ-
ſumeretur nec etiã pdet natura ſuppoſitari in ver-
bo immo maneret ſuppoſitata ĩ verbo:quia manet
vnio eius ad verbũ eadem que prius licet aſſumere
tur per accidens ab ipſo patre cũ natura aſſumpta
Tu dicis natura ſuppoſitata manens ſuppoſitata
eſt incõmunicabilis. Dico ꝙ verum eſt ſi ſuppoſite
tur proprio ſuppoſito. Proprium enim ſuppoſituꝫ
creatum addit ſuper naturam negationem inniten
tie ad quodlibet extrinſecum ſuppoſitum. Non ſic
autem vnio eius ad verbum ſicut dictum eſt ſupra.
Unde licet quodcũꝙ ſuppoſitum ſit inaſſumptibi-
le ꝛ ſimiliter etiã natura manẽs in proprio ſuppoſi
to creato. Natura tamen ſuppoſitata in verbo aſ-
ſumptibilis eſt a patre ꝛ ſpiritu manẽte vnione ei⁹.
ad verbum ꝛ ſuppoſitatione in verbo. ¶ Aliter re
ſpondetur et ꝓbabiliter ꝙ pater licet aſſumeret na
turam vnitam verbo non tamen vnionem nature
ad verbum. Unionis eñ non videtur alia vnio vel
aſſumptio:alioquin eſſet proceſſus in infinitum.
Tu dicis aſſumpta natura aſſumitur oẽ poſitiuũ
preinuentum in ipſa. Diceretur ꝙ verum eſt omne
poſitiuum naturale ꝛ naturaliter ſibi exiſtens in ip
ſa vel omne poſitiuum aliud ab vnione ipſa quacũ
ꝗ ad aliquid ſuppoſitum et ita non oportet de iſta
vnione ꝙ aſſumatur. ¶ Prima ſolutio melior eſt. ꝫ ſcedẽ. 2. ſolu.
Nam contra iſtam ſecundam videtur eſſe primo ꝙ
cuicunꝗ innititur ſubiectum et accidẽs eius ꝛ ita
ſicut natura inniteretur patri ita et vnio iſta natu-
re ad verbum et ita ſibi non repugnat aſſumi ſicut
nec nature. Secũdo quia non obſtat ꝙ illa vnio na
turaliter non ſit in natura:ſed ſupernaturaliter:qꝛ
ab agente ſupernaturali. Nam gratia eſt in natura
ſupernaturaliter:et tamen non repugnat ſibi aſſu-
mi. Similiter etiam nec iſti vnioni nec obſtat pro-
ceſſus in infinitum:quia iſte vniones non ſurgunt
ex natura vel neceſſitate rei ſed ex volũtate dei agẽ
tis circa naturam qui non cogitur ad proceſſum in
infinitũ in talibus:ſed poteſt facere qd placet ſibi.

¶ Sed etiam tunc eſt difficul bona dif ficultas.
tas: quia ſi pater poteſt aſſumere vnionem nature
ad verbum:tunc poteſt dici vnitus verbo ſecũdum
talem vnionem ſicut et poteſt dici homo ſecundum
naturam vnitatem et tunc pater et verbũ ſunt vnũ
ſuppoſitum quod eſt falſum. Dico ad hoc ꝙ forma
liter ꝛ intrinſece pater non poteſt vniri nec dici vni
tus ꝟbo:qꝛ non poteſt ĩ ſe habere formalr reſpectũ

vnionis ad verbum: ſed ſolum reſpectum filiatio-
nis habet ad ipſum ⁊ ita nõ eſt nec poteſt eſſe idem
ſuppoſitũ cũ ipſo. Sed natura humana ſic põt vni
ri patri vel verbo. ¶ Sed quid de illa vnione. Di-
co ꝙ nõ eſt incõueniens ꝙ pater ꝑ cõicationẽ ydio
matũ dicaꝛ vnitus verbo ſm illã vnionẽ nature ad
verbũ coaſſumptã nature ſed nõ formaliter ⁊ intrĩ
ſece ſicut natura ipſa: et tunc eſt ſenſus ꝙ pater eſt
vnitꝰ verbo.i.cõicat in vna natura aſſumpta a ver
bo vel vnita verbo ſed non ſequiꝛ ꝓpter hoc ꝙ pa
ter ſit verbũ vel ſit idem ſuppoſitũ cũ ꝟbo. ¶ Ali
ter diceretur ꝙ pater ſm illã vnionẽ nullo modo dice
reꝛ vnitus verbo: qꝛ cũ vnio importet relationẽ ſo-
lũ modo denominat illud qꝺ referꝛ ꝑ ipã. ſ. naturã
ipſam vnitã verbo: non autẽ patrẽ: qꝛ pater ꝑ ipã
Difficultas bona. nõ põt referri: ideo ⁊c̃. ¶ Sed quid ſi pater mõ ac-
cipet naturã hũanã xpi eẽt ne dicẽdꝰ filiꝰ ꝟgis ſicẽ
xpũs. Dico ꝙ poſſet dici filiꝰ ꝟgis ſicẽ xpũs: qꝛ cũ filia
tio ſit reſpectꝰ ĩtriſecꝰ ⁊ maneat ĩ aliq̃ manẽte fun
damẽto ⁊ tẽmĩo cũ ĩ pñe ſubſiſteret naꝛa hũana ſm
quã fundamẽtaliter dꝛ xpũs filiꝰ ꝟginis ⁊ filius dei fi
lius virginis pater diceretur vel poſſet dici ſm eãdẽ
naturã filius virginis: ⁊ puto ꝙ eadẽ filiatione vel
relatione qua xpũs dꝛ filius virginis: ⁊ qꝛ fundamẽ
tũ idem ⁊ terminus idem vtrobiq̃. Et ſimiliter pu
to eſſe dicẽdum ſi pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpiritusſanctus ſi-
mul aſſumpſiſſent naturã humanã quãdo ſolũ ver-
bum aſſumpſit. ¶ Dices contra. quia virgo nunq̃
genuit deum patrẽ nec modo generaret ipſum ſi aſ
ſumeret naturam humanã chriſti: ergo nõ eſſet ma
ter eiꝰ. Dico ꝙ ſicut patri poteſt cõmunicari natu-
ra propagata a virgine ita ⁊ filiatio reſpectu virgi
nis: nec eſt ad hoc neceſſarius actus generandi ſed
ſufficit vnio nature ꝓpagate aliquãdo per actũ ge
Ad Anſelmum. nerandi ſiue modo ſiue alias: ideo ⁊c̃. ¶ Ad ſepti-
mũ de Anſelmo dico ꝙ Anſelmus in duabus pri-
mis auctoritatibus nõ plus intelligit nec intendit:
niſi ꝙ impoſſibile eſt ꝙ tres ꝑſone diuine ſimul ſint
vna ꝑſona cũ eodẽ hoĩe aſſumpto ita ꝙ ſi eſt aſſum
ptio ad vnitatẽ ꝑſone tñ oportet ꝙ hoc ſit ĩ vna ꝑ-
ſona tñ: qꝛ impoſſibile eſt ꝯcurrere plures diuinas
perſonas in vnã perſonã. Sed nõ intendit Anſel-
mus negare quin tres ꝑſone diuine poſſint eũdẽ ho
Ad eũdẽ Anſel. minẽ aſſumere ad tres ꝑſonalitates ſuas vnaqueq̃
ad ſuã perſonalitatẽ ꝓpriam ⁊ diſtinctã. ¶ Ad vl
timã vero auctoritatẽ eiꝰ de incarnatione verbi di
co ꝙ illũ librũ ſcripſit vrbano pape cõtra quendam
clericũ de francia qui ponebat eſſe ĩpoſſibile ꝙ vna
perſona diuina incarnaretur ſine alia ⁊ in eadẽ per
ſonalitate niſi ponerenꝛ perſone diuine diuerſe res
abſolute. Et cõtra iſtũ arguit Anſelmus ⁊ dicit ꝙ
ſi vna ꝑſona nõ poſſet incarnari ſine alia ⁊ in eadẽ
ꝑſonalitate tũc ſequereꝛ ꝙ plures ꝑſone eſſent vna
ꝑſona ⁊ tũc vltra ſequereꝛ ſicut dicit ꝙ ĩcarnato deo
ſm vnã perſonã impoſſibile eſſe eũ incarnari etiã
ſm aliã perſonalitatem. Et ideo arguendo contra
illum clericũ dixit illud verbum ꝙ plures perſonas
eundẽ hominẽ aſſumere eſſet impoſſibile ſi eſſet ve-
rũ dictum illius. Non autẽ dicit hoc ſimpliciter et
abſolute ſicut de ſua intẽtione. Nõ em̃ negat quin
plures perſone eãdem naturam ſimul poſſint aſſu-
mere ſub proprijs perſonalitatibus.

Ad dicta ſcđe opi. ¶ **Ad motiua ſecũde** opinionis quic quid de illo ꝓ
primo dicto de aſſumptione mediata per rationem

eſſentie: qꝛ illud reliqui ſub dubio. ¶ Dico ad pri-
mũ pro ſecũdo membro ꝙ licet eiuſdẽ effectus non
poſſint eſſe due cauſe totales ſimpliciter prime ĩ eo
dem ordine ⁊ ſm eandem habitudinẽ tñ non appa-
ret repugnãtia quin bene ſm aliam et aliã habitu-
dinẽ et in alio ⁊ alio ordine ſaltem nõ eſt demõſtra
tum. Tu dicis tunc aliquid eſſet cauſa totalis ali-
cuius qua circũſcripta maneret ipſum. Dico ꝙ nõ
apparet hoc impoſſibile ſed nõ maneret depẽdẽtia
ad illã cauſam ⁊ ita eſſet cauſa totalis: nõ quia oĩs
ſed quia perfecta cauſa ita diceretur in propoſito ꝙ
eiuſdẽ nature dependẽtis ad extrinſeca ſuppoſita
poſſunt eſſe plura terminantia primo ſm diuerſas
habitudines ad illa plura ſuppoſita nec ĩplicat con
tradictionẽ vt videtur. ¶ Preterea diceretur ꝙ licet
primũ eſſet impoſſibile de cauſa ⁊ effectu tñ in pro-
poſito non valet ꝙ habitudo nature aſſũpte ad ſup
poſitũ terminãs non eſt hñitudo cãti ad cauſam nec
aſſumẽdo naturã cãt naturã ꝑ ſe loquẽdo qꝛ poſſet
aſſumere naturã iã creatã ſꝫ aſſumẽdo naturã deꝰ
cauſat reſpectum vnionis in natura: ⁊ tunc non ha
betur ꝙ idem effectus habeat plures primas cau-
ſas ſicut patet nec aliquid ſimile per illud qꝺ ſupra
ponebatur. ¶ Ad cõfirmationẽ dico ꝙ non appa-
ret demonſtratio quare plures depẽdentie eſſentia
les eiuſdem effectus ⁊ cõſubſtantiales ſibi non poſ
ſint eſſe ad plures cauſas primas quaꝝ quelibet eſt
neceſſe eſſe: ⁊ per conſequẽs neutra poteſt circũſcri
bi ab effectu ⁊ ita nõ valet maior in ſe. Ad minorẽ
dico ꝙ dependẽtia nature aſſumpte ad ſuppoſitum
extrinſecũ nõ eſt ſibi eſſentialis. Similiter etiã nec
accidentis abſoluti ad ſubiectũ. Sed iſte dependẽ
tie ſunt reſpectus accidẽtales extrinſecus aduenie
tes talibus naturis: ⁊ ideo quicquid ſit de depẽden
tijs eſſentialibus ⁊ conſubſtãtialibus ipſis depẽdẽ
tibꝰ tñ de iſtis videtur poſſibile ex dicto primo eiꝰ
ꝙ plures tales eſſe poſſint in eodẽ fundamento ad
multos terminos eque primos ſicut eiuſdem natu-
re aſſumpte ad plura diuina ſuppoſita ⁊ eiuſdẽ ac-
cidẽtis abſoluti ad plura ſubiecta immediata non
video ꝙ hoc implicet cõtradictionem ⁊ quin poſſit
fieri ꝟtute diuina. Hec de primo articulo ꝑncipali

¶ **Quãtum ad ſecundum ar-**
ticulum videretur alicui ꝙ vna perſona diuina nõ Rõnes aliquorũ ꝙ vna ꝑſona diuina non poſſit plures naturas creatas aſſumere.
poſſit plures naturas creatas aſſumere ⁊ videꝛ ali
quibus per aliquas rationes. ¶ Prima eſt iſta.
Natura creata non habet aliquod eſſe in actu niſi
in ſuppoſito et per ſuppoſitum quodcunq̃ ſit illud:
quia tunc eſſet dare ydeam Platonis extra intelle
ctum: ergo multiplicata natura multiplicatur ſup-
poſitum: ergo impoſſibile eſt ꝙ due nature ſubſiſtãt
in eodem ſuppoſito: quare ⁊c̃. ¶ Secunda ratio.
Si ſuppoſitum diuinum poſſet plures naturas aſ-
ſumere eadem ratione infinitas: vt videtur. Sed
non poteſt infinitas. Probatio: quia licet ſit infini
tum ratione eſſentie tamen non eſt infinitum ratio
ne proprietatis que eſt ſibi ratio formalis terminã
di vnionem nature aſſumpte proprietas enim per-
ſonalis in diuinis nec eſt finita nec infinita ſicut di
ctum eſt in primo: ergo ⁊c̃. ¶ Tertia ratio: quia vꝛ
ſuppoſitum ſic aſſumẽs plures naturas humanas
eſſet vnus homo vel plures. Nõ vnus qꝛ habet plu
res humanitates. Nec plures: qꝛ non eſſet niſi vnũ
ſuppoſitũ nature hũane: ergo nullo mõ ẽ hoc poſſibile.

¶ Quarta ratio: q͛z aut hoc eſſet ſm̄ plures vniones: aut ſm̄ vnā. Non ſm̄ vnā q͛z nature vnite fundātes vnionem ſunt diuerſe. Relatio autē neceſſario numeratur ad numorationē fundamēti. nec ſm̄ plures. Probatio: q͛z cū natura aſſumpta ſuppoſitetur per vnionē ad ſuppoſitū ſi eſſent plures vniones eſſent ibi plura ſuppoſita ⁊ ſic nō aſſumerentur ad vnitatē ſuppoſiti qđ eſt incōueniens. ¶ Quinta ratio. Natura ſubſtātialis aſſumpta ſic ſe habet aliquomodo ad ſuppoſitū aſſumēs ⁊ ſuſtētās ſicut accidēs ad ſubiectū. Sed duo accidentia precipue eiuſdē rationis nō poſſunt eſſe in eodē ſubiecto. 5.

5.meta. metha. ergo nec due humane nature poſſunt ſuſtētari eodem ſuppoſito vel aſſumi ab eo. ¶ Sexta ratio qua ratione diuinū ſuppoſitum poſſet aſſumere duas naturas diuerſas pari ratione poſſet aſſumere eas in diuerſis locis ſicut vnā Pariſius ⁊ aliam Rome. Sed hoc eſt impoſſibile: q͛z tunc ſeparata ⁊ diſtātia loca eſſent vnū ⁊ idem ſuppoſito qđ eſt falſum. ¶ Septima ratio. Si verbū poſſet aſſumere plures naturas pari ratione ſtante vnione ad naturam humanā que eſt modo ſibi vnita poſſet aſſumere de nouo vnā aliam. Sed hoc nō videť poſſibile q͛z aut illa eſſet eiuſdē rationis cū humana natura iā aſſumpta aut alterius ratiōis puta natura angelica vel brutalis. Non primo modo q͛z licet ſit poſſibile ꝙ aliquid ſit homo: tm̄ non videť poſſibile ꝙ ſit bis homo vel pluries homo: ſed ſemel tm̄. Nec ſecūdo modo q͛z nō videť ꝙ due create nature ſe compatianť in eodē ſuppoſito ꝑcipue alterius ratiōis: q͛z neutra poteſt illabi alteri ſicut natura diuina pōt illabi nature create ⁊ ita vna nō poteſt eſſe alteri ſufficienter intima ad hoc vt videť. Similiter etiā de natura angelica videtur: q͛z ſicut impoſſibile eſt ꝙ ſm̄ naturā diuinam verbū ſit ingenitum ⁊ genitū ita vt videtur ſm̄ naturā creatam. Si autē aſſumeret naturā angelicā cū humana quā habet eſſet ingenitum ⁊ genitū ſm̄ naturaꝫ creatā: q͛z natura angelica nō poteſt haberi ꝑ generationem: quare ⁊c̄.

¶ Iſtis nō obſtantibus dico ꝙ abſolute loquendo de potētia dei poſſibile eſt ꝙ

Opinio auctoris cum ſuis ratiōib⁹. eadem ꝑſona diuina ⁊ vnica aſſumat plures naturas ſimul ſiue eiuſdē ratiōis ſiue alterius ⁊ pari ratione ꝙ verbū ſtante vnione nature humane ad ipſum aſſumat aliā naturā vnibilem ſiue eiuſdē rationis ſiue alterius. ¶ Ad hoc adduco ratiōes. Prima eſt: q͛z duas naturas aſſumi ad vnā diuinū ſuppoſitum nichil aliud eſt q̄ꝫ duos reſpectus vnionis cauſari in illis duab⁹ vel pluribus naturis ad illud idē ſuppoſitū terminatos. Sed hoc nullā implicat cōtradictionē vt patet: ꝫ ⁊c̄. ¶ Secūda ratio non habēt maiorem repugnātiam ſimultatis in eſſendo duo tales reſpectus in pluribus naturis vnibilib⁹ ad ideꝫ ſuppoſitū q̄ꝫ duo in eadē natura ad diuerſa vel plura ſuppoſita vt videť. Sed nō eſt impoſſibile duo tales reſpectus ſimul fundari in eadem natura ad diuerſas vel plures ꝑſonas vt viſum eſt in articulo precedēti: ꝫ ⁊c̄. ¶ Tertio ſic. Poſſibile eſt ſicut dixi in ſcđo duo accidētia eiuſdē rationis ſimul eſſe in eodē ſubiecto ſicut dixi de luminib⁹ ⁊ planū eſt hoc de accidētibus alterius rōnis. Cū ꝫ aliqualiter ſit ſimile hic ⁊ ibi videť ꝙ ſit poſſibile duas naturas ſiue eiuſdē rōnis ſiue alteri⁹ ſubſiſtere in eodē ſuppoſito. ¶ Quarta ratio: q͛z ſi hoc repugnaret nō eſſet niſi vel ex parte vnius ſuppoſiti vel ex ꝑte pluriū naturarū. Non ex ꝑte primi q͛z eidē termino nō repugnat terminare plures reſpectus ad ipſ ſiue eiuſdē rōnis ſiue alterius vt pꝫ in multis exēplis. Nec ex ꝑte naturarū q͛z pluribus naturis ſiue eiuſdē rationis ſiue alteri⁹ nō repugnat referri ad eundem terminū pluribus reſpectibus ſiue eiuſdeꝫ rationis ſiue alterius ⁊ alterius correſpondenter.

¶ Dico ergo ꝙ idē ſuppoſitū diuinū pōt plures naturas ſingulares aſſumere ⁊ ſubſtētare ſicut eſt ꝓbatū. ¶ Scđo dico ꝙ ſi ſubſtētaret plures eiuſdē rōnis vniones illarū naturarū ad ipm̄ eſſent eiuſdeꝫ rōnis. Sed ſi eſſent nature alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rōnis. Dico ꝙ ſiľr vniones fūdate ī ipſis naturis ⁊ diuerſificarenť iſti reſpect⁹ ex ſuis fundamētꝫ. ¶ Tertio dico ꝙ nō video impoſſibilitatē quin diuinū ſuppoſitū poſſit aſſumere infinitas naturas ſingulares in actu ſiue eiuſdē rōnis: ſicut infinitas naturas humanas ſiue alterius ⁊ alterius ratiōis ſi ſunt tales poſſibiles fieri in actu ſicut dixi in primo. Nec obſtat ꝙ ꝓprietas ꝑſonalis q̄ eſſet ratio terminādi nō eſt infinita ſicut diceť in ſolutiōe argumēti. ¶ Ex quo ꝯcludo ꝙ nichil valet ratio aliquoꝝ dicētiū ꝙ ſuppoſitalitas diuine ꝑſone eſt infinita pōt terminare plures vniones pluriū naturarū nec exhaurič ꝑ vnā q͛z diuina ſuppoſitalitas q̄ꝫtum ad formale ipſi⁹ ſuppoſiti: vt ſuppoſiti nō eſt infinita ſicut nec perſonalis proprietas. Nec hoc requiritur ſicut dicetur infra etiaꝫ ad hoc ꝙ terminet infinitas vniones.

Reſolutio opi. auctoris

Correlarium.

¶ Ad rationes aliorū. Ad primā dico ꝙ natura nō hꝫ exiſtere extra intellectū ſingulariter ꝑ ſuppoſitū ſꝫ pri⁹ naturaľr eſt indiuiduꝰ ⁊ ſingulariꝫ q̄ꝫ ſuppoſiteť ⁊ pōt manere exiſtēs hec ⁊ ſingulariter. Nō ꝑ ſuppoſitū: q͛z ſi ꝑ aliqđ ſuppoſitū hoc maxīe videreť de ꝓprio ſuppoſito quo tm̄ carere pōt ſicut dixi ſupra. Nō ꝫ oportet multiplicata natura multiplicari ſuppoſitū ſed vna natura ſubſtātialis licet nō poſſit eſſe vľ exiſtere niſi in aliquo ſuppoſito plures tm̄ poſſunt ī eodem ſuppoſito ⁊ aſſumi ab eodem. Accidit enim vnitas vel multitudo ſuppoſiti. ¶ Ad ſecundū dico ꝙ licet infinitas naturas poſſit vnū ſuppoſitū aſſumere ſimul ⁊ in actu ſi ſint factibiles nō tm̄ oportet ꝙ proprietas ꝑſonalis que eſt ratio terminandi illas vniones ſit ꝑfectio ſimpliciter nec infinita formaliter q͛z talis vnio nō arguit in formali termino aliquā perfectionem ſicut dixi ſupra. Et tunc dico vltra ꝙ nō eſt maioris perfectiōis terminare duas q̄ꝫ vnā nec tres q̄ꝫ duas ⁊ ſic de infinitis. Unde nec oportet ꝙ ſit perfectio nec ꝙ ſit infinita ſicut ſi eēt vna albedo qua ratione poſſet terminare duas ſimilitudines aliquorum alborum ſicut ratio formalis terminandi eadem ratione tres vel quattuor vel infinitas ſi infinita alba ponerētur eadem ⁊ finita et limitata exiſtēs. ¶ Ad tertium dico ꝙ verbū poſſet dici plures homines vel duo homines ſi aſſumeret aliam naturam humanam cū illa quā habet modo et hoc propter pluralitatē naturarū non obſtante vnitate ſuppoſiti ſicut pater et filius et ſpūſſanctus ꝓpter vnitatē nature diuine dicunť vnus de⁹ nō obſtāte trinitate ſuppoſiti. ¶ Dices ſi ſunt duo hoīes: ꝫ duo habētes humanitatē: ꝫ duo q̄ ⁊ ꝑ ꝯñs duo ſuppoſita. Dico ꝙ non ſequiť ſicut dictū eſt in primo diſtinctione. 12. quia ſubſtātiuum nō pluriſi

ad argumēta aliorum.

catur ex ſua forma plurificata et q2 forma ſubiecti
plurificatur hic.ſ.humanitas ideo plurificatur ho
mines. Sed adiectiuum magis plurificatur ex ſup
poſito vel ſuppoſitis plurificatis q2 ſignificat in ad
iacētia ⁊ dependētia ad ſuppoſitū ideo quia hic eſt
vnū ſuppoſitum non debet cōcedi ꝙ ſint plures ha
bētes humanitatē ſed debet dici ꝙ eſt vnus habēs
duas humanitates. ¶ Ad quartū dico ꝙ ſi eadem
perſona aſſumeret plures naturas hoc eſſet ſm̄ plu
res vniones nec ſequitur ꝙ eſſent ibi plura ſuppoſi
ta ſed plures nature in eodem ſuppoſitate ⁊ vnum
ſuppoſitum plures naturas ſubſtētatas ſm̄ plures
vniones earū ad ipſum. ¶ Ad quintū dico ꝙ duo
accidētia ſiue eiuſdē rationis ſiue alterius poſſunt
ineſſe eidem ſubiecto vel aliqua ſaltē: ideo ⁊c̄. Ali-
ter diceretur ꝙ accidēs q2 ineſt ſubiecto magis in-
trinſece: q2 ſm̄ formalem inherētiam magis habet
vnitatē a ſubiecto vel ſubiecti ꝗ̄ natura aſſumpta
reſpectu diuini ſuppoſiti. Ideo licet duo accidētia
non poſſint eſſe in eodem ſubiecto tn̄ due nature in
eodem ſuppoſito. De iſta ſolutione nō curo. ¶ Ad
ſextum dico ꝙ diuinū ſuppoſitum poſſet aſſumere
diuerſas in diuerſis locis ⁊ ille eſſent vnū ſuppoſi-
to licet diſtantes loco ⁊ diuinū ſuppoſitum vnum ⁊
idem vtrūq3 ſubſtētaret. ¶ Ad vltimū dico ꝙ ver-
bum poſſet aſſumere cū natura humana quā habet
vnā aliā ſiue eiuſdem rationis ſiue alterius: ⁊ tunc
dico ꝙ eſſet bis homo ſi aſſumeret naturam aliam
eiuſdem rationis. Bis dico dualitate nature ſicut
ipſe eſſet plures hoīes nec eſt inconueniēs. ¶ Ad
illud de natura alterius rationis. Dico ꝙ nō opor-
tet naturā creatam illabi alteri ad hoc: vt ad idem
ſuppoſitū aſſumant̄. Sed ſi aliquis illapſus ad hoc
requiritur de quo tn̄ infra videbitur ſufficit ꝙ idē
diuinū ſuppoſitū aſſumens eas vtriq3 illabat̄ qua-
re ⁊c̄. Similiter dico ad aliud ꝙ idē diuinū ſuppoſi
tum poteſt eſſe ingenitum ſm̄ naturam angelicā et
genitum ſm̄ humanam non autem vtrūq3 ſm̄ ean-
dem. Hec de ſecūdo articulo.

¶ Ad primū principale patet

ad ꝑnci- palia ar- gumēta.

ex predictis ꝙ vna ꝑſona diuina poteſt plures na-
turas aſſumere: ⁊ ita in antecedēte accipit̄ falſum.
¶ Ad probationē de duobus accidētibus in eodē
ſubiecto per.5.metha. alias eſt reſpōſum. ¶ Ad ſe
cundū dico ꝙ plurificatis ꝓprijs ſuppoſitis natura
rū creatarū plurificat̄ ⁊ ipſe q2 ſunt eis eedē et ſub
ſtātiant ea ⁊ nō poſſunt cōmunicari alteri ſuppoſi-
to ſtāte ſuo ꝓprio. Sed ſic non eſt de ſuppoſitis ex
triſecis ſicut dictū eſt ſupra. ¶ Ad vltimū dico ꝙ
plures ꝑſone ſi aſſumerēt eandē humanitatē debe-
rēt dici vnus homo nō obſtante pluralitate ſuppo
ſitorū ſicut etiam ſi vna aſſumeret plures humani-
tates diceretur plures homines non obſtante vni-
tate ſuppoſiti vel perſone ſicut dictum eſt ⁊c̄.

¶ Diſtinctiōis Prime. Queſtio Quinte.

Quinto q̃ro vtrū
filius dei vel aliqua ꝑſona di
uina fuiſſet īcarnata ſi homo
nō peccaſſet. ¶ Videt̄ ꝙ nō
ꝑmo ꝑ auctoritatē xp̄i i Ma- Mathe.
theo. Venit fili⁹ hoīs q̄rere
ſaluū facere qđ perierat. Et
alibi. Nō eſt opus medico va
lētibus ſed male habētibus. Et ſup primū verbum
dicit Auguſti. de verbis dn̄i ſermone.73. exponēs Auguſt.
illud apli. Si hō nō peccaſſet fili⁹ hoīs nō veniſſet
et planū ꝙ loquit̄ de aduētu ī carnē: g̃ ⁊c̄. ¶ Scđo 1.ad thi-
per apl̄m.1.ad thimo.1. Xp̄s ieſus venit in hūc mū mo.1.
dū peccatores ſaluos facere. vbi dicit gloſa Augu gloſa au
ſtini. Nulla cauſa fuit veniendi xp̄o dn̄o niſi petō- guſtini.
res ſaluos facere tolle vulnera tolle morbos ⁊ nul-
la eſt cauſa medicine: g̃ fili⁹ dei nō fuiſſet incarnat⁹
ſi hō nō peccaſſet. ¶ Tertio ſicut Apl's dicit ad he ad heb.2
breos.2. ꝙ xp̄s cōicauit carni ⁊ ſanguini vt ꝑ mor
tē deſtrueret eū q̄ habebat mortis īperiū. Sed hoc
imperiū mortis non fuit niſi ꝑ pctm̄. Ad Ro.5. per ad ro.5.
vnum hominem pctm̄ in hunc mundum intrauit: ⁊
per peccatum mors ⁊c.

¶ Contra

Si hō nō peccaſſet nichilomin⁹
de⁹ fuiſſet bon⁹ nec min⁹ ſeip̄m
diffudiſſet bonū eñ eſt ſuipſius diffuſiuum ſecūdū
Dionyſium de diui. nominibus. Sed tūc de⁹ maxi
me ſe diffudit quando incarnatus fuit: ergo ⁊c̄.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo ponā vnā opinionē aliquoru3 ⁊ motiua
ipſorū. ¶ Scđo ponam opinionem contrariam ar
guendo contra eos. ¶ Tertio reſpondebo ad moti
ua eorum ⁊ ad rationes principales.

¶ Quātum ad primū.

eſt vna opi
nio q̄ dicit Prima
ꝙ filius dei nō fuiſſet incarnatus ſi hō nō peccaſſet opinio.
et q2 iſtud per rationē inueſtigari nō pōt: q2 ꝯtigēs
eſt ⁊ depēdens ex voluntate diuina. ¶ Adducunt̄
multe auctoritates que vidētur hoc dicere expreſſe
preter illas que adducte ſunt in principio q̄ſtionis.
¶ Prima eſt Auguſtini ſup illud Mathei.1. Ip- Auguſt.
ſe eñ ſaluū faciet populū ſuū a pctīs eorū vbi dicit
ꝙ ſi homo nō peccaſſet virgo non peperiſſet: g̃ ſi hō
nō peccaſſet filius dei nō fuiſſet īcarnat⁹. ¶ Scđa Idem.
ē eiuſdē Augu. ſup Io.2. Ecce q̄ō amabat eū vbi
dicit ꝙ ſi de⁹ pctōres nō amaret de celo ad terram
nō deſcēderet. Sed iſte nō eſt niſi deſcēſus incarna
tiōis. ¶ Itē Auguſtin⁹.1.lib. de baptiſ. paruulorꝫ Auguſt.
dicit. Apparet dn̄m noſtrū ieſum xp̄m nō ob aliud đ baptiſ.
in carnē veniſſe ⁊ factū obediētē vſq3 ad mortē cru paruulo-
cis niſi vt ſaluaret. ¶ Itē Ambroſi⁹ homelia de ī rum.
carnatiōe. Que erat inq̄t īcarnatiōis cā niſi vt ca- Ambro.
ro q̄ peccauerat redimeret̄. ¶ Tertia ē eiuſdē Au Auguſt.
guſtini ī oratiōe quadā ad beatā virginē vbi dicit:
vt quid eñ neſciū peccati pro peccatorib⁹ pareres
ſi deeſſet q̄ peccaſſet. Aut quid mater fieres ſalua-
toris ſi nulla etiā eſſet indigētia ſalutis. ¶ Quar-
ta Leonis pape in quodam ſermone de penthe. Si leo papa
homo ad ymaginem dei factus legem diuinam ſer
uaſſet creator non fieret creatura. ¶ Quinta eſt
Gregorij. Nichil nobis naſci ꝓfuit niſi redimi pro Grego.
fuiſſet. Sed nō fuiſſet neceſſariu3 redimi niſi homo
peccaſſet. ¶ Sexta eſt Anſelmi de cōceptu virgi- Anſel.
nali.c.13. vbi dicit ꝙ ideo deus homo factus eſt: q2
hō ad redimendū ſe nō ſufficiebat. ¶ Septima eſt
Damaſceni libro.3.ca.12. vel ſecundū capitula lyn Damaſ.
conienſis cap.18. vbi dicit ꝙ humanitas verbi dei:
ideo facta eſt vt natura illa que victa fuerat vince-
ret ſeductorem. Sed ſi homo non peccaſſet natura
humana victa non fuiſſet: ergo et cetera.
¶ Octaua ratio eſt. Alexandri ſuper cantica vbi Alexan.
dicit quod niſi preceſſiſſet culpa non fuiſſet natura

humana aſſumpta. Auctoritas eſt expreſſa.

Rōnes p pma pce dēte opi. ¶ Adducuntur tamen ab aliquibus ali que rationes. ¶ Pri ma eſt: quia ſi filius dei fuiſſet incarnatus et homo nō peccaſſet quero quare incarnatus fuiſſet ⁊ vni tus nature humane: qꝛ autē propter exaltationē et nobilitatem nature: ⁊ tunc multo fortius aſſumpſiſ ſet naturā angelicam q̄ eſt multo nobilior. Aut pro pter indigētiam: ⁊ tunc vel culpe qđ non eſt verum quia culpa nō fuiſſet vel glorificationis pfecte: qđ etiaʒ nō eſt verū quia ſi homo nō peccaſſet quilibet homo fuiſſet pfecte beatus eſſentialiter ⁊ beatitu dine eſſentiali que redūdaſſet in vires inferiores et ſic etiā homo non ſolum eſſentialiter ſed etiam acci dētaliter fuiſſet beatus. Et ꝙ talis redūdantia ſit

August. poſſibilis patet per Auguſtinū ad dyoſcorū eſm epiſtola. 38. in ordine epiſtolarū vbi dicit ſic. Tan tam virtutē dedit deus aīe vt eius perfecta beati tudo redūdet in vires inferiores: quare ⁊c̄. ¶ Se cunda ratio eſt: quia ſi filius dei fuiſſet incarnatus et homo nō peccaſſet hoc videretur maxime ad cō plendum perfectionē vniuerſi ſicut ponūt aliȷ̄. Sed hec nō cogit quia pari ratione concluderet̄ ꝙ deus aſſumpſiſſet naturā angelicam: qꝛ non minus perti net hoc ad pfectionē vniuerſi: ⁊ tm̄ hoc non concedi tur: quare ⁊c̄. ¶ Tertia ratio: quia ſi hoc ponit̄ nō ponitur niſi quia homo ex peccato ſuo videret̄ com modum reportare ſcʒ incarnationem dei que alias non fuiſſet. Sed nō eſt hoc incōueniens ꝙ ſcʒ deus

Grego. de malis permiſſis eliciat bona. Unde ⁊ Gregori⁹ in prefatione cerei paſchalis exclamat. O felix cul pa que tm̄ meruit habere redēptorē: ⁊c. ¶ Quar ta ratio: quia ſi hoc ponitur videret̄ ponendū quia alias ſumma perfectio ī natura humana eſſet occa ſionata ſcʒ vnio eius cū perſona eſſet occaſionata: quia peccatū fuiſſet occaſio huius qđ non videtur verū: quia videtur per ſe intenta a creante naturā: hoc autē non mouet: quia nō eſt iſta perfectio ſum ma nature humane ſic coniungi ſuo principio puta per vnionē ypoſtaticam: quia vnio iſta nō ponit in natura niſi vnū reſpectū q̄ eſt multo innobilius ens et imperfectius q̄ formalis beatitudo humana vel actus beatificus qui dicit vltimā perfectionē ⁊ ſim pliciter perfectionem non autē ille reſpectus: ⁊c̄.

Summa tio predi ctorum. ¶ Sic ergo dicūt ꝙ non vident rationē ⁊ cum hoc vident auctoritates ſanctorū expreſſas ad oppoſi tum quare filius dei incarnatus fuiſſet ſi homo non peccaſſet. Hec de primo articulo.

¶ Quātum ad ſecundum ar-

2. opi. p babilior pcedēte. ticulum. Eſt vna opinio alia probabilis que vide tur michi ad preſens ponēda ſine preiudicio ſcʒ ꝙ filius dei incarnatus fuiſſet ſi homo non peccaſſet. ¶ Ad hoc adduco primo aliquas auctoritates po

Augu. 2. d tri. c. 15 ſtea aliquas ratiōes. ¶ Prima auctoritas eſt Au guſtini. 2. de trini. c. 15. vbi dicit ꝙ chriſtus ſm for mam ſerui aſſumptā eſt caput eccleſie hoc idem vi detur dicere ſup illud Jo. Ego ſum vitis vera. Nā ſm hoc dicit illud verbuʒ ꝙ eſt caput eccleſie noſqʒ mēbra eius mediator dei ⁊ hominū homo chriſtus ieſus. Nam ſubdit Auguſtinus. Unius quippe na ture ſunt vitis ⁊ palmites propter qđ cum deus eſ ſet cuius nature non ſumus factus eſt homo vt illo eſſet vitis humana natura cui⁹ ⁊ nos homines pal mites eſſe poſſemus. Cū ergo chriſtus ſm Augu ſtinum dicat. Ego ſum vitis ſm ꝙ ipſe eſt caput ⁊ ipſe ſit vitis vel dicatur ſm naturam humanam: qꝛ vnius nature ſunt vitis et palmites ſcilicet diſcipu li homines quib⁹ loquebatur chriſtus: patet ꝙ chri ſtus ſm formam ſerui et naturam humanam eſt ca put eccleſie. Sed ſi homo non peccaſſet nichilomi nus eccleſia hominum fidelium habuiſſet caput er go chriſtus vel filius dei incarnatus fuiſſet. ¶ Se

Auguſt. cunda auctoritas eſt Auguſtini. 3. de trinita. c. 14. vbi querit cauſam quare filius dei voluit incarna ri et reddit eam ſcilicet vt oſtenderet q̄ti nos pon deraret. Sed planum eſt ꝙ ſi homo nō peccaſſet nō minus filius dei hoīem ponderaſſet ⁊ amaſſet ergo cum ſtet eadem cauſa ſtat idem effectus ꝙ verbum īcarnatū fuiſſet dato ꝙ homo nō peccaſſet. ¶ Ter

anſelm⁹. cur deus hō. c. 19. tia auctoritas eſt Anſelmi cur deus homo. ca. 19. vbi querit quare homo fuit creatus vt ſic poſſet bea tificari ſic poteſt ⁊ querit vtrum preciſa ratio hui⁹ fuerit reparatio ruine angelorum et reſpōdet ꝙ nō et probat: quia tunc ſicut homo non poteſt non gau dere de ſua beatitudine ita non poſſet non gaudere de occaſione ſcilicet de ruina angelorum qđ eſt fal ſum. Unde ⁊ ſubdit Anſelmus. Quomodo inquit de tāto vitio qđ fuit in ruina angelorum poſſet ho mo beatus gaudere quaſi diceret nullo mō. A ſimi li arguo in propoſito. Si auctoritas Anſelmi valet in ſuo propoſito quia ſi tota cauſa incarnationis di uine fuiſſet ruina hominis per peccatum reparāda per chriſtum. Tunc ſicut homo non poteſt non gau dere de diuina incarnatiōe: ita nec de occaſione pu ta de peccato hominis. Hoc autem eſt falſum ſicut ibi. ergo illa nō fuit cauſa. Sed videtur etiā ꝙ ſi ho

Berner. mo nō peccaſſet fili⁹ dei incarnatus fuiſſet. ¶ Ad hoc etiam videtur eſſe Bernardus ſup illud Jone ſcđo. Propter me orta eſt tēpeſtas hec in mari ⁊c̄. Ubi dicit ꝙ dyabolus vidit rationalem creaturaʒ aſſumendam a diuino ſuppoſito in vnitate perſone filiȷ̄ dei ⁊ inuidit homini ⁊ hec inuidia fuit cauſa ei⁹ ad tēptandum hominem vt homo demereretur talē aſſumptioneʒ. Sed ſi incarnatio non fuiſſet niſi ho mine peccante tunc nō inſtigaſſet dyabolus homi nem ad peccandum: quia per hoc magis promouiſ ſet eum ad bonum incarnationis q̄ impediuiſſet: ergo ⁊c̄.

Ad aug. ¶ Ad iſtas auctoritates rn̄- detur. ¶ Ad primā ꝙ chriſtus ſm naturā ſerui nō eſt caput eccleſie proprie influēdo ſcʒ ſenſuʒ cogni tionis et motum dilectionis. Sed iſto modo eſt ca put ſm formam dei: tamen dicitur caput ſm formā ſerui aliquo modo: qꝛ ſm eā eſt vnius nature cū mē bris ⁊ ſi homo non peccaſſet eccleſia tali capite nō

Ad. 2. au cto. Au guſtini. indiguiſſet ſed capite tantum primo modo. ¶ Ad ſecundam dicitur ꝙ Auguſtinus ibi ſupponit ſta tū lapſus humani: et tūc hoc ſuppoſito dicit ꝙ ver bum voluit incarnari vt oſtēderet ꝙ nos pondera ret ⁊ amaret: qꝛ tanti vt nos redimere vellet: et tūc nichil habetur. ¶ Ad tertiam argumentationem

Ad An ſelmum. de Anſelmo dicitur ꝙ argumentuʒ Anſelmi valet in ſuo ꝓpoſito non autē in noſtro. Nam Anſelmus intendit ibi ꝓbare ꝙ preciſa ratio quare homo fuit creatus non fuit vt repararet ruinā angelorum vel ſuppleret: quia tunc verum eſſet ꝙ ſicut de crea tione ſua ⁊ beatitudine non poſſet non gaudere ſic de angelorum ruina. Sed non eſt ſic in propoſito:

quia dato ꝙ homo nõ peccaſſet nichilominꝰ ad per
fectã gloriaȝ aſſumptus fuiſſet: immo ad ꝑfectiõ ꝛc̃
ſm̄ multos ꝗ̃ modo ſit aſſumptꝰ vl ꝗ̃ modo hoĩes
aſſumãtur: ꝛ ideo bene poteſt homo de peccato nõ
gaudere dato ꝙ pctm̃ fuerit occaſio incarnationis
Nota. diuine ꝛ patet ꝑ exemplũ. Nã ꝛ Magdalena ſi ipſa
nõ peccaſſet de pctõ cõtritionẽ non habuiſſet. Nõ
tñ oportet ꝙ ſicut Magdalena nõ poteſt de cõtri-
tione peccati nõ gaudere ꝙ de pctõ non poſſit non
gaudere: qꝛ dato ꝙ non peccaſſet nichilominus ad
gloriã aſſumpta fuiſſet. Sic ĩ ꝓpoſito. ¶ Ad quar
ad aucto tam dꝛ ꝙ licet dyabolus cognouerit naturã huma
ri. Ber. nã eſſe vniendã verbo: non tñ vidit occaſionem ſiue
cauſam nec oĩa contingẽtia in hoc facto: ꝛ ideo po
tuit decipi vt illud qđ fuit occaſio ĩcarnatiõis acci
peret pro ĩpedimẽto ꝛ tẽptaret hoĩeȝ ad peccãdũ.

ꝯ ſolu. 1. auctori. ¶ Contra ſolutionẽ prime auctoritatis vi
deretᷣ ꝙ nõ eſt ſufficiẽs qꝛ ad ca
put eccleſie proprie acceptũ non ſolũ ꝑtinet influe
re illa: ſi tñ ad ipſum ꝑtinet ſed etiaȝ vnitas nature
cũ mẽbris ſm̄ ꝙ Auguſtinus ꝓſequitᷣ in verbis ſu
ꝯ. 2. ſolu. pradictis: quare ꝛc̃. ¶ Cõtra ſolutionẽ ſecũde au
ctoritatis dicẽdũ ꝙ ſiue Auguſtinus ſupponat ſta
tum nature lapſe ſiue non tñ adducit rationẽ cõmu
nẽ ſtatui nature lapſe vel nõ lapſe: ꝛ ideo ſtat incar
natio natura lapſa vel nõ lapſa: qꝛ ſtat ponderatio
qua deus nos diligit ꝛ ponderat ꝛ magis nos dile
ꝯ ſolu. 3. xiſſet vel nõ minus ꝗ̃ ſi homo nõ cecidiſſet. ¶ Cõ
aucto. tra ſolutionẽ tertie auctoritatis qꝛ ſi homo nõ pec-
caſſet ſm̄ eos homo qui eſt aſſumptus a verbo non
fuit aſſumptus ad vnitatẽ diuini ſuppoſiti ꝛ ſic nõ
fuiſſet dictus homo: igitᷣ cum de hoc nõ poſſet non
gaudere de eo ꝙ eſt nec alias gauiſus fuiſſet. Vide
tur ꝙ nõ poſſet non gaudere de caſu hoĩs vel pctõ.
¶ Dicitᷣ ꝙ ſi homo non peccaſſet ille homo aſſum
ptus habuiſſet eſſe in ꝓprio ſuppoſito ꝛ fuiſſet per
fecte beatus ſicut ꝛ ceteri ꝛ poſſet per cõſequẽs de
pctõ non gaudere. ¶ Sed adhuc cõtra hoc quia ſi
homo non peccaſſet ille homo aſſumptus nunꝗ̃ ad
tam intẽſum gradũ beatitudinis ꝑueniſſet: ergo ſicut
non poſſet nõ gaudere de iſto gradu beatitudinis
ita nõ poſſet nõ gaudere de pctõ ſm̄ dicta eorum ꝛ
ſic argumẽtuȝ Anſelmi valet. Nã ſicut Anſelmus
arguit de beatitudine ſimpliciter abſolute ita põt
argui de gradu beatitudinis tãto ad quẽ peruenit
homo aſſumptus ad quẽ tñ ſm̄ poſitionẽ aliorũ nõ
perueniſſet niſi homo peccaſſet: qꝛ alias aſſumptus
non fuiſſet.

ꝯ vltime aucto. ſolutionez. ¶ Contra ſolutionẽ vltime auctoritatis
qꝛ nõ videtur magna probabili
tas dyabolũ ſic fuiſſe deceptũ quin ſicut videbat na
turã humanã vniendã verbo vidiſſet etiã precifaȝ
rationẽ vel occaſionẽ huius facti vel huiꝰ vnionis
et ꝙ occaſionẽ iudicaret impedimentum ꝛ ita ſicut
prius nõ videtur multũ probabile quin bene vide-
ret ꝙ dato ꝙ homo nõ peccaret: nichilominus deꝰ
incarnaretur ꝛ multomagis videtᷣ probabile ꝙ in
alio deceptus fuerit ſcȝ ꝙ ſi homo peccaret deꝰ nõ
incarnaretᷣ propter demeritũ hoĩs in peccãdo: ꝛ idõ
ſequitᷣ idem ꝙ per illã auctoritatẽ prius arguebatᷣ.

rões ꝑ ꝓceden. opi. ¶ Adduco aliquas rationes.
¶ Prima eſt que mouet me ad iſtam poſitionez et
eſt iſta. Perſona primo ꝛ principaliter predeſtina
ta fuiſſet ſi homo non peccaſſet. Probatio quia ſi-
cut dixi in primo prius fuerunt ſaluãdi predeſtinã
ti ꝗ̃ deus aliquod peccatum preuideret prius dico
ſaltem ſm̄ rationẽ. Sed chriſtus deus verus et ho
mo in vno ſuppoſito eſt ꝑſona prima predeſtinata.
Unde ipſe eſt primo ꝛ principaliter predeſtinatus
ſicut qui ad ſummã gloriaȝ ſuper omnes ſaluãdos
erat prouehẽdus ꝛ caput omniũ ſaluandorũ: ergo
chriſtus deus verus ꝛ homo verus fuiſſet ſi homo
nõ peccaſſet. Unde magna videtur irreuerentia ꝙ
predeſtinatio chriſti preſupponat aliquẽ peccauiſ-
ſe vel peccare ꝗ̃ chriſtus qui eſt caput ꝛ princeps ele
ctorum nõ fuiſſet: ꝛ per conſequens predeſtinatus
nõ eſſet niſi homo peccaſſet: quare ꝛc̃. ¶ Secunda Scđa rõ
ratio. Si homo non peccaſſet nichilominus fuiſſet
beatificabilis non ſolum ſm̄ vires ſuperiores: ſed
etiam ſm̄ aliquas inferiores ſaltem. Sed homo nõ
fuiſſet beatificus in aliquo actu potẽtie inferioris
niſi deus incarnatus fuiſſet. Probatio quia beati-
tudo non cõſiſtit in aliquo actu potentie niſi primo
terminetur ad obiectum beatificũ qđ eſt deꝰ. Mo-
do planum eſt ꝙ niſi deꝰ incarnatus fuiſſet aliquis
actus potentie ſenſitiue non potuiſſet primo termi
nari ad obiectũ beatificum puta ad deum. Sed mo
do terminatur actus ſenſitiue ad deum ad chriſtuȝ
qui eſt deus: quare ꝛc̃. ¶ Et hanc rationẽ videtur Expoſitio
confirmare expoſitio Auguſtini ſuꝑ illud Jo. x. In auguſtini
greditur ꝛ egredietur ꝛ paſcua inueniet: qꝛ ſm̄ hu ſuꝑ
manitatẽ ita ꝙ ſm̄ diuinitatem xp̄m ad potẽtias Jo.
et vires ſuperiores homo ingrediatur. Ad huma-
nitatẽ vero ſm̄ potentias inferiores quorum actus
ſunt nobilitatis ſicut eſt viſus precipue homo egre
diatur et ſic ſm̄ vtraſqȝ vires homo beatificatᷣ. Et
iſta ratio congruentia eſt magis ꝗ̃ cogens oſtẽſio.
¶ Tertia ratio. Si Adam nõ peccaſſet nichilomi 3. ratio.
nus predeſtinatus ꝛ ſaluatus fuiſſet: ergo etiam chri-
ſtus homo dato ꝙ homo nõ peccaſſet per locum a
minori vt videtur quare ꝛc̃. ¶ Quarta ratio quia 4.
alias Adam fuiſſet ꝛ pricipalius predeſtinatus ꝗ̃
chriſtus: quia chriſtus nõ niſi propter reparationẽ
Ade vt conſequeretur effectum predeſtinationis:
hoc autẽ eſt falſum et inconueniens magnũ videre
tur quare ꝛc̃. ¶ Quinta ratio eſt iſta. Si homo nõ 5.
peccaſſet nichilominꝰ virgo fuiſſet mater dei. Sed
hoc ſuppoſito deus fuiſſet incarnatus: ergo ꝛc̃. Pro-
batio maioris qꝛ ſi homo non peccaſſet adhuc bea-
ta virgo predeſtinata fuiſſet ſicut dictũ eſt de chri-
ſto ꝛ in ſecundo gradu poſt chriſtũ. Sed nunꝗ̃ ad
tantum gradum gratie vel glorie fuiſſet predeſti-
nata niſi preuiſa foret mater dei: ergo ꝛc̃. Dices er
go preuiſio maternitatis dei fuit ratio predeſtina-
tionis. Dico ꝙ non intendo hoc dicere: ſed ſiue pre
uiſio iſta fuerit ratio ſiue non ſiue precederet ſiue ſe
queretur predeſtinationem ſufficit ꝙ circa eandem
perſonam congruum ſit concurrere tantam gratiã
et gloriam et maternitatem dei: ergo ꝛc̃.

¶ Dico igitur ꝙ videtur poſ- Reſolutio ꝙ deꝰ ſi ho non pec. fuiſſet incarnatus.
ſe dici ꝙ ſi homo non peccaſſet: deus tamen incar-
natus fuiſſet loquendo de incarnatione abſolute li
cet non ad hunc finem ꝙ pro hominibus redimen-
dis pateretur nec forte ſecundum omnem modum:
ſecundum quem de facto eſt incarnatus ſed ſufficit
michi ꝙ humanitati in vnitate ſuppoſiti fuiſſet vni
tus: et ſic per conſequens incarnatus. Hec de ſecũ
do articulo principali.

ad aucto ritates ꝑ me opi. ¶ Quãtum ad tertium. Re/ſtat reſpondere ad auctoritates ⁊ rationes aliorū. Ad omnes auctoritates ⁊ cõſimiles ſi que inueniã tur reſpondeo vno verbo ꝙ ſi homo nõ peccaſſet filius dei nõ fuiſſet incarnatus ad redimẽdum ipſuʒ per ſuã benedictam paſſionẽ nec modis oĩbus quibus eſt incarnatus licet abſolute loquẽdo fuiſſet incarnatus ſicut ſupius eſt ꝓbatū ⁊ hoc intẽdūt ſcꝫ.

ad rões ꝑme opi. ad. 1. ¶ Ad primã rationẽ dici poteſt ꝙ vt perfecte poſſet hominẽ glorificare nõ ſolum interius ſm intellectū ſed etiam exterius ſm ſenſum aliquẽ ſaltem nobiliorem cuiuſmodi eſt viſus vt ſicut homo vidẽdo deum intellectualiter glorificatur interius ita etiã vidẽdo deuʒ ſenſibiliter glorificaret exterius. Quãdo dicis ꝙ nõ q2 gloria vel beatitudo anime fuiſſet tãta ꝙ ſufficiẽter redūdaſſet in corpus dato ꝙ nõ fuiſſet deꝰ corporaliter viſus. Dico ꝙ quomodocunqʒ debeat illud intelligi ſcꝫ de redūdantia glorie anime ĩ corpus: q2 difficile eſt videre modū huius redūdantie et quid eſt illud qḋ redundat: nunq̃ tñ ceteris paribus fuiſſet ita pfecta gloria corporis ſi nõ videret deus corporaliter ſicut modo cū videtur. Secus eſt bene de aliquibus ſenſibus quorum actus nõ ſunt ita nobiles nec in materiales ſicut viſus cuiuſmodi eſt guſtus et potẽtia generatiua de quibus etiã nõ oportet ꝙ habeãt obiectum beatificū. Ponūt eñ aliquã indignitatem vel in actu vel circa obiectuʒ. ¶ Dices chriſtus quãdo conuertit ſe ad vidẽdum alios ⁊ non vidit ſeipſum non minus eſt actualiter beatus q̃ quãdo reſpicit ſeipm: ergo iſta viſio corporalis dei nichil facit ad beatitudinẽ accidẽtaleʒ. Reſpondeo probabiliter põt dici ꝙ chriſtus ſemꝑ videt ſeipſum corporaliter q̃tūcunqʒ etiam cū hoc videat alia vel videre poſſit ⁊ oportet dicere ſm ꝑdicta. Alioquin non eſſet ſemper eque beatus accidentaliter.

Ad. 2. ¶ Ad ſecundam rationẽ diceret ꝙ deꝰ fuiſſet incarnatus ad cõplendum pfectionem vniuerſi q2 ad habẽdū perfectionẽ glorie in electis modo predicto. Nec ſequitur propter hoc ꝙ debuerit naturã angelicam aſſumere q2 illa nõ poteſt eſſe obiectum alicuius ſenſus nec virium inferiorū. ¶ Aliter etiam diceretur ꝙ ad cõplendum pfectionem vniuerſi que in hoc conſiſtit ꝙ vltima creaturarū que tamen cū omni creatura aliquo modo cõmunicat ſcꝫ homo ſm Grego-

Grego. rium ſup illud predicate euangelium omni creature vnitur ſuo principio deo ⁊ eſt deus ⁊ ſic eſt circulus pfectus in quo principiū ⁊ finis idem ⁊ omnis creatura aliquo modo deificata eſt in homine ipſo. Nec oportet ꝓpter hoc ꝙ fortiori ratione aſſumat angelus: q2 ſic nõ cõmunicat cū oĩ creatura ſicut homo. Nec eſt vltima creatura ſicut homo licet ſit nobilior creatura q̃ homo.

Ad. 3. ¶ Ad tertiam rationẽ diceret ꝙ illa eſt bona cõgruentia ne. ſ. ſūma pfectio hoĩs eẽt occaſionata. ſ. beatitudo xpĩ q̃ eſt ſumma pfectio formalis beatifica poſſibilis in homine. Siłr etiã nec pfectio hoĩs q̃ cõſiſtit ĩ vnione ſui ad deū eſſet occaſionata: q2 ĩ hoc ſicut ꝑdictū eſt cõſiſtit pfectio totiꝰ creature ⁊ vniuerſi quoquo modo licet eñ maior pfectio ſit actus btĩficꝰ ĩ hoĩe aſſumpto ſicut arguit ⁊ bene de illo reſpectu vnionis tñ in hoc cõſiſtit pfectio totius creature et vniuerſi q̃ non debuit eſſe occaſionata ⁊ quaſi caſualis ex pctõ. Nec etiã pfectio vel beatitudo xpĩ debuit eſſe occaſionata vel caſualis: immo nec alicuiꝰ alterius. Nã ſicut dictū eſt in ſcḋo ſi homo nõ peccaſſet oẽs electi qui ſaluabuntur ſaluati fuiſſent.

¶ Ad quartam rationẽ qñ dr ꝙ incarnatio dei ſi homo non peccaſſet poneret ꝓpter hoc: q2. ſ. alias homo videret reportare cõmoduʒ incarnationis ex pctõ ſuo. Ad. 4.
¶ Dico ꝙ nõ ponit ꝓpter hoc q2 nõ eſt icõueniẽs ꝙ aliquis occaſionaliter et ꝑ accidẽs ex pctõ ſuo ꝑ ſe tñ ex aliqua alia cauſa. Puta ex bonitate alteriꝰ vel huiuſmodi reportet magnū bonū ⁊ hinc eſt etiã ꝙ exclamat Gregorius. O felix culpa q̃ tñ meruit exclama habere redẽptorẽ. Meruit inq̃ nõ ꝑ ſe ſed occaſio- tio greg. naliter ⁊ ꝑ accidẽs: q2 fuit occaſio. Redẽptorẽ dicit q2 ſi nõ fuiſſet culpa nunq̃ fuiſſet redẽptor vel liberator a culpa ſicut ꝑdictū eſt: licet abſolute loquendo deus fuiſſet incarnatus ⁊ homo ⁊ cõmunicaſſet bonitatẽ ſuã homini nõ minus q̃ ſi homo non peccaſſet ꝓpt ꝯgruẽtias ꝑdictas. hec de tertio articlo

¶ Ad primuʒ principale et ad ad argu. principa alia tria dico ꝙ poſſunt ille auctoritates exponi ſi- lia. cut ille de corpore queſtiõis vide ibi quomodo exponuntur in tertio articulo principali ⁊c̃.

¶ Diſtinctionis Prime.
Queſtio Sexta ⁊ Vltima.

Sexto ⁊ vltimo q̃ro vtrū repugnet ſuppoſito Queſtio de ſuppo creato ꝙ ſubſtẽtet naturam ſito crea- aliã in ſeipſo. ¶ Videt ꝙ ſic to. q2 ſuppoſitū qḋ continet virtualiter ſeu eminẽter pfectionẽ alterius ſuppoſiti põt naturã illiꝰ ſubſtẽtificare. Sed ſic eſt de aliq̃ ſuppoſito creato reſpectu alteriꝰ. puta de ſuppoſito angeli reſpectu ſuppoſitorū naturarū inferiorū: q2 eſt ſuꝑioris nature ſuꝑiora aūt in vniuerſo cõtinẽt ĩferiora eminẽter ſicut pfectius ꝯtinet impfectiꝰ ꝗ ⁊c̃. ¶ Scḋo ſic. Indepẽdẽs ſm aliquã depẽdẽtiã põt aliquã talẽ depẽdentiã terminare vt videt. Sed ſuppoſitum creatū eſt indepẽdẽs depẽdentia nature ſuppoſitabilis ad extrinſecū ſuppoſitū: ꝗ põt aliquã talẽ depẽdentiã terminare ſꝫ hoc nõ eſt niſi ſubſtẽtare naturã alienã in ſeipſo: ꝗ ⁊c. ¶ Tertio ſic. Vnio aliquorū inter ſe hꝫ fieri rõne alicuiꝰ cõueniẽtie ⁊ proportiõis eorū. Sed maior eſt cõueniẽtia ⁊ ꝓportio ſuppoſiti creati ad naturã extrinſecã creatã q̃ ſuppoſiti ĩcreati ad naturã creatã ⁊ maior cõnat alitas. Cū ꝗ ſuppoſitū increatū ſit vnibile cū natura creata ⁊ poſſit eã ſubſtẽtare. videtur etiam ꝙ poſſit eaʒ ſuppoſitum creatum.

¶ Contra vna natura creata nõ põt eſſe in diuerſis pſonis creatis q2 multiplicat; pſonis vel ſuppoſit; creat; multiplicat nata in ipſis vt dictū eſt ſupra: ꝗ ſiłr ecõuerſo vna pſona creata nõ põt eſſe duarū naturarū: ꝗ ſuppoſitū vel pſona creata alienã naturã ſubſtẽtare nõ poſſunt.

¶ In iſta q̃ſtione ſic ꝓcedã. Primo ĩquirã vtrū ſuppoſitū creatū poſſit extrĩſecã naturã ſubſtãtialẽ ⁊ ſuppoſitabilẽ ſuppoſito ꝑ

pꝛio ſubſtētare vel ſuppoſitare ī ſeipſo. ¶ Secūdo vtrū vnū ſuppoſitū creatū poſſit ſubſtētare plures naturas. ¶ Tertio vtrum plura ſuppoſita creata poſſint eandem naturā numero ſubſtētare. ¶ Ultimo ad rationes pꝛincipales.

Pꝛima opi. huiꝰ articuli cum ſuis rōnibus

¶ Quantum ad pꝛimum eſt

vna opinio ꝙ impoſſibile eſt ꝙ ſuppoſitum creatū ſuſtentet naturam alienam ſubſtātialem ⁊ ſuppoſitabilem ſuppoſito pꝛopꝛio. Sed hoc ſoli diuino ſuppoſito eſt adtribuēdum. ¶ Ad hoc multe ratiōes adducūtur.

Pꝛia rō

Pꝛima eſt iſta que eſt difficilis. Unio nature vnibilis cōicabilis ad ſuppoſitū cui vnitur vel cōmunicatur ē ad ipſum vt ad incōmunicabile ſubſiſtens ⁊ etiam terminatur ad aliquid poſitiuū incōmunicabile quod eſt ratio terminādi ſicut dictum eſt ſupra de vnione nature humane ad verbū Sed nullum ſuppoſitum creatum eſt ſubſiſtēs per aliquid poſitiuum incōmunicabile imo nihil eſt in ipſo poſitiuum incōmunicabile ſed addit ſolam negationem ſupra naturam que non poteſt eſſe ratio terminandi reſpectum realem. ergo ⁊c. Ita ꝙ ſicut implicat cōtradictionem ponere reſpectū ſine termino ita implicat ↄtradictionem ponere vnionem talem nature create ad ſuppoſitum creatū.

Scda rō

¶ Secunda ratio eſt iſta Suppoſitum ex ſe formaliter limitatum ad certum genus ⁊ certam ſpeciem/ ⁊ indiuiduū entis creati nō poteſt in ſe ſubſtētare aliā naturam creatam vt videtur qꝛ iam nō eſſet limitatum nec artatum ad certā ſpeciem vel naturā ſpecificam ſed extenderetur ad aliā. Sed ſuppoſitum creatum eſt huiuſmodi nec pōt nō eſſe tale ipſo manente quacūq; virtute. Ita ꝙ perſonalitas nature create adequata ē ſue nature ⁊ ecōuerſo. quare ⁊c.

3. ratio.

¶ Tertia ratio Maioꝛ eſt intimatio ⁊ vnio perfectioꝛ qua ſuppoſitum vnitur nature ſuppoſitando ipſam ꝙ̄ illa qua deus illabitur nature ſm̄ generalem illapſum. Pꝛobatio quia pꝛima vnio facit pꝛedicari naturam ↄcretiue acceptam de ſuppoſito et ecōuerſo nō autē pꝛedicta. Unde ꝓpter vnionem nature humane ad verbū cōuenienter dicitur ꝙ verbum vel deus eſt homo ⁊ ecōuerſo. Sed ſuppoſitū creatum non poteſt illabi nature extrinſece quod ē minus vt patet quacūq; virtute qꝛ hoc ſoli deo cōuenit ergo nec vniri eidem qđ eſt maius ⁊ illapſus maxime ſpecialis.

4. ratio.

¶ Quarta ratio In creaturis non eſt vnio plurium naturarū in eodem ſuppoſito vel ſubiecto niſi vna ſe habeat ad alias ſicut actus vel potentia. Patet de ſubſtātia ⁊ accidēte. Sꝫ natura ſubſtātialis cōpleta ſm̄ genus ſpeciē ⁊ indiuiduū cuiuſmodi eſt natura ſubſtātialis ſuppoſitabilꝭ ſuppoſito ꝓpꝛio pōt ſe hr̄e ad aliam ſubſtātiā ſicut actus ad potentiā. Nec ecōuerſo vt pꝫ ergo ⁊c.

5. ratio.

¶ Quinta ratio ad terminandū dependētiam extrinſece nature ad ſuppoſitum nō ſufficit quecunq; independētia ſed indepēdētia ſimpliciter excludēs omnem dependētiam. Unde ⁊ verbum diuinū per illud per qđ terminat vnionem nature aſſumpte eſt ſimpliciter independēs ſicut dictum eſt ſupra. Sed nullum ſuppoſitū creatum eſt ſimpliciter indepēs imo ſimpliciter dependēs ſicut et effectꝰ dei ⁊ creatura ergo ⁊c.

6 ratio.

¶ Sexta ratio Suppoſitū reſpectu cuius natura extrinſeca creata non eſt in potentia obedientiali nec ipſm̄ continet ꝑfecte ſuppoſitū illius nature non poteſt talem naturam extrinſecam aſſumere. Hoc patet qꝛ diuinū ſuppoſitum eoipſo ꝙ tale ē reſpectu nature create poteſt ipſas aſſumere. Sed ſuppoſitum creatum tale eſt ꝙ natura creata nō eſt in potentia obediētiali reſpectu eius quia ſuppoſitum creatū nō agit ſuo imperio: ita ꝙ ſuū agere ſit ſuum velle nec etiam ↄtinētur perfecte ſuppoſitum creatum vel ꝑfectio eius ab eo qꝛ tūc poſſet ipſum creare. ergo ⁊c.

Alia opinio ꝓbabilioꝛ.

¶ Sed iſtis non

obſtantibus aliter dici poteſt ꝙ ſuppoſitum creatum ſubſtētare extrinſecam naturam ſuppoſitabilem poteſt intelligi dupliciter. Uno modo effectiue cauſando ſcilicet vnionē nature extrinſece ad ſeipſm̄. Alio modo poteſt hoc intelligi terminatiue terminādo ſcilicet vnionem talem per quā natura extrinſeca ſibi vniatur ⁊ in ipſo ſubſtētetur.

Nota.

¶ Pꝛimo mō dico ꝙ ſuppoſitum creatum nō pōt ſubſtētare naturam extrinſecā ſuppoſitabilē in ꝓpꝛio ſuppoſito quicquid ſit de natura accidentali ꝙ̄ nō eſt ſuppoſitabilis ꝓpꝛio ſuppoſito. ¶ Secūdo modo pōt dici ꝙ poteſt ſubſtētare naturam creatā ſic ꝙ terminaret talem vnionem cauſabilem in natura extrinſeca a voluntate diuina ⁊ terminabilē ad ipſam. ¶ Pꝛimū ꝓbatur 4ʳ. Pꝛimo quia ſuppoſitum creatum nō cōtinet virtualiter ⁊ eminenter perfecte aliud ſuppoſitū creatū nec ꝑfectionem eius. Secūdo qꝛ natura creata ſuppoſitabilis ꝓpꝛio ſuppoſito nō eſt niſi in potentia obedientiali vt vniatur extrinſeco ſuppoſito non eſt eīn in potētia naturali qꝛ tūc violenter ſubſiſteret vel ſaltē nō naturaliter in ꝓpꝛio ſuppoſito quod eſt falſum.

¶ Tertio qꝛ ſicut vnum ſuppoſitum creatum non poteſt facere naturā ſuā ſine ꝓpꝛia ſuppoſitatione quia naturaliter ab eodē ſimul accipit naturam ⁊ ſuppoſitationem nec eſt in ſua poteſtate ita etiam nec aliam naturam eiuſdem rationis creatā poteſt facere ſine ꝓpꝛia ſuppoſitatione vt videtur. Nō eſt enim minus naturaliter determinata alia ad ꝓpꝛiā ſuppoſitationē ꝙ̄ ſua. ¶ Quarto qꝛ qua ratione poſſet naturam aliā vnire ſibiipſi eadem ratione et alicui alteri. Hoc autem non videtur poſſibile qꝛ ſi poſſet vnire naturam aliā ſibiipſi ⁊ alteri eadē ratione aliter poſſet vt videtur ⁊ ita per naturā poſſet fieri ꝙ eadem natura ſubſiſteret in pluribꝰ ſuppoſitis quorum qđlibet aſſumeret eā alteri ⁊ poſſet etiam aſſumere ſibiipſi. ¶ Ultimo videtur qꝛ non ē minus determinata natura ſubſtātialis creata ad ſubſiſtendum in ꝓpꝛio ſuppoſito ⁊ nō in alio ꝙ̄ natura accidētalis in extrinſeco ſuppoſito ⁊ nō ſeparari ab illo. Sed per naturam fieri nō poteſt ꝙ accidens nō ſit in ſubiecto vel ſit ſeparatum ab ipſo ergo nec aliud ergo ⁊c.

ꝓbatio ſcdi.

¶ Secundum

ꝓbatur etiā. Pꝛimo ſic ab aliquibus Maius eſt terminare dependētiā cauſati ad cauſam ꝙ̄ nature ad ſuppoſitum qꝛ dependētia cauſati ad cauſam arguit in cauſa ꝑfectionem nō autem vnio illa ſed aliquod ſuppoſitum creatum puta angelus poteſt terminare pꝛimam qꝛ eſt cauſa multoꝝ effectuum ergo ⁊c. ¶ Secūdo qꝛ quāto ſuppoſitū eſt magis independēs tanto magis poteſt terminare talē dependētiam vnionis ad ipſm̄. Sed ſuppoſitum creatum eſt magis independēs ꝙ̄ ſuppoſitum increatū quia iſtud eſt abſolutū ⁊ illud reſpectiuū. ergo ⁊c. ¶ Tertio qꝛ hoc nō dicit perfectionē ſimpliciter

nec arguit in ſuppoſito creato ꝛ ita non ponit ipſm extra limites creature. quare ꝛc.

Solutio ꝑcedẽtiũ rationũ. **Iſte rationes** non cõcludunt. Nam ad primam diceretur ꝙ angelus nõ poteſt terminare dependẽ/tiaʒ alicuius ſubſtantie create vt cauſati ad cauſam qꝛ angeli nullam ſubſtantiam poſſunt cauſare ſicut dictuʒ eſt in ſecũdo ꝛ ita ſaltem de angelo nõ concludit. Ad ſecũdam diceretur ſicut olno eſt dicendum ꝙ diuinum ſuppoſitum nõ obſtãte ꝙ ſit reſpectiuũ multo magis eſt independẽs ꝗ̃ ſuppoſitum creatũ Nam illa relatio ꝑ quam cõſtituitur diuinũ ſuppoſitum non ſolum nõ eſt dependẽtia imo excludit a diuino ſuppoſito omnem dependẽtiam: nõ ſic autẽ ſuppoſitum creatum independẽs eſt qualibet dependẽtia vt pʒ qꝛ creatum eſt non obſtãte ꝙ ſit ſuppoſitum abſolutum. Ad tertiam etiã diceretur ꝙ licet terminare talem vnionẽ nõ ponat ꝑfectionem in ſuppoſito creato tamẽ ſibi nõ poteſt cõuenire ſicut nec inherere accidẽtis poteſt ſuppoſito cõuenire licet non poneret ꝑfectionem in ipſo imo magis imꝑfectionem: poneret enim ipſm extra limites talis ſubſtãtie licet nõ faceret ipſm eſſe deum.

Rõnes auctoris ꝓbabiliores. **Adduco igitur** alias ratiões. Prima eſt iſta. Sicut ſe habet natura accidẽtis ad ſuppoſitari in ſuppoſito ſubſtãtie create extrinſeco naturaliter ſic videt̃ ꝙ ſe habeat natura ſubſtãtialis creata ad ſuppoſitari in ſuppoſito creato alieno ſiue extrinſeco. Et hoc ſupernaturaliter vt videtur. Sicut enim ſe hʒ hoc ad illḋ naturaliter ita hoc ad illud ſupnaturaliter. Sʒ natura accidẽtalis ſubſtẽtat̃ naturalr̃ ab extrinſeco ſuppoſito ſubſtantie ꝗ̃ natura ſubſtãtialis creata ſupnaturaliter opante ſupernaturali poteſt ſubſtẽtari in extrinſeco ſuppoſito creato. ergo ꝛc. Secũda ratio. Non magis determinatur natura ſubſtãtialis creata ad hoc ſuppoſitum quod ẽ ſuũ ꝗ̃ natura accidẽtalis ad hoc ſuũ ſubiectum abſolutute loquẽdo: qꝛ vtrũqʒ ad vtrũqʒ naturalit̃ determinat̃. Sed accidẽs illud põt ſubſtentari in alio ſubiecto virtute diuina ꝗ̃ in iſto quod eſt mõ ſuuʒ virtute diuina ꝑcipue accidẽs nõ proprium ſed ſeparabile ergo ſimiliter natura hec ĩ alio ſuppoſito creato igitur ſuppoſitum creatum poteſt talẽ vnionem nature ad ipſm terminare. Tertia rõ. Illico eſt ponẽdum poſſibile vel cõpoſſibile cui non apparet aliqua ratio impoſſibilitatis vel incõpoſſibilitatis. Sʒ nulla apparet ratio ĩpoſſibilitatis vel incõpoſſibitatis ꝙ in natura creata fundetur talis reſpectus vnionis ꝛ terminetur ad ſuppoſitũ creatum qꝛ nulla ꝯtradictio implicatur. ergo poteſt deus facere ſuppoſitum creatum talem vnionem terminare. Quarta rõ qꝛ duplex negatio quã addit creatũ ſuppoſitum ſupra naturam põt auferri a natura et natura ſeparabilis eſt ab ipſa virtute diuina. Ponamus ergo ꝙ deus tollat illam negationem nõ videtur probabile ꝙ ex hoc neceſſitetur ad aſſumendum illam naturam. Cum ergo nõ poſſit tolli illa negatio dependentie actualis ad extrinſecum niſi per poſitionẽ dependentie. Videtur ꝙ deus in tali natura poſſit cauſare depẽdentiam vnionis ad ſuppoſitum creatum ergo ꝛ vnionem terminare.

Summatio auctoris circa ꝑdicta. **Dico ergo ꝓba**biliter ſm̃ premiſſas rationes ꝙ ſuppoſitum creatum poteſt naturam ſubſtãtialem alienam ſubſtentare nec eſt in hoc aliqua repugnantia vt videtur. Scḋo dico ꝙ ratio terminãdi vnionem talem nature extrinſece ad ſuppoſitum creatũ non poſſet dici illa negatio duplex per quam ſuppoſitum creatum eſt formaliter ſuppoſitum qꝛ negatio nõ eſt ratio terminãdi aliquem reſpectũ realem poſitiuuʒ cuius eſt iſta vnio ſed aliqḋ poſitiuũ eſſet ratio terminãdi in ſuppoſito puta natura ipſa ſingularis ipſius ſingulariter ſuppoſitum vero eſſet ipſm vltimate terminãs: ſicut etiam ſuo modo planum eſt ꝙ ratio formalis terminãdi reſpectum realem inherentie ad ſuppoſitum ſubſtãtie cui inhereret non eſt negatio illa ſuppoſitata ſed ipſa natura ſingularis ipſius ſuppoſiti eſt ratio terminãdi ꝛ ipſum ſuppoſitum eſt quod vltimate terminat inquãtum ſuppoſitum eſt. Unde hic eſt accipere duo puta ꝙ talis reſpectus terminatur ꝛ hoc eſt ꝑ rationẽ formalem poſitiuam ex parte terminãtis ꝛ qḋ vltimate terminatur ꝛ iſtud nõ opʒ ꝙ ſit ꝑ aliquid poſitiuum ſed per negationem: qꝛ hoc quod eſt vltiate nõ dicit vltra terminationẽ aliquid poſitiuũ ſed tm̃ negationẽ vlterioris dependẽtie ad aliqḋ extrĩſecum ꝛ hoc poteſt cõuenire vel per negationẽ quã dicit ſuppoſitum ſcilicʒ ꝙ vnio nature ſibi vnite nõ terminetur vlterius ad aliquid: licet nõ poſſet ſibi cõuenire ꝙ ad ipſm terminetur qꝛ ſuppoſitũ habet per illam negationem formaliter ꝙ nulli alteri innitatur nec per cõſequens illuḋ quod innititur ſibi.

Tertio dico ex hoc ꝙ iſta vnio bene terminatur ad incõmunicabile ſubſiſtens ſicut etiam vnio ad diuinum ſuppoſitum ꝛ ꝗ̃tum ad hoc ſimile eſt. Sʒ nihil incõmunicabile poſitiuũ eſt ſibi ratio terminandi ſicut in diuinis ꝛ quãtum ad hoc diſſimile ẽ hinc ꝛ inde. Nota hec. Quarto dico ꝙ illa vnio nature ad ſuppoſitum creatum non eſſet eiuſdem rationis cũ vnione ad verbum vel ad diuinum ſuppoſitum ſed alterius ſicut eſt terminus vel ratio formalis terminandi. Ex quo pʒ ꝙ nõ oportet ꝙ aliquid incõmunicabile poſitiuũ ſit ratio terminandi eam ſicut illam aliã. Hoc de poſitione articuli principal.

Ad primum aliorum dico ꝙ iſta vnio licʒ ſit ad incõmunicabile ſubſiſtẽs nõ tamen ſic ſicut vnio nature humane ad diuinũ ſuppoſitum. Et ita nõ oportet ꝙ formalis ratio terminandi ſit aliquid poſitiuum incõmunicabile ſed ſicut predictum eſt in corpore poſitionis. Unde iſtḋ argumentum bene cõcludit ꝙ natura creata nõ poteſt vniri ſuppoſito creato eadem vnione qua vnit̃ natura humana verbo nec aliqua eiuſdem rõnis ſʒ ꝙ ſimpliciter loquẽdo nõ poſſit ſibi ẏpoſtatice vniri non concludit. Ad argumẽta aliorum. Ad ſcḋm dico ꝙ ſuppoſitum creatum ſic eſt limitatum ad certam naturam creatam ꝙ impoſſibile eſt in ipſo ſubſiſtere aliam naturam tanqʒ in ꝓprio ſuppoſito: ſed bene poſſibile eſt hoc tanqʒ in ſuppoſito alieno ꝛ extrinſeco ꝛ tunc ĩ nullo illimitato ex hoc enim remanet in ꝓpria natura tanqʒ ſuppoſituʒ eius ꝓprium cui illa natura dat eſſe ſubſtãtiale ſubſtẽtando ipſm. Non ſic autẽ extendit ad naturam illaʒ que ſibi inititur ſicut pʒ ideo nõ valet. Unde ad hoc ꝙ ſuppoſituʒ aliquod ſubſtentet alienam naturã terminatiue nulla reqrit̃ infinitas vel illiminatio in ipſo nec etiam in diuino ſuppoſito ſicut dictum eſt in ſupra. Ad tertium dico ꝙ licet ſit perfectior vnio ꝗ̃tum ad ꝑdi-

cationem mutuam ſuppoſiti et nature ſubſtentate ꝙ vnio vel intimatio ſm̄ illapſum nō tamē illapſ⁹ ad iſtam vnionē reqͥritur nec etiā de ſuppoſito diuino cōcluditur illapſus in naturam aſſumptaʒ ex iſta vnione ſed ſufficit ſiue ſuppoſitū illabatur ſiue non ꝙ poſſit talem vnionē terminare īmo forte qꝺ plus eſt nec preſentia ſuppoſiti ſubſtētantis requiritur ad naturam ſubſtētatam. Unde ꝛ vnum ſuppoſitum rome forte poſſet terminare vnionem talem alicui⁹ nature exiſtētis parrhiſius ad ipſʒ tamē non curo de hoc. Nō opʒ etiam dato ꝙ creatū ſuppoſitum non poſſit illabi nature create ꝙ nō poſſit talem vnionem ei⁹ terminare quia illabi arguit in illabente virtutem manutenētie ꝯſeruantem illud cui illabitur. Unde ꝛ deus illabi dicitur ſm̄ illū triplicem modum eſſendi in ipſis eſſentie ꝑſentie ꝛ potentie cōſeruātis qꝺ arguit (hoc ſuppoſito de deo) in deo perfectioneʒ ſummā vel ſaltem que nō cōuenit creature. Sed iſtud terminare nō arguit perfectionem talem vt dictum eſt ſupra nec etiā in ſuppoſito diuino.

Mōo in creaturꝭ pōt eſſe vnio. ¶ Ad quartum dico ꝙ in creaturis poteſt eſſe vnio nō per informationem cuiuſmodi eſt vnio predicta ita ꝙ nec ſuppoſitum creatū ſubſtentans nec natura ſubſtētata erit actus vel potētia ꝛ tamē erunt vnum ſuppoſitū nec ſicut etiā ſuo modo de diuino ſuppoſito ꝛ natura humana. Nec eſt ſimile de accidente ꝛ forma que vniūtur ſubiecto vel materie per informationem ſicut pʒ. ¶ Ad quintū dico ꝙ ad terminādū depēdētiā nature extrinſece ad ſuppoſitum ſufficit ꝙ aliqͥd ſit independens eo modo quo ſuppoſitum creatum eſt indepēdens. Nec requiritur ꝙ terminans ſit ſimpliciter ꝛ omnino independēs. Unde licet ſuppoſitum diuinum per illud ꝑ quod terminat ſit ſimpliciter independens nō tamē hoc eſt ꝑ ſe ꝛ ideo non opʒ hoc eē in omni terminā̄te. Similiter etiā qꝛ vnio predicta nature create ad ſuppoſitum creatū non eſt eiuſdeʒ rationis cum illa ad ſuppoſitum increatū ꝛ ita non oportet ꝙ ſicut ratio terminādi in ſuppoſito icreato eſt ratio ꝙ ipm̄ ſit independēs ſimpliciter ꝛ omni dependētie ꝙ etiam in ſuppoſito creato. ¶ Ad ſextum dico ꝙ bene arguit ꝙ ſuppoſitum creatum non poteſt efficere illam vnionem nature create ad ipm̄ qꝛ non eſt in potentia obediētiali receptiua in cōparatione ad ſuppoſitum creatū quin tamē poſſit terminare illam vnioneʒ nō cōcludit. Unde nec ſuppoſitum creatū per hoc termīat ꝙ natura creata eſt in potētia obediētiali reſpectu eius ꝛ hoc de primo articulo principali.

¶ Quantum ad ſecūdum articulum ꝛ tertium Remitto ad illa que dicta ſunt ī precedenti tertia queſtione qꝛ eodeʒ modo ſubſtentari poteſt ꝛ probari ꝙ ſuppoſitū creatum vnicum poteſt plures naturas ſubſtētare ꝛ plura ſuppoſita create vnicam naturam creatam ſingularem: ꝛ idō nihil de iſtis articulis amplius eſt dicendum.

Ad argumēta ꝑncipalia. ¶ Ad primum principale dico ꝙ verum cōcludit nō tamen bono medio qꝛ ſuppoſitum creatum ſiue cōtineat perfectioneʒ alteri⁹ ſuppoſiti creati ſiue nō tamē hoc non eſt ſibi ratio quare poſſit vnionem terminare eque eīn ſuppoſitū hominis poteſt terminare vnionē nature angelice ad ipm̄ ſicut ecōuerſo licet nō ꝯtineat perfectionem nature angelice. Tamē dico ꝙ nō perfecte cōtinet eo modo quo videtur ꝑ argumētum importari licet bene aliquo modo pro tāto qꝛ eſt nature excellentioris vel etiam melioris. ¶ Ad ſecūduʒ argumētum licet poſſent dici multa circa ipm̄ tamen gratia cōcluſionis concedo ipm̄ ꝙ independēs ſuppoſitum eo modo quo dicitur ibi poteſt dependentiam ad ſuppoſitationem terminare. ¶ Ad tertiū dico ꝙ licet argumētum cōcludat verū tamē ratio maioris vnionis nō eſt maior ꝯueniētia ſed ſicut dictum eſt ſupra. ¶ Ad illud in oppoſitū dico ꝙ vna natura creata poteſt eſſe in diuerſis vel pluribus ꝑſonis extrinſecis ſicut dictū eſt ſupra in tertia queſtione precedēte qꝛ pōt ſuppoſitari in plurib⁹ ꝑſonis extrinſecis. Non dico in pluribus ꝓpriis ꝛ intrinſecis. Et ſimiliter dico ꝙ vna ꝑſona creata pōt ſubſtētare plures naturas creatas ſiue ſic ꝙ vna ſit ſibi ꝓpria ꝛ intrinſeca ſiue ſic ꝙ ille plures ſint extrinſece cum ſua tamē intrinſeca.

¶ Dices contra predicta ꝙ perſona diuina habet ſingularem independentiam per ſuam ꝓprietatem perſonalem ergo videtur ꝙ habeat ſingularem modū terminādi aliquam dependētiam in creatura ꝛ illa dependentia nō videtur niſi nature aſſumptibilis ad extrinſecum ſuppoſituʒ ꝛ ꝑ ꝯſequēs ſuppoſitum creatum non poteſt talem dependētiam terminare nec naturam aliam creatam ſubſtātialem ſubſtētare. obiectio ¶ Dico ꝙ ſi argumētum iſtud aliquid cōcludit nō concludit niſi ꝙ ſuppoſitum creatum nō poteſt aliquā dependētiam eiuſdem rationis nature vnibilis ad ſuppoſitum terminare cū illa quā terminat verbuʒ Hoc etiā cōcludit de ſuppoſito patris ꝛ ſpūs ſancti qꝛ nō habent illam independētiam quam habet verbum per ſuam ꝓprietatem perſonaleʒ ſed quin poſſit aliquam aliā alterius rationis terminare nō concludit ſicut nec de ſuppoſito patris et ſpiritus ſancti. Sic de iſto.

¶ Diſtinctionis ſecūde libri tertij ſentētiarū.
Queſtio prima.

Circa ſecundā diſtinctionem quero primo vtrū verbum potuerit aſſumere naturam irrationalem. ¶ Uidetur ꝙ nō qꝛ verbum nō potuit aſſumere naturā ꝗ non potuit ſcire ſe eſſe aſſumptaʒ vt videtur. Alioquin oportet dicere ꝙ neſcit aliquis ſit aſſumpt⁹ vel non a diuino ſuppoſito. Sed natura irrationalis nō poteſt ſe noſce eſſe aſſumptā ergo. ꝛc. ¶ Secundo ſic verbū nō poterit aſſumere naturaʒ repugnantem ſue ꝑfectioni ꝛ dignitati ſecūdum quā cōſequeretur aliquam vilitatem. Sed natura irrationalis eſt huiuſmodi. Indignū enim valde eſt ꝙ de⁹ ſit vnus lapis vel vna vacca vel vnus buffo ꝛ huiuſmodi. ergo ꝛc. ¶ Tertio ſic. Illa natura nō eſt vnibilis verbo que nō eſt capax ſumme gratie quia vnio iſta beata ſumma gratia ē ſm̄ Auguſtinū.13. de trinitate. Sed illa natura irrationalis nō eſt capax ſumme gratie imo nec gratie. ergo ꝛc. Aug.13. de trini.

¶ Contra. Natura irrationalis nō minus eſt in potētia obediētiali ad ſuppoſitabilitatem extrinſecam virtute diuina conſequendam quā natura rationalis. Sed illa eſt vnibi

lis verbo.ergo ꝛc.

¶ In iſta queſtione ſic proce/

dam. Primo ponam vnã opinionem de queſtione cum ſuis motiuis. ¶ Secũdo ponam aliã quaꝫ intendo tenere arguẽdo cõtra primaꝫ. ¶ Tertio ponaꝫ aliquos modos dicẽdi ſub illa q̃one. ¶ Quarto reſpondebo ad motiua aliorũ. ¶ Ultimo ad rationes principales.

An xpũ potuerit aſſumere nãm irrõnalem.

¶ Quantum ad primum eſt

vna opinio aliquorum q̃ loquẽdo etiam de potentia dei abſoluta verbum nõ potuit nec poteſt aſſumere naturam irrationalem ad vnitatem ſuppoſiti nõ ex impotẽtia ipſius dei ſed ex imperfectione talis nature cui repugnat aſſumi nec eſt vnibilis diuino ſuppoſito. ¶ Ad hoc adducũtur quattuor rõnes.

Rõnes pme opi.

Prima eſt iſta. Illa natura nõ eſt aſſumptibilis a diuino ſuppoſito que nõ eſt perſonabilis q꞉ ſuppoſitum diuinum ꝛ pſona idẽ ſunt penitus extra itellectum ꝛ quod ſuppoſitatur in ipo pſonatur. Sed natura irratiõalis nõ eſt pſonabilis imo repugnat ſibi eſſe perſonã vel pſonari q꞉ pſona eſt nature rationalis incõmunicabilis extrinſeca vel indiuidua

Boeti⁹ ꝛ Ricar.

ſubſtãtia ſecũdum Boetiũ ꝛ Ricardũ.ergo ꝛc.ita q̃ eſt cõtradictio ponere q̃ aſſumatur ſicut eſt contradictio q̃ natura rationalis ſit irratõalis vel ecõuerſo. ¶ Scđa ratio. Illa natura que non põt eleuari quãtum ad ſuam potẽtiam in operando circa deum nõ poteſt in ſeipa eleuari in eſſendo ſm vnionem ad diuinũ ſuppoſitum q꞉ eleuata natura ꝓpotionaliter eleuatur potẽtia ad operandum ſicut natura ad eſſendũ. Sed natura irrationalis eſt hmõi q̃ aliqua eius potẽtia eleuari nõ poteſt ad aliquaꝫ operationem circa deum ſicut ptꝫ.ergo ꝛc. Ita q̃ aliquam opationem naturalẽ circa deũ habere nõ poteſt ſicut nec aliquod eſſe ſupnaturale in diuino

Phũs 4.mete.

ſuppoſito. Nam ſicut habẽs eẽ naturale poteſt habere operationẽ naturalẽ quarto Metheororum. ita habẽs eſſe ſupnaturale põt habere operationẽ ſupernaturalem. Et ſicut impoſſibile eſt q̃ eleuata potentia nõ eleuetur natura ita ecõuerſo. ¶ Tertia ratio eſt iſta. In eſſentialiter ordinatis tertium non poteſt poni ſine medio ſicut nec ſecundum ſine pmo. Sed diuini tres illapſus circa creaturã ſunt eſſentialiter ordinati q꞉ primus eſt per eſſentiã preſentiã ꝛ potentiam qui eſt generalis. Secũdus per gratiam qui eſt minus generalis ꝛ magis ſpecialis Tertius eſt p vnionem aſſumptionis qui eſt adhuc magis ſpecialis. Sicut ergo deus nõ poteſt alicui creature illabi ſecũdo illapſu ſine primo ita nec tertio ſine ſcđo. Cum igitur deus nõ poſſit illabi creature irrationali p gratiam q꞉ non eſt illius capax. Eo q̃ non eſt ad ymaginem dei videtur q̃ nõ poſ-

Auguſt.

ſit eam aſſumere vel ſibi vnire. ¶ Quarta ratio eſt iſta q꞉ Auguſtin⁹.13. de trini.cap.nono facit taleꝫ cõſequẽtiam. Si fili⁹ dei factus eſt filius hominis dei per gratiam. Si ergo ꝯſequẽtia eſt bona ex oppoſito cõſequẽtia debet inferri oppoſitum antecedentis q̃ nõ poteſt per gratiam fieri filius dei non poteſt ſibi filius dei vniri. Sed talis eſt natura irra

Damaſ.

tionalis.ergo.ꝛc. ¶ Confirmatur hoc per Damaſcenum libro ſecũdo ca.17. Ubi dicit q̃ deus non potuiſſet aſſumpſiſſe corpus niſi aſſumpſiſſet itellectum ergo videtur q̃ deus nõ poſſit aſſumere naturam irrationalem ad vnitatem ſuppoſiti. ¶ Nota

Nota de nã irrõali.

hic q̃ natura irrationalis nihil habet in ſe formaliter poſitiuũ quo ſibi repugnet vnio ad ſuppoſituꝫ diuinum ꝛ ꝯtingẽter determinatur ad ꝓpriuꝫ ſuppoſitum ſicut ꝛ natura rõnalis quicq̃d enim poſitiuum eſt in ipa aſſumptibile eſt q꞉ cõmunicabile vt quo ꝛ diuinum ſuppoſitum poteſt terminare taleꝫ vnionem ſiue pſonãdo naturam talem ſiue tantum ſuppoſitando de quo nõ curo mõ q꞉ eſt perfecte pſona ꝛ ſuppoſitum ita pfecte ſicut ſi tantũ eſſet ſuppoſitum ꝛ non perſona. Hec de primo articulo.

Scđa opi. priori oppoſita quã auctor inſeq̃tur.

¶ Quantum ad ſecũdum ar/

ticulum Dico q̃ verbum de potentia abſoluta potuiſſet ꝛ poſſet aſſumere naturam irrationalẽ ſubſtãtialem ad vnitatem ſuppoſiti ſubſtẽtando ipam ꝛ imediate quãlibet talem ſicut naturam equi vel aſini vel lapidis. ¶ Hoc ꝓbo p aliquas rationes.

Rõnes 2.opi.

¶ Prima eſt iſta. Non eſt magis determinata neceſſario natura irrationalis ad ꝓpriam ſuppoſitationem vel ad ꝓprium ſuppoſitum q̃ natura rationalis. Probatio q꞉ ſuppoſitum irratiõale nõ ſuppoſitat perfectius naturã ſuam q̃ ſuppoſitum rationale nec eſt magis neceſſe eſſe. Sed virtute diuina fieri poteſt q̃ natura rõnalis vnitur verbo relicta ſuppoſitalitate ꝓpria ſicut dictum eſt ſupra.ergo ꝛc. ¶ Scđo ratio. Illud qđ nullã implicat contradictionẽ eſt poſſibile deo. Sꝫ talem reſpectũ vnionis fundari in natura irrationali ꝛ terminari ad diuinum ſuppoſitum nõ implicat cõtradictioneꝫ aliquam vt videtur.ergo ꝛc. ¶ Tertia ratio eſt iſta. Uerbum in triduo mortis xpi aſſumpſit de facto corpus xpi ſubſtẽtando ipm in ꝓprio ſuppoſito. Sed planuꝫ eſt q̃ corpus erat nature irrationalis quia nõ erat vnitum anime rationali. Aia em̃ erat ſeparata ſicut patet ergo natura irrationalis abſolute loquẽdo poteſt aſſumi a diuiſo ſuppoſito ¶ Di-

Solu.1. 3.rõnis.

citur ad iſtam rationem. Uno modo q̃ corpus chriſti fuit aſſumptum a verbo ꝓpter ordinem quẽ habebat ad animam rõnalem ſicut materia ad propriam formam ꝛ ad totam naturam humanaꝫ que eſt natura rõnalis tanq̃ pars ad totum ꝛ ita nõ eſt ſimile de alijs naturis irrationalibus perfectis ſecundum genus ſpeciem ꝛ indiuiduũ que nulluꝫ habent ordinem talem ad aliquam naturã rõnalem.

Alia ſo. 3.rõnis.

¶ Aliter dicitur et quaſi idem q̃ corpus xpi in illo triduo nõ erat nec fuit vnitum verbum ypoſtatice ſed animam tantũ ꝛ imediate corpus autem nõ niſi pro tanto q̃ habebat actualẽ habitudinẽ ꝛ dependentiam ad aĩam ipam que erat vnita. ¶ Sed

Ꝫ.1.ꝓce. ſolutio.

iſte reſponſiones nõ ſunt bone. Prima nõ videtur bona q꞉ vel corpus fuit aſſumptum a verbo vel non Si fuiſſet aſſumptum a verbo ꝛ nõ per animam q꞉ anima in triduo nõ erat illi vnita ergo verbũ imediate aſſumpſit naturam irrationalẽ: ex quo patet ſecunda ſolutio eſſe nulla. Nec valet quod dicitur in prima q̃ corpus fuit aſſumptum ꝓpter habitudinem quam habebat ad animaꝫ vel ad totam naturam q꞉ talis habitudo nõ potuit eſſe corpori ratio aſſumptionis. Ratio dico fundamẽtalis q꞉ vel nõ erat niſi vnus reſpectus realis vel rationis ſed natura illius corporis ꝛ dato q̃ talis ordo fuiſſet ſibi ratio aſſumptionis tamen habetur ꝓpoſitum quia per illum ordinem non erat corpus formaliter ꝛ intrinſece ꝛ actu nature rationalis pluſq̃ vn⁹ lapis:

licet denominatiue diceretur vt poſſet dici nature
rationalis ſicut materia in potentia anime rõnalis
ↄ.2. ſolu vel pars nature rõnalis. ¶ Cõtra ſcḋas ſolutionẽ
tionẽ.3. ptȝ ꝙ nõ poteſt dici corpus Chriſti nõ fuiſſe aſſum
rõnis. ptum vel vnitum in illo triduo qꝛ eorum que ver
bum aliquãdo aſſumpſit nullum dimiſit ſed queclibum
ꝙ aſſumpſit ſemꝑ fuerũt vnita quãdiu manſerũt in
rerum natura ſm Damaſ. ¶ Preterea etiam illa
Damaſ. habitudo ad animam nõ erat niſi habitudo aptitu
dinalis ad infoꝛmari ab anima ⁊ ita non potuit ra
tione illius habitudinis dici actualiter vnitus nec
mediante anima nec immediate.

ↄcluſio. ¶ **Dico igitur** ꝙ ratio manet ⁊ conclu
dit ꝙ natura irrationa
lis ⁊ aſſumptibilis a diuino ſuppoſito ⁊ eideȝ vni
bilis. ¶ Quarta ratio. Si natura creata irratiõa
lis nõ eſſet vnibilis diuino ſuppoſito hoc maxime
videretur qꝛ ipſa nõ eſt ꝑſonabilis ſicut arguũt aliꝫ
Sed hoc nõ obſtat. Videmus ꝙ natura accidẽta
lis vnibilis eſt ſuppoſito creato ſubſtãtie quod eſt
perſona ⁊ tamen nõ plus eſt perſonalis ꝙ̃ natura
Bona irrationalis ſubſtãtialis. quare ⁊c. ¶ Dices quare
obiectio ergo accidens qḋ eſt nature irrationalis nõ poteſt
aſſumi a diuino ſuppoſito. Dico ꝙ poteſt aſſumi a
diuino ſuppoſito ſed nõ imediate qꝛ nõ eſt vnibilis
alicui imediate natura accidentalis niſi cui poteſt
inherere ⁊ ipm infoꝛmare. Informari aũt repugnat
diuĩo ſuppoſito cũ ſit purꝰ actus mediate tñ põt aſ
ſumi aſſumendo naturã creataȝ ſibi ſubiectã ſicut
factum eſt de accidẽtibꝰ nature humane in chriſto.
Natura aũt ſubſtãtialis irrationalis completa ſm
genus ſpeciem ⁊ indiuiduũ nõ ſic nata eſt alicui in
herere. Nec opȝ ꝙ inhereat illi cui imediate inni
titur ⁊ poteſt imediate aſſumi a diuino ſuppoſito ſi
cut ſuperius eſt pꝛobatum non obſtante ꝙ natura
accidentalis nõ poſſit ſic vniri imediate diuĩo ſup
poſito. Hec de ſecũdo articulo pꝛincipali.

¶ **Quantum ad tertium ar**/
Primꝰ ticulum. Sunt aliqui modi ponẽdi diuerſi ſub iſta
modꝰ di queſtione. Vnus modus eſt ꝙ ſi natura irrationa
cendi cir lis aſſumeretur a diuino ſuppoſito ꝙ ipſa aſſumere
ca ꝑce. tur ad vnitatem ſuppoſiti nõ tamen ad vnitatem ꝑ
ↄcluſio. ſone. Ita ꝙ ipſa ſuppoſitaretur ⁊ nõ perſonaretur
per iſtum modum qꝛ illud quo ꝑſona diuina eſt ſup
poſitum foꝛmaliter ⁊ quo eſt ꝑſona fomaliter diſti
guntur in ipo foꝛmaliter ex natura rei. In plus ei
ſe hebet ſuppoſitum ꝙ̃ perſona ⁊ ita alio foꝛmaliẽ
perſona eſt perſona ⁊ ſuppoſitum ẽ ſuppoſitũ ſicut
ſuo modo alio foꝛmaliter homo eſt animal ⁊ alio ẽ
rationalis vel homo cõplectiue qꝛ ergo iſta diſtin
guntur ex naturu rei. Hinc eſt ꝙ diuinũ ſuppoſitũ
poteſt terminare vnionẽ nature irratiõalis ad ipm
vt ad ſuppoſitum nõ tamẽ vt ad perſonam ⁊ ita na
tura irrationalis ſuppoſitaretur nõ tamẽ ꝑſonare
tur. Sed natura rationalis vt humana nõ ſolum ẽ
ſuppoſitabilis ſed etiam ꝑſonabilis. Hinc eſt ꝙ aſ
ſumitur ad vtrãqȝ vnitatem ſcilicet ſuppoſiti ⁊ per
ſone. Vnde ⁊ ſuppoſitatur ⁊ perſonatur ſicut dicũt

¶ **Sed iſte** modus dicendi videtur michi
falſus. Primo quãtum ad ſuũ
ↄ ꝑmum fundamẽtum. Non enim alio diuinũ ſuppoſitũ foꝛ
modũ di maliter eſt ſuppoſitum ⁊ alio eſt ꝑſona. Pꝛobatio
cendi. quia ſi iſta diſtinguuntur in deo ex natura rei vide
tur ꝙ plures ſint reſolutiones reales in diuinis ꝙ̃
quattuoꝛ. Non enim poteſt poni ꝙ illa quibus ſup
poſita ſunt ſuppoſita vel perſone ſint abſoluta ſicut
patet. ¶ Secũdo quia pari ratiõe qua ponitur ꝙ
alio eſt ſuppoſitum ⁊ alio eſt perſona ita poteſt po
ni ꝙ alio eſt perſona ⁊ alio hec ꝑſona vt videtur.
Perſona enim eſt in plus ꝙ̃ hec ꝑſona ſicut ⁊ ſup
poſitum. Sed hoc eſt falſum ſicut dictum eſt in pꝛi
mo quare. ⁊c. ¶ Tertio qꝛ ad hoc vt aliqḋ ſit per
ſona ſufficit ꝙ ſit ſuppoſitum in natura rõnali vel
intellectuali ſaltem tanꝙ̃ ſuppoſituȝ nature illius
nature. Tunc quero quo foꝛmaliter eſt ꝑſona. Aut
eo quo eſt rationalis nature. Aut quo eſt ſuppoſitũ
Non poteſt dici ꝙ rationalis natura ſit foꝛmaliter
perſona: quia cum illa ſit cõmunicabilis perſona
etiam eſſet cõmunicabilis ergo reſtat ꝙ eo quo eſt
ſuppoſitum eſt foꝛmaliter perſona ↄnotando tamẽ
naturam rationalem in fundamẽto. Non igitur te
neo iſtum modum.

¶ **Alius eſt** modus ponendi pꝛedictã cõ
cluſionẽ ꝙ licȝ natura irrõna 2.modꝰ.
lis aſſumeretur tamen non eſſet cõmunicatio ydio
matum inter ipam ⁊ diuinum ſuppoſitũ ita ꝙ deꝰ
non poſſet dici aſinꝰ vel equus vel huiuſmodi. Nec
equus poſſet dici verbum vel filius dei vel perſo
na verbi ſeu perſonatum in verbo ꝓpter indignita
tem nature q̃ ex ſua impfectiõe nõ pt deũ dnoiare.

¶ **Sed iſte** modus etiã videtur michi fal
ſus: qꝛ quod nõ repugnat vnio ↄ 2ȝ mo.
ni ad diuinũ ſuppoſitum nõ repugnat denolationi
nec tollit cõmunicationem ydiomatuȝ per ↄſeq̃ns
Sed iſta ipfectio nature irrationalis nõ tollit vnio
nem ipius ad verbum ſicut ipi ponũt in ↄcluſione.
ergo nec denominationẽ vel ydiomatũ cõicationẽ
¶ Secũdo qꝛ tota ratio quare natura humana ꝑ
batur cõcretiue de verbo eſt qꝛ vnitur ſibi ⁊ natu
re ipius in vnitate ſuppoſiti. ergo cũ ibidem teneat
iſta ratio tenebit eadem ꝑdicatio ⁊ ydiomatum cõ
municatio. ¶ Hoc cõfirmatur libꝛo pꝛimo de ba li.1.ḋ ba
ptiſmo paruulorum. Vbi dicit. Sicut per diſtãtiã ptiſ.ꝑuu
diuinitatis ⁊ humanitatis filius dei manebat in ce lorum.
lo ⁊ filius hominis in terra: ſed ratione perſone fi
lius hominis ⁊ filius dei manebat in celo ⁊ i terra
Et Auguſt. pꝛimo de trinitate cap.16. Talis erat Auguſt.
inquit illa vnio que deum faciebat hominẽ ⁊ homi
nem deum. ergo ibi eſſet talis illa vnio.

¶ **Eſt igitur** tertius modus dicendi ꝙ ſi
natura irrõnalis aſſumere 3.modꝰ
tur non tamen perſonaretur quia nõ vniretur diui ꝓbabili
no ſuppoſito ſm illum reſpectum nec ſm aliquem oꝛ.
eiuſdem rationis cum illo ſm quem vnitur natura
rationalis. Non enĩ eſſet reſpectus eiuſdem ratio
nis in natura irrationali ad diuinum ſuppoſituȝ ſi
cut in natura rationali licet terminaretur ad idem
ex parte diuini ſuppoſiti: qꝛ differret ratiõe funda
menti ſicut etiam natura irrationalis differret a ra
tionali. ideo ⁊c. ¶ Dicunt ergo ꝙ ſuppoſitaretur
talis natura non tamen ꝑſonaretur ſicut nec eſt ꝑ
ſonabilis qꝛ irrationalis natura. ↄ 3.mo.

¶ **Sed adhuc** licet ſit ſubtilis iſte modꝰ
tamen non videtur neceſ
ſarius. ¶ Nȝ enim aliqḋ vniatur alteri vt perſo
na eſt ita ꝙ ratio terminandi vnionẽ ſit perſonalis
ꝓprietas ad ſubſiſtendum in illo ⁊ non peſonaretẽ
aliquo modo videtur cõtradictio implicari ſicut ꝙ
aliquid vniatẽ alteri vt ſuppoſito ſubſiſtenti in quo

exiſtat ⁊ cui initatur in exiſtendo et nō ſuppoſitet eſt cōtradictio q2 ipſm ſuppoſitari non eſt aliud ꝙ ipſm ſic vniri. Nec obſtat ꝙ reſpectꝰ ille in natura irrationali nō eſt eiuſdem rationis cū reſpectu qui poneretur in natura rōnali niſi quia hec nō eſt ꝑſonabilis ⁊ illa nō. Sed iſtud nō cogit q2 licet natura irrationalis nō ſit ꝑſonabilis perſonalitate ꝓpria eſt tamen perſonabilis ꝑſonalitate aliena ⁊ extrinſeca alicuius ꝑſone cui eſt vnibilis. Sicut etiā licet natura accidētis nō ſit ſuppoſitabilis ſuppoſitabilitate ꝓpria ⁊ intrinſeca ꝓprij generis eſt tamen ſuppoſitabilis ſuppoſitatione aliena ipſiꝰ ſubſtantie cui eſt vnibilis naturaliter. Natura vero irrationabilis ſubſtantialis cōpleta vnibilis eſt ſupernaturaliter.

Auc. modus. ¶ Videtur ergo dicēdum ꝙ natura irrationalis ſic aſſumpta nō ſolum ſuppoſitaretur ſed etiam ꝑſonaretur Nec eſt hoc incōueniēs loquēdo de perſonalitate extrinſeca vt dictum eſt. Nota hic ꝙ ſicut nō videtur ꝙ natura perſonabilis cuiuſmodi eſt natura rationalis ſubſiſtat in aliquo ⁊ nō perſonetur. Puta ſi aſſumeretur ad ſuppoſitum irrationale ita nō eſt incōueniēs ꝙ natura nō perſonabilis ſi aſſumatur ad ſuppoſitum intellectuale vel rōnale perſonetur quare ⁊c. Hec de tertio articulo.

Ad motiua aliorum. ¶ Quantū ad quartū reſpōdeo ad rationes aliorum. ¶ Ad primam iam patʒ ex dictis ꝙ licet natura irrationalis nō ſit perſonabilis perſonabilitate ꝓpria tamē extrinſeca ⁊ aliena ſibi mutuata. ¶ Ad ſecūdam dico ꝙ natura cuius non poteſt eleuari ſic ꝙ ipſa ſit diuini ſuppoſiti ſicut ⁊ natura illa ⁊ ꝙ ſm illam ſuppoſituʒ dicatur poſſe ⁊ agere ſicut eſſe ſecūdum illam naturā nō poteſt aſſumi a diuino ſuppoſito. Eleuata enim natura ad vnitatem diuini ſuppoſiti opʒ etiam potentiā hoc modo eleuari ⁊ iſto modo dico ꝙ potētia nature irrationalis poteſt eleuari valde bene: ſed nō opʒ ꝙ eleuetur ad aliquam operationem ſupernaturalem circa deum vt obiectuʒ quam ipſa eliciat vel recipiat in ſe formaliter ita ꝙ videat deum vel fruatur deo. Nec eſt maior vera ſic intelligendo eaʒ vt videtur bene tamen oportet ꝙ ad talem operationem que eſt ſuppoſiti diuini eleuetur natura ꝑ vnionem ſic ꝙ illa predicetur de ipſa concretiue accipiēdo vtrāqꝫ. Unde ſi natura aſini aſſumeretur a verbo iſta eſſet vera ꝙ aſinus videret deum vel frueretur deo. Non fruitione vel viſione creata recepta formaliter in potētia aſini aliqua ſ fruitione increata qua verbum fruitur deo ⁊ iſto modo eleuaretur natura irrationalis et ad actum primum eſſendi ⁊ ad actum ſecūdum fruendi. ¶ Ad tertiam dico ꝙ illi tres illapſus nō ſunt eſſentialiter ordinati: ſed tatum primus ad quemlibet aliorum duorum licet oporteat ponere primum illapſum vbicūqꝫ ⁊ quandocūqꝫ ponitur aliquis aliorum duorum nō tamen oportet ponere ſecūdum vbi ponitur: ponitur ⁊ qñ ponitur tertius ſicut priorem tertio imo nec ī vnione nature humane ad verbum fuit hoc factuʒ ſicut dicetur ſed prior ſecūdum rationem fuit tertiꝰ illapſus ꝙ ille ſecundus per gratiam. In natura vero irrationali nec oportet ipſum ponere priorem nec
Ad aug. cōcomitantem. ¶ Ad quartum de Auguſt. Dico ꝙ cōſequētia Auguſtini non eſt formalis ſed gratia materie tenet in ꝓpoſito ſuo de homine ꝙ ſi filius dei factus eſt filius hominis per vnioneʒ filiꝰ hominis poteſt fieri filius dei per gratiam ⁊ tenet pro tanto quia homo eſt talis nature que eſt capax gratie ⁊ glorie ⁊ ideo non ſequitur a ſimili ꝙ ſi filiꝰ dei poteſt fieri filius aſini per vnionem ꝙ propter hoc filius aſini poſſit fieri filius dei per gratiam. Nec ſequitur ex oppoſito ꝯſequētia filiꝰ aſini non poteſt fieri filius dei per gratiaʒ ergo filius dei nō
poteſt fieri filius aſini per vnionē. ¶ Ad Damaſcenum dico ꝙ aſſumendo hominē primo ſicut verbum aſſumpſit in ſua benedica incarnatione verbū non potuit aſſumere carnem vel corpus ſine intellectu quia homo ⁊ eſſentialiter ⁊ intrinſece includit vtrūqꝫ. Sed non negat Damaſce. quin abſolute loquēdo potuerit aſſumere corpus ſine anima ſicut ⁊ corpus aſſumpſit non informatum anima in illo triduo mortis ſicut dictum eſt ſupra. Ad Damaſ.

¶ Ad primum principale dico ꝙ maior propoſitio eſt falſa. Et dico ꝙ neſcit aliquis an ſit aſſumptus vel non a diuino ſuppoſito. Nec oportet ꝙ ſciat ſe aſſumptum vel nō aſſumptum niſi ſolum per fidem qua tenemus ꝙ a diuino ſuppoſito non eſt aſſumpta natura illa vnica ſingularis humana que eſt in xp̄o ita ꝙ ex vi aſſumptionis non oportet ꝙ natura aſſumpta ſciat ſe aſſumptam imo etiam nec oportet ꝙ poſſit ſcire ſe eſſe aſſumptam niſi ſit rationalis ⁊ ita de natura irrationali. Dico ꝙ eſt vnibilis nō obſtat hoc ꝙ iſtud non cognoſcat ne cognoſcere poſſit eſſe ſe aſſumptam aliqua noticia ſibi ꝓpria licet poſſet dici ſcire hoc noticia verbi ſi aſſumeretur a verbo. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ nulla indignitas vel imperfectio poneretur in deo ſi aſſumeret naturam irrationalem ſicut nec in ipſo ponitur aliqua imperfectio ex hoc ꝙ aſſumpſit naturam humanam noſtram que multas habet imperfectiones. ¶ Ad tertium dico ꝙ natura irrationalis non eſt capax ſumme gratie que facta eſt in vnione nature humane ad verbuʒ vnde nec illius vnionis nec gratie concomitantis eſt capax ſed quin ipſa ſit vnibilis aliqua alia vnione de qua non loquitur ibidem. Auguſtinus non concludit. Tu dicis vnio per gratiam non eſt minor ⁊ tamen natura irrationalis non eſt capax illius. ergo nec maioris vnionis ad vnitatem ſuppoſiti vt videtur. Dico ꝙ non ſunt eiuſdē rationis iſte vniōes ⁊ ita nō tenet in eis locus a minori negatiue. Preterea non eſt ſimile de iſta vnione ⁊ illa. Nam illa vnio per gratiā neceſſario preſupponit in vnito voluntatem tanꝙ immediatum ſubiectum gratie: et iſta non poteſt cōuenire nature irrationali. Unio autem alia non preſupponit in natura irrationali niſi potentiam obedientialem ſupradictā ꝙ ſibi nō repugnat. quare ⁊c.

Ad ꝓncipalia argumēta. (beside the opening lines of this paragraph)

Nota ſolutiones. (beside "tura irrationalis non eſt capax ſumme gratie")

¶ Diſtinctionis ſcđe. Queſtio ſcđa.

SEcundo quero.

Utrum deꝰ poſſit vel potuerit aſſumere naturam ratiōalem non fruentem ipſo. bona qō. Videtur ꝙ non. Minor ē vnio dei ad mentē rationaleʒ per habitum glorie ꝙ ſm vnionem ad ſuppoſitum. Sʒ im-

poſſibile eſt ꝙ deus vniatur menti ſcḋm habitū glorie ⁊ mens rationalis nō fruatur eo ſicut impoſſibile eſt ꝙ aliquis ſit beatus ⁊ nō fruatur deo ergo. ⁊c. ❡ Secundo ſic. Quod aſſumitur ad actuȝ primum eēndi alicuius ſuppoſiti diuini ꝯſequēter ad actum ſecūdum fruēdi vt videtur q2 frui ⁊ eſſe ideȝ ſunt in deo. Sed natura ratiōalis vnita deo aſſumitur ad ꝑmum actum eēndi diuini ſuppoſiti ad eēndum in primo ergo ad actum ſecūduȝ fruendi ipō. ❡ Tertio ſic. Si mens rationalis aſſumpta a deo non neceſſario frueretur ipō ſed poſſet nō frui. Sequeretur ꝙ idem ſuppoſitum diuinū non frueretur ⁊ frueretur: frueretur q2 diuinū non frueretur quia humanum. Sed hoc eſt impoſſibile quia ꝯtradictoria nō poſſunt ſimul ſtare ergo ⁊c.

❡ **Contra** Non minus poteſt deꝰ aſſumere naturam rationalem nō fruētem ꝙ̃ naturam irrationalem. Sed deus poteſt aſſumere naturam irrationalem ſicut dictum eſt ſupra. ergo ⁊c.

❡ In iſta queſtione ſic procedam.

Primo ponam vnam opinionem de ipſa cuȝ motiuis ⁊ dictis eius. ❡ Secūdo ponam aliā quā intendo tenere ⁊ reſpōdebo ad motiua aliorum. ❡ Tertio inquiram vtrum dato ꝙ deus poſſit aſſumere naturam rationalem nō fruentem an poſſit aſſumere eam non gratam gratia gratum faciēte. ❡ Ultimo ad rationes.

❡ Quantū ad primū Dicūt

quidam ꝙ impoſſibile eſt de potentia dei abſoluta etiam loquēdo ꝙ deus aſſumat naturam rōnalem non fruenteȝ ipō deo fruitione dico beatifica creata perficiente ipam formaliter. ❡ Ad hoc adducūtur rationes. ❡ Prima eſt iſta. Stante preſentatione obiecti beatifici vt talem apud intellectum ⁊ innitēte ipſum ad actum videndi deum impoſſibile eſt voluntatem creatam non frui ipō. Probatio quia naturaliter fertur in tale obiectum clare nec habet īpedimentuȝ igitur nō poteſt non ferri ſȝ ex vi vnionis nature rationalis ad diuinum ſuppoſitum obiectum beatificum ſecundum ꝙ huiuſmodi preſentatur intellectui perfectiſſime ⁊ intime ⁊ per cōſequēs mouet ipm ad actum videndi multo fortius ꝙ̃ intellectus beatorum quibus nō preſentatur ita intime q2 nō conſtituit vnum ſuppoſito cuȝ eis ergo ⁊c. ❡ Secūda ratio eſt hec. Impoſſibile eſt obiectum beatificū eſſe preſens non ſolū nature ſed etiam potentie ⁊ vt beatificum eſt ⁊ potētia nō beatificetur q2 hoc eſt ipam potentiam beatificari nec obiectum preſens eſt vt ſic ſuper actum beatificum vel ſaltem ipō cōcomitāte ſed ex vi vniōis obiectum beatificum ſcḋm ꝙ huiuſmodi preſens eſt nō ſolum nature ſicut eſt preſens per generalem illapſum ſed etiam potētie ſicut declaratur in exemplo ꝙ ſi oculus poſſet videre obiectum poſitum ſupra ſenſum vel ſibi impreſſuȝ ⁊ lumen poneretur ſuper oculum vel infunderetur ſibi impoſſibile eēt ꝙ lux īmutaret oculum tantum ſub ratione perſpicui ꝙ̃tum ad naturam oculi corpoream ſed etiam neceſſario īmutaret ipm ſub ratione viſibilis ꝙ̃tum ad potentiam viſiuam oculi ad actum videndi. Sic in ꝓpoſito eſſentia diuina totam eſſentiam perfundit in iſta vnione ⁊ quantum ad naturam ⁊ quātuȝ ad potentiam ⁊ ex vi vnionis beatificatur tota vt videtur. ❡ Tertia ratio. Si natura rationalis aſſūpta non eſt neceſſario beata ⁊ fruens ſequitur ꝙ nō eſt in bono cōfirmata. Sȝ hoc eſt falſuȝ q2 tūc poſſet peccare ⁊ diuinū ſuppoſitum per ꝯſequēs poſſȝ damnari: quia actio nō eſt niſi ſuppoſiti primo metaphiſice quod eſt impoſſibile. ❡ Et cōfirmatur ꝑ Anſelmum reſpondentem libro ſecūdo cur deꝰ homo capitulo. 10. ꝙ nō decuit nec fieri potuit vt homo vel angelus eſſet impeccabilis: q2 nō decuit fieri nec potuit ꝙ eſſet ideȝ quod deus. Cum ergo diuinum ſuppoſitum ſit deus quācunqȝ naturam aſſumat peccare non poteſt nec dānari quod tamē ſequeretur ſicut ſuperius eſt deductum. ❡ Hec ē cōcluſio iſtorum ꝙ neceſſariuȝ eſt naturam aſſumptā frui. ❡ Secūdo dicūt ꝙ nō eſt neceſſariū ꝙ in ipa ſint aliqui habitus vel aliquis habitus glorioſꝰ ſed ad actus beatificos ſufficit vnio nature nude cum verbo ipō ad quicqd poneretur habitꝰ aliquis neceſſarius licet in omni homine alio a xpō ſint tales habitus neceſſarū ad actus ſupernaturales vt dicunt. Ita ꝙ de neceſſitate non eſt ponēdus ibi talis habitus ex vi vnionis. ❡ Tertio tamen dicunt ꝙ congruū eſt ad decorem ⁊ ornatum nature aſſūpte quaſi ſponſe ipſius dei ꝙ ibi ponātur aliqui habitus quibus decoretur ⁊ ornetur. Hec de primo articulo.

t.methaſ.

Anſel.

Sūma ꝓcedētis opiniōis

Rōnes ꝑme opi.

Exēplū de oculo

❡ Quantum ad ſecūdum articulum.

Uidetur mihi dicēdum omnino ꝙ abſolute loquēdo de potentia dei poſſibile fuit ꝙ verbuȝ aſſumeret naturam rationalem non fruentem deo actualiter fruitione dico creata ita ꝙ ex vi vniōis nature cum diuina perſona nō habȝ natura ꝙ fruatur: ſed abſolute loquēdo poteſt vniri ⁊ non frui. ❡ Et hoc ꝓbo per aliquas rationes. ❡ Prima ē Natura creata ſeipa eſt in potentia obediētiali vt aſſumatur ad diuinum ſuppoſitum ⁊ virtus diuina eſt ſufficiens ad hoc efficiendum. Sed hijs poſitis ſufficienter poteſt haberi vnio talis ſine fruitione. ergo ⁊c. Unio enim in nullo dependet a fruitione vt videtur. ❡ Secūda ratio. Quādo aliqui duo effectus ſunt eſſentialiter diſtincti ⁊ neuter includit alium ⁊ vnus eſt prior naturaliter alio primus ſine cōtradictione poteſt a deo fieri ſine alio vt videtur Sed ſic ſe habent fruitio ⁊ vnio ī natura aſſumpta ꝙ natura aſſumpta prius eſt vnita naturaliter ꝙ̃ fruens etiam ſecūdum alios quia prius eſt obiectū beatificum preſens per vniōnē ꝙ̃ potentia fruatur ergo ⁊c. ❡ Tertia ratio eſt iſta. Fruitio poteſt eſſe ſine viſione ergo vnio ſine fruitione cōſequentia eſt plana: quia non plus dependet vnio a fruitione ꝙ̃ fruitio a viſione imo nihilominus ſicut videtur: q2 vnio eſt prior fruitiōe in natura aſſumpta. Sȝ fruitio eſt poſterior viſione. Probatio ꝯſequētis quecunqȝ forma abſoluta eēntialiter diſtincta ab alia forma abſoluta poteſt eſſe ſine illa ſiue ſit prior ſiue poſterior illa. Patet de accidente quod poteſt eſſe ſine forma ſubiecti. Sed fruitio ⁊ viſio ſunt due forme abſolute eſſentialiter diſtincte de genere qualitatis ſicut ſuppono ad preſens. ergo ⁊c. ❡ Quarta ratio. Sicut deꝰ nihil cauſat extra ſe neceſſario ſed mere libere ⁊ cōtingenter ita priori effectu cauſato nō cauſat alium eſſentialiter diſtinctum ⁊ poſteriorem niſi cōtingenter ⁊ ſic poteſt non cauſare

Scḋa opi. quam auctor ſequitur.

Rōnes ſcḋe opi.

quia nullam implicat cõtradictionem ꝙ influat ad cauſandum primũ vel cõſeruandum nõ influendo ad ſecũduꝫ. Cum ergo ſic ſe haberẽt vnio ⁊ fruitio in natura aſſumpta etiam ſecũdum eos poteſt natura vniri vel nõ frui abſolute loquẽdo. ¶ Quinta ratio ẽ iſta. Poſito fundamẽto totali ⁊ completo ⁊ termino poteſt poni reſpectus iter iſta ſine aliquo alio. Sed natura ip̄a per ſe ip̄am eſt totale fundamentum reſpectu huius vnionis nec ad hoc concurrit fruitio vllo modo. Poſita igitur natura et diuino ſuppoſito terminãte poteſt virtute õni agẽtis ſaltem poni talis reſpectus ſine alio. Puta viſione vel fruitione vt videtur. ¶ Ultima ratio qꝛ natura ratiõalis create poteſt aſſumi ad aliud ſuppoſitum ꝗ̄ ad diuinũ ſine vlla viſiõe dei vel fruitione ergo pari ratione ad diuinũ. Non enim magis neceſſitatur deus ad largiendum ſibi fruitioneꝫ ex vnione ad vnum ſuppoſitum ꝗ̄ ad aliud.

ꝯcluſio. ¶ Dico ergo ꝙ deus poteſt de potentia abſoluta aſſumere ad vnitatem ſui ſuppoſiti naturam nõ fruentem: ita ꝙ ex vi talis vnionis nõ habet neceſſario natura ꝙ fruatur. Et hoc ꝯtra cõcluſionem aliorum principalem

ꝯ dicta ꝑme opi. ¶ Cõtra aliud quod dicũt ꝙ in hominibꝰ vel beatis alijs a Chriſto neceſſario requiritur habitꝰ aliquis eleuans potentiam fruitiuam vel viſiuam ad actum illum vidẽdi vel fruẽdi beatificum ſupernaturalem tamen in xp̄o nõ eſt ponẽdus neceſſariꝰ talis habitus ſed vnio nature humane ad verbũ totum ſupplet. ¶ Dico quãtum ad hoc ꝙ ſicut videbitur alias nec in xp̄o nec in alijs de neceſſitate ponendus eſt aliquis talis habitus qꝛ nullus eſt ſimpliciter neceſſarius ad actum beatificuꝫ ſed poteſt actus beatificus ſtare ſine omni tali habitu virtute diuina nec hoc implicat aliquam cõtradictionẽ: ita ꝙ potentia beatificabilis imediate ẽ in potentia ad talem actum ita bene ſicut ad habitũ. ¶ Secundo dico ꝙ ſi eſt neceſſarius in alijs a Chriſto ꝙ etiam in anima xp̄i eſt neceſſarius nec vnio illa põt ſupplere vicem eius. Quod patet qꝛ illa vnio ĩ natura vnita non ponit niſi vnum reſpectum ſicut dictum eſt ſupra. Reſpectus autẽ non videtur poſſe ſupplere vicem habitus abſoluti. Secũdo qꝛ vnio illa primo ⁊ imediate fundatur in tota natura ⁊ nõ in aliqua potẽtia. habitus autem et illud iformãs quod ſupplet vicem vnius deberẽt ineſſe potentie primo ⁊ immediate. Tertio quia nullus reſpectus naturalis poteſt ſupplere vicem alicuius habitꝰ naturalis ergo nec aliqs quantũcunqꝫ ſupernaturalis poteſt ſupplere vicem habitus ſupernaturalis. Preterea Ultimo qꝛ reſpectus nõ eſt principium agendi vel operandi. Habitus autem eſt quo quis operatur dum vult ſm̄ cõmentatorẽ tertio de anima quomodocũqꝫ debeat iſtud intelligi. quare ⁊c. ¶ Ultimo dico quãtum ad hoc ꝙ decet ꝙ natura aſſumpta fruatur ⁊ habeat illos habitus vel illum habitum glorioſum ⁊ ad perfectionem et decorem nature aſſumpte ⁊ ex bonitate ⁊ perfectione diuini ſuppoſiti ſubſtentantis: ita ꝙ deus de potentia ordinata non aſſumpſit nec aſſumere potuit naturaꝫ nõ fruentem qꝛ ſic ſicut factum eſt ordinauit.

Soluuntur rõnes aliorum. ¶ Ad rationes igitur aliorum. Ad primam dico ꝙ maior eſt falſa. Stante enim viſione diuina in intellectu. Dico ꝙ non eſt abſolute neceſſarium voluntatem frui ſed poteſt nõ frui vel nõ velle obiectum viſum ſiue ſit hoc ex parte ſui ſiue ex parte dei. Et dico ꝙ hoc eſt poſſibile ex parte ipſius dei qui non neceſſario influit ad actum fruitionis etiam ſtante viſione ſicut probatum eſt ſupra. Nam actus fruitionis poſterior eſt naturaliter: ⁊ diſtinctus eſſentialiter ab actu viſionis. ¶ Quñ dicis in minori ꝙ ex vi vnionis obiectum beatificũ ſecũdum ꝙ tale eſt preſens intellectui imutando ip̄m ad actum beatificum viſionis. Dico ꝙ falſum eſt ꝙ obiectum beatificũ poteſt ad vnionem influere ⁊ nõ ad viſionem ſicut probatum eſt ſupra. Preterea obiectuꝫ beatificum ſecundum rationem obiecti vt cõdiſtinguitur a voluntate nihil cauſat extra ſe ſicut dictum eſt in primo qꝛ tunc neceſſario cauſaret ⁊ mere naturaliter ⁊ nõ libere nec contingenter quod eſt falſuꝫ. ¶ Quñ dicis ꝙ imo quia perfectius vnitur ⁊ intimatur ſm̄ vnionem talem ypoſtaticam ꝗ̄ ſecundum habituꝫ glorie vniatur intellectibus beatorũ. Ergo dico ꝙ nec intellectibus beatorum ſic vnitur deus ꝙ ſtante illo habitu vel vniõe quacũqꝫ preuia actui neceſſario ſequatur ip̄e actus: ſed quocũqꝫ habitu ſtãte in intellectu ⁊ quacũqꝫ vnione ante actum abſolute loquẽdo deus poteſt non cauſare actum viſionis vel fruitionis ideo ⁊c. ¶ Ad ſecũdum dico ad maiorem ꝙ loquendo de quacũqꝫ preſentia ante actũ ꝙ poſſibile eſt obiectum beatificum eſſe preſens et nature ⁊ potentie ⁊ nõ haberi actum fruitiõis beatificum ſed de preſentia ꝑ actũ ip̄m vel in ipſo actu beatifico eſt impoſſibile ⁊ implicat cõtradictioneꝫ ſicut patet. Ad minorem dico ꝙ ex vi vnionis non habetur preſentia obiecti tã reſpectu nature ꝗ̄ reſpectu potentie in actu beatifico vel ſecundũ actũ beatificum. licet enim preſens ſit ⁊ nature ⁊ potentie pro quãto vtrũqꝫ vnitur ſibi ſicut etiam preſẽs eſt vtriqꝫ per generalem illapſum pro quãto vtrũqꝫ cõſeruatur ab ipſo nõ tamen ex vi vnionis talis cauſat talem actum ſed tantuꝫ ſubſiſtẽtat iſta in ſuo ſuppoſito ideo nihil valet. Et exemplum etiam de luce ⁊ viſu vel oculo nõ eſt ad propoſitum. Exẽplũ de luce ⁊ viſu. Lux eñ naturaliter ⁊ neceſſitate naturali viſum vel oculuꝫ imutaret ſi ſic eſſet ſicut ponitur in exemplo ⁊ iquãtum ad dyaphaneitateꝫ organi ⁊ ꝗ̄tum ad actum potentie ſed tamẽ virtute aliqua poſſet fieri ꝙ vna imutatio eſſet ſine alia ſaltem illa que eſt prior ſine poſteriore. Deus autem nihil cauſat neceſſario vel naturaliter nec circa naturam nec circa potentiam ⁊ ita poteſt eſſe p̄ſens vtriqꝫ non cauſando aliquid de nouo in ip̄a ſiue in ambabus ſiue in altera.

¶ Ad tertium dico ꝙ cõſequentia nõ eſt bona: qꝛ natura aſſumpta poſſet in bono cõfirmari ita bene ſicut modo dato ꝙ non eſſet beata ſicut beata virgo fuit cõfirmata anteꝗ̄ eſſet beata. Confirmatio enim creature in bono nõ eſt per aliquem actuꝫ vel habitum ſibi intrinſecum ſed ex ordinatione ⁊ manutenentia diuina ſicut dicetur in quarto. Nota. Ad conſequens dico ꝙ ꝯſequẽs nõ eſt impoſſibile quantũ apparet michi ſcilicet ꝙ natura aſſumpta a diuino ſuppoſito poſſit eſſe non confirmata in bono ⁊ tñ ipſam diuinum ſuppoſitum poſſit peccare ⁊ dãnari licet non ſecundũ naturam diuinam. Non eñ video quare plus repugnet diuinum ſuppoſitum peccare vel damnari ſecundum humanam naturam ꝗ̄ mori vel crucifigi. Tu dicis actio eſt ſuppoſiti. Sꝫ ſuppoſito diuino repugnat peccare. Dico ꝙ veruꝫ

eſt ſm naturam diuinā ſicut etiā comedere vel mori nō ſūt ſm naturam humanā ⁊ peccabilez ab ipo aſſumptam. ¶ Aliter dicitur ⁊ nō placet mihi ꝙ diuino ſuppoſito licet repugnaret peccare ex parte nature hūane vt pncipij quo tñ ſibi vt principio quod nō repugnat. Ita ꝙ licz natura hūana ſm ſe ſit peccabilis ⁊ abſolute poſſit eē principiū peccandi quo nō tñ tali ſuppoſito vel principio qd᷑:q2 ipm eſt tale ꝙ a regula iuſticie deuiare nō pōt eoipo ꝙ eſt deus. Non video neceſſitatē ſolutiōis huius q2 nō arguit nec declarat niſi ꝙ ſm naturaz diuinam ſuppoſito diuino repugnet peccare ſed nō ꝙ ſm naturam humanam. Non enī video quare ſicut ſcđm naturam rōnalem dicitur verbū homo quare nō dicatur ſm naturam peccabilem peccabilis: licz hoc non videatur ſuperficialiter intelligentibus bene

Ad Anſelmum. plum. ¶ Ad Anſelmū dico ꝙ nō plus vult Anſelmus habere ꝗ ꝙ dictum eſt ſupra ſcilicet ꝙ deus ſcđm naturam ꝓpriam peccare non poteſt non negat autem quin ſcđm alienam poſſit dici peccabilis ⁊ damnari.

An de⁹ poſſet aſſūere naturā rōnalem ſine gr̄a gratū facientē ⁊c.

¶ **Quantum ad tertium ar/**ticulum dicūt aliqui ꝙ deus de potentia abſoluta nō potuit nec poſſet aſſumere naturam rōnalem ſine gratia habituali informāte ipam gratiam facientē. Ad hoc ſunt rationes. ¶ Prima īpoſſibile ē ꝙ deus aſſumat naturā que nō ſit accepta ſicut impoſſibile eſt diuinum ſuppoſitū nō eſſe dilectum a deo ⁊ acceptū: ſed īpoſſibile eſt ꝙ natura ſit grata deo ⁊ acceptetur ſine gratia ſicut ꝙ aliquid ſit albū ſine albedine. g ⁊c. ¶ Scđa rō. Gratia ⁊ culpa formaliter ⁊ ꝓuatiue opponūtur circa naturā rōnalē ⁊ per ꝯñs vno in exiſtēte neceſſario alterum ineſt ſicut oculo pro tēpore determinato neceſſaario ineſt viſus vel cecitas. Sed deus non potuit nec poteſt aſſumere naturam rōnalē cum culpa vt videtur q2 tunc deus fuiſſet offēnſus deo vel diuino ſuppoſito aſſumēti per illā culpam. g ⁊c. ¶ Tertia ratio. minor eſt vnio ꝑſone ad naturā in gloria ꝗ ī perſona. Sed nō poteſt vniri in gloria ſine gratia. Tunc.n. ſequeretur ꝙ aliquis eēt beatus ⁊ nō eſſet deo gratus nec acceptus. g ⁊c. ¶ Quarta ratio. Impoſſibile eſt ꝙ aliqua forma ſit in aliqua materia vel ſubiecto ſine diſpoſitione vel medio diſpoſitiuo. Sed

Auguſt. gratia eſt medium diſpoſitiuū nature ad vnionem q2 vnio eſt ſumma gratia ſm Auguſt. 13. de trinitate ca. 29. ⁊ ideo illa gratia habitualis diſpoſitiua ē ad ipſam ⁊ neceſſario p̄euia. ergo ⁊c.

¶ **Sed dico** ꝙ de potentia abſoluta deus verbuz potuit aſſumere naturam rationalem nō gratam ⁊ ſine gratia tali habituali. Unde ⁊ dico vltra ꝙ gratia habitualis in natura aſſumpta poſterior fuit in ipa ꝗ vnio ad ver-

Opi. auctoris cū ſuis rōnibus. bum. Unde dico ꝙ nullo mō fuit medius nec neceſſitatis nec cōgruitatis diſpoſitiuū ad vnionez ſed prius natura vel ratiōe intelligēdi natura fuit vnita ꝗ grata. ¶ Ad iſta poſſunt adduci rōnes q̄ adducebātur ſupra ad ꝓbandum ꝙ deus potuit aſſumere naturam nō fruentem vel videntem deū ⁊ adducūtur etiam aliqne alie que poſſunt ad illud adduci pro eodem ſigno nature vel rōnis pro quo natura ſuppoſitabilis eſt in ſuppoſito proprio ſuppoſitabilis eſt a diuino ſuppoſito ſicut patet ſed pri⁹ ſuppoſitabilis eſt in ſuppoſito proprio ꝗ ſit gratia nec requiritur aliqua gratia talis ad hoc vt ſuppoſitetur in ꝓprio ſuppoſito vt patet. ergo ⁊c. ¶ Secunda ratio. Prius eſt ſuppoſitum ⁊ ratio ſuppoſitationis ꝗ ſit operari vel illud auctoritas qđ ponitur ad operandum. Sed gratia ponitur in ſuppoſito ad operandum vel cooperandum ſaltem ſm eos ergo prius natura ſuppoſitatur ꝗ gratificetur. Prius dico nō duratione ſed natura ⁊ rōne. Cum igitur prius eēntialiter diſtinctus a poſteriori poſſit eſſe ſine illo. Uidetur ꝙ poſſit eē vnio nature rōnalis ad diuinum ſuppoſitū vt ſuppoſitetur in ipo ⁊ ſubſiſtat dato ꝙ nō gratificetur. ¶ Tertia ratio quia nō eſt minus in potētia obediētiali natura rationalis per ſeipam ſine aliquo accidēte vt aſſumatur ꝗ ſit in potētia natura vt ī ꝓprio ſuppoſito ſuſtentetur. Sed planum eſt ꝙ in ꝓprio ſuppoſito ſuſtentari poteſt nō mediāte aliquo accidente q2 ſine omni accidēte poteſt eſſe ergo ⁊c. ¶ Quarta ratō quia nō apparet ratio quare ſicut deus poteſt aſſumere naturam irrationalē non poſſit etiaz aſſumere naturam rationalem ſine gratia.

¶ **Dico igitur ꝙ** deus abſolute loquēdo poſſz aſſumere naturam rationalē ſine gratia ⁊ ꝙ de facto gratia nō mediauit inter naturam aſſumptam in Chriſto et vnionem ipſam. Sed prior fuit vnio ſm naturam ⁊ rationem intelligendi ꝗ natura fuerit gratifica ⁊ vnio magis fuit ratio gratificationis ꝗ ecōuerſo gratia fuerit ratio vnionis. ita ꝙ ſicut natura ꝑus fuit in ꝓprio ſuppoſito ꝗ gratificata. Ita dico ꝙ in ſuppoſito verbi prius fuit ſubſtētata. Unde ⁊ illi homini data eſt tanta plenitudo gratie quia filius dei erat ſicut videtur. Ideo euangeliſta. Uidimus inquit gloriam eius gloriam quaſi vnigeniti a patre plenum gratia ⁊ veritatis. Unde prius habuit gloriam vnigeniti a patre ꝗ plenitudinē gratie. ¶ Et confirmatur q2 ſuppoſitari vel perſonari magis de propinquo reſpicit naturam ⁊ quaſi ꝑ ſe gratia vero per accidens ⁊ ſic poſterius. — Tertio articuli.

¶ **Ad primum aliorum dico** ꝙ deus abſolute loquēdo potuit aſſumere naturaz ſibi non gratam nec acceptam ad vitam eternam ⁊ poſſibile fuit ꝙ diuinum ſuppoſitum nō eſſet ſic acceptum nec gratum ſecūdum naturam aſſumptam licet nō ſic fuerit de facto nec multum decuit / ⁊ ita maior non eſt vera. Ad maiorem dico ꝙ natura aſſumpta potuit eſſe grata deo et accepta ad vitam eternam ſine illa habituali gratia quam tu ponis ſicut dixi in primo. diſtinctiōe decimaſeptima. — Soluuntur motiua aliorum.

¶ Ad ſecundum dico ꝙ gratia ⁊ culpa non ſe habent formaliter ſicut habitus et priuatio nec opponuntur / licet ex ordinatione diuina ſint incompoſſibiles circa idem ſubiectum. Et ꝙ non ſe habeant ſicut habitus ⁊ priuatio. Patet quia deus poteſt terminare culpam non infundendo gratiez ſicut dicetur in quarto. Similiter etiam quia deus poſſet facere naturam rationalem in puris naturalibus que nec haberet culpam nec gratiam ſicut dictum eſt in ſecundo et ita etiam poſſet aſſumere naturam in puris naturalibus / tamen non video quin deus abſolute loquendo poſſit aſſumere naturā cū culpa ⁊ dici pctōr ⁊ offenſus ſibiipi ſʒ illā naturaz ⁊ dānari. Nec obſtat qđ dicūt aliq ꝙ ſicut

peccatum creature non aſſumpte nunq̃ reducitur in deum ſicut in cauſam nec mediate nec immediate nec vnq̃ poteſt dici deus peccator ita et nec peccatum nature aſſumpte ita q̃ ſm ipſam nõ poteſt dici peccator. Nã nõ oportet q̃ denoſetur peccator ex peccato nature nõ aſſumpte ſicut etiam nec dicitur talis ſm naturam nõ aſſumptam: q: illa nõ eſt vnita ſibi ſed ſicut dicitur talis ſm naturam aſſumptã ita diceretur peccator vel peccabilis ex peccato vel potentia peccãdi nature aſſumpte ſicut etiã mortalis dicitur ex cõditione nature aſſumpte et tamen mortalitas ita repugnat deo ſicut et peccabilitas vt videtur et ita ẽ immortalis ſicut impeccabilis. (Margin: Pctõr vñ denominetur) ¶ Ad tertium dico q̃ vnio in perſona maior eſt q̃tum ad cõmunicantiã ydiomatum q̃ vnio in gloria ſed nõ eſt eiuſdem rationis cũ illa et ideo non currit argumentum. Ad minorẽ dico q̃ abſolute loquẽdo aliquis poſſet eſſe beat⁹ ſine illa gratia habituali quã ponis q: nullus eſt habitus neceſſari⁹ ad actũ glorie ſicut dictum eſt ſupra. Aliter dicit vn⁹ quia docet q̃ natura rationalis ſe habeat actiue ad actum glorie oportet q̃ habeat habitus mediãtes inter potẽtias et actus beatificos licet nõ ſic abſolute neceſſarius quin poſſit fieri oppoſitus virtute diuina. Sʒ quia ad iſtã vnionẽ cum verbo natura ſe habet pure paſſiue nõ oportet q̃ ibi ſe habeat aliquẽ habitũ ad hãc vnionem neceſſarium nõ curo de iſta ſolutione. Teneo mecum ipſa. Tu dicis ergo aliq̃s poſſet eſſe beat⁹ et nõ eſſet deo gratus vel carus. Dico q̃ verum eſt habitualiter ſm illum habitum ſed ſm actum diuine voluntatis amãtis ipſm. ¶ Ad quartum dico q̃ gratia nec eſt medium neceſſitatis nec cõgruitatis ad illam vnionẽ ſicut dictum eſt ſupra nõ obſtante q̃ illa vnio q̃tum ad aliquid ſit ſumma gratia in rebus ortis per temp⁹. Gratia inq̃ quia gratiſſime facta vel data extra maxima liberalitate et caritate dei. Nec oportet q̃ minor gratia ſemper ſit diſpoſitio ad maiorem ſiue ſit eiuſdẽ rõnis ſiue nõ ſicut in propoſito de gratijs eiuſdem rõnis patʒ q: nõ oportuit q̃ aĩa xpĩ prius haberet minorẽ gratiam gratũ facientem diſponẽtem ipſam ad maiorem gratiã eiuſdem rationis ſed in inſtanti ſue creationis habuit ſummã gratiam et tantam q̃ deus nõ poſſet facere maiorem in aliqua creatura ſicut dictũ eſt in primo Hec de tertio articulo.

Ad ar. pncipa.

¶ Ad primũ pncipale q̃õnis

apparet ex hijs que dicta ſunt i corpore. Siue eñ vnio per habitũ glorie ſit maior ſiue nõ q̃ vnio yppoſtatica tamen poſſibile eſt abſolute q̃ per habitum glorie vniatur deus ipſi menti et mens non fruatur nec fruitio in aliquo ex vnione depẽdet nec ecõuerſo abſolute loquẽdo. ¶ Ad ſecũdum dico q̃ cõcludit q̃ impoſſibile ẽ q̃ natura aſſumpta nõ fruatur fruitione eterna qua verbum fruitur deo q: ſicut cõmunicatur ſibi eſſe primũ diuinũ vel diuini ſuppoſiti in actu primo ita q̃ et frui diuini ſuppoſiti per cõmunicationẽ ydiomatũ: ſed nõ cõcludit q̃ illa fruitione creata que inheret creature fruatur. ¶ Ad tertium q̃ non eſt impoſſibile diuinuʒ ſuppoſitum aſſumens frui ſecũdum naturam diuinam fruitiõe increata nõ tamẽ ſm aſſumptam et fruitione creata: nec iſta contradicunt vt patet. ideo etc̃.

¶ Diſtinctionis ſecunde.
Queſtio tertia.

Tertio q̃ro vtrum tota natura humana fuerit aſſumpta a verbo an partes prius ipſa. ¶ Videtur q̃ partes prius. Nã eſt prius in eẽ eſt prius in aſſumi vt videtur Sed partes ſunt priores toto ſeptimo metaphi. q: ſunt cauſe totius precipue partes eſſentiales q̃ ſunt materia et forma. ergo etc. (Margin: 7.meth.) ¶ Scdo ſic. Illorũ aſſumptio eſt prior que aſſumũtur alio aſſumpto et nõ ecõuerſo. Sed aſſumpto toto aſſumũtur partes et non ecõuerſo patuit in triduo mortis in quo fuerũt partes aſſumpte et nõ tota natura. ergo etc. ¶ Tertio ſic. Illa prius aſſumũtur que vltimate manẽt aſſũpta alio nõ aſſumpto q: quod eſt primũ generatione eſt vltimum reſolutione. Sed partes ſunt huiuſmodi. Manſerũt eñ aſſumpte in illo triduo natura nõ manẽte aſſumpta. ergo etc̃.

¶ Contra Quod eſt per ſe primo creabile eſt aſſumptibile primo. Sed tota natura eſt huiuſmodi. ergo etc.

¶ In iſta queſtiõe Ad euidentiã eius primo eẽt inquirendum an tota natura humana dicat vel addat aliq̃d ſuper materiam et formam ſuper partes ſuas eẽntiales que ſunt materia et forma corpus et aĩa. Sed q: hoc plixe inquiſitum eſt in ſcdo diſt. xij. ideo ad preſens eſt relinquendũ ſuppoſito igr̃ q̃ tota natura dicat aliquid reale poſitiuũ abſolutũ vltra ptes ſicut ibidẽ eſt oſtẽſum ſic pcedã in iſta queſtione. (Margin: Vide. 2. diſti. 12.) ¶ Primo ponã vnam opinionẽ cũ ſuis motiuis et mõ dicendi. ¶ Scdo ponẽdo aliã arguã contra eã et ponã vnum aliũ modũ dicẽdi. ¶ Tertio rñdebo ad motiua alioꝝ. ¶ Et viſo ad rõnes pncipales.

¶ Quantũ ad primũ Eſt vna opinio q̃ vbum prius aſſumpſit ptes q̃ totã naturã vel totũ cõpoſitum ex ipſis. ¶ Ad hoc adducũtur rõnes et auctoritates. (Margin: Rõnes p̃me opi.) ¶ Prima rõ. pri⁹ intelligibilr̃ de⁹ rei abſolute accepte et ſm ſe q̃ rei modificate vel ſub mõ. Pʒ in illapſu gñali igr̃ pri⁹ intelligitur ptib⁹ acceptis abſolute et ſm ſe q̃ vt vnite ſunt in toto. Sʒ hoc nõ eſt niſi prius aſſumere ptes q̃ totũ. g̃ etc̃. ¶ Scda rõ. Que ſunt priora intẽtiõe ſũt poſteriora executiõe et ecõ. Pʒ de fine. Sed vbũ prius intẽtione aſſumpſit naturã totam ſicut aliq̃d pfecti⁹ et pter ipſam aſſumpſit partes igr̃ prius executione aſſumpſit partes. ¶ Tertia rõ. Nñ aliq̃d ꝯuenit alicui prĩo nõ põt ꝯuenire alteri niſi mediãte illo ſic pʒ de hñe tres q̃s nõ põt alicui cõuenire niſi p triãgulũ. Sed planũ ẽ q̃ aſſumi põt ꝯuenire ptib⁹ ſine toto et de facto ꝯueniebat etiã i triduo mortis g̃ nõ ꝯueniebat toti prĩo ſed ptib⁹. ¶ Quarta rõ illud qd̃ prĩo fuit aſſumptũ nunq̃ fuit a vbo derelictũ vel depoſitũ vt vr̃. Sed totũ fuit derelictũ vel depoſitũ in triduo et in reſurrectiõe reſumptũ. g̃ etc ¶ Auctoritas ad hoc ẽ Damaſce. li. 3. ca. 3. vbi dicit. Vnitũ eſt igr̃ carni p medium intellectũ verbũ dei. Vbi vr̃ dicere q̃ verbũ dei vnitũ eſt carni mediãte intellectu et vtroq̃ mediãte vnitũ eſt toti. (Margin: Damaſ.) ¶ Ad hoc etiã vr̃ auctoritas Auguſt. et ponitur in lr̃a q̃ dicit vbũ dei vnitum eſt aĩe mediãte ſpiritu et mediãte aĩa vnitum eſt corpori et ſic conſequenter tota vt videtur p Auguſtinũ. (Margin: Auguſt.)

Modus vdi ꝓce. opi. Modus ponēdi eſt iſte ꝙ cū partes ſint priores generatione ⁊ totum ſit poſterius gñatione licȝ ꝑus intētione prius gñatione executiōe vnite ſunt partes ⁊ aſſumpte ſed totum ꝑus intētiōe vel per alia verba pri⁹ ꝑoritate originis partes ſunt aſſumpte ſed totū prius prioritate ꝑfectiōis. ¶ Nota circa iſtam reſponſionē ꝙ ꝓ eodē ſigno nature illa natura que ſibi relicta ꝑſonaretur in ſeipſa aſſumpta a verbo ꝑſonetur in ipſo q꞉ nō ꝑus in ſeipſa ꝙ̄ in verbo ⁊ ꝯpa perſonaretur in ſeipſa primo pro illo pro quo eſt natura completa nec eſſet ibi aliqua perſonatio prioribus inſtantibus partium. [Nota.] Videtur ꝙ natura tota ⁊ perſona primo aſſumatur ⁊ immediate non mediāte aliquo prius aſſumpto. Hec de primo articulo.

¶ Quātum ad ſecundum articulum

[2ª. opi. quā probat auctor cū ſuis moti.] Videtur mihi aliter rñdendum ſcȝ ꝙ tota natura primo ⁊ intentione ⁊ executione eſt aſſumpta a ꝟbo ⁊ nihil prius eſt aſſumptū a ꝟbo nec ꝑs nec aliqd aliud. ¶ Ad hoc adducūtur rōnes. Prima eſt iſta. Illud eſt primo aſſumptibile tanꝙ̄ immediatum fundamentū vnionis ad extrinſecū ſuppoſitum quod eſt per ſe primo ſuppoſitabile ꝓprio ſuppoſito ⁊ fundamētum duplicis negatiōs quaȝ dicit ſuppoſitū ꝓpꝛū nature vnibilis. Hoc pȝ q꞉ ꝑ vnionē ſuppoſitat̄ in extrinſeco ſuppoſito. Sȝ hoc eſt natura tota ſubſtātialis. Hec et ſingularis cōpleta ſm gen⁹ ſpeciem ⁊ indiuiduū vt pȝ ergo ⁊c. ¶ Scđa ratio licet in agēte imꝑfecto reſpectu imꝑfecte actionis nō cōcurrāt ſimul ꝑoritas gñatōis ⁊ perfectionis tñ vr̄ ꝙ reſpectu agentis ꝑfectiſſimi ⁊ in actione ꝑfecta cōcurrāt. Sed deus eſt agens ꝑfectiſſimum ⁊ actio q̄ eſt aſſumptio ꝑfecta eſt nō potens ꝯuenire alicui agēti creato vel imꝑfecto ſicut dictum eſt ſupra ergo cōcurrūt ibi ſimul prius intentione vel perfectione ⁊ prius origine vel executione. Cum igitur totū ſm alios aſſumatur prius ꝑfectione videtur ꝙ etiā prius origine. ¶ Tertia ratio eſt. Si ꝑtes prius aſſumūtur ꝙ̄ vt modificate vel vnitate ſm alios ſequitur ꝙ plures ſunt aſſumptiones ⁊ vniones vel incarnationes. Hoc autē eſt falſum. ergo ⁊c. Falſitas aūt ꝯſequētie pȝ q꞉ ꝟbuȝ nō eſt niſi ſemel vnitū in pria incarnatione. Probatur cōſequētia: q꞉ partes ſunt plures nec habent per ſe aliquam vnitatē in illo priori anteꝙ̄ ſint vnite. Cum igitur partes q̄ ſunt fundamenta vnionis multiplicētur oȝ vniones multiplicari. quare ⁊c. ¶ Quarta rō. quia ſi ꝑtes prio aſſumūtur tunc oȝ ꝙ ſm cōicationē ydiomatū pri⁹ denolent verbū ꝙ̄ tota natura ⁊ ſic ꝑus dȝ dici ꝟbū incorporatuȝ vel aīatū ꝙ̄ hūanatum vel homo. Hoc autem non eſt verum quare ⁊c.

¶ Dico igitur

[Reſolutio ꝓce. opi.] ſm ꝑmiſſas rōnes ꝙ natura hūana hec ⁊ ſingularis actu exiſtēs extra intellectū fuit a ꝟbo aſſumpta imediate tanꝙ̄ imediatū ⁊ ꝓximū fundamentum vnionis illius bene dicte ad verbū. ¶ Scđo dico ꝙ nō video ibi neceſſariū ponere niſi vnicam vnionē qua ⁊ natura tota primo ⁊ ꝑtes ꝯñter ſunt aſſumpte ⁊ tūc oȝ dicere ꝙ noua vnione pars q̄libȝ fuerit vnita verbo in illo triduo q̄ñ nō fuit illa vnio ad totā naturā vel totius nature primo. Nec ē magnū incōueniēs vt videtur. Alioquin oȝ dicere ꝙ cum vnione toti⁹ fuerūt ꝓprie vniones partiū diſſolute ac ille que remanſerunt illa ceſſante in triduo. Ita ꝙ nō fuerit in triduo illo facta aliqua vnio noua partiū ad ipm verbū qđ ⁊ licet poſſet dici nō tñ videtur neceſſarium ſed pro tpe vite xp̄i videt̄ ſufficere illa vnica vnio totius ad verbū ⁊ ille viderētur fruſtra ⁊ pro tpe mortis vel inſtanti ſatis congruēter ille poſſint de nouo ⁊ corrumpi de interato redeunte prima vnione in actu reſurrectionis nihil tamen de hoc affirmo. ¶ Tertio dico ꝙ verbū aliquo modo aſſumpſit naturam mediātibus ꝑtib⁹ vt cauſis nature in eēndo nō vt pri⁹ aſſumptis ſic etiā aliquo mō vnā partē mediāte alia q꞉ corp⁹ mediāte aīa q꞉ aīam aſſumpſit principalius vt in principaliorem ꝑtem ⁊ cām toti⁹ nature ⁊ actum corporis ⁊ ita partes nō mediauerūt ad aſſumptionē nature vt mediū quo quia nō tanꝙ̄ primo vnite ſȝ tā ꝙ̄ eſſe toti⁹ quibus ipm totum vnitū cōſtituebatur in eſſe aīa tñ ꝑncipali⁹ ⁊ formalius ⁊ corpore min⁹ principaliter ⁊ iō aīa prius ⁊ ſic aliquo modo corpus mediāte aīa ⁊ ſic poſſunt ſaluari dicta ſanctorum ⁊ magiſtri in litera. Hec de ſcđo articulo.

¶ Quantum ad tertium articulum

[Soluit rōes aliorum.] Soluo motiua aliorum ⁊ dico ad primam rationē ꝙ nō oportet deum influere pri⁹ iſta influētia ſpeciali ad vnionē cum ſuppoſito ꝟbi ipis partibus vt in ſe ⁊ abſolute ꝙ̄ vt vnite ſunt in toto vel ꝙ̄ toti: quia iſta influentia non eſt ad eſſe ſimpliciter ſicut eſt illapſus generalis ſed ad eē ypoſtaticū vel ſubſiſtētatum vel ſuppoſitatum. Tota autem natura primo eſt ſuppoſitabilis ſicut dictū eſt ſupra. Dices ergo partes nō potuerūt primo aſſumi quia impoſſibile ē ꝙ ſint prio ſuppoſitabiles. Dico ꝙ ſicut nō fuerūt primo aſſumpte ita nec potuerūt aſſumi illa vnione qua pono ꝟbum fuiſſe incarnatuȝ ⁊ totam naturā vniri nec aliqua eiuſdē rationis licȝ aliquibus alijs vnionibus ſibi proprijs ⁊ alterius rationis primo potuiſſent aſſumi ſicut fuerunt aſſumpte poſtea in triduo mortis Chriſti. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ licet poſſet ibi aſſignari equiuocatio de primo Tamē ꝙ illa vnio nec aliqua eiuſdem rationis poteſt conuenire alicui niſi ratione totius nature. Unde nec partibus conueniebat niſi quia partes talis nature nec talis fuit vnio partium in triduo ſed alterius rationis. ¶ Ad tertium quod fuit ſecūdum in arguendo. Dico ꝙ ſicut patuit in corpore queſtionis nō oportet ꝙ reſpectu agentis primi ⁊ perfecti teneat ille ordo in propoſito ſaltē ſicut dictum eſt ſupra: ſed poteſt eſſe ꝙ ſimul concurrant ordo generationis ⁊ perfectionis. ¶ Ad quartum dico ꝙ tota natura fuit a verbo aſſumpta primo ⁊ non fuit derelicta pro tanto / vel quia remanſit in ſuis partibus aſſumpta in triduo nō in ſe nec eadem vnione qua prius vel quia non remāſit ⁊ ideo non fuit relicta. Manens enim aſſumptū dicitur relictum. Non autem relictum dicitur ſi nō manet ſed corrumpitur. Unde ⁊ ſic non poteſt ſaluari dictum Damaſceni ꝙ verbuȝ nunꝙ̄ relinquit quod aſſumpſit. [Ad Damaſce. ⁊ Auguſt.] ¶ Ad auctoritatem Damaſceni ⁊ Auguſtini de cognitione chriſtiana ſexto capitulo. Dico ꝙ poſſunt retorqueri contra eos. Nam dicunt ꝙ illud quod eſt imperfectius prius origine vel generatione aſſumitur et per conſequens corpus prius ꝙ̄ anima: et ſic non corpus mediante anima quod eſt contra auctoritates.

Soluo igit̃ ꝙ ptes mediãte toto aſſumãtur ⁊ econ
uerſo ſed diuerſimode. Nã partes mediãte toto vt
primo aſſumpto ſed totũ mediãtib⁹ ptib⁹ vt in qui
bus exiſtit ⁊ cãtur totus tanq̃ priuatio actuali ⁊
potẽtiali vt dictũ ẽ ſupra ⁊ aĩa principali⁹ q̃ corp⁹.

Ad pnci pales rõ nes.

¶ Ad primũ principale Dico
ꝙ licet partes ſint priores toto generatione nõ ta-
men opꝫ ꝙ vnione vel aſſumptione ita ꝙ pri⁹ vniã
tur vel aſſumantur ſicut etiã nõ opꝫ ꝙ prius cõue
nit eis paſſio totius q̃ toti ſicut etiã nõ dicũtur po
res generatiõe q2 prio generẽtur ſed totũ cõpoſitũ
ſeptimo metaphi. ſed q2 imꝑfectiores in entitate ⁊
cauſe partiales ⁊ ita nõ opꝫ ꝙ primo aſſumãtur ſi-
cut nec primo agãt vel ꝙ primo operẽtur. ¶ Ad
ſecũdum dico ꝙ licet aſſumpto toto aſſumãtur par
tes eadem aſſumptione q̃ eſt primo toti⁹ ⁊ non ecõ-
uerſo q2 aſſumptis ptib⁹ ſuis ꝓpriis aſſumptioni-
bus vel vnionibus ſicut fuit in triduo aſſumat̃ totũ
nõ tñ opꝫ ꝙ partes prius aſſumãtur rõne talis cõ-
ſequẽtie. Non eñ opꝫ ꝙ oẽ prius ſm talẽ ↄñam ſit
prius ſm vnionẽ vel naturã ſicut q2 ſeqtur Ignis
ergo calidũ nõ tamẽ ecõuerſo calidũ g̃ ignis ⁊ ta-
men nõ opꝫ ꝙ calor ſit prior igne ſed ignis prior eſt
ſuo calore: licet ſequatur ignis eſt ergo calor eſt nõ
tamẽ ecõuerſo ſic in ꝓpoſito. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ
maior nõ eſt vera niſi eadem aſſumptiõe vel vniõe
maneãt aſſumpta qua pri⁹ modo ꝑtes iſ manerẽt
aſſumpte in triduo nõ aſſumpto nõ tñ eadẽ aſſum-
ptione qua totus ⁊ ipẽ prius cũ toto ſed nouis vel
aliis aſſumptiõib⁹ vel vnionibus ſicut tactũ eſt ſu-
pra ⁊ probabiliter põt dici ⁊ ſic de iſto.

¶ Diſtinctionis ſecunde. Queſtio
Quarta ⁊ Ultima.

Quarto ⁊ vltimo
Quero vtrũ Organizatio ⁊
formatio carnis xp̃i ꝑceſſerit
incarnationẽ verbi. ¶ Uide
tur ꝙ ſic. ita ꝙ nõ fuerint iſta
ſimul/ corpus vnde formatũ
eſt corp⁹ vel caro xp̃i fuit ãte
rarius ⁊ poſt formationẽ den
ſius. Sed hoc nõ poteſt fieri ſine motu locali. Mo
tus aũt localis nõ poteſt eẽ in inſtãti. ergo nec iſta
formatio in inſtanti. Cum igitur fuerit in iſta ptꝫ
ꝙ nõ ſimul fuerint iſta. ¶ Secũdo ſic. Corp⁹ illud
vñ formatũ eſt corp⁹ xp̃i vel caro prius fuit figura
tum vna figura ⁊ poſt formationẽ alia. Sed hoc nõ
potuit eẽ ſine mutatiõe q2 ſm aliã figurã occupari
oportet aliũ locum. ergo ⁊c. ¶ Tertio ſic Auguſt.

Auguſt.

dicit ⁊ Mgr ponit in iſta diſtinc. ſequẽti tertia. ca.
vltimo ſup illud Jo. Soluite templũ hoc. ⁊c̃. ꝙ nu
merus. xlvi. ſex dierũ ꝑfectiõi dñici corpis/ q2 di-
cunt philoſophi ꝙ tot diebus forma hũana corpo
ris ꝑficitur. Sed incarnatio fuit in inſtanti ⁊ ſimr
aĩatio g̃ nõ fuerũt iſta ſimul cũ organizatione.

¶ Contra Magiſter in iſta ca. vltimo hui⁹
diſtinctionis ⁊ in ſequẽti diſtin
ctione. 3. ca. vltimo ⁊ allegat in hac diſtinctiõe Au
guſtinũ de fide ad petrũ firmiſſime tene ⁊ nullaten⁹
dubites nõ carnẽ xp̃i ſine diuinitate cõceptã in vte
ro virginis priuſq̃ ſuſcipetur a verbo. Sed ipſum
verbũ in ſue carnis aſſumptiõe ↄceptũ ipſamq; car
nem verbi incarnatione ↄceptã. Allegat etiã Au-
guſt. de trinitate ⁊ Gregoriũ in moralib⁹ vide ibi.

¶ In iſta queſtione ſic proce/
dam. Primo ꝑmittam aliqua ↄcurrẽtia ad incar-
nationem verbi benedictam. ¶ Secundo inqram
Utrũ omnia iſta ſimul fuerũt ſm durationẽ ⁊ quis
ordo iſtorum ſm naturam. ¶ Tertio mouebo ali-
quas inſtantias et ſoluam. ¶ Ultimo ad ratio-
nes principales.

¶ Quantũ ad primũ dicitur
ꝙ quattuor cõcurrũt ad incarnationẽ. ¶ Primũ
fuit trãſlatio materie debite ad locum generatõis
in vtero virginali. ¶ Scd'ꝫ fuit formatio corporis
xp̃i vel carnis ſeu fabrice corporalis. ¶ Tertium
fuit aĩatio ſeu aĩe ĩfuſio. ¶ Quartũ vnio vel aſſũ-
ptio totius aĩati. In nobis eñ prio eſt motus loca
lis nature ad locũ generationis in matre Puta ad
matricẽ ⁊ ĩ matrice alteratio multe alteratiõis diſ
poſitiue ad formã corporis ⁊ diuerſitatẽ organorũ
vel membroꝝ ⁊ iſte alterationes ſunt vel mot⁹ ⁊ tã
dem ex parte corporis ſequitur cõpleta organiza-
tio ⁊ ꝑfecta ⁊ vlterius infunditur aĩa a deo Ita ꝙ
organizatio dupliciter accipi poteſt. Uno mõ diſ-
poſitiue ⁊ ſic nõ eſt niſi diſpoſitio ⁊ alteratio mate-
rie ſm diuerſas ptes ſuas aliter ⁊ aliter diſpoſitas
ad diuerſa membra vel organa ⁊ eſt vere motus.

4. adver bi incar nationes ↄcurrẽtia.

Organi. duplex.

Alio° põt accipi cõpletiue ⁊ ꝑfecte qñ habet̃ fo*a
que dat ſubãliter eſſe carnis ⁊ oſſis ⁊ illa eſt vnica
forma mixtiõis ꝑuta aĩe rõnali ſicut dixi in ſcdo ⁊
ſic organizationẽ ꝑcedit alteratio in nobis ⁊ orga
nizatione cõpleta in nobis ſequitur aĩatio. Acci-
piẽdo g̃ indiſtincte organizationẽ ſeu corporis for
mationẽ numeraui quattuor ꝑdicta ad incarnatio
nem cõcurrentia. Et hec de prio articulo ꝑncipali

¶ Quantum ad ſecũdum di/
co primo de orgine nãli iſtoꝝ ꝙ primũ locuꝫ tenet
trãſlatio materie ad locũ gñationi ↄuenientẽ puta
ad matricẽ virginis. Secũdo fuit formatio corpo-
ris xp̃i in matrice ⁊ organizatio ipa. Tertio fuit
aĩatio vel aĩe infuſio. Et ſic tota natura perfecta.
Quarto fuit vnio vel aſſumptio ⁊ iſte ordo natura
lis incipiẽdo ab vltimo. Nam cũ vnio nõ ſit niſi re
ſpectus quidã fundatus in tota natura primo ⁊ im
mediate ſicut dictũ eſt in qõne ꝑcedẽte et reſolutio
vel reſpect⁹ neceſſario ꝑſupponat fundamẽtũ ſicut
naturalr pri⁹ ipo precipue de reſpectu eẽntialr di
ſtincto a fundamẽto ⁊ accidẽtali ſibi ſicut ẽ in ꝓpo-
ſito. Patꝫ ꝙ vnio ad diuinũ ſuppoſitũ ꝑſupponit
totã naturam integrã ⁊ perfectã ⁊ per ↄñs corpo-
ris aĩationẽ. Simuliter etiã corporis aĩatio ꝑſup-
ponit corporis formationẽ q2 act⁹ actiuoꝝ nõ ſunt
niſi in patiẽte diſpoſito ſcdo de aĩa. Et ita quartuꝫ
ꝑſupponit naturaliter tertiũ ⁊ tertium ſcdm. Silr
etiã ſcdm ſcꝫ carnis vel corporis fo*atio ſeu corpo
ris organizatio ꝑſupponit primũ q2 fetus format̃
in matrice tanq̃ in loco naturali ad hoc deputato/
⁊ ita ſi materia nõ eſt preſens oꝫ eã primo ad locuꝫ
illũ trãſferri ante corpis fo*ationẽ. Añ dico ſaltẽ
ordine nature Et ſic pꝫ ordo nãlis iſtoꝝ quattuor.
¶ De ſimultate vel ordine duratiõis iſtoꝝ q̃tuor.
Dico abſolute ꝙ iſta oĩa fuerũt in eodẽ inſtãti du-
rationis opante ſpũ ſancto in vtero ꝟginis: ita ꝙ
trãſlatio materie ad locũ ↄuenientẽ ⁊ organizatio

Nãlis or do ↄcurrentiũ in incar. ꝓ bi.

Ariſt. 2. de aĩa.

Simul- tas vl' du ratio ꝑdi ctorum.

pfecta q̄tū ſufficit ad aīationē ⁊ aīatio ⁊ vnio totius nature in eodē inſtanti durationis ⁊ ſimul ſunt facta. ¶ Primo qr hoc atteſtat̄ virtuti diuine opanti ibi mirabiliter. ¶ Scđo qr nō appet rō nec ꝯgruētia q̄re duo prima fuerunt facta p tp̄s. Puta mřie trāſlatio ⁊ ip̄i᷒ diſpō ad formā ſubſtātialē primam donec eē corporeū qr rōnabiliter pōt dici q̄ nec talis trāſlatio nec talis diſpō que in nobis eſt alteratio fuerūt vere mot᷒ ſucceſſiui ſed inſtātanee mutationes vna ad locū alia ad formā licet nō ſic in nobis qr in nobis ſunt ꝓ͠e mutatiōes ſucceſſiue ⁊ veri motus ⁊ impoſſibile eſt eas fieri vel aliq̄s eiuſdem rōnis in inſtāti quacūq; ꝟtute ſicut ⁊ motū verū vt dictum eſt in primo ⁊ in ſecūdo.

pulchre rationes

¶ **Nota** hic q̄ nō oꝫ dicere trāſlationē materie ad matricē fuiſſe factā in iſtāti incarnationis ſed ante potuit in tp̄e ⁊ nāliter fieri per ꝟginē niſi forte dicat̄ q̄ in matrice nō ꝑerat ſufficiēs materia ad foꝛmationē coꝛporis ⁊ opoꝛtuerit suppleri reſiduū per miſſionē inſtātaneā ꝟtute ſpūs ſctī. ¶ Tertio pꝫ hoc ſpāliter de organizatōne ꝯpleta q̄ ſimul duratiōe fuit cū aīatiōe ⁊ vniōe ⁊ pari rōne aīatio cū vniōe qr alias ꝟgo nō genuiſſet deū ⁊ hoīem. Nā organizatiōe cōpleta ceſſauit actio virginis. Et ſimiliter etiā aīatio ſi p̄ceſſiſſet duratione ip̄am vnionē idē ſeq̄tur. ¶ Quarto ēt qr ad hoc ſeq̄tur q̄ natura hūana xp̄i aliqñ fuiſſet ſuppoſitata ꝓprio ſuppoſito qr ex quo ponitur natura ſubāīis cōpleta ſm̄ gen᷒ ſpēm ⁊ indiuiduū nō vnita extrinſeco ſuppoſito neceſſario ponit̄ vel relinquit̄ in ꝓprio ſuppoſito qr ꝓpriū ſuppoſitū nature create dicit negationē actualis inītētie vel depēdentie illi᷒ nature ad extrinſecū ſuppoſitum vt pꝫ. Hoc aūt nō eſt verū. Sicut enim natura humana manēs in eſſe nūq̄ poſt vnionē fuit relicta ita nec ante aſſumptionē fuit aliqñ nō aſſumpta. ¶ Quinto idē ſuppoſito fuit hō genitus vel cōcept᷒ ⁊ nat᷒ ⁊ augmētat᷒. Sed homo ille augmētat᷒ ⁊ nat᷒ eſt ver᷒ deus ꝰ etiā cōcept᷒ eſt ver᷒ deus. Hoc ꝯfirmatur auctoritate Auguſt. de trini. ⁊ ponit̄ in lr̄a dicentis ſic. Non aūt in vtero virginis prius caro ſuſcepta eſt ⁊ poſtmodū diuinitas venit in carnē: ſed mox vt verbū venit in vterū ſeruata vnitate ꝓprie nature factū eſt caro ⁊ pfect᷒ eſt hō in vnitate carnis ⁊ anime nat᷒. Hoc etiā dicit Grego. in moralibus. Angelo inq̄t annunciante ⁊ ſpū aduenıente mox verbū in vtero mox intra vterū ꝟbum caro. Hec de ſecundo articulo principali.

Nota hec.

Grego.

¶ **Quantum ad tertium articulū** inſto tripliciter. ¶ Primo ſic. Impoſſibile eſt aliq̄d trāſferri localiter niſi p motū localē vt vr̄ qr loci mutatio nō eſt niſi motus. Sed motus localis cū ſit p eēntiā ſucceſſiuū nō pōt eſſe in inſtāti ꝰ illa trāſlatio mřie nō fuit in inſtāti aīatiōis ⁊ vnionis. ¶ Scđo ſic ſubſtātia gñabilis nō hētur niſi p gñationē q̄ eſt termin᷒ vel mot᷒ niſi forte p creationē p quē modū nō fuit natura hūana habita in xp̄o Sed illum vero motum oꝫ eſſe in tp̄e ⁊ nō pōt haberi in inſtāti igr̄ natura hūana xp̄i nō fuit habita in inſtāti. ¶ Tertio ſic. ꝟgo mat̄ coopata ē aliq̄d actiue vt vr̄ ad gñationē filij vt dicetur infra ⁊ per ꝯñs ad illā tranſlationē materie ⁊ organizationē ⁊ diſpōnē materie. Sed īpoſſibile ē q̄ creatura cooperetur deo ad trāſferēdum corpus de loco ad locum in inſtāti. Hoc eñ ſoli virtuti īfinite ꝯuenit. Similiter ad diſponēdū ſm̄ qualitates ī qb᷒ eſt motus in inſtāti pari rōne ꝰ illa nō fuerūt in inſtāti in ꝯceptiōe xp̄i ⁊ p ꝯñs nō in īſtāti aīatiōis nec vniōis

Inſtātie circa p̄dicta.

¶ **Ad iſta reſpōdeo** Ad primū q̄ aliq̄d trāſferri localiter de loco ad locū pōt fieri ſine motu locali q̄ vere ſit mot᷒ ⁊ aliq̄d ſucceſſiuū ſed p mutationē inſtantaneā ſimplicē ⁊ indiuiſibilē virtute diuina ſaltem ſicut fieret de corpore xp̄i in altari poſito q̄ nō remaneret in celo ſicut poſſet deus facere. Tūc enim de celo trāſferretur ad altare in inſtanti ſic in ꝓpoſito. ¶ Aliter reſpondēt alij q̄ motus localis per id qđ eſt virtute diuina pōt eſſe in inſtāti. Sꝫ iſtud improbatū eſt in ſcđo. ¶ Ad ſcđm dico q̄ ſubſtantia gñabilis virtute nature non habetur niſi p motum vel alterationē p̄uiam gñationi ⁊ ip̄am generationē que ē mutatio terminās illū motū quocunq; modo. Sed virtute diuina pōt hr̄i ſimiliter ſic q̄ in eodē inſtāti ſint due mutatiōes quaꝝ vna ſit p̄oꝛ natura ⁊ diſpoſitiua ad formā ⁊ alia ſit generatio ip̄a īductiua forme. ¶ Ad terium dico q̄ ſi trāſlatio illa materie fuit in inſtanti et etiam alteratio diſpoſitiua ad formam incorpoream fuerunt in inſtanti ipſius generationis ⁊ eductionis forme corporee ſicut puto q̄ ad illas non fuit cooperata beata virgo actiue nec opoꝛtet hoc ſed deus immediate fecit eas. Sed ſuppoſito q̄ cooperata fuerit actiue ad generationem de quo diceretur infra. Dico q̄ fuit cooperata ad eductionem inſtantaneam forme ſubſtātialis corporee que educitur in inſtanti etiam in alijs a parētib᷒ qnoquo modo iſtud ſit intelligēdū ⁊ ita nō tollitur ab ea ratio matris vel parentibus imo vere genuit dominum noſtrū Jeſum Chriſtum.

Solu. inſtātiarū p̄cedētiū

¶ **Ad primum principale** dico q̄ motus rarefactiōis nec cōdenſationis ſiue ſit localis ſiue nō: qr planū eſt q̄ p ſe primo non eſt localis licet ip̄m frequēter cōcomitet̄ localia. Rarū eñ ⁊ denſum ſunt qualitates nō poteſt eſſe nec fieri in inſtāti ſed id ipſum qđ fieret p motum fieret a deo ⁊ poſſet fieri per ſimplicē mutationē ⁊ inſtātaneam ſine motu. ¶ Per idē ad ſcđm de figuratione. ¶ Ad tertiū reſpondeo ſicut Magiſter in litera q̄ Auguſtinus nō intelligit organizationē dñici corporis fuiſſe factam. 46. diebus q̄tum ad illud qđ ſufficiebat ad aīationē. Sed illa facta eſt in inſtāti ſicut dictū eſt ſupra: ſed hoc dicit Auguſtinus pro tāto qr in illo inſtāti cōceptionis diſtinctio mēbroꝝ dñici corpis a deo tenuis erat et parua vt hūano ſēſui vix poſſet ſubijci: ſꝫ dieb᷒ illis. 46. q̄s memorat Auguſtinus perfecta eſt magis ⁊ notabilis ſenſui facta: quare ⁊c̄.

Ad arg. p̄ncipa.

¶ Diſtinctionis tertie Libri Tertij ſententiarum. Queſtio Prima.

Circa diſtinctionē tertiam. Quero vtrum beata virgo cōtraxerit pctm̄ originale. ¶ Videt̄ q̄ ſic. Ad Romanos. 5°. Oēs in Adā peccauerūt. Sed hoc nō pōt itelligi niſi de peccato originali ꝰ btā ꝟgo fuit de numero oīm

Ad ro. 5.

D iij.

August. nec ipſaȝ alicubi excipit apl's ergo in adā peccauit.
¶ Itē Auguſt. 2. de ciuitate dei ca. vi. Oēs ĩ pec-
catis mortui ſunt vel q̄ ppria volūtate ꝯtcerūt ſicut
alij peccatores pctō actuali vel qui originaliter a
primis parentibus ꝯtraxerūt. ¶ Item de fide ad
Petrū. Firmiſſime tene ꝛ nullatenus dubites oēs
qui per cōcubitū viri ꝛ mulieris cōcipitur impieta
ti ſubiectum. ¶ Itē rōne ſic non dȝ attribui matri
xpi illud qđ derogat ſingulari priuilegio xpi. Sed
hoc derogat priuilegio xpi ergo ꝛc. Probatur mi
August. nor per Auguſt. ſup illud Iohā. Ecce agnus dei.
vbi dicit de xpo q̄ ſol⁹ agnus qꝛ ſolus inocēs q̄ꝛe.
Glo. de. ꝛc. ¶ Itē gloſator decretorum diſtinc. 3. ca. 1. Di-
cit q̄ cōceptio ꝟginis glorioſe nō eſt celebrāda: qꝛ
in peccato originali fuit cōcepta igitur.

August. ¶ Contra Auguſt. dicit de natura ꝛ gr̄a q̄
cum de pctīs agitur nullā volo
habere de Maria qōnē ergo videẗ q̄ nō contraxit
Anſel. originale. ¶ Itē Anſelmus de ꝯceptu ꝟginali di-
cit. Nēpe decebat vt ꝯceptio illi⁹ hoīs de mr̄e pu-
riſſima fieret q̄ tanta puritate niteret qua neq̄ ſub
deo maior intelligi. Sed ſi btā virgo ꝯtraxit origi
nale maior puritas potuit itelligi ſcȝ ſub xpo quia
ſi nō ꝯtraxiſſet purior fuiſſet. ergo ꝛc. Similiẗ etiā
angeli boni nunq̄ȝ fuerūt in peccato ꝛ ita eſſet ma-
ior puritas ſub deo. igitur ꝛc.

¶ In iſta queſtione ſic proce/
dam. ¶ Primo diſtinguā de cōceptione ꝛ aplica-
bo ad ppoſitum. ¶ Scdo ponā vnam opinionē ꝛ
eius motiua. ¶ Tertio ponā aliā quā intendo te-
nere. ¶ Quarto r̄ndebo ad rōes pncipales ꝛ aliorȝ.

¶ Quantū ad primū Dico q̄ con-
ceptio alicu-
ius hoīs vel mulieris naturaliter ppagate diuer-
ſimode accipitur. Uno mō p cōmixtione ſeminum
viri ꝛ mulieris q̄n incipiūt agere mutuo ꝛ pati adi-
uicē. Alio⁰ accipiẗ p totali ſoꝛmatiōe ꝛ pceſſu orga-
nizationis corpis vſq̄ȝ ad aīationē vel aīe infuſio-
nem. Tertio⁰ accipiẗ ꝛ magis pprie p aīatiōe ipſa
ꝛ inſtāti illo infuſiōis aīe dꝛ fetus ꝛ tūc eſt ꝯceptio
pctm̄ ori q̄n eſt aīa. ¶ Scdo dico q̄ pctm̄ originale dupl'r
gi. dupl'r pōt accipi. Uno⁰ ſoꝛaliter p carentiā iuſticie dbite
ineē qua aīa ſoꝛal'r ꝛ denoīatiōe extrinſeca dꝛ iuſti
cia. Alio⁰ pōt accipi radicaliter ꝛ quaſi potētial'r:
ꝛ dꝛ tūc aliq̄d quo poſito ſet⁹ pōt tunc ꝯhere pctm̄
originale q̄cq̄d ſit illud pmū nō pōt nec ē niſi ĩ aīa
Scdm̄ ꝟo poniẗ ex pte corpis ſicut in fetu vel ppa-
gatiōe nāli. ¶ Ad ppoſitū q̄tū ad materiā ſubie-
ctā ſpectat. Dico q̄ intētio ē loq̄ de ꝯceptiōe ꝟgis
accipiēdo ꝯceptionē Tertio⁰ ꝛ accipiēdo pcm̄ ori
gīale prio⁰. Certū ē ei q̄ añ īfuſionē aīe nō potuit
ꝯhere pctm̄ origīale prio⁰. ſ. actu ꝛ ſoꝛal'r acceptū.
Nā peccatū originale nō eſt ſoꝛal'r niſi in aīa ſicut
nec illa iuſticia originalis correſpondēter.

t. opi. de ¶ Quantū ad ſcdȝ articulum ē vna
ꝯcep. vir opinio multorȝ
gis Ma. ſolēniū doctorȝ q̄ btā ꝟgo ꝯrit pctm̄ origīale. Ad
hoc adducūtur auctes ꝛ rōnes. ¶ Pria auctori-
tas ē apl'i ad Roma. 5. q̄ allegata ē ante oppoſitū.
Adro. 5. ¶ Scda ē Auguſt. ꝯtra Iulianū vbi dicit. Immu
Auguſt. nis a pctō nemo cerniẗ niſi xps q̄ nō hūit in carne
legē ſpūi repugnātē. ¶ Tertia auctoritas ē eiuſđ
ſup Gene. ad lr̄aȝ Ubi dicit q̄ xps id originale nō
ꝯtraxit qꝛ ſic in ea. ſ. ꝟgīe glorioſa ꝯcept⁹ fuit nō vt

corp⁹ ſeīe ſi igẗ rō eſt bona ſeq̄tur q̄ ꝟgo ꝯrit qꝛ p
cōmixtionē ſeminū ꝯcepta fuit. Itē eodē libro dic̄
q̄ leui ꝛ Maria in lūbis decīat⁹ fuit ğ Maria ita
ꝯtraxit originale ſicut leui. ¶ Quarta auctoritas August.
eſt eiuſđ in pnoſticō. ca. 2. Ubi dicit Scdm̄ apl'm
oēs in Adā peccauerūt ita q̄ dñs Jeſus nat⁹ ē ſine
ſeīe ꝛ addit oēs excepto xpo origīale ꝯrerunt. Et
Ratio ei⁹ eſt qꝛ oīs carnal'r naſcēs nā eſt fili⁹ ire ꝛ
hoc nō eſt niſi p pctm̄ origīale ſoꝛal'r ꝯctū ğ ꝛc. Et
de baptiſmo puulorȝ eandē ſn̄iam hȝ. ¶ Quīta au-
ctoritas ē. b. Iiero. ſup illđ ps. De manu canis vni Iiero.
cā meā dicit q̄ ſola aīa xpi fuit ſine pctō. ¶ Sexta
auctoritas ē Leonis pape in q̄dā ſmone de natiui Leo pa.
tate dñi vbi dicit q̄ ſicut xps nullū a reatu liberȝ re
pit ita liberādis oīb⁹ venit. ¶ Ultia auc̄. eſt. b. an Anſel.
ſelmi. 2. lib. cur de⁹ hō ca. 6. vbi dicit de ꝟgīe q̄ ca
ro ei⁹ in iniq̄tatib⁹ cōcepta fuit ꝛ in pctō ꝯcepit eaȝ
mr̄ ei⁹. Dices q̄ nō ē dictū ei⁹ ſȝ diſcipuli ſui. Satȝ
vꝫ eē de intētiōe ei⁹ alibi de ꝯceptu ꝟgīali ca. 4⁰.
vbi dicit De xpo nr̄e intētōi nō repugnat vt maſſa
corpis xpi ſine pctō fuerit q̄uis de maſſa peccatri
ce fuerit: igẗ maſſa ꝟgis peccatrix fuit. hoc dicit ex
pſſe Berna. ĩ epl'a ad lugdunēſes q̄ ē in ordie epl'a Berner.
rū. 163. vbi arguit ſic btā ꝟgo nō potuit p⁹ eē ſan-
cta q̄ eē Sȝ aīa rōnalis ē eođ inſtāti in q̄ creaẗ cor
pori infūditur ꝛ macula origīali īficiẗ ꝛ ĩ eođ iſtā
ti nō ſtāt ſimł gr̄a ꝛ pctm̄ ğ ſaltē p prio iſtāti pctm̄
origīale ꝯrit nec in illo ſctificari ſȝ poſt hñ. Et di-
cit ibiđ q̄ ꝯcep⁰ ei⁹ nō ē celebranda. verȝ eſt tñ q̄ ar
gumētū ſuū nō ꝯcludit. Tñ planū ē q̄ ē intētio ei⁹
Uꝫ igẗ ſm̄ pdictas auctes q̄ btā ꝟgo pctm̄ origīa
le ꝯrit. ¶ Adducūtur ēt ad hoc aliq̄ rōnes pbabi Rões. t.
les ¶ Pria ē iſta. nō ē rōnabile attribuere mr̄i dei opi. q̄. b.
ꝛ creature qđ eēt attribuēdū deo ſi ꝯcipeẗ vł gn̄areẗ ꝟgo fuit
ab hoīe. Sȝ poſſibile fuit abſolute ꝛ ē q̄ pſona di- ꝯcepta ĩ
uina aſſumpſiſſet nām ꝟtute ſeīs ꝟilis ppagatū ita pctō ori-
q̄ ꝟe fuiſſet fili⁹ viri gn̄antis ſicut ꝟbū ſuo⁰ ē fili⁹ ginali.
mr̄is ꝛ tūc nō ꝯriſſet originale dato q̄ ſicut nāliter
ppagatus fuiſſet igitur nō vꝫ iſtā puilegiū poſſe at
tribui mr̄i dei vel creature pure ſaltē nō ē cōgruū.
Nec valet dicere q̄ nō ē tm̄ puilegiū hic ſicut ibi qꝛ
ſi de⁹ fuiſſet a viro genit⁹ verȝ eſt q̄ pctm̄ nō ꝯriſſet
ſed nec potuiſſet nō ſic de ꝟgine qꝛ nō video quare
deus nō potuiſſet ꝯriſſe origīale ſm̄ nām talem ſic
carnaliter ppagatū ſic dictū eſt ſupra đ pctō actua
li. ¶ Cōfirmatur rō qꝛ in inſtāti infuſiōis aīe ĩ cor
pore potuit aſſumi nā ꝟginis a diuīo ſuppoſito qꝛ
hoc nullā īplicat ꝯdictionē ꝛ ibi factum fuiſſet ali
quid nat⁹ q̄ȝ mō ſcilicet vt eſſet deus vel dea ꝛ vide
tur q̄ deueniſſet q̄ mater deificata deū genuiſſet vt
videtur ita bene ꝛ meli⁹ ſicut q̄ ab originali pſua-
ta. ğ ꝛc. ¶ Scda ratio non eſt probabile vel con-
gruum ponere q̄ aliquis eximatur a redemptione
facta per Chriſtum ꝛ quātum ad deletionem culpe
ꝛ quantum ad apertionem ianue Probatur p Au August.
guſtinum de pfectione iuſticie q̄ dicit aliquē fuiſſe
vel eſſe cuius nō ſit neceſſaria Chriſti redēptio di
cit cōtra ſcripturā que dicit q̄ oes in Adam pecca
uerunt. Et cōtra ſententiam ſaluatoris qui dicit.
Non egent qui ſani ſunt medico ſȝ qui male habēt
Et nō veni vocare iuſtos ſed peccatores. Sed qui
dicit beatam virginem nō ꝯtraxiſſe originale dicit
eam excipi a redemptione Chriſti ꝛ quātum ad de
letionem culpe patet qꝛ culpam nō habuit ꝛ quātū
ad apertionem celeſtis ianue cōſequenter: quia ia-

nua celeſtis nõ clauditur niſi propter culpam q̃ ieſt vel infuit quia clauditur in penam ergo ⁊c. Dices ꝙ non excipitur per hoc a redemptiõe facta ꝑ chriſtum quia multo perfectius fuit redempta q̃ alij. Nam merito paſſionis Chriſti fuit a peccato preſeruata ⁊ nõ ſolū purgata ſicut alij. Similiter etiã dices ꝙ quãtum ad ianue apertionem quia merito paſſionis Chriſti ſecūdum diuinam ordinationeȝ fuit ſibi aperta ita ꝙ q̃tūcunq̧ caruiſſet peccato ſi bi mortua fuiſſet ante paſſionem Chriſti nõ intraſſet nec inueniſſet ianuam apertam ſicut nec alij patres ſancti qui ſine peccato originali deceſſerunt ⁊ tamen ad limbum deſcenderunt. Diceretur ꝙ licet ita poſſit dici tamen videtur conuenientius dicere niſi peccatum ⁊ ſeruitutem eius incurriſſet nõ fuit redempta. Ex quo enim ſeruitutem non habuiſſet de qua ſeruitute fuiſſet redempta. Preterea de apertione ianue quia ſicut dictuȝ eſt ſupra propter hoc paſſio Chriſti fuit apertiua ianue: quia ſatiſfactiua pro peccato. ita ꝙ ſi fuiſſet aliquis qui peccatū nunq̃ contraxiſſet ⁊ ante paſſionem ⁊ mortem chriſti mortu⁹ fuiſſet ianua vt videtur fuiſſet ſibi aperta ⁊ ſic reddit idem quod prius. ſcilicet ꝙ cum per mortem Chriſti ianua fuerit aperta omnibus oẽs peccatum contraxerunt preter Chriſtum qui aperuit eis ⁊ omnibus propter peccatum fuit clauſa.

¶ Tertia ratio quia nõ eſt probabile ꝙ pene inflicte pro peccato fuerint in beata virgine ⁊ non fuerit peccatum in ea. Pene enim in ea non fuerūt aſſumpte ſicut in Chriſto vt patet. Si dicas ꝙ derelicte ſunt in ea ad exercitium virtutis ⁊ meritum. Contra ſi iſta cõcluſio eſt bona quare in ſtatu innocentie nõ fuerit congruum illas penas eſſe. Videtur ergo ꝙ beata virgo cum fuerit propagata ſecūdum legem nature ab Adam ⁊ quantum ad hoc filia ade ꝙ ipſa peccauit in Adam ⁊ incurrit ſecundum legem punitiuam peccati ade que talis erat ꝙ ex demerito ade quicūq̧ vel quecunq̧ propagaretur ab ipõ modo naturali priuaretur iuſticia debita ⁊ ſic peccatum incurreret. ⁊ hec de ſecūdo articulo principali.

¶ Quantum ad tertium ar/

2ª opi. d cõcep. b. Marie ꝓ gis quaȝ auctor ſequitur — ticulum videtur mihi dicẽdum ꝙ deus potuit ⁊ decuit hoc fieri ꝙ ipẽ preſeruaret virginem matrem ſuam dulciſſimã ne peccatum originale cõtraheret in ſua cõceptione tertio modo dicta ita ꝙ de facto beata ꝟgo originale nõ ꝯtraxit. Q; aūt deus hoc potuerit facere patet q2 ſicut nõ iplicat ꝯtradictionem aĩam virgis eẽ ſine pctõ originali pro aliquo inſtanti poſt ſuã infuſionẽ ita nec in inſtãti ſue creationis vel infuſionis. Cū ergo deus poſſit eẽ illud extra ſe quod nõ implicat ꝯtradictionem de⁹ eã potuit p̃ſeruare a pctõ originali ne ipã ꝯtraheret illð ergo ⁊c. Sed ꝙ decuit ꝓbatur primo ſic. Decuit vt xp̃s merito ſue paſſiõis future ꝑfectiſſime mediaret int̃ deū ⁊ ſuam matrẽ q2 int̃ ꝓximiores ſibi ꝑſonas mediare nõ poterat. Sed xp̃s nõ mediaſſet ꝑfectiſſime īt̃ eos niſi m̃reȝ a pctõ originali p̃ſeruaſſet. nã ꝑfecti⁹ eſt mediare oĩno a culpa p̃ſeruare q̃ dimittere labi in culpam ⁊ poſtea purgare. Et eſt exẽplū

Exẽplū anſelmi. — Anſelmi ad hoc ſi aliqs ꝓpter offenſam patris punit filios exilio ⁊ naſcatur fili⁹ cui⁹ ſeruitiū magis placet regi q̃ exiliū ⁊ remittat ſibi exiliū nõ ꝑfecte recõciliat̃ ſibi q2 nõ remittit ſibi offenſam ſȝ manet inimicus. Sed ſi eſſet aliqs q̃ mediaret iter regẽ ⁊ vnum aliū naſciturū int̃m ꝙ rex nec imputaret ſibi offenſam nec indiceret exilium ſed liberaret eū ille ꝑfecte mediaret. Sic putandū eſt in ꝓpoſito ꝙ xp̃s perfecte mediauit inter p̃rem ⁊ m̃rem int̃m ꝙ nūq̃ deus pater fuit offenſus m̃ri. Durū eñ vr̃ michi ꝙ pater vel fili⁹ dei fuerit aliquãdo offenſus m̃ri dei.

¶ Scða ratio ꝑfectiſſimus mediator nõ ſolū liberat a pena minori ſed a maxima pena ꝯgruū ẽ ergo ꝙ p̃ſuet. Si pctm̃ ẽ maxĩa pena q2 ꝓuat bonū iuſticie quod eſt maximū.

¶ Tertia rõ Chriſt⁹ fuit ita ꝑfectus mediator ꝓ m̃re ſua ꝙ ipſa tenebat̃ ſibi in ſummo pacto amoris. Sed non fuiſſet ſic obligata ad diligendū ipm̃ in tãto gradu. Si ꝑmiſiſſet eã cadere in pctm̃ ⁊ poſtea purgaſſet eã. Ponit̃ exẽplū. Sicut aliqs magis p̃ſeruaret a luto aliquẽ. Si ipẽ p̃ſuaret ne caderet q̃ ſi poſtea ipm̃ ꝑmiſſū cadere ĩ lutū erigeret ꝗ ⁊c.

¶ Quarta rõ de⁹ nõ ꝑmittit aliqð malū euenire niſi ex eo ꝯſequat̃ mai⁹ bonū igit̃ ſi dimiſiſſet m̃rem ſuã originale pctm̃ cõtrahere vt poſtea purgaret̃ ꝑ grãȝ mai⁹ bonū videret̃ maculas cõtrahere ⁊ purgari q̃ ab oĩ labe pcti oĩno p̃ſeruari qð eſt falſum q2 tūc illud mai⁹ bonū deberet poni in xp̃o. Sili etiã q2 tūc mai⁹ bonū eẽt mortalit̃ peccare ⁊ purgari q̃ a mortali pctõ p̃ſeruari qð pȝ eẽ falſuȝ. ꝗ ⁊c.

¶ Quinta rõ illð ẽ attribuendū m̃ri dei qð eſt ꝑfectiõis vel dignitatis ĩ ea ⁊ nõ derogat ſingulari ꝓuilegio filij ſui vt vr̃. Sȝ nõ derogat ſingulari ꝓuilegio filij ſui q2 nec ꝯxit actualr̃ nec radicaliter ſeu virtualiter q2 nõ fuit ſeminalr̃ ab Adam ꝓpagat⁹: btã aūt ꝟgo ꝯtraxit radicalr̃ vel ꝟtualr̃ q2 fuit ſeminata ab adã ſcd̃m legẽ ꝯcupiſcentie ergo ⁊c.

¶ Sexta rõ eſt q2 xp̃s nõ debuit negare per grãm qð potuit ſibi ꝯuenire ꝑ nr̃aȝ ſȝ ſi hõ ſtetiſſet nõ cõtraxiſſet pctm̃ originale ꝑ nr̃am ꝗ ꝑ grãȝ non ꝯxit.

¶ Septima rõ eſt ad ꝑfectionẽ vniuerſi vt hẽant oẽs grad⁹ poſſibiles circa pctm̃ originale. Nã ſicẽ dare extrema ita ⁊ mediū. Sȝ ẽ dare ꝑſonã q̃ nec ꝯxit original: ꝟtualr̃ ſeu radicalr̃ nec totalr̃ nec ĩ cã nec in effectu ſicut xp̃s. Eſt dare ꝑſonas q̃ ꝯxerūt ⁊ cãliter ⁊ actualr̃ ſicut alij ꝓpagati ab adã ꝗ eſt dare ꝑſonã q̃ ꝯxit ꝟtualit̃ ⁊ nõ actualit̃ cuiuſmõi fuit btã ꝟgo maria.

¶ Vr̃ ꝗ mihi dõm ꝙ btã virgo tenuit modū mediū q̃rū ad hoc int̃ filiū ſuū ⁊ alios ſicẽ deductū eſt in iſta rõne. Et hec de tertio articulo. — ꝯcluſio

¶ Quantum ad

4m articulū R̃ndeo primo ad auctoritates apli ⁊ ad alias ſacre ſcripture ꝙ oẽs hoĩes ab Adã contraxerūt ꝟtualiter ⁊ de ſe niſi aliūde liberent̃ ⁊ ⁊ ita mõ ꝓpagatiõis egẽt grã dei a pctõ liberante vel p̃ſeruãte ⁊ ſic ſoluit̃ illud quod hr̃ ca. 3. ad Romanos. Sic etiã ſoluūtur oẽs auctoritates adducte ꝓ opinione primã. — Ad rões ꝓncipa.

¶ Ad rationes dico ꝙ nõ ꝯtrahere originale nõ eſt ꝓuilegiū quia innocentia que excludit origiale ⁊ actuale cõicata ẽ angelis ⁊ ꝓmis parẽtib⁹ idõ ꝯcipi ſine originali nõ ẽ ſpãle ꝓuilegiū xp̃o cõcipi ſine originali ex mõ ꝓpagatiõis ⁊ ita nã liter ẽ ſpãle ꝓuilegiū xp̃o ⁊ ꝓpriū.

¶ Ad gloſatorẽ dico ꝙ ſuã habuit opinionẽ.

¶ Ad rõnes aliorū. Ad primã dico ꝙ nõ fuiſſet ſimile q2 alio mõ fuiſſȝ fili⁹ dei fili⁹ ade q̃ ꝟgo maria fuiſſet filia ade. Ad ꝯfirmationẽ dico ꝙ ſi fuit ꝯgruū q2 id ſuppõm fuiſſet fili⁹ ⁊ filia lȝ poſſibile fuerit. Ad 2am rõnẽ dico ꝙ maxĩe idiguit redẽptore q2 ſi ꝯxit imo nobiliori — Ad rões aliorum.

modo indiguit ⁊ moꝛe Chꝛiſti modo nobilioꝛi cir
ca ipſam operata ẽ ⁊ hoc vt preuiſa. Sicut qui ſe nõ
poteſt releuare a pꝛecipitatione vel ab aliquo caſu
non minus indiget pꝛeſeruatoꝛe ſiue conſeruatoꝛe
Ad aug. ne cadat ꝗ̃ cadens ab erectoꝛe. ¶ Auctoꝛitas au
guſtini nõ eſt cõtra nos vt patet per dicta. Et quã
do dicitur ꝙ cõuenientius eſt dicere ꝙ ſi nõ contra
xiſſet ⁊ moꝛtuus fuiſſet ante paſſionẽ chꝛiſti ꝙ ei ia
nua clauſa nõ fuiſſet ſed intraſſet regnum celoꝛum
Nego qꝛ Johãnes in vtero ſanctificatus ⁊ patres
veteris teſtamenti licet ſine peccato oꝛiginali moꝛ
tui ſint tamen eis fuit clauſa vſ ad poſt paſſionẽ nec
intrare poterant qꝛ ſtatuit pater nullum ad regnũ
celoꝛum admittere niſi pꝛecium eſſet in effectu ſolu
tum. Acceptauit em̃ ſatiſfactionem filij ad pecca
ti ſatiſfactionem ⁊ etiã ſue matris ab oꝛiginali pꝛe
ſeruationẽ vt pꝛeuiſam vt exibitam vero ad ianue
apertionem. ¶ Ad tertiam dico ꝙ illas penas in
flixit deus poſteritati Ade ꝙ omnes virtualiter ⁊
cõcupiſcentialiter geniti cõtraxerunt vel cõtraxiſ
ſent quãtum eſt ex modo ꝓpagationis: ⁊ ſic modo
in baptiſmo remittit oꝛiginale nõ penas cõſequen
tes ita poteſt pꝛeſeruare aliquem vt pene inutiles
auferantur ⁊ nõ alie. Et cum arguis de ſtatu inno
centie ꝙ debuiſſent ineſſe hoc nihil valet qꝛ in illo
ſtatu nec foꝛmali nec virtuali cõtraxiſſent oꝛigina
le modo virgo digniſſima quãtum in ſe fuit cõtra
xit igitur ⁊c. ¶ Ad beatum bernardum tamẽ dico
Ad ber. ꝙ videtur eſſe illius opinionis ꝙ fuit in oꝛiginali
peccato ꝯcepta ſed quia aliter videt̃ dicẽdum bea
to Anſelmo non videtur michi cum eo tenendum.
quare ⁊c̃.

¶ Diſtinctionis tertie.
Queſtio Secunda.

SEcundo quero. Utrum beata virgo potuit
eſſe in peccato oꝛiginali ſo
lum per inſtans vnũ. Ita ꝙ
in tempoꝛe habito ad illd in
ſtans ſue cõceptionis potue
rit eẽ purgata. ¶ Uidetur
ꝙ nõ. Illud qđ ẽ ſub aliquo
vno inſtanti tñ nõ eſt niſi in
8. phiſ. potentia in illo octauo phiſicoꝝ. Mobile em̃ dum
mouetur eſt in ſpacio ſibi equali ſolũ ꝑ inſtãs ⁊ ẽ in
potẽtia tñ ſm̃ Ariſt. Sꝫ btã ꝟgo ſi fuiſſet in pctõ
oꝛiginali in pꝛio inſtanti ſui eẽ nõ fuiſſet in pctõ vł
ſub pctõ oꝛiginali in potẽtia tñ ſꝫ in actu. ergo ⁊c.
¶ Scđo ſic. Sicut culpa oꝛiginalis nõ ꝯtrahitur
niſi in inſtãti ita nõ expellitur vel remittitur niſi in
inſtãti in quo gr̃a infundit̃ vt pꝫ. Sꝫ in pꝛimo inſtã
ti ſi fuiſſet in oꝛiginali nõ potuiſſet pctm̃ illđ expel
li vel remitti qꝛ tũc in eodẽ inſtãti fuiſſet ſub culpa
⁊ gr̃a. ergo in alio inſtãti ſequẽte igit̃ cũ inter ꝗlibꝫ
duo inſtãtia ſit temp⁹ mediũ ſeqtur ꝙ nõ ſolũ ꝑ in
ſtãs ſed ꝑ tẽp⁹ fuiſſet ſub culpa oꝛiginali ſi ꝯtraxiſ
ſet illud ergo ⁊c̃. ¶ Tertio ſic. In hoc diſtinguunt̃
foꝛme ꝑmanentes a ſucceſſiuis ꝙ aliqđ idẽ de foꝛa
ꝑmanẽte vel ipſamet foꝛa põt manere ⁊ manet plu
ribus inſtãtib⁹ ⁊ ꝑ ꝯñs ꝑ tp̃s qꝛ inter ꝗlibꝫ duo in
ſtãtia eſt tẽp⁹ mediũ. Sꝫ aliter de ſucceſſiuis qꝛ ni
chil idẽ de ſucceſſiuis manet plꝛibus inſtãtib⁹. Sed
pctm̃ oꝛigiale nõ eſt de nũero ſucceſſiuoꝝ ſed ꝑma
nentiũ ſicut ẽ gr̃a igit̃ nõ ſolũ mãſiſſet in ꝟgine per
inſtãs ſed ꝑ tempus vt videtur.

¶ Contra Agẽs naturale põt incipe age
re ĩ inſtãti ita ꝙ ĩ illo inſtãti erit
in eẽ qđeto ſub vno ꝯrio ⁊ in tp̃e habito erit ſub foꝛ
ma ꝯria in fieri ⁊ qñcũ põt agere agẽs nãle deus
põt agere igit̃ põt in tp̃e habito alicui inſtãti cãre
gr̃am. ergo ꝟgo Maria potuit eẽ ꝑciſe ꝑ inſtãs in
pctõ oꝛiginali. ergo ⁊c.

¶ In iſta queſtione ſic pꝛoce/
dam. Pꝛimo ponã vnã opinionẽ de qõne cum ſuis
motiuis. ¶ Scđo arguã ꝯtra eã ⁊ ſoluã ad moti
uaei⁹. ¶ Tertio ponã aliã quam intendo tenere ⁊
obijciã ꝯtra eã ⁊ ſoluã obiectiones. ¶ Ultimo reſ
pondebo ad rationes pꝛincipales.

¶ Quantũ ad pꝛimũ Eſt vna opi
nio q̃ dicit ꝙ 1. opinio
quia ꝓbabile eſt ꝙ de⁹ ita cito purgauit mrem ſuã
ab oꝛiginali ſicut potuit ꝙ oĩno dõm eſt beatã vir
ginem nõ fuiſſe ſub pctõ oꝛiginali ꝑ ſolũ inſtãs ⁊ ĩ
hoc male dicũt iſti. ¶ Scđo dicũt ꝙ in illo eodẽ in
ſtanti potuit a pctõ purgari ⁊ purgata fuit nõ ĩ tẽ
poꝛe habito nec in alio inſtãti ꝑ iſtũ modũ qꝛ ſicut
dicunt in illo inſtãti durationis eſt accipe tria ſigna
nature ⁊ ipm̃ ſic diuidũt. In pꝛio ſigno nature illi⁹
inſtãtis dicũt ꝙ ꝟgo fuit ſub culpa oꝛiginali in qe
to eſſe ⁊ ꝑmanẽti. In ſcđo ſigno vel inſtanti nature
fuit ſub culpa trãſeunte tñ ⁊ in fluxu qꝛ tũc expelle
batur a gr̃a ſubintrãte ⁊ tũc etiã in eodẽ ſigno vel
inſtãti nature fuit ſub gr̃a trãſeũte ⁊ ĩ fluxu qꝛ gr̃a
ſubintrabat. In tertio vero ſigno vel inſtãti fuit vir
go ſub gr̃a ꝑmanẽter ⁊ in qete. Et dicũt ꝙ iſta ſunt
poſſibilia nec ĩplicãt ꝯdictionẽ aliquã. Pꝫ d̾ ſcđo
ſigno vel inſtãti nature. Poſſibile eſt em̃ ſimul ſta
re ꝯtraria ⁊ foꝛaliter oppoſita in trãſitu ⁊ in fluxu ſi
cut pꝫ de ꝯtrarijs in motu q̃ ſunt ſimul in ſubiecto
motus qꝛ mot⁹ eſt a ꝯtrario in ꝯtrarium ⁊ coꝛruptio
vni⁹ eſt gñatio alteri⁹ ſunt tñ ſimul trãſeunt̃ ⁊ in flu
xu. Et ſimiliter dicunt in ꝓpoſito de culpa ⁊ gr̃a in
illo inſtãti ſcđo nature. ¶ Ex quo pꝫ etiã ꝙ nõ re Cõtrela.
pugnat nec aliq̃ cõtradictio ĩplicatur ꝙ in pꝛio in
ſtanti nature ſit in culpa ꝑmanẽter ⁊ quaſi in qete ⁊
in tertio ſit in gr̃a etiã ꝑmanẽter ⁊ in qete. ¶ Q̃ ꝙ virgo
aũt ꝟgo purgata fuerit in illo inſtanti durationis ꝓ fuit pur
bant Pꝛio ſic. Si virgo beata nõ fuit purgata in gata ĩ in
pꝛimo inſtanti ſeqtur ꝙ vel in tp̃e ſeqñti vel in alio ſtãti pꝛi
inſtanti. Non in tp̃e qꝛ purgatio culpe nõ fit in tp̃e mo ſue
ſicut nec culpa oꝛiginalis cõtrahitur in tp̃e ergo in duratio
alio inſtãti. Sed inter ꝗlibet duo inſtãtia eſt tẽpus nis.
mediũ ⁊ in quolibꝫ tp̃e ĩfinita inſtãtia ꝙ̃ nõ fuit ita
cito purgata ſicut potuit purgari qꝛ in illis inſtãti
bus medijs potuit purgari imo etiã alij citi⁹ potue
runt purgari ꝗ̃ ipſa fuerit purgata. Hoc aũt ẽ fal
ſum q̃re ⁊c. ¶ Scđo ſic Aut in illo pꝛio inſtãti fuit
purgata ⁊ purgabat̃ aut in tp̃e habito: aut in alio
inſtanti. Nõ in tp̃e habito qꝛ cũ tp̃s habitũ ad illđ
inſtans fuerit totũ tp̃s vite ſue vnitum ⁊ cõtinuũ
ſeqtur ꝙ in tota vita ſua purgabatur ab oꝛiginali
⁊ per ꝯñs ꝙ in tota vita ſua hũit oꝛginale. Nõ em̃
d̾ aliq̃s purgari ab eo qđ nõ hꝫ nec dicitur expelli
qđ nõ eſt ſed qđ eſt ꝙ̃ in alio inſtãti ergo nõ fuit ita
cito purgata ſicut potuit purgari ſicut deductũ eſt
pꝛius. ¶ Tertio ſi nõ fuit purgata in pꝛimo inſtã
ti ſequitur ꝙ potuerit dãnari qꝛ in illo inſtanti po
tuit moꝛi cũ oꝛiginali. Sed hoc eſt falſum ergo ⁊c.

Hec eſt igitur opinio cum ſuis motiuis ⁊ modo dicendi. Et hec de primo articulo principali.

Ↄ.i.ꝓceden.opi.

¶ Quãtum ad ſecundum articulū. Dico ꝙ iſta opinio videtur michi falſa et arguo cõtra eam. ¶ Primo ſic. Impoſſibile eſt i eodem inſtanti tẽporis idem ſimul eſſe ⁊ nõ eſſe: quia hec eſt prima contradictio. Sed per te pro iſtanti illo tẽporis quo virgo cõtraxit peccatum/ peccatum habet eſſe in anima ⁊ pro eodem inſtãti purgatur ſicut tu dicis: ⁊ per cõſequens peccatum habet nõ eſſe alioqui anima nõ purgatur: ergo impoſſibile eſt ꝙ in eodem inſtãti peccatum contrahatur ⁊ purgetur ſicut ꝙ idem ſimul ſit ⁊ non ſit. ¶ Secundo ſic. Peccatū originale ſaltē ſm eos eſt formaliter negatio gratie vel iuſticie que nobilius habet in gratia ipſa. Tunc ſic. Impoſſibile eſt ꝙ eidē ſubiecto pro eodem inſtãti tẽporis inſint affirmatio ⁊ negatio. Sed in illo inſtãti ponitur anima per te contrahere petm̄: ⁊ per cõſequēs ꝙ in ipſa eſt negatio gratie ⁊ ponitur purgari ⁊ per cõſequēs ponitur gratia: ergo impoſſibile eſt ꝙ in eodem inſtãti tẽporis anima contrahat ⁊ purgatur. ¶ Tertio cõtra illā

Ↄ ꝓcedentē ſignorū diſtinctionem.

diſtinctionē ſignorum nature. Aut eñ ſunt aliqua indiuiſibilia durationis diſtincta realiter extra intellectum quorum vnū eſt prius ⁊ aliud poſterius. Aut nõ diſtinguntur niſi ſm intellectum ⁊ ymaginationem Si primo modo cū non poſſint eſſe indiuiſibilia alicuius duratiõis niſi temporis ſequitur ꝙ ſunt indiuiſibilia tẽporis ⁊ ſunt tria inſtantia et ſic inſtans qḋ ponitur ab omnibus indiuiſibile temporis diuiditur i tria indiuiſibilia tẽporis qḋ eſt cõtradictio ⁊ ſequitur proceſſus in infinitū in diuiſione indiuiſibilium: quia pari ratione quodlibet illorum diuidetur in tria alia. Si autem nõ diſtinguantur iſta inſtantia nature in illo inſtãti temporis niſi ſm ymaginationē ⁊ intellectum: tūc in nullo impedit eorum diſtinctio: quin ſimul extra intellectū ponantur contradictoria ⁊ nichil facit ad propoſitū de contrahendo vel purgando peccatum quare ⁊c̄. ¶ Quarto ſic. Contra illud qḋ dicunt ꝙ culpa eſt cum expellitur q2 hoc eſt falſum: qꝛ culpam expelli eſt ipſam accipere nõ eſſe ſicut formā vnam expelli de materia eſt ipſā accipere nõ eē: q2 tūc nõ eſt quādo accipit nõ eſſe ſicut tunc aliquid eſt quãdo accipit eſſe: ergo ⁊c. ¶ Quinto ſic. Licet ſit verū illud qḋ dicunt de cõtrariis ꝙ ſimul poſſunt ineſſe ⁊ per naturam ſm gradus remiſſos ſaltem tñ non valet ad propoſitum de originali culpa ⁊ iuſticia vel gratia debita: quia illa nõ ſe habent ſicut affirmatio ⁊ negatio ſicut iſta: ⁊ ita non obſtante ꝙ illa poſſint ſimul ſtare non tamen iſta. Dico igitur ꝙ iſta poſitio non eſt vera.

Ad motiua.i.opi.

¶ Ad primū motiuum ſuū. Dico ꝙ ꝓ go fuit purgata in tẽpore habito poſt primū inſtãs: tñ potuit purgari. Quando dicis ꝙ q2 purgatio a pctõ nõ eſt niſi in inſtãti. Dico ꝙ verum eſt de cõmuni lege. Sed diuina virtute poteſt eſſe in tempore ſicut magis in ſequēti articulo reſpondetur. ¶ Ad ſecūdum hoc admiſſo ꝙ illa opinio preſupponit/ qḋ eſt tñ falſum. Dico ꝙ non debet dici purgari pro toto tempore vite ſue ſed pro parte illius tẽporis habita ad primū inſtans. Nec oportet vltra ꝙ illud inſit a quo aliquis purgatur quãdo purgatur: immo magis ꝙ non inſit ſicut dictum eſt ſupra. ¶ Ad tertiū illo ſuppoſito vt prius. Dico ꝙ abſolute loquēdo potuit beata virgo dãnari quia nunꝙ a peccato purgari qḋ contraxit in inſtanti ſue conceptiõis licet deꝰ ordinauerit ꝙ ſaluaretur. Et preterea dato ꝙ non fuerit purgata in illo inſtãti non ſequitur propter hoc ꝙ potuerit dãnari ex probatione q̄ adducitur q2 pro illo inſtanti nõ potuit mori in ſenſu compoſito: tunc eñ ſimul vel potuiſſet eſſe ⁊ nõ eſſe qḋ eſt inconueniens: ⁊ ideo impoſſibile eſt in inſtanti in quo concipitur: ⁊ per cõſequens habet eſſe habeat non eſſe vel moriatur. Hec de ſecundo articulo.

¶ Quantum ad tertium articulum. Videtur michi dicēdum ꝙ beata virgo purgari potuit a deo ſic ꝙ ſolum potuit eſſe per inſtans in peccato originali. Qḋ autem hoc fuerit poſſibile declaratur. ¶ Primo ſic. Pro quacunq; mēſura vel quocūq; ſigno menſure natū eſt vnum incompoſſibilū ineſſe alicui ſuſceptiuo vtriuſq; ⁊ alterū Patet de ſe. Sꝫ negatio iuſticie vel gratie nata eſt ineſſe ſubiecto pro tẽpore vel pro inſtanti. Patet etiā ergo ⁊ iuſticia vel gratia nata eſt in fieri vel in eſſe ſubiecto pro tẽpore vel pro inſtãti: ⁊ ſic poſt inſtãs culpe deus immediate poteſt infundere vel influere gratiam in tẽpore ſequente. Non enim repugnãtia videtur ꝙ ſicut toto tẽpore vni inſtanti continuato poteſt ineſſe ꝓuatio gratie alicui ſubiecto deo nõ influente ad gratiam ita etiā toto tempore continuato vni inſtanti poteſt infieri vel ineſſe gratiam poſt culpam influente deo ad gratiam ipſam. ¶ Secūdo ſic. Non eſt negandum deo eſſe poſſibile qḋ eſt poſſibile per naturam. Sed per naturā eſt poſſibile ꝙ aliquid quieſcens in toto tẽpore in vltimo illius temporis nõ moueatur et in ſequēti toto tempore moueatur ita ꝙ ibi eſſet dare vltimū paſſionis precedētis ⁊ non primū poſterioris: quia motus nõ habet primū: ergo etiam poſſibile eſt deo ꝙ per inſtans aliquid ſit ſub culpa ⁊ tempore ſequenti immediate moueatur vel mutetur ad gratiam et infundatur ſibi.

Secūda opi. quaꝫ auctor imitatur

¶ Hoc idem tertio declaratur i exemplo de faba proiecta cõtra molarem deſcēdentem deorſum. Eſt eñ accipere inſtãs occurſus fabe ad lapidem quo prior motus ⁊ aſcenſus fabe terminatur ⁊ lapis eſt i loco ſibi equali in actu: ⁊ tñ toto tempore ſequenti lapis mouet̄ deorſum motu contrario: ita ꝙ eſt dare vltimuꝫ prioris motus ⁊ nõ primum ſequētis: ergo nullum videtur incõueniens ꝙ ſit dare inſtans culpe ⁊ ſequēs tempus purgantis gratie. Unde illo exemplo de faba et molari falluntur aliqui qui dicūt ꝙ in illo inſtãti contactus fabe ad molarem lapis mouet̄ ſurſum et incipit moueri deorſum ⁊ ſunt illi de precedēti opinione. Hoc eñ eſt impoſſibile ſaltem naturaliter: Imo etiā nec aliquo modo q2 in inſtanti aliquo moueri nõ poteſt ſicut dictū eſt ſupra. Sed in illo inſtãti mediante inter duos motus eſt in loco ſibi equali nec mouetur ꝓprie nec quieſcit niſi vocet̄ quieſcere eſſe in loco ſibi equali in actu ſicut eſt predictum quare ⁊c̄. Unde in iſto exemplo de faba decipiunt̄ illi de prima opinione qui dicūt ꝙ in illo inſtãti cõtactus fabe ad molarem faba mouet̄ ⁊ quieſcit mouetur quidem ad motū molaris deorſum ⁊ quieſcit

exēplum de faba.

qꝛ inter quoſlibet duos motus cōtrarios eſt quies
8. phiſi. media. 8. phiſicoꝝ. ¶ Dico eñ ꝙ in illo inſtanti nec mouetur nec quieſcit ſed eſt ſub vno mutato eſſe in actu quo habet locum ſibi equalem in actu in quo quieſceret forte ſi ſibi relinqueretur ſicut etiam in mutatis eſſe que ſunt in motu cōtinuo in potentia eſt in loco ſibi equali in potētia ⁊ non mouetur nec quieſcit. Non ergo quieſcit. ¶ Quando dicis ꝙ inter duos motus cōtrarios ⁊c̄. Dico ꝙ eſt dare quietem mediam ſi ſint totaliter ⁊ ſimpliciter diſcōtinuati. Sed ſic nō eſt in propoſito: qꝛ inſtans illud ſignatū in actu non diſcontinuat motum fabe ſimpliciter ſicut etiā nec punctus angularis diſcontinuat ſimpliciter lineas concurrentes in ipſo. Sunt eñ ille linee cōtinue quia partes earū copulant̄ ad terminum cōmunem qui eſt punctus: licet ille punctus ſit in actu: nō tamen ita cōtinue ſicut vna linea recta eſt ꝯtinua in qua nō eſt dare punctum in actu continuans partes eius ſed tm̄ in potētia. Iſta ap-
5. metha. parēt. 5. metha. vbi dicitur ꝙ motus vnus ⁊ continuus eſt ſuꝑ lineam habentem reflexionē non tm̄ ſic eſt vnus perfecte vel cōtinuus ſicut ſuꝑ lineam rectam nō habens reflexionem vel fractionem in angulo. Unde dicitur ibi ꝙ cōtinuum eſt cuius mot⁹ eſt vnus ⁊ dicit ꝙ que ſunt continua ſunt vnū: licet habeant reflexionē magis tm̄ ea que non habent reflexionem vt tybia ꝙ̄ ſuccios qꝛ conuenit non vnū motum eſſe ſuccii nō ſic tybie vel cruris: ⁊ ideo ſuccios eſt vnū ⁊ non vnū aliquo modo: quia conuenit eius motum eſſe vnum vel non vnum: et ſic non eſt ita perfecte vnum ſicut tybia vel crus cuius motus ſemper eſt vnus.

Adplicatio precedētis exempli.

¶ **Sic igitur ad ꝓpoſitū noſtrum** dico ꝙ de iſto exemplo ſicut nō eſt impoſſibile ꝙ in illo inſtanti contactus fabe ad molarē faba ſit in loco ſibi equali in actu ſm̄ mutatū eſſe in actu ⁊ in toto ſequēti tēpore moueatur ad motum molaris ſic nullum eſt impoſſibile ꝙ per inſtans aīa virginis potuerit eſſe in peccato originali in actu ⁊ in tempore habito infunderet̄ ſibi gratia ⁊ purgaret̄.

alind exemplum.

¶ **Aliud exemplum** ponūt aliqui ꝙ ſi locus ille quē attigit vltima ſuperficies fabe eēt luminoſus ⁊ totus locus inferior eſſet tenebroſus vel ecōuerſo in inſtanti cōtactus fieret ſuperficies fabe tenebroſa vel luminoſa ⁊ in tēpore habito oppoſitū. ¶ Ultimo oſtenditur poſſibilitas huius qꝛ ſi corpus aliqđ ſit illuminatū in toto tēpore preterito ⁊ debeat illuminare in toto tempore in inſtanti medio poterit virtute diuina poni obſtaculum quo obſcurabitur corpus ⁊ ſic nec illuminabit̄ nec illuminabit: et ita non erit vltimū prioris paſſionis nec primū poſterioris: igitur in propoſito non videtur impoſſibile ꝙ in illo inſtanti cōceptionis potuerit nō illuminari virgo ſed fuerit ſub culpa ⁊ in tempore ſequenti illuminetur: quare ⁊c̄.

Correlariū de henrico.

¶ **Ex predictis** concludo ꝙ ſi aliter intellexit vnus doctor ſcꝫ Henricus ꝙ̄ predictum ſit male intellexit. ſi autem ſic intellexit bene intellexit. Et hoc de poſſibilitate et nō de facto circa virginē digniſſimā quia loquēdo de facto errauit: tm̄ videt̄ur verba ſua ſonare aliquādo hinc ⁊ inde. ¶ Dicit eñ aliquādo ꝙ virgo per inſtans fuit ſub peccato originali ⁊ ꝙ peccatū et gratia opponūtur ⁊ ſunt formaliter incōpoſſibilia ⁊ toto tempore ſequēti fuit in gratia. Aliquādo dicit ꝙ idem fuit inſtans culpe et gratie ſicut idem eſt inſtans preteriti tēporis et futuri copulatiuum vtriuſqꝫ. ¶ Et alij adducūt exemplum. Sicut eſt idem inſtās generationis ⁊ corruptionis expulſionis forme prioris ⁊ inductionis noue. Dico tamen ꝙ omnino impoſſibile eſt ꝙ idem inſtās ſit culpe et gratie ita ꝙ eodē inſtāti ſit ibi culpa ⁊ gratia ſicut oſtenſum eſt ſupra. Nec valet exemplū de eodem inſtanti preteriti ⁊ futuri ⁊ futurum ⁊ preteritum nō ponūtur ſimul ſtare in illo inſtāti ſicut culpa ⁊ gratia. Similiter etiā exemplum generationis ⁊ corruptionis: quia generatio vnius ⁊ corruptio alterius nō opponūtur ſicut culpa ⁊ gratia vel iuſticia debita. Similiter etiam bene cōcedo ꝙ eadem menſura vel duratio vtriuſqꝫ vel etiam expulſionis et inductionis ſicut ſimul eſt eſſe vnius forme ⁊ non eſſe alterius. Sed non ſimul eſſe vtriuſqꝫ. Sic etiam dico ꝙ ſimul eſt eſſe gratie ⁊ non eſſe culpe non autem eſſe vtriuſqꝫ ſicut ponunt iſti.

¶ **Sic igit̄ dico** ꝙ potuit fieri ꝙ virgo ſolum eſſet in originali per inſtans ⁊ in tempore habito per gratiam purgaretur immediate poſt illud inſtans. Reſolutio precedentium

¶ **Sed contra** predicta ſunt obiectiōes difficiles. ¶ Prima eſt iſta. Impoſſibile eſt ꝙ in ſubiecto īdiuiſibili forma indiuiſibilis inducatur in tēpore ab agēte virtutis infinite quia ⁊ agens tale agit in inſtanti ⁊ non eſt aliqua ratio ſucceſſionis ex parte forme nec ex parte ſubiecti nec eſt aliquid reſiſtens reſpectu virtutꝫ infinite: ſed deus eſt agens virtutis infinite gratia eñ ſimplex eſt et indiuiſibilis ⁊ ſubiectū eius puta anima: ergo impoſſibile eſt ꝙ potuerit induci in tēpore ſed in alio inſtāti: ⁊ tunc cadet tēpus medium cuius oppoſitū dictū eſt ſupra. ¶ Secūdo ſic. Aut gratia inducitur ꝑ motū aut per mutationem aut ꝑ creationē. Sed nō inducitur per motum planū eſt: ꝙ̄ ꝑ mutationē vl' creationē. Sꝫ īpoſſibile eſt ꝙ iſta ſint niſi in inſtāti ⁊ īpoſſibile eſt eas eſſe in tēpore ſicut impoſſibile eſt motum eſſe in inſtanti: ergo ⁊c̄. obiectiones ꝯ dicta hui⁹ ſcde opi.

¶ Tertio ſic. Philoſophus. 8. phiſicoꝝ docet ꝙ quādo aliquid mutat̄ ab aliquo in aliud vt ab albedine in nigredinē licet ſit dare primum poſterioris paſſionis: nō tm̄ vltimū prioris. Ita ꝙ inſtās generationis ⁊ corruptionis eſt poſterioris paſſionis. Si ergo aīa virginis mutata fuiſſet a culpa in gratiā ita oportuiſſet in eſſe. Sed hoc eſt īpoſſibile ſm̄ predicta: quia fuiſſet vltimū vel inſtans prioris paſſionis puta culpe ⁊ nō fuiſſet primū gratie ⁊ poſterioris paſſionis ſicut nec tēporis. ¶ Quarto ſic. Quod nichil eſt vel nō eſt pro toto tēpore nō accipit nō eſſe in ipō tēpore quia oportet illud quod accipit non eſſe in tpē ſit in tempore vel habeat eſſe. Similis eñ menſura videtur ipſius eſſe rei ⁊ nō eſſe. Sed peccatum originale non fuiſſet in toto tempore ſm̄ predicta: ſed ſolo inſtanti: ergo accepiſſet non eſſe in toto tempore: quare ⁊c̄. 8. phiſi.

¶ **Ad iſta reſpondeo.** Ad primū dicitur ꝙ de⁹ licet ſit agens virtutis infinite non tm̄ eſt agēs naturaliter ⁊ de neceſſitate ſed contingēter ⁊ libere ſm̄ illud pſal. Deus vltionū libere egit ⁊ ideo pōt modificare actionē ſuā ſicut placet agēdo in tempore Ad obiectiōes ꝑcedē.

vel in inſtāti immediate per ſeipſum ſicut etiā qñqȝ mediantibus creaturis: ⁊ ideo nō obſtāte ꝙ gratia ſit indiuiſibilis ⁊ ſubiectum eius ⁊ nichil reſiſtat ſibi nec medium nec aliquid aliud poteſt tamē infundere gratiam in tēpore vel etiam in inſtāti ſicut placet ſibi. Alia autem agētia non poſſunt ſic modificare ſuas actiões. Sed illud qd̓ ſm ſe natū eſt fieri in inſtanti oportet ꝙ faciant in inſtanti nec poſſunt facere in tēpore. Sic etiam de his que nata ſunt fieri in tēpore ſuo mō. ¶ Sed cōtra iſtā ſolutionē videtur eſſe: quia deus non poteſt facere illud qd̓ repugnat rei factibili ꝗ̄tumcūqȝ ſit agens volūtariū gratie vt videtur ꝗ̄tum ad ſuā primam infuſionez repugnat fieri vel infundi in tp̄e vł ſucceſſiue: ſicut etiā motui repugnat fieri ī īſtāti nec pōt fieri ī iſtāti etiā a deo ſicē dictū eſt ſupra ſicē nec gñatio alicu⁹ ſubſtantie poteſt eſſe ſucceſſiua ⁊ in tempore: ꝗ ⁊c̄. ¶ Ideo videtur aliter dicendum ꝙ infuſio gratie

Alia ſolutio.1. puta nō poteſt eſſe per ſe primo mēſurata tēpore ſicut nec poteſt eſſe ſucceſſiua ita parum ſicut generatio ſubſtantie poteſt tamen primo menſurari mēſura coexiſtente tempori puta euo ⁊ non coexiſtente inſtanti precedenti et ita in propoſito: quia gratia eſt aliquid permanens ⁊ etiam infuſio vel cauſatio eius poteſt fieri in tēpore non per ſe primo ſed coexiſtenter. Euum enim natum coexiſtere tempori eſt menſura permanentium modo deus poteſt ſic facere ſic tale euū non coexiſtens inſtanti coexiſtēs tempori: ⁊ ſic beata vrigo potuit purgari in tempore ⁊ in inſtāti priori eſſe ſub culpa. ¶ Ad ſecundū per idem dico ꝙ gratia puta ſui infuſione in propoſito noſtro non infunditur per motum nec per mutationem que ſit terminus motus ſicut eſt generatio ſed per multationem alterius rationis ⁊ euiternam que habet ſimilitudinē cum motu quia coexiſtit tempori ⁊ habet ſimilitudinem cum mutatione que determinat ſibi inſtans: quia eſt tota ſimul ſicut illa: et ita etiam non concludit: quia nec eſt motus nec mutatio que menſuretur inſtanti fluente ſicut generatio vel aliqua huiuſmodi: ſed menſuratur primo inſtanti manente vel euo: ⁊ ideo poteſt coexiſtere tempori vel inſtanti temporis ſecundum voluntatem agentis quod eſt deus: ⁊ poſſet coexiſtere inſtanti ⁊ non coexiſtere tempori vel econuerſo.

ad dictū 8. phiſi. ¶ Ad tertium dico ꝙ regula Ariſtotelis nō tenet in his que non inſunt ſubiecto niſi per inſtans ſic ꝙ ipſum ſubiectum mutatur immediate ad aliquid aliud: talia enim poſſunt habere inſtās ex parte ſui ⁊ poſterior paſſio ad quam ſubiectum mutatur habet tempus ſicut patet ſi aliquid illuminatur in inſtāti illuminatur ⁊ ſi in tempore habito obſcuretur ſicut eſt poſſibile planum eſt ꝙ inſtans nō eſt poſterioris paſſionis: ſed ita ꝙ quando paſſio poſterior accipit eſſe per mutationez que menſuratur inſtanti fluente ſicut per generationem inſtans illud dicitur poſterioris paſſionis ꝗ̄tum ad ſuā generationem: licet etiam ſit prioris ꝗ̄tum ad ſuam corruptionem: quia magis debetur menſurari enti ꝗ̄ non enti et natura principalius intēdit eſſe ꝗ̄ non eſſe. Unde nec corruptionem intendit nec generationem modo ſicut dictum eſt ſupra gratia nō accipit eſſe per mutationem menſuratam inſtanti tranſeunte: ſed inſtanti ꝑmanente vel euo. Et ideo inſtans tēporis tranſiens poteſt eſſe prioris paſſionis vel culpe ⁊ tempus immediate ſequēs poteſt eſſe gratie. Nec oportet dare ſibi aliquam durationē qua ſubiectum nec ſit in culpa nec in gratia ſicut vult etiam Ariſtoteles vitare ꝙ non eſt dare tempus vel durationē aliquam qua materia nec ſit ſub forma priore nec ſub poſteriore. Quod tamen contingeret ſi eſſet dare inſtans vltimū fluens eſſe ipſius forme precedentis et primum ſequētis forme: quia caderet tempus medium neceſſario ſicut ⁊ cadit inter quelibet duo inſtantia. ¶ Ad quartū dico ꝙ licet culpa non fuiſſet in toto tempore accepiſſet: tamen non eſſe in toto tempore ⁊ ſufficit ꝙ potuit eſſe ſolum in inſtanti precedēte: quare ⁊c̄. Hec de quarto articulo.

¶ Ad primuȝ principale dico ad rōnes ꝑncipa. ꝙ illud quod nō eſt in aliquo vel ſub aliquo niſi per inſtans in fluxu motus eſt in ipſo in potentia tantū quia incomplete ⁊ imperfecte eſt in eo vel ſub ipſo et cum tēdentia vlteriori ad aliud vel ad ipſum eſt perfectius et vltimate habendū non quia ſit in potentia eo modo quo forma dicitur eſſe in potentia agentis vel materie anteꝗ̄ ſit extra intellectuȝ ſed illud quod eſt ſub aliquo in inſtanti: non tamen ſecundum fluxum vel in fluxu motus non ſicut in eo vel ſub eo in potentia. Sicut cum illuminatur aliquid in inſtanti non eſt lucidum in potentia: ſed in actu completo et perfecto ſic in propoſito de culpa originali. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ culpa originalis contrahitur in inſtanti permanente quod poteſt coexiſtere et inſtanti fluente tantum ⁊ tempori. Et ita dico ꝙ purgatur et purgari poteſt in inſtanti ꝑmanente infuſionis gratie quod poteſt coexiſtere tempori non coexiſtendo inſtanti precedenti ſicut inſtans contractionis poterat coexiſtere inſtanti priori non coexiſtendo tempori ſequenti: et ita patet ꝙ non oportet dare tempus medium inter culpam contractam et purgationem eius. ¶ Ad tertium dico ꝙ permanentia non diſtinguuntur a ſucceſſiuis in hoc ꝙ ſtent actualiter et vniformiter in pluribus inſtātibus ſed magis in hoc ꝙ poſſunt ſic vniformiter ⁊ eadem manere vel ſtare in pluribus inſtantibus ⁊ in tēpore coexiſtēdo pluribus inſtantibus vel tēpori: nō ſic autē ſucceſſiua poſſunt. Modo dico de culpa originali ꝙ poteſt coexiſtere tēpori ⁊ potuit in beata virgine qꝛ permanēs erat: quare ⁊c̄. ¶ Et he due precedētes queſtiones diligenter per correctorē huius ⁊ aliquos doctores ſcientificos examinate et pure integritati cōformate extiterunt.

¶ Diſtinctionis Quarte libri Tertij Sententiarum. Queſtio Unica.

Circa diſtinctiōez quartam querit̄ vtrum beata virgo fuerit vera mater Chriſti et naturalis mater. ¶ Uidetur ꝙ nō: qꝛ ſm opinionem Galeni quā recitat Auicēna primo canonis. Mater eſt principium nō ſolum paſſiuum: ſȝ etiā actiuum in ꝓductione filij. Sed beata virgo nichil cooperata eſt actiue ad generationē Chriſti: quia illa fuit in inſtāti virtute ſpiritusſancti non mediāte motu vel alteratione facta que eſt ſufficientiſſima virtus: ꝗ ⁊c̄. ¶ Scd̓o Galen⁹.

ſic. Mater habet rationeꝫ principij reſpectu illius
cuius dicitur mater: vt reſpectu ſuppoſiti producti
quia generatio terminatur ad ſuppoſitū. Sed ſup-
poſitum Chriſti nō eſt principiatū a virgine: q2 eſt
a ſolo deo patre per generationē eternā: q2 non eſt
ibi aliud ſuppoſitū ꝙ̄ verbū eternum dei filius: er-
go ⁊c. ¶ Tertio ſic. Spiritusſanctus nō poteſt di-
ci pater Chriſti ſicut nec chriſtus filius ſpiritusſan
cti ſm Magiſtrum in litera ⁊ ſm Auguſtinū. 2. de
trinitate: ꝗ nec beata virgo poteſt dici mater eius
quia multominus principiauit iſtam generationeꝫ
Chriſti ꝙ̄ ſpiritusſanctus.

Luce. 1. ¶ **Contra** Luce. 1. Ecce cōcipies ⁊ paries
filium. Et Mathei. 1. dicit̄. Cū
eſſet deſponſata mater ieſu maria ioſeph ⁊c. ⁊ mul
ta alia: quare ⁊c.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo inquiram an beata virgo fuerit coope-
rata actiue ad generationem Chriſti temporalem.
¶ Secundo oſtendam an ſit vera mater naturalis
ipſius Chriſti ⁊ quomodo. ¶ Tertio an meruerit
eſſe mater Chriſti. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ **Quātū ad primū** eſt vna opinio
ꝙ nec beata vir
go nec aliqua mater alia facit aliquid effectiue nec
cooperatur actiue ad generationem filij vel fetus:
ſed ſolum habet rationē principij paſſiui vel rece-
ptiui preſtādo vas nec aliquid etiam ſe tenēs ex ꝑ-
te matris ſe habet actiue ſed ſolum pater vel illud
qḋ ſe tenet ex parte patris puta ſemen viri vel ſper
ma. Non autem mēſtruum mulieris nec mulier ip-
ſa. ¶ Ad hoc adducuntur rationes ⁊ auctoritates
rōnes hu ¶ Prima ratio eſt iſta. Si mulier eſſet principiuꝫ
iuſ. 1. opi. actiuum generationis: tunc poſſet per ſeipſam ge-
nerare ⁊ maſculus ſupflueret. Probatio: quia di-
2. de aīa. cit philoſophus. 2. de aīa ꝙ cū ſenſus ſit paſſiuus ſi
cum hoc eſſet actiuus poſſet ſentire per ſeipſum ſi-
ne obiecto. Sicut etiam ignuꝫ ſi eſſet calidū com-
bureret ſeipſum. Ita dico de muliere que eſt paſſi-
ua in generatione. Sed hoc eſt inconueniens ⁊ fal
ſum: ergo ⁊c. ¶ Secūda ratio. Nichil agit in inſtā
ti in quo corrumpitur nec ad corruptionē ſuijpſius
quia nō eſt. Sed ſemen mulieris in inſtanti genera
tionis corrūpitur: vt ex ipſo fetus formetur ꝑ cor-
ruptionem ipſius: quia generatio vnius eſt corru-
ptio alterius: ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio. Impoſſibi
le eſt duo agentia vniuoca concurrere ſimul ⁊ eodē
ordine ad eūdem effectum. Probatio: quia vnū ta
lium ſufficit ad perfectionē totalem effectus vniuo
ci producēdam: quia eſt tante perfectionis quāte ⁊
effectus ⁊ ita alterum ſuperfluit. Sed pater ⁊ ma-
ter ſunt cauſe vniuoce reſpectu fetus geniti vt pa-
tet ⁊ pater eſt cauſa actiua ſm omnes nō igitur ma
ter vt videt̄. ¶ Quarta ratio. Impoſſibile eſt ⁊ im
plicat cōtradictionem idem eſſe actiuum ⁊ paſſiuū
reſpectu eiuſdeꝫ. Sed mulier vel ſemen ſe tenēs ex
parte mulieris eſt paſſiuum principium generatio-
nis nō ergo actiuum per ſe loquendo.

¶ **Ad hoc** adducitur auctoritas Auguſti-
Auguſt. ni in propoſito de beata virgine
4. ſuper ꝙ nichil fuerit ibi cooperata actiue. Prima eſt. 4.
Geneſim ſuper Geneſim vbi dicit ꝙ Chriſtus nō venit ſm
rationē ſeminalem. i. ſm aliquam vim actiuā ſemi-
nis: quia ſemē prout ad ipſum pertinet ratio ſemi-
nalis reducit Philoſophus ſn. 2. phiſicoꝝ ad prin
cipium actiuum: igitur videtur ꝙ beata virgo non
fuerit ibi cooperata actiue. Et hoc idē videt̄ Au- Idem.
guſtinus dicere. 9. ſuper Geneſim ⁊. 4. Naꝫ alias
fuiſſet Chriſtus decimatus in lumbis abrahe eodē
modo quo ⁊ leui cuius oppoſitū ipſe dicit ⁊ Magi
ſter etiaꝫ in litera. ¶ Confirmatur iſta opinio per
philoſophū. 15. de animalib⁹ vbi ponit hoc expreſ-
ſe. Unde comparat ibi ſemē viri ad ſemē mulieris Phī. 15. de aīal.
in generatione ſicut artificem ad materiam ⁊ ſicut
coagulum ad lac ⁊ iſta ſe habēt pure paſſiue per ſe
loquēdo reſpectu illorum. ¶ Adducit etiam ibidē
Philoſoph⁹ aliqua ſigna ad hoc. Unū eſt de ouis Signa phī.
venti ex quibus generatur aliquid ſi ſemen maſcu-
li ſuperinfundatur. Secundum eſt de ouis piſcium
proiectis a matre ex quibus generātur piſces ſi ſe-
men maris ſuperinfundatur. Tertium ſignū eſt de
coagulo ⁊ lacte qḋ ſe habet pure paſſiue reſpectu
coaguli ſic ſemē mulieris reſpectu virilis. Quartū
ſignū: quia mulier ſm Ariſtotelem poteſt concurre
re dato ꝙ nō ſpermatizet: quare ⁊c.

¶ **Dicunt ergo** iſti ꝙ alie matres a vir Reſolu. finalis.
gine nichil cooperātur
ad generationē actiue niſi forte per accidēs: q2 fe-
mina aliquo modo contrariantur ⁊ ſic ſemen viri a
ſemine mulieris aliquo modo per accidens repatit̄
Sed beata virgo nichil per accidēs cooperabatur
vllo modo: quia ſemen ſuum vel materia miniſtra-
ta non reſiſtebat ſpiritui ſancto vllo modo. Hec eſt
prima opinio.

¶ **Alia opinio eſt** de hoc ꝗ dicit ꝙ bea 2. opi.
ta virgo cooperata
fuit actiue ad generationē Chriſti per vnā virtutē
ſupernaturalem collatam ſibi a ſpiritu ſancto tāꝗ̄
agenti minus principali a principali agēte. Unde
non eſt ibi cooperata per aliquā virtutem naturalē
ſicut nec alie mulieres. Quod probāt: quia ſicut di
ctum eſt in ſcḋo ſemen viri nō eſt actiuum per ſe at
tingēdo ad aliquam formā ſubſtātialem fetus nec
vir ipſe: ergo multo fortius nec mulier ipſa nec ſe-
men eius. ¶ Q; autē cooperata fuerit tali virtute
ſupernaturali data ſibi vel collata a ſpiritu ſancto
Probant auctoritate Damaſce. lib. 2. vbi dicit ꝙ Damaſ.
poſt cōſenſum virginis ſuperuenit ſpiritusſanctus
tribuēs ei virtutē ſuſceptiuam verbi ſimul ⁊ gene-
ratiuam: igitur cooperata eſt actiue tali dono ſup-
naturali diuinitus ſibi dato propter qḋ ⁊ bene dici
tur ſibi. Luce. 1. Spiritusſanctus ſuperueniet in te Luce. 1.
et virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Hec eſt ſecun-
da opinio.

¶ Cōtra primam opinionem

Arguitur primo per rationes. Scḋo per auctorita
tes ⁊ contra ſecūdam ſimiliter pro ꝗ̄to cōuenit cū
prima. ¶ Primo ſic. Forme eiuſdem rationis pre
cipue ſm ponentes potētias eſſe cōſubſtātiales il-
lis formis. Sed forme maſculi et femine puta ani-
me ſunt eiuſdem rationis: q2 non differunt niſi per
materiam vel conditiones materiales. 4. metha. 4. meta.
ergo ⁊ potētie eorum puta potentia generatiua in
vtroqꝫ. Sed in viro vel maſculo potētia generati-
ua eſt actiua: ꝗ ⁊ in femina vel muliere. ¶ Secun-
da ratio. Unuſquiſqꝫ diligit opus ſuum quod agit
ſicut dicitur. 4. ethicorū ſicut poete poemata ſua. 4. ethi.
Sed matres cōmuniter plus diligūt pueros ꝙ̄ pa

tres:ergo magis agunt ad generationē vel ſaltē ſi
cut ⁊ patres ⁊ magis amāt:quia cum hoc ꝙ agunt
etiā materiam adminiſtrāt. Dicis ꝙ magis patiū-
tur pro ipſis:ideo magis amāt:ideo videtur iſta eſ
ſe bona ſolutio ad Ariſtotelem. Nō eñ dicit ꝙ di
ligant homines ſuas paſſiones vel illa pro quibus
patiuntur:ſed opera ſua que agunt. ❡ Tertia ra-
tio. Agens in agēdo aſſimilat ſibi paſſum vel effe-
ctū:licet frequēter magis aſſimilatur matri ꝙ̄ pa-
tri:ģ ⁊c̃. ❡ Quarta ratio. Si mater tm̄ preſtat ma
teriam ⁊ miniſtrat vas ſe habēdo pure paſſiue re-
ſpectu fetus videtur ꝙ pari ratione ſi generaretur
buffo in vētre eius ſicut in ventribus aliquarū ſa-
maritanarum poſſet dici mater buffonis. Sed hoc
eſt falſum: ģ ⁊c̃. Dices ꝙ non:q2 buffo nō eſt eiuſ-
dem nature cū muliere:⁊ ideo non diceretur filius
eius. Iſtud non videt valere:q2 mulus eſt alterius
nature ꝙ̄ aſina. Et tm̄ dicitur filius aſine ⁊ illa di-
Galen⁹. citur mater eius:quare ⁊c̃. ❡ Confirmat iſta opi-
nio per Galenum qui fuit huius opinionis ſicut re
citat Auicēna primo canonis ⁊ ſibi magis eſt cre-
dēdum in hoc ꝙ̄ philoſopho: quia iſtud propoſitū
eſt de particularibus nature que magis ſpectāt ad
medicos ꝙ̄ ad philoſophum naturalem:ideo ⁊c̃.
cōmēta. ❡ Confirmatur etiā ſecundo per Commētatores
ſcdo de aīa vbi dicit ꝙ omnes potētie vegetatiue
ſunt actiue nec diſtinguitur ibi de viro de muliere
igitur potētia generatiua mulieris actiua eſt ⁊ma
ter aliquid cooperatur ad generationē ſubſtātie fe
tus. Similiter etiā quia filius refertur ad matrem
relatione de ſecūdo modo que nō eſt niſi effect⁹ ad
cauſam actiuā et principium actiuum: vt patet. 5.
metaphiſice.

Ꝯ.2.opi. ❡ **Contra ſecūdā** opinionem prout habet aliqd pro-
prium.ſ.ꝙ beate virgini collata eſt virtus ſuperna
turalis ad generādum. Arguo ſic primo q2 reputo
falſam quero de illa virtute aut eſt ſubſtātia aut ac
cidēs. Non poteſt dici ſubſtantia aliqua noua pa-
tet. Nec gradus aliquis perfectior prioris ſubſtan
tie:quia ſubſtātia non ſuſcipit magis ⁊ minus ſm
tales gradus nec in eodē indiuiduo nec in plurib⁹
ſicut dixi in.2. Nec eſt accidēs:quia accidēs nō po
teſt eſſe principium vel ratio generādi ſubſtantiaꝫ
ſicut etiam probatū eſt in primo ⁊ ī ſecūdo. ❡ Se
cundo ſic. Illa virtus aut eſt aliquid ſpirituale aut
corporale. Non poteſt dici aliquid ſpirituale vt vi
detur:q2 dona ſpiritualia nō dantur niſi ſpirituali
bus potētijs:vt intellectui vel voluntati. Nec cor
poralis vt videtur:quia virtus corporalis ad gene
randū nō videtur niſi potētia generatiua vtēs or-
gano que nō fuit de nouo data virgini q2 non erat
prius ſterilis:patet ergo ⁊c̃. ❡ Tertio q2 per illud
nō ſaluāt maternitatem in virgine reſpectu Chri-
ſti:quia oportet ad maternitatē ꝙ vi nature princi
pietur filius:non autē dono aliquo ſupernaturali
quare ⁊c̃. ❡ Quarto. Productio qua chriſtus ge
neratus eſt a matre fuit vniuoca ſicut patet : et eſt
in alijs matribus ⁊ filijs. Sed ſi per illud donū ſu
pernaturale genuiſſet non fuiſſet productio vniuo
ca ſicut patet:ergo ⁊c̃.

❡ **Dico ergo** quicquid ſit de prima opi-
nione ꝙ iſta non eſt vera.
Ad Da-maſce. ❡ Ad Damaſcenū dico ꝙ non eſt intentionis ſue
ꝙ ſpirituſſanct⁹ dederat beate virgini aliquā vim
ſupernaturalem generatiuā in habitū:ſed pro tan
to:q2 vis generatiua virginis quā prius nō habe
bat exijt in actum ſuperueniente ⁊ cooperante ſpi
ritu ſancto. Unde tribuit ſibi vim generatiuā pro
tanto:quia cooperando ſibi tanꝙ̄ principale agēs
fecit ꝙ ipſa generaret Chriſtum.

❡ **Quātum ad iſtum articu/** lum primū queſtionis dicā aliqua ⁊ poſtea reſpon
debo ad motiua precedētium opinionum pro ꝙ̄to
erunt contra me. ❡ Dico igit primo ꝙ non video
ꝙ ad generationē que eſt vera mutatio ſubſtantia
lis terminata ad eſſe ſubſtantiale fetus per ſe ⁊ di
recte faciat aliquid vel cooperetur effectiue nec ſe
men viri nec ſemen mulieris ſicut probatū eſt in ſe
cundo de ſemine viri ꝙ ipſum nec in virtute ꝓpria
nec in virtute generātis poteſt ad hoc attingere cū
ſit ens ſimpliciter impfectius cū quacunqꝫ virtute
tbi ꝑpoſita ꝙ̄ fetus ⁊ ideo nō poteſt eſſe cauſa tota-
lis equiuoca ipſius fetus effectiua vel generatiua
Nec valet ꝙ in virtute generantis:q2 generās vel
vir frequēter nō eſt in rerum natura quando fetus
generatur vel ſi eſt in rerū natura accidit ꝙ ſit pre
ſens in loco generationis ſicut dictū eſt ſupra. Et
dato ꝙ eſſet preſens ⁊ per ſe eſſet hoc neceſſarium
adhuc nō poſſet hoc cōuenire ſemini per ipm̄:quiā
nec in virtute ꝓpria nec in virtute aliqua recepta
ab ipſo. Et ſi ita eſt de ſemine viri ꝙ nō poteſt eſſe
cauſa effectiua generationis multo fortius videt
hoc de ſemine mulieris. ❡ Secūdo dico ꝙ nō ob-
ſtante hoc mulier eſt principiū effectiuum genera-
tionis ⁊ nō ipſe vir vel oportet omnino recurrere
ad deū:vt ad cauſam efficientem ipſius generatio
nis qđ tamen non videtur neceſſarium. Mꝫ autem
vir non ſit cauſa effectiua generationis. Patet:q2
ſicut dictum eſt ſupra accidit ꝙ ſit quando genera
tur fetus. Nec poteſt dici ꝙ mediāte ſemine vt di-
ctum eſt ſupra:et ideo dictū eſt in ſecundo ꝙ opor-
tet recurrere ꝙ̄tum eſt ex parte viri ad deū:vt for-
mantem fetum ⁊ efficientē generationē fetus. Mꝫ
autem mulier poſſit cooperari ad generationem fe
tus nullū impedimētum currit ſicut de viro. Mu-
lier enim preſens eſt ⁊ per ſe quando generatio eſt
⁊ habet vim actiuam generatiuam fetus vmbilici
ſibi ſcilicet maſculi vel femine et habet materiam
diſpoſitam preſenteꝫ ſemen ſuum vel menſtruum
deciſum ad cuius corruptionē poteſt agere: vt ge-
neretur ex ea fetus ⁊ inducatur forma ſubſtantia-
lis educta de potētia illius materie:ita ꝙ median
te ſemine generat non ſicut inſtrumento vel medio
actiuo ſed principio paſſiuo per cuius corruptio-
nē ex materia eius generaretur fetus ſm determi
natū modum nature quo non quodlibet ſic genera
tur ex quolibet: ſed determinatum ex determina-
to. Unde nec ſemen reducitur ad cauſam efficien-
tē in generando ſed in alterando aliquo modo pre
uio generationi quo ſemina mutuo agūt ⁊ patiun
tur alterādo ſeinuicem vt tandem ſemen mulieris
corrūpatur ⁊ fetus generet. ❡ Tertio dico ꝙ pro
babile eſt dicere ſm iſtum modū ꝙ ſeminis deciſio
⁊ fetus generatio ſint duo effect⁹ ipſius matris or
dinate ab ipſa procedentes ſm modū ⁊ proceſſum
nature:quorum prior eſt ipſius ſeminis deciſio tan
ꝙ̄ materialis principij ⁊ ſecūdus vel poſterior eſt
ipſius fetus generatio. ❡ Quarto dico ꝙ cū ſicut

Opinio auctoris circa ꝓce dentia.

ꝙ vir nō eſt cā ef-fec. gene-rationis.

quatuoꝛ ī gñatione xp̄i cōcurrētia.

tactum eſt ſupꝛa in vna queſtione quatuoꝛ fuerint in proceſſu generationis Chꝛiſti ſcꝫ materie deciſio ⁊ miſſio ad locū generatiōis coꝛpoꝛis formatio vl' eductio forme ſubſtātialis coꝛpoꝛee de materia illa coꝛpoꝛis animatio vel anime infuſio et totius coniuncti vnio ad pſonam verbi ⁊ in pꝛimo nō potuerit virgo cooperari: quia factū eſt in inſtāti per ſimplicē mutationem qua ſolus deus poteſt facere illa que ab agēte naturali ſunt factibilia per motū et in tēpoꝛe cuiuſmodi eſt iſta deciſio ⁊ miſſio materie ad locū generationis. Non potuit etiā cooperari ad infuſionē anime nec ad vnionē cū verbo ſequitur ꝙ eductionē forme ſubſtātialis coꝛpoꝛee et ſic ad generationē. Et ꝙ ſit rationabile hoc ponere patet q2 habuit virtutē actiuam generatiuā nō impeditam: quia nō fuit ſterilis nec preuētam a ſpiritufancto ꝗtum ad hoc: ſed pꝛobabile eſt ꝙ licet ſpiritusſanctus diſponeret materiam in inſtāti nō cooperāte virgine ſicut alie cooperantur q2 media neceſſaria nō ſunt ſimpliciter neceſſaria virtuti diuine eo modo quo nature tñ materia diſpoſita dimitteret eā cooperari ad generationē ipſam ꝗ nata eſt fieri in inſtāti etiā ſm naturam ita ꝙ ſpiritus ſanctus tantūmodo in generatione fecerit illud qḋ homo feciſſet vel deus loco hominis ſi virili ſemine Chꝛiſtus conceptus fuiſſet. Ita videt̄ pꝛobabiliter poſſe dici.

Coꝛrelaria ex dictꝭ auctoris.

Ex pꝛedictis concludo quedā coꝛrelaria. Pꝛimū eſt ꝙ mater multomagis directe ⁊ ꝑ ſe facit ad generationem ꝗ pater: quia pater non facit niſi decindendo ſemē ſuum ⁊ reponēdo in loco cōuenienti ad generationē in matrice mulieris vel vaſe. Mater vero agit directe efficiēdo ſubſtātiam fetus attingēdo ad generationē eliciendo actum generationis. Secūdum eſt ꝙ beata virgo nō fuit cooperata ad deciſionē ſeminis ſui ⁊ miſſionē ad locum generationis ſicut alie mulieres: ſed bene ad ipſam generationē ⁊ mutationē inſtātaneam ⁊ hoc ſufficit ad veram maternitatē cū hoc qḋ eſt miniſtrare materiam ſicut ꝙ materia ſumatur de ipſa puta de ſuperfluo alimēti tertie digeſtionis ſicut fuit factum in virgine a ſpiritufancto: ita ꝙ materia coꝛpoꝛis chꝛiſti fuit puriſſimus ſanguis virginis tertia digeſtione digeſtus ſm Dama. lib. 3. Verū eſt etiā ꝙ

Damaſ.

beata virgo poſt cōceptionē Chꝛiſti ipſum aluit ⁊ nutriuit in vtero ſuo ſicut alie matres ſuos fetus. Tertium eſt ꝙ pater nō eſt cauſa filij effectiua niſi ſicut inducēs diſpoſitionē neceſſitātē ad generationem puta ſemē ſicut inducēs motum inducit calorē ⁊ hoc ſufficit ad hoc: vt fetus referat̄ ad ipſum ſicut ad cauſam per ſe efficientē tñ multo verius ⁊ perfectius refertur fetus ad matrē ſicut ad cauſam directe effectiuam ⁊ elicitiuā actus generationis. Quartum eſt ꝙ nichil de ſemine viri vel maſculi intrat ſubſtātiam fetus quia hoc patet in beata virgine ex qua fuit ſumpta ſufficiens materia fetus: ⁊ tñ non fuit ibi aliquid de virili ſemine. Ex quo videtur etiā in alijs matribus ꝙ illud quod accipitur ex parte mulieris ſufficit pꝛo materia fetus.

Iſta poſitio videtur dubia. Tum q2 ſm eam potentia generatiua hominis eſt innobilioꝛ ⁊ imperfectioꝛ ꝗ generatiua mulieris. Tum quia mulier que eſt innobilioꝛ ⁊ imperfectio viro eſſet cauſa totalis generatiua viri. Tum quia nō plus videt̄ poſſe mulier ī generationē per ſe ⁊ directe ꝗ in oꝛganizationem in quā non poteſt vt videtur: q2 agit vi naturali vniformiter agente ⁊ ita nō poteſt in tātam diffoꝛmitatem oꝛganoꝛum ſicut nec ſemen. Et ideo virtutꝭ formatiue ſunt virtutes diuine ſicut dictū eſt in ſecundo. Et ideo ſi nō teneatur dici poteſt ꝙ nec ſemē patris nec matris nec pater et mater directe et per ſe attingunt ad generationē ſed diſpoſitiue tm̄ pꝛeparando ⁊ alterando vel diſponendo materiam ⁊ deus educit formā ſubſtantialem coꝛpoꝛeā et tunc beata virgo fuit mater: quia materiam pꝛeparauit ⁊ miniſtrauit ⁊ ipſum aluit ⁊ peperit nō ſicut dicitur in iſta poſitione.

Nota.

Ad motiua. 1. opi.

Ad motiua pꝛecedētium opinionum ꝗtum ad illa que ſunt cōtra me. Ad pꝛimū pꝛime opinionis dico ꝙ non opoꝛtet ꝙ mulier poſſit ꝑ ſeipſaꝫ ꝯcipere vel generare ⁊ ꝙ maſculus ſuperfluat quia neceſſario ante generationē requiritur diſpoſitio materie ⁊ alteratio pꝛeuia ſm proceſſum nature ad quā facit ſemē viri ſicut dictū eſt ſupꝛa alterando ſemē mulieris. Similiter etiam q2 nō eſt agēs vel generans totale ſed aliquo modo partiale: ⁊ ideo nunꝗ virt9 ei9 ꝗtumcūqꝫ aucta ſufficeret per ſeipſam ſicut ſcḋm ponētes obiectum eſſe cauſam partialē actus alicuius potētie cum potētia ipſa nunꝗ altera tantū virtus ſufficeret. Et tunc ad dictū Ariſtotelis dicitur ꝙ ſi ſenſus eſſet actiuus ſicut cauſa totalis ſenſationis ſentiret vtiqꝫ vel ſentire poſſet ſine extrinſeco obiecto. Sed non teneo me cum iſta ſolutione ſecūda ſed cum pꝛima. Ad illud vero de ligno dicitur ꝙ ſi lignū eſſet calidum ⁊ cum hoc calefactibile nō poſſet ſeipſum calefacere: quia calefactio eſt actio tranſiens. Sed ſi eſſet immanēs poſſet vtiqꝫ ſeipſum calefacere ſicut intellectus ſeipſm intelligere. Aliter dicitur ad iſta ꝙ Ariſtoteles ibi de. 2. aīa intēdit oſtendere ſenſum eſſe paſſiuuꝫ nō autem actiuum eo modo quo ponebāt illi q ponebant ipſum eſſe cōpoſitum ex omnibus ſenſibilibus realiter ad hoc vt ſentiret oīa. Si enim opinio eoꝛū eſſet vera ſequeret̄ ꝙ ſenſus ſentiret abſqꝫ ſenſibili extrinſeco: ⁊ per conſequēs moueretur a ſeipſo ſicut ſi calefactibile calefieret ⁊ nō ab extrinſeco calefieret a ſeipſo. Sed ex hoc nichil ad pꝛopoſitū. Ad ſcḋm dico ꝙ concludit bene ꝙ ſemen mulieris per ſe ⁊ directe nō agit ad generationē: q2 pꝛo inſtanti generationis coꝛrūpitur: ſed non cōcludit de muliere. Ad tertium de duobus agentibus vniuocis ⁊c. Licet non ſit contra pꝛedicta: et ideo poſſet concedi tñ qui vellet ſuſtinere ꝙ vir per ſe ⁊ directe ageret ad generationē poſſet dicere ꝙ imo Unde ad eundē terminum vel effectum pꝛoducendum bene requirūtur duo agētia vniuoca talia ꝙ vnum ſuboꝛdinetur quaſi alteri tanꝗ cauſe magis pꝛincipali. Sicut duo ignes quoꝛum vnus eſt maioꝛ bene concurrūt ad eundem caloꝛem cauſandum in eodē ligno vel eadem parte ligni. Quādo dicis ꝙ quelibet talium cauſarum cōtinet ſufficienter ꝑfectionē effectus vniuoci. Dico ꝙ non opoꝛtet ꝗtū ad modū pꝛoducēdi ſic vel ſic. Tamen ſic dicētibus occurrit difficultas ⁊ ideo teneo me cū pꝛima ſolutione pꝛedictis cōcoꝛdāte. Ad quartū dico ꝙ in generatiōe ſubſtātiali mater nō eſt pꝛincipiū

Ad pꝛin.

paſſiuū ꝓprie loquēdo q2 nō eſt materia ſeminis
receptiua forme ipſius fetus licet materia ab ipſa
miniſtretur ⁊ iō improꝑe dicitur principium paſſi
uum. Non ſeqtur ḡ ꝙ in gńatiōe ſubſtātiali idē ſit
principium paſſiuum ⁊ actiuū. Hoc enim eſt ipoſſi
bile quicqd ſit de mutatiōe accidētali q2 de aliqua
tali nō implicat ꝯtradictionē ſicut dictū eſt in ſecū
Ad aug. do. ❡ Ad Auguſtinū. Dico ꝙ ipſe intēdit ꝙ xp̄s
nō venit ſm rōnē ſeminalem ſe tenētem ex parte vi
ri q2 nō mediāte virili ſemine ⁊ nihil plus habetur
Ad Ariſto. de hoc ⁊ ita nihil contra ꝓpoſitū. ❡ Ad philoſo-
phum Dico ꝙ ipſe negatur ⁊ rationabiliter a me-
dicis q̄ ponūt ꝙ mulier vel femela in generatione ē
actiua. Et dico vltra medicos ꝙ nec vir nec ſemen
viri eſt actiuū ad gńationē per ſe eo modo quo di-
ctum eſt ſupra. Et tunc nego omnia ſigna ꝓ quāto
videntur hoc ꝯcludere niſi forte dicatur ꝓ reuerē-
tia Ariſtotelis ꝙ q̄tum ad alterationē ꝑuiam ge-
nerationi intelligit hoc Ariſtoteles ⁊ pro tanto di
cit hoc ꝙ licet ſemen mulieris aliquo mō ſit actiuū
ad alterationē vel diſpoſitionē illam tamē ſemē vi
ri principalius tanq̄ actualius ⁊ ꝑfectius. Unde
nec ſemē mulieris agit ad eā niſi ꝑ accidens reagē
do in ſemen viri a quo ipſum patitur ⁊ alteratur.

Ad dicti 2. opi. ❡ Ad primum alteriꝰ opinionis qd̄ pro
bat ꝙ mulier nō agit na
turaliter ad generationē fetus: quia nec vir de quo
magis videtur de viro ſicut dictum eſt ſupra: ideo
nō valet. ❡ Ad illa que ſunt adducta cōtra primā
opinionem ꝙ mulier agit ad generationē licet gra
tia cōcluſionis eſſent cōcedenda: tñ q2 primum ita
concludit de viro ſicut de muliere qd̄ eſt ſupra ne-
gatum de viro reſpondēdum eſt ꝙ licet potētie ge
neratiue .ſ. viri ⁊ mulieris ſint eiuſdem rationis q̄
tum ſe tenēt ex parte forme ⁊ aīe cui ſunt cōſubſtā
tiales: habēt tñ alia ⁊ alia organa in viro ⁊ mulie-
re ⁊ requiritur alia ⁊ alia preſentia ad materiā vi-
ri ⁊ mulieris: ⁊ ideo licet ambe ſint actiue: nō tñ eo
dem modo nec reſpectu eiuſdem per ſe effectus: ſʒ
ſicut dictū eſt ſupra. ❡ Alia vero tria argumenta
concedātur: q2 ſunt bona eo modo quo concludunt
⁊ etiam deducūtur. Hoc de primo articulo princi-
pali iſtius queſtionis.

An ꝟgo ſit vera mat̄ xp̄i naturalis ⁊ quomō 1. opinio. ❡ Quātum ad ſecūdum arti
culum queſtionis omnes volunt ſaluare ꝙ btā vir
go ſit ⁊ fuerit vera mater naturalis xp̄i. Sed diuer
ſimode ſaluatur hoc a diuerſis. Nā illi de ꝑma opi
nione ꝓcedētis articuli dicunt ꝙ licet nichil coope
rata fuerit actiue ⁊ per ſe ad generationē: ſed totū
fecerit ſpirituſſanctus tñ miniſtrauit materiam: et
ipſum aluit in vtero ſuo benedicto ⁊ mutauit ⁊ pe
perit ſicut alie matres ⁊ hoc ſufficit ad hoc ꝙ ſit ve
2. opi. ra mater naturalis. ❡ Alij de ſecūda opinione di
cunt ꝙ fuit vera mater naturalis: q2 nō ſolum ma-
teriam miniſtrauit ⁊ ipſum aluit ⁊ peperit. Sed cū
hoc ipſuʒ genuit ⁊ cooperādo effectiue ⁊ per ſe ad
generationē ipſius ipſi ſpiritui ſancto per illud do
num ſupernaturale qd̄ licet conferretur ſibi ſupna
turaliter erat tñ ſibi principiū operādi naturaliter

3. opinio. ❡ Sed iſtas opiniōes nō teneo ſicut nec
tenui illas in primo articu
lo queſtionis: ⁊ ideo dico aliter. Poſtea inſtabo ꝯ
me ⁊ ſoluam. Primo dico ꝙ ipſa fuit vera mater:
quia nō ſolum materiam miniſtrauit: ſed q2 ipſum
Chriſtum genuit actiue cooperās ſpiritui ſancto
et per ſe ⁊ directe ad generationē Chriſti ſm natu
ram aſſumptam precipue q̄tum ad eductionē for-
me ſubſtantialis corporee de materia illa miniſtra
ta ſicut dictū eſt ſupra. Ipſum etiā aluit in vtero ⁊
nutriuit.

❡ Sed de partu quomodo ipſum peperit eſt
difficile. Et videtur ꝙ nō peperit ꝑ-
mo q2 virgo. Impoſſibile eſt autē ꝙ virgo pariat
manēs virgo vt videt̄: q2 virginitas ⁊ maternitas
cōtrarie opponūtur nec poſſunt eidem ineſſe vt vi
detur. ❡ Secundo q2 partus expellitur a matre in
pariendo. ❡ Sed beata virgo non potuit habere
vim expulſiuā reſpectu huiꝰ partus: q2 cū iſte par-
tus exierit clauſo vtero ⁊ clauſtrꝭ clauſis oportuit
ꝙ eſſent duo corpora ſimul puta corpus Chriſti et
pars illa vel vterus virginis. Hoc autē nō ſubeſt
nec ſubiacet virtuti naturali agētis ſed ſolius dei
❡ Tertio q2 pater ⁊ mater relatiue opponūtur ſi-
cut actiuum ⁊ paſſiuum. Cū igitur Chriſtus ſm
carnē ⁊ naturam nō habuerit patrem videt̄ ꝙ nec
matrē. ❡ Quarto q2 illa nō parit naturaliter que
parit modo mirabili ⁊ miraculoſo: ⁊ per cōſequēs
non eſt mater naturalis. Sed beata virgo natura-
li modo non peperit: ſed miraculoſe quia virgo ma
nens: ⁊c̄.

❡ Sed iſtis nō obſtantibus qūo ꝟgo peperit Chriſtū.
dico ꝙ beata virgo veraciter peperit Chriſtum
et hoc ſtatim patet ſi ponatur ꝙ mater in parien-
do non habeat vim impulſiuam vel expulſiuā fe-
tus: ſed fetus cadat quaſi maturus fructus ab ar-
bore qui nō expellitur ab arbore ſed ſponte cadit:
et tunc beata virgo fuit terminus a quo illius mo-
tus vel egreſſus Chriſti ab vtero ſicut ſpōſi de tha
lamo ſuo ⁊ totus ille motꝰ fuit a ſpiritu ſancto nō
cooperāte virgine effectiue ſicut nec alie matres ī
hoc effectiue operant̄. ❡ Sed ſi mater habeat vim
expulſiuā in pariendo: tūc difficiliꝰ eſt videre pro-
poſitum. Et dicit vnus ꝙ iſtud expellere nō eſt de
neceſſitate matris ita ꝙ licet alie expellant: non tñ
beata virgo: q2 agens naturale non pōt facere duo
corpora non glorioſa in eodem loco nec poteſt ali-
quod corpus expellere de loco niſi ſubmitret aliud
corpus ⁊ planū eſt ꝙ aliud corpus nō ſubintrauit
corpus vel vterum virginis. Ideo dicit ꝙ ſpiritus
ſanctus fuit totalis cauſa expulſionis ſupplendo
cauſalitatem virginis ⁊ ipā virgo fuit terminus a Nota.
quo tm̄. ❡ Sed aliter ſicut videt̄ michi poteſt dici
ſcʒ ꝙ virgo fuerit ꝑncipium actiuum illius expul-
ſionis per iſtum modū: quia planuʒ eſt ꝙ expellere
corpus ⁊ aliud implere ſunt due actiones ⁊ muta-
tiones ita ꝙ expulſio vnius ⁊ ſubintratio alterius
ſeparabiles ſunt: ⁊ ideo deus potuit beate virgini
influere ⁊ cooperari ad expulſionē ꝙ nō influeret
ad ſubintrationē alterius corporis vel etiā ad fra-
ctionē vel apertionem vteri. Ita ꝙ virtute diuina
erat ꝙ duo corpora ſimul eſſent: ſed virtute creata
virginis erat ꝙ alterum moueret̄ ⁊ expelleret̄. Si
cut ſi duo animalia eſſent in eodē loco virtute diui
na nō minus quodlibet eorū poſſet ſe mouere in il
lo loco q̄ ſi alterum tantum eſſet ibi: ⁊ ſic de conſi-
milibus. Sic in propoſito poteſt dici.

❡ Ad primum contra partū dico ꝙ ma
ter ⁊ virgo nō opponun

tur formaliter nec repugnāt maternitas ⁊ virginitas ſimpliciter ⁊ abſolute ſꝫ ꝟtute diuina poſſunt ſimul ſtare licet nō virtute nature. ¶ Ad ſecundū iā patet ex dictis de expulſione partus. ¶ Ad tertium dico ꝙ pater ⁊ mater nō opponūtur relatiue dato etiā ꝙ ſe habeant ſicut actiuum ⁊ paſſiuū: qꝛ actio ⁊ paſſio ſunt diuerſorū predicamētorum: ſed bene pater ⁊ filius vel mater ⁊ filius ſenſibilia: et ideo pater nō poteſt eſſe ſine filio nec econuerſo loquēdo de filio ſm filiationem que eſt relatio ad patrē: ſed bene poteſt loquēdo ſm filiationem que eſt relatio ad matrem ſicut in propoſito: quare ⁊c̃.

¶ Ad quartū dico ꝙ beata virgo poteſt dici mater naturalis ex principio pariendi ⁊ generādi: qꝛ principium tale habuit in ſua natura: tñ ex modo pariendi. Puta ꝙ virgo pareret nō dicit̃ naturalis: qꝛ miraculoſum fuit ꝙ virgo pareret licet naturale fuerit ꝙ ipſa pareret. ¶ Hec de ſecundo articulo principali.

¶ Quantum ad tertium articulum.

Incarnatio dup.

An ſcꝫ beata virgo meruerit eſſe mater dei vel Chriſti. Dicitur ꝙ incarnatio dei poteſt accipi dupliciter. Uno modo ꝙtum ad ſubſtātiam facti et vt in diuino ſuppoſito quo ab eterno preordinauit eā fiendā ⁊ exhibēdam et iſto modo nec beata ꝟgo nec aliquis hominū vnꝗ̄ potuit mereri incarnationem Chriſti vel dei nec per cōſequēs beata virgo potuit mereri eſſe mater dei nec merito cōgrui nec merito condigni. Tū qꝛ nichil extrinſecū deo eſt ſibi ratio volēdi vel ordinādi aliquid extra ſe. Tum qꝛ īcarnatio eſt fundamētū eſt radix oīus meriti ſiue cōdigni ſiue congrui. Tum qꝛ incarnatio eſt ratio recōciliandi totū genus humanū ⁊ ſatiſfaciendi ſaltē initialiter ⁊ per conſequēs nō poteſt eā mereri ſingularis ꝑſona pura de genere hominis. Tum qꝛ meritū hominis ad hoc nō ſe extendit: vt deꝰ debeat fieri homo ſed ad gratificari vel beatificari ad perfectionē formalē propriam gratie vel glorie: ideo ⁊c̃. ¶ Alio modo poteſt accipi incarnatio ꝙtum ad tempus vel circūſtantiam vel moduꝫ ipſa incarnatione preſuppoſita ſimpliciter fienda ⁊ hoc modo cōſideratur vt tali tēpore vł tali fienda ⁊ iſto modo dicit̃ ꝙ beata virgo et ſancti patres aliquomodo meruerūt eam in effectu poni tali tēpore aliquo modo ⁊ de cōdigno tanꝗ̄ amici dei ⁊ ꝑſone deo grate ⁊ deſiderātes feruēter accelerari aduētū dei licet iſtud excedat ſimpliciter omne meritum in excellētia ⁊ bonitate ⁊ beata virgo

quō beata virgo meruit eſſe mater chriſti.

precipue inter omnes hoc meruit ꝙtum ad circunſtātiam perſone: qꝛ puriſſima ⁊ ſanctiſſima fuit et decuit vt ſuppoſito ꝙ deus deberet habere matreꝫ ꝙ de matre puriſſima fieret que tāta puritate niteret qua ſub deo nequit maior intelligi. Nec obſtat ꝙ bonū incarnationis excedat quodcūꝗ̄ meritum quia etiā bonū premiationis eterne excedit quaſi ī proportionabiliter meritū temporale ſm Apoſtolum ad Ro. Non ſunt cōdigne paſſiones huius tēporis ⁊c̃. Tñ aliquis poteſt mereri de condigno vitam eternam eo tñ modo quo dictū eſt ſuperius in ſcđo. Hoc ſufficiat de iſto tertio articulo.

ad argumēta ꝓncipalia.

¶ Ad primuꝫ principale dico

ꝙ beata virgo potuit cooperari ad eductionē forme ſubſtātialis corporee de materia corporis xp̄i: quia etiā illa fit naturaliter ī inſtāti ab alijs matribus ſed nō ad tranſlationē vel diſpoſitionē inſtantaneam materie ſicut dictū eſt ſupra. ¶ Ad ſecundū dico ꝙ chriſtus cōparatur ad virginē ſicut ſuppoſitū productum ab ipſa vi nature nō ſm naturā diuinā: ſed ſm naturaꝫ humanā in qua ſubſiſtit cuius nature materiam miniſtrauit et hoc ſufficit ad maternitatē. ¶ Ad tertium de ſpiritu ſancto dico ꝙ proprie loquendo eo modo quo loquēdum eſt in propoſito incarnationis ſpiritusſanctus nō poteſt dici pater chriſti ratione incarnationis ſm Auguſtinum ⁊ Magiſtrū in litera: quia nō eſt cōceptus de ſpiritu ſancto ſicut de patre vi generatiua naturali. Non eñ conuenit cū virgine ſicut vir cum muliere faciens naturaliter ad generationē mediante ſemine quomodocūꝗ̄ ad hoc faciat vir ſed magis vt artifex ⁊ agens voluntariū ⁊ non de ſua ſubſtātia ſed in aliena ſubſtātia ⁊ alterius rationis. Sed beata virgo vi ſua generatiua ad hoc egit ⁊ materiam miniſtrauit ſicut dictū eſt ſupra: ideo ⁊c̃.

¶ Diſtinctionis Quinte Tertij Sētentiarum. Queſtio Unica.

CIrca diſtictioneꝫ quintā quero vtrū natura diuina aſſumpſerit naturā humanā in chriſto. ¶ Videtur ꝙ ſic. Perſona diuina et natura ſunt idem. Sed perſona aſſumpſit naturā: ꝗ ⁊c̃. ¶ Secūdo ſic. Natura diuina ⁊ humana ſunt vnite in Chriſto. Aut ergo natura diuina eſt aſſumēs aut aſſumpta Sed nō eſt aſſumpta: vt patet: ꝗ ⁊c̃. ¶ Tertio. Sicut perſona eſt incarnata ita natura ſicut concedit Magiſter in litera. Sed ꝑſona eſt incarnata ꝑ hoc ꝙ aſſumpſit naturam humanam: ergo ⁊c̃.

¶ Contra Quod eſt cōmune toti trinitati nō aſſumpſit naturam humanam qꝛ tunc tota trinitas fuiſſet incarnata. Sꝫ natura cōmunis eſt toti trinitati: ergo ⁊c̃.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo inquirā an natura diuina aſſumpſit naturam humanā. ¶ Secundo an perſona diuina aſſumpſit hominē vel perſonam humanā. ¶ Tertio an natura humana prius potuit perſonari ꝙ̄ aſſumi. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quātum ad primum.

Aſſumere dupliciter capitur.

Notādū ꝙ aſſumere dicitur dupliciter. Uno modo effectiue. Alio modo terminatiue. Primo mō idem eſt qđ cauſare vnionē nature aſſumpte. Scđo modo idem eſt ꝙ illaꝫ vnionē terminare. ¶ Et ſic ſm hoc dico primo ꝙ eodē modo poteſt cōcedi vel negari ꝙ natura aſſumpſit naturā ſicut ꝙ cauſat naturā vel cauſat aliquid ſeu efficit loquēdo de aſſumere primo modo. Et dico de hoc ꝙ nec creat nec aſſumit ſicut dictū eſt in primo. Actio eñ quelibet diuina nō eſt niſi ſuppoſiti vt āgētis. Et ſi in alijs aliqua actio poſſit eſſe alicuius ſingularis nō ſuppoſiti ratio eſt que fuit ibidem aſſignata: quia verbum adiectiuum qđ ſignificat̃ in adiacētia ad ſuppoſitū nō predicat̃ de aliquo in vltima abſtractiōe

abſtracto cuiuſmodi eſt eſſentia diuina vel natura vt ſic accepta. vide in primo diſtin. 5. in. 1. queſtiõe. ℭ Scđo tñ dico ꝙ eſſentia vel natura eſt ratio aſſumẽdi iſto modo: q2 eſt illud quo pſona diuina aſſumit ⁊ aſſumere põt naturã creatã ſicut ẽ ratio qua creat aliquid vel efficit vt dictũ eſt in pmo ⁊ nõ diſtingo mõ eſſentiã ab alijs eſſentialib9 ꝓcipue a volũtate. Eſſentia ḡ vel natura nõ aſſumit iſto modo Sʒ tres diuine pſone ſicut tres pſone diuine creãt et beatificãt. ℭ Vñ ⁊ ex hoc ꝯcludi põt vnũ dictũ aliquorũ eſſe falſum ꝗ dicũt ꝙ eſſentia diuina beatificat ſicut qđ ⁊ quo. Hoc eñ falſum eſt ſi itelligat effectiue quicqđ ſit de hoc ſi intelligit obiectiue loquẽdo de aſſumere ſcđo modo dico ꝙ de facto natura diuina non aſſumpſit naturã humanã in xp̃o. Nec ſicut terminus primus qđ nec ſicut terminus formalis quo. Nec eñ primo terminat vnionẽ nature aſſumpte nec eſt ratio terminãdi ipſaʒ. ℭ Qʒ nõ ſit ratio terminãdi ꝓbatũ eſt ſupra in vna q̃ſtione. Sed ꝙ nõ terminet ſicut terminus qđ põt ꝓbari primo: q2 vnio nature aſſumpte eſt vt ad aliquid ſubſiſtẽs incõmunicabile pura ad ſuppoſitũ. Natura aũt diuina nõ eſt aliqđ incõicabile vt ptʒ. Scđo q2 ſi eſſentia eẽt prim9 termin9 qđ vt ſic accepta cũ ipſa ſit cõis trib9 pſonis ſequeret ꝙ tres pſone pariter eſſent incarnate quod eſt falſum: quare ⁊c̃.

resolutio

ℭ Dico igit ꝙ illius vnionis ad verbũ ꝗ nõ eſt de facto nõ eſt nec eſſe põt terminus imediatus nec qđ nec quo. Sed ipm ſuppoſitũ vel pſona diuina ꝗ eſt v̄bũ eſt termin9 qđ ⁊ ipa ſua pſonalis ꝓprietas eſt termin9 quo. Sʒ vtrũ ſit poſſibilis aliqua vnio nature vnibilis ꝗ poſſit primo ⁊ imediate terminari ⁊ ad eſſentiã ⁊ mediãte eſſentia ad tres pſonas pariter dictũ eſt de hoc aliquid ſupra in illa q̃ſtione vtrũ tres pſone poſſint eandẽ naturã numero aſſumere. ℭ Vltimo dico q̃tum ad hoc ꝙ eſſentia ipa ⁊ natura i filio eſt vnita nature humane in xp̃o: aliter tñ q̃ verbũ vel pſona diuina q2 pſona diuina primo ⁊ imediate ſicut p ſe terminãs vnionẽ nature. Eſſentia aũt diuina quaſi p accidẽs vel nõ primo ꝓ tãto: q2 eadẽ ſuppoſito cũ pſona verbi tanq̃ natura ⁊ ſub̃a ei9. Ex quo ptʒ: ꝙ q2 eadẽ eſt vnio pſone ⁊ nature: pſone tñ primo q2 nature in alijs duab9 pſonis a v̄bo nõ eſt vnita nature humane nec ecõuerſo ſicut nec alie pſone ſunt vnite. Hec de pmo articulo q̃ſtionis niſi ꝙ cõcludi põt etiã ꝙ ſicut natura diuina d2 vnita/ita d2 vl dici poteſt incarnata ⁊ conceditur hoc a Magiſtro.

an pſona diuina aſſumpſit homiem vel pſo. humanã.

ℭ Quãtum ad ſecũdum articulũ certũ eſt apud oẽs ꝙ pſona diuina nõ aſſumpſit pſonã hũanã. ℭ Primo q2 ſicut ꝓbatũ eſt ſupra pſona eſt inaſſumptibil ⁊ incõicabilis ꝯdictione repugnãte. ℭ Scđo q2 in xp̃o eſſet duplex pſona ſicut duplex natura qđ eſt falſum. Voluerũt tñ aliqui dicere ꝙ pſona diuina aſſumpſit hominẽ lʒ nõ pſonã. Hoc aũt videt ꝓbari: q2 v̄bũ aſſumpſit cõpoſitũ ex aïa rationali ⁊ humana carne vt patet. Sed hoc eſt hõ ſm Auguſt. ⁊ ſm oẽs: ḡ ⁊c̃. ℭ Secũdo q2 verbũ eſt hõ ſicut hõ eſt v̄bũ. Sed nõ ſm ſeipm: ḡ ſm aſſumptũ: ḡ hõ ẽ aſſumpt9. ℭ Tertio q2 aliqđ d2 eſſe hõ ꝓpter vnionẽ hoïs corpis ⁊ aïe ſicut ꝓpter ſeparationẽ iſtorũ d2 hõ mortuus vel nõ homo. Et patuit in xp̃o: q2 in triduo dicebatur nõ homo vel mortuus ꝓpter ſeparationẽ aïe a corpore. Non autẽ propter ſeparationẽ amborũ a verbo: q2 mãſerũt vnita verbo: ḡ cũ verbũ aſſumpſerit iſta vnita ſequit ꝙ aſſumpſit hominẽ. ℭ Quarto cõfirmatur per Auguſtinũ qui ſicut d2 in litera frequenter dicit verbum aſſumpſiſſe hominẽ ⁊ loquitur frequenter de homine aſſumpto: quare ⁊c̃.

ℭ Sed dico ꝙ verbũ nõ aſſumpſit hoïem homo eñ dicit naturã ſuppoſitatã vel naturã in cõcretione ad ſuppoſitũ. Et idõ ſicut nõ aſſumpſit ſuppoſitũ ita nec aſſumpſit hominẽ ſed magis humanitatẽ ⁊ hãc humanitatẽ indiuiduã. Non tñ indiuiduũ nature hũane prout indiuiduum cõiter d2 hic homo ⁊ ſuppoſitũ nature. verũ eſt tñ ꝙ Magiſter diſtinguit in lr̃a ꝙ qñ d2 v̄bũ aſſumpſit hoïem. verũ eſt ſi hõ accipiat pro natura Sed pro pſona habẽte naturam non eſt verum.

ꝙ v̄bũ aſſumpſit hũanitatem ⁊c.

ad rõnes aliorum.

ℭ Ad primuʒ aliorum dico ꝙ cõpoſitũ ex aïa rationali ⁊ humana carne põt accipi vel pro natura ipſa cõpoſita vel pro habente naturã qđ eſt homo. Accipiendo primo modo veruʒ eſt ꝙ verbũ aſſumpſit cõpoſitũ ⁊ iſto modo cõpoſitũ nõ eſt homo ſicut nec humanitas eſt hõ ſecundo modo non aſſumpſit cõpoſitũ. ℭ Ad ſcđm dico ꝙ verbum eſt homo nõ ſm ſe ſed ſm aſſumptũ ſed ex hoc non ſequitur ꝙ aſſumptũ ſit homo: ſed magis ꝙ ſit humanitas ſicut etiaʒ nõ oportet ꝙ illud ſm qđ formaliter corpus eſt album ſit album ſed albedo. ℭ Ad tertium dico ꝙ verbum vel chriſtus nõ fuit homo ſolum propter vnionẽ corporis ⁊ anime quia ſtante illa vnione potuit abſolute non eſſe homo: ſed reliquiſſet naturã aſſumptam ſicut potuit facere abſolute loquẽdo Sed cũ hoc propter vnionẽ totius nature ad verbũ: quia ſcilicet ipſum verbum ſuſtentabat naturã in proprio ſuppoſito ⁊ tota natura innitebatur ſibi ⁊ vniebatur modo ſuperius enarrato. Ita, ꝙ humanitas ſibi vnita dicebatur homo ſicut ſuo modo ſubiectũ dicitur tale accidẽte ſibi vnito nõ autẽ accidẽte ſeparato. ℭ Quãdo dicis ꝙ propter ſeparationẽ iſtorum dictus eſt homo mortuus in triduo. Dico ꝙ verum eſt ⁊ hoc bene ſufficit: quia per talem ſeparationem corrupta eſt natura humanitatis prius vnite ſecundum quam dicebatur homo verus. Pauciora enim ſufficiunt ad deſtruendum q̃ ad conſtruendũ: ⁊ ideo nõ oportet ꝙ ſola vnione iſtorum Chriſtus ſit homo ſicut propter ſeparationem eorum eſt non homo vel mortuus. ℭ Tu dices Chriſtus fuit vniuoce homo cum alijs: ergo ſicut alij ſunt homines ſolum propter vnionem partium ita et Chriſtus. Dico ꝙ Chriſtus fuit vniuoce homo cũ alijs q̃tũ ad naturam: ſed non q̃tum ad ſuppoſitum: ⁊ ideo ſicut in alijs ad veritatem nature ſufficit vnio partium. Ita et ad veritatem nature que fuit in Chriſto ſufficiebat vnio iſta. Sed quia verbum erat extrinſecum ſuppoſituʒ a natura: ideo oportebat ad hoc vt diceretur talis ſecundum illam ꝙ ipſa ſibi vniretur et per talem vnionem vel ratione ipſius eſſet homo. Non ſic autem in alijs hominibus que ſunt intrinſeca ⁊ ꝓpria ſuppoſita ad que vltra naturam ſufficit illa duplex negatio ſuppoſitalis ſupradictam. Vnde nec Chriſtus eſt vniuoce homo cum alijs q̃tum ad ſuppoſitum. ℭ Ad quartum dico ꝙ Auguſtinus accipit hominem pro natura.

Nota.

An natura hu.pꝰ potuit pſonari ꝙ̄ aſſumi. ¶ Quãtum ad tertium arti/
culum eſt vna opinio cuiuſdã doctoris ꝙ natura a
verbo aſſumpta nõ potuit prius eſſe pſonata in ſe
ipſa ꝙ̄ aſſumpta ita ꝙ deus poſſet aſſumere aliquã
naturã prius in ſeipſa vel in ꝓprio ſuppoſito pſo-
1.opinio. natã. ¶ Ad hoc adducunt̃ rationes. ¶ Prima eſt
qꝛ natura prius ſuppoſitata vel pſonata aſſumi nõ
põt niſi p corruptionẽ prioris ſuppoſiti. Alioquin
poſſet ſimul ſuppoſitari in ꝓprio ſuppoſito ⁊ in ex
trinſeco qḋ eſt falſum. Sed corrupto ſuppoſito cor
rũpitur natura neceſſario: qꝛ deſtructis primis im
poſſibile eſt aliqḋ aliorũ remanere: ergo ⁊c̃. ¶ Scḋa
ratio: qꝛ ſi natura prius ſuppoſitata poſſet aſſumi:
videt̃ ꝙ pari ratione ſua ſuppoſitalitas poſſet aſ-
ſumi: qꝛ eſt cõditio realis preexiſtẽs in natura ⁊ ſi-
bi cõſubſtãtialis. Sed hoc eſt falſum: ergo ⁊c̃. ¶ Di-
cit igit̃ iſte ꝙ oportuit neceſſario ꝙ natura aſſum-
pta a verbo nunꝙ̄ fuerit in proprio ſuppoſito per-
ſonata Alioquin nunꝙ̄ potuiſſet aſſumi.

2.opi. ¶ Alia opinio eſt de hoc ꝙ̄ ſatis eſt mi-
rabilis ꝙ natura priꝰ p-
ſonata in ꝓprio ſuppoſito potuit ⁊ põt aſſumi a di
uino ſuppoſito manẽte ꝓpria pſonalitate ſic ꝙ na
tura ſolũ eſſet aſſumpta ⁊ nõ pſonalitas ꝓpria ita
ꝙ diuinũ ſuppoſitũ poteſt aſſumere naturã exiſten
tẽ ⁊ manẽtem in ꝓprio ſuppoſito nõ aſſumẽdo ſup
poſitũ. ¶ Hoc declarãt primo: qꝛ nulla eſt ꝯtradi
ctio ꝙ aſſumat̃ natura ⁊ nõ ſuppoſitũ: qꝛ non ſunt
idẽ omnino ſicut dictũ eſt ſupra. Diſtingũtur eñ ſi
cut poſitiuũ ⁊ negatiuũ: qꝛ poſitiuũ põt fundare re
ſpectũ vnionis: ⁊ per ꝯñs aſſumi dato ꝙ priuatiuũ
nõ poſſit. ¶ Scḋo qꝛ videmus ꝙ aliqua actio rea-
lis põt terminari ad naturã vel etiã circa naturam
nõ tñ circa ſingulare vel ſuppoſitũ vel econuerſo.
Patet in diuinis: qꝛ ſuppoſitũ generat et generat̃
nõ autẽ natura ⁊ in creaturis actus diffiniendi vel
intelligẽdi põt terminari ad naturã vel quidditatẽ
dato ꝙ nõ ad ſuppoſitũ: ergo ſimiliter in ꝓpoſito aſſumptio
poterat eſſe nature dato ꝙ non ſuppoſiti.

ꝯ.1.opi. ¶ Sed ille opiniones ambe
videntur michi falſe. ¶ Dico eñ cõtra primã ꝙ na
tura prius ſuppoſitata vel pſonata in ꝓprio ſuppo
ſito põt vl̃ potuit aſſumi a diuino ſuppoſito nõ ma
nẽte ſua ſuppoſitalitate ꝓpria ſicut nec modo. Tũ
qꝛ nullã implicat ꝯtradictionẽ ꝙ in tali natura ſuc
cedat reſpectus vnionis cedẽte propria ſuppoſita
litate qꝛ cõtingẽter ſtat ſub ꝓpria ſuppoſitalitate.
Tum qꝛ ſicut nature nõ repugnat priuari propria
ſuppoſitalitate ⁊ inniti alteri pro primo inſtãti ita
nec pro aliquo vt videtur qꝛ non eſt ad hoc magis
determinata in alio inſtãti ꝙ̄ in primo nec econuer
ſo. Tũ qꝛ ſi repugnaret ſibi ꝓ alio inſtãti etiã repu
gnaret ſibi ꝓ pᵒmo: ⁊ ſic nũꝙ̄ poſſet aſſumi: ꝙre ⁊c̃.

ꝯ.2.opi. ¶ Contra ſecundã opinionẽ dico ꝙ ipoſſi
bile eſt et ꝯdictio manifeſta ꝙ
aſſumat̃ natura exiſtẽs in ꝓprio ſuppoſito: qꝛ pro-
priũ ſuppoſitum nature dicit in natura vltra ipſam
naturã negationẽ actualis depẽdentie ad extrinſe
cũ ſuppoſitũ ⁊ ipſa vnio vel aſſumptio ex parte na
ture aſſumpte dicit actualẽ depẽdentiã vel innitẽ-
tiam ad extrinſecũ ſuppoſitũ ⁊ ideo hoc ponere nõ
eſt niſi ponere contradictoria ſimul. ¶ Scḋo dico
ꝙ ſi natura exiſtẽs i ꝓprio ſuppoſito ⁊ manẽte pro
prio ſuppoſito aſſumeret̃ ꝙ ipſum ſuppoſitũ p ꝯñs
aſſumeret̃. Probatio. Aſſumpta natura aſſumit̃ ꝙ̄
libet ꝓprietas formalis in ipſa eo modo quo eſt in
ipſa ſicut patet de accidẽte ⁊ pari ratione de nega
tiuis ꝓprietatibus. Unde ⁊ ſi aſſumeret̃ oculus ce
cus aſſumeret̃ cõſequẽter cecitas: ergo cũ ratio ꝓprij
ſuppoſiti dicat negationẽ realẽ vl̃ priuationẽ i na̾a
aſſũpta na̾a aſſumit̃ neceſſario tal̃ negatio ſi ma-
neat i ipſa. Dico igit̃ ꝙ illa poſitio eſt falſa: ⁊ ideo.

¶ Quãtum ad iſtum articu/ Opinio auctoris
lum dico ꝙ abſolute loquẽdo pſona diuina poteſt
⁊ potuit aſſumere naturã prius pſonatã in ꝓprio
ſuppoſito: non tñ manẽte ꝓpria pſonalitate ſ; ceſ-
ſante aduenïente vnione ſibi oppoſita ad extrinſe-
cã pſonalitatẽ licet de facto nõ fuerit ita qꝛ natura
humana nunꝙ̄ fuit ſuppoſitata ꝓpria pſonalitate
propter rationes ſupradictas in quadã queſtione
illa ſcilicet vtrum organizatio ⁊ formatio corporis
chriſti preceſſerit incarnationem verbi.

¶ Ad primũ prime opiniõis dico ꝙ ſi ar ad rõnes pᵐe opi.
gumẽtũ eſt bonũ probat ꝙ
nunꝙ̄ poſſit aſſumi natura: qꝛ oportet ita bene pri
uari naturã propria ſuppoſitalitate in primo inſtã
ti qñ aſſumit̃ ſicut ſi poſtea in alio inſtãti aſſumere-
tur. ¶ Cum ergo natura ⁊ ſuppoſitũ ſint idem ſicut tu
dicis ita oportet naturã nõ exiſtere qñ accipit̃ i pri
mo inſtãti ſicut ſi alias aſſumeret̃ qꝛ ita bñ oportet
ſuũ propriũ ſuppoſitũ nõ eſſe ⁊ ita non põt aſſumi
qꝛ nõ eſt. Preterea etiam ſi ſuppoſito ꝓprio corru
pto vel ſuppoſitalitate amota oportet corrũpi na-
turã ſequit̃ pari rõne ꝙ ꝓpria ſuppoſitalitate reſti
tuta ꝓducat̃ de nouo vel reparet̃ natura. Sed hoc
eſt falſum: qꝛ ſcḋm omnes doctores verbũ poſſet re-
linquere naturã aſſumptã nõ cauſando aliquid rea
le poſitiuum: ſed tñ non cauſando priorẽ vnionem.
¶ Dico igit̃ ad argumẽtum ꝙ oporteret naturã il
lã amittere ꝓpriã ſuppoſitalitatẽ ⁊ nõ ꝓpter hoc
corrũperet̃ natura ſicut nec modo corrupta eſt ſed
manet actu exiſtẽs i chriſto: licet careat ꝓpria ſup
poſitalitate. Qñ dicis ꝙ corruptis primis ſubſtã-
tijs impoſſibile eſt aliquid aliorũ remanere. Dico
ꝙ ſcḋm Ariſtotelẽ natura creata non poteſt manere
in eſſe ſine ꝓpria ſuppoſitalite vel ſuppoſito ꝓprio
et ideo negaret poſſibilitatem incarnationis. Sed
nos qui ponimus ꝙ natura habet eſſe cõtingẽter
⁊ ſeparabiliter ſub ꝓprio ſuppoſito vel ꝓpria ſup
poſitalitate debemꝰ dicere ꝙ nõ oportet naturã cor
rũpi ſi amittat vl̃ deſtruat̃ ꝓpriũ ſuppoſitũ: qꝛ põt
ſtare ⁊ manere i alio ſuppoſito. Uel dicẽdũ ꝙ Ari
ſtoteles itelligit d pᵐis ſubſtãtijs ꝙ̄ ſunt idiuidua
vel ſingularis ſube. Uerũ eſt eñ ꝙ deſtructa ſingu
laritate nature deſtruet̃ natura. Natura eñ in qꝫ
eſt eẽntialr̃ eadẽ cũ ſuo ſingulari vl̃ cũ illo p qḋ eſt
ſingulariꝫ. Nõ ſic aũt eſt de ſuppoſitalitate ſicͭ dictũ
ẽ ſupra. ¶ Ad 2ᵐ dico ꝙ nõ oportet ſi natura tal̃
põt aſſumi ꝙ ſua ſuppoſitalitas ꝓpria maneat cũ
aſſũptiõe ꝓpt̃ ꝯdictionẽ repugnãtẽ qꝛ ꝓpa ſuppo
ſitalitas dicit i na̾a negationẽ illiꝰ vniõis quã di
cit aſſũptio ex pte nature aſſũpte: iḋ ⁊c̃. ¶ Dices
ꝙ imo ſuppoſitũ videt̃ eſſe aſſumptibile: qꝛ ita eſt
curabile ſicut ⁊ natura ⁊ in potentia obedientiali
reſpectu dei ſicut et natura: ergo ⁊c̃. Dico ꝙ ſup-
poſitum ꝙ̄tum ad illud quod dicit ſibi proprium
ſuper naturam non eſt curabile: nec in potentia

obedientiali: quia non dicit niſi negationē cui neutrum conuenit: ideo ⁊c.

Ad primū ſecūde opinionis dico ꝙ īplicat cōtradictionē planā ꝙ natura manēs in ꝓprio ſuppoſito aſſumaẜ ſicut dictū eſt ſupra: ⁊ per ꝯñs implicat cōtradictionē ꝙ manēs in ꝓprio ſuppoſito aſſumaẜ ⁊ nō aſſumatur propriū ſuppoſitū. Similiter etiā patet hoc qꝛ contradictionē īplicat ꝙ cōueniat alicui ꝓprietas aliqua vel negatiua ⁊ nō conueniat illi cui primū cōuenit ſicut īpoſſibile eſt ⁊ īplicat cōtradictiones ꝙ aſſumaẜ ſubſtātia ⁊ nō aſſumaẜ accidens eius manēs in ipſa ⁊ inherēs ſibi ſtante tali aſſumptiōe ſicut ꝙ aſſumaẜ oculus ⁊ nō aſſumaẜ cecitas eius ſi maneat cecitas in ipſo ſtāte illa aſſumptione. Sic in ꝓpoſito de natura aſſumpta ⁊ ꝓpria ei⁹ ſuppoſitalitate manēte ſm eos. Ad aliud dico ꝙ aſſumi, vel aſſumptio nō eſt aliquid ꝑtinēs ad differentiā inter naturā ⁊ ſuā ſuppoſitalitatē ſi ponaẜ manere ſtante illa aſſumptione ſicut ꝓbatū eſt ſupra. Sed generare vel generari eſt aliquid ꝑtinens ad differētiā inter eſſentiā diuinā ⁊ ſuppoſitū ⁊ differt etiā inter naturā ⁊ indiuiduū: ideo nō eſt ſimile.

Ad argumēta ꝑncipalia.

Ad primuz principale dico ꝙ natura ⁊ ꝑſona nō ſunt totaliter idē ſicut dixi in primo. Sed ꝑſona addit ſuꝑ naturā relationē diſtinctā ex natura rei ab eſſentia vel natura: q̄re ⁊c. Ad ſcōm dico ꝙ natura pōt dici vnita nec propter hoc oportet ꝙ ſit aſſumēs ſed ſufficit ꝙ ſit aliquid aſſumētis cuiuſmodi eſt natura diuina aliqd diuini ſuppoſiti. Ad tertiuz dico ꝙ natura pōt cōcedi vnita vel incarnata ſed nō ſicut perſona aſſumens ſicut probatū eſt ſupra: ſed magis ſicut aliquid perſone aſſumentis: ideo ⁊c.

Diſtinctionis Sexte.
Queſtio Vnica.

Circa ſextā diſtinctionē quero vtrū in Chriſto ſint plura eſſe. Videẜ ꝙ nō. Primo eſſe vel ſubſiſtere in ſubſtātia ſunt idē: qꝛ ſicut accidētis eſt inherere ita ſubſtātie eſt ſubſiſtere ⁊ ſicut eſſe accidētis nō eſt niſi ſuū inherere vł ineſſe. Ita eſſe ſubſtātie nō eſt niſi ſuū ſubſiſtere. Sed in xp̄o nō eſt niſi vnū ſubſiſtere: qꝛ nō eſt niſi vnū ſuppoſitū in ipſo: ḡ ⁊c. Secundo ſic. Si in xp̄o ſunt plura eſſe ſequiẜ ꝙ Chriſtus ſit plura entia qꝛ ens ⁊ eſſe ſunt idē. Sed hoc eſt fl̄m: ḡ ⁊c. Tertio ſic. Si in xp̄o ſunt plura eſſe. Aut faciūt vnū ꝑ ſe aut ꝑ accidēs. Nō vnū per ſe patet inducēdo ī modis ꝑ ſe. Nec ꝑ accidēs qꝛ neutrū eſt accidēs vel forma alteri⁹: qꝛ nec eē diuinū hūani nec ecōuerſo. Siſr etiā bernardus ad Eugeniū dicit ꝙ vnio duarū naturarū ī xp̄o tenet arcē inter vniones: ḡ īpoſſibile eſt ꝙ cōſtituāt vnū ꝑ accidēs multomin⁹ ꝙ̄ de materia ⁊ forma q̄ faciūt vnū per ſe: quare ⁊c. Cōfirmaẜ qꝛ natura hūana nō ꝯparaẜ v̄bo vt forma: ḡ nō dat ſibi aliqđ eſſe: igitur in chriſto nō eſt niſi diuinum eſſe.

Berna.

Contra In xp̄o ſunt due nature ſcꝫ diuina ⁊ humana ſed quelibet habet propriū eſſe: qꝛ eſſe ⁊ eſſentia vel ſunt idem vel inſeparabilia: ergo in chriſto ſunt plura.

In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā. Primo ad euidentiam q̄ſtionis inquirā vtrū in creatura differāt eſſentia ⁊ eſſe actualis exiſtentie qđ eſt eſſe ī re ⁊ ī effectu actualiter. Scđo ponā vnā opinionē de queſtiōe cū ſuis motiuis. Tertio arguēdo ꝯ eam ponā aliā ⁊ reſpondebo ad motiua eius. Vltimo ad rationes principales.

Quātum ad primū eſt vna opinio ſolēnis ꝙ eſſe ⁊ eſſentia realr̄ diſtinguntẜ tanq̄ diuerſe res abſolute ſaltē ī creaturis abſolutis quarū vna res aduenit alteri ⁊ ꝑficit eā ſuo modo ſicut ſuā materiā. Ad hoc adducuntẜ rōnes. Quarū prima eſt Participās differt realiter a participato qꝛ nichil participat ſeipm̄. Sed eſſentia ꝑticipat ⁊ recipit eſſe: qꝛ eſt ens ꝑticipās ipſum: vt patet: ḡ ⁊c. Secūda eſt. Illud qđ eſt ꝑ ſe in potētia ad aliqđ ⁊ q̄tū eſt ex ſe īdifferēs ad ip̄m vel oppoſitū ei⁹ differt realiter ab ip̄o. Hoc patet: qꝛ nichil eſt indifferens ad ſeipſum vel oppoſitū ſuū. Sed eſſentia creature per ſe eſt in potētia reſpectu ſui eſſe ⁊ in potētia cōtradictionis reſpectu eſſe vel non eſſe ⁊ pōt intelligi ſub oppoſito ipſius eſſe puta ſub nō eē. Accidit em̄ ſibi eſſe vel nō eſſe nec alterū iſtoꝝ ſibi determinat. Si em̄ determinaret ſibi eē nō poſſet nō eſſe et ſic eſſet neceſſe eſſe. Si etiā determinaret nō eſſe eſſet īpoſſibilis eſſe: ḡ ⁊c. Tertia ratio. Si eēntia eſſet idem cum eſſe in creatura: ſequereẜ ꝙ eſſentia creature eēt ſuū eſſe ita ꝙ eſſe vere ſic ꝑdicareẜ de eſſentia ſicut in deo. Sed hoc eſt falſum ⁊ īpoſſibile: qꝛ tūc creatura vel eſſentia creature eſſet purum eſſe ſubſiſtēs: ⁊ ita eſſet deus. Quarta ratio. Illa que diuerſis potētys cognitiuis quaruz vna eſt ſenſitiua ⁊ alia intellectiua apprehenduntẜ realiter diſtīguūtur. Sed eſſentia vel quidditas creature ab intellectu apprehēditur: qꝛ quidditas eſt obiectuꝫ intellectus ⁊ ſuum eſſe vel exiſtere apprehēditur a ſenſu qui eſt cognitiuus particulariū ⁊ actu exiſtētium tantū: ergo ⁊c. Quinta ratio. Terminus mutatiōis realis realiter differt a ſubiecto vł quaſi ſubiecto illius mutatiōis. Probatio: quia naturaliter preſupponit ipſum ⁊ mutatio ad ipſum terminatur: nō autem ad ſubiectum. Sed eſſe eſt primus terminus creationis que eſt mutatio eſſentia vero quaſi ſubiectū: quia prima rerū creataruꝫ eſt eſſe: ergo ⁊c. Sexta ratio ⁊ vltima: qꝛ ſi eſſentia et eſſe nō differūt realiter ita eſt iſta ꝓpoſitio vera ⁊ neceſſaria ⁊ ab eterno. Eſſentia eſt vel habet eſſe ſicut iſta eſſentia eſt eēntia ſicut patet. Sed hoc eſt falſuꝫ: qꝛ tūc creatura eſſet neceſſaria ⁊ procederet ab eterno a deo de neceſſitate nature nec poſſet adnichilari nec īcipere eē: ḡ ⁊c. Cōfirmaẜ ꝑ Boetiū de ebdomadib⁹ vbi dicit ꝙ in omni eo qđ eſt citra primū differt qđ eſt ⁊ quo eſt. Sed qđ eſt eſſentia quo eſt ipſuꝫ eē: ḡ ⁊c. Dicit etiā Boetius ꝙ aliquid eſt accepta eēndi forma. Cōfirmaẜ per cōmētatorem. 5. metha. vbi dicit ꝙ q̄ñ eſt predicatur Secūdo adiacens tunc eſt probleuma de accidente hoc autem eſt quando predicatur eſſe actualis exiſtentie vt patet. Confirmatur per Auicēnaꝫ 5. metaphiſice vbi dicit ꝙ eē actu vel potentia ſūt paſſiones entis. Sed paſſio realiter differt ab eo: cuius eſt ergo ⁊c. Vltimo per Lyncoñ.

Eſſe ⁊ eſſentia an realit diſt. opi. 1.

Boeti⁹.

cōmēta.

Auicēna

Lyncoñ.

in ꝑncipio ſcdi phiſicorum vbi dicit ꝙ in creatura differūt queſtio ſi eſt ⁊ quid eſt ⁊ in ſolo deo nō differūt. Sed queſtio ſi eſt ad eſſe ꝑtinet queſtio quid eſt ad eſſentiā: ḡ ⁊c. ¶ Sic ḡ dicūt iſti ꝙ eſſentia ⁊ eſſe realiter diſtinguunt̃ tanꝙ̄ res diuerſe et alteriꝰ ratiōis: quaꝝ vna eſt actus ⁊ ꝑfectio alteriꝰ vt ſubiecti et ſuo modo ſicut forma materie: et ꝑtinet ad idē genꝰ eſſentia tn̄ per ſe magis ⁊ eſſe ꝑ reductionem: qꝛ accidit generi ꝙ eſſentia ſit in actu.

2. opi. poni ꝯtra.

¶ **Alia opinio** eſt de hoc tota oppoſita q̄ dicit ꝙ eſſentia ⁊ eſſe ī nullo diſtinguunt̃ extra ītellectū: ſꝫ ſola rōne ⁊ opere intellectus diſtinguunt̃: qꝛ vnū ſignificat̃ noīaliter ⁊ aliud verbaliter. ¶ Ad hoc adducunt̃ rationes. ¶ Prima ē iſta. Sicut ſe hꝫ lux ad lucere ⁊ ſapiētia ad ſapere ⁊ curſus ad currere ſic eſſentia ad eſſe. Sed abſtracta nō differūt a ſuis cōcretis niſi ſm rōnē vt pꝫ: ḡ ⁊c. ¶ Scda ratio q̄ eſt Cōmētatoris. 4. ⁊ 10. meta. Si eſſe ⁊ eſſentia differūt realiter ita ꝙ eſſe ſit alia res ab eſſentia q̄ro quo ē formaliter ipſuꝫ: qꝛ oportet dicere ꝙ ſit ſeipſo aut aliquo alio addito. Si ſeipſo pari ratione fuit ſtandū in primo puta in eſſentia. Si alio q̄rā de illo ⁊ ſic ſequit̃ proceſſus in infinitum ⁊ iſto modo arguit ibidē de ente ⁊ vno ꝙ nō differūt realiter nec vnū dicit diſpoſitionē additā. Vn̄ ibidē ⁊ phūs ⁊ cōmentator dicūt ꝙ hō ens hō ⁊ vnus hō nō differūt niſi ſm dictionē repetitā: ḡ tm̄ ſm rōnē differūt eſſe hominē ⁊ eſſe. primū ꝑtinet ad eſſentiā. ſcdm vero ad exiſtere. Et valet iſta ratio ī terminis ſimpliciṫ trāſcendētibꝰ denominātibꝰ ſe mutuo lꝫ nō in ſpecialibꝰ. ¶ Tertia ratio. Si eſſe differt realiṫ ab eſſentia ⁊ dicit aliā realitatem ab eſſentia ſubſtātie. Aut illa realitas eſt accidēs. Aut ſubſtātia. Non pōt dici accidēs: qꝛ ſubſtātia nō exiſtit ꝑ accidens: ſed magis ecōuerſo. Nec pōt dici ſubſtātia: qꝛ nec materia nec forma nec ꝯpoſitū aliud ab eſſentia: vt pꝫ etiā ſm eos: ḡ ⁊c. Siṙ etiā eſſe aduenit eēntie poſt eſſe cōpletū in genere ſuo: qꝛ tūc in generatione cuiuſlibet ſubſtātie cōcurreret duplex ꝓductio. Vna q̄ terminaret̃ ad cōpoſitū ex materia ⁊ forma qđ eſt eſſentia ⁊ alia q̄ eſt ad eſſe qđ eſt vna alia ſubſtātia ⁊ ita vel eēt generatio vel creatio ſeu aliqua talis ſaltē ad quā nō poſſet attingere agēs naturale quoꝝ vtrūꝗ fieri eſt incōueniēs: igiṫ eſt accidēs ⁊ nō ſubſtātia. Sed īpoſſibile ē ꝙ ſit accidēs: ḡ ⁊c. ¶ Quarta ratio. Eſſe actualis exiſtētie ⁊ nō eſſe actualis exiſtētie opponunt̃ ꝯdictorie: ḡ quicquid dicit vnū poſitiue vel quicꝗd vnū affirmat ⁊ aliud negat vel ecōuerſo. Sed nō eſſe actualis exiſtētie negat totā rei entitatē: qꝛ cū res nō eſt nullā habet entitatē: ḡ eſſe actualis exiſtētie dicit ipſam rei eſſentiā ⁊ entitatē. ¶ Quinta ratio. Sicut ſe habet ad nō eſſe q̄n nō eſt ſic ſe hꝫ ad eſſe q̄n eſt. Sed eſſentia q̄n nō eſt idē penitus cū nō eſſe: ḡ q̄n eſt ideꝫ eſt penitus cū eſſe. ¶ Confirmat̃ qꝛ eſſentia eo ipſo ꝙ ponit̃ ſub nō eſſe eſt totaliter nichil. Non ſic eſt autē de illis que ꝑ moduꝫ ſubiecti ſe habēt ad aliqua oppoſita q̄n eni̇̄ trāſferūtur de oppoſito ad oppoſitū adhuc manet eſſe ⁊ entitas eoꝝ qꝛ nō ſunt nihil Subiectū eni̇̄ oportet manere. 1. phiſicoꝝ. ¶ Sexta ratio. Sicut albedo dat formaliter eſſe albū per ſeipſam ⁊ per nichil additū dat eſſe accidētale ita forma ſubſtātialis dat eſſe ſubſtātiale per ſeipſam et per nichil additū: Sed hoc nō eſſet verū ſi eē differret ab eēntia vel a forma q̄ eſt pars eēntie: ḡ ⁊c.

rōnes huius. 2. opi.

¶ Confirmat̃ iſta poſitio qꝛ ſi eſſe poſitiue diſtinguitur ab eſſentia extra intellectū aut ſm ſe preciſe acceptū habet entitatē aliquā vel eſt entitas aliqua aut nō. Si ſic tūc eſt eſſentia aliqua ⁊ habeo ꝓpoſitū ⁊ pari ratiōe ecōuerſo eſſentia eſt eē vel ſm ſe ꝑciſe accepta habet eſſe vel eſt ꝓceſſus in infinitū. Si nō tūc eſt nichil non ꝙ̄tum ad id qđ ḋr intriſece et preciſe qđ eſt falſuꝫ. ¶ Preterea ſi differt. Aut ſicut aliquid abſolutū aut ſicut reſpectiuum. Nō ſicut abſolutū ſubſtantiale qꝛ nec materia nec forma nec cōpoſitū ſicut ſupra. Nec ſicut accidens qꝛ generatio ꝑ ſe terminat̃ ad eſſe: nō autē ad aliqđ accidēs. Nec ſicut reſpectꝰ qꝛ prius eſt eſſe ſimpliciter in abſolutis ꝙ̄ eſſe ad aliud: igiṫ eſſe ad aliqđ nō eſt primū eſſe ſimpliciter ſubſtātiale ipſoꝝ. Similiter etiā generatio nō terminat̃ per ſe et primo ad reſpectiuū. ¶ Tertio qꝛ. 7. metha. In his que ſunt ꝑ ſe idem eſt quidditas ⁊ cuius eſt quidditas: puta habēs vt homo ⁊ humanitas. Homo eni̇̄ dicit ꝑ ſe vnū nō ſicut ī his q̄ per accidēs. Albedo. n. nō eſt idem cū habēte albedinē. Cū igitur ens aliquod ſit vnū per ſe qđ exiſtit idē eſt in ipſo eſſentia et eſſe. Alioquin nullū exiſtens eſt vnū per ſe qđ eſt falſum ⁊ cōcludit eodē modo cōtra quālibet diſtinctionē iſtoꝝ ex natura rei extra intellectuꝫ. Dicūt ergo iſti ꝙ eſſentia creature ⁊ ſuū eſſe actualis exiſtētie nō ſolū eſſe eſſentie nō differūt niſi ſm rationē tm̄ ⁊ modū ſignificādi: qꝛ vnū ſignificat̃ noīaliter et per modū ſubſtantie vel habitus. Aliud vero verbaliter ⁊ per modū actus puta ipſum eſſe. 7. meta.

¶ **Tertia opinio** ē ꝙ eēntia ⁊ eē actualis exiſtētie nō differūt re nec ſolū ratione: ſed intētione aliqua eni̇̄ differūt re ſicut ſubiectū ⁊ accidēs aliqua differūt ratione: ſicut diffinitio ⁊ diffinitū ⁊ aliqua minus ꝙ̄ re ⁊ plus ꝙ̄ ratione ⁊ iſta differūt intentione ſicut genus ⁊ differētia in eadē re que differunt medio modo ⁊ hoc modo etiā ſicut dicit iſta opinio differūt eſſentia ⁊ eē actualis exiſtētie in creatura licet eſſentia ⁊ eſſe eſſentie nō differāt niſi ſm rationem tm̄. ¶ Ex hoc autē ſequiṫ ꝙ eſſe actualis exiſtētie facit compoſitionē in creatura cū eſſentia ⁊ ꝙ eſſe actualis exiſtentie poteſt eſſe nouum in eſſentia et ꝙ eſſentia poteſt intelligi ſub oppoſito eſſe actualis exiſtentie puta ſub non eſſe ⁊ per hunc modum omnia ſaluātur. Imaginātur autem iſti ꝙ creatura habet eſſentiam inꝙ̄tum eſt exemplata a deo ſꝫ habet exiſtentiam inꝙ̄tum eſt effecta a deo. Ita ꝙ ipſa exemplatio paſſiua eſt ratio eſſentie ſed ipa relatio dei paſſiue vel effecti ad deū vt ad cauſam efficientē eſt ipſum eſſe: ⁊ ideo ſunt idem re ſicut pluribus vijs ſuperius eſt probatum quarum aliquas ipſi adducunt ⁊ non oportet eas repetere. Differūt tamen intentione ⁊ hoc ipſi non probant directe. Et ideo nec probationes aliquas pro ipſis adduco. ¶ Secundo dicunt ꝙ participare aliquid alio poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſubiectiue: ſicut materia vel ſubiectum participat formā ſubſtantialem vel accidentalem. Alio modo effectiue vel terminatiue ſeu obiectiue magis ſicut effectus participat cauſam ſicut radius participat lucē ſolis. Primo modo eēntia creature nō ꝑticipat eſſe ſed magis. Scdo modo ḋr participare eſſe diuinū: qꝛ eſt ens participans deū: vt cauſam quaſi radius

Tertia opinio.

Aliquid alio ꝑtici pat dupliciter.

diuine entitatis vel claritatis ꝛ īpreſſio q̄dā diuiſne bonitatis ꝑ ſe exiſtēs ſine aliquo addito vel formaliter recepto. Sicut ſi radius ꝑ ſe exiſtēs pōſſet cauſari a ſole et īpreſſio ſiīr a ſigillo. ¶ Et hec eſt opinio q̄ dicit vltimo ꝙ ſi accipiat̄ eſſe pro eē quidditatiuo qđ eſt eē eſſentie tūc cū tale eē eſſentie nō differat ab eſſentia: niſi ſm̄ ratione tm̄ vnū pōt ꝑdicari de alio dicēdo ꝙ eſſentia ē ſuū eē ꝑticipatiū formalr̄ inq̄tū habet exemplar ī deo vel inq̄tū exemplata. Si aūt accipiat̄ eē exiſtētie nō pōt vnū de alio ꝑdicari ſic abſtractiue vel ī abſtracto q̄ differūt intentione ſicut etiā nec genus de differētia ꝑdicatur in abſtracto que tm̄ differūt ſola intentiōe.

4.opi. quā auc. imitatur ¶ Quarta opinio eſt quā intēdo tenere q̄ dicit primo ꝙ aliq̄ diſtinguūt tm̄ ſm̄ ītellectū ꝛ rōnē ſicut idez a ſeipſo diffinitio a diffinito. Et alia diſtinguntur extra ītellectū ꝛ hoc ī triplici gradu. Uno mō formaliter tm̄. Alio⁹ nō ſolū formalr̄ ſꝫ etiā realiter. Tertio⁹ nō ſolū fořalr̄ ꝛ realr̄ ſꝫ etiā eſſentialr̄ ſicut declaraui in primo diſti n.3. nec repeto modo.

reſolutio huiꝰ opi. ¶ Tūc dr̄ p̄mo ꝙ eēntia creature ꝛ eē actualis exiſtētie ſue ī re ꝛ ī effectu nō diſtinguūt tm̄ ſm̄ rōnē ꝛ intellectū vel opus intellectus. Scđo dicitur ꝙ diſtinguūtur extra intellectum formalr̄ ꝛ realr̄. Tertio dr̄ ꝙ nō diſtīguūt eēntialr̄.

1.pba. ¶ Primū probo ſic. Quecūq̄ ſola ratiōe diſtinguūt ita ꝙ extra ītellectū ſunt penit⁹ idē de ſe inuicē abſtracte vel ſubſtātiue accepta ꝑdicant̄ ꝑdicatiōe dicēte hoc eſt hoc ꝛ ī recto vt videt̄. Hoc ptꝫ. Curſus ꝛ currere ſola rōne diſtinguūt ꝛ planū eſt ꝙ de ſe inuicē ꝑdicant̄ dicēdo ſic ī recto. Curſus ē currere ꝛ rō eſt ī p̄ōptu q̄ talis ꝑdicatio nō denotat niſi verā idētitatē q̄ ē inter ipa extra ītellectū. Sed eſſentia creature nō ſic predicat̄ de ſuo eſſe nec ecōuerſo nec aliq̄s recipit iſtā ꝑdicationē ꝙ eſſentia ſit eē ſꝫ bn̄ recipit̄ iſta ꝙ eſſentia eſt vel hꝫ eē nō ſicut de curſu ꝛ currere: nō tm̄ ꝯcedit̄ ꝙ curſus currit: ḡ ꝛc̄. ¶ Scđa rō. Quecūq̄ ſola rōne diſtīguūt ꝛ ſunt aliq̄d poſitiuū extra intellectū vnū quidditatiue ꝛ ꝑ ſe p̄mo ꝯuenit alteri ſicut ꝛ idē ſibi ī re ꝛ extra naturā rei ipſi ꝛ diffinitio ꝛ diffinito. Sꝫ ſm̄ Auicē. 5. meta. Eſſe creature nō ꝯuenit ſue eſſentie ꝑ ſe p̄mo mō: q̄ oīe cuius quidditas ſtabilit̄ ꝑ eſſe eſt neceſſe eē ꝛ hoc ſolū ꝯuenit glorioſo deo: ḡ ꝛc̄. ¶ Scđo ſic. Illa non ſolū diſtīguūt ſm̄ rōnē q̄ ſunt aliq̄d poſitiuū extra intellectū ꝛ ſm̄ vnū illorū res ponit̄ ꝛ habet eſſe ꝑ ſe ꝛ directe ī ꝑdicamēto metaphiſico ꝛ nō ſm̄ aliđ. Sed ita ſe hñt eſſentia ꝛ eē. Nā licet inſeparabilia ſint eſſentia ꝛ eē: tm̄ ſm̄ eſſentiā eſt in ꝑdicamēto ꝑ ſe: nō aūt ſm̄ eſſe q̄ accidit rei eſſe pro quāto eſt in predicamēto nō quia actu ſit in ꝑdicamēto quādo nō eſt: ſed q̄ per exiſtere nō eſt in ꝑdicamēto: ḡ ꝛc̄.

Prob.2 ¶ Scđo probo ꝙ eēntia ꝛ eſſe actualis exiſtētie diſtinguūt formaliter extra intellectū. Primo ſic. Quecūq̄ ſic ſe habēt ꝙ ambo dicūt aliquid poſitiuū extra intellectū ꝛ neutrū eſt de ꝑ ſe ecōceptu quidditatiuo ita ꝙ neutrū cōuenit alteri ꝑ ſe primo modo illa diſtinguūt formaliter extra intellectū ſicut dictū eſt in primo. Sed eſſentia creata ꝛ ſuū eſſe ſunt huiuſmodi. Utrūq̄ eñ dicit aliquid poſitiuū reale ꝛ neutrū cōuenit alteri per ſe primo modo: q̄ hoc ſolū deo cōuenit ꝙ ſit eſſe: ḡ ꝛc̄. ¶ Secūdo ſic. Illa nō ſunt idē formaliter omnino extra intellectū quorū vnū eſt paſſio alterius ꝛ metaphiſica paſſio: q̄ paſſio ꝛ ſubiectum neceſſario formaliter diſtinguūtur. Sed eſſe in actu eſt paſſio eſſentie create: ḡ ꝛc̄. ¶ Tertio ſic. Illa diſtīguntur formaliter extra intellectū quorum vnū eſt prius natura extra ītellectū. Sed eſſentia eſt prior natura q̄ eſſe. Probatio q̄ prius eſt fundamētum q̄ reſpectus. Eſſe autē non eſt niſi reſpectus eſſentie producte ad deū producentem vt videtur ꝛ magis dicetur infra: ergo ꝛc̄.

¶ Tertio probo ꝙ eſſentia ꝛ eſſe realiter diſtinguūtur in creatura. Quecūq̄ dicūt aliquid poſitiuū extra intellectū ꝛ formaliter diſtinguūt ꝛ neutrū eſt actu infinitū intēſiue ꝛ formaliter illa realiter diſtinguūt. Hoc ꝓbat̄ de duabus relationibus diuinis. Sed ſic eſt de eſſentia et eſſe in creatura. Patet q̄tuꝫ ad duo prima. Quātū ad tertiū patet: q̄ in creatura nichil eſt formaliter infinitū actu ꝛ intēſiue ſimpliciter nec eſſe pōt: q̄ tūc creatura eſſet vel poſſet eē deus: ḡ ꝛc̄. ¶ Secūdo ſic. Quecūq̄ faciunt verā ꝛ realē cōpoſitionē que negatur a deo tanq̄ ſibi repugnās propter ſuā ſummā ſimplicitatē illa differūt realiter. Sed eſſentia ꝛ eſſe faciūt verā cōpoſitionē in creatura que negatur in deo ꝓpter ſummā ſimplicitatē ſuā quia de creatura cōceditur ꝙ eſt cōpoſita ex eſſentia ꝛ eſſe: non ſic autē deus ḡ ꝛc̄. ¶ Tertio ſic. Illa que nō minus diſtinguūtur q̄ genus ꝛ differētia in creatura realiter diſtinguūtur. Patet: q̄ ſicut dixi in primo. Genus ꝛ differētia realiter diſtinguuntur. Alioquin nō video quare vnū non predicaret̄ de alio in abſtracto. Sed eſſentia ꝛ eſſe non minus diſtinguūtur in creatura q̄ gen⁹ ꝛ differētia. Probatio: quia genus et differētia poſſunt concurrere et cōcurrunt ad vnum per ſe conceptū ſpeciei. Sic ꝙ quodlibet eorū ꝑdicatur ꝑ ſe primo modo de ſpecie cuius eſt ille cōceptus. Nō ſic autē eſſentia ꝛ eſſe q̄ nō eſt per ſe ordinabile in genere nec ꝯcurrēs quidditatiue ad aliquid qđ ſit per ſe in genere ſicut dictū eſt ſupra: quare ꝛc̄. ¶ Secundo probari pōt idem: quia ambo dicūt aliquid poſitiuum ꝛ neutrū in vltimata abſtractione acceptum ꝑdicat̄ de alio: ergo non ſunt eſſentialiter idem ſed diſtincta. 3.proba.

Ultimi probatio ¶ Ultimo probo ꝙ nō diſtinguuntur eſſentialiter. Illa que nec ſunt ſeparabilia in eſſe nec in ſeparabilibus nō diſtinguūtur eſſentialiter ſicut dictum eſt in primo. Sed eſſentia et eſſe eiuſdē creature non ſunt ſeparabilia in eſſe: quia implicat cōtradictionem vnuꝫ poni in re ꝛ in effectu ſine alio. Qꝫ enim eſſentia ponatur in re et in effectu ꝛ non ponatur eſſe contradictio eſt. Similiter ꝙ ipſum eſſe ponatur et non ſit alicuius eſſe nec ſunt etiā in ſeparabilibus: quia in eadē creatura ponuntur que nō eſt ſeparabilis in eſſe a ſeipſa: ergo ꝛc̄. ¶ Secundo ſic. Quecunq̄ diſtinguūt eſſentialiter ī creatura ſunt genera diuerſa vel ſpecies diuerſe vel indiuidua diuerſarum ſpecierū vel eiuſdem ſpeciei vel illa que ſunt idem eſſentialiter cū iſtis. Sed eſſentia ꝛ eſſentia eiuſdē creature nec ſunt diuerſa genera nec diuerſe ſpēs vel differētie nec indiuidua diuerſarum ſpecierum vel eiuſdem ſpeciei. Patet nec aliqua eſſentialiter eadem cum predictis: ḡ non diſtinguuntur eſſentialiter. ¶ Tertio ſic. Quecūq̄ eſſentialr̄ diſtīguūt vl̄ ſunt diuerſe eſſentie vel ipſas cōſequunt̄. Sed eſſe ꝛ eſſentia

in creatura nec ſunt diuerſe eſſentie nec ipſas con-
comitātur vel conſequuntur vt patet:ergo ⁊c̄.

Auctoꝛꝭ reſolutio ¶ Dico igitur primo ꝗ̄tum ad poſitio-
nē huius articuli ꝙ eēn-
tia ⁊ eſſe creature nō diſtīgunꝶ eſſentialiter ſed foꝛ-
maliter et realiter ſicut ꝓbatum eſt. Et ꝙ realiter
diſtinguntur multum vidētur ſonare auctoꝛitates
Boetij adducte ad pꝛimā opinionē. ¶ Scḋo dico
ꝙ nō intelligo per eſſentiā niſi quidditatē rei expꝛeſ-
ſam vel expꝛimibilē per diffinitionē vel ꝑ aliquid
loco diffinitionis. Per eſſe vero actualis exiſtētie
nō intelligo niſi reſpectū ipſius eſſentie create vel
ꝓducte ad deū vt creantē vel cōſeruantē ſicut effe-
ctus ad ꝑ ſe pꝛimā cauſam efficientem ad quā ipſa
eſſentia eſt in potētia ſicut fundamētū eſt in poten-
tia ad reſpectū in creatura vbi neceſſario reſpectꝰ
diſtinguiꝶ ſaltē realiter a fundamēto et ſicut genꝰ
in natura ſpecifica eſt in potētia ad differētiā ſuo
modo ⁊ facit cōpoſitionē verā cū ipſa ſic ꝙ ſpecies
diciꝶ vere cōpoſita ex genere ⁊ differētia ſic etiam
creatura exiſtēs ex eē ⁊ eſſentia. ¶ Tertio dico ꝙ
eſſe actualis exiſtētie ſemꝑ ad idē genꝰ ⁊ ṗdicamē-
tū ꝑtinet cū eſſentia ſicut aliquid eſſentialiter idem
ſibi. Aliter tñ q2 eſſentia per ſe vel ens in ṗdicamē-
to ꝑ eſſentiā ipſam ſeu ratiōe eſſentie ⁊ eſſe ꝑ redu-
ctionē ⁊ nō per ſe:ſed q2 cōſubſtātiale ipſi eſſentie.
Ex quo patet ꝙ accidit rei vt poniꝶ in ṗdicamēto
ꝙ exiſtat pꝛo tāto:q2 licet nō ſit actu in ṗdicamēto
metaphiſico niſi actu exiſtat:nō tñ per rationē exi-
ſtētie eſt in ṗdicamēto ſed magis ꝑ rationē quiddi-
tatis vel eſſentie. ¶ Quarto concludo ex ṗdictis
ꝙ res cuiuſlibet ṗdicamēti habet ꝓpꝛiū eſſe exiſtē-
tie ſicut ⁊ ꝓpꝛiā eſſentiā ⁊ ꝓpꝛiū reſpectuȝ ad pꝛi-
mā cauſam vt efficientē:⁊ per ꝯñs ꝙ eſſe licet ſit re-
ſpectus ĩ creatura nō tñ eſt de aliquo genere deter-
minate ſed eſt de trāſcēdētibus ſicut ⁊ eſſentia ipſa
⁊ in quolibet genere inueniꝶ. Vñ ⁊ eſſentia relatio-
nis habet ſuū eſſe qḋ eſt de genere relatiōis ꝑ redu-
ctionē ⁊ fundaꝶ ſuꝑ ipſam ⁊ terminaꝶ ad deū vt ad
cauſam efficientē vel ꝯſeruantē:q2 idē dicūt iſta ꝗ̄-
tū ad ſua poſitiua ⁊ alia genera ſimiliter hñt eē ꝓ-
pꝛia ſibyꝑſis. ¶ Quinto dico ex ṗdictis ꝙ in crea-
tura nō eſt eſſe aliqḋ abſolutū. Sed oīe eſſe actua-
lis exiſtētie reſpectus eſt ⁊ depēdētia ꝗdā eſſentie
create ad ipm deū vel ad ṗmā cauſam. Et dico bñ
ad pꝛimā cām:q2 ⁊ ſi creatura aliqñ effectiue ꝓdu-
caꝶ a cauſa creata vel ſcḋa:nō tñ reſpectus ad cau-
ſam ſecūdā creatā ꝑtinet ad ſuū eſſe:immo oīs ta-
lis reſpectus eſt accidēs ſimpliciter ipſius creatu-
re ⁊ ſine illo abſolute loquēdo pōt eſſe. ¶ Dico tñ
bene ꝙ alique ſunt quidditates vel eſſentie abſolu-
te ſm ſe ⁊ alique nō ſicut quidditates create pꝛimo-
rū generū trium ſunt abſolute. Alioꝛū vero nō ſed
reſpectiue. Et ſic etiā licet oīe eſſe creature ſit re-
ſpectus tñ aliqḋ eſt eſſentie abſolute ⁊ aliqḋ eēntie
reſpectiue:⁊ ſic etiā ꝑ ꝯcomitātiā ſm modū loquē-
di minꝰ ꝓpꝛiū ſolet dici ꝙ ē aliqḋ eē abſolutū ⁊ ali-
qḋ eē reſpectiuū niſi foꝛte ĩtelligaꝶ de eē eēntie qḋ
in nullo diſtinguiꝶ ab eēntia creature niſi ſm rōnē.

Nota. ¶ Nota hic ꝙ nō ꝯcludit aliqua rō ṗmiſſa
ꝙ eē creature ſit ꝗdditatiue reſpe-
ctus licet bñ ꝯcludāt ꝙ differat realiter ab eēntia.
Poſſet eñ dici ꝙ licet eē cuiuſlibet reſpectus vel
relatiōis ſit eſſentialiter ⁊ quidditatiue reſpectꝰ tñ
eſſe nature vel eēntie ſeu creature abſolute eſt rea-
litas abſoluta ſeu foꝛmalitas vel intētio nō minus
ꝗ̄ intellectꝰ vel oꝑatio vel volūtas:lȝ foꝛte ad hoc
nō habeaꝶ aliqua ratio cogēs. Et cū pauciora ſine
neceſſitate ſint ponēda ⁊ nō pōt minꝰ poni nec pau-
cioꝛa ꝗ̄ ponēdo ipm eē reſpectū videꝶ hoc poſſe ꝓ-
babiliter ſuſtineri. ¶ Sexto dico ꝙ ſi plures ſint
reſpectus veſtigiales ĩ creatura puta tres ad ipm
deū vt ad cām exēplarē efficientē ⁊ finalē ſicut ĩ ṗ-
mo diſtin.3. videbaꝶ ꝓbabiliter poſſe dici ꝙ ſolꝰ il-
le ꝗ eſt ad ipm vt ad cauſam efficientē dꝛ ipm eſſe
creature:nō aūt alij lȝ ꝯcurrāt cū ipſo in creatura.
Nā lȝ creatura ꝑ ſe depēdeat nō ſolū ex efficiente
ſed ex fine ⁊ exēplāte tñ cā ipſa ꝗ eſt eadē efficiēs ⁊
exemplās ⁊ finis nō largiꝶ eē creature niſi efficien-
do ipam vt ptȝ. Hoc tñ ad plenū videre eſt diffici-
le cū finis ſm ꝙ hmōi ſit cā nō minꝰ ṗncipalis ꝗ̄ ef-
ficiēs:quare nō dꝛ eſſe creature reſpectꝰ eiꝰ ad deū
vt ad finē ſicut ad ipȝ vt ad efficiēs. Et ſi ſic dicaꝶ
tunc nō video quō poſſit ſaluari ꝙ vniꝰ eſſentie ſit
vnū eſſe ſȝ opoꝛtet ꝙ ſint plura eē vel ꝙ ſit vnū eſſe
cōtinēs illos tres reſpectꝰ ⁊ ita non eſt vnū ꝑ ſe qḋ
nō videꝶ verū eē. Si aūt diceretꝶ ꝙ reſpectꝰ creatu-
re ad deū vt ad exemplantē ⁊ efficientē ⁊ finientē
in actu nō eſt niſi vnꝰ ſimplex ⁊ ratio terminādi il-
lū eſſet aliqḋ indiſtinctū puta vna ꝑfectio cuiuſmo-
di eſt velle diuinū qḋ etiā videreꝶ ratiōabile: q2 ꝗc-
quid extra ſe cauſat ꝑ modū cuiuſcūq3 cauſe ꝯtīgē-
ter ⁊ libere cauſat:tūc nō ē difficultas ṗdicta quō
eē creature ſit vnū ꝙ reſpectꝰ illevnꝰ ē ſm viā iſtā.

¶ Vltimo dico ꝯcludēdo ꝯ̄ tres ṗmas opi- 3.3.ꝓce-
niones ꝙ ṗma ſi ĩtelligat ꝙ eſ- den.opi.
ſentia ⁊ eē diſtinguanꝶ realiter ſicut ṗdictū eſt ve-
ra eſt ꝗ̄trū ad cōcluſionē. Si aūt aliter intelligat ſi-
cut puto ꝙ ⁊fecit.ſ.ꝙ ſint diuerſe res ſicut materia
⁊ foꝛma ſuo modo vel ſicut accidens ⁊ ſubiectū ne-
go eā ⁊ rñdebo ad motiua eiꝰ. ¶ Cōtra ſcḋaȝ opi-
nionē ptȝ ꝙ eſt falſa:q2 eē ⁊ eſſentia nō ſolū ſm ra-
tionē ⁊ intellectuȝ diſtinguntꝶ. Et ideo rñdebo ad
motiua eiꝰ. ¶ Cōtra tertiā opinionē dico ꝙ ſi per
illā differentiā intētionū intelligat differētiā aliā
ꝗ̄ in intellectu vel extra intellectū. Puta foꝛmalē
vel realē vel eſſentialē ꝙ eſt falſa ⁊ ficta. Sicut eñ
nō eſt ens niſi in aīa vel extra animā ita nec differē-
tia. Si autē intelligat differentiā extra intellectuȝ
aliā ab illis tribus etiaȝ falſa eſt:q2 nulla talis eſt.
Si autē intelligat differētiam foꝛmalē tñ falſa eſt
etiā quia nō ſolū foꝛmaliter diſtinguntur ſed reali-
ter eo modo vel ſimili quo inter genus ⁊ differētiā
vera eſt opinio:ſed tunc dico ꝙ cōtradicit ſibi po-
nendo ꝙ eſſentia ſit eterna ⁊ eſſe ſit nouū in creatu-
ra:quia ſicut arguebaꝶ in ſecundo. Illa ſic que tan-
tum realiter differūt vel intentione non ſunt ſepa-
rabilia nec inſeparabilia ſm eſſe ſicut patet de ani-
mali ⁊ rationali ĩ homine vel que ſunt hominis ſic
etiam de eſſe ⁊ eſſentia. Si autem intellexit de dif-
ferentia eſſentiali falſum eſt ſicut ſupꝛa pꝛobatum
⁊ tūc etiam eſſet opinio contra opinātem:quia tūc
differrent realiter eo modo quo ponit opinio pꝛi-
ma quod tñ opinans intēdit impꝛobare et bene in
hoc. Si autem intēdit pꝛobare ꝙ nō differunt rea-
liter eo modo quo dictū eſt ſupꝛa: tunc nego illam
opinionem ⁊ dico ꝙ motiua eius que ponuntur in-
ter illa de illa ſecunda opinione nō concludunt ſi-
cut inferius apparebit. ¶ Cōtra illud quod dicit
vltra ꝙ eſſentia nō participat eſſe niſi ſicut effectꝰ

ſuam cauſam q̃ participat eē diuinū q̃ planuꝫ eſt ꝙ eſſe actualis exiſtētie nō eſt cauſa eſſentie: ſꝫ ma=
gis ipſa eſſentia eſt fundamētum talis eſſe: et ideo participat eſſe ſicut fundamētū participat relatio=
nē ſibi conſubſtātialem ⁊ ſicut gen⁹ differētiā par=
ticipat in ſpecie tanꝙ̄ aliquid cōponibile cū ipſa.
¶ Cōtra illud etiā qd̓ dicit ꝙ eſſe eſſentie pōt pre
dicari de eſſentia in recto nō ſic eſſe actualis exiſtē
tie: q̃ intētione differt ab ea. Videt̓ etiā ꝙ ipſe ha
beat dicere hoc idem de eſſe eſſentie: q̃ planū eſt ꝙ
eſſentia creata in trib⁹ primis generib⁹ eſt aliquid
abſolutū ſi eſſe eſſentie ſm ipſum eſt reſpectiuum:
q̃ eſt reſpectus exemplati: ḡ ita differūt intētione
ſicut eſſentia ⁊ exiſtētia: ⁊ tūc vltra ita poteſt poni
eſſentia vel intelligi ſub non eſſe eſſentie ſicut ſub
nō exiſtētia vel eſſe exiſtētie. Si dicas pro eo ꝙ nō
ponit quidditatē vel eſſentiā ⁊ per ꝯñs eſſe eſſentie
niſi reſpectū exemplati: tunc ſequit̓ abſurdū ꝙ nul
la q̃ddit as creata ſit abſoluta ⁊ ꝙ ſit dare reſpectū
ſine fundamēto. ¶ Contra Auguſtin⁹. 6. de trini
tate vbi dicit ꝙ omē qd̓ relatiue dicitur eſt aliquid
excepto relatio vel relatione: quare ⁊c̄.

August.

¶ Ad motiua ḡ prime opiniōis. ¶ Ad primū dico ꝙ participās
aliquid ſicut effectus cauſam differt a participato
nō ſolū realiter ſed etiā eſſentialiter ⁊ iſto mō crea
tura ꝑticipat nō eſſe ſuū ſed eſſe diuinū ſed partici
pās aliq̃d ſicut fundamentū participat relationem
vel ſicut genus participat differentiā extra intelle
ctū. Non oportet ſimiliter ꝙ differat eſſentialiter
a participato: licet ita ſit de materia participante
formā ⁊ de ſubiecto ꝑticipante accidēs ſed ſufficit
ꝙ realiter diſtingunt̓ modo ꝑdicto: ⁊ tūc argumē=
tū eſt pro me de eſſe ⁊ eſſentia. ¶ Ad ſcd̓m dico ad
maiorē ꝙ illud qd̓ ſic eſt in potētia ad aliquid poſi=
tiuū ꝙ ipm̄ pōt manere ſub oppoſito illi⁹ ⁊ recipit
ipm̄ ſicut forma materiā vel ſicut ſubiectū accidēs
differt nō ſolū realiter ab illo: ſed etiā eſſentialiter
ſicut patet de ſubiecto ⁊ accidēte de materia ⁊ for
ma. Sꝫ dico ꝙ eſſentia creata nō ſic eſt ī potētia ad
ſuū eſſe: ſꝫ eſt in potētia ad ſuū eſſe ſicut fundamen
tū in creaturis ad reſpectū ꝯſubſtātialē ⁊ eundē eſ
ſentialiter ſibi ⁊ ſicut gen⁹ ad differētiā q̃ ſimul ne
ceſſario ſunt ⁊ nō ſunt ⁊ dico bñ ꝙ talia realiter di
ſtingunt̓ ſaltē modo ꝑdicto: ⁊ tūc argumētū eſt pro
me. ¶ Cū̄ dicis ī minori ꝙ eſſentia ē potētia ꝯdi=
ctiōis ad eſſe vel nō eſſe: q̃ neutrū ſibi determinat
Dico ꝙ eſſentia ſi debeat manere determinat̓ ad eſ
ſe ſic ⁊ ad ſeipſaꝫ. Verū eſt tñ ꝙ pōt nō eſſe: q̃ etiā
pōt nō manere ſicut nō manere ens ⁊ cadere in ni=
chil eo ipſo ꝙ nō eſt neceſſe eē ſicut etiā ⁊ ipꝫ exiſte
re pōt nō eſſe in actu. Exiſtētia eñ pōt nō exiſtere
ſicut ⁊ eſſentia: ⁊ tñ non differt realiter ab exiſtere.
¶ Ad tertiū dico ꝙ eſſentia creature nō eſt ſuum
exiſtere nec vnū ꝑdicat̓ de altero in recto ⁊ ī abſtra
cto. Et ideo dico ꝙ nō ſolū differūt ſm rationē: ſꝫ
realiter modo ꝑdicto ſicut etiā genus et differētia
non tñ realiter ſicut tu dicis ſicut forma a materia
vel huiuſmodi. ¶ Ad quartū dico ꝙ nō obſtāte ꝙ
eſſentia ⁊ eſſe nō diſtingunt̓ realiter eo modo quo
tu ponis nō ſequit̓ ꝙ eſſentia ſit ſuum eſſe ſicut nec
aialitas eſt rationalitas. In deo autē in quo nō di
ſtingunt̓ eſſentia ⁊ eſſe extra intellectū. Dico ꝙ eſ=
ſentia eſt eſſe ⁊ eſt formalis ꝑdicatio eiuſdēꝫ de ſe.
Eſſentia autē creata nullo modo eſt ſuū eſſe ſꝫ dif=
ferēs realiter ab eſſe vt dictū eſt ſupra: ⁊ ita nō eſt
eſſe ſubſiſtēs ⁊ per ſe neceſſe eſſe ſicut de⁹ ſꝫ ſm ſuū
eſſe depēdens eſt ab ipſo eſſe diuino. ¶ Ad quintū
dico ꝙ loquēdo de potētijs ſenſitiuis exteriorib⁹ q̃
ſunt ꝑticulares illa q̃ diuerſis potētijs cognoſcunt̓
ſicut ꝑ ſe obiecta poſitiua realiter diſtingunt̓. Sed
de potētijs ſubordinatis ſicut ſunt intellect⁹ ⁊ ſen=
ſus nō oportet: q̃ aliq̃d idē poteſt ꝑcipi ab vtroqꝫ.
Idē eñ qd̓ ſentit̓ intelligi pōt q̃ intellect⁹ circa to
tū ens ſenſibile ꝑcipue pōt. Ad minorē q̃ñ dicis ꝙ
eſſentia ⁊ eſſe diuerſis potentijs cognitiuis cogno
ſcunt̓. Dico ꝙ eſſentia pōt intelligi ⁊ poteſt ſentiri.
Idipm̄ eñ qd̓ ſenſus videt ītellect⁹ cognoſcit. Vn
de ⁊ viſus ⁊ intellectus cognoſcit eſſentiā coloris ⁊
tñ differēter q̃ ītellect⁹ pōt eā cognoſcere quiddi=
tatiue diffiniendo ipſam ⁊ abſtrahendo ab eſſe vel
etiā a ſuo ſingulari nō autē viſus ⁊ ideo quidditas
dicit̓ a ꝓpropriari intellectui ꝑ modū obiecti. ¶ Pꝫ
etiā eſſe nō eſt illud quo obiectū ſenſus eſt ſingula=
re: q̃ nō eſt differētia īdiuidualis nature ſenſibilis
ſicut dictū eſt in ſcd̓o: ⁊ ideo nichil ad ꝓpoſitum q̄n
tū ad hoc. ¶ Preterea etiā nō oportet dato hoc ꝙ
intellectus cognoſcat eſſentiā ⁊ ſenſus exiſtētiā nō
oportet ꝙ realiter diſtingant̓ eo modo quo ponis ſi
cut nec oportet ꝙ eſſentia ⁊ ſuū ſingulare eſſentia=
liter diſtinguātur ſed ſufficit ꝙ realiter modo ꝑdi=
cto. ¶ Ad ſextū dico ꝙ terminus mutatiōis realis
que eſt vere mutatio nō ſolū realiter ſed etiā eſſen=
tialiter diſtingunt̓ ⁊ a mutatiōe ⁊ a ſubiecto muta
tiōis. Sed dico ſicut dictū eſt in ſcd̓o ꝙ creatio nō
eſt vere mutatio q̃ nō eſt de ſubiecto ſed eſt non de
aliquo. Vnde eſſentia nō ſe habet ſicut ſubiectum
mutationis reſpectu ipſius eſſe in creatione: q̃ tūc
eſſentia nō crearet̓: ſed creationi ꝑſupponeret̓ qd̓
eſt falſum. Sed ipſa eſſentia eſt termin⁹ creatiōis
⁊ ipm̄ ſuuꝫ exiſtere in actu eſt referri ad ꝓducens.
Si dicas ꝙ referri ꝑſupponit exiſtere vel eſſe. Di=
co ꝙ verū eſt de referri ſm aliquē reſpectū accidē=
talem ⁊ eſſentialiter diſtinctū cuiuſmodi nō eſt ipꝫ
eſſe ab eſſentia: quare ⁊c̄. ¶ Ad ſeptimū dico ꝙ il=
la eſt ita neceſſaria in re vel nō neceſſaria ſed cōtin
gēs extra intellectū eſſentia habet eſſe vel exiſtere
ſicut ꝙ eſſentia nō tñ ita per ſe vera: quia prima eſt
vera. Secūdo modo ſi eſt per ſe vera ⁊ ſcd̓a ꝑ ſe pri
mo modo. Tu dicis iſta eſt neceſſaria ⁊ eterna et ꝑ
ſe vera. Eſſentia eſt eſſentia. Dico ꝙ verū eſt abſo=
lute abſtrahēdo eſſentiā ab actu vel potētia vel ac
cipiendo iſta ſub diſiunctione. Sed iſta eſt contin=
gēs. Eſſentia eſt actu ⁊ extra intellectū q̃ iſto mo
do eſſentia pōt nō eſſe eſſentia. Et ita dico de alia
Eſſentia habet eſſe ꝙ ſimiliter eſt neceſſaria vel cō
tingēs: quia iſta eſt neceſſaria. Eſſentia habet eſſe
actu vel potētia ⁊ iſta eſt contingens. Eſſentia ha
bet eſſe actu ⁊ tñ ex hoc nō ſequitur ꝙ ſint omnino
idem re ſed poſſunt realiter diſtingui modo ꝑdicto
quia nō obſtante ꝙ ſic diſtinguātur tñ pari neceſſi=
tate qua eſſentia eſt eſſentia extra intellectum pari
ratione refertur ad deum in actu. ¶ Ad Boetiuꝫ
dico bene ꝙ in creatura differt qd̓ eſt ⁊ quo eſt rea
liter modo predicto: ⁊ eſſe aliquo modo cōparat̓ ad
eſſentiam ſicut forma quia ſicut reſpectus ad ſuum
fundamentū ⁊ ſicut actus ad potētiam. Et in crea
tura differt q̄ſtio ſi eſt a q̄ſtione q̃d eſt ſed nō in deo
ex parte rei: ſed nō intendūt ille auctoritates ꝙ eſ=
ſentia ⁊ eſſe realiter diſtinguant̓ ſicut tu ponis nō

ad rationes ꝑme opiniōis

ad Boetium.

obſtante q̃ eſſe actu ſit paſſio. Non eñ oportet omnem paſſionẽ poſitiuã creature differre ſic realiter a ſubiecto ſicut formã a materia vel accidẽs a ſubiecto ſed poteſt eẽ differẽs realiter modo predicto quẽ tenui. ¶ Ad hanc primã auctoritatem reſpondetur per Cõmẽtatorem ibidẽ q̃ Boetius accipit ibi quo eſt nõ formaliter ſed cauſaliter ⁊ effectiue: ita q̃ diſtinguitur realiter qd̃ eſt ſcȝ effectus ab illo quo eſt ſcȝ a cauſa ſua qua eſt non formaliter ſed cauſaliter ⁊ denominatiue. In deo autem non ſic: quia non eſt cauſatus.

Ad motiua alterius opi. ¶ Ad primum motiuum alteri⁹ opinionis. Dico q̃ accipiendo ſapere pro ſapere habituali nõ ſic ſe habet in creatura eſſentia ⁊ eſſe ſicut ſapientia ad ſapere vel curſus ad currere ⁊ lux ad lucere niſi q̃tum ad modũ ſignificãdi: q2 vnũ ſignificatur nominaliter ⁊ aliud verbaliter ſicut eſt in illis ſed in re nõ ſic ſe habẽt. Nam illa in re ſunt idem penitus: nõ ſic autẽ iſta ſicut probatum eſt ſupra. In deo autem omnino ſic ſe habẽt: ⁊ forte hoc intẽdit Auguſtin⁹. ¶ Ad ſecũdum dico q̃ cum exiſtere ſit reſpectus quo eſſentia creata refertur ad deũ q̃ proprie loquẽdo ſicut reſpectus nõ refertur ſic etiam nec eſſe dicit̃ habere eſſe vel eſſe ſed magis eſſentia dicit̃ eſſe ⁊ creatura: tñ ſi dicatur eſſe improprie eo q̃ ens eſt cõmune tranſcẽdens qd̃ verificat̃ de quolibet poſitiuo reali nõ eſt ens alio: ſed ſeipſo nec pari ratione fuit ſtãdum in prima puta in eſſentia q̃ ip̃a diceret̃ ens id eſt exiſtens ſeipſa ſicut etiã ſi album eſſet tranſcendẽs non eadẽ ratione corpus ſeipſo diceretur albũ et a ſeipſo ſicut albedo: q2 nõ eadẽ ratione eſſet corpus ⁊ habẽs albedinẽ: quare ⁊c̃. Vel dicendum q̃ argumẽtum cõmentatoris contra Auicẽnam concludit q̃ eſſe nõ eſt vna res addita eo modo quo accidens ſubiecto vel forma materie. Tunc eñ eſſet proceſſus in infinitũ: quia tunc de illo eſſe poſſet q̃ri ſicut de eſſentia ſed nõ concludit quin aliquo modo diſtingantur modo p̃dicto. ¶ Ad tertium dico q̃ eſſe ſubſtãtie eſt ſubſtãtia ⁊ accidẽtis eſt accidẽs Non alia ſubſtantia vel aliud accidẽs ſed cõſubſtãtialiter idẽ ſubſtãtie vel accidẽti licet diſtingatur ab eſſentia ſubſtãtie vel accidẽtis ſicut etiã genus et differẽtia ſunt vna ſubſtãtia licet differant realiter ⁊ anima ⁊ ſua potentia ſicut dictũ eſt in primo. ¶ Ad quartũ ⁊ ad quintũ dico q̃ non exiſtere p̱ ſe ⁊ directe ⁊ formaliter nõ negat eſſentiam nec dicit totam nõ entitatem rei ſed bene concomitatiue: q2 nõ manet eſſentia extra intellectũ ſub non eſſe licet eſſentia nõ ſit eſſe. ¶ Ad ſextum de albedine. dico q̃ albedo dat eſſe albũ per vnionem ſui cũ ſubiecto quia nunq̃ ſeparata daret eſſe albũ: ⁊ ita eſſe albũ non eſt idem penitus qd̃ albedo vel etiã idem quod ſubiectũ. Et p̃terea nõ eſt ſimile de forma ſubſtantiali: q2 forma ſubſtãtialis pars eſt ⁊ per ſe cauſa eſſentie: ⁊ tunc planũ eſt q̃ ſicut eſſentia diſtinguit̃ a forma ita ⁊ eſſe multofortius ⁊ nihil habet̃ ex hoc Si autẽ ſit ſynode eſſe forme ẽm ſeipſaȝ: tunc dico q̃ differt ab ei⁹ eſſentia ſicut ⁊ eſſe totius ab eſſentia totius licet nõ det eſſe per aliquid eſſentialiter diſtinctum ab ipſo vt per vnam aliam formã. Hec de primo articulo.

1. opi. ¶ Quãtum ad ſecũdum articulũ eſt vna opinio de queſtione principaliter p̱poſita q̃ eſſe accipit̃ multipliciter. Vno modo pro cõplexione vel cõpoſitione extremorũ ſcȝ ſubiecti et predicati in cõcluſione vel ẽm q̃ eſt nota talis complexionis. Alio mõ accipit̃ pro eſſe eſſentie qd̃ eſt eſſe q̃dditatiuũ p̱ diffinitionẽ expreſſum. Alio mõ accipit̃ pro eſſe actualis exiſtẽtie qd̃ eſt eſſe rei ĩ effectu extra intellectũ. Nota de eſſe. ¶ De primo eſſe loquẽdo dicunt ⁊ bene in hoc q̃ in xp̃o tot ſunt eſſe ⁊ poſſunt poni quot vere p̃dicationes aliquarum de ip̃o poſſunt formari. Eſſe eñ hoc modo copula eſt p̃dicamẽti cũ ſubiecto in p̱poſitione ⁊ p̃dicat̃ tertio adiacẽs ⁊ eſt aliquid ſcd̃e intẽtionis ſicut p̃dicatum ⁊ ſubiectũ. Scd̃o mõ etiã planũ eſt q̃ ĩ xp̃o ſũt plura eſſe ſicut ⁊ plures eſſentie vel nature. puta natura diuina ⁊ humana. Eſſe autẽ iſto modo acceptũ et eſſentia nõ diſtinguũtur niſi ẽm rationẽ ſicut dictuȝ eſt in articulo p̃cedẽti. ¶ Sȝ loquẽdo de eẽ actualis exiſtẽtie qd̃ eſt eſſe. Tertio modo acceptũ dicũt q̃ in xp̃o nõ eſt niſi vnicũ eſſe qd̃ eſt exiſtere diuini ſuppoſiti ita q̃ natura humana in xp̃o nõ habet p̱prium exiſtere: ſed exiſtit exiſtẽtia diuini ſuppoſiti ſicut dicũt. ¶ Ad hoc adducunt̃ plures rationes rõnes huius opi. p̃ter illas q̃ tacte ſunt ĩ principio q̃ſtionis. ¶ Prima eſt iſta. Si natura hũana haberet p̱priũ exiſtere in xp̃o ſequeret̃ q̃ cõmunicaret illud ſuppoſito verbi: q2 illud eſſet aſſumptũ ⁊ ita eſſet cõicatũ. Sȝ hoc eſt ĩpoſſibile: q2 tũc oporteret q̃ natura hũana eſſet forma diuini ſuppoſiti eoipſo q̃ daret ſibi eſſe ⁊ ſic etiã verbũ eſſet aliquid potẽtiale ⁊ natura humana eſſet actus eius et p̱ſona xp̃i eſſet cõpoſita q̃ oĩa ſunt impoſſibilia: g̃ ⁊c̃. ¶ Scd̃a ratio. Pars ſi adueniat toti preexiſtẽti non determinat ſibi aliqd̃ nouum eſſe: ſed ipſa exiſtit ipſo eſſe totius. Sed natura humana non magis põt dare nouũ eſſe verbo q̃ pars toti: imo multomin⁹ vt patet: g̃ ⁊c̃. ¶ Tertia ratio. Sicut ſe hȝ vna q̃titas ad oĩa q̃ ſunt q̃ti ſic vnica exiſtentia ad omnia que ſunt vni⁹ ſuppoſiti vt videt̃. Sed vnica q̃titate oĩa que ſunt eiuſdẽ quãti vel ſubiecti ſunt q̃ta. Nõ eñ ſunt ſimul plures q̃titates p̱ naturã: igit̃ vnica exiſtẽtia exiſtũt oĩa que ſunt eiuſdẽ ſuppoſiti ſcȝ xp̃i: igit̃ in xp̃o nõ eſt niſi vnica exiſtentia ⁊ vnũ eſſe qd̃ eſt diuini ſuppoſiti. ¶ Quarta ratio. Sicut ſubſiſtẽtia ſe habet ad ſubſiſtẽtiam ſic exiſtẽtia ad exiſtẽtiam vel exiſtere ad exiſtere. Sed ſubſiſtẽtia diuini ſuppoſiti ſupplet ſufficienter ſubſiſtẽtiam nature humane ⁊ propter hoc nõ eſt ibi niſi vnicum ſubſiſtere: g̃ ⁊ exiſtẽtia diuini ſuppoſiti ſufficienter ſupplet exiſtẽtiam humane nature: ⁊ ita non eſt ibi niſi vnicũ exiſtere. ¶ Quinta ratio. Accidẽs nõ dat ſubiecto nouuȝ eẽ: q2 accidẽs ⁊ ſubiectũ licet ẽm rationẽ diſtiguãtur: non tñ ẽm eſſe ẽm Ariſtotelẽ. 1. phiſicorũ. Sed multominus dat natura humana nouũ eſſe ipſi diuino ſuppoſito in xp̃o vt videt̃: g̃ ⁊c̃. ¶ Sexta ratio vnius rei ſubſtãtialis eſt vnũ eſſe quia eius non põt eẽ duo eẽ ſimp̃r cuiuſmõi ẽ eẽ ſubſtãtiale. Sȝ xp̃s eſt vna res g̃ ⁊c̃. ¶ Dicũt g̃ iſti q̃ ĩ xp̃o nõ eſt niſi vnicũ exiſtere qd̃ eſt exiſtere diuinum ⁊ natura hũana lȝ habeat p̱priũ eſſe eſſentie nõ tamẽ habet propꝛium exiſtere in chriſto.

¶ Sed 9 iſtã opinionẽ arguo q2 reputo eam falſam. Prĩo in quocũq̃ ſũt plures 9tra iſtã opi. nature ⁊ eſſentie ĩ eo ſunt plura eẽ actual' exiſtẽtie q2 ſic dictũ ẽ ĩ articlo p̃cedẽti. Eſſentia ⁊ ſuũ exiſtere ſunt inſenſibilia. Et q̃libet eſſentia hȝ ſuũ p̱priũ

exiſtere. Sed in xp̄o ſunt plures nature ⁊ eſſentie/ puta diuina ⁊ humana. ergo ⁊c. ¶ Secūdo ſic. In quocunq; ſunt plures generationes paſſiue reales quarum vna eſt eterna ⁊ alia noua in eodē ſunt plura eſſe quorum vnū eſt nouū ⁊ aliud eternum q: noua generatio terminatur ad nouum eſſe ſubſtātiale quocūq; debeat hoc intelligi ſiue eſſentia vel natura ſit primus terminus ſiue nō. Sed xp̄us eſt huiuſmodi. ergo in ipſo eſt duplex eē ſaltem. ¶ Tertio ſic. In quocūq; ſunt plura viuere ſubſtantialia vel plures vite in eo ſunt plura eſſe q: viuere in viuentibus eſt eſſe ſcd̄o de aīa. Sed in xp̄o ſunt due vite Vita ſcʒ diuina ⁊ vita humana que fuit corrupta ī ip̄o per morteʒ ⁊ in reſurectiōe reſumpta. ergo ⁊c. ¶ Quarto ſic. Si natura aſſumpta relinqueretur a verbo ip̄a exiſteret in ꝓprio ſuppoſito ⁊ haberet ſuum verum eſſe. Sed propter hoc nihil poſitiuuʒ ſibi daretur qđ non habeat. igitur cū ſuum exiſtere ſit aliquid poſitiuū reale videtur ꝙ ſuū ꝓpriū exiſtere habet in xp̄o ſicut etiam habet ſuam ꝓpriam ſingularitatem vel differentiam indiuiduale͂ qua ē hec in athomo ſm̄ Damaſcenū. Non plus eñ pōt poni in re ſine ꝓp̄o exiſtere ꝙ̄ ſine ꝓpria ſingularitate vt videtur ¶ Quinto ſic. Fundamētū reſolutionis que eſt accidens neceſſario ꝑſupponitur exiſtere illi relatiōi. Sed in xp̄o natura humana ē fundamentum ſue vnionis ad verbū que quidē vnio ē reſpectus quidā ſibi accidentalis q: ſine illo poſſet nō eſſe ergo ꝑſupponitur habere ⁊ habet in xp̄o proprium eſſe. Nec poteſt dici ꝙ illud eē ſit diuini ſuppoſiti q: ad diuinū ſuppoſituʒ nō pertinet fundare talem vnionem vel reſpectuʒ ſed magis terminare Hoc eſt enim ꝓprium nature aſſumpte. ¶ Quinto ſic. Sicut eē eſt ſuppoſitum in xp̄o ita etiā operari ⁊ velle. Sed nō obſtāte ꝙ in xp̄o ſit vnicū tm̄ ſuppoſitum adhuc tn̄ in ip̄o ſunt due voluntates ⁊ duo operari vel due operationes ſm̄ dictū Damaſc. li. bro tertio. ergo ⁊ plura eſſe vt videtur illo nō obſtāte. Similiter argui poteſt de aſſumptiōe noua per quam nō tolleretur a natura aſſumpta ſuum eſſe.

Auctor; opi. ſatis ſbigue.

¶ Dico igitur aliter ad iſtum articulū. Primo ꝙ ī xp̄o ſunt plura eſſe ex parte diuini ſuppoſiti loq̄ndo de eē actualis exiſtentie q: ſunt ibi tot eſſe quot in ip̄o ſunt diſtincta formaliter ex natura rei. Nā ſicut dixi in primo. diſtinctione. viij. Eſſe eſt idem quiditatiue et formaliter cuilibet quod eſt in deo ex natura rei. Vnde nō ſolum diuina eſſentia quiditatiue eſt eſſe ſed etiam intellect⁹ diuin⁹ quiditatiue eſt eē ⁊ volūtas etiā ⁊ filiatio diuina ⁊ iſta eē diſtinguuntur ad modum quo oīa iſta diſtinguūtur. Nec oʒ ꝙ ſint in diuino ſuppoſito plures eſſentie ꝓpter hoc q: in diuino ſuppoſito nō eſt niſi vna perfectio ſimpliciter prima in ordine oīm diuinorum cui primo cōuenit exiſtere ⁊ illud vocat̄ eēntia. ¶ Scd̄o dico ꝙ ī xp̄o ex parte nature aſſumpte ſunt plura eſſe actualis eſſentie q: tot ſunt ibi quot ſunt eſſentie diſtincte. Eſt enim ibi eſſentia ꝓpria materie ⁊ cuiuſlibʒ forme ſubſtātialis q: ſunt ibi due forme ſubſtātiales ⁊ eſſentia totius cōpoſiti vel totius nature ⁊ eſſentia ꝓpria cuiuſlibet accidētis. Omnia eñ iſta habent ꝓprium exiſtere in xp̄o ſicut ⁊ ꝓpriam eſſentiam. ¶ Tertio dico ꝙ loquēdo de eſſe quod eſt nota cōplexionis vel copula preſenti de ſubiecto ⁊ ſignificat virtutem ꝓpoſitionis in xp̄o obiectiue ſaltem ſunt tot eſſe quot ꝓpōnes vere poſſunt formari de ip̄o in quibus eē ꝑdicetur tertio adiacens ſicut dicunt alij ⁊ bene q: xp̄us poteſt eſſe ſubiectum per actum intellectus reſpectu cuiuſlibet ꝑdicati verificabilis de ip̄o mediāte copula que ē eē. quare ⁊c. ¶ Quarto dico ꝙ loquēdo de eē ſubſiſtētie cōtingit diſtinguere q: ſubſiſtere accipitur vno mō pro non inherere. Alio mō pro ſuppoſitaliter ⁊ incōicabiliter eē ⁊ iſto modo dixi ſupra ꝙ ī diuinis ſubſiſtentia quedā eſt incōicabilis ⁊ quedā cōicabilis ¶ Loquēdo ergo de ſubſiſtentia cōicabili dico ꝙ in xp̄o ſm̄ diuinū ſuppoſitum ſunt plura eſſe ⁊ tot quot ſunt in ip̄o diuine perfectionis cōicabiles diſtincte ex natura rei ⁊ forte idem eſt iſtud ſubſiſtere in qualibet ꝑfectione cū ſuo exiſtere quātuʒ ad illud poſitiuum. Vnde ſicut quelibet diuina ꝑfectio ex ſeipſa formaliter exiſtit ⁊ eſt ſuū exiſtere. Ita ⁊ ſubſiſtit cōicabiliter ⁊ eſt ſuum ſubſiſtere. Et de iſta ſubſiſtentia loq̄tur Auguſt. qñ dicit ꝙ diuina eēntia ad ſe ſubſiſtit. Ex parte vero creature aſſumpte ſunt etiā due ſubſiſtētie tales imo tres. Puta materie ⁊ totius cōiuncti ex materia ⁊ forma corporeitatis quod eſt ip̄m corpus ⁊ totius ꝯiuncti ex iſtis quod eſt natura humana q: nulla forma ſubſtātialis vel accidētalis iſto modo ſubſiſtit q: oēs poſſūt ineſſe vel inherere ⁊ inherēt in xp̄o: loquēdo auteʒ de ſubſiſtere vel ſubſiſtētia incōicabili nō innitēdo alteri cui cōicetur. Dico ꝙ in xp̄o nō eſt niſi vnicū ſubſiſtere vel eē quod eſt eē ſuppoſitabile incōicabile diuini ſuppoſiti ꝑ proprietatem ſuam ſuppoſitalem vel etiam perſonalē que eſt filiatio ip̄a ⁊ aliquid ſubſiſtens incōmunicabiliter. Ex parte vero nature aſſumpte nullum eſt eē vel ſubſiſtere tale q: natura aſſumpta nō habet rōnem ꝓprij ſuppoſiti in xp̄o. Sed ſuppoſitatur in ſuppoſito ꝓbi ⁊ ita in xp̄o nō eſt niſi vnicum ſuppoſitū non obſtante ꝙ in ip̄o ſint plura eſſe actualis exiſtētie mō ꝑdicto.

Auguſt.

¶ Ad primum aliorū Dico ꝙ eē nature humane vel ſuum exiſtere cōicatur verbo in xp̄o q: verbum eſt ⁊ exiſtit homo nō tamē oʒ ꝙ natura humana ſit forma verbi vel ꝙ det ſibi tale eſſe vel cōicet per informationem ſed per vnionē frequēter dictam ſupra ſicut etiā natura ip̄a cōicatur verbo nō per informationem ſed per illam vnionem. ¶ Ad ſcd̄m dico primo ꝙ pars adueniēs toti cōicat ſibi nouū eſſe cōueniens illi parti quod eſt eē partiale. Vnde ſi alicui neceſſario de nouo adueniat man⁹ dicitur de nouo manuatus vel ſi oculus adueniat dicit̄ oculatus vel ſi caput dicitur capitatus. Similiter ſuo modo dico ꝙ natura humana adueniens vel vnita verbo in xp̄o cōicat xp̄o ſuum eſſe ⁊ nouū eſſe ſuū. Similiter etiam dicēdum ꝙ natura humana nō ſe habet ſicut pars in xp̄o tūc enim oporteret de verbo ꝙ eēt alia pars quod eſt falſum q: verbum infinitum eſt. Nec habet rationē partis q: ip̄o nō ē aliquid maius. Omne aūt totum eſt maius ſua parte Similiter etiam natura hūana habet eē perfectuʒ ⁊ cōpletum in genere ſuo nō ſic pars etiā magis pt dare alicui eē ꝙ̄ pars que cōpletum eē non hʒ nec perfectum. Preterea etiā ſi nullū eē reale cōicaretur verbo a natura humana ſʒ tm̄ verbum haberet reſpectum rōnis ad naturaʒ de nouo. Sequeretur ꝙ verbum realiter non exiſteret homo ſed ſolū ſm̄ rationem quod eſt falſum ⁊ id̄o illa rō parum valet.

Ad motiua aliorum.

¶ Ad tertium dico ꝙ maior eſt falſa. Quantitas enim accidẽs eſt eẽntialiter diſtinctuꝫ ab eo ꝙ eſt ꝙ̃tum per ipſam ⁊ ideo nõ oportet ipſam multiplicari in ſubiecto quãto ſed poſſunt eẽ multa quanta per ipſam in eodẽ ſubiecto ſicut materia ⁊ oẽs forme corporee. Sed nõ ſic ſe habet eẽ ad eẽntiam exiſtentem ꝙ̃ exiſtẽtis. Nam oꝫ neceſſario cũ eẽ ſit cõſubſtãtiale eẽntie ꝙ tot ſint eẽ ad minus quot eẽntie diſtincte. quare ⁊c. ¶ Ad quartum dico ꝙ non ſic poteſt ſuppleri exiſtẽtia nature humane ꝑ exiſtẽtiam diuini ſuppoſiti ſicut ſubſiſtẽtia vel ſuppoſitalitas per ſubſiſtentiam ⁊ ratio eſt in promptu. Nam ſicut dictum eſt ſupra. Suppoſitalitas ꝓpria nature humane nõ dicit vltra naturaꝫ niſi negationem que contingẽter ineſt ⁊ oppoſitũ poteſt ineſſe Puta vnio ad diuinum ſuppoſitum ⁊ per hoc ſuppletur illa ſuppoſitalitas a diuino ſuppoſito aſſumente. Sed exiſtẽtia nature nõ dicit aliqd ꝯtingẽter ꝯueniẽs nature ſed aliquid ꝯſubſtãtiale ſibi ꝙ non poteſt tolli ab ea nec per cõſequẽs ſuppleri in ipſa ſicut etiã nec ꝓpria ſingularitas ſua. ideo ⁊c. ¶ Ad quintũ de auctoritate dico ꝙ accidẽs cõmunicat ſuo ſubiecto ſuuꝫ eẽ ſicut albedo dat eẽ albũ ⁊ exiſtere albũ ꝯſr ⁊ ad tale eſſe quõcunqꝫ intelligatur terminatur mutatio accidẽtalis vel motꝰ ipſius ſubiecti ad accidẽs. Vñ dico abſolute ꝙ aliud eſt exiſtere ſubiecti ⁊ aliud eſt exiſtere accidẽtis ſicut alia ẽ eẽntia ſubiecti ⁊ alia accidẽtis ⁊ hoc ſiue ineſſe vel inherere ſit eſſe accidentis ſiue nõ qꝛ planum eſt ꝙ ſi eẽ accidentis nõ ſit ſuũ inherere ꝙ tũc aliud ⁊ aliud eſt eſſe vtriuſqꝫ. Si etiam ſuũ eſſe ſit inherere ſubiecto planũ eſt ꝙ adhuc eſt aliud eẽ accidentis ab eẽ ſubiecti qꝛ eẽ ſubiecti nõ eſt inherere ſubiecto. Tamẽ dico ꝙ eẽ accidentis nõ eſt inherere ſubiecto qꝛ tũc quacũqꝫ virtute nõ poſſet ſeparari a ſubiecto ſicut nec poteſt poni ſine ſuo exiſtere vel eſſe cuiꝰ oppoſitum eſt planum in ſacramẽto eucariſtie. quare ⁊c. Ad cõfirmationẽ de Ariſtotele Dico ꝙ accidẽs ⁊ ſubiectũ nõ differunt ſm̃ eſſe ſm̃ ipſm̃ vel qꝛ ſunt idem ſubiecto vel ſuppoſito vel quia accidẽs licet habeat ꝓprium exiſtere non tamen ſicut diceret Ariſtoteles poteſt eẽ niſi in ſubiecto quod tamẽ eſt falſum. ¶ Ad ſextũ dico ꝙ vniꝰ rei ſimplicis nõ habentis in ſe plures naturas vel eſſentias ſaltem in creaturis eſt vnum eẽ vel exiſtere. Chriſtus aũt nõ ſic ẽ vna res ſicut patuit ſupra ⁊ ideo nõ oportet ꝙ in ipõ ſit tm̃ vnicum exiſtere: ſed ſunt in eo plura licet bene in ipõ ſit tm̃ vnũ ſubſiſtere ſuppoſitale qꝛ eſt vnum ſuppoſito.

Ad pñcipalia argumẽta.

¶ Ad primuꝫ pñcipale quando dicis ꝙ exiſtere ſubſtãtie ⁊ ſuum ſubſiſtere ſunt idem. Dico ꝙ nõ eſt verum de ſubſiſtere ſuppoſitaliter nõ innitẽdo alteri ⁊ incõmunicabiliter. Ad ꝓbationem de accidẽte ⁊ ſuo inherente patꝫ ex premiſſis quid dicẽdum. ¶ Ad ſecũdum dico ꝙ nõ ſequitur. In xpõ ſunt plura eſſe. ergo xpũs eſt plura entia ſicut nõ ſequitur in iſto ſunt plures eẽntie vel ſcientie ergo iſte eſt plura entia vel plures ſcientes Adiectiuum eñ nõ multiplicatur niſi ſm̃ multiplicationem ſuppoſiti ⁊ habẽtis formã qꝛ ſignificat ĩ concretione ad ſuppoſitum. ¶ Ad tertium dico ꝙ xpũs nõ eſt vnum per ſe aliquo illorum modorum per ſe quos vidit Ariſtoteles nec tamen eſt vnuꝫ ꝑ accidens eo modo quo ſubiectum ⁊ accidẽs qꝛ natura humana nõ eſt accidẽs verbi informãs ipſuꝫ nec ecõuerſo imo nec forma aliquo modo ĩformãs. ¶ Ex quo ſequitur ꝙ perſona xpĩ ꝓprie loquẽdo non ſit cõpoſita qꝛ nõ eſt vna ꝑ informationẽ licet ipſam cõcedat Damaſ. cõpoſitam improprie ꝓ tanto ꝙ eſt perſona ſubſiſtẽs in duplici natura diuina ſcilicet ⁊ humana. due ergo nature ⁊ duo exiſtere cõſtituunt vnum xpm̃ aliquo modo per ſe pro tanto qꝛ vnio earum in perſona xpĩ tanta ꝙ pdicatio nature aſſumpte recipitur ĩcõcreto de perſona xpĩ ⁊ vtrũqꝫ vnitorum eſt ſubſtãtia ⁊ etiam aliquo modo ꝑ accidẽs qꝛ ex ipĩs vnitis nõ reſultat aliqua entitas tertia per ſe vna ſicut nec ex accidẽte ⁊ ſubiecto reſultat tamẽ aliqua tertia talis entitas ex materia ⁊ forma ſicut dictuꝫ eſt in ſecũdo ⁊ in hoc materia ⁊ forma magis faciunt vnum ꝙ̃ due nature ĩ xpõ. Tu dicis vnio iſta tenet arcem. Dico ꝙ veruꝫ eſt ꝙ̃tum ad nobilitateꝫ vnitorum ſaltem alterius nõ quãtum ad faciendũ aliquid vnum per ſe ex vnitis quod ſit tertium reſultãs ex ipĩs. Tunc enim in ipſo ſe haberent ſicut partes quod eſt ĩpoſſibile de verbo ſicut dictum eſt ſupra. ideo ⁊c̃.

¶ Diſtinctionis ſeptime, Queſtio Unica.

Circa diſtinctionẽ ſeptimã quero. Utrum ex vi vnionis nature hũane ad verbum iſta ſit vera deus ẽ homo ¶ Uidetur ꝙ nõ qꝛ ſi iſta ꝓpoſitio eſt vera videtur ꝙ predicatũ debeat ꝑtinere ad aliquod pdicamẽtorum ⁊ ad aliquem modum pdicandi. Sed hoc eſt falſum qꝛ nec de predicamẽto generis vel ſpeciei vel diffinitiõis nec proprij nec accidẽtis nec differentie vt pꝫ quia homo nullum iſtorum eſt reſpectu dei nec ẽ ſm̃ aliquem modum pdicãdi qꝛ nec per ſe nec per accidẽs patet inducẽdo in modis per ſe ⁊ de per accidens. Patet Similiter nec eſt in quid qꝛ homo nõ dicit quid ipſius dei. Nec in quale qꝛ nec eſt accidẽs nec differentia. quare. ⁊c. ¶ Secũdo ſic. Idem nõ pdicatur de aliquo denomĩatiue ⁊ abſtractiue vel ſubſtantialiter ⁊ denominatiue. Patet quarto thopicorum. Ubi docetur deſtrui probleuma de diffinitione per hoc ſcꝫ ſi predicatur denominatiue qꝛ diffinitio predicatur de diffinito ſubſtãtialiter. Sed iſta ẽ vera denominatiue. Deus eſt humanatꝰ ergo iſta nõ eſt vera deus eſt homo pcipue qꝛ deus ⁊ homo ſunt maxime diuerſa ⁊ ꝑ ꝯſequẽs reputatiue vt videtur. ¶ Tertio ſic. Quicquid abſolutũ ⁊ ad ſe predicatur de deo ꝯuenit tribus perſonis ſm̃ Auguſtinum quinto de trinitate. Sed homo eſt aliqd abſolutum ⁊ non predicatur de tribus ꝑſonis. Pꝫ ergo nõ verificatur de deo. 4. Tho.

¶ Contra Per Auguſtinũ primo de trinitate. Ubi dicit ꝙ talis fuit illa vnio vt deꝰ diceretur homo ⁊ homo diceretur deus. ergo ⁊c. Auguſt.

¶ In iſta queſtiõe ſic procedã ¶ Primo inquirã an iſta ſit vera. Deus eſt homo ⁊ per quẽ modum. ¶ Secũdo an hec ſit vera. Deus eſt factus homo. ¶ Tertio an ecõuerſo. homo ſit factus deus. ¶ Ultimo ad rõnes principales.

de iſta ꝓpōne deꝰ eſt hō vł verbū eſt homo.

¶ Quantū ad primuz Dico
ꝙ nō poteſt eē nobis naturaliter nota veritas huiꝰ
ꝓpoſitionis. Deus eſt homo vel verbū eſt homo qꝛ
iſta ꝓpoſitio ṽbū eſt hō vel deꝰ eſt hō eſt cōtingens
ſimpliciter ⁊ nō neceſſaria ex terminis. Alioqn deꝰ
neceſſario eſſet homo. Eſt aūt contingens de tali-
bus terminis quorum cōplexio nō pōt eē naturali
ter nota qꝛ cōplexio eorum nō cognoſcitur niſi per
intuitionem terminorum vel alicuꝰ noticiam q̄ na-
turaliter haberi nō pōt ex effectibꝰ ⁊ hūjs que vide
mus ⁊ in effectibus. quare ⁊c. ¶ Dico igitur ꝙ ſo
lum per fidem vel fidei doctrinā oꝫ dicere ⁊ eſt no-
tum ꝙ iſta eſt vera deus eſt homo qꝛ verbum eſt ho
mo ⁊ verbuꝫ eſt deus ⁊ ideo deus eſt homo. ¶ Qꝫ

ꝙ ṽbum ſit homo

aūt verbum ſit homo. Probatur ex vna ꝓpoſitio-
ne neceſſaria ⁊ alia ex fide ſic. Suppoſitū ſubſiſtēs
in aliqua natura eſt tale formaliter ſm̄ illam natu-
ram hec eſt neceſſaria. Sed verbum eſt ſuppoſituꝫ
ſuſbiſtēs in natura humnana hec eſt credita. g̃ ver-
bum eſt homo ⁊ per ꝯn̄s deus eſt homo. ¶ Ex quo
apparet ꝙ iſta non eſt primo vera. deus eſt hō. Si
eñ eſſe primo vera tunc eſſe hominē ꝯueniret deo
pro quolibet ſuppoſito diuino quod eſt falſum. Si
militer etiā ſi eſſet prima tūc cum iſte terminꝰ deus
poneret ſuum formale ſignificatū predicatū verifi
caretur de ipo ratiōe nature ipſius diuinitatis ⁊ ꝑ
cōſequēs in quocūqꝫ inueniretur natura diuinita-
tis ipm eēt homo ⁊ ſic pater ⁊ ſpūſſanctus eſſet hō.
Iſta ergo verbū eſt hemo prior eſt illa ⁊ ambe ſūt
vere ⁊ iſta etiā xp̄us eſt homo. ¶ Sed qūo ⁊ quali
predicatione eſt iſta vera verbū eſt homo vel deus
eſt homo. Dico ꝙ predicatione formali que eſt ſin-
gularis qꝛ nō habet cōſimilem ſicut ⁊ vnio illa be-
nedicta ſingularis. Omnis enim alia p̄dicatio for-
malis vel eſt per idētitatem extremorum vel eſt per
informationē. Hic aūt nec eſt idētitas eēntialis ex
tremi ad extremū nec etiam informatio extremi ab
extremo ſed vnio mirabilis extremi ad extremum
ſine aliqua informatione. Unde dico ꝙ hic non eſt
predicatio ī quid hominis de verbo qꝛ nō pertinet
ad ſuum cōceptum quiditatiuū per ſe primo modo
Eſt tamē predicatio qd vel alicuius quod eſt quid
quia eſt ſubſtātia ⁊ ideo ē predicatio formalis ſub
ſtantialis media inter predicationem formalem in
quid que eſt per ſe primo mō ⁊ inter predicationeꝫ
per informationem vel accidentalem que nec ē iſta
nec illa. ¶ De iſta vero xp̄us eſt homo. Dico ꝙ nō
eſt per ſe nec per accidēs apud metaphiſicum ſicut
nec ille due.

¶ Aduertendum tamen ꝙ metaphiſi
cus conſiderat acci-
dens prout eſt natura realis dependēs ad ſubiectū
ſm̄ vero logicū accidēs accipitur p̄cipue in propo
ſitionibus pro intentione ſecūda facta ab aīa circa
cōtingentem inherētiam predicati ad ſubiectū qꝫ
ſcilicet in ſubiecto vel predicato non eſt ratio talis
inherentie tūc eñ iudicat ꝓpoſitionē eſſe per acci-
dens ſm̄ ergo metaphiſicū. Dico ꝙ iſta verbū ē hō
vel deꝰ eſt hō nō eſt ꝑ ſe qꝛ neutꝝ eſt de rōne alteriꝰ
Nec per accidēs qꝛ neutrum eſt accidēs alteriꝰ ſm̄
logicum vero nautra eſt ꝑ ſe ꝓpter eandem rōneꝫ
cum metaphiſico ſed bene eſt per accidēs ſm̄ logi-
cum qꝛ in neutro eſt ratio inherētie p̄dicati ad ſub
iectum. ¶ De iſta vero xp̄us eſt homo dico ꝙ non
habet oīno ꝯſimilē modum veritatis ſicut ille due.
Nam ſm̄ Dama. ca. 4. Chriſtus eſt nomē ſuppoſi
ti ſubſiſtētis in duabus naturis qꝛ ergo natura vi-
detur per ſe verificari de ſuppoſito ſubſiſtēte ī ipa
magis videtur eſſe iſta per ſe xp̄us eſt homo q̄ iſta
Verbū eſt homo. Nam licet verbū ſubſiſtat in na-
tura humana: hoc tamen nō importatur noīe ver-
bi tamen dico ꝙ iſta etiā Chriſtus eſt homo nō eſt
per ſe aliquo illoruꝫ modorū qui dicti ſunt ab Ari
ſtotele qꝛ ſicut dicitur quinto metaphi. Ratio in ſe
falſa de nullo eſt vera. Similiter cōceptus qui non
eſt per ſe vnus nō poteſt recipere p̄dicationē per ſe
alicuius cōceptus. Conceptus aūt xp̄i qui eſt hic
ſubiectum nō eſt per ſe vnus. Et qꝛ ex ambabꝰ na-
turis vel ex perſona verbi ⁊ natura nō fit vnum ꝑ
ſe tertium ſicut dictum eſt ſupra. quare ⁊c. Hoc de
primo articulo.

de iſta ꝓpoſitiōe xp̄us eſt homo.

¶ Quātum ad ſecundum ar-
ticulum. Videtur ꝙ iſta nō ſit vera deus factus eſt
homo. Primo qꝛ in omni eo, qꝺ fit de nouo ſaltem
⁊ preexiſtens requiritur aliqua mutatio ſubieti fa-
ctionis vt ſi ſortes ſit albus mutatur ad albedinem
Sꝫ deus mutari nō poteſt. ergo nō pōt fieri homo
nec eſt factus homo. ¶ Secūdo omne illud qꝺ fit
patitur ⁊ recipit factionē paſſionem ſicut omne qꝺ
facit habet factionē actionē. Sed verbum vel deꝰ
non patitur. ergo ⁊c. ¶ Tertio deus factus eſt hō
ergo deus eſt factus cōſequēs eſt falſum ergo ⁊ an-
tecedēs. Probatio ꝯn̄e qꝛ homo eſt aliq̄d nō diſtra
hens ab addito ante nō diſtrahente cū aliquo ē bo
na cōſequētia ad illud ſimpliciter. Hoc aūt non di-
ſtrahit fieri ſimpliciter. Unde ⁊ bene ſequit̃ Sor-
tes factus eſt homo ergo ſortes eſt factꝰ. ¶ Quar
to qꝛ ſi deus factus eſt homo ſeq̄tur ꝙ deus ſit fa-
ctus deus. Sed hoc eſt falſum. g̃ ⁊c. Probatio cō-
ſequētie. Nam ſeq̄tur deus factus eſt homo ergo
factus eſt iſte homo demōſtrato xp̄o. Sꝫ iſte homo
eſt deus ꝓpter cōicationē ydiomatum ergo deꝰ fa
ctus eſt deus. ¶ Sed iſtis non obſtātibus dico ꝙ
iſta eſt vera. Deus eſt factus homo vel verbum fa-
ctum eſt homo. Cuius ratio eſt qꝛ factum vel fieri
quādo enūciatur ſimpliciter ⁊ abſolute De aliquo
dicunt abſolute factionē eius vel factū eſſe. Simi-
liter qñ cum determinatione enūciātur dicūt factū
eſſe illius ſm̄ determinationē ſicut eſt qñ abſolute
⁊ ſecūdo adiacēs p̄dicatur dicit abſolute eē illius
de quo predicatur vt ſortes eſt. Sed quādo tertio
adiacens predicatur dicit eē ſm̄ cōditionē p̄dica-
ti. vt ſortes eſt poeta predicat eſſe poeſis. Simili-
ter quādo dicitur ſortes fit albus denīatur fieri al
bedinis. Unde quādo dicitur fieri illud ⁊ nō requi
ritur alia mutatio q̄ factio illiꝰ ſpecificātis. ¶ Ex
hoc arguitur ſic. Si iſta negaretur hoc nō eſſet niſi
quia deus videretur mutari. Sed hoc nō cōcludit
mutationē in deo quicq̄d ſit ex parte nature aſſum
pte. Non enim fit deus homo per informationem.
ergo ⁊c. ¶ Secūdo ꝓbatur ꝙ iſta ſit vera ſic. Oē
quod per actioneꝫ alicuiꝰ agentis eſt aliq̄d qꝺ priꝰ
nō fuit fit tale. patet. Sed per actionē totius trini
tatis verbum de nouo fuit homo ⁊ ante nō ergo fa
ctum eſt hō ⁊ deus factꝰ eſt hō. Dico ꝙ hec ē vera.

de ṽitate iſtiꝰ deꝰ ē factꝰ hō.

Reſolutio auctoris.

¶ Ad primum in oppoſitum. Dico ꝙ
deus licet fiat homo
de nouo nō tamen oportꝫ ipm̄ mutari quia non fit

Ad rōes oppoſitas.

homo ſm aliquid informãs ipm ad quod prius erãt in potẽtia ⁊ careret ipſo ſicut ſortes de nouo fit albus Sed fit homo per vnionẽ illam ſingularez nature humane ad ipm in qua bene ponitur aliqua factio paſſiua illius vnionis quã habet ad verbũ licz illa nõ fuerit mutatio ꝓprie qꝛ nũq̃ natura aſſumpta fuit ſub negatione talis vnionis. Mutatio autem proprie eſt a priuatione in formã vel ecõuerſo. ¶ Ad ſecũdum per idẽ. ¶ Ad tertiuz dico ꝙ illa cõſequẽtia nõ valet gratia forme qꝛ tũc ſimilis cõſequẽtia teneret in omni materia quod eſt falſum. Non enim ſequitur ſortes eſt factus albus ergo eſt factus ſimpliciter. Si dicas ꝙ nõ ſequitur qꝛ fieri album eſt additio diſtrahẽs a fieri ſimpliciter. ita dicam tibi in propoſito ꝙ abſolute loquendo fieri hominem diſtrahit a factione ſimpliciter licz in aliqua materia nõ diſtrahat ſicut in exẽplo de Sorte Bene eñ ſequitur gratia materie. Sortes factus eſt homo ergo eſt factus qꝛ eſſe hominẽ eſt ipm eſſe ſortis primum ⁊ ſimpliciter ſed nõ eſt in propoſito qꝛ eſſe hominem nõ eſt eſſe dei ſimpliciter. Primũ patet. Sed eſſe deũ vel verbũ. ideo ⁊c. ¶ Ad quartum dico ꝙ cõcedi põt ꝙ deus factus eſt iſte homo ſub hoc ſenſu ꝙ factus eſt ſuppoſitum ſubſiſtẽs in natura humana: nõ qꝛ ſit factus aliud ſuppoſitum a diuino ſuppoſito nec ꝙ factus ſit diuinum ſuppoſitum vel deus ſimpliciter ⁊ abſolute ſed vt in tali natura ſubſiſtens qꝛ factum eſſe ſic diminuit de factione ſimpliciter Ad probationem de cõicatione ydiomatũ. Dico ꝙ regula generalis doctorum eſt ꝙ ea que pertinẽt ad vnionem nõ denotãt cõicationem. Unde deus ⁊ homo nõ habẽt cõmunicationẽ ydiomatũ q̃tum ad ea que pertinẽt ad vnionem. Cuius ratio eſt qꝛ vnio p̃cedit naturaliter ſuppoſitum ſubſiſtẽs in natura humana cõmunicatio vero ydiomatum ſequitur ⁊ preſupponit vnionem iam factam ⁊ ſuppoſitum iam ſubſiſtere in tali natura. Unde nõ oportet ꝙ illa q̃ pertinent ad vnionẽ dicantur de deo vt ſic non dicatur deus factus deus ſicut factus homo ſicut nec dicitur deus vnit⁹ deo Hec de ſecundo articulo.

¶ Quantum ad tertium ar/

De iſta hõ fact⁹ eſt deus. ticulum. An iſta ſit vera homo factus eſt deus. ¶ Uidetur ꝙ ſic qꝛ ſua cõuerſa eſt vera puta deus eſt factus homo. ergo ⁊c. ¶ Scđo videtur ꝙ ſit verior q̃ iſta deus eſt factus homo qꝛ eſt primo vere propinquior q̃ illa ſcz iſti. Natura humana vnita eſt verbo. ¶ Tertio ꝙ ſit vera qꝛ homo incipit eſſe deus ⁊ nõ fuit ſemper deus ⁊ per actionẽ alicuius agentis puta trinitatis ergo homo fact⁹ eſt deus.

Auguſt. ¶ Item Auguſtinus primo de tri. ꝙ talis fuit illa vnio vt faceret deũ hominem ⁊ hominem deum.

Auctorꝫ opinio. ¶ **Poteſt dici** ꝙ iſta propoſitio eſt vera aliquo modo ſicut ꝓbant duo vltima ad hoc adducta ſed non eſt ita propria nec oĩo ſimiliter vera ſicut iſta deus factus eſt hõ qꝛ licet natura humana p̃exiſteret vnioni nõ tamẽ homo qꝛ homo licet ſignificet naturam non tamen abſtracte ſed in concretione ad ſuppoſitum ⁊ ideo non prefuit homo vnioni vel factioni ſicut econuerſo. deus ⁊ diuinum ſuppoſitum prefuit. In factione autem ſecũdum quid illud quod fit preſupponi videtur factioni. ideo ⁊c. ¶ Ad primum dico ꝙ licet ſit propropinquior illi primo vere q̃tum ad aliquid nõ tamen q̃tum ad factionem ꝓpter rationẽ predictam. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ illa non eſt cõuertens nec iſta conuerſa quia ly factus ponitur ⁊ debet poni ex parte predicati. ideo debet poni in cõuertente ex parte ſubiecti dicẽdo ſic. Homo ẽ factus deus quod eſt falſum deus eſt homo ⁊ ſic in ꝓpria eſt vtraq; ſicut cõuertitur iſta lignũ eſt factum album factum eſt album eſt lignũ nõ in iſtam albũ eſt factum lignum. ¶ Ad tertium bene cõcedo ꝙ aliquo modo eſt vera ⁊ ad quartũ concedo cõicationem ydiomatum ſed non eſt ita ꝓpria ſicut prima. Tamẽ aliter dicitur ad tertium ꝙ nõ oportet ſi homo incipit eſſe deus ꝙ ꝓprie loquẽdo fiat deus qꝛ non preſupponitur factioni. ideo ⁊c.

¶ Ad primum principale di/

co ꝙ ſicut iſta vnio eſt ſingularis ita ⁊ p̃dicatio nec predicatum ꝓprie habet rationem alicuius predicabilis nec modi predicandi. ideo ⁊c. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ humanatus nõ eſt cõcretum huius qđ eſt homo ſed magis humanus ⁊ ideo humanat⁹ qđ dici fieri hominẽ vel eſſe factum p̃dicatur de v̄bo non ſic ꝓprie humanus. Aliter dicitur ꝙ homo nõ eſt abſtractus vltimata abſtractione ſed magis humanitas ⁊ verũ eſt bene ꝙ humanitas de verbo nõ predicatur ſed cõcretum quod eſt homo. ¶ Ad tertium dico ꝙ regula Auguſtini nõ tenet niſi de abſolutis intrinſecis nature diuine non autem de extrinſeco vnito. ideo ⁊c. Ad p̃ncipalia ar.

¶ Diſtinctionis octaue.
Queſtio Prima.

C Irca diſtinctionẽ

octauam quero primo. Utrũ in eodẽ ſuppoſito poſſint eſſe plures relatiões reales eiuſđ rõnis. ¶ Uidetur ꝙ nõ quia ſi hoc poſſibile eſſet. Puta ꝙ plures paternitates eſſent in eodem patre ad plures filios Sequeretur ꝙ pari ratione in eodem filio poſſent eſſe plures filiationes ad plures filios. Sed hoc ẽ falſum vt ptz. ergo ⁊c. ¶ Secũdo ſic. philoſophus dicit quinto metaphi. ꝙ ſi due forme differũt in eodem ſubiecto ille non ſunt eiuſdem rationis. Sed hoc eſſet falſum ſi plures relationes eiuſdem rõnis poſſent eſſe in eodem ſubiecto. ergo ⁊c. ¶ Tertio Si poſſunt eſſe plures tales in eodem pari ratione ⁊ infinite vt videtur. Sed hoc eſt impoſſibile quia tunc ſequeretur ꝙ ſubiectum vel ſuppoſitum eſſet actu infinitum in recipiendo. ergo ⁊c. 5. meth.

¶ **Contra** Nõ magis ſunt incõpoſſibiles ex ſe due forme eiuſdez rõnis q̃ due alterius rationis vt videtur. Sed due relationes alterius rationis ſm idẽ fundamẽtum poſſunt eſſe in eodem ſuppoſito. ergo ⁊c. Minor patet de ſimilitudine ⁊ diſſimilitudie que ↄuenit eidem albo ſm eandẽ albedinẽ in hitudine ad albũ ⁊ nigrũ

¶ In iſta queſtiõe ſic procedã

¶ Primo inquirã vtrũ in eodẽ ſuppoſito vel ſubiecto creato poſſint eẽ vel fundari ſuper idem fundamentum plures relationes eiuſdẽ rõnis. ¶ Secundo inq̃ram vtrum hoc ſit poſſibile ꝙ ſm diuerſa fundamẽta idem ſuppoſitum referatur ad aliud

diuerſis relationibus eiuſdem rōnis. ¶ Tertio inquiram vtrum in pluribus ſuppoſitis vel ſubiectis poſſit eē vnica relatio numero ad aliquid vnum extremum vel etiā ad plura. ¶ Quarto vtꝝ in diuerſis ſuppoſitis ſm idē fundamētum poſſit eē vnica relatio diſtincta ad eundē terminū. ¶ Ultimo ad rationes principales.

Prima opinio.

¶ Quantū ad primū Dicit

vna opinio ꝙ hoc ē impoſſibile ſcꝫ ꝙ in vno ſuppoſito vel ſubiecto ſm idē fundamētum numero ſint plures relationes reales eiuſdē rōnis ꝗtumcunqꝫ ad plura extrema. Unde dico ꝙ pater habēs plures filios vnica relatione reali paternitatis referē ad omnes filios ⁊ illa paternitas habetur per gñationē primi filij ⁊ ſic in cōſimilibus. ¶ Ad hoc adducuntur alique rationes. (Rōnes 1.opi.) Prima eſt iſta. A quo aliquid habet entitatem ab eodem habet vnitateꝫ vel puralitateꝫ qꝛ vnitas vel multitudo ſunt paſſiones entis. Ab eodem vero ſumitur ſubiectū ⁊ paſſio eius. Sed relatio ex ſuo fundamēto habet entitatem intrīſ ꝙ vel nō habet aliam entitatem ab entitate fundamēti vel ſi habet aliam trī illam ſortiē ⁊ trahit ex fundamēto ergo cū fundamētum ponatur vnum impoſſibile eſt ꝙ relatio multiplicetur.

¶ Secūdo ſic. Accidentia abſoluta qꝛ ſunt entis eo ꝙ ſunt entis numerātur neceſſario vel ſunt vnū numeratiōe vel vnitate ſubiecti. Unde ꝯtradictio eſt ꝙ plura accidētia abſoluta ſint in eodem ſubiecto vel ſuppoſito ſm idē qꝛ nō diſtinguerentur nec oppoſitione nec diſtinctiōe. quare ⁊c. Sꝫ relatiōes cum ſint accidētia nō min⁹ ſunt entes qꝛ entia imo magis ꝗ accidentia abſoluta. ergo ⁊c. ¶ Tertio Non ſunt ponenda plura in eodem ſine neceſſitate

.1.phiſi. primo phiſicoꝝ. Sed nulla neceſſitas apparet ponere tales plures relationes in eodē ſuppoſito vel ſubiecto ad plures terminos. Nam ſicut eodē fundamēto indiſtincto poteſt aliquid fundamētaliter referri ad plura eiuſdem rōnis: ita videtur ꝙ eadē relatione formaliter poſſit ad plura referri. ꝗre ⁊c.

¶ Quarto in eodem ſuppoſito vel ſubiecto nō eſt niſi vnica potētia receptiua reſpectu relationū oīm eiuſdeꝫ rōnis. Alioquin oporteret dicere ꝙ in ipō eſſent infinite potētie receptiue ⁊ in actu ſicut ſunt poſſibiles infinite relationes ſibi in eē ſaltem ſucceſſiue. Sed vnius potētie actualitate nō poteſt eē ſimul alius act⁹ eiuſdem rōnis qꝛ ad aliquid eiuſdē rōnis ſubiectū nō eſt in potētia. ergo ⁊c. ¶ Quinto Subiectum nō eſt in potētia primo ad hanc formam ſed ad formam abſolute. Cum igitur habita hac forma habeatur forma ⁊ forma abſolute in ſua cōmuni rōne nō ſit niſi vna ſeqtur ꝙ ampli⁹ nō eſt in potētia ad aliam ⁊ ita ſimul eam recipere nō poteſt ſtante prima. Sic in propoſito de relatiōe que eſt forma ſubiecti vel fundamēti. ¶ Ultimo infinitum in actu eſt impoſſibile in creatura vnica numero finita ⁊ limitata. Sed ſi relatio multiplicaretur ſm multitudinē termiorum. Sequeretur ꝙ infinitas in actu eſſet poſſibilis in vnica creatura. Probatio Sortes ponitur albus ⁊ per ꝯſequens ponitē diſſimilis cuilibet nigro. Si ergo ſint nigra multitudine infinita ſicut eſt poſſibile in actu ſm aliq̄s. Sequitur ꝙ in ſorte albo ſint infinite relatiōes in actu ⁊ vltra ſequitur ꝙ ſint plures ꝗ infinite diſſimilitudines eiuſdem rationis in actu qꝛ etiam illa nigra ſunt diſſimilia ſorti ⁊ diſſimilitudinib⁹ alijs eiuſdem rōnis ⁊ ſic eſt ponere plura ꝗ infinita eiuſdem rōnis. ¶ Confirmatur ſeptimo qꝛ in eſſentia diuina que eſt fundamētum illimitatuꝫ nō poſſunt eſſe plures relationes eiuſdem rationis igitur multo minus nec in fundamēto creato limitato ⁊ finito Sed iſta ratio parum valet qꝛ quelibꝫ relatio vni⁹ rationis in diuinis de ſe eſt hec ꝑpter ſummā actualitatē diuine nature ⁊ ita eſt īmultiplicabilis. Non ſic relatio creata nō obſtante vnitate fundamenti. ¶ Octaua ratio. Incōueniēs eſt quinto metaphiſice ꝙ idem bis dicatur Sed hoc ſequeretur ſi eēnt ſimul plures relationes eiuſdē rōnis. ꝗ ⁊c. Simile incōueniēs eſt ꝙ idem bis dicatur id eſt ſm eandē relationē ad diuerſa referātur ſicut pꝫ ī fine qōnis ſequētis. Hoc autēꝫ nō ſequitur ponēdo plures relationes imo magis ponēdo vnā ad ples termīos.

Summa opiniōis tio hui⁹

¶ Dicunt ergo

iſti ꝙ vnica ſimilitudine reali aliq̄d albuꝫ refertur ad multa coalba ⁊ vn⁹ pater refertur ad plures filios vnica paṫnitate reali variatur tn̄ iſta paternitas ſm alium ⁊ aliū reſpectū ⁊ ſm varias habitudines ad diuerſos filios ita ꝙ quādo corrūpitur vnus filius ⁊ per ꝯñs filiatio in ipō nō corrumpitur ſimpliciter paternitas in patre ſed tn̄ vt erat reſpectu illius. Corruptis vero omnibus filijs vel filio qui vltimo corrūpitur ſimpliciter illa paternitas in patre ſicut ſimpliciter adquirebatur in gñatione primi filij. Et iſta poſitio a magnis tanꝗ ꝓbabilis ſuſtinetur ⁊ tenetur.

Ad rōes hui⁹ opi.

¶ Dicitur

ad primā rōnem poſitionis ꝙ corrupto filio nō corrūpitur in patre paternitas ad filium ſed manet qꝛ ad nō ens poteſt eſſe relatio realis etiā actu ſicut potētia materie vel ſubiecti ad formā futurā que nō eſt vel inherentia accidētis ſeparati ad ſubiectum ⁊ inclinatio anime ſeparate ad corpus nō eſt in actu ⁊ ita in ꝓpoſito manet paternitas ſed nō termiatur ī actu Unde ratio nō cōcludit contra illos qui dicūt ꝙ relatio realis manet ⁊ poteſt manere ī re termino ſuo non manēte vel exiſtente vt paternitas ſine filio et huiuſmodi qꝛ iſtud eſt falſum ⁊ fictitiū ꝑpter plures rationes que nō poſſunt bene ſolui vt videtur ¶ Primo qꝛ relationes oppoſite mutuo ſe ponūt ⁊ deſtruunt in actu. Sed corrupto filio corrūpitur filiatio in ipō igitur ⁊ paternitas ſibi oppoſita in patre. ¶ Secūdo qꝛ ſicut de neceſſitate relationis eſt ꝙ ſit alicuius vt fundamēti ita ⁊ alicui⁹ vt termini qꝛ ad aliud. Sed deſtructo fundamēto nō manet relatio igitur nec deſtructo termino. Eſt enim quiditatiue ad terminū. ¶ Tertio relationē eē in actu eſt ipām terminari actualiter ad terminū. Sꝫ deſtructo termino relatio nō terminatur ī actu ſm eos etiā igitur nec eſt in actu. ¶ Quarto qꝛ terminus corruptus vel adnihilatus nō plus ē eius verū in re ꝗ negatio vel nihil. Sed ad negationē vel nichil nō poteſt eſſe relatio realis qꝛ nihil eſt ibi poſitiuum ꝙ ſit ratio terminādi. ¶ Quinto qꝛ magis videtur ꝙ aliquid abſolutū qd̄ nō eſt q̄ditatiue ad aliud nō poſſit eſſe ſine illo alio ⁊ tamen primū non poteſt vt creatura ſine deo. ¶ Sexto qꝛ vna ratiōe vnus reſpectus actualis pōt eē actu in re ſine terio eadem ratione alius igitur ſicut paternitas pōt eē ſine filio ita ſimilitudo ſine coalbo ⁊ actio ſine paſſiuo ⁊ paſſio ſine actiuo ⁊ vbi ſine loco ⁊ actualis

vide has rōnes de relatiōibus.

inherentia accidētis ſine ſubiecto ⁊ vnio forme ad
materiam ſine materia vel ecōuerſo ⁊ per cōſequēs
non eſt neceſſarium ponere accidētia in ſacramēto
eſſe ſeparata ſed poſſunt poni vnita. ¶ Nec eſt ne
ceſſarium ponere materiam in cōpoſito ⁊ infinita
ſequūtur abſurda que manifeſtam implicāt cōtra-
dictionē. ¶ Septimo īpoſſibile ē relationē rōnis
in actu rōnis niſi exiſtente extrēo ī actu in eē rōnis
ſicut nec poteſt intelligi nō intelligēdo extremum
igitur. Similiter de relatione reali in actu reali.
¶ Octauo q2 relatio realis nō pōt intelligi actua
liter ſine extremo intellecto actualiter igiꝰ nec pōt
eſſe realiter in actu niſi extremo exiſtente actualiꝰ.
Difficilius eſt enim aliqua ſeparari in eſſe ꝙ̄ in in-
telligi vt videtur. Et cōcludūt premiſſe rōnes de
omnibus relationibus realibus ſiue ꝑdicamētali-
bus ſiue trāſcendentibus ſiue diuinis.

¶ Si dicas ꝙ iſte rationes concludunt
de relatione actuali ⁊ non de
objectio aptitudinali. Contra quero de illa aptitudinali
ꝯ ꝑdi. rō que realis eſt per te. Aut eſt aliquid in actu eo mō
nes. quo actus eſt differentia entis ⁊ ſic cōtra eam cur-
runt omnes rōnes premiſſe. Aut in potētia obie-
ctiua que eſt differentia entis ⁊ ſic nō eſt aliqd ſicut
nec homo anteꝙ̄ ſit in actu vel anteꝙ̄ crearetur et
habeo propoſitum ꝙ nulla relatio realis ē in re ter
mino ſuo nō exiſtēte ſiue illa ſit actualis ſiue aptitu
ꝙ nō pōt dinalis. ¶ Nota hic ꝙ nō poteſt eē relatio realis
eē relatiō q2 terminus qui nō eſt realiter nō terminat realiter
realis. ⁊ ſic ad ipſm nō eſt relatio realis. Sed terminꝰ qui
non eſt in actu nō eſt realiter. ꝙ̄ ⁊c. ¶ Confirmaꝰ
ſm eos quia dicūt ꝙ terminus nō exiſtēs realiter
nō refertur realiter ad extremū exiſtens actualiter
licet ecōuerſo poſſit eē ſed ad hoc nō habent ratio
nem niſi nō exiſtentiam illius igitur pari ratiōe de
bent dicere ꝙ nō exiſtere eſt ſufficiens ratio nō ter
minandi realiter ſicut nō fundādi. Unde ad termi-
num in potentia nō eſt relatio ſimpliciter ⁊ in actu
ſed tantum ſm quid. Unde ſicut nō ens actu ⁊ non
ens ſimpliciter ⁊ realiter ita nō poteſt ad ipſum eē
relatio nec terminari realiter. Eſt enim ad aliquid
ꝯ ꝑce.ſo. realiter ex quo eſt realis. ¶ Contra iſtam reſpōſio
nem arguo primo q2 reſpectus ita neceſſario ⁊ qui
ditatiue eſt ad aliud vt ad terminū ſicut eſt alicuiꝰ
vt ſubiecti vel fundamēti. Unde reſpectus quidi-
tatiue eſt habitudo ad terminum. Sed impoſſibile
eſt deſtructo fundamēto vel ſubiecto īmediate ma
neat relatio in actu. Uñ ⁊ deſtructa ſubſtantia filij
vel filio nō manet filiatio. ergo ⁊ deſtructo termīo
nō manet relatio nō ergo manet paternitas deſtru
cto filio. ¶ Secūdo q2 relatio quiditatiue eſt habi
tudo ad aliquid vel ad aliud. Sed quod nō eſt non
eſt aliquid ſed nihil. ergo ad non ens nō eſt relatio
realis. ¶ Tertio ⁊ eſt cōfirmatio Terminꝰ deſtru-
ctus ⁊ nō ens non plus eſt aliquid ꝙ̄ negatio ſit ali
quid vel priuatio. Sed ad negationem vel priuatio
nem non poteſt eē relatio realis q2 in negatione vel
priuatione non inuenitur aliqd poſitiuum quod ſit
vel eē poſſit ratio terminādi relationem. ergo ⁊c.
¶ Quarto ſic. Deſtructo filio deſtruitur ſimplici-
ter ⁊ realiter filiatio ſm eos. Sꝫ deſtructa filiatio
ne de neceſſitate deſtruitur paternitas q2 ſunt rela
tiones mutue ⁊ oppoſite que poſite ſe ponūt. ⁊c. igi
tur cōtradictio eſt ꝙ maneat paternitas et filiatio
non maneat. Nec valet quod dicūt ꝙ manet ſꝫ non
eſt actu terminata. Quero enim quid dicit termina
ri in relatiōe quādo ponitur terminari nō dicit ali-
quid abſolutum planum eſt inducēdo in accidenti-
bus abſolutis q2 tale abſolutum eēt accidēs rela-
tionis quod patet ficticium. Nec dicit aliquid ne-
gatiuum q2 tunc magis deberet ꝯcedi termino ne-
gato ꝙ̄ poſito. ergo aliquid reſpectiuum nō ratio-
nis. Patet q2 ita poſſet poni termino negato ſicut
poſito ⁊ ſimiliter terminatio realis eſt. Aut igitur
illud reſpectiuū eſt idem eēntialiter prime relatio-
ni ⁊ ſic manēte relatione manet termiatio. Aut ali
quid eēntialiter diſtinctum ⁊ tūc eſt reſpectus ac-
cidētalis primi reſpectus ⁊ ſeqtur proceſſus in īfi-
nitū. Et vltra ſequitur ꝙ talis terminatio maneat
ſine termino ſicut ⁊ ꝑterea relatio vel paternitas ⁊
ſic manet terminata ⁊ eſt ꝯtradictio in dictis ponē
tium ſcꝫ ꝙ manet terminata ⁊ nō manet termiata.
¶ Si dicas ꝙ vna relatio mutua non eſt de eēntia
alterius nec dependet ab ea in aliquo genere cauſe objectio
Similiter etiam nec relatio ex termino igiꝰ poteſt
manere ſine illis. Dico ꝙ regula illa de eēntialiter
diſtinctis quorum vnū non dependet ab alio fallit
in relatiuis q2 licet vnū nō ab alio tñ ad aliud qdi-
tatiue ſe habet quorum neutrum poteſt eē ſine alio
q2 in vno eſt quiditatiue habitudo ad aliud ſic aūt
non eſt de aliquo abſolute. ¶ Qꝫ autem dꝛ eſſe in
materia aliqua relatio realis ad formam que nō eſt
vel in quocūqꝫ alio falſum eſt. Unde dico ꝙ poten
tia materie ad formā que nō eſt, nō eſt reſpectꝰ rea-
lis. Nec ſimiliter inclinatio aīe ſeparate ad corpus
nec accidentis ſeparati. Sed ſi talis ſunt aliqui re-
ſpectus in actu cōuenietes iſtis non ſunt niſi reſpe
ctus rationis cōparantis iſta ad alia quibus ꝑñt
ineē vel q2 poſſunt recipere. Uerū eſt tamen ꝙ ma
teria eſt quedā materia abſoluta que per ſeipſaꝫ in
ratione potentie ⁊ ꝑncipij receptiui poteſt recipe-
re formam vel non repugnat recipere formam. Et
aīa ſimiliter eſt quedam natura cui nō repugnat in
formare corpus diſpoſitum. Et accidēs ſeparatū
quedam natura cui nō repugnat informare ſubie-
ctum. Sed hoc eſt per ſuū abſolutū nō per aliquid
reſpectiuum ſicut per ſuum abſolutum eſt forma ⁊
actus. ¶ Qꝫ eñ materia habeat aliqueꝫ reſpectū An mā
ſiue accidentalem ſiue ꝯſubſtātialem actualiter in hēat reſ-
re extra ad formā futurā vel ſubiectuꝫ ad accidens pectum.
futurum vel aīa ad corpus futurum ita poſſibile ē
vel accidens ſeparatum ad ſubiectū nō exiſtens.
¶ Primo q2 reſpectꝰ rationis nō poteſt eē in actu
niſi extrema ſint in actu in eē rationis ergo nec re-
ſpectus realis niſi extrema ſint ī actu reali. ¶ Se-
cundo q2 ſi reſpectus ponitur cōſubſtātialis vel ēē
accidentalis eē in actu qui eſt differentia entis ta-
lis reſpectus in accidēte nō eſt niſi inherentia apti
tudinalis in ſubiecto vel materia aliqua aptitudo
vel potentia ad recipiendum. Sed quōcunqꝫ pona
tur. Oportet dicere ꝙ talis reſpectus in effectu ⁊ ī
re extra intellectum ſm viam eorum. igitur opꝫ ꝙ
tres de neceſſitate ſit in re ⁊ in effectu ⁊ accidēs ſe
paratum poſſit dici actu inherens q2 habens inhe-
rentiam actualiter ad ſubiectuꝫ ⁊ materia actu ha
bens formam futuram ⁊ recipiēs. q̄re ⁊c. ¶ ꝓ aut
manet illa relatio aptitudinalis inherentie ad ſub
iectum aduenīente actuali inherentia aut non. Si
ſic tunc duplici inherētia inheret. Si nō tunc non
eſt cōſubſtātialis ſed accidentalis ⁊ ſine illa pōt eē

accidens ꝛ per ↄſequẽs ad illam oportet dare apti
tudinalem aliam ꝛ ſic in infinitũ vel etiã ↄtra alios
poteſt ipſa manere eadem adueniẽte actuali ꝛ ma-
nebat accidente ſeparato ſicut in patre paternitas
nõ exiſtente filio: ſed tunc magis dicerẽt illi alij ꝙ
eſt eadem relatio cum inherẽtia actuali. ¶ Sed cõ
tra iſtos habẽt q2 impoſſibile eſt actualem inheren
tiam ineẽ niſi accidente actu inherẽte. Sed ĩpoſſi-
bile eſt actu inherere niſi ſubiecto actu exiſtẽti igr̃
per omnia nõ eſt aliqua relatio realis in actu extra
intellectum accidẽtis ſeparati ad ſubiectũ non exi
ſtens ꝛ ſic de ſimilibus ꝛ ponere hoc eſt ponere ꝙ in
herẽs in potẽtia actu inheret que ſunt cõtradicto-
ria plane. Similiter dicẽdum eſt ꝙ nec mot9 ad ter
minum nec ſciẽtie ad ſcibile nõ exiſtẽs nec appetẽ-
tis vel deſiderãtis ſeu deſiderij ad deſideratũ futu-
rum vel q̃uocunqꝫ entis ad nõ ens nulla eſt relatio
realis quod p3 ex rõnibus ꝛ reſpõſionibus ſupra-
dictis. Similiter nec operationis vel actionis ad
aliquid ꝓductum per ipſam vel potius habẽdũ vel
ꝓducendum quod ĩproprie ꝛ abuſiue dicitur finis
eius q2 nõ eſt cã eius cum ſit poſterius in eẽ ꝛ ideo
improprie dicitur finis q2 finis ꝓprie qui eſt vere
cauſa debet eſſe prior natura eo cui9 eſt cauſa ſicut
alias eſt ꝓbatum ꝛ nõ ſolum in intentione agentis
ſed in re. Nota hic ꝙ ſicut eſſe in relationis quod ẽ
Nota. magis cõmune in mẽte ipſa ſm alios nõ poteſt po-
ni ſine fundamẽto vel ſubiecto in actu etiã ſm eos
Ita nec eẽ ad ſine termino in actu cũ ſit magis for-
male in relatione. ¶ Preterea etiã q2 eſſe in ↄpter
hoc neceſſario exigit ſubiectum vel fundamentum
quia eſt habitudo ad ipſm. Unde ſi eẽt aliquid ab-
ſolutum poſſet negari. ergo ꝛc.

¶ Sed dico ꝙ in eodem ſuppoſito vel ſub
iecto ſm idem fundamentũ
Mens auctoris non obſtantibus dictis ipſorum pñt fundari ꝛ eſſe
ꝛ ſunt frequẽter plures relationes eiuſdem rõnis.
Unde dico ꝙ in eodẽ pr̃e ſm idẽ fundamẽtũ qd eſt
potẽtia ſua gñatiua q2 ĩpoſſibile eſt ꝙ act9 gñandi
ſit fundamẽtũ eo ipſo ꝙ nõ manet ſed trãſit manẽte
relatione. In eodem inq̃ patre ſunt plures pater-
nitates relationes reales ad plures filios ꝛ in eadẽ
matre plures maternitates ad plures filios ꝛ in eo
dem ſimili plures ſimilitudines ad plura ſimilia. ꝛ
ſic de conſimilibus. ¶ Ad hoc adduco plures ra-
Rõnes auctoris tiones. ¶ Prima eſt iſta. Ille relationes eiuſdem
rationis ſunt plures ꝛ nõ vna quarum vna corrũpi
tur alia manẽte. Alioquin ſeq̃retur ꝙ eadẽ res cor
rumperetur ꝛ maneret. Sed vno filio vel vno ſimi
li corrupto corrumpitur filiatio in ipſo vel ſimilitu
do ꝛ ꝑ cõſequẽs paternitas que erat in pr̃e ad ipſm
q2 relatiua poſita ſe ponũt ꝛ perempta ſe ꝑimunt ꝛ
tamen manet paternitas ad alium filium q2 nõ mi-
nus eſt vere pater alterius filij manẽtis q̃ ante. er
go ꝛc. Nec valet ſolutio aliorum dicentium ꝙ non
corrumpitur paternitas ſimpliciter: ſed in cõpara
tione ad iſtum tantum q2 pater nõ refertur ad filiũ
ſm ꝙ huiuſmodi niſi relatiõe que ẽ formaliter ipſa
paternitas ita ꝙ habitudo pr̃is ad filiu3 eſt realis
paternitas. ¶ Nota ꝙ hr̃itudo ꝓducẽtis ad ꝓdu-
ctum in natura intellectuali per modum nature nõ
eſt niſi paternitas ipſa. Si ergo corrumpitur habi-
Nota. tudo patris ad filium corrũpitur pr̃nitas. ¶ Item
etiam ſicut vere ꝛ realiter ꝛ ſimpliciter corrũpitur
filiatio in filio ita paternitas in patre q2 paterni-
tas ꝛ filiatio realis ſm ꝙ huiuſmodi relatiue oppo
nuntur. Sed in filio ſimpliciter corrumpitur filia-
tio ergo ꝛ ĩ patre paternitas ¶ Preterea q̃ro ab
eis quid intelligũt per iſtas habitudines ſm quas
ponunt paternitatem ipſam variari reſpectu huius
vel illius filij. Aut ille habitudines ſunt reſpectus
rationis quod eſt falſum q2 pater ꝛ filius ſunt mu-
tuo correlatiua realia. Aut ſunt reſpectus reales.
Si ſunt reſpectus rationis ſequitur ꝙ pater nõ re-
fertur ad filios niſi ſm rõnem. Si dicas ꝙ imo q2
paternitate reali ex hoc ſeq̃tur ꝓpoſitum ſc3 ꝙ o3
relationem realem paternitatis in ſeipſa corrumpi
Si ſunt reſpectus reales cũ oẽs ſint eiuſde3 rõnis
ad filios plures ſequitur adhuc ꝓpoſitum ꝙ in eo-
dem ſunt plures relationes reales eiuſdem rõnis ꝛ
ſequitur vnum incõueniẽs ſc3 ꝙ in eadẽ relatione
ponãtur plures tales habitudines vt videtur.
¶ Preterea etiã in quocũqꝫ manet vere ꝛ realiter
paternitas ipſe eſt vere ꝛ realiter pater ſicut in quo
eſt albedo ipm eſt album. Sed in patre per te ma-
net vere ꝛ realiter paternitas ſua quã habuit prius
ad filium qui nũc eſt mortuus ergo vere ꝛ realiter
ita eſt pater ei9 mortui ſicut viui quod eſt fictio me
ra. ¶ Preterea Sicut pr̃nitate abſolute refertur
pater ad filiu3. ita hac pr̃nitate ad hunc filium ꝛ re
latione oppoſita huic filiationi. igitur ſicut deſtru-
cta filiatione deſtruitur pr̃nitas ita deſtructa hac
filiatione deſtruitur hec paternitas. ¶ Preterea
relatio eſt qua vltimate hoc ens eſt ad aliud ꝛ non
ad ſe. igitur deſtructo illo alio impoſſibile eſt ꝙ ma
neat relatio ſicut deſtructo eo quo aliquid eſt albũ
ad ſe maneat albedo. ¶ Secũda ratio. Illud quod
quiditatiue eſt ad aliud neceſſario multiplicat̃ illo Scd̃a rõ cũ reliq̃s
alio multiplicato. Sed paternitas q̃ditatiue eſt ad
aliud. puta ad filium vel filiatione3 ergo filiatione
multiplicata multiplicatur pr̃nitas. Et ita de ſimi
litudine ꝛ alijs ſimilibus igitur in eodem patre ne
ceſſario ſunt plures paternitates ad plures filios.
Nota ꝙ cum paternitas quiditatiue ſit ad ſi eſt in
actu in ſeipſa oportet ꝙ ſit in actu ad terminum ꝛ ꝑ
cõſequẽs ꝙ ſit terminata in actu q2 idẽ eſt eẽ actua
liter ad terminũ ꝛ terminari in actu ſicut idẽ eſt eẽ
actualiter terminum et terminare in actu. ergo cõ-
tradictionem implicat dicere ꝙ pr̃nitas ſit in actu
ꝛ nõ ſit terminata in actu. ¶ Preterea cuicũqꝫ cõ
uenit paternitas in actu ipſm eſt pater in actu. Si g̃
manet paternitas ꝛ eſt ſequitur. ꝛc. ſm quod nõ ha
bet filium in actu nõ eſt pater in actu licet in potẽ-
tia. ergo ad filium qui nõ eſt nõ manet paternitas
imo cõtradictio eſt hoc dicere. ¶ Tertia rõ. quic-
quid ſit de extremis aliarum oppoſitionum tamen
ꝙ vnũ tñ vni opponit̃. Uerum eſt de extremis op-
poſitiõis relatiue q2 vnum eſt quiditatiue ad alte-
rum. Unum eñ extremum tñ vni extremo oppo-
nitur. S3 vna relatio puta paternitas relatiue op-
ponitur alteri. puta filiationi relatiue ꝛ ecõuerſo.
ergo vna paternitas nõ niſi vni filiationi opponit̃.
Nec pater nõ niſi vno filio ſm vnam paternitate3.
Si igitur ſunt plures filiatiões ꝛ plures filij recte
relati ad eundẽ patrem. oportet neceſſario ꝙ in pa
tre ſint plures pr̃nitates. ¶ Quarta rõ. Nõ min9
videtur relatio realis multiplicari ad multiplica-
tionem oppoſite relatiõis in extremo q̃ relatio ra-
tionis ad multiplicationẽ relationis ſibi correſpõ
dentis in extremo. Sed relatio rationis neceſſario

multiplicatur. Sic patet de ydeis ſm̃ ponẽtes eas eſſe reſpectus rõnis in deo ꝙ multiplicãtur in deo ſicut ⁊ ydeata ipſa vel relationes ydeati. Et ſimiliter de alijs reſpectibus rõnis dei ad creaturam. ergo ⁊c. ¶ Quinta rõ. Si eſt tñ vna pñitas in iſto patre ad plures filios que habetur primo filio gñato vt dicunt ſequitur ꝙ primo filio mortuo nõ eſt pater aliorum filiorum viuẽtium. Probatio qꝛ ſicut primo filio genito adq̃ritur pñitas ita videtur ꝙ ipſo corrupto corrumpitur. Sicut enim poſitio vel generatio filij eſt reponẽdi pñitatem in pre ita ⁊ corruptio corrumpẽdi paternitatem vt videtur. Sed cõſequẽs abſurdũ eſt. ergo ⁊c. ¶ Ex quo pꝫ ꝙ mirabile dictum eſt ꝙ primo filio genito habetur paternitas ⁊ tamen ipſo corrupto nõ corrumpitur illa paternitas ſꝫ expectatur corruptio aliorum. ¶ Ultima ratio. Illius p̃ciſe eſt aliquid pater reſpectu cuius habet vnicam paternitatem. Sed hoc eſt preciſe reſpectu vnici filij primi. ergo illius preciſe ẽ pater ⁊ nõ aliorum. Hoc aũt eſt falſum ergo ⁊ illud ex quo ſequitur. ¶ Preterea cum vnitate prioris ſtat multitudo poſterioris accidẽtaliter ſibi cõuenientis ⁊ nõ adequati. Sed fundamẽtum prius ſimilitudo vel paternitas accidentalis eſt ſibi nõ adequata Sicut eñ vnus filius tãtum nõ adequatur vni potẽtie gñatiue ſed poteſt in plures ita nec vna paternitas. ¶ Octaua ratio de pluribus accidẽtibus abſolutis puta pluribus fantaſmatibus ⁊ in fantaſia ⁊ eiuſdem rationis ſm̃ aliquos vt plurium indiuiduorum eiuſdem rõnis. Alioq̃n vno fantaſmate deſtructo non poſſet homo recordari de alio indiuiduo per aliud fantaſma quod eſt falſum.

Reſolutio circa p̃dicta.

¶ **Dico ergo** q̃tum ad iſtum articulum ꝙ poſſibile eſt ⁊ ita eſt frequenter ꝙ vnum ſubiectum vel ſuppoſitum refertur pluribus relationibus eiuſdeꝫ rationis ad plures terminos ⁊ ita in eodeꝫ ſunt plures relationes reales eiuſdem rationis.

Ad rões aliorum.

¶ **Ad primum aliorum dico** ꝙ eodem modo vel quaſi eodẽ modo ꝯſequenter ab eodem vel ex eodem habet aliquid vnitatem ſicut ⁊ entitatem ſaltẽ ſicut ex cauſa extrinſeca. Ad minorem quãdo dicis ꝙ relatio habet ſuam entitateꝫ ex fundamẽto quero a te quõ vel ſicut ex cauſa efficiente vel ſicut ex materia vel materialiter aut formaliter ſic ꝙ vnitas fundamenti ſit vnitas relationis vel entitas. Si primo modo tunc nõ arguit qꝛ ab eadem cauſa effectiue poſſunt eẽ plures effect9 ſolo numero differentes. Si materialiter ꝑ moduꝫ quo ſubiectum vel fundamẽtum dicitur materia relationis vel accidentis nõ in qua ſed ex qua. Tunc dico ꝙ eadem cauſa materialis poteſt eẽ diuerſorum differentium ſolo numero ⁊ quilibet eorum vniformiter habet entitatem ⁊ vnitatẽ cõſequẽter ex ipſa Si autem accipis ꝯtrariũ Dico ꝙ tu petis. Si formaliter planum eſt hoc eſſe falſum qꝛ fundamentũ ⁊ relatio eius nõ ſunt idem formaliter imo diſtinguuntur eſſentialiter p̃cipue in relatiõibus ſupradictis ⁊ ita nihil valet. ¶ Dico ergo ꝙ relatio licet quoquomodo ad ſuã entitatẽ exigat fundamẽtum tñ ipſa eſt hitudo ad terminũ ⁊ iõ neceſſario multiplicaẽ ſm̃ multitudinẽ relationũ ſibi correſpondentium in termino vel in terminis. ¶ Ad ſecũdum dico de abſolutis accidentibus multis ꝙ multa eiuſdem rõnis poſſunt ſimul eẽ in eodem ſubiecto ſicut multe ſpecies intelligibiles in intellectu angelico/ vt dictum eſt in ſcdo ⁊ in fantaſia vel ymaginatiua ⁊ in medio plura lumina. Tu dicis non ſunt entia niſi qꝛ entis. Dico ꝙ nõ eſt verũ precipue de abſolutis ⁊ poſſunt manere ſeparata a ſubſtãtia. De reſpectiuis accidentibus dico ꝙ licet nõ ſint ſeparabilia a ſubiectis vel fundamẽtis tamen ipſorum eſt aliquid eẽ neceſſario qꝛ ſaltem ſubiecta vel fundamenta poſſunt eſſe ſine illis. Tunc dico ad argumẽtum ꝙ nec accidens abſolutum nec reſpectiuũ ſic ẽ ens qꝛ entis pro tanto qꝛ ipſius ⁊ ſubiecti ⁊ fundamenti ſit vnum ⁊ idem eſſe niſi loquẽdo de vnitate ſuppoſiti vel ſubiecti ⁊ ideo eẽ exiſtentie vel eſſentie accidentis nõ oportet numerari vel eẽ vnuꝫ ſm̃ eſſe ſubiecti vel fundamẽti ſed ſtant iſta ſimul ꝙ accidẽs vel relatio inſit ſubiecto vel fundamento vnico ⁊ tamen accidens vel relatio multiplicetur ſicut in ſolutione primi argumẽti dicebatur. ¶ Ad tertium dico ꝙ eſt neceſſitas ponẽdi plures tales relationes in eodem ſicut probatum eſt per ratiões ſuperius adductas q̃ non currũt nec currere poſſunt de fundamento. Non eñ fundamẽtum ſic eſt quidditatiue ad aliud ſicut relatio. ¶ Ad quartũ dico ꝙ nõ eſt in ſubiecto vel ſuppoſito niſi vna potẽtia receptiua ⁊ ꝙ illa nõ adequatur per vnã talem relationem ⁊ ideo manet potentia aliud eiuſdem rõnis puta ad aliam relationem. Tu dicis Potentia eſt actuata per vnam dico ꝙ verum eſt ⁊ ideo non põt eandem de nouo recipere niſi prius corrumpatur: ſed bene aliam qua caret. ¶ Ad quintũ dico ꝙ ſubiectum eſt in potẽtia ad hanc relationem ⁊ ad aliã qꝛ ad ſingulares relationes plures. Non ad relationem in cõmuni qꝛ actiones ⁊ receptiones ſunt ſingularium ⁊ dato ꝙ ad relationem abſolute adhuc tamen ita bene referuatur relatio in iſta ſicut illa ⁊ ita equaliter eſt in potẽtia ad vtrãqꝫ. ¶ Ad ſextũ dico ꝙ nõ habeo pro incõuenientẽ ſi poſſunt eẽ infinite relationes in actu in extrẽo vel in extremis oppoſitis ꝙ poſſint eẽ infinite oppoſite eiuſdeꝫ rõnis in vno alio extremo qꝛ non eſt maioris perfectiõis habere plures q̃ꝫ vnam ⁊ ita nec infinitas q̃ꝫ duas vel tres tamen argumẽtuꝫ deſtruit ſeipſm qꝛ non ẽ minus impoſſibile eſſe infinitas relationes in actu in eodem ad infinita q̃ꝫ eſſe illa infinita in actu.

¶ Ad illud quod additur ꝙ eſſent plures q̃ꝫ infinite relationes eiuſdem rationis. Dico ꝙ nõ qꝛ diſſimilitudo nigri ad album nõ eſt eiuſdem rõnis cum diſſimilitudine albi ad nigrum. Hec de primo articulo principali.

¶ **Quãtum ad ſecundum propoſitum.** An ſcilicet in eodem ſuppoſito vel ſubiecto ſm̃ plura fundamẽta eiuſdeꝫ rõnis poſſint eſſe plures reſpectus eiuſdem rõnis. Non eſt alia difficultas niſi iſta ſcilicet. An in eodem ſubiecto poſſint eſſe ſimul plura fundamenta plurium relationum eiuſdem rõnis. Puta an in ſorte poſſint eſſe due albedines vel due quãtitates ⁊ tunc ſecũdum eas ſortes diceretur bis equalis vel ſimilis ſiue reſpectu eiuſdem coequalis ſiue pluriũ. ¶ Et dico ꝙ talibus fundamẽtis accidẽtalibus nõ video cõtradictionem nec impoſſibile eẽ ponere plura in eodẽ ſubiecto eiuſdem rationis exiſtentia/ imo de facto ita eſt aliquando ꝙ in eodẽ parte medij aliquando

ſeu frequēter ſunt plura lumina ⁊ in eadem fantaſia plura ydola eiuſdem rationis ⁊ in eodem intellectu angelico plures ſpecies intelligibiles pluriū indiuiduorum eiuſdē rationis. Et cum iſta omnia ſint qualitates ſuper ipſas fundatur ſimilitudo ⁊ ſic q: fundamēta ſunt plura pōt relatio plurificari in eodem ſm plura fundamēta eiuſdem rōnis ſiue ad eundem terminuȝ ſiue ad plures. Unde dico ꝙ ps illa medij in ſe tot habet ſimilitudines ad aliā partem vel ad alias ſic illuminatas quot in ſe habet lumina. Unde poteſt dici pluries ſimilis alteri pti vꝉ pluribus alijs hn̄tibus in ſe lumine eiuſdē ratiōis ideo ⁊c. ℂ Sed dices Eſt ne ſimul ſibipſi ſm illa plura fundamēta. Dico ꝙ nō q: nō eſt diſticta ſubiecto vel ſuppoſito a ſeipſa quātūcunq; fundamenta ſint diſtincta in ipſa tn̄ in eodem ſubiecto. Hec de ſecundo articulo.

ℂ Quantum ad tertium articulus An in duobus ſuppoſitis vel ſubiectis ſm diuerſa fundamēta numero poſſit eſſe vnica relatio realis numeraliter indiſtincta. Dicitur ab aliqbꝰ ꝙ de facto ita eſt in pluribus creaturis. ℂ Et ꝓbatur hoc. Primo ſic Relationes que fundātur in diuerſis nūero fundamētis ſm ꝙ ſunt vnū nō ſm ꝙ plura ſunt vna relatio ⁊ nō plures ita ꝙ nō opotȝ eas multiplicari vt videtur nō obſtāte pluralitate ſuppoſitorum ſicut nec opȝ multiplicari ſpirationē actiuam in diuinis licet pater ⁊ filius hn̄tes ipſam ſint plura ſuppoſita ſed oēs relationes primi modi per modum vnius ſunt huiuſmodi. Pȝ de idētitate que fundatur ſup vnū in ſubſtātia ⁊ ſimilitudine ſuper vnū in qualitate ⁊ equalitas ſup vnū in q̄titate ⁊ iſta eſt vnitas generis vel ſpeciei quā ponūt aliqui realem extra intellectū in pluribus ſpeciebꝰ vel indiuiduis ⁊ ratiōe eius videtur vna relatio in vtroq;. ergo ⁊c. ℂ Scd̄a ratio eſt q: ordo ⁊ cōſonātia dicūt relationē realē aliquā vt uidetur. Sȝ neceſſarium eſt ꝙ pluriū ordinatoꝝ ⁊ pluriū vocuȝ ſit vnus ordo ⁊ vna ꝯſonātia. Plura eñ ordinata ad vnū ordinē cōcurrunt. ergo ⁊c. ℂ Tertia rō Relatio patris ⁊ mr̄is ad filiū eſt vnica relatio nūero q: nō obſtāte ꝙ actus generādi nō ſit fundamētū huius relationis tñ nō niſi ipſo interueniēte fundatur relatio in patre ⁊ matre. Actus aūt generandi vel generationis eſt idem numero pr̄is ⁊ matris ſicut actiui ⁊ paſſiui eſt idem actus ſcd̄o de aīa. ⁊ tertio phiſicoꝝ. Et ſimiliter q: ad vnā nūero ſubſtātiam filij terminātur. Sed planū eſt ꝙ pater ⁊ mater ſūt diſtincta ſuppoſita. g̊ in pluribꝰ ſuppoſitis eſt vna relatio indiſtincta ſicut etiā in filio nō eſt niſi vnica relatio filiationis q: nō eſt niſi vnicꝰ filiꝰ. ℂ Quarta rō. Sicut nō eſt ipoſſibile ꝙ idē accidēs abſolutum ſit in pluribus ſubiectis ita nō vꝫ incōueniens nec ipoſſibile ꝙ eadē relatio ſit in pluribus fundamentis. Non plus eñ depēdet relatio ex fundamēto q̄ accidēs ex ſubiecto. Sed primū eſt poſſibile ſicut dicetur infra. g̊ etiā ꝙ plura ſint in eodē ſubiecto. g̊ ⁊c. ℂ Quinta rō. 4°. metaph. dꝫ ꝙ illa ſunt vnum realiter que vnica corruptiōe corrūpūtur et vnica gn̄atione gn̄antur. Sed relationes in extrēis eadem gn̄atione gn̄antur ⁊ eadem corruptiōe corrumpuntur vt pȝ. g̊ ⁊c.

Rōnes huius .1. opi.

4. meth.

ℂ Dicunt ꝙ nō eſt ipoſſibile imo de facto ita eſt in aliquibꝰ ꝙ eadē relatō numero eſt in diuerſis ſuppoſitis numero ſm diuerſa fundamēta nō tamē inq̄tum diuerſa ſed inq̄tuȝ vnū aliquo° ſicut declaratū eſt ꝑ ipſos in exemplis.

ℂ Sed iſta poſitio videtur mihi falſa ⁊ ipoſſibilis ⁊ arguo ꝯtra eā. Primo ſic. Multiplicato priori eēntialiter ꝓſuppoſito oportet vt videtur multiplicari poſterius licet eñ nō oporteat ad multiplicationem poſterioris multiplicari p̄us tamē ꝓbabile videtur ꝙ multiplicato p̄ori tali multiplicetur poſterius. Non eñ videtur maior vnitas i poſteriori q̄ in priori. Sed relatio eēntialiter poſterior ē ſuo fūdamento ꝓſupponēs ipm̄ in eſſe neceſſario q: quacunq; virtute nō poteſt eē ſine fundamēto. ergo mꝉtiplicato fundamēto multiplicatur relatio neceſſario. g̊ in diuerſis ſuppoſitis vel etiā in eodē ſuppoſito ſm diuerſa fundamēta nō poteſt eē relatio vnica nūero indiſtincta. Dico ꝙ verū eſt ſi fundamēta fundent inquātum diuerſa nō inquātum vnū. Dico ꝙ ſi ly inq̄tum reduplicet diuerſitateȝ in fundamentis nō fundāt inq̄tum diuerſis nec etiā inq̄tū idem q: diuerſitas vel idētitas nō ē eis ratio fundādi q: iſta dicūt relatiōes. Sed ſi reduplicet naturas eorum ſingulares plures quas cōſequitur diuerſitas ſicut fundant inq̄tū diuerſa q: per naturas eorum diuerſas ⁊ diſtinctas q̄ licet ſpecie vel genere ſint vnum nō tamē nūero ita ꝙ vnitas illa nō ſufficit ad vnitatem relatiōis. ℂ Scd̄a rō. Impoſſibile eſt ꝙ relationes oppoſite realiter ſint vna relatō realiter. Sed hoc ſeqiur ſi predicta poſitio eſt vera Probatio q: ſi pō eſt vera relatio qua ſortes eſt ſimilis platoni ⁊ qua plato eſt ſimilis ſorti ecōuerſo ſunt vna numero relatio. Sed iſte ſunt relationes mutue ⁊ oppoſite. ergo ⁊c̄. ℂ Tertia rō. Impoſſibile eſt ꝙ aliquod ens limitatū per naturā ſit ſimul in pluribus locis diſtātibus in vniuerſo. Sed hoc ſequeretur ſi poſitio eēt vera q: ſortes exiſtēs rome ſimul eſt platoni exiſtēti parrhiſiꝰ ⁊ econuerſo. Si igitur amboꝝ eſt eadē relatio ſequitur ꝙ eadē relatio nūero indiſtincta per naturā eſt in pluribus locis diſtantibus. ℂ Quarta rō Impoſſibile eſt ꝙ ſm relationes primi modi aliqd̄ referatur realiter ad ſeipſum q: enim identitas eſt relatio ad ſeipſuȝ non eſt relatio realis ſed rationis. Sed ſi eſſet vera poſitio ſequeretur ꝙ idem eēt ſibi ſimile realiter et referretur ad ſeipſum. Probatio q: in quocunq; ē formaliter relatio qua aliquid refertur ad aliud ipſum refertur ad illud. Cum ergo in ſorte eſſet formaliter relatio qua plato eſt ſimilis ſorti quia ē eadem relatio in vtroq; ſequitur ꝙ ſortes realiter referatur ad ſeipſum. ℂ Quinta ratio. Impoſſibile eſt ponere relationem realem primi modi ſine alia qua alia mutua ſibi correſpondente. Sed hoc ſeq̄retur ſi illa poteſt eſſe vera/ quia ſequeretur ꝙ omnes ſimilitudines eſſent vna realis ſimilitudo ⁊ relatio ⁊ per cōſequēs non eſſet aliqua alia mutuo ſibi correſpondens. ergo ⁊c̄.

Ɔ iſtā opinionem.

ℂ Dico ergo ꝙ impoſſibile ē ꝙ in pluribus ſuppoſitis ſcd̄m plura fundamēta ſit eadē relatio realis nūero ſm moduȝ illū quē ipſi ponūt ſȝ neccīo in plibꝰ fundamētꝭ mꝉtiplicāꝉ rōnes ſiue ad eūdē terminū ſiue a pl̄es terminos vt vꝫ. ℂ Ad primū g̊ alioꝝ Dico ꝙ rōnes p̄mi mōi lȝ aliquo° fundētur ſup vnū q̄ocunq; intelligaꝉ nō tñ ſuper vnū nūero ſȝ q̄libȝ i ſuo ſuppo

Reſolu.

Ad motiua aliorum.

ſito fundatur ſuper ſuũ vnũ fundamentũ numero. Uerum eſt tamẽ ꝙ inter illa eſt vnitas generis vel ſpeciei ſed illa vnitas nõ ſufficit ad vnitatẽ numeralem relationis ſiue ſit extra intellectum ſiue tantum ſm rationẽ de quo nõ curo modo. Et ita dico ꝙ ſicut fundamẽta ſunt diuerſa nũero ⁊ vnum ſpecie ita ⁊ relatiões ſicut due ſimilitudines. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ quodlibet coordinatorũ adinuicez vel cõſtituentiũ vnum ordinẽ habet ꝓpriã relationem ſuam pertinẽtem ad illum ordinẽ que eſt relatio prioris vel poſterioris ita ꝙ ordo qui dicit̃ vnꝰ non eſt niſi ille relatiões plures in ipſis ordinatis. Ita ꝙ in ipſis non eſt niſi vnica relatio realis ſicut ymaginatur. Similiter dico de cõſonãtia Uerũ ꝙ quelibet habet ſuã ꝓpriam conſonãtiam cum alia ſm ꝓpriam ꝓportionem ⁊ quelibet conſonat ⁊ refertur ad alteram ꝓpria relatione conſonãtie ⁊ de ordine dico ꝙ quodlibet ordinatorum eſt ordinatũ ꝓprio ordine vel ꝓpria relatione ſibi intrinſeca q̃ non eſt in alio ordinato. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ impoſſibile eſt ꝙ patris ⁊ matris ſit eadem relatio reſpectu filij ſicut ꝙ maternitas ⁊ paternitas ſint eadez relatio realis. Si eñ eſſet eadẽ relatio realis numero patris ⁊ matris ad filium tũc cum relatio mfnitatis in virgine beata fuerit eiuſdẽ ⁊ ſit eiuſdem rationis cũ maternitatibꝰ aliaꝝ mulierũ. Uidetur ꝙ xp̄us nõ ſolũ habuerit matrẽ ſed etiã pr̄ez carnalẽ

ꝙ in pr̄e ⁊ mr̄e nõ eſt eadez relatio.

¶ p. Si ſit eadẽ relatio in patre ⁊ matre ad filium tunc eadẽ eſt filiatio correſpõdẽs pr̄i ⁊ mr̄i in filio Sed hoc eſt impoſſibile ⁊ falſum ſicut pz ex primo articulo queſtionis q: pr̄e corrupto ⁊ matre manẽte nõ minus refertur filius ad matrẽ q̃ȝ patre viuẽte: ⁊ tamẽ planum eſt ꝙ nõ habet relationẽ illã quã prius ad patrẽ. Ita ꝙ vna iſtarum filiationũ manet alia corrupta. ergo ⁊c. Ad ꝓbationẽ qñ dicis ꝙ idem eſt actus generationis qui eſt patris ⁊ matris ſicut actiui ⁊ paſſiui idem eſt actus Dico ꝙ nõ eſt idez actus qui eſt generatio. Nã ſicut dictũ fuit ſupra pater nõ attingit actu elicito ad generatiõez ſed mater tñ ⁊ ita actus generationis ꝓprie accipiendo nõ eſt patris ſed alius ſicut dictum eſt. diſtinctione tertia. ¶ p. Dato ꝙ pater attingeret ad generationẽ eliciendo actum generãdi adhuc dico ꝙ nõ idem eſt actus vtriuſqȝ. Gñatio eñ actio nõ eſt niſi reſpectus generãtis ad matrem vel receptiuus generationis paſſionis ⁊ ideo oportet ipſam multiplicari ſicut ⁊ ſuppoſita generãtia patris ⁊ matris Et quãdo dicis ꝙ actiui ⁊ paſſiui eſt idem actus. Dico ꝙ materia nõ eſt paſſiuũ receptiuũ generatõis paſſionia: ſed materia de qua educitur for̄a corporea filij ſicut dictum eſt ſupra. Et dato ꝙ ita eẽt nõ valz illa ꝓpoſitio niſi de actu ꝓducto nõ de actu ꝓductiuo: licet enim bene idem effectꝰ cauſetur ab actiuo ⁊ paſſiuo nõ tamen eſt idẽ actꝰ cauſatiuꝰ vel ꝓductiuus vtriuſqȝ ideo nõ valet. ¶ Ad quartuz dico ꝙ nõ eſt ſimile de accidẽtibus abſolutis ⁊ reſpectiuis in hac parte. Nã accidẽs abſolutum non neceſſario exigit ſubiectũ nec tñ dependet ex ſubiecto q̃ȝtum ⁊ relatio ex fundamẽto. Unde ⁊ põt eẽ in fieri ſine ſubiecto. Ptz in euchariſtia. Uñ etiaz nec opz ꝙ ita ſequatur legẽ numerationis ſubiecti ſicut relatio ſequitur legẽ numerationis fundamẽti: licet ergo vnũ accidẽs abſolutũ poſſit eſſe in duobus ſubiectis ſimul ⁊ in actu nõ tamẽ eadem relatio numero in duobus fundamẽtis. ¶ Ad quintũ Dico ꝙ nihil cõcludit q: ſi aliquid cõcluderet/ concluderet ꝙ oĩs relatio cum ſua relatione oppoſita eſſet eadem realiter ſicut patet intuenti argumẽtũ Quãdo ergo dicis ꝙ illa q̃ eadem gñatione generantur corrũpuntur ſic ꝙ ipſorum nõ eſt alia ⁊ alia generatio vel corruptio ſunt idez realiter. Dico ꝙ verũ eſt ſaltẽ ſub hoc ſenſu ꝙ nõ ſunt aliud ⁊ aliud realiter vel eẽntialiter magis ſicut. pz de ente ⁊ vno Quãdo dicis ꝙ ſic eſt de duabꝰ relatiõibus. Dico ꝙ alia ⁊ alia eſt cauſatio iſtarum relationũ quãtũcunqȝ oppoſitarum ſicut alia ⁊ alia entitas quaruz vna eſt totaliter extrinſeca alteri licet cãtiones ſint ſimul ſicut ⁊ cauſate relatiões. Et ſimiliter dico de corruptionibus licet difficile ſit videre aliqua circa iſtud de quibus modo proſequi non intendo. Hec de tertio articulo principali.

¶ Quantũ ad quartum articulũ dõm eſt breuit̃ ꝙ in diuerſis ſuppoſitis vel ſubiectis põt eẽ vnica relatio eiuſdẽ rõnis ad vnũ extremũ ſm idẽ fundamentũ abſolutũ exiſtẽs in duobus ſubiectis ⁊ hoc diuina virtute q: hoc nõ implicat cõtradictionem ꝙ idẽ accidẽs abſolutũ ſit in diuerſis ſubiectis ⁊ ꝯſiter idẽ accidens reſpectiuum fundatũ ſuꝑ tale fundamẽtum ſicut ſuo mõ in duobus diuinis ſuppoſitis eſt vnica relatio idiſtincta ſpirationis actiue ꝓpter vnitatem fundamẽti ſui ⁊ termini ſcz ſpiritusſancti ad quam ambo per illam referuntur. Sed ſi termini eẽnt plures ⁊ plura fundamenta correlationũ in ipſis oporteret neceſſario in ambobus habẽtibus idẽ fundamẽtuz relatiões multiplicari ſicut dictuz eſt in p̄io articulo q̃õnis.

ꝙ vnica ſiatio p̄t eẽ in diuerſ̄ ſubiectis.

¶ Ad primum principale argumentum. Dico ꝙ nõ pari rõne vnꝰ filius põt habere plures patres qua rõne vnus pater põt habere plures filios ſicut patet ⁊ ita nõ pari rõne in eodẽ filio poſſunt eſſe plures filiationes ad plures pr̄es qua ratione plures paternitates poſſunt eſſe in eodem patre ad filios ⁊ ita in eodem filio nõ poſſunt eſſe plures filiationes nõ q: vniuerſaliter ſic repugnet ⁊ ſit impoſſibile eſſe in eodẽ ſubiecto vel ſuppoſito plures relatioces eiuſdem rationis. Sz hoc peruenit aliunde. ¶ Ad tertium dico ꝙ nõ video neceſſitatẽ dicti Ariſtotelis quin plures forme accidentales abſolute poſſint eſſe in eodem ſubiecto ſolo numero diſtincte ſicut dixi in ſecũdo ⁊ multo fortius dico hoc eẽ poſſibile de pluribus relationibus quicquid ſit de formis abſolutis. Cum enim ſint quiditatiue ad aliũ oportet neceſſario eas multiplicari ſm multitudinẽ correlationũ in terminis vel termino correſpondẽtium / quia ſicut relationi opponitur relatio in cõmuni. Puta paternitati filiatio ita paternitati huic ⁊ ſingulari opponit̃ hec filiatio ⁊ ſingularis ita ꝙ neceſſario cõmultiplicãtur. ¶ Ad tertium dico ſicut ꝙ nõ video repugnãtiam quare non poſſint eſſe in eodem albo infinite diſſimilitudines in actu ad infinita nigra que ſecũdum me poſſent poni in actu virtute diuina niſi forte diceretur ꝙ nõ oporteret propter finitatem vel limitationem ipſius ſubiecti albi . ⁊ hoc ſtante adhuc poſſent eſſe plures relatiões eiuſdem rationis in eodem ſubiecto vel ſuppoſito ſaltem finite tamẽ non teneo me cum iſto dicto vltimo : ſed cum primo. ideo ⁊ cetera.

Ad ar. p̄ncipa.

Diſtinctionis octaue.
Queſtio Secunda.

Secundo quero.

Utrum in xp̄o ſint plures filiationes reales quarũ vna ſit ad patrē ⁊ alia ad matrē. Uidetur ꝙ nõ primo ſic. In vno filio nõ eſt niſi vnica filiatio: q̄ꝛ multiplicatis filiationibus multiplicãtur filij. Sed xp̄us eſt vnicus filius ⁊ nõ duo. ergo ⁊c. Secũdo ſic. Anſelm⁹ de incarnatione ꝟbi capitulo ſcd̄o. Dicit ꝙ cõgruentia fuit patrem nõ incarnari q̄ꝛ ſi pater fuiſſet īcarnatus fuiſſet ꝓprietatum cõfuſio in diuinis ⁊ quaſi videretur ꝙ idem genuiſſet ſeip̄m ⁊ ꝙ eſſent duo filij in diuinis. Sed ſi in xp̄o ponãtur due filiatiões ſequeretur etiam perſonarum cõfuſio vel ꝓprietatum q̄ꝛ idem eſſet eternaliter genitũ ⁊ temporaliter cauſatum vel generatũ vel eſſent plures filij. ꝗ ⁊c. Tertio ſic. Si in xp̄o cũ filiatione eterna poneretur vna filiatio temporalis ad matrē hoc nõ eſſet niſi ad ſaluãdum ꝙ xp̄us eſt vere realis filius virginis. Sed hoc nõ cogit ſicut etiam nõ cogit ꝙ realiter referatur ad ip̄am aliqua relatione noua temporali ad hoc ꝙ ſit vere ⁊ realiter creator eius vel dominus eius. ergo ⁊c. *[margin: Anſel.]*

Contra. Impoſſibile eſt ꝙ eadem relatio ſit noua ⁊ eterna. Sed filiatio qua xp̄us refertur ad patrem eſt relatio eterna: illa vero que refertur ad matrem ē noua quia de nouo eſt filius virginis ⁊ vtraq̄ eſt realis q̄ꝛ filiatio non eſt relatio rationis. ergo ſunt due filiationes reales in Chriſto.

In iſta queſtione ſic ꝓcedã

Primo ponã vnam opinionē de queſtione cum ſuis motiuis ⁊ modo dicēdi ipſius. Scd̄o ponã aliam arguendo cõtra primã ⁊ declarabo illam poſitionem ⁊ reſpondebo ad motiua aliorum. Ultimo ad rationes principales.

Quantũ ad primũ eſt vna

opinio que dicit ꝙ in xp̄o non eſt niſi vnica filiatio realis q̄ eſt eterna ad patrē. Ad hoc adducũtur plures rõnes a diuerſis. Prima ē iſta. Relatio
.1.opi.cũ ſuis rõnibus. filiationis eſt relatio ſuppoſiti nõ nature q̄ꝛ natura nõ dicitur filia ſed ſuppoſitum dicitur filius. Uñ ⁊ gñari eſt ſuppoſiti. Sed in xp̄o non eſt niſi vnicum ſuppoſitum imo xp̄us eſt vnicum ſuppoſitum qd̄ ē filius dei. ꝗ nõ hʒ niſi vnicã filiationē. puta filiationem eternã ꝯſtitutiuã ſuppoſiti verbi. Scd̄a rõ. Dei ad creaturã nõ põt eſſe aliqua relatio realis vt patet ex primo libro. Sed ſi in xp̄o eēt alia relatio vel filiatio realis ab illa eterna deus ſcʒ xp̄us ſm̄ illam referret̄ realiter ad mr̄em creaturã. ergo ⁊c. Tertia rõ. Idē pater nõ refertur ad plēs filios niſi vnica relatiõe reali q̄ꝛ nõ pñt eē plures relationes eiuſdē rõnis ſicut nec plura accidentia. quinto metaphi. ꝗ ſimiliter vn⁹ filius nõ refertur pluribus filiationibus. Sed xp̄s refertur ad p̄rem filiatiõe eterna ergo in ip̄o eſt alia filiatio realis. Quarta rõ. Si ī xp̄o fuit filiatio tp̄alis real' ⁊ alia a filiatione eterna illa fundabatur ſup naturã humanã *[margin: 5. meta.]* aſſumptã a verbo ⁊ ꝑ ꝯñs corrupta corrũpebat̄ filiatio in morte xp̄i ⁊ ſic in triduo xp̄us nõ fuit realiter filius ꝟginis. Sed hoc eſt falſum. ꝗ ⁊c. Sic ergo vt dicũt iſti in xp̄o nõ fuit niſi vnica filiatio realis. Quinta rõ. Filius eadem relatione vel filiatione reali refertur ad patrē ⁊ ad matrē ſicut ē idē filius ambarũ. Cũ ergo xp̄us ſit vere filius p̄ris ⁊ matris ſue videtur ꝙ eadem filiatione.

Dicũt ergo aliqui iſtoꝝ ꝙ xp̄us refertur ad mr̄em ſuã filiatione eadem qua ad p̄rem ita ꝙ realiter ad vtrũq̄ ⁊ eadem filiatiõe reali ad vnũ tñ ab eterno. puta ad patrem ⁊ ad matrē de nouo. Alij aũt dicũt ꝙ non refertur ad matrē realiter per filiationē eternã ſed tm̄ ſm̄ rõnem q̄ꝛ diuinũ ſuppoſitũ ad qd̄ ꝑtinet eſſe ⁊ dici filiũ nõ põt realiter ad creaturã referri. Ita ꝙ ip̄a filiatio eterna ꝓ quãto ꝑ ip̄am refertur xp̄s ad patrē ⁊ ad matrē diſtinguitur a ſeipſa ſm̄ rõnes ſicut ēt diuinũ ſuppoſitũ ꝓut ſuppoſitat diuinã naturã ⁊ humanã diſtinguitur a ſeip̄o ſm̄ rationem. Alij vero qui hñt ꝓ impoſſibili ꝙ relatione reali referatur aliq̄d ad aliud ſm̄ rõnē. Dicũt ꝙ filiatione eterna q̄ eſt relatio realis ad p̄rem nullo modo refertur xp̄s ad matrē nec realiter nec ſm̄ rõnē ſed vna alia relatione rõnis diſtincta ab illa. Hec de primo articulo. *[margin: hui⁹ opi. triplitus modus.]*

Quãtum ad ſecundum ar/

ticulũ. Uī mihi oĩno dicēdũ ꝙ in xp̄o ſunt plēs filiationes reales quaꝝ vna eſt eterna ad p̄rem ſm̄ quã nullã hʒ habitudinē ad mr̄em ⁊ aliã ad mr̄em tp̄alem ⁊ nouã ſm̄ quam nullã hʒ habitudinē ad p̄rem vt pater eſt nãlis etern⁹. Ad hoc adduco rõnes. Prima eſt iſta. In quocũq̄ ſunt plēs relatiões originis paſſiue ⁊ ꝓducti ī natura viuēte ⁊ ītellectuali eiuſdē rõnis cũ ꝓducente ꝑ modũ nature. In eo ſunt plēs filiationes reales. Probatio q̄ꝛ hec eſt rõ filiationis puta relatio originis paſſiue viuentis a viuente in natura intellectuali eiuſdē rõnis cũ producēte ⁊ ꝑ modũ nature. Si enim aliqua iſtaꝝ conditionũ deficiat non eſt ꝓprie filiatio nec ꝓductio ſm̄ ſuã relationē ad ꝓducēs dr̄ fili⁹. Niſi eī ⁊ ꝓducēs ⁊ ꝓductũ ſit viuēs nõ dr̄ ꝓductũ fili⁹ niſi ſit etiã nature ſilis nõ dr̄ ꝓductũ fili⁹ ꝓp̄e. Niſi etiã nã ſit intellectualis nõ dr̄ ꝓp̄e fili⁹ licʒ aliquo° ex vſu cõcedat̄ aſin⁹ eē fili⁹ aſini. Sʒ niſi ꝓductio ſit ꝑ modũ nature ⁊ vim nature nõ dr̄ fili⁹ ip̄m ꝓductũ. Sicut ſpiritusſanctus non dicitur filius patris vel verbi quia nõ procedit per modũ ⁊ vim nature ſed voluntatis. Sed in xp̄o ſunt plures relationes paſſiue talis ſicut in ip̄o ſunt plures origines vel natiuitates quarum vna eſt a patre ſecũdum naturam diuinã alia eſt a matre ſecũduʒ naturã humanã ſcd̄m Damaſ. ca. 53. ergo ⁊c. Dices ꝙ bene ſunt in eo plures paſſiue origines tales ſed nõ plures filiationes q̄ꝛ origo magis reſpicit naturam ⁊ filiatio perſonam. Dico ꝙ non video quare magis hoc ꝗ̄ illud quia ita bene generari paſſiue reſpicit ſuppoſitum vel perſonam ſicut ⁊ referri. Eiuſdem enim eſt referri filiatio ⁊ generari vel originari paſſiue. quare ⁊c. Secunda ratio eſt iſta. Non plus generatio vel filiatio paſſiua reſpiciunt ſuppoſitum ꝗ̄ operatio vel operari. Sed non obſtante vnitate ſuppoſiti in Chriſto ſunt due operationes et voluntates ſecundum Damaſcenum. Ubi ſupra. ergo ⁊ cetera. *[margin: alia opi. quã tenʒ auctor.]* *[margin: Rõnes hui⁹ opi.]* *[margin: Damaſ.]*

Nota. ¶ Nota ꝙ filiationi nō repugnat multiplicari in eodem ſuppoſito ſcdm̄ diuerſa fundamēta nec inq̄ntum relatio eſt q2 tūc cuilibet alteri relationi repugnaret qđ falſum eſt q2 ſimilitudo ⁊ equalitas ſunt plures relationes ſcdm̄ diuerſa fundamēta licȝ in eodem ſuppoſito nec repugnat ſibi inquātum relatio originis q2 nec origini ipſi repugnat multiplicari in eodē ſuppoſito ſcdm̄ plures naturas. ¶ Tertia ratio. Non eſt magis īpoſſibile vel minus poſſibile ꝙ eidem ſuppoſito ſm̄ plures naturas conueniant plures relatiōes originis paſſiue. Puta plures filiationes q̄ꝫ ꝙ eidem ſuppoſito ſm̄ eandeȝ naturam cōueniāt plures relationes originis actiue dicte. Sed eidem ſuppoſito pr̄is nō obſtāte vnitate diuini ſuppoſiti ꝯueniūt due tales relatiōes originis actiue dicte reſpectu duoꝝum alioꝝum ſuppoſitoꝝum ſcȝ paternitas reſpectu filij ⁊ ſpiratio actiua reſpectu ſpiritusſancti ergo xp̄o vnito ſuppoſito poſſunt cōuenire ille due filiationes ſcdm̄ duas naturas ⁊ reſpectu diuerſoꝝum ſuppoſitoꝝ patris ſcȝ ⁊ matris. Et poteſt cōfirmari q2 ſicut oſtenſum eſt ſupꝛa filius puta Soꝛtes ſecundum eandem naturam ſuam refertur duplici relatione filiationis ad patrem ⁊ matrē. ergo nō eſt impoſſibile referri ſic xp̄m duplici relatione ad patrem ⁊ matrē ſcdm̄ diuerſas naturas ⁊ per diuerſas filiatiōes. ¶ Quarta ratio. Iſta eſt abſoluta filiatio eterna ꝟbi a creatura ſicut paternitas etn̄a patris. Sȝ ſi pater fuiſſȝ incarnatus ſicut fuit poſſibile paternitate nō fuiſſe relatus ad matrem virginē. Planum eſt q2 paternitate nō eſt aliquis filius ſed pater ſicut maternitate eſt aliqua mr̄. igitur nec mō filiꝰ refert ad matrem filiatione eterna. Impoſſibile eſt em̄ relationem eē eternā ⁊ terminū nouū ergo opoꝛtet ꝙ alia filiatione reali nō que ſit relatio rōnis q2 tūc filius nō eſſet filiꝰ virginis niſi ſm̄ rōnem. Sed relatione tali que habȝ reale fundamētum ⁊ extremū ⁊ cōſeruat ex natura rei inter xp̄m ⁊ matrē ſuā que ipm̄ vere genuit ſm̄ naturā aſſumptā vt dictū eſt ſupꝛa ſicut inter me genitū ⁊ matrē meā conſurgit vera filiatio realis. ¶ Quinta rō Illud qđ conuenit ꝟbo ab eterno ⁊ vt filiꝰ dei ab eterno nō ꝯuenit xp̄o ſm̄ ꝙ homo. Sed verbo cōuenit eē filium ab eterno ꝑ ſuā filiationē eternā igit̄ nō cōuenit hoc ei ſcdm̄ ꝙ homo igit̄ ſi in xp̄o nō eſt alia filiatio ab illa eterna ſequitur ꝙ xp̄us ſcdm̄ ꝙ homo nō eſt vere filiꝰ dei qđ eſt cōtra fidem ⁊ veritatē. ¶ Dico igitur ꝙ in xp̄o eſt vna filiatio eterna ad patrē eternum ſicut ī patre eſt paternitas eterna ad ipm̄ vt ꝟbū ē ⁊ alia tempoꝛalis ⁊ noua ad matrē virginē ſicut in matre virgine eſt vera maternitas realis noua. ⁊ ſic ſunt due filiationes reales in xp̄o. ¶ Ex p̄dictis auteȝ apparet ꝙ oēs illi tres modi ponēdi ſunt ſimplicit̄ falſi. ¶ Ad primū alioꝝū. Dico ꝙ filiatio eſt ꝓpꝛietas ſuppoſiti vt denīati per illam tn̄ ſcdm̄ naturam ⁊ ideo dico bene ꝙ eſſe filiū non ꝯuenit nature ſed ſuppoſito cōuenit tamen ſibi ſcdm̄ naturam tanq̄ꝫ ſcdm̄ fundamētum ⁊ quia opoꝛtet relationes multiplicari magis ſcdm̄ fundamēta q̄ꝫ ſcdm̄ ſuppoſita. Hinc eſt ꝙ in xp̄o ſint plures tales nature ſcdm̄ q̄s cōuenit ſibi duplex generatio ⁊ natiuitas ꝙ in xp̄o non obſtāte vnitate ſuppoſiti ſunt due filiationes. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ deo ſecūdum naturam diuinam ⁊ aliquid ſibi intrinſecum nō pōt ſibi conuenire relatio realis ad creaturam ſed bene ſcdm̄ naturam aſſumptam ſicut patet. Chꝛiſtus enim ſcdm̄ albedinem vel quātitatem nature aſſumpte fuit ſimilis alteri albo vł equalis alteri quāto vel inequalis ſimiliter de filiatione in ꝓpoſito. ¶ Ad tertiū dico ꝙ maioꝛ eſt falſa ⁊ cōtra Auicēnam ſexto methaphiſice parte quinta cap. 3. Ubi dicit ꝙ in eodē patre ad multos filios ſunt plures paternitates et dato ꝙ illa eſſet vera eo modo quo pꝛobatur de reſpectibus eiuſdeȝ rationis tamē nō valet q2 filiatio eterna in xp̄o ⁊ filiatio noua nō ſunt eiuſdem rationis nec eiuſdem generis quia vna eſt deus ⁊ alia ē creatura. ¶ Ad quartum dico ꝙ filiatio tempoꝛalis in xp̄o fundatur ſuper naturam hāc ⁊ ita cōuenit ſibi in xp̄o fundare talem filiationē ſicut conueniret ſibi ſi pꝛopꝛio ſuppoſito reali ꝯueniretur modo a verbo quia per hoc nihil poſitiuū ſibi adquireretur ⁊ tamen illud pꝛopꝛium ſuppoſitum diceretur vere filius virginis. Sicut etiā ſibi ꝯueniſſet ſi verbum aſſumpſiſſet naturam ꝓꝰ ſuppoſitatam in ꝓpꝛio ſuppoſito a virgine ꝓpagatam q2 nihil poſitiuum fuiſſet amotum ab ea per aſſumptionem ipſaȝ. Quādo dicis ꝙ coꝛrupta natura in triduo fuiſſet coꝛrupta illa filiatio. Concedo ⁊ dico ꝙ xp̄s in triduo nō fuit filius virginis ſicut nec fuit homo ſecūdum doctoꝛes ſed recepta humanitate in ſua reſurrectione reparata eſt ſua filiatio ad matrem in ipſo ⁊ maternitas in matre. Nec eſt incōueniēs. ¶ Ad quintum dico ſicut dictū eſt ſupꝛa ꝙ filius duplici relatione reali refertur ad patrem ⁊ matrem nō obſtante ꝙ ſit vnicus filius ⁊ vnum ſuppoſitum. Non enim opoꝛtet ad multiplicationē foꝛme multiplicari cōcretuȝ niſi multiplicetur ſuppoſitum Unde non ſeq̄tur. In ſoꝛte ſunt multe ſcientie ergo ſoꝛtes eſt multi ſcientes. Et preterea dato ꝙ maioꝛ eēt vera tamen nō eſt ſimile de filio creato ad patrem ⁊ matrem que ſunt quaſi vnum principiū filij ⁊ neuter ē pꝛincipiū perfectum nō cōmunicās alio in agendo aliquo modo ⁊ de xp̄o cuius pater vt verbuȝ eſt ab eterno eſt cōpletum ⁊ perfectum pꝛincipiū ſine matre ⁊ mater etiam inquātum homo eſt perfectum ⁊ ſolum pꝛincipium eius ſine patre vt pater eſt dico nō dico vt deus eſt ⁊ ita magis videretur cōcedendum ꝙ in xp̄o ſint plures filiationes ad patrē ⁊ matrem q̄ꝫ in filio creato licet in vtroq3 ſit ſimpliciter concedendum.

Auicen.

ↄcluſio huiꝰ opi.

Ad moꝛtiua alioꝛum.

¶ Ad pꝛimum pꝛincipale dico ꝙ nō opoꝛtet ad multiplicationē filiationum in xp̄o multiplicari filios ſicut ad multitudinē ſciētiarum in aliquo opoꝛtet multiplicari ſciētes.

Ad ar. ꝑncipalia.

Unde non oꝫ ꝙ xp̄us ſit plures filij. ¶ Ad ſcdm̄ de Anſelmo. Dico ꝙ cōgruētia fuit patrem nō incarnari ne putarentur ꝙ idem genuiſſet ſeipſum ⁊ ne pater dei putaretur filius dei ⁊ ſic eſſet confuſio in pſonis ſed non currit iſta cōgruentia ad excludendū plures filiatiōes in Chꝛiſto ſicut patet imo magis currit ad oppoſitum quia ex hoc ꝙ ponuntur due filiationes in ipſo. Una ad patrem ⁊ alia tempoꝛalis ad matrem habetur diſtinctiſſime ꝙ xp̄us eſt filius eternus patris ⁊ filius matris de nouo ⁊ tempoꝛalis. Si aūt nō poneretur in ipſo niſi vnica filiatio eterna ſed poſſet putari ꝙ ſicut eſt filius eternꝰ patris ita eſſet filius eternus matris. iō ⁊c. ¶ Ad tertiū dico ꝙ ad ſaluandum ꝙ xp̄s ſit vere ⁊ realiter filiꝰ virginis ponitur in ipſo illa filiatio tp̄alis

quam oportet eſſe realem. Nā relationem ꝓducti ad producēs realiter oportet eſſe realē. Non autē ſemper oportet ꝙ relatio ꝓducētis ad productum ſint reales ſicut de relatione creatoris ad creaturā ſicut dictū eſt in primo ⁊ iō nō eſt ſimile de iſta ⁊ de illis licet ergo xp̄us poſſit dici realiter ⁊ dominus virginis realitate fundamēti non relationis abſq; hoc ꝙ realiter referatur ad ipſam nō tamē poteſt dici realiter filius virginis niſi realiter referatur ad ipſam. Dices ꝙ hoc poteſt eē per filiationē eternā Dico ꝙ non eſt verū ſicut dictum eſt ſupius ⁊ ꝓbatum. Et cōfirmatur hoc per Ariſto. quinto metaphiſice. vbi ꝓbat ꝙ ſciētia nō refertur ad ſcientem quia ſi ad ipm̄ referretur cū ad ipſa referatur ad ſcibile ſequeretur ꝙ idem bis referretur ⁊ planum eſt ꝙ nullum eſſet incōueniēs idē bis referri ad diuerſa ſcd̄m diuerſas vel plures relationes. ergo intelligit hoc de vna relatione ⁊ ita intendit ꝙ impoſſibile eſt idem ad diuerſa referri eadē relatione ſicut impoſſibile eſt ꝙ ſcibile ſcd̄m relationem menſurati que eſt vnica in ipſo referatur ad obiectum ⁊ ad ſcientem precipue quādo ſciēs ⁊ ſcibile ſunt diuerſa ita cōcludo in ꝓpoſito ꝙ impoſſibile eſt ꝙ xp̄us referatur realiter ad patrem ⁊ matrem vnica relatione filiationis. Sic ad iſtud. ⁊c.

Ariſto. 5. meta.

Diſtinctionis None.
Queſtio Vnica.

Circa diſtinctionē nonam quero. Vtrū xp̄o tantum ſm̄ naturam diuinam ſit latria exhibenda. An etiā natura humana xp̄i debeat adorari adoratiōe latrie. Videtur ꝙ ſoli deo vel nature diuine debeat latria exhiberi.

Primo ſic. Latria eſt ſeruitus deo debita ratione ſummi dominij ſecūdū Auguſtinuz. Sed ſolus deus quātum ad naturam diuinam habet ſummuz dominiū ⁊ nō ipſe xp̄us ſecūdum ꝙ homo vel ſm̄ naturam humanā q2 ſic eſt ſeruus. ergo ⁊c. Secundo ſic. Si xp̄s ſm̄ ꝙ homo eſt adorādus latria non ſolum ſm̄ ꝙ homo. Aut hoc eſt ratione nature in ſe. Aut ratione vnionis ad verbum. Nō ratione alicuius iſtorum q2 vtrūq; eſt creatura cui nō debetur ſummus honor ſicut nec ſumm⁹ amor cū non ſit ſummū bonum: latria aūt eſt ſummus honor. ḡ ⁊c. Tertio ſic. Scd̄m illam naturā nō eſt xp̄s adorandus latria ſm̄ quam ipſe adorauit patrem ſʒ ſolum ſm̄ idem in qua eſt idem cū patre. Sed ſm̄ naturam humanā adorauit patrem. ḡ ⁊c. Vnde ⁊ dictum ē dyabolo. Mat. quarto a xp̄o. Dominū deū tuum adorabis ⁊ illi ſoli ſeruies. quare ⁊c.

Auguſt. Mat. 4 Auguſt.

Contra Auguſt. de v̄bis dn̄i Sme. 58. ſuper illud Io. Non turbet cor veſtrum. ⁊c. Adoro inquit carnē xp̄i cōiunctam diuinitati ⁊ eodem cultu adoro qui diuinitati debetur. ergo nō ſoli deo ſed etiā xp̄o ſm̄ naturam hūanam vel nature humane in xp̄o eſt latria exhibēda quia, planum eſt ꝙ latria diuinitati debetur.

In iſta queſtiōe ſic procedā

Primo inquirā quid ſit latria ⁊ an ſit virtus et qualis virtus ⁊ ſimiliter de dulia. Secūdo inquiram cui debeat exhiberi vel quib⁹ ⁊ ſimiliter de dulia. Tertio quomodo debent exhiberi. Vt viſo ex hoc apparebit ad queſtionem. Et ſoluam ad rationes principales.

Quantū ad primum Notandum ꝙ ſecūdum Auguſt. x. de ciuitate dei capitulo primo. Latria ſm̄ cōſuetudinem eorum qui nobis verba diuina tradiderūt eſt ſeruitus deo debita. Vnde ſeruitus ptinēs ad cultum dei vel cultus ipſius dei. Circa quod notandū eſt ꝙ latria tripliciter poteſt accipi. Vno modo pro ipſo honore creato exhibito ipſi deo qui eſt in honorāte ipſo. Alio modo pro actu exhibendi talem honorē ⁊ talem reuerentiam. Tertio modo pro ipſo habitu generato ex tali actu frequētato. Ad primū pertinēt actus exteriorēs imperati a voluntate qui ſunt genuflexiones laudes vocāles ⁊ huiuſmodi ⁊ ꝓpriie non accipitur latria primo mō. Ad ſcd̄m vero puta ad actus latrie elicitos pertinēt ad actus interiores voluntatis ⁊ iſtis duobus modis planuz eſt ꝙ latria nō eſt virtus. Sʒ tertio modo eſt virt⁹ ſm̄ ſcilicet ꝙ dicit habitum generatum in aīa ⁊ freq̄ntibus actibus honorādi deum interioribus ⁊ ē virtus que nihil aliō eſt ꝗ̄ habitus exhibitiu⁹ deo honoris ſibi debiti in recognitionē ſummi dn̄ij vel alicuius ratione dei ſicut dicetur infra. Eſt igitur virtus quia habitus elicitus determinat⁹ recta ratione ſcd̄m ꝙ ſapiēs determinauit. Secūdo dico ꝙ eſt virtus moralis nō intellectualis q2 ad intellectum non pertinet ſed ad voluntatem ⁊ appetitum Nō eſt autem theologica ſed cardinalis. Et ꝙ nō ſit theologica. patet q2 nō habet deum pro obiecto ⁊ fine imediato: licet deum habeat pro fine habet enim honorem illum creatuz qui debet impēdi ſm̄ ipſam pro obiecto circa quod eſt. Eſt igitur moralis pertinēs ad cardinales morales: ſed inter illas ad iuſticiam ſpecialis tanꝗ̄ pars eius potentialis non ſubiectiua proprie q2 in ipſa nō reſeruatur perfecta ratio iuſticie/ licet enim ſecūdum ipſam reddatur deo honor debitus ⁊ in hoc ſit iuſticia tamē nō redditur tantus honor quātum diuina excellentia exigit ſed ſm̄ poſſibilitatem creature reddentis. Vnde ⁊ Ariſtoteles quinto ethicoꝝ dicit ꝙ noſtri ad deum nō eſt perfecta iuſticia. Tertio dico ꝙ eſt ſpecialis virtus formaliter ⁊ ſecūdum ſe habēs ſpeciale obiectum ⁊ actum diſtinctum ab alijs virtutibus ⁊ nobilior alijs moralibus. Patet ex eiſdem tamē aliquo modo generalis eſt in hoc ꝙ act⁹ multarum aliarum virtutum poteſt referri in deuz ſicut in finē honorando ipm̄ vel colendo ſicut etiam magnanimitas licet ſit virtus ſpecialis formaliter in ſe accepta tamen aliquo modo cōmunis eſt. Eo ꝙ in qualibet virtute vel in actu eius intendit aliquid magnum. Non tamen ſic communis ſicut prudentia ſecūdum philoſophos vel caritas ſecunduz theologos que ad omnes actus quarūlibet virtutum ſe extendunt. Eſt etiam generalis nō predicatione ſed ſicut dictum eſt. Quarto dico ꝙ latria diuerſimode nominatur. Aliquando enim nominatur pietas propter affectum deuotionis ad deum. Aliquando euſebia quaſi ſtudium boni cultus vel culture ab eu quod eſt bonum ⁊ bios quod eſt cultura. Aliquando vocatur Theoſeubia: quaſi bonus cultus dei. Theos enim grece deus eſt.

Latria qd ſcd̄m Augu. ⁊ ꝗt mōis capitur.

Latria quō p̄t⁹ ⁊ que. ⁊c.

5. ethico.

Latrie nolationes.

Aliquãdo dicitur latria quaſi diuinum obſequiū vel ſeruitus dei. Aliquãdo dicitur religio quia pſo nam religat ad tales actus exhibendos deo ſuo et non alteri.

dulia cū ſuis acceptionib⁹ ⁊ diuiſionibus.

¶ De dulia

Dico ꝙ poſſet diſtingui ſicut ⁊ latria vel pro actu exterioris honoris impenſe creature vel pro actu interiori voluntatis volẽtis talem honorem debitum impendere creature debito modo vel pro habitu ipſo generato in voluntate per talẽ actum frequẽtatū. Primo modo ⁊ ſecũdo dulia nõ eſt virtus. Tertio modo eſt virtus exhibitiua debiti honoris creature modo debito ⁊ eſt virtus moralis nõ theologica ſed cardinalis pertinẽs ad iuſticiam ⁊ magis perfecte ꝙ̃ latria q2 magis poteſt eſſe iuſticia inter hominem ⁊ creaturam ꝙ̃ inter hominem ⁊ deum non autem eſt nobilior alijs moralib⁹ ſicut latria ⁊ hoc patet. Eſt etiam ſpecialis virtus in ſe quod pꝫ ex actu ⁊ obiecto ⁊ accipiẽdo duliam large ſcḋm aliquos diuiditur in yperduliam ⁊ superyperduliam ⁊ duliam ſcḋm ꝙ eſt dare ſumaꝫ creaturam cui debetur ſummus honor exhibẽdus creature ⁊ mediam cui debetur medius ſecũdum yperduliam ⁊ aliam cui debetur honor ſimplex ſecũdum duliam: ſꝫ ſufficit diuidere vt videtur in duliaꝫ ⁊ yperduliam. i. in maiorem duliã ⁊ minorẽ ita ꝙ minor dulia aproprięt ſibi nomẽ dulie ⁊ maior dulia habeat propriũ nomen ita ꝙ dulia ſit ſeruitus vel honor exhibẽd⁹ creaturis cõmuniter vel magis virtus exhibitiua talis honoris. Sed yperdulia ſit reſpectu creature excellentis eo modo quo dicetur infra. Habet etiã dulia multas ſpecies ſcḋm aliquos. Nam alia ẽ ratio dñij politici ⁊ deſpoſiti ſicut patet primo politice ⁊ ita debetur ei alia ⁊ alia ſeruitus ſecundũ duliam exhibẽda ⁊ ideo nõ eſt ita ſpecialis virt⁹ ſicut latria q2 latria ſpecialis eſt ſm ſpeciem ſpecialiſſimam. Sed dulia ſecũdum ſpeciem ſubalternam. Hec de primo articulo.

Latria cui bus debetur.

¶ Quãtum ad ſecundum vi/

dendum eſt primo de latria ⁊ dico ꝙ ſm Auguſtinum cultus latrie eſt ſoli deo debitus in recognitionem ſummi domini in ipõ. Sed hoc poteſt intelligi vno modo ſic ꝙ iſta dictio excluſiua ſoli excludat omne aliud a deo ab ipõ termino adorationis ita ꝙ nihil adoretur latria vt res ſeu obiectũ adorationis niſi deus ſummus dominus ⁊ ita nihil aliḋ ab ipſo latria adoretur ⁊ iſto modo falſum eſt nec debet ſic intelligi. ¶ Hoc tñ eſt cõtra Damaſ. ⁊ cõtra Auguſt. qui volunt ꝙ caro xp̃i latria adoretur non ſolum tpm verbum vel deus ipẽ. Unde ⁊ Auguſtinus ſicut ſupra allegatum eſt dicit humanitatem ⁊ carnem xp̃i adorãdam eadẽ adoratione qua verbum. Et Damaſ. libro tertio hoc idẽ dicit ſicut Magiſter recitat ⁊ ponit in litera exẽplum Damaſceni de carbone ignito. Sicut eñ timetur carbo ignitus ne tangatur nõ q2 carbo ſꝫ quia ignit⁹. ita ⁊ caro xp̃i adoratur nõ quia caro ſed quia caro dei. Et Auguſtinus de verbis domini Ome. 58. ponit exemplum de rege ⁊ purpura qua eſt indutus que eadem adoratione adorantur non tamen ſic eſſet ſi purpura eſſet a rege depoſita. Et dico etiam ꝙ nõ ſolum humanitas vel caro Chriſti modo predicto poteſt adorari latria ſed etiam ymagines Chriſti ⁊ cruces vel crux Chriſti inquãtũ repreſentãt Chriſtum ⁊ tunc nõ eſt diſtincta adoratio Chriſti ⁊ predictorum ſed eadem principaliter Chriſti ⁊ conſequenter aliorum vel ſecũdario.

August.

Damaſ.

August.

¶ Aduertendum tamen ꝙ crux Chriſti non debet adorari latria vt ſecundum ſe accepta ſicut nec alie cruces ſed modo predicto: ſed tantuꝫ ſibi maior debetur reuerentia ꝙ̃ alijs tanquã reliquie precioſe ⁊ inſtrumento redemptionis noſtre propter contractum illorum ſacratiſſimorum mẽbrorum Chriſti ⁊ eius ſanguinis precioſi: latria etiam adoranda eſt euchariſtia ſicut ſignum nobiliſſimum ⁊ perfecte contentiuum Chriſti multomagis expreſſiuum eius ꝙ̃ alie ymagines ſicut patet. Nota.

¶ Sed debet ne beate virgini fieri cultus latrie. Dico ꝙ non. Eſt enim creatura intellectualis et perſona diſtincta a deo cui debetur alius cultus ſcilicet dulie eo modo quo dicetur infra. Alio modo poteſt intelligi ſic ꝙ l' ſoli excludat omne aliud a deo tanꝙ̃ rationeꝫ adorationis: ita ꝙ licet aliquid aliud a deo adoretur nihil tamẽ aliud a deo ſit ratio adorandi ſed ipſe deus ſit primarium obiectum ⁊ ratio adorandi alia ſecundum cultum latrie ⁊ hoc modo debet intelligi et cultus latrie ſoli deo debitus eſt ratione eius per quod cõuenit ſibi ſummum dominium. Puta ratiõe perfectionum ſuarum intrinſecarum ⁊ precipue ratione prime perfectionis que eſt eſſentia intantum ꝙ ſicut dicunt aliqui ⁊ bene in hoc licet diuine relationes / ⁊ perſone adorentur non tamen per rationes earum proprias vt ſic: ſed per rationem eſſentie q2 ſunt deus ⁊ eis cõuenit ſummum dominiuꝫ. Et ſic dico ꝙ nec humanitas Chriſti nec aliquid aliud a deo eſt adorandum latria tanquã ratio adorandi. Cuius probatio eſt quia ſi humanitas Chriſti eẽt ratio adorandi Chriſtum/ ſequeretur ꝙ ipſa ſeparata vel relicta a Chriſto deberet adorari. Sicut quia calor eſt ratio calefaciẽdi etiam ſeparatus calefaceret ſecundum Auicẽnam ſexto metaphiſice. Hoc autem eſt falſum ⁊ contra Auguſtinum Ubi ſupra. Si inquit hominem a diuinitate ſepares ipſum non adoro. Et ponit exemplum. Sicut ſi quis inueniat regis coronam vel purpuram qua rex nõ eſt coronatus vel purpuratus ſeu indutus non cogitur adorare nec debet. quare ⁊c. Et ita xp̃us ſecundum ꝙ homo nõ debꝫ adorari cultu latrie ſic ꝙ humanitas ſua ſit ratio adorandi ipſum nec aliqd ex parte humanitatis.

Latria an b. virgini debeatur.

Auicẽ.

August.

¶ Sed cõtra hoc

videntur eẽ aliqua. Uidetur eñ ꝙ xp̃s ſecũdum ꝙ hõ debeat adorari latria. Primo ꝙ latria nõ debetur deo niſi ſcḋm dominium ſuum ſummum qḋ habet reſpectu creature quod nõ eſt perfectio intrinſeca dei q2 nõ eſt dominus ab eterno ſed ex tpe ſm Auguſtinũ quinto de trinitate. ⁊ ita videtur ꝙ deo debeatur latria ꝓpter aliquod bonuꝫ creature cõicatũ in creatione vel hmõi. Sed xp̃us ſm ꝙ homo ꝑ ſuã redẽptionẽ cõicauit homini maius bonũ ꝙ̃ in creatione ergo ⁊c. q2 mediãte hũanitate cõicauit nobis bona gratie ⁊ glorie q̃ ſunt maiora ꝙ̃ dona vel bona nature. g ⁊c. Propter qḋ exclamat Gregorius in bñdictione cerei paſchalis. O felix culpa que tm̃ meruit hr̃e redẽptorẽ. Nihil eñ nobis naſci ꝓfuit niſi redimi ꝓfuiſſet. ¶ Secḋo q2 ꝟbo dei vel xp̃o inqꝫtũ hõ debeẽ maior reuerẽtia ꝙ̃ dberet puro hoi redẽptori. Sꝫ ſi hũanitas xp̃i fuiſſet ſeparata vel relicta ꝓprio ſuppoſito ⁊ illud

ↄ p̃dicta

Grego.

ſuppoſitū redemiſſet nos fuiſſet ſibi debitus cult⁹ yperdulie qui eſt maioꝛ dulia vt patet multofoꝛti⁹ q̄ debeatur modo beate virgini. ergo Chꝛiſto ſecundum ꝙ homo ⁊ humanitati ſue debetur latria vt videtur. ¶ Tertio quia ſi Chꝛiſto inquantum homo ⁊ redemptoꝛ non debetur cultus latrie tunc non valet ꝯgruentia Anſel. de incarnatione verbi vel cur deus homo quam dat ꝙ pura creatura non potuit nos redimere qꝛ nō potuit nos ad ſtatum innocentie reducere. Eo ꝙ in ſtatu innocentie nulli tenebātur niſi deo. Si aūt creatura redimiſſet nos tunc etiam illi creature eſſemus ſubditi ⁊ ſibi teneremur. Modo planum eſt ꝙ Anſelm⁹ intelligit de cultu latrie alioquin nihil valet qꝛ redēpti bene tenentur cultu dulie alicui alteri a deo ſicut creaturꝫ ſanctis ⁊ ſerui ſuis dominis. ergo redēptoꝛi ſm ꝙ huiuſmodi debetur cultus latrie. Sed xp̄us ſm ꝙ homo redemit nos. ergo ⁊c. ¶ Quarto ſic. Anſelmus cur deus homo libꝛo. 2. dicit ꝙ moꝛs xp̄i liberauit nos ab omnibus peccatis noſtris cuius vita quam moꝛs pꝛiuauit oībus peccatis p̄ponderat. Ex quo habetur ꝙ pꝛius deberet aliquis velle peccare moꝛtaliter q̄ moꝛtē xp̄i. Sꝫ illud debet latria adoꝛari cuius nō eſſet preeligendum eſt moꝛtaliter peccare vt videtur. ergo ⁊c. ¶ Ultimo qꝛ xp̄s ſm ꝙ homo plenus gratie ⁊ veritatis ē caput eccleſie. Sed capiti vt videtur cultus latrie debetur. ḡ ⁊c.

Anſel.

Anſel.

¶ **Dico ad** iſta ꝙ xp̄us ſm ꝙ homo vel ſecundum ꝙ redemptoꝛ non eſt latria adoꝛādus ſed yperdulia vel ſupyperdulia ſicut dicetur infra rōne dico nature humane nec alicuius ſe tenētis ex parte eius. ¶ Ad pꝛimum vero cōtra hoc dicit ꝙ deo debetur cultus latrie ſcđm ꝑfectionem intrinſecam cōmunicatā tamen creature ab ip̄o ⁊ pꝛincipaliter nō ratione ꝑfectionis abſolute licet dilectio bene debeatur ratiōe perfectionis abſolute. Sicut ponitur exēplum. Si eēnt duo dij per impoſſibile ⁊ vnus illoꝛū creaſſet iſtū mundum ⁊ alius nō illi qui ſunt in mundo licet tenerentur diligere aliū deum tanq̄ ſummū bonum nō tamen tenerētur adoꝛare eum. Similiter etiā licꝫ aliquis ſubditus teneatur quēlibet bonuꝫ p̄latum diligere nō tamen tenetur cuilibet ſeruire vel obedire ſed tm̄ ſuo habenti dominiū reſpectu eius. Qū dicis ꝙ xp̄us ſcđꝫ ꝙ homo cōmunicauit nobis maius bonum q̄ ſecundum ꝙ deus in creatiōe. Dico ꝙ dato ꝙ hoc ſit verum nō tamē debetur ſibi latria ꝓpter hoc qꝛ nō cōmunicauit nobis ſm ꝙ homo niſi meritoꝛie ⁊ nō pꝛincipaliter ſed magis deus ip̄e vel ip̄emet ſm ꝙ deus ⁊ ideo tenemur ad latriam pluribus rōnibus ⁊ pluribus de cauſis ⁊ qꝛ creatoꝛ ⁊ qꝛ pꝛincipalis creatoꝛ vel redemptoꝛ. Non tm̄ tenemur ad maioꝛē vel excellentioꝛē cultum q̄ ſit latria ⁊ nō eſt talis cultus nec eē poteſt. Ūn̄ nō tenemur ſibi ad plus qꝛ creatoꝛ ⁊ redēptoꝛ q̄ qꝛ creatoꝛ ſoluꝫ ſed pluribꝰ de cauſis. Sicut aliq̄s religioſus ſacerdos non tenetur ad plus ſm caſtitatem q̄ laicus ꝓfeſſus eiuſdē religionis ; ſed ad ip̄m tenetur pluribus de cauſis q̄ laicus ſcꝫ qꝛ ſacerdos ⁊ quia religioſus laicus vero qꝛ religioſus. ¶ Ad ſcđm dico ꝙ humanitati xp̄i ſcđm quem redemit nos bñ debetur maioꝛ reuerētia q̄ ſi fuiſſet relicta a ꝓpꝛio ſuppoſito ⁊ illud ſuppoſitū redemiſſet nos qꝛ debetur ſibi latria ⁊ ideꝫ cultus cū xp̄o deo indiſtinct⁹. Sed hoc non eſt ratione ſui vt dictum eſt ſupꝛa ſed ratione verbi cui eſt vnita. ¶ Ad tertium de Anſelmo dico ꝙ nō ē intētiōis ſue dicere ꝙ pura creatura vel purus homo nō potuit nos redimere quis redemptoꝛi cuilibet ſcđm ꝙ huiuſmodi debeaꝛ cultus latrie ſed bene quia pꝛincipali redemptoꝛi ⁊ id bene concedo ꝙ pura creatura vel purus homo nō potuit eſſe pꝛincipalis redemptoꝛ ſicut etiam nec deus nec creatoꝛ. ¶ Ad quartuꝫ dico ꝙ licꝫ moꝛs Chꝛiſti pꝛiuet vitam que omnibus peccatis p̄ponderat q̄tum ad deletionem ip̄oꝛum meritoꝛiam tñ non deberet aliquis preeligere peccare moꝛtaliter q̄ Chꝛiſtum moꝛi īmo nullo modo deberet p̄eligere peccatum moꝛtale qꝛ vita xp̄i non eſt tantuꝫ bonum q̄tum eſt bonum diuinuꝫ a quo peccatū auertit nec moꝛs eius omnibus peccatis pꝛeponderat tanq̄ pꝛincipaliter cauſans deletionem peccatoꝝ nec tanq̄ pꝛiuatio vite alicuius cauſantis p̄ncipaliter deletionem culpe ſm ꝙ talis viuēs eſt. Puta homo ſed inquātum deus. ¶ Ad quintum dico ꝙ capiti eccleſie ſcđm rationem pꝛincipalem capitis que eſt ratio influens mēbꝛis ſenſum fidei ⁊ motuꝫ caritatis ⁊ creandi ⁊ redimēdi pꝛincipaliter debetur cultus latrie ⁊ iſta cōueniunt Chꝛiſto capiti ſecūdum ꝙ deus nō ſecūdum ꝙ homo vt patet. ḡ ⁊c.

Ad inſtātias p̄re.

Ad Anſelmum.

¶ **De dulia** Dico ꝙ ē exhibēda creature intellectuali vel rationali ꝓpꝛie loquēdo. Nam creaturis irrationalibus non intelligētibus nō eſt dulia ꝓpꝛie exhibenda nec honoꝛ dulie. Qꝛ ergo inter creaturas pꝛincipatū obtinet humanitas xp̄i quātuꝫ etiam ad illa que ſe tenent ex parte eius. Puta quantum ad gratiam et gloꝛiam. ¶ Dico ꝙ exhibenda eſt dulia maioꝛ que vocatur yperdulia et in ſummo gradu pꝛecipue ſi conſideretur nō ſolum vt natura talis ſed vt mediū ⁊ quaſi inſtrumētum redemptionis noſtre ſicut illa per quam vel qua mediāte meritoꝛie ſumus redempti poſt humanitatem vero Chꝛiſti debetur yperdulia matri eius tanq̄ excellenti creature ſecundū gratiam ⁊ gloꝛiam poſt humanitatem Chꝛiſti. Et ſecundum aliquos etiam debetur yperdulia apoſtolis ⁊ angelis ⁊ notabilibus ſanctis non tamē in tanto gradu. ¶ Dulia vero alijs creaturis intellectualibus ⁊ rationabilibus debetur ſecūdum gradum ſuum et ſolum illis qui ſunt iam in gloꝛia vel illis qui ſunt in gratia ⁊ virtute in actu vel illis qui poſſunt adhuc eſſe. Non autem damnatis ipſis qui ad iſtud bonum reuerti non poſſunt. Debetur etiā illis qui licet nō ſint in gratia ⁊ virtutibus in actu habent tamen officium iudicandi alios ad virtutē cuiuſmodi ſunt pꝛelati peccatoꝛes ⁊ multomagis debetur pꝛelatis iſtis ⁊ ſanctis. Reuerentia vero ⁊ cult⁹ reſpectu irōnabiliū vel nō intellectualiū creaturarū nō ē ꝓpꝛie dicēda dulia Nec eis ꝓpꝛie dulia adhibeꝛ. ¶ Ūn̄ ipſa crux Chꝛiſti vera ſecūdum ſe accepta adoꝛatur ſecundum latriam nec ſecundum duliam ⁊ ſic de alijs reliquijs licet eis ⁊ rationabiliter aliqua reuerētia ⁊ magna reuerentia deferaꝛ Hec de ſecundo articulo.

Dulia q̄bus adhibenda.

Crux xp̄i q̄uo adoratur.

¶ Quantum ad tertium articulum.

Dico ꝙ latria ⁊ dulia non ſolum debent mentaliter exhiberi ſed etiā aliq̄ñ cū hoc ꝑ q̄dā ſigna ſenſibilia exterioꝛa cuiuſmōi ſūt genuflexiōes ⁊ laudes diuie vocales ⁊ ſacrificij oblatio ad q̄ tenentur xp̄iani ⁊ p̄cipue clerici tp̄e opoꝛtūo ⁊ ab eccl̄ia

Latria ⁊ dulia q̄mō exhibenda.

ſtatuto. Et dico q ſub quacunqȝ lege fuit aliquod ſignū exterius ſenſibile colendi deum. Et hoc ptȝ ad proximorum edificationē ad excitandū etiā deuotionem ⁊ ad pfecti diuini recognitionē vt ſolus deo ſeruiat homo ex aīa ſua ſed etiaȝ ex corpore qr vtrūqȝ recipit a deo. Et ſimiliter etiā dico de dulia q debȝ exhiberi aliquādo p ſigna exteriora ſenſibilia honoris ⁊ reuerentie tpe ⁊ loco oportuno ⁊ hoc eſt neceſſariū qr dulia exhibetur creature q̄ nō videt aīm nec cor exhibentis ſed videt ea q̄ parent. Deus aūt intuetur cor primo regū. Et vide q bene ſunt aliqua ſigna ſenſibilia exteriora latrie ⁊ dulie cōmunia ſicut genuſflexio ⁊ aliqua alia nūq̄ tamen habent nec habere debent actum cōmuneȝ interiorem nec eiuſdem rationis. Tamē latria habet vnum ꝓprium ſignum exterius quod nō conuenit dulie. Puta oblationem ſacrificij alterius qd ſoli deo offertur ⁊ debet offerri ⁊ nō creature. Hec de tertio articulo principali.

¶ Ad primum ꝑncipale et ad

Ad ꝑncipales et alias rōnes. alia dico q bene cōcludūt q xp̄us homo nō debet adorari latria nec eius caro vel hūanitas ſic q caro eius vel humanitas ſeu aliqd ſe tenens ex parte eius ſit rō adorādi ip̄m ſed nō cōcluditur quin humanitas xp̄i poſſit cadere in termino adorationis

Gloſa q̄dam. ⁊ adorari ſicut dictū eſt ſupra ⁊ dicitur in quadam gloſa ſup illud p̄s. Adorate ſcabellum pedum ei⁹. Caro inqt xp̄i ſine omni dubio adorari dȝ qr null⁹ comedit carnem xp̄i niſi prius adoret. ideo ⁊c.

¶ Diſtinctionis decime.
Queſtio Vnica.

Circa diſtinctionē

decimā. Queritur vtrū xp̄us ſit filius adoptiu⁹ dei ab ip̄o pſonatus. ¶ Videtur q ſit filius adoptiu⁹. Nobilitatis eiꝫ eſt in creatura. puta in hoīe adoptari in filiū dei g̃ nō debȝ hoc negari a xp̄o ¶ Tertio qr xp̄s dr̄ filius naturalis pr̄is ꝓpter naturā diuinā acceptam a patre. ergo ſimiliter pōt dici filius adoptiuus dei ꝓpter gratiam ſibi datam a deo ⁊ acceptā ab ip̄o ¶ Tertio vr̄ q nō ſit p̄deſtinatus qr p̄deſtinatio p̄cedit p̄deſtinatū nec eſt niſi ſuppoſiti. Sed nihil precedit ſuppoſitum xp̄i qr xp̄us eſt diuinum ſuppoſitum eternum. ergo ⁊c.

¶ Contra

primū arguitur p Mgr̄m ⁊ auctoritates ſanctorum in lr̄a qui negāt xp̄m eē filium adoptiuū. ¶ Cōtra 2m dicit
Ad ro. i. Apoſtolus ad Romanos primo. Dicit enim q eſt p̄deſtinatus filius dei in virtute ſm ſpiritum ſanctificationis. ⁊c.

¶ In iſta queſtiōe ſic procedā

¶ Primo inquiram an xp̄us homo ſit p̄deſtinat⁹ et per quem modum. ¶ Scd̄o inquirā an ſit fili⁹ dei adoptiu⁹. ¶ Tertio ad rationes.

¶ Quantū ad primum Oēs

An xp̄s hō ſit p̄deſtinat⁹ ⁊ quō. ꝯueniūt cū dicto Apoſtoli ad Romanos. i. q xp̄s eſt p̄deſtinatus tn̄ videtur alicui q nō qr aut hoc ē ſm q homo aut ſm q de⁹. Non ſm q deus qr ſic ſibi cōuenit p̄deſtinare. Non aūt predeſtinari. Nec ſm q homo quia ſic nō eſt pſona predeſtinatio vero non videtur niſi perſone. ergo ⁊c. ¶ Secūdo ſic Quicūqȝ predeſtinatus abſolute loquēdo ⁊ in ſenſu diuiſo poteſt vel potuit eſſe reprobatus vel damnatus ſicut dictum eſt in primo. Sed xp̄s homo nō potuit eſſe reprobatus vel dānatus. g̃ ⁊c. ¶ Tertio predeſtinatio eſt preordinatio dei ad gloriam ⁊ gratiam vel merita quibus illā conſequatur. Sed Chriſtus ſuam gloriam non meruit qr ipſam ante omnē actum meritorium habuit in inſtanti ſcilicet ſue conceptionis in quo nihil potuit mereri vt videtur. quare ⁊c.

¶ Sed hijs

non obſtantib⁹. Dico p̄mo q xp̄us homo ſecūdum naturā humanam p̄deſtinatus fuit a deo duplici p̄deſtinatione / vna ſcilicet ad gloriam ⁊ gratiam habēdam ſecūdum naturam humanam capacē ipſius ⁊ receptiuam ⁊ ad tātam gloriam ⁊ gratiam q abſolute loquēdo eſt impoſſibile in aliqua creatura inueniri maiorem ⁊ iſta p̄deſtinatio eius fuit eiuſdem rationis cum predeſtinatione aliorum hominum ſicut ⁊ gratia ⁊ gloria creata in ip̄o eſt eiuſdē rationis cū gloria aliorum licet multo ſit maior ⁊ excedens. opi. auc.
Alia vero predeſtinatio xp̄i ſm naturam humanā ⁊ hec fuit preordinatio gratuita dei ad vnionē nature humane xp̄i cū verbo vt idem ſuppoſitum eēt verus homo ⁊ verus dei filius ⁊ de iſta videtur loqui Apoſtolus ī principio auctoritatis ſue qui inquit predeſtinatus eſt filius dei in virtute. De alia vero quādo ſubdit ſm ſpiritum ſanctificationis. Apoſto.
Et illa predeſtinatio non fuit eiuſdem rationis cū predeſtinatione aliorum qr nullus alius homo ſic ē predeſtinatus. ¶ Secūdo dico q predeſtinatio xp̄i ad vnionem ſue nature cum verbo prior fuit ſecundum rationeȝ q̄ predeſtinatio eius ad gloriam vel gratiam: ita q prius fuit predeſtinatus ad hoc vt eſſet filius dei ⁊ vnigenitus q̄ vt eſſet ſic glorificatus ⁊ prima aliquo modo videtur fuiſſe ratio. ⁊ ſic magis q̄ ecōuerſo ſaltem ſicut etiam videtur innui in auctoritate apoſtoli ex ordine loquēdi qui predeſtinatus eſt fili⁹ dei. ⁊c. Et Johā. primo vidimus gloriam eius quaſi vnigeniti a patre ⁊ ſequit̄ plenum gratie ⁊ veritatis. quare ⁊c. ¶ Tertio dico q iſta preordinatio ad gloriam eſt eadem ⁊ nature et perſone xp̄i ſed aliter quia nature vt ſubiecti receptiui glorie ſed perſone vt ſuppoſiti habentis naturam. Unde ⁊ perſonam denominare poteſt. Eadem enim factio realis que eſt nature poteſt denominare perſonam quia ſicut hec eſt vera. Natura humanata eſt preordinata ⁊ facta ſubſiſtens in perſona diuina: ita hec eſt vera filius dei preordinat⁹ eſt fieri homo ⁊ factus eſt homo ⁊ eadem ordinatione vel factione cum materia ip̄a. Sic in propoſito de predeſtinatione ad gloriam. ¶ Ultimo dico q Chriſtus ſic eſt predeſtinatus q ipſe eſt primus p̄deſtinatus ⁊ ſcriptus in libro vite ſicut principiuȝ ⁊ caput omnium electorum dei excedens in gloria omnem creaturam. ¶ Ex quo patet q dato q homo non peccaſſet nihilominus Chriſtus fuiſſet et verbum dei carnem aſſumpſiſſet ⁊ ad effectum predeſtinationis attigiſſet. Sua enim predeſtinatio nō fuit occaſionata expectans caſum hominis tanq̄ rationem eius ſed prius ſecundum rationem p̄deſtinat⁹ fuit q̄ ꝓuideretur aliqs caſus. Sic de iſto. Johā. i.

ad p̄rias rationes

¶ Ad primū q̄ð adducitur dici poteſt ꝙ Chriſt⁹ ſm ꝙ homo vel ſm naturam humanā fuit predeſtinatus ſi ly ſm teneatur ſpecificatiue nō reduplicatiue: qꝛ natura hūana nō fuit ratio ſue predeſtinationis eo modo quo illud q̄ð reduplicaꝛ debet eſſe ratio inherētie ꝑdicamēti ad ſubiectū: ſed magis ipſa volitio dei gratuita ſic preordinauit xp̄m. Sed ſpecificatiue pōt accipi ly ſecundū ꝛ poteſt illa propoſitio cōcedi ꝙ Chriſtus ſm ꝙ homo eſt predeſtinatus eſſe filius dei ꝛ ſic beatus quia natura humana ī ipſo eſt ſubiectum receptiuum vnionis ad verbū ꝛ etiam gratie ꝛ glorie. Quando dicis predeſtinatio reſpicit perſōam concedo ſed etiam bene naturam vel perſonam ſm talem naturam quā habet. Et per hoc ſolutum eſt ad tertiū principale. Quādo dicitur vltra ꝙ Chriſtus ſm ꝙ homo non eſt pſona. Dico ꝙ verum eſt accipiendo ly ſm reduplicatiue quia humanitas nō eſt ſibi ratio eſſendi perſonam tñ bene poteſt cōcedi ſpecificatiue: ꝛ tunc eſt ſenſus ꝙ xp̄s exiſtēs homo eſt perſona ſed nō eſt vis de hoc: qꝛ licet predeſtinatio pſone cōueniat non tñ oportet ꝙ illud ſm q̄ð ſibi conuenit ſit pſona. Preterea etiā diceretur ꝙ bene cōuenit nature predeſtinatio nō ſolum perſone: natura beatificabilis eſt nō ſolū pſona qꝛ ordīabilis ad tale bonū licet nō niſi exiſtēs in aliqua pſona. ¶ Ad ſcđm dico ꝙ nō habeo pro impoſſibili ꝙ chriſtus ſm naturā humanā potuerit eſſe reprobatus vel dānatus: qꝛ non video ī hoc contradictionē ſicut nec in hoc ꝙ potuit eſſe predeſtinatus nō eñ fuit neceſſario ꝑdeſtinatus. ¶ Ad tertium diceretur ꝙ nō oportet predeſtinatū quēlibet mereri effectū predeſtinationis puta gloriā: licet de aliquibus ita fuerit ordinatū a deo ꝛ hoc ꝓcipue diceretur ſm illos qui ponūt ꝙ chriſtus non potuit mereri in primo inſtāti in quibus ego nō cōſentio. Videtur eñ michi ꝙ potuit mereri ī primo inſtanti vel in inſtāti ſue cōceptionis ſicut ꝛ angeli in inſtāti ſue creationis potuerūt mereri vel peccare: quēadmodū dictū eſt in ſcđo ꝛ ita poſſet dici ꝙ xp̄s meruit gloriam ſuā in inſtāti illo vt videtur et ita predeſtinatus fuit ad meritū ſicut ad effectū. Si autem nō dicatur ſic: tūc aliter pōt dici ꝙ chriſtus nō meruit gloriam ſuā ſicut nec vnionē nature humane ad verbū nō qꝛ nō potuerit aliquid mereri in primo inſtanti nec oportet ꝙ quilibet predeſtinatus ſuā gloriam mereatur ꝓcipue qñ ad tantā gloriam ordinatur ꝛ in inſtanti ſui eſſe generandā quia ad hoc non videtur ſuum proprium meritum ſuffragari: ſꝫ mera gratuitas diuine bonitatis. hec de primo articulo principali.

xp̄s nō filius dei adoptiu⁹

¶ Quātum ad ſecundum articulum dicitur cōmuniter cū Magiſtro ꝛ auctoritatib⁹ ſanctorū in litera ꝙ chriſtus nullo modo debet dici filius adoptiuus dei. ¶ Ad hoc aſſignantur alique rationes que michi cōcludere nō videntur. ¶ Prima eſt iſta. Fili⁹ naturalis alicuius nō poteſt dici filius eiuſdē adoptiuus. Iſta enim filiatio ꝛ illa ſunt incōpoſſibiles ſicut patet. Vnde ꝛ in legibus ciuilibus filius naturalis adoptiuus eſſe nō poteſt. Sed chriſtus filius eſt naturalis ipſius dei: ergo ꝛc̄. ¶ Secunda ratio. Filius adoptiuus nō hꝫ ius ī hereditate ex genere ſuo ſed ex adoptione tñ. Sed chriſtus ex genere ſuo ius habet in hereditate dei eoipſo ꝙ fili⁹ naturalis. ¶ Tertia ratio. Fili⁹ adoptiuus fit de nō filio filius ꝛ ita oportet ꝙ aliquādo fuerit filius ire ꝛ non filius gratie vel dei. Sed xp̄s nunꝗ fuit nō filius: quia ab inſtāti ſue conceptionis fuit filius dei ꝛ per naturam ꝛ per gratiam: ergo ꝛc̄. ¶ Quarta ratio: qꝛ ſi eſſet fili⁹ adoptiuus eſſet filius totius trinitatis: ꝛ per cōſequēs eſſet filius ſuiipſius ꝛ filius ſpiritusſancti q̄ð eſt ſupra negatuꝫ. ¶ Quinta ratio. In xp̄o nō eſt niſi vnica filiatio realis ꝛ naturalis ſcꝫ ad patrem. Sed ſm filiationē naturalem non poteſt eſſe filius adoptiuus: ergo ꝛc̄. ¶ Videtur michi ꝙ ad iſta faciliter poteſt ſolui vel eñ nichil concludunt vel nō cōcludunt niſi ꝙ Chriſtus ſm naturam diuinam ſm quam eſt filius naturalis non eſt adoptiuus filius.

¶ Ad primū ergo dico ꝙ xp̄s nō eſt fili⁹ adoptiuus dei ſm naturam diuinā: quia ſic eſt filius naturalis: quin autem ſm naturam humanā ratio non cōcludit. ¶ Ad ſecūdum per idem. Chriſtus eñ heres eſt naturalis ſicut ꝛ filius naturalis. Sed ſm naturam humanaꝫ nō eſt heres naturalis nec abſolute loquēdo habet ius in hereditate niſi ex beneplacito diuine voluntatis. ¶ Ad tertium diceretur ꝙ nō oportet hoc: licet fiat de lege cōmuni ꝙ filius adoptiuus prius fuerit non filius. Alioquin beata virgo ꝗ non contraxit peccatū originale ſed fuit cōcepta in gratia non fuit vel potuit eſſe filia dei adoptiua vel etiam Adam ſi ſtetiſſet et in gratia creatus fuiſſet vel angeli ſi in gratia fuerūt creati q̄ð non videtur verū. Non eñ ratio adoptionis vel aliquid neceſſariuꝫ ad ipſam videtur prius eſſe filium: immo magis videretur impedimētum. ¶ Ad quartum nō haberetur pro incōuenienti ꝙ Chriſtus eſſet filius ſuiipſius vel ſpiritusſancti nō per naturam ſed per adoptionis gratiā ꝛ hoc ſm naturā aſſumptā. ¶ Ad vltimū dico ꝙ maior eſt falſa: qꝛ in xp̄o ſunt due filiationes ſicut dictuꝫ eſt ſupra. Et dico etiā ꝙ per filiationē aliam que eſt ad matrē dato ꝙ ſit in chriſto nō poſſet dici xp̄s filius dei adoptiuus: ſed tñ filius virginis naturalis: ſed ratione vniformiter diceret filius adoptius ſicut aliquis alius ſanctus adoptatus nō per aliquā relationē realem niſi forte ad ipſum adoptātē quā tamē relationē realē nō video: qꝛ illud adoptare nō eſt niſi velle diuinū de conferēdo gratiam ꝛ gloriam que nō ponit in obiecto volito aliquā relationem realem vt ſic ſicut etiā nec aliquis quādo adoptat alium ī filium cauſat in ipſo aliquā relationem realem: quare ꝛc̄.

ad ꝓcedētes rationes.

¶ Videretur ergo poſſe dici ꝙ chriſtus eſt fili⁹ dei adoptiuus ſm naturam humanā ſm quā nullum habet ius in hereditate ſed tñ meꝛitum eſt a deo acceptatus: ꝛ ſic in filium adoptatus. Nec impedit ꝙ ſaltem de cōgruo ſm naturam humanaꝫ vt vnita eſt verbo habet ius in hereditate quia dignitas de cōgruo vel congruitas ad pertinendū hereditatem non impedit adoptioneꝫ. ¶ Confirmaꝛ: quia ex generatione naturali virginis nullum habet ius licet concomitetur duratiōe aliquid ex quo habet ius ſcilicet gratia ſufficit autē illud nec oportet ꝙ prius duratione ſit extraneus ſicut patet de angelis beatis et de Adam qui ſm aliquos fuerunt creati in gratia Et de virgine beata que cōcepta fuit in gratia: et tñ non negātur iſti filij adoptiui. Similiter patet

Opinio auctoris

ꝙ natura humana chriſti pri⁹ natura fuit vnita ꝙ̄ gratificata ⁊ ita prius natura xp̄s fuit nō adoptatus: quare ⁊c̄. ¶ Tertio etiā quia ſi natura hūana chriſti in inſtāti ſue formationis non fuiſſet aſſumpta: ⁊ tñ fuiſſet gratificata ſubſtitiſſet i ꝓprio ſuppoſito ⁊ illud ſuppoſitū fuiſſet filius nō obſtāte ꝙ prius duratione non fuiſſet non filius. Si dicas ꝙ oportet ꝙ prius potuerit eſſe nō filius ⁊ ꝙ potuerit eſſe filius ire. chriſtus autē neutrū. Dico ꝙ neutrum requirit̄ q2 adoptare ad amicitiā pertinere videtur mag̃ ꝙ̄ ad irā ⁊ dato ꝙ requireret̄. Dico ꝙ vtrūqꝫ potuit chriſto cōuenire: q2 ⁊ potuit aſſumere naturam nō gratam ſicut ⁊ brutā ⁊ potuit cōtrahere originale ⁊ peccare ſicut dicet̄ infra ⁊ vtrunqꝫ ſm̄ naturam aſſumptam: ⁊ per ꝯñs poni filius dei

ad magiſtrum et alios.

adoptiuus. ¶ Quid igitur dicet̄ ad Magiſtrum et ad ſanctos. Dicet̄ ꝙ ſancti nō negauerūt Chriſtum eſſe filium adoptiuum: q2 hoc ſit irrationabile vel falſum: ſed q2 potuit eſſe occaſio errādi cū neſtorio ⁊ putādi ꝙ non eſſet filius naturalis ſicut videmus in alijs filijs adoptiuis vel ꝙ non negauerunt hoc inq̄ꝫtum hō ſed abſolute ⁊ ſic innuit Magiſter in litera. Et ſic ſm̄ iſtam viā oporteret dicere ꝙ xp̄s eſſet filius dei naturalis ⁊ fili⁹ dei ꝑ gratiam vnionis nature humane ad verbuꝫ ⁊ etiā per gratiam adoptionis.

ad rōnes ꝑncipa.

¶ Ad primuꝫ et ſecundū principale

patet ꝙ cōcludūt pro iſta poſitione. Si autē teneat̄ poſitio Magiſtri: tūc poteſt dici ad primū ꝙ in creatura licet ſit perfectiōis adoptari in filiū dei: tñ iſta perfectio ſupplet ⁊ arguit imperfectionem iſtam ꝙ ſcilicet creature non cōuenit eſſe naturaliter filium dei ſicut chriſto: ⁊ ideo nō eſt hoc attribuendū chriſto ſicut nec illa imꝑfectio. ¶ Ad ſecundā diceret̄ ꝙ nō ſufficit habere gratiam a deo: ſed ſic habere ꝙ aliquādo non habuerit vel ſic etiā ꝙ aliunde vel vndeqꝫ non habeat ius in hereditate modo xp̄s habet ius in hereditate q2 filius naturalis ⁊ ſemꝑ habuit gratiā: ideo ⁊c̄. ¶ Ad tertiū de predeſtinatiōe dico ꝙ nō oportet ꝙ predeſtinatio precedat ſemꝑ ſuppoſitū predeſtinatū: nec natura nec duratione ſed bene ꝙ precedat effectum predeſtinationis. Puta gloriā ipſam vel gratiā vniōis vel etiam naturā humanā ſm̄ quam predeſtinatus eſt xp̄s ꝓcedat dico natura ſaltē non oportet ꝙ duratione licet de facto modo precedat vtroqꝫ modo potuit enim deus aſſumere hominez ab eterno qui ab eterno fuiſſet beatus: ⁊c̄.

¶ Diſtinctionis Undecime.
Queſtio Unica.

Circa diſtinctionez

vndecimam quero vtruꝫ iſta propoſitio ſit vera vel concedēda. Chriſtus eſt creatura. ¶ Videt̄ ꝙ ſic q2 chriſtus ratione nature diuine dicitur ⁊ conceditur creator: ḡ ratione nature humane pōt concedi creatura: q2 ratione filius nō eſt creator: igitur creatura. ¶ Secūdo ſic. De quocunqꝫ predicatur inferius ⁊ ſuperius. Sed creatura eſt ſuperius ad hominē ⁊ xp̄s eſt homo: ergo eſt creatura. ¶ Tertio ſic. Iſta eſt vera xp̄s eſt homo Aut ḡ homo ꝑdicat aliquid creatum. Aut aliquid increatū. Non aliquid increatum: q2 tunc predicaret deum: ⁊ tūc iſta eſſet vera. Pater eſt homo vel ſpiritusſanctus eſt homo qḋ eſt falſuꝫ: ergo aliquid creatum ḡ Chriſtus eſt creatura. Non eſt enim homo increatus: quia tūc eſſet homo eternus: ḡ eſt homo creatus: ⁊ per cōſequēs eſt creatura. ¶ Cōtra per Magiſtrum ⁊ Ambroſium in litera.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo inquirā an chriſtus ſit creatura. ¶ Secundo an chriſtus ſm̄ ꝙ homo ſit creatura. ¶ Tertio an chriſtus inceperit eſſe ⁊c̄.

¶ Quātum ad primum. Eſt

vna opinio ꝙ licet a Magiſtro et ſanctis negetur chriſtus eſſe creatura propter hereticos vt caueat̄ error Arrij qui poſuit filium dei creaturam: tñ nō eſt intētio eoꝝ ꝙ iſta propoſitio ſit ſimpliciter falſa Chriſtus eſt creatura ſed ſimpliciter loquēdo concedi poteſt. ¶ Prima ratio eſt: quia ſi iſta negatur hoc nō videtur niſi q2 illa que pertinēt ad vnionem eorum ydiomata nō cōmunicātur ſicut deus nō dicitur vnitus deo licet natura humana dicatur vnita deo vel quia conditio creature repugnat deo vel chriſto ſuppoſito verbi quia creatura dicit eſſe poſt non eſſe. ¶ Sed iſta nō obſtant quia videt̄ eſſe tanta repugnātia deo nō eſſe poſt eſſe ſicut eſſe poſt nō eſſe: ⁊ tñ deus dicitur vel dicebatur in triduo nō eſſe poſt eſſe. Unde ⁊ filius dei vel chriſtus dicebat̄ mortuus igitur. Etiam poteſt dici eſſe poſt nō eſſe et ſic poteſt dici creatus. ¶ Secunda ratio. Tantam impoſſibilitatē habent circa idem paſſibile et impaſſibile mortale ⁊ immortale ſicut creatū et increatū. Sed prima duo ſe cōpatiuntur circa Chriſtum: quia Chriſtus ſm̄ naturā diuinā eſt impaſſibilis ⁊ immortalis ſm̄ vero humanā fuit paſſibilis ⁊ mortalis: ḡ ſimiliter creatum ⁊ increatū. Poteſt ergo concedi ꝙ chriſtus eſt creatura ſicut ꝙ Chriſtus erat mortalis vel paſſibilis. ¶ Tertia ratio. quia eſſe creaturā non eſt cōditio pertinēs ad vnionem: ſed ad vnitū magis: licet ergo pertinentia ad vnionem non ſit cōmunicatio ydiomatū tñ bene in hoc poteſt eſſe: vt dicatur Chriſtus vel creatura. Si dicatur ꝙ non: q2 proprietas negatiue non faciūt cōmunicationē ydiomatum creatura vero dicit ordinem ad non eſſe precedens ⁊ ita dicit negationē eſſe precedentis. ¶ Contra: quia proprietates negatiue ⁊ ydiomata ipſaruꝫ verificabātur de chriſto homine. Nam ipē poterat dici immortalis ⁊ impaſſibilis ſm̄ Damaſce. lib. 3. quare ⁊c̄. ¶ Si dicatur etiā ꝙ non poteſt dici chriſtus creatura: q2 creatura importat depēdentiam ad naturam diuinam depēdentiam ſcilicet nature humane ⁊ ſm̄ talis que important depēdentiam nature ad naturā non eſt cōmunicatio ydiomatum. ¶ Contra q2 cōceditur abſolute ꝙ Chriſtus erat minor patre ⁊ ipſemet dicit. Pater maior me eſt. Sed hoc non erat niſi ſm̄ naturam humanā depēdētem a patre: quare ⁊c̄. Preterea etiā q2 creator videtur habere dependētiam vel habitudinē ad creaturam ⁊ tñ dicitur Chriſtus creator ergo pari ratione dicitur vel poteſt dici creatura: ¶ Confirmatur hoc auctoritatibus ſanctorū ⁊ doctorum. Dicit eñ Damaſce

xp̄s an ſit creatura. 1. opi.

Damaſ.

Damaſ.

nus in ſentētijs ca.5.ꝙ Chriſtus eſt creatus ⁊ in-
creatus paſſibilis ⁊ impaſſibilis. Item ca.92.di-
cit ꝙ Chriſtus ꝓpter vnionē homo fieri voluit ⁊
creatura dici ⁊ extremus vocari. Tertio q2 hoc di-
August. cit Auguſtinus in quodam ſermone de natiuitate
dñi ꝙ creator mūdi voluit eſſe creatura. Quarto:
Hiero. quia Hieronymus ſuper illud apoſtoli. Nos factu-
ra eius dicit ꝙ multi timēt ne cogātur Chriſtū di-
cere creaturam. Nos autē proclamamus Chriſtū
creaturam eſſe: ſic igitur videtur eis poſſe concedi
Chriſtum eſſe creaturam.

alia opi. Alijs autem vi-detur ꝙ de virtute ſermōis iſta eſt fal-
ſa Chriſtus eſt creatura ⁊ nullo modo debet cōce-
di. Ad cuius euidentiā dicūt ꝙ illud dicit̄ proprie
creatura vel creari qđ accipit ab agēte primo imme-
diate ſuum totale eſſe ⁊ per ꝯñs ſuum eſſe ſimplici-
ter primū non de aliquo. Ex hoc formatur ratio
Sicut illud nō eſt creatura qđ non ſic accipit ſuum
eſſe ſimpliciter primum nō de aliquo ab agēte ſim-
pliciter primo. Sed Chriſtus nō accipit ſic ſuū eſ-
ſe ſimpliciter primū a deo. Accepit enī ipſm de ſub-
ſtantia dei: quia ſuum eſſe ſimpliciter primū eſt eſſe
verbi ⁊ illud accipit de aliquo vt patet: ergo chri-
ſtus nō eſt creatura. Similiter etiā corpus eiꝰ fuit
formatū de aliquo. Puta de puriſſimis inguinibꝰ
virginis ſm Damaſcenū ad cuius formationē co-
Damaſ. operata eſt beata virgo vt dictū eſt ſupra ⁊ ita non
accepit aliquod ſuum eſſe ſimpliciter a deo imme-
diate nō de aliquo. Iſta aūt duo requirūtur ad hoc
vt aliquid creetur. Unde ignis genitus ab igne nō
dicit̄ creari. Non enim fit immediate a deo ſed me-
diante igne qui nō poteſt ad creationē concurrere
Similiter etiā quia non accipit ſuum eſſe ſimplici-
ter primū non de aliquo ſed de aliquo puta de ma-
teria de ente in potētia: quare ⁊c. Si dicas con-
tra iſtā rationē ꝙ terminus quilibet generationis
poteſt eſſe terminus creationis: q2 creatio eſt prior
omnibus mutationibus. Sed Chriſtus eſt termi-
nus generationis: q2 eſt vere genitus a matre ſm
corpus que eſt pars minus principalis: ergo ſaltē
etiā ſm animā que eſt ꝓncipalior poterit dici crea-
tus ⁊ creatura. Reſpondetur ꝙ licet in genera-
li vocabulo quicquid poteſt eſſe terminus genera-
tionis ⁊ creationis: nō tñ in propoſito valet. Chri-
ſtus enī poteſt eſſe terminus generationis: quia ad
generationē nō requiritur ꝙ genitū accipiat ſuum
eſſe ſimpliciter nō de aliquo ſed ſufficit ꝙ accipiat
eſſe aliquod ſubſtātiale de aliquo ⁊ aliquid preſup-
ponēdo ⁊ hoc nō repugnat Chriſto ſicut primū ſi-
bi repugnat. Unde licet chriſtus poſſit dici ſimpli-
citer genitus: non tñ creatus nō obſtante ꝙ anima
vel natura humana que eſt in ipſo poſſet dici crea-
ta ſi deus primo creaſſet naturā immediate ⁊ ſtatī
aſſumpſiſſet eā. Conceditur etiā Chriſtus eſſe cor-
ruptus vel mortuus in triduo nō tñ conceditur ad-
nichilatus. Ita dicitur ꝙ licet chriſtus cōcedatur
genitus nō tñ creatus. Mori enī vel corrumpi op-
ponūtur viuere ⁊ generari ſed anichilari opponit̄
creari. Et ſicut non oportet ꝙ ſemꝑ per generatio-
nem adquiratur ſimpliciter primū eſſe rei. Ita non
oportet ꝙ per corruptionē amittatur illud eſſe ſed
vtrūqꝫ oportet de adnichilari ⁊ creari. Secūda
ratio eſt iſta. Quādo aliquid denominat aliud vel
natū eſt denominare ſm totū illud non denominat
totū per partē. Verbi gratia. Riſibile denominat
totum hominē ⁊ ſm totum. Et planū eſt ꝙ non de-
nominat hominē per aliquā partem eius. Simili-
ter vnitas denominat totū ens ratione totius ⁊ nō
ratione partis ſicut patet. Non enī dicit̄ homo vnꝰ
quia caput eiꝰ eſt vnū vel quia manus eius eſt vna
Sed creatura nata eſt denominare ens aliquod ſe-
cundū totū qđ eſt in ipſo vt totū ⁊ ſm totum dicat̄
creatura vel creatū: ergo denominabit aliquod to-
tū quaſi per partem. Sed chriſtus eſt quaſi totū et
natura hūana in ipſo vel anima ipſa eſt quaſi pars
ergo xp̄s non poteſt dici creatura vel creatū: quia
nec ſm totū nec ſm partē Tertia ratio. Si xp̄s
eſt creatus vel creatura ⁊ filius dei eſt Chriſtus ſe-
quitur ꝙ filius dei eſt creatura: q2 medium eſt hoc
aliquid: igitur eſt bona cōſequētia: ſed cōcluſio eſt
falſa ⁊ eſt error Arrij. Quarta ratio. Si Chri-
ſtus eſt creatura ſequitur ꝙ creatura eſt chriſtus ⁊
chriſtus eſt verbū ⁊ filiꝰ dei: ergo creatura eſt ver-
bū dei ⁊ ecōuerſo. Verbū dei eſt creatura: ⁊ per cō-
ſequēs factū ⁊ ſic non omnia per ipſum facta ſunt
Quinta ratio. Chriſtus nō eſt natura humana
ſed illud ſolum qđ eſt creatura in ip̄o eſt natura hu-
mana vel aliquid ex parte eius. igitur Chriſtus nō
eſt creatura.

Dicunt ergo ꝙ iſta negāda ē de vir-tute ſermonis ⁊ nō ſo- Reſolutio huiꝰ opiniōis
lum propter hereticos: quia tūc ceſſante hereſi de-
beret concedi: ⁊ tñ non negat̄ per Magiſtrū. No-
ta hic ꝙ non ſolum dicit̄ aliquid creatum vel crea-
ri ſeu creatura qđ accipit ſuum totale eſſe a cauſa
prima immediate non de aliquo ſicut angelus vel
anima vel gratia. Sed etiā dicitur aliquid creatu-
ra reſpectu dei vel creatura dei quod ab eo recipit
ſuum eſſe ſimpliciter primū dato ꝙ de aliquo ⁊ me-
diāte cauſa ſecūda eſſe autē ſimpliciter vel dicitur
eſſe totale quo adequata eſt talis creatura vel eſſe
prime partis in ea vt corporis organici in homine
qđ eſt prius eſſe totale hominis non ſolum natura
ſed etiā duratione ſm me ⁊ ſm veritatem. Unde ⁊
homo genitꝰ ab homine ⁊ aſinus ab aſino: vel etiā
calor productus ab igne dicūtur creature dei licet
non dicātur creature ſecūdorum agētium a quibꝰ
producūtur ſed magis effectus eorū. Modo dicūt
ꝙ nec etiā iſto modo accipiendo creaturā xp̄s dici
pōt creatura. Patet: q2 ſuum eſſe ſimpl'r primū. q.
partis in ipſo nō ſic accipit a deo nō de aliquo ſiue
de nō aliquo: q2 illud eſt eſſe verbi qđ accipit a deo
patre de ſua ſubſtantia nec etiā eſſe aliquod totale
quo adequate ſit cōſtitutum ex eſſe verbi ⁊ eſſe na-
ture humane ſuperuenientis q2 nullum tale eſſe eſt
in chriſto. Nullum enim eſſe tertiū conſtituitur ex
eis: quare ⁊c. Chriſtus igitur nec poteſt dici crea-
tura primo modo nec ſecūdo modo: ⁊ ita nullo mō

Ad primū aliorum dicēdū Ad motiua aliorꝫ
eſt ꝙ non eſt cauſa: quare creatura nō predicet̄ de
Chriſto: quia creatura ad vnionē pertineat: q2 ma-
gis pertinet ad vnitū ⁊ per hoc ſoluitur ad tertiū
ipſorum. Sed cauſa eſt repugnātia creature ad di-
uinū ſuppoſitum propter cauſas predictas. Quā-
do dicis ꝙ non: q2 ita repugnat deo eſſe mortalē: ſi-
cut eſſe creaturam. Diceret̄ ꝙ non ſicut dictum eſt
ſupra ꝙ non ſic repugnat diuino ſuppoſito eſſe ge-
nitum tēporaliter ſicut etiā creatum ⁊ cauſa dictꝫ

eſt q2 diuino ſuppoſito repugnat per contradictio nem accipere ſuum totale eſſe vl' ſimpliciter primũ nõ de aliquo ⁊ ideo cõtradictio eſt ꝙ ponat creatu ra vel creatum ſibi autẽ non repugnat accipere ali quod eſſe ſubſtãtiale per generationẽ: vt dictũ eſt ſupra. ¶ Et ideo nec ſibi repugnat eſſe paſſibile vel mortale. Nec eſt aliqua cõtradictio ꝙ ſit impaſſibi le ⁊ immortale ſm naturã diuinam ⁊ ſit paſſibile ⁊ mortale ſm humanam. ¶ Ad ſcõm qñ dicis ita re pugnat diuino ſuppoſito nõ eſſe poſt eſſe ſicut eſſe poſt non eſſe. Diceretur ꝙ accipiendo vniformiter ita repugnat ſibi nõ eſſe qḋ eſt terminus adnichila tionis poſt eſſe ſicut eſſe qḋ eſt terminus creatiõis poſt nõ eſſe. Et diceretur ꝙ neutrum poteſt ſibi cõ uenire ſicut dictũ eſt ſupra. Tũc vltra diceretur ꝙ ita poteſt cõuenire diuino ſuppoſito eſſe poſt nõ eſ ſe per generationem ſicut nõ eſſe poſt eſſe per cor ruptionẽ ⁊ ita dico ꝙ neutrũ ſibi repugnat nec ge nerari nec cõcipi nec mori vt dictũ eſt. ¶ Ad ter tium pꝫ ꝑ predicta. ¶ Ad quartũ diceret ꝙ crea tura q2 dicit eſſe acceptũ non de aliquo qḋ eſt ſim pliciter eſſe primũ accipientis non poteſt verifica ri de Chriſto. Quãdo dicis ꝙ immo: q2 proprieta tes negatiue cõmunicant ydiomata. Diceretur ꝙ verũ eſt ille que nõ ponũt vel arguunt repugnãtiã ſicut ſunt ille que adducũtur in argumẽto. Nõ au tem iſta: quia ponit neceſſario repugnantiã ad di uinũ ſuppoſitũ. ¶ Ad quintũ diceret ꝙ creatura importat depẽdẽtiam creati vel creature ad crean tem: vt producti nõ de aliquo in eſſe ſimpliciter pri mo ⁊ talis repugnat diuino ſuppoſito licet non re pugnet nature aſſumpte: ⁊ ideo licet natura aſſum pta poſſit dici creatura non tñ chriſtus. Quando dicis ꝙ chriſtus eſt minor patre. Diceret ꝙ mino ritas nõ dicit talẽ dependẽtiam in eſſe ſimpliciter primo ſed in eſſe ſecũdo ſm naturam aſſumptam: ideo ⁊c. ¶ Ad vltimũ diceretur ꝙ nulla eſt depẽ dentia creatoris ad creaturam: licet ecõuerſo. Et ita nõ repugnat Chriſto dici creatorem ſicut repu gnat ſibi dici vel eſſe creaturam.

ad aucto. ſanctorũ

¶ Ad auctoritates oẽs reſpondẽt ꝙ nõ eſt intentio ſanctorum verificare iſtam. Chriſtus eſt creatura vel factus eſt creatura. Sed ſancti ad excitãdũ de uotionem fidelium exceſſiue ſunt locuti dicendo verbum dei eſſe vel fieri creaturam: quia tantuꝫ ſe humiliauit pro nobis in natura aſſumpta ac ſi fuiſ ſet pura creatura.

3. opinio probabi lior.

¶ Aliis vltimo videtur eſſe dicenduꝫ ꝙ ſi creatura accipiat aliquid productũ nõ de aliquo ſm totale eſſe quod eſt in ipſo ſic Chriſtus nõ poteſt dici creatura: ſed eſt iſta. Chriſtus eſt creatura ſicut dicit ꝓmiſſa opi nio. Si vero accipiat creatura pro omni eo qḋ per productionẽ aliquam nouã accipit aliquod veruꝫ eſſe nouũ ſiue de aliquo ſiue nõ de aliquo. Sic xp̃s poteſt dici creatura q2 accepit nouuꝫ eſſe hominis per productioneꝫ nouam tẽporalẽ a ſpirituſſancto ⁊ matre virgine licet de aliquo licet illud eſſe nõ ſit ſuum eſſe ſimpliciter ⁊ ſic poteſt itelligi prima opi nio. ¶ Iſta poſitio ſatis poſſet ſuſtineri ⁊ magꝭ vi detur ſaluare auctoritates adductas ꝓ prima opi nione. Non eñ videtur ꝙ ſancti debuerint dicere falſitatem ad excitandum deuotionem. Nec eſt bo na deuotio que concipitur de falſo vel etiam circa falſum. Hec de primo articulo.

¶ Quãtum ad ſecundum ar ticulũ. An ſcilicet iſta ſit vera. Chriſtus ſm ꝙ ho mo eſt creatura. Concedũt primi de prima opinio ne primi articuli ꝙ eſt vera ⁊ ad hoc adducunt due rationes vel tres. ¶ Prima eſt iſta. Chriſtus ſm ꝙ hõ vel eſt creator vel creatura. Sed non eſt crea tor vt patet ſm ꝙ deus: ergo eſt creatura ſm ꝙ deus: et tũc etiam pater ⁊ ſpirituſſanctus eſſent homies vel homo. ¶ Scḋo eſt aliquid creatum: ergo creatu ra. ¶ Tertio ſic. Philoſophus. 5. phiſicorũ dicit. Nꝫ illud qḋ conuenit parti cõuenit toti per partẽ ſicut moueri ſicut etiam ⁊ ſanari. Unde ſi torax ſa natur homo ſanatur. Sed eſſe creaturam conuenit humanitati chriſti: ergo toti chriſto cõuenit ſm iſtam partẽ. Igitur iſta eſt vera xp̃s ſm ꝙ homo eſt crea tura. ¶ Preterea Quãdo aliquid determinat ſi bi partẽ totum poteſt dici tale: quia pars illa talis Sicut criſpus dicitur homo ſimpliciter ſi caput eſt criſpum. Sed creaturã eſſe determinat ſibi partem Chriſti: puta humanitatem: ergo totus Chriſtus ſaltem ſecundum ꝙ homo poteſt dici creatura vel creatus.

Xp̃us eſt creatura ſm ꝙ hõ

rõnes ꝑme opi.

5. phiſi.

2. opi.

¶ Alij de ſecũda opinione dicunt ꝙ iſta non ſolum eſt impropria ⁊ exponẽda ſicut dicit Magiſter in litera: ſed eſt ſimpliciter falſa et neganda. Ratio eſt: quia quando aliquod predica tum repugnat alicui ſubiecto non poteſt predicari vel verificari de ipſo cuꝫ quacunqꝫ modificatione vel determinatione niſi modificatio vel determina tio tollat repugnãtiam illam. Hoc eſt planũ. Sor ti eñ repugnat eſſe minorem ſeipſo vel maiorem. Et ideo ſicut iſta eſt abſolute falſa. Sortes eſt mi nor ſeipſo: ita ⁊ iſta. Sortes inquantum habẽs manũ vel caput eſt minor ſeipſo: quia habere manum vel caput nõ tollit repugnãtiam predicati ad ſubiectũ Sed iſtud ꝑdicatũ creatura ſimpliciter repugnat Chriſto ſicut dictum eſt ſupra per ipſos ⁊ iſta mo dificatio vel determinatio ſeu reduplicatio ſm ꝙ homo nõ tollit repugnãtiam iſtam quia non diſtra hit Chriſtum ſed ipſum in natura ſua relinquit: er go ⁊c. ¶ Dicũt tamen ꝙ iſta eſt vera. Chriſtus eſt creatura ſcõm ꝙ homo ſicut licet iſta non ſit vera Ethiops ſm dentes eſt albus tamen hec eſt vera. Ethiops eſt albus ſm dentes.

Scotus diſtin. 21. 3. q. 2. et eiꝰ ſequa ces.

3. opi.

¶ Alij de tertia opinione dicunt ꝙ ſi creatu ra accipiatur primo modo ſicut dictũ eſt in illa opinione tertia ꝙ Chriſtus ſm ꝙ homo eſt creatura vel dici poteſt. Ita ꝙ non ſolũ eſt crea tura ſecundo modo accipiendo creaturam ſed etiã primo modo. Nam Chriſtus per iſtam modifica tionem ſeu determinationem ſm ꝙ homo licet nõ diſtrahatur tamen modificatur ⁊ determinatur et contrahitur ad hoc vt preciſe accipiatur pro natu ra humana et quia natura humana eſt ſimpliciter creatura primo modo: quia totale ſuum eſſe habet poſt non eſſe nõ ſolum natura ſed duratione. Ideo etiam Chriſtus ſcõm ꝙ homo poteſt dici creatura vtroqꝫ modo: ⁊ ita conceduntur rationes adductas pro prima opinione. ¶ Alij tamen de media opi nione ſoluunt eas.

Solu. 2. opi.

¶ Ad primã dicunt ꝙ eſſe creatorem vel creaturam vel creatum ⁊ in creatum nõ diuidunt omne ens quocunqꝫ modo ac

ceptum licet ſimpliciter accipiendo diuidāt omne ens ſimpliciter vnū ī ſe. Ita ꝙ licet ſm ꝙ homo ſit aliquid nō tamen oportet ꝙ vel increatū vel creatum vel creator vel creatura. Sed bene oporteret hoc de puro homine vł de deo ⁊ ſic patet ad primū ⁊ ad tertium quia licet creator ⁊ creatura ſimpliciter diuidant quodlibet ens. Vñ et ſimpliciter xp̄s poteſt dici creator non tñ cum reduplicatione ſicut etiam poteſt haberi exemplū: quia licet iſta ſit vera. Sortes currit vel nō currit: non tñ iſta Sortes ſm ꝙ homo currit vel non currit. Concedūt tamē ꝙ iſta eſt vera. Chriſtus eſt creatura ſm ꝙ homo licet negent primā: qꝛ prima eſt de ſimpliciter ⁊ alia de ſm quid. Per hoc patet ad ſecundū. ¶ Ad tertium dicunt ꝙ nō ſemper illud qđ cōuenit parti denominat totū ſicut albedo ſi cōuenit medietati ſcuti ⁊ nigredo alteri neutrū denominat ſcutum. Tūc enī ſcutum diceretur album ⁊ nigrū: ſed bene verū eſt quādo illud qđ cōuenit parti determinat ſibi eā ſicut de criſpo vel ſi pro parte principali conueniat tunc valet denominatio. ¶ Ad philoſophum dicitur ꝙ ipſe nō curauit multū de proprietate verborum ſed ſufficit ſibi ꝙ aliquo modo ꝑ accidēs mota parte mouetur totū. Modo ſic eſt ꝙ eſſe creaturam nō determinat ſibi preciſe naturam creatā ſed etiam ſuppoſito creato poteſt cōuenire: ⁊ ideo ſi cōueniat nature create in aliquo ⁊ ſuppoſitum nō ſit creatum non denominat ſuppoſitū ſimpliciter: ſed ſm quid ſicut in propoſito concedunt ꝙ iſta eſt vera Chriſtus eſt creatura ſm ꝙ homo quia hoc diſtrahit predicatum ne accipiatur ſimpliciter dictū de ſubiecto. Sed ego non video quare nō poſſit ita modificare ſubiectum quādo ponitur a parte ſubiecti vt tantum accipiatur ſm naturam humanam Hec de ſecundo articulo principali.

An xp̄s inceperit eſſe. 1. opi. ¶ Quātum ad tertium articulum. Dicunt illi qui tenent ꝙ in Chriſto non eſt niſi vnicum eſſe ꝙ iſta eſt ſimpliciter falſa ⁊ neganda Chriſtus incepit eſſe: quia totum eē Chriſti eſt eſſe diuini ſuppoſiti qđ eſt eternum et nō incepit eſſe. ¶ Confirmatur per exemplum dato ꝙ Sortes hodie inciperet eſſe albus: non tamen propter hoc inciperet eſſe. Similiter dato ꝙ Chriſtus incepit
Jo. 8. eſſe homo non tamen incepit eſſe. ¶ Ad hoc eſt auctoritas chriſti. Joan. 8. Anteꝗ̄ Abraham fieret
Damaſ. 2. opi. ego ſum. Similiter Damaſcenus dicit ꝙ iſte puer eſt eternus et creauit ſtellas: ergo non incepit eſſe ipſe Chriſtus.

¶ Alij dicunt ꝙ eſt ſimpliciter concedēda ⁊ vera. Primo qꝛ xp̄s de nouo genitꝰ eſt a matre. Generatio vero terminatur ad eſſe ſubſtantiale quod eſt eſſe ſimpliciter. ¶ Secundo quia Chriſtus nominat ſuppoſitum duarum naturarum ſm Damaſcenū. Sed ſuppoſitum duarum naturarum non ſemper fuit et modo
Auguſt. eſt: ergo Chriſtus incepit eſſe. ¶ Cōfirmatur per Auguſtinum ſuper Jo. Et ponitur in litera. Ubi dicit ꝙ anteꝗ̄ mundus fieret non erat ipſe Chriſtus nec nos igitur incepit eē ita ꝙ iſta propoſitio videtur poſſe verificari tam ex parte ſubiecti quod eſt Chriſtus ꝗ̄ etiam ex parte predicari quod eſt eſſe. Et ſicut in rationibus tactum eſt. Et iſti ponūt in Chriſto plura eſſe ſicut ⁊ poſitum eſt ſupra. Unde et prima opinio fundatur ſuper falſum licet aliquo modo poſſit concluſio eius ſuſtineri.

¶ Dico ergo ꝙ quādo dicitur Chriſtus incepit eſſe. Aut intelligitur de eterno diuini ſuppoſiti: ⁊ ſic eſt falſa ſecundum primam opinionem. Opinio auctoris notanda Aut intelligitur de eſſe ſubſtantiali nouo per naturam humanam aſſumptam ⁊ ſic eſt verum ꝙ incepit eſſe ſicut ⁊ in morte deſijt eſſe ⁊ reſurrectione reſumpſit eſſe ⁊ ſic probationes procedunt ſuis vijs. Hec de tertio articulo principali.

¶ Ad primū pͥcipale ſoluūt illi de prima opinione et de vltima ꝙ iſta eſt vera. ad rationes principales. Chriſtus eſt creatura eo modo quo dictum eſt ſupra per eos. Et ſimiliter ad alia duo conſequenter illi de media opinione qui negant iſtam. Chriſtus eſt creatura. Dicunt ad primum ꝙ licet ſecundum naturam diuinam Chriſtus poſſit dici creator non tamen ſecundū naturam humanā poteſt dici creatura. Et ratio huius eſt. Nam licet ſit communicatio ydiomatum in his que pertinēt ad naturas vel naturam reſpectu quorum natura dicitur quo non tamen reſpectu quorum dicitur quod. Verbi gratia viuificare formaliter denominat animam ſicut quod: qꝛ anima eſt illud quod viuificat et planum iſtud. Nec denominat totum compoſitū ex anima et corpore. Nec etiam ipſum corpus ſed repugnat eis. Sic in propoſito creatura denominat naturā humanam vt qđ quia ipſa eſt illud quod eſt creatū vel creatura: et ideo non denominat hoc totū chriſtum ſed ſibi repugnat. Nec eſt cōmunicatio ydiomatum in hoc ſicut nec eſſet hic ſi verbum aſſumeret animam viuificantem formaliter iſta eſſet falſa verbum vel Chriſtus viuificat formaliter. Aliter dicitur ⁊ melius ꝙ creatio actiua eſt nata denominare ſuppoſitum ratione nature diuine: ⁊ ideo ratione illius dicitur Chriſtus creator. Sed creatura non denominat aliquid niſi ratione ſuꝑpoſitus: et ideo licet dicatur de natura humana Chriſti nō tamen de Chriſto ratione nature humane. Vel aliter ꝙ eſſe creatorem nō repugnat Chriſto: quia ab ipſo eſt totale eſſe primum et ſimpliciter creature: ſed ſibi repugnat eſſe creaturam pro cauſa ſupradicta: ⁊ ideo non eſt communicatio ydiomatum in hoc inter ſuppoſitum et naturam humanam ſicut de creatore inter Chriſtum ⁊ naturam diuinam. ¶ Ad ſecundum dicunt ꝙ creatura eſt aliquod ꝑdicatum generale de omnibus per ſe contentis in aliquo predicamēto ⁊ conſtituto per naturā illius et de natura etiam. Sed Chriſtus non eſt aliquid per ſe in predicamento nec conſtituitur per naturā predicamētalem ſicut Sortes vel homo: et ideo de ipſo non predicatur homo ſicut de Sorte: nec ꝑ conſequens ſicut ſuperius ſuū vel inferius ad creaturam. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ Chriſtus eſt homo creatus: non tamen ſequitur propter hoc ꝙ ſit creatura vel creatus ſimpliciter ſed eſt fallatia ſecūdum quid ad ſimpliciter. Sicut etiā dictū eſt ſupra ꝙ nō ſequitur. Deus eſt factus homo: ergo eſt factus. Quando enim dicitur Chriſtus eſt homo creatus cōtrahitur creatum ⁊ refertur ad naturā humanā ſolum. Sed cū dicit Chriſtus eſt creatus vel creatura ſumitur ſimpliciter ⁊ denominatur ꝙ totum eſſe Chriſti ⁊ ſuū eſſe ſimpliciter habeatur per creationem quod eſt falſum: ideo ⁊c̄.

¶ Diſtinctionis Duodecime.
Queſtio Unica.

Joan. 8. Circa diſtinctionē duodecimā quero vtrū xp̄s potuit peccare. ¶ Videtur ꝙ ſic. Joan. 8 dicit chriſtus. Si dixero: quia neſcio eū ero ſimilis vobis mēdax. Sed ipſe potuit hoc dicere neſcio eū quis dicit totū iſtud. Si dixero qꝛ neſcio eum: ergo potuit dicere partē tantū igitur potuit mentiri ⁊ peccare

Auguſt. ¶ Secūdo ſic. Auguſtin⁹ de libero arbitrio dicit Mꝫ melior eſt natura ꝙ poteſt peccare ꝙ que non poteſt. Sed Chriſtus habuit optimam naturā humanā: ergo potuit peccare.

Anſel. ¶ Tertio ſic. Anſelm⁹ cur deus homo dicit ꝙ Chriſtus potuit peccare ſi voluit. Sed Chriſt⁹ potuit hoc velle: quia habuit liberum arbitrium creatum: ⁊ per conſequēs flexibile ad malum ⁊ peccabile.

¶ Contra Chriſtus fuit beatus ab inſtanti ſue cōceptionis. Sed beatus peccare non poteſt: ergo ⁊c.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo inquiram an Chriſtus abſolute loquēdo potuit peccare ſine implicatione contradictionis. ¶ Secundo inquiram de facto ſm ordinē diuine voluntatis quem tenemus de ipſo potuit peccare. ¶ Ultimo ad rationes.

xp̄us an abſolute potuit peccare. 1. opinio. ¶ Quātū ad primū. Eſt vna opinio ꝙ Chriſt⁹ verus deus ⁊ verus homo abſolute loquendo peccare nō potuit. Sed implicat contradictionē dicere ꝙ potuerit peccare. ¶ Prima ratio eſt iſta. Cōtradictionē implicat ꝙ beatus manēs beatus poſſit peccare: qꝛ tunc ſimul poſſet eſſe miſer ⁊ beatus. Sed Chriſtus deus ⁊ homo eſt beatus neceſſario quia manēs deus ⁊ homo nō poteſt nō eſſe beatus ſm naturam aſſumptam: quia natura aſſumpta ex vi vnionis ad verbū neceſſario fruitur verbo ſicut dictū: ergo ⁊c. ¶ Secūda ratio. Impoſſibile eſt ⁊ implicat contradictionē ꝙ ſuppoſitum impeccabile poſſit peccare: qꝛ ſi poſſet peccare eſſet peccabile et nō impeccabile. Sed Chriſtus eſt ſuppoſitū impeccabile: qꝛ eſt ſuppoſitū verbi. Suppoſito autē attribuitur principaliter actio nō nature: ꝑ impoſſibile eſt ꝙ peccet. Licet eī ꝙtum eſt ex parte nature humane: vt quo poſſet peccare tñ iſta natura nō poteſt eſſe quo ad peccādum reſpectu ſuppoſiti diuini qḋ eſt īpeccabile: quare ⁊c. ¶ Tertia ratio. Conditio repugnās diuino ſuppoſito non pōt ſibi cōmunicari ex natura aſſumpta ſicut patuit in precedēti queſtione. Nā iſta nō poteſt verificari xp̄s eſt creatura. Sed eſſe peccabile vel poſſe peccare ē conditio repugnās perfectioni diuini ſuppoſiti: qꝛ eſt conditio imperfectionis ⁊ creature vt creatura eſt: ꝑ ⁊c. ¶ Confirmatur hoc per Magiſtrū in litera vbi videtur hoc ſentire.

Opinio auctoris cū ſuis rationibus ¶ Sed videtur michi ſine preiudicio ꝙ nō eſt aliqua cōtradictio ponere Chriſtum verū deum et verū hominē poſſe peccare abſolute loquendo ita ꝙ abſolute loquēdo fuit hoc poſſibile. ¶ Ad hoc adduco aliquas rationes. ¶ Prima eſt. De quocūqꝫ nō implicat cōtradictionē ꝙ poſſit mereri de illo nō implicat cōtradictionē ꝙ abſolute loquēdo nō poſſit demereri. Nam eiuſdem eſt potētia merēdi ⁊ demerēdi. Sed de Chriſto nō eſt primū impoſſibile vt patet ꝑ nec ſecundū. ¶ Secūdo ſic. Sicut Chriſtus ſm voluntatē ſuam creatā potuit aliquē actum elicere ita potuit aliquē ſuſpendere abſolute loquēdo. Patet ex libertate principij creati qḋ eſt voluntas. Sed quicūqꝫ poteſt actum volūtatis per voluntatē creatā elicere vel ſuſpendere poteſt ipſum non circūſtantionare debite ſm illud principiū: ⁊ per ꝯñs peccare ꝑ ⁊c. ¶ Tertio ſic. Nō magis repugnat abſolute loquēdo ſuppoſito immortali poſſe mori ꝙ ſuppoſito impeccabili poſſe peccare. Sed hoc nō implicat contradictionē. Chriſtus eī erat ſuppoſitū immortale ſm diuinitatem ⁊ tñ potuit mori ⁊ mortuus fuit ſm humanitatē: ꝑ ⁊c. ¶ Videtur igiť michi dicēdum ꝙ abſolute loquēdo nō obſtāte aliqua contradictione Chriſtus exiſtens verus deus ⁊ homo potuit peccare ſm naturam humanā peccabilem aſſumptam et per conſequēs ſm eandem damnari.

¶ Ad primū aliorū dico ſicut dixi ſupra ꝙ ex vi vnionis nature humane ad verbum Chriſtus nō eſt beatus. Potuiſſet enim abſolute loquēdo verbū aſſumpſiſſe naturam irrationalem ⁊ naturam rationalem nō fruentem: ideo non valet. Aliter dicitur ꝙ non implicat contradictionē aliquem eſſe actu beatū ⁊ tamē cū hoc in culpa: qꝛ culpa non priuat beatitudinē: ⁊ ita nō implicat hoc cōtradictionē: quare ⁊c. ad rōnes 1. opi. ¶ Ad ſecūdum dici poteſt ꝙ licet Chriſtus ſit ſuppoſitum impeccabile per naturā diuinā ſicut etiam immortalis tñ peccabilis poteſt eſſe ſm naturā aſſumptā ſicut ⁊ mortalis. Unde nō video quin ſicut natura humana eſt principiū quo vl ſaltē quo Chriſtus fuit generabilis ⁊ ſuppoſitū fuit qḋ generabatur ⁊ qḋ poſtea moriebatur ſic in propoſito. ¶ Ad tertium dico ꝙ nō plus dicit non poſſe peccare imperfectionē repugnātē diuino ſuppoſito ꝙ poſſe peccare. Nec eſt ſimile ꝙ Chriſtus ſit creatura: vt dictū eſt ſupra ſm viam aliquorum.

An xp̄s ſm ordinatione dei potuit peccare. ¶ Quātum ad ſecundum articulum. Dico ꝙ Chriſtus ſtante ordinatione dei circa ipſum vel de ipſo nō potuit peccare eo modo quo dicimus ꝙ beati non poſſunt peccare. ¶ Ad hoc adduco aliquas rationes. Prima eſt. Confirmatus in bono non poteſt peccare. Sed xp̄s ab inſtāti ſue cōceptionis fuit in bono confirmatus: qꝛ fuit beatus ſm animam nec potuit damnari: ꝑ ⁊c.

Ratiōes auctoris ¶ Secūda ratio. Expiator oīm peccati ⁊ mediator vel redēptor peccatorum non poteſt vel potuit peccare vt videtur probabile ex ordinatione diuina circa ipſum. Si enim poſſet peccare poſſet proprium peccatū expiare ⁊ ſeipſum redimere vt videtur. Sed chriſtus fuit huiuſmodi vt videtur ꝑ ⁊c. ¶ Tertia ratio. Cui datus eſt ſpiritus nō ad menſurā: ſed ſic ꝙ fuit plenus gratia ⁊ veritate nō poteſt vl potuit peccare. Hoc patet: qꝛ aliqui alij quibus tamē datus eſt ſpiritus ad mēſuram ſicut beata virgo poſt cōceptionem filij dei et apoſtoli poſt miſſionē ſpiritusſancti nō potuerunt peccare mortaliter ſaltem ſicut tenetur. Sed Chriſto datus eſt

ſpiritus nõ ad menſuram ſicut dr in Jo. ergo ⁊c.

resolutio ¶ **Dico igitur** breuiter ꝙ licet abſolute loquẽdo Chriſtꝰ fuerit peccabilis ſm naturam aſſumptā ⁊ peccare potuerit: non tñ potuit peccare ſtante ordinatione diuina de ipſo vel circa ipſum: que quidē voluit ipm in bono cõfirmare ⁊ beatificare ab inſtāti ↄceptionis ſue ⁊ ipſum nunq̄ peccare nec dānari ſed ſaluari ſicut caput omniū electorꝫ. Nec obſtat ſi dicas ꝙ natura hūana fuit ſicut inſtrumētum diuini ſuppoſiti in operando. Actio autē inſtrumēto non attribuit᷑ ſed principali agēti. Sed actio peccati nõ poteſt deo vel diuino ſuppoſito cõuenire: ergo ⁊c. ¶ Dico enim dato ꝙ natura ſit aliquo modo iſtrumētum vnitum vel coniunctū verbo ꝙ actio licet attribuatur p̄ncipali agēti tñ mediante inſtrumēto vel per inſtrumētum ſibi conuenit ⁊ attribuitur et ideo non habeo pro incõuenienti ꝙ diuino ſuppoſito ſm talem naturam attribuatur actio peccati. Sed incõueniens eſt hoc ⁊ impoſſibibile ſm naturam diuinam. Hec de ſecundo articulo.

Ad p̄nci pa. argu. ¶ **Ad primum principale di/**co ꝙ abſolute loquẽdo Chriſtus potuit negare patrem ſuū ⁊ dicere illā negatiuam cū aſſenſu: neſcio eū. Sed ſtante ordinatione diuina circa ipſum non potuit ſic eam dicere nec patrē negare: ſed tñ potuit eā dicere materialr vel ſicut materiā ꝓbi ſicut etiā dicit eā ibidē. Si dixero inquit: qꝛ neſcio eum ⁊c. ¶ Ad ſecundū dico ꝙ natura creata q̄ põt peccare melior eſt q̄ illa creata que peccare nõ poteſt: quia natura que peccare poteſt libera eſt ⁊ intellectualis non ſic alia. Et dico ꝙ Chriſtus aſſumpſit naturam creatā peccabilē ſm quā abſolute potuit peccare. nõ tamen ſtante ordinatione diuina circa ipſum vt dictū eſt. ¶ Ad tertium dico ꝙ chriſtus potuit peccare ⁊ velle peccare abſolute loquendo: non tñ ſtante diuina ordinatione de ipſo. ¶ Ad illud in oppoſitū patet quid dicendum ſit ⁊c.

¶ Diſtinctionis Decimetertie.
Queſtio Vnica.

C**Irca diſtictionez** Decimātertiam quero. Vtrū in aīa Chriſti ſit vel fuerit aliqua gratia habitualis creata informās ipſum. ¶ Videtur ꝙ non. In chriſto nõ eſt ponēdum aliquid fruſtra. Sed illa gratia fuiſſet fruſtra. Nāꝫ deꝰ nõ indiget tali gratia ad hoc vt ſit gratus. chriſtus autem erat deus: ḡ ⁊c. ¶ Secūdo ſic. Si in Chriſto poneretur aliqua talis gratia illa eſſet ſumma que poſſet poni in creatura. Sed hoc eſt falſum et impoſſibile: qꝛ anima Chriſti nõ eſt ſummū gratificabile. Angelus nobilioris eſt nature: ⁊ per conſequēs maioris capacitatis vt videtur: ḡ ⁊c. ¶ Tertio ſic. Si in Chriſto eſſet talis gratia ſequit᷑ ꝙ ipſe gratificaret ſeipſum cauſando illam gratiā in anima ſua. Sed hoc eſt impoſſibile: quia nõ eſt idē mouens et motum. Unde nichil idē ſuppoſito vel ſubiecto mouet ſeipſum: ergo ⁊c.

Joan.i. ¶ **Contra** Jo.i. Vidimus eum plenū gratie et veritatis.

¶ **In iſta queſtiõe ſic procedā** ¶ Primo inquirā. An ī anima Chriſti fuerit gratia predicta habitualis. ¶ Secundo inquirā. An illa fuerit ſumma gratia poſſibilis: ⁊ per cõſequēs an finita vel īfinita. ¶ Tertio. An ſine illa gratia potuerit habere aīa Chriſti ſummū actū fruitiõis ¶ Quarto. An illa gratia ſit grā capitis. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ **Quantum ad primuz fuit** antiqua opinio ꝙ in anima Chriſti non fuit nec eſt aliqua gratia habitualis creata ſibi inherēs et ipſam gratificās ſed diuinitas exiſtēs per vnionē ipſius anime ad verbū ſupplebat quicquid ponit᷑ facere gratia in alijs. Ita ꝙ fruſtra fuiſſet ibi gratia aliqua talis habitualis qualis ponitur in alijs ſanctis creatis. ¶ Ad hoc ſunt aliquae rationes. Prima eſt. Gratia ponit᷑ in anima ad hoc vt deꝰ inhabitet ipſam ⁊ ſit tēplum eius. Sed per vnionez ad verbū deꝰ perfectiſſime ⁊ intime inhabitabat animam Chriſti: ergo nõ erat ibi gratia neceſſaria. ¶ Secunda ratio. Gratia ponit᷑ ad hoc vt perſona ſit in gratia ⁊ acceptetur a deo. Sed per gratiā vnionis Chriſtus erat deo amātiſſimꝰ ⁊ acceptiſſimus tanq̄ filius hic eſt īquit filius meus dilectꝰ etiā circūſcripta tali grā habituali: ḡ ⁊c. ¶ Tertia ratio. Chriſtus ratione vnionis nature humane ad verbū erat in bono confirmatus ⁊ beatus ex vi talis vnionis. Sed talis nõ indiget aliqua alia habituali gratia vt videt᷑: ḡ ⁊c. ¶ Quarta ratio. Nichil vnū ⁊ idem ſuppoſito eſt virtualiter tale et formaliter tale: quia tūc haberet vnū ⁊ idem bis et nobiliori modo ⁊ innobiliori. Sed Chriſtꝰ virtualiter habuit gratiā potens effectiue cauſare ipſam per modum cauſe equiuoce: ergo non habuit eam formaliter vt videt᷑. ¶ Iſta opinio modo pro nulla ⁊ tanq̄ erronea refutatur.

opi. anti.

rõnes anti. opi.

¶ **Dico igitur** cuꝫ omnibus modernis ꝙ in anima Chriſti fuit gratia habitualis predicta ſicut ponit᷑ etiā in alijs aīabꝰ vel ſanctis creaturis informās ipſaꝫ aīam ⁊ ſibi inherēs tanq̄ aliquid poſitiuum reale abſolutū. ¶ Ad hoc adduco rationes. ¶ Prima eſt. Si vnio ad gratiā increatā que eſt deus tolleret gratiā habitualem creatā pari ratione vnio ad ſapientiam increatā tolleret a chriſto ⁊ excluderet ſapientiam creatā. Sed hoc eſt falſum. Habuit enim anima Chriſti noticiam ⁊ ſapientiam creatā multiplicem ſicut patebit infra: ergo ⁊c. ¶ Secunda ratio In illo qui meruit vel meret᷑ aliquid de condigno oportet ponere gratiam ſm ſtatutū diuine prudentie: licet nõ ſit hoc neceſſarium abſolute ſicut dictū eſt in primo de caritate que eſt eadē cum gratia ipſa ſicut etiā dictū eſt ibi. Sed Chriſtus meruit aliquid ⁊ meritum eius fuit ſummū: ḡ ⁊c. ¶ Tertia ratio. Si in Chriſto nõ ponitur gratia habitualis hoc non eſt niſi propter preſentiam diuinitatis ex vnione anime ad verbū. Sed planū eſt ꝙ preſentia cauſe nõ tollit nec excludit effectum: immo magis fortificat ⁊ perficit: ḡ ⁊c. ¶ Quarta ratio. Quia anima Chriſti fuit beata ab inſtanti conceptionis ſue ⁊ beatitudine eiuſdem ratiõis. Sed beatitudo aliorum nõ eſt ſine gratia habituali: ḡ nec in Chriſto fuit beatitudo creata ſine tali gratia. Si dicas

Opinio auctoris et modernorum.

rõnes huius opi.

ꝙ immo:quia gratia increata ſupplebat. Ita dicetur tibi de beatitudine creata ꝙ non fuit in anima Chriſti:quia beatitudo increata ſupplebat:et hoc eſt nichil dictu.

resolutio **Dico ergo** ꝙ in aīa xp̄i fuit ⁊ eſt gratia illa habitualis creata gratum faciens ſicut ponit̃ in alijs ⁊ eiuſdē rationis. ¶ Ad

ad motiua alioꝝ. primū aliorum dico ꝙ licet deus inhabitaret xp̄m per vnionē tñ requirebatur ⁊ erat conueniens alia inhabitatio per gratiam ſicut probatum eſt. Sicut etiā ſuo modo licet de⁹ inhabitet animā per eſſentiam preſentiam ⁊ potētiam tamen alio modo per gratiam. ¶ Ad ſecundū dico ꝙ Chriſtus erat acceptus ⁊ amabilis deo per vnū modum per gratiā vnionis vel vnionē ipſam. Sed dico ꝙ illa nō ſufficiebat ad premiū vite eterne vel meritū aliquod de cōdigno ſine gratia habituali ⁊ hoc ſm legē diuine ſapientie circa hoc inſtitutam. ¶ Ad tertiuꝫ dico ꝙ licet Chriſtus fuerit beat⁹ ⁊ impeccabilis modo predicto ab inſtāti ſue cōceptionis prius tñ ſm rationē vel naturam habuit gratiam ꝙ gloriā ſicut et alij ⁊ eiſdem de cauſis ponēda eſt in ipſo ſicut in alijs beatis vt videtur. ¶ Ad vltimuꝫ dico ꝙ ſi illud argumētum eſt bonū ſequitur ꝙ Chriſt⁹ nō habuerit in ſe aliquid creatū formaliter nec humanitatē nec aliquid aliud ſicut patet deducenti ⁊ ideo dico ꝙ maior propoſitio falſa eſt ſimpliciter. Aliquid eñ ideꝫ ⁊ ſm idem poteſt eſſe virtualiter tale ⁊ formaliter tale. Tamē in propoſito patet ꝙ Chriſtus non ſm idem habuit gratiā virtualiter ⁊ formaliter. Sed ſm diuinitatē habuit virtualiter et ſecundum humanitatem formaliter. Hec de primo articulo.

1.opinio. **¶ Quātum ad ſecūdum articulum.** Eſt vna opinio que ponit ꝙ ſumma gratia poſſibilis ineſſe alicui creature potuit dari:⁊ ꝑ cōſequens data eſt anime xp̄i. Nam licet anima chriſti ſm ſe nō ſit nobilior nec capacior aliquo angelo tñ ratione vnionis ad verbum excedit ſupremū angeluꝫ ⁊ in nobilitate ⁊ in capacitate gratie:⁊ ideo capax eſt ſumme gratie. ¶ Et dicunt vltra ꝙ iſta gratia aliquo modo eſt īfinita ⁊ hoc dupliciter ponitur. Vno modo ſm aliquos pro tāto qꝛ habet infinitos gradus gratie eiuſdē rationis in aīa Chriſti actu infinita exiſtēs intēſiue. Nam ſm iſtos gratie nō repugnat augeri in infinitū:qꝛ eſt participatio quedā diuine nature:⁊ tūc qꝛ in ſummo reperit̃ in Chriſto oportet ꝙ ſit ibi infinita capacitas etiā anime Chriſti eſt infinita. Capit eñ verbū ipſum qđ eſt actu īfinitū:quare ⁊c̄. ¶ Aliter ſaluatur ꝙ aliquo modo ſit infinita qꝛ licet in ſe ſit infinita eſt tñ in tanto gradu ꝙ nunꝗ̃ poſſet attingi a gratia alicuius creature etiā ſi augeretur ſemꝑ ⁊ ſemꝑ et in infinitū ſicut nec caritas viatoris vnꝗ̃ poſſet augeri caritati cōprehēſoris nō obſtante ꝙ vtraqꝫ ſit finita ⁊ eiuſdē rationis. Et ꝙ caritas chriſti ſit ali

Joan.3. quo modo infinita. Probāt per illud Jo.3.qꝛ non eſt ei datus ſpiritus ad mēſurā gratia:ꝗ ſua nō eſt menſurata ſed infinita vt videtur.

2.opi. **¶ Alij ponunt** ꝙ ſimpliciter eſt īpoſſibile gratiā eſſe actu infinitā vel augeri poſſe in infinitū. Et dicunt vltra ꝙ gratia anime Chriſti finita eſt ſimpliciter: et tñ ſumma eſt pro tāto:quia nō poteſt eſſe aliqua maior vllo modo licet poſſit eſſe aliqua equalis.

¶ Qꝫ autē anima Chriſti ſit capax ſumme gratie Hoc probatur primo. Subiectū non determinans ſibi aliquē gradū alicuius accidētis ſibi cōuenientis poteſt illud accidēs recipere in quocūqꝫ gradu ꝗ̄tum eſt ex parte ſua. Patet per oppoſitū. Nam ideo aliquod ſubiectū non poteſt recipere aliquod accidēs in quocūqꝫ gradu vel qꝛ accidēs nō eſt conueniēs ſed diſcōueniens ſicut calor ipſi aque vel qꝛ ſub determinato gradu ſibi determinat ipſuꝫ ſicut aer caloreꝫ. Sed aīa eſt huiuſmodi reſpectu gratie Gratia eñ eſt accidens ſibi cōueniens ⁊ cum ſit in potētia neutra nullum graduꝫ ſibi determinat nec aliquis ſibi repugnat. Non enim eſt accidēs inexiſtens ex proprijs principijs anime vel voluntatis: ſed eſt accidēs ab extrinſeco:ꝗ ⁊c̄. ¶ Secunda ratio. Quando eſt aliqua proportio inter aliqua cōmunia eſt etiā inter quecūqꝫ habētia rationem illorum cōmunium. Vbicūqꝫ enim ſunt extrema ꝯmunia alicuius proportionis ibidem ⁊ alia proportio inuenitur inter illa ſicut inter agens ⁊ patiēs inter duplū ⁊ dimidium ⁊ huiuſmodi. Sed gratia in cōmuni ⁊ volūtas creata ī ꝯmuni ſunt ꝓportionata ad inuicē ſicut perfectum ⁊ perfectibile:ꝗ quecūqꝫ gratia ⁊ quecūqꝫ volūtas creata ſunt proportionate ad inuicē. Ita ꝙ quecūqꝫ gratia ⁊ ꝗ̄tumcūqꝫ recipi poteſt in qualibet voluntate vt videt̃:igitur in anima chriſti vel ſua voluntate poteſt recipi maxima gratia. Exemplum eſt ad hoc de ſuperficie ⁊ albedine qꝛ ſuperficies ꝗ̄tum eſt ex ſe ⁊ vnde ſuperficies poteſt recipere albedinē in quocunqꝫ gradu licet nō vnde ſuꝑficies talis corporis vel talis nature. ¶ Tertia ratio. Quādo duo receptiua comparātur ſm eandē rationē ad aliquā formā vnius rationis ſm quē gradū poteſt illa forma ineſſe vni ⁊ alteri vt patet. Sed equus ⁊ lapis ſm eandē rationē ſunt ſuſceptiua albedinis. Albedo poteſt in eſſe vtriqꝫ ſm equalem gradū. Sed omnes voluntates create cōparantur ad gratiam ſm vnā rationem receptiuā. Puta ſm ꝙ ſunt appetitus intellectuales creati in cōmuni non ſm ꝙ tales vel tales in ſpeciali:qꝛ tunc nō poſſet eis ineſſe gratia vnius rationis nec ſe habere in ratione excedētis ⁊ exceſſi in gratia:ꝗ cum voluntas angeli ſit capax ſumme gratie. Alioquin ſumma gratia creabilis nō eſſet receptibilis in ſubiecto. Videtur etiam ꝙ anima Chriſti. ꝙ xp̄s ſit capax ſūme gr̃e.

¶ Dicunt ergo ꝙ aliqua gratia qua non poteſt eſſe aliqua maior quia gratia nō poteſt creſcere in infinitum. Potuit cōferri anime Chriſti ⁊ de facto probabile eſt dicere ꝙ collata fuit ⁊ ſibi tñ licet aliquibus alijs:immo breuiter cuilibet voluntati create potuerit tanta gratia cōferri. Non eñ fuit decens ꝙ alij creature tanta gratia conferret̃ nec fuit hoc poſſibile ſm potentiam dei ordinatam licet ſm potentiam dei abſolutam. Summatio precedē. opi.

¶ Contra oēs iſtas opiniones habeo aliqua. Contra primam ꝗ̄tum ad primū dictum ſuum videtur michi falſa. Aīa enim Chriſti cū ſit ex ſuis naturalibus vel ſubſtantia ⁊ ratione ſua imperfectior ꝗ̄ angelus. Qđ patet ex ordine entium ⁊ quidditatum vniuerſi nō poteſt eſſe nobilior in entitate ꝗ̄ angelus ſicut patet. Nec valet ꝙ ex vnione habet illā nobilitatē:qꝛ illa vnio Ꝯ.1.opi.

nõ eſt niſi aliquis reſpectus accidẽtalis qui nõ poteſt eſſe ſibi ratio tãte nobilitatis patet. Nichil enim adquiritur abſolutum anime Chriſti intrinſecum formaliter ex iſta vnione. ¶ Preterea etiam anima Chriſti ꝗ̃tumcunqȝ vnita eſt eiuſdem rationis ſubſtantialis cum animabus aliorũ hominũ. Alioquin Chriſtus non fuiſſet vniuoce homo cum alijs hominibus ſed ſicut dictum eſt in ſcđo. Subſtãtia eiuſdeȝ rationis nõ ſuſcipit magis ⁊ minus nec in eodem nec in diuerſis. Cum ergo anime aliorũ nõ ſint nobiliores angelis nec etiam anima Chriſti. ¶ Preterea etiam quia ſpecies cuiuſlibet angeli eſt ſimpliciter nobilior ſpecie humana ergo quodlibet indiuiduum angelicuȝ ſimpliciter eſt nobilius qualibet natura humana: ⁊ per conſequens qualibet anima. Hoc patet ꝑ pſalmiſtã vbi dicit de xp̄o

Pſal.

Minuiſti eum paulominus ab angelis. Sicut exponit etiam apoſtolus de Chriſto ad hebreos. Et planum eſt ꝙ hoc ſint ſm naturam aſſumptaȝ que eſt ſimpliciter innobilior in ſua ſubſtantia ꝙ̃ angelica natura que facta eſt prope deum ſm Auguſtinũ. xi. de ciuitate dei. 7. ⁊ ſm Gregorium. 15. moralium.

Auguſt. et Greg.

¶ Contra aliud dictũ de capacitate ꝙ ipſa ampliatur ratione vnionis ad verbuȝ vel ꝑ vnũ habitum ſupernaturalem infuſum ſicut dicunt alij Patet falſum: q2 capacitas gratie in anima Chriſti nõ eſt niſi ſua voluntas gratie receptiua ⁊ planũ eſt ꝙ ſua voluntas per talẽ vnionẽ vel habitum nõ augetur. Item eadem eſt capacitas ad talem habitum ⁊ ad gratiam: ita ꝙ preſupponit totam capacitatem ſicut ⁊ gratia. ¶ Iterum etiaȝ iſtud dictũ deſtruit ſeipſum: q2 cum maior ſit capacitas naturalis angeli et angelus poſſit aſſumi a verbo ſicut anima Chriſti eſt aſſumpta vel habitus ſupernaturalis ſibi infundi de facto videtur ꝙ angelo poſſit conferri maior gratia ꝙ̃ anime xp̄i: quare ⁊c̃.

ꝯ ponentes grãm xp̄i infinitam.

¶ Contra primũ modum ponendi gratiã xp̄i infinitam ſcȝ īfinitã in actu intenſiue. Arguo. Capacitas aīe chriſti eſt ſimpliciter infinita: quia creata eſt finita ſm ſe ⁊ non augetur per aliquid ſuperueniẽs ⁊ concedis hoc. Sȝ impoſſibile eſt ꝙ capacitas perfectibilis finite ſit perfectio actu infinita: ꝗ ⁊c̃. ¶ Secundo ſic. Omnis ꝑfectionis habitualis poteſt eſſe aliquis actus ſibi adequatus vt videtur. Si igitur anima chriſti habet gratiam vel caritatem actu infinitam intenſiue ſequitur ꝙ poteſt habere actum vnicum intẽſiue infinitum ⁊ cum ipſa poſſit eſſe cauſatiua illius actus ſequitur ꝙ ſit voluntas infinita intenſiue in actu. ¶ Preterea inter perfectionem ⁊ perfectibile eſt ꝓportio. Sed finiti ad infinitũ nulla eſt proportio: igitur impoſſibile eſt voluntateȝ eſſe finitã ſicut oportet ponere ⁊ gratiam infinitam. ¶ Contra alium modum ponendi infinitatem pro tanto: quia licet ſit in ſe finita: tamen non poteſt attingi ab aliqua ꝗ̃tumcunqȝ augeretur in infinitũ. Primo ſic. Impoſſibile eſt procedere in infinitum ſm partes eiuſdem ꝗ̃titatis attingendum aliquid finitum. Sed caritas vel gratia in alijs poſſet augeri ſecundũ partes eiuſdem ꝗ̃titatis: igitur aliquãdo attingeret gratiã Chriſti ſi eſſet finita. ¶ Preterea ſicut in perfectionibus alterius rationis nũꝗ̃ poneretur proceſſus in infinitũ niſi reſpectu alicuius infiniti vt in creaturis reſpectu dei. Ita in partibus eiuſdem rationis ⁊ ꝗ̃titatis vel ſecundũ eas nunꝗ̃ ponendus eſt proceſſus in infinitum niſi reſpectu infiniti vt videtur. ¶ Preterea. Quantum eſt dare de potentia in tali proceſſu tantum eſt dare in actu: ⁊ ſic infinitum in actu: ꝗ aliquid excedens non ſolum attingens.

¶ Contra vltimaȝ opinionez ꝯ. 2. opi.

videtur michi primo ꝙ gratia in ſeipſa poteſt augeri in infinitum ⁊ eſſe actu infinita. Non tamẽ in aliquo ſubiecto ⁊ hoc probaui in primo de caritate que eſt idem cum gratia ſecundum me. Dico tamen ꝙ in aliquo ſubiecto nõ poteſt eſſe infinita intenſiue ſicut etiam dictum eſt ibideȝ. Et ideo dico ꝙ anima Chriſti cum ſit finite capacitatis non eſt capax ſumme gratie poſſibilis fieri vel creari abſolute loquendo. Sed bene dico ꝙ eſt capax ſumme gratie poſſibilis ineſſe alicui ſubiecto vel voluntati create ⁊ ꝗ̃tum ad hoc concludunt rationes illius opinionis ⁊ nõ cõcludũt de gratia īfinita ſicut patet per ſingulas diſcurrendo.

¶ Dico igitur aliter ꝗ̃tuȝ ad peculiaris opi. doc.

iſtum articulum ꝙ ſumma gratia poſſibilis ineſſe alicui ſubiecto potuit cõferri ⁊ collata eſt de facto voluntati vel anime Chriſti. Nã ipſa anima Chriſti capax eſt ex natura ſua tante gratie eo ipſo ꝙ eſt nature intellectualis ⁊ eſſe capax gratie ſibi ⁊ alijs conuenit per iſtam rationem cõmunem ſicut dictũ eſt alias. ¶ Dico ſecũdo ꝙ ſumma gratia poſſibilis in ſe non potuit cõmunicari nec dari anime xp̄i nec alicui creature vnice demõſtrate quia talis poteſt eſſe infinita in actu intẽſiue ⁊ ſubiectum aliqđ vel voluntas creata non poteſt eſſe infinita: ⁊ ideo non eſt tãte gratie receptiua nec eſt ſibi proportionata. ¶ Tertio dico ꝙ de facto ſumma gratia poſſibilis ineſſe ſubiecto ꝯmunicata eſt ⁊ data anime Chriſti: ita ꝙ īpoſſibile eſt ⁊ implicat cõtradictionẽ ꝙ poſſit eſſe maior vel perfectior ī creatura. Et ꝙ ita ſit patet. Tum quia hoc decuit ꝙ ſcilicet vnigenitus dei haberet ſummam gratiam. Tum quia etiam hoc dicit Magiſter in litera. Et confirmat̃ per Jo. euãgeliſtam. Vidimus inquit gloriam eius quaſi vnigeniti a patre plenum gratie ⁊ veritatis. Joan. 1.

Et Jo. 3. Datus eſt ei ſpiritus non ad menſuram Joan. 3.

id eſt ꝗ̃tuȝ potuit perfectius dari. ¶ Dico vltimo ꝙ nõ eſt ſibi data gratia infinita ſed finita ⁊ ꝙ nullum inconueniens eſt ꝙ alicui alteri poſſit etiã tanta dari ſiue anime alteri aſſumpte ſicut poſſet aſſumi ſiue etiam non aſſumpte. Tamen congruũ fuit ꝙ nulli alteri tanta conferretur gratia ſicut chriſto tanꝗ̃ dei filio vnigenito. Unde dico nulla creatura alia ab anima chriſti habet tantam gratiam.

¶ Contra hoc tamen ſunt alique inſtantie. Inſtãtie ꝯ dicta aucto.

¶ Prima eſt iſta. Si angelus capax eſt tante gratie ꝗ̃te etiam anima Chriſti ⁊ ſimiliter quelibet aīa ⁊ creatura beatificabilis ſequitur ꝙ nulla creatura eſt beata niſi habeat tantã gratiã. Probatio: q2 alioquin capacitas creature beatificabilis nõ eſt repleta nec terminata q2 nõdũ hȝ ſuã ꝑfectionẽ ſuꝑmã ſibi poſſibilẽ ⁊ cõuenientẽ. Sed planũ eſt ꝙ multe ſũt creature beate ꝑter aīaȝ xp̄i igit̃ multe ſunt gratie ⁊ glorie tãte quanta eſt ſua. ¶ Secũdo ſic. Aliqua creatura nõ beatificat̃ niſi ꝑfecte quietet̃ ī fine ſicut ſi graue eẽt beatificabile

non beatificaretur niſi perfecte quietaretur in centro. Sed hoc non poteſt eſſe ſine ſumma gratia et et gloria: ergo ⁊c. ¶ Tertio ſic. Suprema creatura beatificabilis nõ eſt facta nec creata quia cõuenit procedere ſurſum in infinitum in perfectionibus creaturarum ſicut dictũ eſt in primo. Sed gratia ⁊ creatura rationalis vel intellectualis ſibi mutuo correſpondẽt ⁊ proportionãtur ſicut perfectio ⁊ perfectibile: igit̃ ſumma gratia nõ eſt facta etiã loquendo de gratia finita poſſibili ineſſe ſubiecto. ¶ Quarto quia angelus poteſt velle recte habere tã tam gratiã ꝙ̃te eſt capax conformiter volẽdo actu elicito ad appetitum naturalẽ reſpectu gratie Sed

August. ſm Auguſt. 13. de trinitate. Beatus eſt qui habet quicquid vult et nichil male vult: ſ angelus beatꝰ habet tantam gratiam quãte eſt capax ⁊ ſic equalẽ gratiam cum anima chriſti.

Solutio inſtã. precedẽn.

¶ Ad primũ iſtorum dico ꝙ angelus et alie creature beate non habent tantam gratiam ſicut anima Chriſti ⁊ dico ꝙ capacitates earum quietantur ⁊ terminãtur et replentur ſed nõ ita perfecte ſicut aĩa chriſti. Potentia eñ vel capacitas gratie receptiua licet ſit naturalis per comparationẽ ad talem vel talem gradũ gratie ⁊ ſufficit ſibi quilibet gradus ſicut etiã ſuperficies eſt in potentia neutra ad tantũ vel tantũ gradum albedinis nec determinat ſibi tantũ gradum ſicut ignis determinat ſibi tantũ gradum caloris. ¶ Ad ſcd̃m dico per idem. Non oportet ꝙ creatura ad hoc ꝙ beatificet̃ ſumme ⁊ perfectiſſime quietetur ſed ſufficit ꝙ ſic quietetur ꝙ in nullo inquietetur ⁊ dico ꝙ hoc ſtat cũ minori gratia vel maiori ratione ꝓdicta in ſolutione precedẽti. ¶ Ad tertium patet ꝙ non eſt exemplum ad propoſitum de graui qđ determinat ſibi certum terminũ ⁊ locũ in vniuerſo. Puta centrum ⁊ ita non poteſt perfecte quietari niſi in centro. Non ſic autẽ de ſumma gratia ĩ propoſito. Vel dic ꝙ ſicut lapis nõ quietatur perfecte ſeu vltimate niſi in centro ita nec creatura beatificabilis niſi in deo qui eſt quaſi centrum omnium ſpirituum in quem tendunt ⁊ in quo quietantur ⁊ in hoc eſt ſimile. ¶ Ad quartum dico ꝙ angelus nõ poteſt recte velle actu elicito maiorem gratiam vel gloriam ꝙ̃ habeat et ꝙ̃ deus velit ipſum habere: tunc enim voluntas ſua difformis eſſet diuine voluntati. Eſt igitur beatus quia gloriam quã vult habere ⁊ bene vel ⁊ rite ipſaꝫ habet ⁊ ita licet ſit capax maioris: non tñ rite põt velle habere maiorem ꝙ̃ habeat ipſam non habet ex natura ſed ex meritis. Tu dicis appetitus naturalis eſt reſpectꝰ quia eſt a deo. Dico ꝙ licet appetitꝰ ſit naturalis ad gratiam vel gloriam tñ neuter eſt ad tantũ vel tantum gradum ⁊ ita ſimpliciter ⁊ abſolute nõ eſt ad ſummũ gradum ⁊ dato ꝙ ad ſummum gradum tamen non oportet ꝙ voluntas actu elicito poſſit rite ſequi ipſum: quia ſubeſt legi diuine que non vult ipſam appetere ſummã gloriaꝫ ſed ſm merita ⁊ beneplacitum diuine voluntatis.

Nota de appetitu electiuo.

¶ Nota hic ꝙ appetitus electiuus ſequens naturalem nõ ſemper eſt reſpectus Nã aliquãdo deus vult ipſum eſſe difformẽ a naturali appetitu ſicut patet: quia deus voluit martires eligere mori in penis martiriorum ⁊ tñ appetitus naturalis appetebat contrarium ⁊ refugiebat illud. Sic in propoſito ſuo modo poteſt dici ꝙ non oportet appetitum beatitudinis electiuum conformari appetitui naturali: immo ſi conformaretur in alijs a chriſto nõ eſſet reſpectus ſuppoſito ꝙ appetitus naturalis feratur ĩ quolibet ad perfectiſſimũ gradũ beatitudinis poſſibilẽ haberi ab ipſo. Hec de ſecundo articulo.

¶ Quãtum ad tertium articulum. An ſcilicet anime Chriſti poſſit conuenire ſumma fruitio ſiue ſumma gratia nichil dico: quia dicam de hoc infra in ſequenti diſtinctione vbi loquar de viſione an ad ipſaꝫ ſit neceſſarius habitus aliquis ⁊ eſt idem de fruitione.

¶ De quarto igitur articulo An ſcilicet chriſto conueniat gratia capitis. Dico ꝙ ſic. Chriſtus enim eſt caput eccleſie ſm apoſtolũ ad Coloceñſes. 1. ⁊ ſm Auguſtinũ ſuper Jo. Eſt enim caput eccleſie uſqꝫ mẽbra eius mediator dei ⁊ hominũ homo chriſtus ieſus. Et hoc patet ſi attẽdamus aliquas proprietates capitis. ¶ Prima eſt ꝙ caput ceteris membris eminet: ⁊ eſt dignius Sic etiam Chriſtus mẽbris eccleſie preeminet ſm gratiam ⁊ gloriam etiã angelis. ¶ Secunda conditio eſt ꝙ eſt eiuſdem nature cum membris: et ſic etiam Chriſtus eſt eiuſdem nature cũ alijs hominibus qui ſunt mẽbra eius vel corporis eius quod eſt eccleſia. ¶ Tertia conditio eſt ꝙ in capite ſunt omnes ſenſus cognitionis ⁊ ſic etiam in Chriſto eſt omnis ſenſus cognitiõis ⁊ veritatis qua eſt plenꝰ ¶ Quarta conditio eſt ꝙ a capite diriuantur ſenſus ⁊ motus in membra ⁊ fluunt a capite: quia ſm medicos omnes nerui radicantur in capite ⁊ exinde ad membra. Et ſic dico ꝙ a Chriſto capite diriuantur ſenſus ⁊ motus in membra corporis eccleſie ſenſus inq̃ꝫ fidei ⁊ motus caritatiue dilectionis et hec precipue ſibi conuenit ratione qua deus. ¶ Quinta conditio eſt ꝙ caput dirigit alia membra ⁊ regit in ſuos fines ⁊ in ſuas operatiões. Sic etiam Chriſtus homines qui ſunt mẽbra corporis equat. chriſtus ergo caput eſt ⁊ habet gratiam habitualem ſummã que eſt gratia capitis que quidẽ non eſt eadem cũ gratia vnionis vel cũ vnione ipſa nature humane ad verbum in ipſo ſicut nec abſolutũ ⁊ reſpectus: ſed bene cõcurrunt in ipſo iſte due gratie. Sic etiam ꝙ gratia vnionis prior eſt ſm rationẽ ſicut dictũ eſt ſupra. Hec de quarto articulo.

ꝙ xpo cõuenit grã capitis.

ad Co. 1.

Auguſt.

ꝓprietates capitis.

ad rõnes princi.

¶ Ad primuꝫ principale dico ꝙ Chriſtus ſm ꝙ deus nõ indiguit illa gratia habituali ſed bene ſecundum ꝙ homo ſicut probatuꝫ eſt ſupra. ¶ Ad ſecunduꝫ dico ꝙ habet ſummam gratiã et habuit ab inſtanti ſue conceptionis. Unde in illa non proficiebat niſi apparenter ſecunduꝫ oſtenſionem exteriorem ad homines. Tu dicis anima Chriſti non fuit ſummum gratificabile. Dico ꝙ verum eſt tamen fuit ſumme gratificabilis ſicut oſtenſum eſt ſupra. ¶ Ad tertium dico ꝙ illa propoſitio eſt falſa. Non enim eſt incõueniens ꝙ chriſtus ſecundum ꝙ deus gratificet ſeipſum inq̃ꝫtum homo.

¶ Diſtinctionis Decimequarte.
Queſtio Prima.

CIrca diſtinctionē̃z
Decimāquartam quero ꝓmo
vtrum in anima chriſti neceſ-
ſe ſit ponere aliquēz habitum
vel ſpeciem aliquā neceſſariā
ad actū viſionis beatifice vel
ad videndū verbū. ¶ Videt
ꝙ ſic de habitu qui eſt lumen
glorie. Sicut ſe habet lumē naturale vel ſenſibile
ad intellectionē naturalem vel ad viſionē ſenſibilē
ſic lumen ſupnaturale ad intellectionē ſupernatu-
ralem. Sed illud lumē eſt neceſſariū in vtroq;. Nā
ad intellectionē naturalem eſt neceſſarium lumen
intellectus agentis qui eſt habitus vt lumen. 3. de
3. de aīa. anima. Et ad actionē vel viſionē ſenſus neceſſariū
eſt lumē ſenſibile: ergo cum viſio beata verbi ſit intel-
lectio quedā ſupernaturalis videt ꝙ ſit neceſſariū
lumen glorie ſupnaturale ad ipſam. ¶ Scđo vide
tur hoc idem de ſpecie. Nam ſimile ſimili cognoſci
tur. Oportet eñ ſimilitudinez obiecti prius eſſe et
recipi in potētia ꝗ̃ cognoſcatur obiectū. Sed non
videt aliquid ſimile verbo niſi ſpecies ipſius: ergo ⁊c.
¶ Tertio ſic. Pari ratione requirunt iſta in intel
lectu ſicut habitus caritatis in voluntate ad actuz
fruitionis. Sed alte eſt neceſſarius ad actum frui-
tionis alioquin non maneret in patria cōtra apl'm
1. ad Co- prima ad Corin. 13. Caritas nunꝗ̃ excidit: ergo ⁊c.
rin. 12. ¶ Contra Potētia immediate eſt ⁊ ordi-
natur ad actum non ad aliquid
aliud vt videtur. Cum ergo viſio verbi ſit actus in
tellectus immediate eſt in potētia ad ipſaz viſionē
nō autez ad habitū vel ſpeciem: ideo nō neceſſario
mediat aliquis habitus vel ſpecies ad ipſam.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo inquiram de queſtione ꝓpoſita ꝗ̃tū ad
viſionem intellectus. ¶ Scđo ꝗ̃tum ad fruitionē
voluntatis. ¶ Tertio inquiram vtrū anima chri-
ſti habeat in ſe perfectiſſimam fruitionem et viſio-
nem. ¶ Ultimo ad rationes.

cōis opi. ¶ Quantum ad primum eſt
opinio cōmunis de lumine glorie habituali infor-
māte intellectū ꝙ ipſum eſt abſolute loquendo ne-
ceſſariū in intellectu anime xpi ⁊ in qualibet crea-
rōnes hu tura beata ad actū viſionis ꝗ̃bi vel dei. Ita ꝙ etiā
ius opi. virtute diuina nō poteſt aliter fieri. ¶ Ad hoc ad
ducūtur rationes. Prima eſt iſta. Non eſt minꝰ ne
ceſſariū lumen glorie in patria ad actū viſionis ꝗ̃
lumen fidei in via ad actū credēdi vt videtur. Sed
iſtud eſt neceſſarium abſolute de credibilibus ad ꝗ̃
non poteſt attingere lumē naturale vel rationis na
turalis: ergo ⁊ illud multo fortius. ¶ Secunda ra
tio. Omnis veritas manifeſtat ⁊ videtur in aliquo
lumine: qr omne qđ manifeſtatur a lumine manife-
ſtatur ſm apoſtolum. Sed vidēdo deū diuina veri
tas manifeſtatur: igitur in quodā lumine. Sed non
in lumine naturali intellectus: qr obiectū tale ⁊ ta
lis actus eſt ſibi improportionatus: ergo in lumine ſu
pernaturali glorie infuſo vt videt. ¶ Tertia ratio
Si intellectus non indiget lumine ſupnaturali ſi-
bi infuſo ad actū beate viſionis ſequit ꝙ ex puris
naturalibꝰ ſuis eſt beatificabilis. Sed hoc eſt fal-
ſum: ergo ⁊c. ¶ Quarto. Intellectꝰ creatus. Aut ſo
lum eſt paſſiuus reſpectu viſionis. Aut cū hoc eſt
actiuus. Si eſt paſſiuus ⁊ actus actiuorū non ſunt
niſi in patiente diſpoſito. Videt ꝙ actus beate vi-
ſionis nō ſit i ipſo niſi diſpoſito. Sed iſta diſpoſitio
videt lumen habituale ipſius glorie: ergo ⁊c. Si autē
ſit actiuus tūc cuz nichil agat niſi prius reducatur
ad actū primū. Sequitur ꝙ intellectus cū ſit mere
in potētia ſm prius reducitur neceſſario ad actum
primū huius luminis ꝗ̃ talē actum efficiat vel eli-
ciat: ergo ⁊c. ¶ Confirmat per pſalmiſtā. In lumine Pſalmi.
inquit tuo ſcz glorie videbimꝰ lumē qđ es ipſe ſup
ple. Imaginātur ergo iſti ꝙ abſolute loquēdo ne-
ceſſarium eſt tale lumen creatū inherēs intellectui
ad actū viſionis beate. Nec poteſt ſuppleri tale lu-
mē per lumen increatū qđ eſt deus. Non eñ poteſt
eſſe forma alicuius intellectus nec per conſequens
diſpoſitio nec ratio agendi ſicut ponitur de iſto lu-
mine ⁊ eſt ponēdum vt videtur. de ſpecie

¶ De ſpecie vero eſt opinio aliquorū: opi. rara.
licet paucorū ꝙ ne-
ceſſaria eſt aliqua ſpēs creata in intellectū ad actū
vidēdi verbū. Et hoc probāt primo ſic. Potentia
indeterminata circa oē ens neceſſario determinat ꝑ
aliqđ ad determinate cognoſcēdi hoc ens ⁊ non il
lud ⁊ anteꝗ̃ cognoſcat hoc videt eſſe neceſſarium
quia non eſt in potētia proxima ad determinate co
gnoſcendum hoc ens niſi prius determinetur ſicut
nec materia ad aliquam formam niſi determinetur
per aliquas diſpoſitiones ad ipſam. Sed intellectꝰ
creatus ex ſe eſt indeterminatus circa totū ens: igi
tur nō pōt determinate videre deū niſi ad hoc de-
terminetur. Sed nō videtur determinari ad hoc ni
ſi per aliquam ſimilitudinē ipſius dei: ergo ⁊c. ¶ Se-
cūdo ſic. Impoſſibile eſt ꝙ infinitū ⁊ improportio
natū potentie finite ſibi ꝓportionabiliter preſente
tur niſi per aliquid finitū: qr non per ſeipſum cū ſit
improportionabile ſibi. Sed deus eſt infinitus et
intellectui creato improportionatus: igit neceſſa-
rium eſt ꝙ ſibi ad actū viſionis per aliquid finituz
preſentetur. Sz hoc nō videtur niſi aliqua ſpecies
vel ſimilitudo repreſentatiua: ergo ⁊c. ¶ Tertio ſic.
Si ad actum viſionis diuine nō requiritur illa ſpe
cies impreſſa ſed ſufficit diuini obiecti ꝑ̃ſentia cuz
deus ita ſit preſens intellectui viatoris ſicut etiam
intellectui cōprehenſoris ſequitur ꝙ viator ita po
terit elicere vel recipere actū viſionis beate ſicut
cōprehenſor. Sed hoc eſt falſum: ergo ⁊c. ¶ Quarto
ſic. Magis videt neceſſaria ſimilitudo obiecti ad
intellectionē ꝗ̃ aliquid aliud qđ non eſt ſimilitudo
expreſſiua obiecti ⁊ tñ eſt neceſſarium ad viſionē: ergo
et ſpecies magꝫ. Nec obſtat preſentia obiecti ſicut
nec in ſenſu viſus obſtat quin ponat ibi ſpecies ne
ceſſaria ad actū videndi. Nec etiā obſtat ꝙ noticia
illa eſt intuitiua ſicut nec in ꝓpoſito de viſione cor
porali licet fiat per ſpeciem. ¶ Confirmat ꝑ Ari Pho. 3.
ſtotelē. 3. de anima vbi reprobat illos qui ponebāt de anima
animam realiter cōponi ex omnibus ad hoc vt co-
gnoſceret vel intelligeret omnia. Non eſt eñ hoc
neceſſarium ſm philoſophū quia licet ſimile ſimili
cognoſcatur habetur tamen ſimilitudo rei in ani-
ma ſufficienter abſqꝫ hoc ꝙ componatur ex ipſa ꝑ̃
terea ſpecies ipſa. Unde lapis non eſt in anima ſꝫ
ſpecies lapidis. Et ibidez dicit ꝙ anima eſt locus
ſpecierum.

opi. auct. ¶ Neutram iſtarū opinionū teneo. Dico enim ꝙ in intellectu nullus eſt habit⁹ neceſſari⁹ nec aliqua ſpēs ad actū diuine viſionis. Sed ſimplr̄ ⁊ abſolute loquēdo pōt eē talis viſio in ītellectu ſine oī habitu vel ſpē vt videtur. ¶ Probo igitur hoc primo de habitu ſic. Ois forma abſoluta diſtincta eſſentialiter ab alia nō includēs ipſam pōt poni ⁊ eſſe in re ſine illa: qꝛ nō implicat contradictionē. Sed viſio beatifica eſt forma talis abſoluta diſtincta a lumine vel habitu quocūqꝫ ſicut actus diſtinguit̄ ab habitu: ergo poteſt eſſe ⁊ ſtare in intellectu ſine illo. Et concludit hoc argumentū etiā de ſpecie. ¶ Secundo ſic. Si habitus aliquis preuius requirit̄ ad actū viſionis neceſſario. Aut hoc eſt ad eleuandū potētiā. Aut ad diſponēdum potētiam tanq̄ ratio receptiui vel recipiēdi vel ſicut ratio facilitatis. Aut ad eliciēdū actū ⁊ concauſandū ipſi potētie vel ſaltem ſicut ratio elicitiua actus talis. Sed nō primo modo quia ita eſt propria. Potētia infima ⁊ in infinitū diſtās a deo cū tali habitu. Sicut etiā ſine tali habitu vt patet. Nec propter ſcdm̄ qꝛ habitus nō poteſt eſſe ratio recipiendi actū ſicut ſupficies ponit̄ in corpore ratio recipiēdi albedinē. Tum qꝛ tunc habitus eſſet potētia per ſe intellectiua qꝛ receptiua intellectionis. Tum qꝛ tūc ſi habitus talis eſſet ſeparat⁹ ab intellectu adhuc poſſet recipere talē actum ⁊ ita eſſe beatus ſicut ſuperficies ſeparata poſſet eſſe alba. Tum qꝛ intellectus nō eſſet per ſeipſum beatificabilis nec primo. Sed habitus primo ⁊ intellectus per ipſum. Tum quia etiam videtur de alijs habitibus ⁊ actibus ꝙ primus actus qui eſt eiuſdē rationis cū poſteriore recipit̄ immediate in potentia nō mediāte habitu qꝛ nondū eſt habitus: ergo ſimiliter alius actus cū ſit eiuſdem rationis. Igit̄ habitus nō eſt ratio recipiēdi talē actum nec ratio facilitandi qꝛ in intellectu nō eſt difficultas vel indiſpoſitio aliqua. Similiter etiam tunc habet̄ propoſitū: qꝛ ſine tali habitu poſſet ītellectus licet nō ita faciliter. Nec tertio modo neceſſario requiritur habitus tanq̄ ratio agēdi vel coagens effectiue ad talem actū. Nam cum quicquid deus poſſit immediate facere per ſeipſum quicquid agit mediāte cauſa effectiua ſcd'a deus ſine tali habitu poteſt cauſare viſionē vt videt̄. Dato adhuc ꝙ eſſet ratio eliciēdi vel etiā agens partiale reſpectu talis actus qđ tamen nō concedo: quare ⁊c̄. ¶ Tertia ratio. Maiorem cōnexionē habet actus intuitiue noticie cū obiecto ſuo primo q̄ actus diuine viſionis cū aliquo lumine vel habitu tali. Sed ſicut dixi in primo ⁊ probaui aliqua noticia intuitiua poteſt eſſe nō exiſtēte ſubiecto. ergo ſimiliter viſio diuina ſine lumine vl' habitu tali. ¶ Quarta ratio. Poſitis cauſis p ſe totalibus alicuius effectus pōt poni talis effectus ſine quocūqꝫ alio vt videt̄: qꝛ ab aliquo alio non dependet effectus eſſentialiter. Nō eñ per accidēs dependet ab aliquo eſſentialiter ⁊ neceſſario. Sed p ſe cauſe totales vel ſufficientes ad actū diuine viſionis eſt potētia ⁊ obiectū ſeu diuina voluntas quia obiectū in ratione obiecti nichil cauſat. Tunc eñ naturaliter ⁊ neceſſario cauſaret. Habitus autem nō eſt per ſe cauſa. Patet: qꝛ nec materialis vel receptiua ſicut probatū eſt ſupra. nec formalis patet qꝛ viſio eſt forma ſimplex. Nec finalis: immo magis econuerſo: qꝛ habitus magis ꝓpter actū q̄ econuerſo. Nec effectiua: qꝛ tūc eſſet cauſa vel q̄tū ad ſubſtantiā actus vel q̄tum ad aliquē modū vel gradū actus intrinſecū. Non q̄tum ad ſubſtātiam actus qꝛ actus viſionis ⁊ fruitionis beatifice eſt ſimpliciter ſupernaturalis multo fortius q̄ talis habitus et habetur p creationē nec ad aliquē gradū eiuſdē rationis pari ratione. Tunc eñ videret̄ eſſe potentia intellectiua ⁊ hoc ſi potētia intellectiua ſit actiua ſui actus niſi diceret̄ ꝙ nō: qꝛ nō eſſet receptiu⁹ talis actus ſicut calor ſeparat⁹ calefaceret ſm̄ Auicen. 6. meta. ⁊ Cōmentatorē. 3. de aīa. Nec q̄tum ad modū actus: qꝛ nō eſt dare talē modū ⁊ ꝓterea tūc tota ſubſtātia actus viſionis eſſet ab alio q̄ ab habitu. Et dato ꝙ habitus eſſet cauſa effectiua talis actus adhuc ſua efficientia poſſet ſuppleri per virtutē diuinam: ⁊ per ꝯñs ipſe actus poſſet eſſe ſine tali habitu vt videtur: quare ⁊c̄. Auicē. ⁊ cōmēta.

¶ Dico igitur ꝙ abſolute loquēdo nō requirit̄ neceſſario aliq̄s habitus ad actū viſionis beate ⁊ oēs iſte rōnes adducte poſſunt adduci etiā de ſpecie: tñ adduco vnā ſpecialē quā tetigi in primo prima queſtione et eſt iſta ⁊ probat ꝙ nō ſolū ſpecies nō ſit neceſſaria ſed etiā ꝙ ſit īpoſſibilis cōcurrere ad actū viſionis diuine. Omnis noticia intellectiua p ſpeciem eſt mediata ſaltē repreſentatiua mediatione vt patet: qꝛ ſpecies ipſa repreſentatiuū quoddā eſt. Sed īpoſſibile eſt ꝙ viſio diuina ſit mediata: qꝛ eſt noticia intuitiua cui repugnat hoc ſicut ſibi repugnat eē noticiā abſtractiuā. Per hoc eñ diſtingūtur iſte noticie ſicut dictū eſt ibi ꝙ noticia abſtractiua eſt mediata ſed intuitiua immediata eo modo quo dictū eſt ibi: ergo impoſſibile eſt ꝙ viſio dei beatifica ſit per ſpeciē vt videt̄. ¶ Scd'a ratio. Oīs noticia que fit p ſpeciem repreſentatiuā obiecti q̄tum eſt ex ſe nō concernit eſſentiā vel preſentiam obiecti p̄ſentia reali: ſed tñ in repreſentatiuo. Patet de noticia noſtra abſtractiua quā habemus ⁊ in intellectu et in fantaſia. Sed viſio beatifica eſt noticia cōcernens neceſſario q̄tum eſt ex ſe: ⁊ vt beatifica eſt p̄ſentiam realem obiecti beatifici et exiſtentiam ei⁹ quia impoſſibile eſt ⁊ implicat contradictionem ꝙ aliquis beatificetur in aliquo abſente vel non exiſtente: ergo non eſt per ſpeciem aliquam repreſentatiuam. ¶ Tertia ratio. Si obiectum diuinū beatificum eſſet preſens per ſpeciem intellectui beato Sequeretur ꝙ non beatificaret per ſeipſum ſed p ſpeciem vel mediante ſpecie. Sed hoc eſt falſum. Nam ſicut ītellectus immediate beatificabilis eſt per ſeipſum ita ⁊ deus preſens eſt per ſeipſum ad beatificandum in ratione obiecti: ⁊ per conſequēs immediate non autem in aliquo medio repreſentatiuo vt videtur. ¶ Quarta ratio verbum eſt ratio intelligendi alia beatifice ſine aliqua ſpecie media ergo multo fortius eſt ratio intelligendi ſeipſum beatifice ſine aliqua media ſpecie. ¶ Dico igitur ꝙ impoſſibile eſt ꝙ ſpecies concurrat ad actum viſionis diuine. Sed immediate videtur deus ſicuti eſt ⁊ aſſimilatur ſibi intellectus non per aliquā ſpeciem: ſed per actum ipſum beatificum qui eſt multo perfectior et expreſſior ſimilitudo q̄ quecunqꝫ ſpecies poneretur: ⁊ ita debet exponi illud canonice. Jo. Similes inquit ei erimus ⁊ videbimus eū ſicuti eſt ꝓpter qđ apls. 1. ad Cho. Videmus nunc per ſpeculum in enigmate tūc autē facie ad faciē. reſolutio doctoris

¶ Contra ſpeciē tamē arguunt aliqui minus bene: ſed dimitto nō gratia breuitatis.

Finalis cōcluſio auctoris

¶ **Sic ergo** quātum ad p̄ſentē articulū dico ꝙ nō eſt neceſſariū ponere in aīa xp̄i lumē glorie. ¶ Secūdo dico ꝙ poteſt concedi ibi eſſe lumē glorie habitus quidā ad decentiam et ornatum ipſius aīe. Sed puto ꝙ nichil facit ad actum. ¶ Tertio dico de ſpecie ꝙ nō ſolum nō requiritur ad actū viſionis beatifice. Sꝫ impoſſibile eſt ꝙ ponatur.

Ad motiua aliorū de habitu ⁊ lumine.

¶ **Ad primum** aliorꝫ de habitu vel lumine dico ꝙ habitus fidei nō eſt abſolute loquēdo neceſſarius ad actum fidei vel ad actum credendi. Sed abſolute loquendo poſſet eſſe a deo talis actus et oīs certitudo ſe tenens ex parte eius ſine habitu tali quomō autē ſit neceſſarius talis habitus ⁊ ad quid modo eſt relinquēduꝫ ¶ Ad ſcōm dico ꝙ veritas diuina manifeſtaꝫ aīe beate in lumine quod eſt deus ex parte obiecti ⁊ in lumine naturali ꝓprio ex parte potentie ⁊ nō eſt neceſſarium aliqd aliud. ¶ Quādo dicis ꝙ nō quia tale obiectū eſt improportionatū lumini naturali. Dico ꝙ nō eſt ſimplr improportionatū ſic ꝙ in tali lumine ex parte potentie nō poſſit videri: ſed bene verum eſt ꝙ tale lumen nō ſufficit ad talem actū niſi operante deo ⁊ influēte ſpecialr ad ipm aliter ꝙ̄ operet cōiter in rebus. ¶ Ad tertiū per idem dici poteſt ꝙ intellectus in rōne paſſiui et receptiui eſt beatificabilis ex ſeipſo ⁊ per ſeipſum ⁊ etiā in rōe actiui ſi aliqd agat ad talē actum ſufficiat ſine ſpeciali motione ⁊ influētia diuina ⁊ ita non ex puris naturalibus. ¶ Ad quartū dico ꝙ ſi intellectus ſit pure paſſiuus reſpectu beate viſionis lumē non eſt neceſſariū: qꝛ nō eſt diſpoſitio ad actū illū qua rōne enī eſſet diſpoſitio ad actū ſupnaturalē eadē rōne ad ipſum eſſet ponēda vna alia diſpoſitio ⁊ ſic in infinitū: ⁊ ideo dico ꝙ ſicut intellectus immediate ſeipſo diſpoſitus eſt ad habitū ita ⁊ ad actum. Si aūt ſit actiuus adhuc nō eſt neceſſarius habitus ſicut probatū eſt ſupra. Nec oportet intellectum reduci ad ipſuꝫ ſicut ad actū primū q̄ ſit ſibi ratio agendi vel opandi ſicut imaginātur etiā aliq̄ de ſpecie et lumine. Sed intellectus ex ſe hꝫ actiuitatē ſuā nō per habitū vel ſpeciē nec eſt pura potētia paſſiua ſm ſe ſicut dicunt. Tunc enī quocūq ſuperueniente nunꝙ̄ eſſet actiuus ſicut materia nunꝙ̄ eſt actiua quacūqꝫ forma ſuperueniēte. Bene verū eſt tamē ꝙ intellectus paſſiuus eſt ⁊ receptiuus cuiuſlibet intellectionis nec aliquā ſibi determinat ⁊ in hoc cōuenit cū materia: ſed nō ꝙ̄tū ad multa alia ſi ponatur actiuus. ¶ Si dicas ꝙ ad perfectionē actuū in nobis requirunꝫ ⁊ habitus tā intellectuales ꝙ̄ morales. Dico ꝙ nō puto ꝙ aliquis habitus ſit neceſſarius ad aliquē actum eliciēdum vel habendum. Sed quicūqꝫ actus habeꝫ cū habitu poſſet haberi abſolute loquēdo ſine habitu tn̄ ex actibus generanꝫ in nobis. Et eſt maior neceſſitas de habitu ꝙ̄ in viſiōe. Nam nō ſemper ſunt actus ſtātes: ſed tranſeūt ⁊ eſſe deſinūt ⁊ ita oportet ⁊ eſt neceſſariū aliquomō manere aliqd in mēte quo intellectus vel mens vel appetitus inclinetur ad faciliter moueri in actū aīs circa obiectuꝫ alioquin nō maneret talis habitus. Homo qui multa ſciuit et ſtuduit quādo dormiret eſſet ita ignorans ſicut ille qui nunꝙ̄ ſtuduit vel vnus puer quod nō eſt verum. Actus aūt ille beatificus ſemper manet ⁊ ſtās eſt: ⁊ ideo non eſt tanta neceſſitas ꝙ ipſum cōcomitetur habitus ſicut in iſtis.

Ad rōnes aliorū de ſpecie.

¶ **Ad primum** pro ſpecie dico ꝙ intellectus licet ex ſe ſit inde terminatus ad intellectionē cuiuſcunqꝫ obiecti tn̄ immediate pōt ad quālibet datā determinari ſicut etiā ad ſpeciē cuiuſlibet obiecti pōt immediate determinari. Alioquin eſſet proceſſus in infinituꝫ et oportet te dicere. ¶ Ad ſcōm dico ꝙ infinitū obiectum poteſt proportionari ſm illā proportionem que debet eſſe inter obiectum ⁊ potētiam ad potētiam finitā immediate nō per aliquid mediū ⁊ immediate cognoſci ſicut etiā immediate ſecūdum te proportionaretur ſpeciei in ratione obiecti repreſentati: ita dico ꝙ in ratione obiecti cogniti nō tamen poteſt immediate ꝓportionari alicui finito ꝓportione cōmenſurationis vel adequationis vnio etiā nec mediate aliquo finito ſicut ptꝫ. Preterea diceretur ꝙ per actū ꝓportionatum potentie ſicut tu ponis ꝙ per ſpeciē. ¶ Ad tertiū dico ꝙ deus licet ita ſit preſens intellectui viatoris in ratione obiecti nō tamē ſic mouet ſpeciali motione ⁊ influentia intellectū viatoris ſicut beati: ⁊ ideo viator nō ſic videt deū ſicut beatus nō obſtante ꝙ intellect⁹ beati nō videat deū per aliquā talem ſpeciē quam tu ponis. ideo ⁊c. ¶ Ad quartū dico ꝙ lumen nō eſt neceſſariū ſicut probatum eſt ſupra ⁊ dico ꝙ ſpecies minus eſt nececeſſaria: qꝛ eſt īpoſſibilis. Quādo dicis ꝙ eſt ſimilitudo obiecti: nō autē ipm lumē cōcedatur. Sed dico ꝙ ad noticiā intuitiuā nō poteſt concurrere in intellectu ſpecies repreſentatiua obiecti ꝓpter rationes predictas de ſpecie que nō currūt de lumine. Quādo dicis de viſu ꝙ noticia ſua eſt intuitiua obiecti preſentis et tn̄ noticia ſua eſt per ſpeciē. Dico ꝙ ſpecies nō requiritur in viſu nec potētia ad repreſentandū obiectū: ſed tn̄ rōne organi ⁊ complexionis ſue receptiue talis ſpeciei. Unde ſi per īpoſſibile ſpecies nō eſſet in oculo: ita videret oculus ſicut modo obiectū ſuū ſufficienter preſens vel approximatū. Sic autē non poteſt dici de ſpecie ſi ponaꝫ in ītellectu quare ⁊c̄. ¶ Ad Ariſtotelem bene volo ꝙ in noticia abſtractiua intellectus quā experimur modo ⁊ habemus requiratur ſpecies nec oportet loquēdo ꝙ oīe ſimile ſua ſimilitudine cognoſcunꝫ. Sed ſeipſo poteſt intuitiue ⁊ īmediate cognoſci. Hec de p̄io articulo p̄ncipali. ad p̄hm.

¶ **Quātum ad ſecundum ar**ticulum eſt vna opinio ꝙ ad actum fruitionis beatifice neceſſario requiritur in volūtate habitus caritatis ita ꝙ impoſſibile eſt voluntatē frui beatifice niſi informetur habitu caritatis. ¶ Ad hoc adducūtur alique rationes. Prima eſt iſta. Impoſſibile eſt voluntatē frui deo meritorie niſi informeꝫ habitu caritatis. Si enī linguis angelorum ⁊c̄. caritatē autē non habeam nichil ſum: ergo multofortius vt videꝫ impoſſibile eſt frui deo beatifice ſine caritate. Nam multo perfectius fruitur quis deo beatifice ꝙ̄ meritorie: ⁊ per conſequēs ad hoc plura requirūtur. ¶ Scḋo ſic. Actus ſumme delectabilis nō poteſt eſſe niſi ex habitu. Unde ⁊ Ariſtoteles. 2. ethicorū dicit ꝙ ſignū aggeneran habit⁹ eſt delectabiliter operari. Sed actus fruendi deo beatifice eſt actus ſumme delectabilis. ergo ⁊c.

1. opi. cū ſuis rōnibus.

¶ Tertio ſic. Sicut agere naturale ꝑſupponit eſ-
ſe naturale per formā naturalem: ita agere ſupna-
turale preſupponit eſſe ſupernaturale per formam
ſupernaturalē vt videtur. Sed impoſſibile eſt ⁊ i-
plicat cōtradictionē ꝙ aliquid agat naturaliter et
nō habeat formā naturalē vel eſſe per formā natu-
ralē. Nam vnūquodq; agit ſm ꝙ in actu: ergo ⁊c̃.
Cum igitur frui deo beatifice ſit agere voluntatis
ſupernaturale oportet neceſſario ꝙ ſit a forma ſup
naturali. Puta a caritate. ¶ Quarto ſic. Actus
perfectiſſimus debet eſſe a principio ꝑfectiſſimo et
in ſubiecto ꝑfectiſſimo ⁊ nō poteſt eſſe niſi a princi
pio ꝑfectiſſimo vel in ſubiecto. Sed actus fruitio-
nis beatifice eſt actus ꝑfectiſſimus: qꝛ vltima per-
fectio hoīs eſt beatitudo formalis: ergo eſt a volū-
tate ꝑfectiſſima ⁊ in ipſa ꝑfectiſſima. Sed nō eſt ꝑ-
fectiſſima niſi per habitum caritatis: ergo ⁊c̃.

¶ Alij ſunt qui dicūt ꝙ in voluntate non eſt
ponēdus aliquis habitus medius in
2.opinio ter ipſam ⁊ actū eius ⁊ neceſſari⁹ ad ipm talē actū.
¶ Ad hoc adducūtur plures ratiōes. ¶ Prima
eſt in propoſito de fruitione. Sicut ſe habet volun
rōnes.2. tas ad actū fruendi deo in via ꝑſuppoſita fide: ita
opi. ſe hꝫ ad actū fruendi deo in patria ꝑſuppoſita vi-
ſione. Patet ex ſimili proportione. Sed voluntas
in via preſuppoſita fide nō indiget aliquo habitu
infuſo ad fruendū deo. Probatio qꝛ tunc aliquis
poſſet certitudinaliter ſcire ſe eſſe in caritate. Naꝫ
aliquis poteſt ſcire ſe frui deo ⁊ habere actū ſic di-
ligendi deum ⁊ ſi nō poſſet ſine habitu infuſo tunc
ſciret ſe frui ita ſciret ſe habere habitū infuſum ca
ritatis. Hoc autē eſt impoſſibile: ḡ ⁊c̃. ¶ Secūda
ratio. Inter formā ⁊ inclinationē ſequētem ipſam
nō eſt ponēdus aliquis habitus medius. Sed vel-
le nō eſt niſi quedā inclinatio volūtatis ſequēs for
mam apprehēſam ſicut etiam inclinari deorſum ſe
quitur formā grauis impreſſaꝫ ergo ⁊c̃. ¶ Tertia
ratio. Ad illum actū qui neceſſario ſequitur actuꝫ
alterius potētie primū nō requirit̄ habitus vt vi-
detur quia reſpectu neceſſariorū ⁊ naturaliū nō in
digemus habitu. 2. ethicorū. Sed actus volūtatis
neceſſario ſequitur actū intellectus ſicut ⁊ appeti-
tus ſenſitiuus ſequitur ſenſitiuum quia etiam ap-
petitus intellectus nō poteſt i aliquid niſi in cogni
tū: ergo ⁊c̃. Si autē dicatur ꝙ nō ſequitur neceſſa
rio voluntas actū intellectus in ꝑſenti ſtatu natu-
re corrupte propter impedimētum fomitis ⁊ corru
ptionis nature ſaltem hoc eſt verū in ſtatu nature.
Ita ꝙ volūtas in puris naturalibus neceſſario ſe
queretur ⁊ multofortius volūtas beata. Alioquin
eñ videtur ꝙ deus poſſet videri beatifice ⁊ volun
tas poſſet nō diligere ipſum qḋ eſt incōueniens.
¶ Quarta ratio ⁊ eſt ad oppoſitū de fruitiōe. Si
cut ſe habet intellectus ad intelligēdū primū prin
cipiū ſic voluntas ad fruendum fine vltimo. 2. phi-
ſicorū. Sed intellectus non indiget aliquo habitu
ad intelligēdum primū principium: qꝛ ſtatim ⁊ ne-
ceſſario ⁊ faciliter aſſentit primo ꝑncipio notis ter
minis: ḡ ⁊c̃. ¶ Quinta ratio ad illū actū qui non
eſt principaliter intētus: ſed ꝯſis operationē prin-
cipaliter intētam nō eſt ponēdus aliquis habitus:
vt patet qꝛ eadē neceſſitate habet̄ talis actus qua
habetur talis operatio principaliter intenta. Sed
actus voluntatis eſt huiuſmodi ꝑcipue fruitio ip-
ſa. Fruitio eñ importat delectationē quietationē
leticiā ⁊ ſacietatem ſm plures deſcriptiones ⁊ au
ctoritates dictas de fruitiōe ⁊ omnia iſta ſunt paſ
ſiones cōſequentes operationem ⁊ ſic actus volun
tatis etiam eſt propter aliud intētus. Puta ꝓpter
ſapere vel intelligere. Similiter etiam oīs actus
ſm habitum aliquē appetitiuum eſt electiuus. 4.
ethicorū ⁊ per conſequēs reſpectu eius qḋ eſt ad fi
nem ⁊ propter aliud ⁊ nō principaliter intētus ſed
magis intellectio ipſa: quare ⁊c̃. ¶ Vltima ratio.
Quādo aliqui duo effectus ſunt eſſentialiter ordi
nati vnus eorum eſt ab alio vel ambo a cauſa com
muni. Patet de calefactione ⁊ rarefactione aeris
que cōſequēter ⁊ inſeparabiliter ſe habēt. Sed vi
ſio et fruitio in creatura beata ſunt hmōi. ḡ ⁊c. Sꝫ
ſiue ſic ſiue fruitio nō eſt a caritate ḡ non eſt neceſ-
ſariū ponere caritatē i volūtate ad actū fruitiōis.

¶ Sed ꝗ̄tum ad iſtum articulū videtur
michi dicēdum ꝙ abſolu opi. auc.
te loquēdo nullus habitus eſt neceſſarius ad actū
fruitionis beatifice. Poteſt eñ talis actus eſſe in
voluntate vel etiā cum hoc a voluntate ſi ponatur
voluntas actiua reſpectu fruitionis beatifice ſine
oī habitu in voluntate ⁊ hoc poteſt probari eo-
dem mō ſicut ſuperius probatum eſt de habitu vel
lumine ex parte intellectus Unde nō eſt hic maior
neceſſitas vel difficultas ꝙ̄ ſit ibi. Si eñ voluntas
tantūmodo ſit priuatiua reſpectu actus fruitionis
ſiue etiā ſit actiua quōcunq; poteſt fieri a deo talis
actus immediate in ipſa voluntate vt videtur ſicut
ſuperius de lumine ex parte intellectus dicebatur
¶ Tertio dico ꝙ licet nō ſit neceſſarius ſimplicit̄
habitus caritatis ad actum fruitionis nec habit⁹
luminis ad actum viſionis nihilominus ponūtur ⁊
ſunt in mente beata ex ordinatione diuine volunta
tis ad decorē ⁊ perfectionē mētis vt aīa quaſi ſpō-
ſa his habitibus quaſi iocalibus precioſis adorne
tur ⁊ etiā preparetur. nec video aliquā neceſſitatē
in mundo ad hoc vt ponātur tales habitus ꝓpter
actus: ſed tantū congruitatē predictam diuine vo
luntatis. ¶ Ad primā ergo rationē alioꝝ de actu
meritorio dico ꝙ caritas abſolute loquēdo nō eſt Ad rōes
neceſſaria ad actū meritoriū ſicut dictū eſt in ꝑmo aliorū de
Diceret etiā aliquis ꝙ nō eſt ſimile qꝛ voluntas eſt actu me-
principiū actiuū actus meritorij alioquin nō eſſet ritorio.
meritorius: ſed nō oportet ꝙ ſit principiū actiuuꝫ
actus beatifici: ſed non curo de iſta ſolutione.
¶ Ad ſcḋꝫ de actu ſumme delectabili. Dico ꝙ po
teſt eſſe ſine aliquo habitu ⁊ nō ex habitu circa ob-
iectum ſumme perfectionis in potētia nō impedi-
ta nec retardata a tali obiecto tamē in potētia im-
pedita ſicut in nobis viatoribus nō eſt actus vt cō
muniter delectabilis ſine habitu. ¶ Ad tertium
diceretur primomodo ꝙ velle vel frui beatificum
non eſt agere voluntatis create: ſed pati tantum ⁊
ita non requirit principium actiuum ſupernatura
le ex parte voluntatis. Aliomodo ꝙ non oportet
quodlibet principium actiuum actus ſupernatura
lis eſſe ſupernaturale: ſed ſufficit ꝙ aliquod et in
propoſito. Deus eſt principium ſupernaturale ta-
lis actus. Tertio modo diceretur ꝙ voluntas eſt
principium ſupernaturale quia ita parum eſt in fa
cultate agentis creati ſicut et gratia vel fruitio ip
ſa. ¶ Ad quartū dico ꝙ nobiliſſimus effectus ſim
pliciter cuiuſmodi eſt ſuprem⁹ angelus nō pōt eſſe
niſi a cā nobiliſſima ⁊ ꝑfectiſſima ꝙ̄ eſt act⁹ deus.

Sʒ de nobiliſſimo vel ꝑfectiſſimo effectu ſm̃ quid
q̄ eſt vnũ accidẽs. Puta fruitio ipſa creata i mẽte
eius dicere ꝙ nõ oportet oẽm cauſam eius eſſe no-
biliſſimã ⁊ perfectiſſimã: ſed ſufficit ꝙ aliqua ſpe-
cialiter influens ad talem effectum ſit nobiliſſima
et ita ſi volũtas ſit principiũ effectiuum fruitionis
beate nõ eſt neceſſarium ꝙ ſit habituata nec etiã ſi
ſit principiũ paſſiuum vel receptiuũ tñ: qꝛ ita im-
mediate eſt volũtas in potẽtia ad fruitionẽ ſicut ad
caritatẽ licet de facto prius habeaꝛ caritas tanq̄
actus primus quoquo modo. Et eñ diſpoſitio cõ-
grua ad actũ fruitionis: non autẽ neceſſaria ⁊ ipſa
voluntas ꝑficitur in ordine ad talem actũ. Uirtus
eñ habẽtem perficit ⁊ opus eius bonũ reddit. Et
eſt diſpoſitio ꝑfecti ad optimũ: quare ⁊c̃. Sic ad il
las rationes. ❡ Sed quia etiã rationes aliorũ nõ
concludunt: licet ſint pro predicta poſitione q̄tum
ad aliquid: ideo ſunt ſoluende.

Ad alia motiua aliorum.

❡ **Ad primũ** ergo dico ꝙ ad fruendũ deo
abſolute ⁊ quocunq̄ modo
nõ eſt neceſſarius habitus infuſus in volũtate pre
ſuppoſita fide. Sed ad fruenduʒ deo meritorie ne-
ceſſarius eſt habitus ⁊ ſi non abſolute tñ ex diuina
ordinatione tanq̄ diſpoſitio cõgrua ⁊ decora pla-
cens deo in mẽte. Et ſicut nõ põt quis ſcire ſe frui
deo meritorie ita non põt ſcire ſe habere talẽ habi
tum infuſum: ⁊ ſic in propoſito etiã diceretur de cari
tate ⁊ actu fruitionis in patria p̄ſuppoſita viſione
❡ Ad ſecundũ diceretur ꝙ inter formã naturaleʒ ⁊
ſuã inclinationẽ ſicut inter formã grauitatis et in-
clinationẽ ad centrũ nõ eſt ponẽdus aliquis habi-
tus. Nã talis forma ad vnum eſt determinata nec
põt aſſueſieri in cõtrariuʒ ſicut lapis eſti milleſies
ſurſum proyciatur nunq̄ tñ aſſueſcit ad moueri ſur-
ſum: ſed ſic nõ eſt de inclinatione cõſequẽte volũta
tem liberã ⁊ potẽte aſſueſieri in cõtrarium ꝑ actũ
ſuũ. ❡ Preterea etiã inter inclinationẽ habitua-
lem ⁊ voluntateʒ non ponitur habitus medius ſicut
nec ibi. Sed inter formã ſeu volũtatẽ ⁊ inclinatio
nẽ actualem que eſt actus ipſe licet nõ ponatur in ra
tione predicta. Ad minoreʒ dici poſſet ꝙ velle vel
frui proprie loquẽdo nõ eſt inclinatio ſed eſt actus
abſolutus volũtatis ſicut etiã intelligere eſt actus
volũtatis. ❡ Ad tertiũ dico ꝙ eſt contra eos. Nã
ſm̃ eas virtutes ⁊ habitus morales ſunt in appeti
tu ſenſitiuo ⁊ tñ appetitus ſenſitiuus de neceſſita-
te ſequitur iudicium ſenſus: ꝗ nõ obſtãte ꝙ volũtas
neceſſario ſequatur iudiciũ vel actum intellectus tñ
adhuc indiget habitu ad ꝑfectionem ſui actus. Si
dicas ꝙ in appetitu ſenſitiuo ponũtur habitus: qꝛ
habet rebellionẽ ad rationẽ. Diceretur etiã ꝙ vo-
luntas habet difficultatẽ ad bonũ ⁊ ita indiget ha
bitu tanq̄ ſm̃ ſe impꝑfecta reſpectu ſummi actꝰ vel
ſaltẽ non eſt voluntas determinata ad bonuʒ ſicut
nec appetitus ſenſitiuus: ⁊ ideo in vtroq̄ ponitur
habitus. Ad minoreʒ patet ꝙ eſt falſa ex ſc̄do vbi
dictũ eſt ꝙ voluntas nõ neceſſario ſequitur iudiciuʒ
rationis licet appetitus ſenſitiuus qꝛ nõ eſt liber ne
ceſſario ſequatur iudiciũ vel apprehẽſionẽ ſenſus.
Nec ſequitur ꝙ voluntas feratur in incognitũ omni
no ſicut dictũ eſt ibi. ❡ Ad quartũ diceret aliquis
ꝙ intellectus ad intelligẽdum primũ principiũ ha
bet vnũ habitũ derelictũ ex intellectione talis p̄n-
cipij alioquin ita eſſet ignorãs habitualiter princi
piũ ſicut puer qui nunq̄ intellexit principiũ. Ali-
ter diceretur ꝙ intellectus determinatus eſt natura-
liter ad intellectionẽ principij notis terminis ſic ꝙ
nõ poteſt ipſum negare. Non ſic autẽ volũtas crea
ta ad finẽ quomodocũq̄ p̄ſentatũ ratione liberta-
tis ſue talis. ❡ Ad quintũ diceretur ꝙ actus volũta
tis puta frui nõ eſt minus principaliter intẽtus q̄
actus intellectus: imo vel equaliter vel magis p̄n-
cipaliter. Quãdo dicit ꝙ frui nõ eſt niſi paſſio. Di
co ꝙ nõ eſt verũ ſed bene ipſum concomitatur paſſio
delectationis ⁊ quietatiõis ⁊ eſt vere actus ſecun-
dus volũtatis ſicut videre eſt actꝰ intellectꝰ. ❡ Ad
illud qđ additur ꝙ omnis actus ſm̃ habitũ appeti
tiuũ eſt electiuus ⁊ ita ꝑ cõſequẽs reſpectu eius qđ
eſt ad finẽ. Dico ꝙ accipiendo habitũ electiuũ pro
prie ⁊ ſtricte loquẽdo de electione non oportet hoc
eſſe verum: licet forte fuerit de mente Ariſtotelis
qui non poſuit amicitiam virtutem in nobis reſpe-
ctu finis ſed oppoſitũ habẽt ponere fideles qui po
nũt caritatẽ virtutẽ in volũtate que eſt precipue re
ſpectu finis vt patet. ❡ Ad vltimũ diceretur ꝙ licet
viſio ⁊ fruitio poſſint eſſe a cauſa cõmuni. Puta a
deo ⁊ ita nõ ſit abſolute neceſſariuʒ ponere habitꝰ
ſic quin deꝰ poſſit aliter facere tñ habitꝰ ſunt diſpo
ſitiones cõgruẽ ad ꝑfectionẽ nature habẽtis tales
actus vel etiã elicientis ſi ponãtur potẽtie actiue in
in actibꝰ iſtis. Nec oportet qđ duo effectus ſunt ſic
ordinati ꝙ vnus ſit ab alio vel ambo a cauſa cõmu
ni: licet in aliquibꝰ ſit ita. Patet. Nã remotio ꝓhi
bẽtis ⁊ motus grauis ſunt duo effectus ordinati ⁊
tñ non ſic eſt de eis. Siĺr etiã approximatio ignis
ad ligniuʒ vel actiui ad paſſiuũ ⁊ calefactio. Sic in
ꝓpoſito nõ intelligitur eſt impedimẽtuʒ volendi vel
fruẽdi: ⁊ ideo qui cauſat itelligere vel videre amo
uet impedimẽtũ vel prohibẽs ⁊ quaſi approximat
actiuũ paſſiuo ⁊ ita oportet ꝙ viſio ⁊ fruitio vel ſint
ambe a cauſa cõi vel ꝙ fruitio ſit a viſione ſicut nec
in illis exemplis. Hec de ſecundo articulo.

Aĩa xp̃i an habeat ſũmaʒ viſionẽ ⁊ fruitionẽ

❡ **Quãtum ad tertium arti-**
culũ. An ſcʒ aĩa chriſti poſſit habere ſummã viſio
nẽ ⁊ fruitionẽ ꝓbi. ❡ Uideretur ꝙ nõ: qꝛ aĩa xp̃i eſt
inferioris gradus ⁊ actualitatis in intellectiuita-
te q̄ natura angelica igitur nõ põt elicere ita ꝑfectũ
actũ fruitionis vel viſionis ſicut illa. ❡ Sc̄do qꝛ ſi
daretur ãgelo tãta gratia q̄ta eſt aĩe chriſti ſicut eſt
poſſibile. Planũ eſt vt videtur ꝙ ꝑfectiorẽ actũ poſ
ſet elicere: qꝛ haberet maiorem virtutẽ et cum hoc
equalem gratiam. ❡ Tertio qꝛ ſicut natura ad na
turã ſic actus ad actũ ⁊ potẽtia ad potẽtiam. Sed
natura angeli eſt alterius ratiõis a natura aĩe xp̃i
et nobilior. Et ſimiliter potẽtia reſpectu potẽtie ꝗ
actus etiam reſpectu actus: quare ⁊c̃.

❡ **Sed his** nõ obſtantibus dico ꝙ loquẽ
do de fruitione ⁊ viſione beata
xp̃s habet in aĩa ſua ſummã viſionẽ ⁊ fruitionẽ
que põt eſſe in creatura pro tãto: qꝛ in aliqua crea-
tura nõ poteſt eſſe maior nec ꝑfectior ſicut ſuperiꝰ
dictũ eſt de gratia. Et hoc patet. Nam ſicut eſt ca-
pax ſumme gratie ita ⁊ ſumme glorie ⁊ ita rationa
bile eſt ꝙ fuerit ſibi data vt ſic gloria eiꝰ quaſi vni
geniti a patre. Et ꝙ ſit hoc poſſibile patet: preci-
pue ſi anima Chriſti ſe habet pure paſſiue ad iſtos
actus: ſicut etiã ad gratiã ipſam. Similiter etiã ſi ſe
habeat actiue cooperãdo deo ad iſtos actꝰ adhuc
lʒ iſti actus nõ ſint ſumme ꝑfecti q̄tũ eſt ex ꝑte

potētie create anime chriſti ⁊ angelus q̃tum eſt ex virtute ſua naturali poſſet agere ad ꝑfectionē act⁹ deus tñ ſupplere poteſt illud in quo virtus creata aīe deficit vt ſic actus cauſatus ab ambob⁹ ſit ſummus ⁊ ſumme ꝑfectus ac ſi tñ eēt a deo ſolo immediate cauſatus vel etiā forte ita perfectum actū ſupernaturalem ⁊ ꝑfecte poteſt aīa elicere q̃tum eſt ex parte ſua ſicut etiā angelus quēadmodū ⁊ recipere: q2 q̃tum ad iſta ſunt equales licet q̃tum ad actus naturales ſint inequales: ⁊ ita nō oportet ꝙ deus aliquid ſuppleat pro anima ſm iſtū modum. ¶ Secundo dico ꝙ ſicut anima xp̄i habet ſummā viſionem ⁊ fruitionē cum ſummo lumine ita abſolute loquēdo poſſet haberi ſine illis ſicut ſuperius oſtenſum eſt ꝙ viſio ⁊ fruitio poſſunt eſſe ſine iſtis.

ad rōnes oppoſitas.

¶ **Ad primū** qđ obijcitur iam patet quid dicendū. Dato eñi ꝙ anima Chriſti ſit actiua reſpectu taliū actuum et ſit inferioris gradus ⁊ nature q̃ angelus ⁊ ita in actibus naturalib⁹ nō ſint equales tñ ad actus ſupernaturales beatificos ſunt equales ſicut ad gratiā vel ſi non tñ deus ſupplere poteſt impꝑfectionē aīe Chriſti in eliciendo. ¶ Ad ſcđm per idem Angelus eñi dato ꝙ haberet equalem gratiā nō poſſet ꝑfectiorem actū elicere q2 vel anima xp̄i pōt ex ſe tñ elicere q̃tum angelus vel ſaltē cooperāte deo ⁊ ſupplēte. Dices ꝙ ita deus poteſt cooperari angelo ſicut anime ⁊ cū angelus ſit perfectior poterit habere ꝑfectiorez actū q̃ anima Chriſti cooperāte ſibi deo equaliter ſicut aīe Chriſti. Dico ad hoc ꝙ nō ſequitur. Deus eñi pōt intñ cooperari aīe ſi ponaꝛ actiua reſpectu talis act⁹ ꝙ ita ꝑfectus actus erit amborum ſicut poſſet eſſe dei ꝑ ſeipſum: ⁊ tūc planum eſt ꝙ ad perfectiorem actū nō pōt cooperari angelo: quare ⁊c̄. ¶ Ad tertium dico ꝙ viſio beatifica ⁊ fruitio nō ſunt alterius rationis in angelo ⁊ homine ſed eiuſdem rationis ſicut ⁊ gratia. Non eñi cōueniunt eis iſta inq̃tum tales vel tales creature in ſpeciali ſed magis iſta ſunt verificabilia inq̃tū creature intellectuales in cōmuni quare ⁊c̄. Nec ſequitur propter hoc ꝙ angelus ⁊ anima ſint eiuſdē ſpeciei ſicut nō ſequitur. Albedo in ligno ⁊ ī equo ſunt eiuſdem. ſpeciei: ergo lignū ⁊ equus ſunt eiuſdem ſpeciei. Hec de tertio articulo.

Ad p̄ncipalia argumēta.

¶ **Ad primum principale di/**co ꝙ nō eſt ſimile de lumine naturali ⁊ ſupnaturali in propoſito. Nam actus naturalis intellectus ⁊ ſenſus naturalis eſt ex ſenſu ⁊ intellectu ⁊ ita bene requiriꝛ lumen naturale iſtorū. Sed actus viſionis beatifice nō eſt ab intellectu: ſed totaliter ab obiecto qđ eſt obiectū penitus ſufficiens ad perfectum nec indiget aliquo lumine cooperāte vel coagente ad talem actum ſicut obiecta mala imperfecta indigēt intellectu agēte: ⁊ preterea dato ꝙ ſit ab intellectu nō tamen ſupernaturalis eſt ex ipſo ſed diciꝛ ſupernaturalis: quia a deo ſpecialiter cooperante ad ipſum ⁊ etiā influēte. Ita ꝙ mera naturalia ipſius intellectus ſibi ſufficiunt ad cooperādum deo ad iſtum actū ⁊ non requiritur ex parte eius aliqđ lumē ſupernaturale. Aliter diceretur ꝙ virtute diuina poſſet eſſe actus naturalis vel ſenſus dato ꝙ ad ipſum nichil faceret lumen naturale intellectus agentis vel lumen ſenſibile exterius. ¶ Ad ſecundū patet de ſpecie per illa que dicta ſunt in corpore queſtiōis. ¶ Ad tertium de caritate. Dico ꝙ licet maneat in patria. quia nō diſponit ad actū incōpoſſibilem patrie ſicut fides ⁊ ſpes ſm aliquos nō tamen manet ſicut abſolute neceſſaria ad actū fruitionis ſed ſicut diſpoſitio congrua anime ⁊ conueniens ſibi pro omni ſtatu non ſolum vie ſed etiā patrie. Et ſic de iſto ⁊c̄.

¶ Diſtinctionis Decimequarte.
Queſtio Secunda.

SEcūdo q̃ro vtrū anima chriſti eodē actu quo videt verbū videat oīa que videt verbum diſtincte ⁊ in actu ¶ Videtur ꝙ nō: quia ſi videret oīa ſequereꝛ ꝙ cōprehēderet verbum ſicut et verbū cōprehēdit ſeipſum: q2 verbū ſeipſum diciꝛ comprehēdere: q2 michi latet ip ſummet de ſeipſo. Sed hoc eſt falſum: quia infinitū cōprehēdi nō poteſt a finito: g̃ ⁊c̄. ¶ Secūdo ſic. Si aīa xp̄i eodē actu cognoſceret oīa que videt verbū. Pari ratione et aīa cuiuſlibet alterius beati: q2 verbū naturaliter repreſentat oīa ⁊ ſimiliter de quolibet angelo. Sꝫ hoc eſt falſum: q2 tunc vnus angelus nō poſſet aliū illuminare: q2 quilibet ſciret oīa cōtra Dionyſium de angelica hierarchia. Et ſimiliter tūc aīa Chriſti nō videret plura in ꝟbo q̃ aīa lini qđ eſt falſum ¶ Tertio ſic. 2. meta. improbat Ariſtoteles ꝓceſſum in infinitū in cauſis per ſe alicuius effectus ex hoc ꝙ nō contingit intelligere infinita ſicut oporteret ſi eſſent infinite cauſe alicuius effectus ad cognoſcendum illū effectum. Sed illa que videt verbum ſunt infinita: ergo ⁊c̄. 2. meta.

¶ **Contra** Magiſter in litera capitulo ſecundo. Dicit enim ꝙ aīa Chriſti videt omnia quecunq꜄ videt verbum. Magr.

¶ **In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.**

¶ Primo inquiram vtrū aīa Chriſti videat verbū ſub ratione finita vel infinita vel qđ idē eſt. An deus ſit obiectū viſionis beatifice ſm rationem aliquā obiectiuā formaliter infinitā. ¶ Secundo ponā aliquas opiniones de queſtione. An ſcꝫ aīa xp̄i vidēdo deum ſub ratione infinita videat oīa vel infinita que videt deus. ¶ Tertio ponā aliā quā tenebo ⁊ reſpondebo ad motiua aliorꝫ. ¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ **Quātū ad primū** Eſt vna opinio ꝙ licet de⁹ ſit obiectū viſionis beate: nō tñ ſm rōnē infinitatꝫ ſue ſm aliquā aliā rōnē. ¶ Ad hoc adduciꝛ multe rōnes. ¶ Prima eſt iſta. Sciētia vel viſio ſpecificaꝛ ex obiecto ſm rōnez formalē obiecti. Phꝫ. 3. de aīa. Sciētie ſecanꝛ quēadmodū ⁊ res ex hoc ſic Impoſſibile eſt ꝙ alicui⁹ ſcientie finite ſit obiectū actu infinitū ſm rōnē infinitatꝫ ſue. Sed viſio creata ⁊ noticia q̃libet finita eſt: g̃ ⁊c̄. ¶ Scđa rō. Impoſſibile ē ꝙ de⁹ ſm eandē rōnē ſit obiectū viſiōis ſue ⁊ viſionis create. Sua eñi eſt infinita et creata eſt finita. Sed de⁹ ſm rōnē ſue īfinitatꝫ eſt obiectū ſue viſiōis: g̃ ⁊c̄. ¶ Tertia rō. Sciētia vł noticia q̃ attingit deū ſm rōnē infinitatis ſue ꝯprehēdit ipſum: quia attingit infinitatem eius ⁊ equatur ſibi.

1. opi. cū ſuis rationibus

Sed hoc eſt impoſſibile de viſione creata. ergo ⁊c. ¶ Quarta rō. Inter potētiam vel noticiam ⁊ obiectum ſm rōnem formalē obiecti debet eē aliqua ꝓportio. Sed inter deum ſm rationem ſue infinitatis ⁊ noticiam creatam vel viſionē nulla eſt ꝓportio q͛ īproportionaliter ſm illam excedit. ergo ⁊c. ¶ Quinta ratio. Quicūqꝫ aliqd eſt obiectū noticie ſm aliquam rōnem formalem ad tot ſe extendit illa noticia ad quot ipm obiectū ſm eandem rōnē. Cum ergo deus ratione ſue infinitatis cōtineat infinita ⁊ ad ipa virtualiter ⁊ eminēter ſe extendat. Sequitur ꝙ ſi eſt obiectum viſionis create ꝙ viſio creata ad infinita ſe extendat quod eſt falſum ⁊ impoſſibile vt videtur. Item verū eſt obiectum intellectus. ergo ſm rōnem veritatis nō infinitatis.

ſcd's opi. q̄ docto. eſt. ¶ Sed iſtis nō obſtātibꝰ dico aliter ꝙtū ad hoc ſicut tetigi in ꝓlogo primi. queſtiōe quarta. ꝙ deus ſcdm aliquam rōnē formaliter infinitā ex ſe eſt obiectū viſionis beate.

Nota de īfinito. ¶ Circa qd Notandum eſt ꝙ infinitas vel infinitum poteſt accipi in deo dupliciter. Uno mō ꝙtuꝫ ad negationem vel negationes quas dicit. Alioꝰ ꝙtum ad poſitiuū ſubſtractum. ¶ Primo modo dico ꝙ deus nō eſt obiectū primum viſionis beate ſcdm rōnē infinitatis. Ita ꝙ negatio aliqua ī deo ſit ratio formalis obiectiua btitudinis. Non enim beatificatur creatura in negatione vel negatiōibꝰ ſicut pꝫ. ¶ Scdo mō accipiēdo īfinitatem dico ꝙ deus ſcdm rōnem infinitatis ꝓme perfectiōis que eſt in ipo puta eſſentie eſt obiectū formale ⁊ ꝓmuꝫ beatitudinis vel viſionis create ⁊ iſta infinitas extra intellectum nō eſt aliud ꝙ diuina eēntia. Ita ꝙ eſſentia diuina vel deitas ex ſeipa formaliter ⁊ inꝙtum deitas infinitas quedā eſt ⁊ īfinita excedēs improportionabiliter qlibet extrinſecum a deo ⁊ aliud ab ipo vel ab ipa. ¶ Qꝫ aūt ita ſit. Probo

Rōnes auctoris primo ſic. Impoſſibile eſt potentiā que verſatur circa totum ens perfecte quietari in aliquo obiecto niſi in illo in quo inuenitur ꝑfectiſſime rō entis ⁊ ſm illam rantionē ſcdm quā primo in ipo vt videtur q͛ potentia talis per nullū aliud obiectū adequaꝛ primo niſi ꝑ illud ⁊ ſcdm illam rōnem ⁊ ꝑ ꝯñs in nullo alio quietatur vel beatificatur. Sed intellectꝰ quicunqꝫ eſt totius entis. Alioqn nō eēt intellectꝰ. igꝛ Deus aūt primo ſcdm rationē deitatis ⁊ infinitatis eius ꝑfectiſſime cōtinet rōnem entis vt patꝫ q͛ iſta eſt prima rō in vniuerſitate entis ſcdm quā aliquid excedi nō pōt. ergo īntellectus quietꝫqꝫ nō beatificatur niſi in deo ſcdm rōnem deitatis vel prime infinitatis eius quod eſt idē. Alioqn eñ deitas ex ſuo conceptu ⁊ inquātum deitas nō eēt īfinita ſeu infinitas quedā. ¶ Scdo ꝓbo hoc idē ſic. Deus ē obiectum viſionis beate vel beatitudinis ſcdm illā rōnem ſcdm quam primo perfectꝰ eſt ꝯtinēs eminēter vel perfectionaliter omne obiectū aliud ipiꝰ potentie beatificabilis ⁊ eſt quaſi eadē ratio cū prima Sed deus talis eſt primo per rōnē deitatis ⁊ infinitatis ſue vt pꝫ. ergo ⁊c. ¶ Tertio ſic. Deus eſt obiectum beatitudinis ſcdm aliam rōnem formalē poſitiuā ⁊ exiſtentem in ipo ex natura rei. Hoc pꝫ Aut ergo ſcdm rōnem formaliter infinitam. Aut ſcdm rōnem formaliter finitam. Aut ſcdm rōnem neutrā. Non pōt dici ꝙ ſcdm rōnem formaliter finitam q͛ in deo cū ſit infinitus nihil eſt formaliter finitum ex natura rei. Nec pōt dici ꝙ ſcdm rōnem neutram q͛ nulla talis eſt ibi niſi ſolum rōnes relationum ſcdm quas nō eſt obiectum formale beatitudinis. Tunc eñ plurificarentur rōnes obiectiue viſionis ſicut relationes ergo ſcdm rōnem primam infinitam. ¶ Quarta rō ſcdm illā rōnem deus eſt obiectū beate viſionis qua euidēter cognita poſſet oſtendi de deo ⁊ euidēter cognoſci deum eſſe trinū ⁊ vnū. Sed hec eſt rō infinitatis diuine eēntie ſicut dictum eſt ī primo prima qſtione ꝓlogi. ¶ Ꝓ. Aut infinitas in deo vel in eēntia ſua dicit aliquid poſitiuum aut aliquid negatiuū. Si dicit aliqd negatiuum tunc non pōt dici ꝙ ſit ratio formalis obiectiua diuine ſciētie ſicut nec create q͛ negatio non eſt prima rō fo͛alis obiectiua reſpectu diuine ſcientie ⁊ ita dꝫ negari eē rō fo͛alis obiectiua reſpectu diuine ſcīe ſicut reſpectu viſionis create. Si dicat aliqd poſitiuū Aut illud eſt ex natura rei aut per opꝰ rōnis. Non per opus rōnis. Pꝫ ⁊ ſi per opꝰ rōnis idem eſſet ſicut in negatione ꝙtum ad iſtud ꝓpoſitum. Si ex natura rei cū ſcdm eos quicqd ꝯuenit diuine eēntie vel deo ex natura rei ⁊ ꝯueniat ei ꝑ ſe primo mō. Sicut deus eſt per ſe obiectum viſionis create ſcdm aliquam rationem ex natura rei. ita et ſecundum infinitatem.

¶ Dico igitur breuiter ꝙ potētia intellectus quiditari nō pōt nec beatificari niſi ī aliquo ente perfectiſſimo ſcdꝫ primam rōnem ſcdm quā ſibi primo ꝯuenit nō poſſe excedi ab aliquo in ꝑfectione ⁊ entitate ⁊ hec eſt ratio deitatis vel infinitatis ipſius in deo. q̄re ⁊c. Si eñ poſſet excedi intellectus poſſet in illud excedens ⁊ non quietaretur. Sūmatō ꝓdictoꝝ.

¶ Ad primum aliorum Dico ꝙ licꝫ diuerſe ſint ſcientie ſi ſint diuerſorum obiectorum ſicut ſonat auctoritas ariſtotelis tamē nō oꝫ ſicut dixi in primo ꝙ ſi obiectū eſt vnum ⁊ ſcdm eandem rōnem formalem ꝙ ſcientia ſit vna ſed ꝑñt ſciētie plurificari. Nec oꝫ ꝙ ſi vna eſt infinita ꝙ alia ſit īfinita. Qñ ergo dicis ꝙ impoſſibile eſt obiectū ſcientie finite eſſe aliquid infinitum ſcdm rōnem īfinitatis ſue. Dico ꝙ non eſt verū. Nec oportet ꝙ ſciētia ſit īfinita. Sūt eñ multe ꝯſiationes obiecti q̄ nō cōſcantur ſciētie nec oꝫ ꝙ oēs cōſcentur ſicut nō opꝫ ſciētiam de albedine eſſe albam ⁊ de corpore eē corpoream. Sic in ꝓpoſito de īfinitate. Unde dato ꝙ ſcientia ſit infinita nō tamē eſt infinita niſi adequetur obiecto in ꝑfectione noticie cuiuſmōi eſt ſciētia diuīa de ſua infinitate. Ad moti ua alioꝝ. ¶ Ad ſcdm per idem patet ꝙ poſſibile eſt eſſe idem obiectum ſcdm eandeꝫ rōnem noticie finite ⁊ infinite. ¶ Ad tertium dico ꝙ noticia attingens deum ſcdm rōnem infinitatis ex parte obiecti nō eſt īfinita niſi īfinite attingat ipm ⁊ ſic cōprehendat cuiuſmodi eſt ſciētia diuīa. ¶ Ad quartum dico ꝙ dei ſcdm rōnem infinitatis ſue eſt ſufficiens proportio ad noticiam creatā loquēdo de ꝓportione habitudinis obiecti ad potētiam vel noticiam ſicut etiā cauſe ad effectum ſed nō loquēdo de ꝓportiōe cōmenſurationis. ¶ Ad quintū dico ꝙ non habeo pro incōueniēti ꝙ noticia creata vnica ad infinita ſe extendat ſicut dicetur in articulo ſubſequēti. Nec plus arguitur ex hoc infinitas eiꝰ ꝙ ex hoc ꝙ ad infinitū intenſiue ſe extēdit. ¶ Ad vltimum dico ꝙ veritas prout diſtinguitur contra eſſentiam nō poteſt eſſe prima ratio formalis obie

ctiua viſionis q꞉ vt ſic ſicut dictum eſt in primo nõ
dicit niſi negationem difformitatis ad intellectuꝫ
vel reſpectum cõformitatis qui nõ eſt niſi reſpect⁹
rationis. Hec de primo articulo principali.

Obiectõ nes circa p̄dicta.

¶ Nota ꝙ poſſet argui multipliciter ꝙ nõ
eſt idem actus videndi verbũ ⁊ ea
que videntur in verbo vel in eẽntia diuina. ¶ Pri
mo q꞉ nõ eodem actu videtur eſſentia ⁊ relatio vel
perſona. Nam hñt rationes oppoſitas cõmunica-
bilis ⁊ incõmunicabilis ad ſe ⁊ ad alterũ quarum
vna vt videtur nõ poteſt eſſe ratio cognoſcẽdi aliã
precipue noticia intuitiua que formatur ⁊ hẽtur de
re ſcđm rõnem ꝓpriam vt in ſe eſt. ¶ Similiter de
eſſentia ⁊ attributo q꞉ quodlibet eſt formaliter in-
finitum ⁊ neutrũ cõtinet aliud formaliter nec emi-
nenter nec virtualiter ⁊ per ꝯñs nec intelligibiliter
q꞉ ſicut vnũquodqꝫ ad eſſe ſic ad intelligi ⁊ ita quodlibet
videtur mouere ſcđm rõnem formalem ⁊ act⁹ nũe-
rati. ¶ Similiter tertio de eẽntia diuina ⁊ q̄ditate
creature q꞉ intellectio eẽntie vt eſſentia eſt reſpicit
obiectum antecedẽter ad ꝓductionem pſonarũ ſi-
cut ⁊ ip̄a eſſentia. vt ſic prior eſt. Sed intellectio q̄
ditatis creature reſpicit eandem poſterius vel cõ-
ſequenter ad productionem pſonarum q꞉ ſic etiam
eſſentia repreſentatiua eſt earum. Alioqñ ſequere-
tur ꝙ repreſentatio ⁊ intellectio creature precede-
rent ꝓductionem perſonanarũ ⁊ ꝙ creature in ali
quo eſſe ſuo ſaltem repreſentato ⁊ intellecto eſſent
neceſſe eſſe ⁊ multa alia. ¶ Similiter quarto de cõ
tingentibus ⁊ eſſentia q꞉ intellectio cõtingentium
determinata vel reſpicit diuinam volũtateꝫ ſeu de
terminationẽ diuine volũtatis tanq̄ p̄cedentem ⁊
aliquid ſimiliter liberꝫ ⁊ cõtingens. Nõ ſic autẽ in-
tellectio eſſentie vt eſſentia eſt. Et ita ꝓbant etiaꝫ
ꝙ actus diuine noticie foꝛaliter in ſeip̄o diſtingua
tur vt cadit ſuper eſſentiam ⁊ quodlibet predicto
rum. Et de duobus primis pꝫ de alijs vltimis q꞉
idem actus ſimplici ⁊ oĩno indiſtinctus nõ eſt neceſ
ſarius ⁊ contingens vel p̄ſuppõnẽs aliquid cõtin-
gens actus qui cadit ſuper eſſentiam neceſſari⁹ ſu-
per contingens cuiuſmõi eſt cõtingẽs. Vñ ⁊ p̄ſup-
ponit actum volũtatis ꝯtingentẽ circa illa. ¶ Si-
militer de alio q꞉ idẽ act⁹ omnino ĩdiſtinctus nõ eſt
prior ⁊ poſterior eodem realiter indiſtincto actus q̄
cadit ſuper diuinam eẽntiam prior eſt productiõe
perſone qui vero ſuper quiditatem creature poſte-
rior. quare ⁊c. ¶ Videtur etiam alicui ꝙ actus vi-
dendi deum ⁊ aliquid cõtingens in deo haberẽt di
ſtinctas rõnes primas obiectiuas ſcilicet eſſentiaꝫ
⁊ voluntatem ſeu determinationem diuine volun-
tatis per quam primo videtur cognoſci cõtingẽtia
determinata ⁊ nõ per eſſentiam g̃ ſunt diuerſi act⁹
Item qua ratione eſt idẽ ac⁹ videndi deũ ⁊ aliquid
aliud in ip̄o eadem ratione ⁊ quodlibet aliud et ſic
videns diuinam eẽntiam neceſſario videt oĩa etiã
cõtingentia vel futura quod eſt falſum q꞉ tunc nõ ha-
berent locum reuelationes ⁊ illuminatiões in bea-
tis. ¶ Item ꝙ nõ codeꝫ actu diligitur deus ⁊ crea
tura in ipſo vel per ip̄m in patria. Patet q꞉ amor
vnius eſt frui ⁊ amor alterius eſt vti ⁊ non frui.
¶ Similiter etiã cõfirmatur q꞉ velle ⁊ nolle crea-
tum non ſunt idem act⁹ modo beat⁹ de deo viſo ha
bet velle ⁊ actum a natura dei volendo ſibi bonuꝫ
ꝓprium ineſſe vt deum eſſe deum. De malo aũt vel
negatione ſeu priuatione viſa in deo vel per poti⁹
deum vel verbũ habet nolle ⁊ actũ odiẽdi. ergo ſi-
militer ex parte intellectus nõ eſt idẽ actus vidẽdi
hoc ⁊ illud. ¶ Item non eſt idẽ act⁹ cogitãdi p̄nci
pium ⁊ eãm in ſe inq̄tum eſt principiũ vel cã effe-
ctus vel cognitionis q꞉ p̄ncipium põt eẽ ſine ſcđo ⁊
⁊ ad tales actus ponũtur diſtincti habitus neceſſa
rij ſcilicet intellectus reſpectu principij in ſe ⁊ ſciẽ-
tia reſpectu cõcluſionis. Vnde ⁊ prim⁹ actus nõ eſt
formaliter ſed ſecũdus. g̃ ſimiliter nõ eſt actus co-
gnoſcere vel videre verbũ in ſe ⁊ creaturam per ip̄ꝫ
¶ Item nõ poteſt probari vnitas talis actus nec
ex vnitate potẽtie tantum. Patet. Nec ex vnitate
obiecti tantum q꞉ ſic viſio vel fruitio eſſent idẽ act⁹
Nec ex vnitate vtriuſqꝫ q꞉ ſic abſtractiua ⁊ intuiti
ua de eodem obiecto eſſet idem act⁹. ¶ Similiter
quia ſtante vnitate actiui ⁊ paſſiui poteſt actus va
riari. Patet de deo ⁊ materia prima ⁊ diuerſis for
mis inducibilibus in ea. Similiter de ſubiecto ⁊ ac
cidentibus varijs. ¶ Similiter etiã confirmatur
quia oportet ponere ꝙ aliquo eodẽ actu poſſit vi-
deri diuina eẽntia ⁊ aliquod vel omne cõtingẽs in
ea ⁊ tamen ille nõ eſſet eiuſdẽ ratiõis cũ illo qui po
nitur modo de facto in beatis q꞉ mõ non ſic vident
cõtingentia eodem actu quo verbũ ⁊ tamen ille idẽ
actus poteſt reſpectu verbi ⁊ contingentium ſicut
ponitur idem actus in deo habere idem primum ⁊
eodẽmodo preſentatum ⁊ idem ſubiectum ſicut ille
qui ponitur modo de facto. quare ⁊c. ¶ Confirma
tur q꞉ Paulus in raptu videndo diuinam eſſentiã
non vidit ſe eſſe in corpore vel extra corpus. Vnde
poſtea nõ recordabatur de hoc igitur nõ eodẽ actu
videtur deus ⁊ alia. ¶ Nota hic ꝙ per actũ beati-
ficum qui ponitur in patria nõ videtur contigẽtia
fore vel nõ fore q꞉ primũ obiectum viſionis quod
eſt diuina eſſentia nuda vt talis q̄ditas eſt ante vo-
luntatem nõ repñtat hoc determinate ſed ſe habet
indifferenter ad eẽ vel nõ eſſe ꝯtingenter. Niſi for-
te arguatur per eandem rõnem de actu diuino. — Nota de actu bea tifico.

¶ Contra hoc videtur q꞉ diuina eẽntia facta de-
terminatione de talibus ꝑ diuinã uoluntateꝫ eq̄
naturaliter rep̄ſentat iſta ſicut ante determinatio-
nem repreſentabat ſimplices quiditates. Repñtat
enim determinationẽ ⁊ actũ voluntatis neceſſario
facta tali determinatione. Cũ igitur intellect⁹ bea
ti videat diuinam eẽntiam clare etiã facta tali de-
terminatiõe videtur neceſſario ꝙ videat oĩa talia.
¶ Ad hoc videtur poſſe dici ꝙ licꝫ diuina eẽntia
obijciat̃ intellectui beati nõ tamẽ pro illo ſigno ꝓ
quo eſt repreſentatiua talium ſed pro ſigno priori ꝫ
ĩmo neceſt poſſibile ꝙ aliquo actu vno attingatur
a creatura pro vtroqꝫ ſigno ⁊ quicq̄d ſit de hoc dico
ꝙ impoſſibile eſt ꝙ aliquo actu beatifico qui poni
tur modo de facto nec aliquo eiuſdem rationis at-
tingatur a creatura pro illo ſigno ſcđo in quo ẽ re-
preſentatiua contingẽtium vel diuine volitiõis vt
cadit ſuper contingetia. Sed ſi aliquo actu attin-
gat oportet ꝙ ſit alterius ratiõis nec forte eſt bea-
tificus tamen de hoc nõ curo. Si tamen arguatur
contra hoc ꝙ pari ratione deus non videt actu ſuo
beatifico futura ꝯtingentia ⁊ ꝙ variantur ibi actu
ſicut ⁊ rõ vel ordo in obiecto primo q̄re ſolutionẽ.

¶ Quãtum ad ſecundum ar- — Prima opinio.
ticulum eſt vna opinio ꝙ aĩa xp̄i videt ĩ verbo oĩa
quecũqꝫ videt verbum noticia viſionis que eſt ſolũ

reſpectu illoꝝ que determinātur eē fore vel fuiſſe aliquādo a diuina volūtate. Non aūt videt omnia que videt verbum noticia ſimplicis intelligentie ꝙ eſt reſpectu poſſibilium que nō ſunt determiata ad exiſtere ex diuina voluntate. et dicunt ꝙ illa ꝙ de⁹ videt noticia viſiōis ſunt finita: licꝫ ſi mund⁹ fuiſſet eternus ſicut fuit deo poſſibile talia eēnt infinita ⁊ aīa xp̄i tūc videret infinita noticia viſionis. Nec ē hoc incōueniēs quia non per infinita ſed per vnum quod eſt verbuꝫ imꝑfecte cognitū.

2. opinio ¶ Alia opinio eſt ꝙ abſolute loquendo ⁊ ſimpliciter impoſſibile eſt ꝙ aīa xp̄i videndo verbū videat oīa ꝙ videt verbum. ¶ Ad hoc adducūtur rōnes. Prima eſt iſta. Quādo aliqs intellect⁹ per aliquid cognitum plura cognoſcit tanto ꝑfectius cognoſcit illud. Pꝫ qꝛ quāto aliqs intellect⁹ plures concluſiones cognoſcit ex aliquo principio tāto perfecti⁹ cognoſcit illud principium. Similiter etiā de cauſa ⁊ effectibus infinitis. Si ergo cognoſcat infinita infinite cognoſcit illud. Sed ea que videt verbū ⁊ cognoſcit ſunt infinita etiā noticia viſionis ſicut ſunt cogitationes hominū vel angelorum durātes ſecūdum ſucceſſionē ī infinitū ⁊ planū eſt ꝙ abſolute loquēdo de viſione ei⁹ illa que videt ſunt infinita ergo ſi omnia illa videt aīa xp̄i per verbū ⁊ in verbo ſequitur ꝙ cognoſcit verbum infinite ⁊ hꝫ noticiam actu infinitā de ip̄o. Sed hoc eſt falſum ⁊ impoſſibile. ergo ⁊c. ¶ Confirmatur iſta rō qꝛ infinitas actualis extenſa imo etiā potētialis ſucceſſiua reducitur ad infinitatem intēſiuam igitur in ꝓpoſito infinitas actualis obiectorum intellectoꝝ vel ad infinitatem intelligentis vel actus intelligēdi. Sed vtrūqꝫ eſt impoſſibile. ergo ⁊c.. ¶ Solue ad hoc ꝙ licet maior ſit vera nō eſt tamē demonſtrata ⁊ ip̄a cōceſſa non oportet infinitatē intellectoꝝ reduci ad infinitatem vidētis vel actus creati ſed obiecti primarij quod eſt verbū vel diuina eēntia per quam cognoſcūtur ⁊ ita nō valet. ¶ Secundo ſic. Cognoſcere aliquid vnū diſtincte eſt alicuius ꝑfectionis ⁊ cognoſcere plura diſtincte eſt maioris ꝑfectioniſqꝫ cognoſcere īfinita diſtincte ⁊ vnico actu eſt īfinite ꝑfectiōis in actu. Sicut ſi ferre vnum lapidē eſt ỽtutiſ alicui⁹ ferre duos ē maioris ỽtutiſ ⁊ ferre īfinitos eſt infinite virtutis ſicut pꝫ. Sed aīa xp̄i nō hꝫ actum perfectionis infinite. ergo nō cognoſcit infinita diſtincte que cognoſcit verbū. ¶ Tertio ſic. Si aīa xp̄i cognoſcat infinita in verbo ꝙ videt verbum. Sequitur ꝙ argumētum illud nullius eſt quo probatur diuin⁹ actus intelligēdi eē infinitus intenſiue qꝛ cognoſcit infinita actu ⁊ diſtincte Sed hoc eſt falſum. ergo ⁊c. ¶ Quarto ſic. Si aīa xp̄i cognoſcit infinita in verbo que videt verbū ſequitur ꝙ argumētum vni⁹ doctoris qui ponit ꝙ voluntas vel intellectus nō poteſt eē principium totale effectiuum ſui actus qꝛ tunc haberet virtutem actu infinitam intēſiue. Eo ꝙ poſſet producere infinitos actus alterius rationis circa obiecta alterius rōnis creata poſſibilia ꝓcedere in īfinitū in ſurſum nihil valet qꝛ pari ratione argueretur īfinitas actu intenſiua in actu videndi deum in aīa xp̄i qꝛ ip̄o cognoſcerentur oīa illa obiecta ⁊ diſtincte ⁊ tñ ille doctor ponit iſtam cōcluſionem. quare ⁊c.

3. opinio ¶ Tertia opinio eſt ꝙ eſſentia diuia dupliciť pōt conſiderari. Uno modo ſcꝫ ſe ⁊ abſolute. Alio modo vt eſt medium ⁊ ratio cognoſcēdi creaturas ſcðm rationes ydeales. Et qꝛ eēntia diuina vt in ſe ⁊ abſolute accepta prior eſt ꝙ̄ vt ydea vel vt medium ⁊ ratio cognoſcēdi creaturam vel creaturas. Hinc ē ꝙ nō oportet aīam xp̄i videntem diuinam eſſentiā vel verbum videre oīa que videt verbum imo poſſibile eſt ꝙ videat verbū vel diuinam eēntiam non videndo aliquam creaturam.

¶ Quarta opinio ē ꝙ habitualiter aīa xp̄i nouit oīa in verbo quecūqꝫ nouit verbum nō autem elicito ſecūdo. Tum qꝛ intellectus diuin⁹ cū ſit in īfinituꝫ perfectior pōt plura cognoſcere ⁊ cognoſcit ꝙ̄ intellectus aīe xp̄i. Tum qꝛ quāto intellectus creatus plura cognoſcit tāto min⁹ diſtincte ⁊ ſic ſi infinita ſequitur ꝙ in infinitum minus diſtīcte ⁊ ſic nichil diſtincte. Tum qꝛ etiam ꝯmentator ex infinitate extenſiua ad infinita cōcludit infinitatem intenſiuam que non poteſt conuenire actui intellectus. quare ⁊c. habitualiter ergo videt oīa nō actualiter per vnum habitum habentem infinitos reſpectus ad infinita obiecta ſicut dicunt. 4ª. opi.

¶ Sed iſtis opinionibus nō obſtātibus Dico ꝙ ꝗtum ad iſtum articulum aliter ꝑmo ꝙ ſuppoſito ꝙ ſit idem act⁹ beatificus videndi ỽbum ⁊ ea que videntur in verbo ſicut oportet dicere ꝙ actus nō nūeratur ſcðm nūerationem obiecti ſcðarij ſed obiecti ꝑmarij ⁊ hic obiectum primariū eſt vnum ſcilicet diuina eſſentia. Doctorꝫ opinio. Intellectus aīe xp̄i eodem actu videt ỽbum ⁊ oīa que naturaliter repreſentātur per ỽbum vel ꝑ eēntiam ỽbi antecedēter ad actū volūtatis ⁊ iſta ſunt omnes quiditates ſimplicium terminorum ⁊ negationes ip̄orum ⁊ omnes ꝯplexiones eorum neceſſe dico ꝙ oriūtur ex terminis ⁊ oppoſitas ip̄arum quātum ad ſuum eē falſum vel impoſſibilitem eoꝝ Nec obſtāte ꝙ iſta ſint actu infinita in intellectiua ip̄a obiectiue. Et hoc ꝓbo per aliquas rationes.

¶ Prima eſt. Quādo eodem actu cognoſcitꝰ aliquod obiectum ⁊ naturaliter vel neceſſario repreſentatum per ip̄m qua ratiōe vnum illorum cognoſcitur per illum actum eadem ratione omnia alia. Rōnes auctoris Hoc patet qꝛ nō eſt ratio de vno magis ꝙ̄ de alio. ſed ſicut dictum eſt ⁊ ꝓbatum eodē actu cognoſcitur verbū beatifice ⁊ creatura in ỽbo vel aliud obiectum ſecūdarium ergo qua ratiōe vnum taliū naturaliter ⁊ nēceſſario repreſentatum in ỽbo cognoſcitur eadem ratione ⁊ alia. Sed ꝓbabile videtꝰ ꝙ aliquod cognoſcatur ergo ⁊ alia oīa. ¶ Cōfirmatur iſta rō qꝛ cum eē intellectum nihil addat vel dicat vltra intellectionē impoſſibile eſt ꝙ ponatur intellectio alicuius obiecti in aliquo ⁊ illud nō ſit intellectum. Cū igitur eadem ſit intellectio beatifica ỽbi ⁊ cuiuſlibet naturaliter repreſentati ꝑ ỽbuꝫ ſicut ſupponitur mō impoſſibile eſt ꝙ illa ponatur in intellectu creato ⁊ oīa talia nō ſint intellecta ⁊ ꝑ eſſentiam reꝑſentata cum ſint infinita igitur ⁊c.

¶ Secūda ratio. Si nō omnia cognoſcātur eodeꝫ actu. Aut hoc eſt qꝛ ỽbum eſt ſpeculuꝫ voluntariū Aut qꝛ illa ſunt infinita. Sed neutrum impedit qꝛ licet verbum ſit ſpeculuꝫ voluntarium ꝗtū ad hoc ꝙ nō oſtendit ſeip̄m niſi voluntarie ⁊ libere itellectui beato tamē non ꝗtū ad hoc ꝙ ſi oſtēdat ſeip̄m poſſit occultare illa ꝙ naturaliter repn̄tātur in ip̄o

⁊ neceſſario quorum eſt idem actus noticie cũ ipſo
vt videtur. Nec ſcõm etiam im pedit q̃ nec infini=
tas diuina intenſiua que eſt maioꝛ repugnat q̃n ꝟ
bum poſſit intelligi ab intellectu finito ⁊ per actuʒ
finitum. ergo etiã nec multitudo obiectoꝛuʒ ſecũ=
dariorum infinita. ❡ Tertia rõ. Aĩa xp̃i hʒ ſum=
mam ⁊ perfectiſſimam viſionem ꝟbi poſſibilem eẽ
in creatura ſicut dictum ẽ in queſtione precedente.
Sed perfectiſſime viſioni verbi repugnare nõ vide
tur ꝙ eadem videãtur actualiter ⁊ non in potentia
quecũqʒ naturali neceſſitate repꝛeſentãtur in ꝟbo
ſi ſit idem actus beatificus vidẽdi ꝟbum ⁊ illud qḋ
repꝛeſentatur in ipſo ſicut reputo neceſſariuʒ quia
pꝛimum obiectũ neceſſarium ad talem actum vidẽ
di beatifice aĩa a ꝟbo eſt ip̃e deus nec poteſt eẽ ali
quid aliud ⁊ eſt ſm rõnem diuinitatis repꝛeſentan=
tis naturaliter ⁊ neceſſario oĩa predicta. ergo ⁊c.
August. ❡ Ad hoc videtur eſſe mens Auguſtini. 15. de tri=
nitate. licet loquatur dubitãdo vbi dicit. Fortaſſis
inquit nõ erũt volubiles nr̃e cogitationes ab alijs
in alia euntes atqʒ redeũtes ſed omnem ſcientiam
noſtram vno ſimul conſpectu videbimus. igit̃ aĩa
xp̃i ſimul oĩa predicta vnico intuitu videt pꝛimo
etiam aĩa cuiuſlibet beati ⁊ quelibet creatura bea=
ta ſicut etiam cõcludunt alique p̃dictarum rõnum
⁊ auctoꝛitas August. ❡ Scḋo dico ꝙ nõ opoꝛtet
dicere ꝙ aĩa xp̃i nõ videat oĩa que videt ꝟbũ quo=
rum ip̃m nõ eſt repꝛeſentatiuũ naturaliter ⁊ neceſ=
ſario ſed ꝯtingenter p̃ſuppoſita determinatiõe di=
uine voluntatis. Si dicas ꝙ nõ opoꝛtet actũ mul
tiplicari q̃ eodem actu coꝛpoꝛali videtur album ⁊
nigrum ſimul vel etiam plura alba. Stude ⁊ dic ꝙ
eodem actu q̃ vnus poteſt manere alio nõ manen=
te nec vnũ eſt ratio vidẽdi aliud. Et hoc ex vi actꝰ
viſionis beatifice ſed ſi nouit talia nouit ea ⁊ videt
alia ſpeciali reuelatiõe vel multis actibus de tali=
bus obiectis reuelatis cuiuſmodi ſunt cõplexiões
omnes ꝯtingentium ⁊ oĩa ꝯtingentia vt ſic. Nam
eſſentia diuina ſm rõnem eẽntie vt p̃uia eſt volun=
tati ⁊ actui cuius eſt obiectum beatifice viſionis.
Sed vt ſic nõ eſt repꝛeſentatiua talium ꝯtingentiũ
ſed vt ſequẽs actum voluntatis vel vt p̃ſentãs ip=
ſum. quare ⁊c. Hoc etiam pʒ q̃ ſi ex vi beatitudĩs
⁊ viſionis beatifice viderẽtur talia nõ poſſet eẽ il=
luminatio in angelis q̃tum ad obiecta ſicut argue
batur in p̃ncipio q̃ſtionis q̃ quelibet oĩa ſciret. Sʒ
hoc eſt falſum. quare. ❡ Tertio dico tamẽ ꝙ ꝓba=
bile eſt dicere oĩa ꝯtingẽtia determinata a diuia
voluntate fuiſſe reuelata aĩe xp̃i ab inſtãti ſue cõ=
ceptiõis. Non enĩ apparet repugnãtia quare ſicut
potuit vnum reuelari quare nõn aliud ⁊ pari ratio
ne omnia ⁊ puto ꝙ nõ eodem actu ſed infinitis acti
bus quia nõ hñt ad inuicem repugnãtiam circa ani
mam xp̃i ſiue ponãtur eiuſdem rõnis ſiue nõ vt vi=
detur niſi foꝛte dicatur ꝙ vnico actu qui habet pꝛo
pꝛimo obiecto deum q̃tum ad actuʒ volũtatis ſue
determinãtis oĩa talia ꝯtingentia vel q̃tum ad ra
tionem eẽntie vt repꝛeſentãtis talem actum diuine
voluntatis tanq̃ rõ cognoſcẽdi determinationem
talis actus de ip̃is ꝯtingẽtibꝰ. ❡ Ultio dico ꝙ nõ
eſt ꝓbabile oĩa ꝯtingentia eẽ alicui reuelata niſi ſo
li aĩe xp̃i. Et ita dico ꝙ poteſt illuminare angelos
de talibus ꝯtingentibus ⁊ ſuperioꝛ angelus alium
inferioꝛem vt videtur. Ita ꝙ nulla creatura beata
tot nouit de talibus quot aĩa xp̃i licʒ breuiter crea

tura quelibet beata tot cognoſcat in verbo q̃tum
ad ſimplices rationes terminorum ⁊ alia neceſſario
repꝛeſentata per ꝟbum licet nõ ita clare nec lipide
vel perfecte ſicut anima xp̃i.

❡ **Ex predictis** concludo ꝯtra quãlibet
predictarum opinionũ Cõtrela
ꝙ nulla earum videtur eſſe vera ſicut pʒ per ſingu= riũ ꝯ p̃ce
las iuxta p̃dicta diſcurrẽti. ❡ Nam pꝛima opinio dẽ. opi.
in hoc deficit ꝙ dicit aĩam xp̃i non videre omnia q̃ ꝯ p̃mam
verbum videt vel cognoſcit noticia ſimplicis intel opiniões
ligentie. Oppoſitum enĩ pꝛobatum ẽ ſupꝛa. Et vo
co hic ſimplicem noticiam que eſt reſpectu quidita
tum vel terminoꝛum ſimplicium vel ꝯplexionũ ne=
ceſſariarum. Noticiam vero viſionis voco illã que
eſt reſpectu ꝯtingentium determinatoꝛũ fuiſſe foꝛ
re vel eſſe ꝓ aliqua differentia tempoꝛis ⁊ ꝯplexio
num ꝯtingetium de ip̃is. Et quicq̃d dicãt aliq̃ iſta
eſt bona diſtinctio. Nec valent aliqua que adducũ=
tur contra ip̃am ⁊ dimitto gratia bꝛeuitatis. Non
enim intelligit iſta diſtinctio ꝙ verbũ habeat aliã
noticiã de re p̃ſẽti ⁊ futura. Nec intendit ꝙ habeat
aliquam q̃ noticiã nõ ſit intuitiua ſed licet noticia
ꝟbi ſit vnica ſimplex indiſtincta ⁊ intuitiua de oĩbꝰ
obiectis ⁊ poſſibilibus ⁊ fiendis contingentibꝰ vel
neceſſarijs tñ ſicut poteſt diſtingui ſm rõnem ꝓut
tranſit circa varia obiecta vt dicat̃ noticia ſimplex
quaſi nõ efficax alicuius ꝓut p̃cedit actum volun=
tatis ⁊ eſt circa neceſſaria. Dicatur ꝟo viſiua ⁊ q̃ſi
efficax vel ꝯcernẽs realem exiſtentiaʒ obiecti ꝓ ali
qua differentia tempoꝛis ſm ꝙ cadit ſup ꝯtingen=
tia ⁊ ſeq̃retur actum diuine voluntatis ſic determi
nantis ea foꝛe pꝛo aliqua differentia tempoꝛis ⁊ ta
lis ſcientia ſicut abſolute ꝯtingens eſt ita abſolute
loquẽdo potuit eẽ maioꝛ vel minoꝛ id eſt pluriũ ob
iectoꝛum vel etiam paucoꝛum vel alioꝝ q̃ ſit ⁊ de=
terminatio diuine volũtatis tamẽ poſita tali deter
minatione q̃ deꝰ eſt imutabilis nõ poteſt poni alia
vel eſſe nec plurium nec etiã paucoꝝ ſicut dictũ eſt
in pꝛincipio ⁊ ꝯſequẽter nec talis noticia minui nec
augeri. Ipſa aũt eſt infinitoꝛum ſicut etiam ꝓbatũ
eſt in pꝛimo ⁊ dimitto. ❡ Secũdo contra iſtã opi=
nionẽ eſt ꝙ magis deberet dici ꝙ ex vi viſionis bti
fice ꝟbi anima xp̃i videt oĩa que videt ꝟbum noti=
cia ſimplicis intelligẽtie q̃ illa que vidʒ noticia vi
ſionis ſicut oſtenſum eſt ſupꝛa cuius tamen oppoſi
tum ipſa vi detur dicere ſicut patet.

❡ **Contra** ſecundam opinionẽ que ſimpli=
citer negat aĩam xp̃i videre oĩa ꝯ 2. opi.
que videt verbum ꝓpter finitatem aĩe xp̃i ⁊ infini
tatem obiectoꝛum. Pʒ ꝙ nõ eſt vera. Sicut enim
nullum ꝯcludit incõuenitẽs ꝙ ip̃a exiſtens finita vi
deat deum infinitum intẽſiue: ita nõ eſt incõuenitẽs
ꝙ infinita extẽſiue. ❡ Preterea. tũc aĩa xp̃i fuiſſʒ
ignoꝛans aliqua ignoꝛãtia q̃uo ergo ei debuerunt
credere hoĩes: hoc habet etiã Mgr̃ ꝓ incõuenitẽti.

❡ **Contra tertiã** opinionẽ ẽ quia licet
foꝛte deus poſſet fa=
cere aliquem actũ beatificuʒ qui terminaret̃ tantũ ꝯ 3. opi.
ad eſſentiam vt in ſe ⁊ nõ ad perſonas nec ad crea
turas vel etiam ad perfectiones attributales tamẽ
actus viſionis beatifice quẽ tenemus fuiſſe in xp̃o
⁊ eſſe ſimiliter in alijs beatis nõ eſt talis. Sed illo
actu eodem cognoſcitur diuina eẽntia ⁊ attributũ
⁊ perſone ⁊ pari ratione creature naturaliter ⁊ ne=
ceſſario eſt repꝛ̃ſentate vt videtur. ❡ Preterea nõ

tolleretur quin poſſent videri oĩa licʒ nõ neceſſario
¶ Preterea. etiã poſitio eſt cõtra ponẽtem in ali-
quibus locis. Nam ipſe dicit alibi ꝙ intellect⁹ bea-
ti nõ poteſt appꝛehendere circa ens rõnem veri ⁊ nõ
rationẽ boni qꝛ neutra rõ ſe habet ad aliã ſicut vni
uerſalis ad particularem. Nec intellect⁹ veri eſt di
curſiuus circa ens. Pari rõne diceretur ꝙ nec itel
lectus beati cũ nõ ſit diſcurſiuus nõ poteſt videre
diuinam eſſentiam vt eẽntia eſt abſolute nõ viden-
do eam vt ratio ⁊ mediũ eſt cognoſcẽdi alia qꝛ neu
tra ratio eſt vniuerſalis vel ꝑticularis qꝛ in deo nõ
eſt vniuerſale nec particulare. ¶ Scđo qꝛ ſm eum
alibi In deo nõ ſunt aliqua differẽtia intẽſione qꝛ
facerent cõpoſitionem. Ita ꝙ nõ poſſunt facere di
uerſos cõceptus ſed differunt tñ ſm rõnem ⁊ mo
dos cõcipiendi ⁊ ſic per ꝯñs differũt eẽntia vt eẽn
tia ⁊ vt ydea vel mediũ ⁊ ratio cognoſcẽdi alia. Si
militer etiam itellectus vniuerſaliter nõ eſt diſcur
ſiuus ſed eſt mere paſſiuus reſpectu act⁹ beatitudis
qui eſt ſimplex intelligentia igitur nec ex parte ob-
iecti nec ex parte intellectus eſt dare rationem qua
re intellectus poſſit videre vel cõcipere diuinã eẽn
tiam vt eẽntia ⁊ non vt medium vel ydea.

ꝯ.4.opi nionem. ¶ Contra quartã opinionẽ videtur eẽ ⁊ eſt ꝙ ſicut nõ repugnat anime xp̃i
cognoſcere infinita habitualiter ſm illum habi-
tum habẽtem reſpectus infinitos ad infinita obie-
cta nõ obſtãte ꝙ ſit finit⁹ ita nõ repugnat ꝙ actua
liter cognoſcat infinita vnico actu licet finito.
¶ Secũdo videtur ꝯtra eam qꝛ ſi talis habit⁹ po-
teſt eſſe in aĩa nõ videtur aliqua ꝯtradictio ꝗn poſ
ſit habere actum ſibi correſpondentẽ adequatum ⁊
ita reſpectu infinitorum. ¶ ꝑ. Noticia beatorum
in verbo nõ eſt noticia habitualis ſed actualis. ꝗre
⁊c̃. ¶ Ex predictis oĩbus ꝯcludo vnũ correlariuʒ
Correla rium. ꝙ impoſſibile eſt ꝙ anima xp̃i vel alicui⁹ beati vel
angelus aliꝗs beatus cognoſcat aliꝗd de nouo in
verbo de hijs que ꝟbum nouit noticia ſimplici: qꝛ
ſicut iam dictum eſt omnia cognoſcit ex vi ip̃i⁹ vi-
ſionis beatifice. Similiter etiã ipoſſibile eſt ꝙ aĩa
xp̃i cognoſcat aliꝗd de nouo quod prius nõ cogno
uerit de hijs que ꝟbũ nouit noticia viſionis qꝛ ab
inſtanti cõceptiõis oĩa ſibi ſunt reuelata. Sed poſ-
ſibile eſt de alijs beatis quorũ nulli omnia ſunt re
uelata ſicut puto ſed ſoli xp̃o vel anime xp̃i.

Ad mo tiua ſcđe opi. ¶ Ad motiua igitur aliarum opinionũ. ¶ Ad primũ ſecũde opi-
nionis. Dico ꝙ eſt ſibi cõe ⁊ prime opinioni ꝗtum
ad illud mẽbrum de ſimplici noticia. Dico ꝙ nõ vi
deo neceſſitatem huius ſcilʒ ꝙ principiũ vel cã vel
medium prius cognitum ꝑfectius cognoſcatur ſi ꝑ
ipſum plura cognoſcãtur ꝗ̃ pauciora. Nam noti-
cia poſterior ⁊ alicuius poſterioris dat perfectio-
nem noticie priori ⁊ ip̃ius prioris. ¶ Unde ſi ali-
quid idem ſimpliciter vel indiſtinctũ eſt principiũ
vel cauſa vel medium aliorũ nõ video quin ſicut ip̃o
cognito per ip̃m cognoſci poteſt vna concluſio vel
vnus effectus ꝗn etiã ali⁹ vel alij plures effect⁹ qꝛ
ſicut principiatũ vel cauſatum nihil ꝯfert ꝑncipio
vel cauſe de entitate vel perfectione: ita nec de co-
gnoſcibilitate vel perfectione noticie ei⁹ que ẽ ꝑor
ꝗ̃ noticia principiati vel cauſe. Secus forte eẽt de
noticia principij vel cauſe a poſteriori. ¶ Preterea
etiam ſi cognoſcatur ꝑncipium ſm aliquẽ gradum
noticie vt principium eſt cũ ſit idem ꝑncipium plu
rium cõcluſionum ſicut ꝑ principium in illo gradu
noticie poteſt haberi noticia vnius concluſionis.
Alioquin nõ eſſet noticia principij ita vt videtur
omnium aliorum. Unde nõ video ꝙ videns in ꝟbo
infinita ꝑpter hoc videat verbũ infinite ⁊ compre
hendat ip̃m pluſꝗ̃ ſi non videret in ip̃o niſi vnum
ſolum. Unde ſicut nõ oportet ꝙ vidẽs eẽntiaʒ ꝟbi
infinitam comprehendat ip̃am vel ipſum verbum.
Nec oʒ ꝙ videns infinita in ꝟbo cõprehendat ip̃m
vel infinite videat. Aĩa ergo xp̃i licet in verbo vi- Nõ hec.
deat infinita non tamen hʒ actum ifinitũ. Bene ta
men verum eſt ꝙ ꝗ̃to perfecti⁹ cognoſcit̃ cauſa vel
principium vel medium tanto ⁊ illa que cognoſcũ-
tur per iſta ꝑfectius cognoſcũtur ex illis ⁊ pri⁹ ha-
bet principium vel cauſa totam noticiam ſuam an-
te noticiam principiati vel cauſati vel mediati. ⁊ iõ
ſicut aĩa xp̃i perfectius videt ꝟbum ꝗ̃ alie creatu-
re beate. Ita ⁊ perfectius nouit alia in ꝟbo ⁊ per
verbum ⁊ omnia finite ſicut ⁊ ip̃a videt ꝟbum fini
te. Sed ꝟbum qꝛ videt ſeip̃m beatifice perfectiſſi-
me ⁊ infinite ꝯprehendit ſeip̃m ⁊ alia etiã infinite
¶ Ad ſecundum dici poteſt vno mõ ꝙ cognoſcere
plura diſtincte per rõnem vni⁹ quod eſt alterũ a co
gnoſcente ⁊ primũ cognitũ ⁊ imꝑfecte notum non
eſt maioris perfectionis ꝗ̃ vnũ ſolum cognoſcere
quãdo ꝑcipue illa ſecũdario cognita nihil dicũt ꝑ-
fectionis vltra ꝑmũ cognitũ infinitũ ſicut eſt in ꝑ
poſito de ꝟbo ⁊ creatura. Unde ſicut nõ eſt maio-
ris perfectionis cognoſcere ꝟbuʒ ⁊ creaturam per
verbum ꝗ̃ cognoſcere ꝟbum tñ ſm Auguſtinum Auguſt.
quinto cõfeſſionum dicentem deo. Beatus eſt qui
te ⁊ illa nouit ſcʒ creata nõ tamẽ ꝑpter illa beatior
ſed ꝑpter te ſolum beatus ita nõ eſt maioris perfe
ctionis vel virtutis in actu videre ꝟbum ⁊ ifinitas
creaturas ꝗ̃ ꝟbuʒ ⁊ vnam creaturam tñ vel duas
vel tres ſub quocũqʒ nũero diſtincto ⁊ determiato
quia actus creature cum nõ dicatur perfectior niſi
ſecundum intenſionem in gradu ſuo vel ſecundum
exceſſum in ſpecie. Hic autem nec varietur actus
ſcientie vel multitudine obiectorum ſciẽtiorum.
Patet. Nec intẽdatur in ſua rõne. Unde infimus
gradus talis actus poteſt extẽdi ad tot obiecta nõ
oportet actũ eſſe perfectiorem intenſiue quanto eſt
plurium per iſtum modũ. Sed ſi actus eſſet pluriũ
ſm ꝑprias rõnes ⁊ adderetur actus ad actum vel
gradus ad gradum ſm multitudinem obiectorum
oporteret ꝙ eſſent infiniti actus vel vnus act⁹ infi
nitus. Sicut ſuo modo exẽplificatur de ꝟtute por
tandi plures lapides infinitos ꝙ eſſet ifinita. Nõ
ſunt enim ſic per vnuʒ portabiles ſed per ſeipſos ⁊
apponitur ꝟtus ad virtutem vel gradus ad gradũ
formaliter vel equipollẽter. Unde ⁊ ſi argumentũ
cõcludit. Dico ꝙ ꝯcludit cõtra oẽm opinionẽ ꝙ in
telligere deum eſt actus ifinitus ſicut poſſet dedu-
ci valde bene. ¶ Ad probationem quãdo dicis ꝙ
poſſe ferre plures lapides eſt maioris virtutis ꝗ̃
poſſe ferre vnum tantum. et ſic poſſe ferre infini-
tos ſimul eſt virtutis infinite. Diceretur ꝙ nõ eſt
ſimile qꝛ portare lapidem dicit aliquẽ effectũ cau-
ſatum a ꝟtute portantis actiua. Sed videre ꝟbum
⁊ infinita in ꝟbo nõ dicit aliquẽ effectum ſic natu-
raliter cauſatum a ꝟtute vidẽtis ſed a deo ꝑ influẽ
tiam ſpecialem. iõ ⁊c. Sic ergo ſi eſſet aliquis qui
portaret lapides infinitos in ꝟtute alterius ſepa-
rati ab ip̃o ⁊ eſſet hoc poſſibile ꝙ nõ in virtute ꝑ-

pria nõ eſſet ỽtutis infinite ſ; magis ſile alius. ita poteſt dici in ꝓpoſito. Non opȝ ergo ꝙ actus vnicus anime xp̄i quo vidẽtur infinita ſit infinitus: ſ; non curo de hac ſolutione. ❡ Aliter diceretur ꝙ intelligere plura eſt maioris perfectionis extẽſiue ad obiecta ꝙ̃ cognoſcere pauciora ⁊ ideo act⁹ videndi in aia xp̄i nõ eſt infinitus intenſiue ſed extẽſiue. Sicut nõ ſequitur ſi eſt aliqd perfectionis cognoſcere aliquod ens finitũ ⁊ cognoſcere aliquod ens nobilius ⁊ maius ſit maioris ꝑfectionis ꝙ̃ cognoſcere ens infinitũ ſit infinite ꝑfectionis niſi cognoſceretur infinite ⁊ quãtum eſt cognoſcibile. Nota.

❡ Ad tertium dico ꝙ rõ illa ad ꝓbandum deũ eẽ actum infinitum intẽſiue vel ſuum actum intelligẽdi ex hoc preciſe ꝙ intelligit infinita diſtincte non cõcludit demõſtratiue ſicut dictuȝ eſt in primo. Sȝ ſi aliunde ꝯcludat nõ intromitto me modo q: ibidẽ ſatis dixi diſtinctione ſcḋa. ❡ Aliter diceretur ꝙ intelligere infinita perfecte ⁊ per ſeipm̄ ⁊ rõne ſue eſſentie ꝯtingentis omnia precipue ſi ſint alteri⁹ rationis cõtingentis dico ỽtualiter vel eminenter ſicut ponitur de deo arguit ꝓbabiliter infinitatem. Sed nõ ſic de aia xp̄i. Patet q: nec perfecte oino nec per ſeipſam ſed per aliquod obiectum nõ comprehenſum. ❡ Ad quartũ diceretur ꝙ doctor ille qui ponit illam rationem de potentia ꝙ ſit cauſa ꝑtialis ⁊ nõ totalis reſpectu ſui actus nõ ponit ꝙ eodem actu anima xp̄i videat infinita. Sed ſi videat actualiter infinita hoc eſt pluribus actib⁹ infinitis ſm multitudinem finitis tamen in ſeip̄is intenſiue qui ſunt ſimul cõpoſſibiles in aia. Si autẽ actu nõ videt infinita tunc nõ currit argumẽtum ꝯtra eum de infinitate act⁹ ſicut de ĩfinitate potẽtie q̃ poſſet cauſare ſicut cauſa totalis infinitos actus alterius rationis ſed adhuc reducitᷣ ꝯtra eum q: ſi intellect⁹ ſit elicitiuus omnium illorum actuũ effectiue cum ſint alterius rationis ſequitur ꝙ ſit virtutis infinite ſicut etiam poneretur vnicus actus infinitus reſpectu plurium obiectorum. Nec obſtat ꝙ ꝑ moduȝ cauſe partialis nõ totalis quia ſicut eſſe cauſam totalem plurium taliũ eſt maioris virtutis ꝙ̃ vnius ⁊ per ꝯſequẽs eſſe cauſam infinitorum eſt habere virtutem infinitam. ❡ Diceretur tamẽ ad hoc ꝙ non eſt vera illa cõparatio de cauſa partiali. Unde eſſe cauſam partialem plurium effectuũ alterius rõnis vel poſſe ꝯcurrentibus pluribus vel infinitis alterius rationis nõ eſt maioris perfectionis ꝙ̃ vnius tantum q: maioritas vel variatio ỽtutis nõ attenditur niſi penes diuerſa ꝯcurrentia nõ penes illud quod manet ſemper idẽ. Ipſe tamẽ nõ affirmat ꝙ pluribus actibus vel infinitis aia xp̄i videat infinita ſed tandem videtur in inceptatiõe declinare ad hoc ꝙ habitualiter cognoſcat ea ĩ vno habitu quo verbum eſt ſibi habitualiter preſens tanꝙ̃ obiectũ primarium ⁊ alia ſicut obiecta ſecũdaria nõ in habitu qui ſit omnium illorum diſtincte ⁊ eque primo ſicut ponit quarta opinio ⁊ in hoc nõ teneo ip̄m et in ordine videtur tenere vnum actum reſpectu infinitorum licet finitum.

❡ Nota hic iſtantiam ꝯtra predicta. Nam in ſecũdo dictum eſt ꝙ habitus nõ poteſt repreſentare intellectui angelico infinita q: tunc eẽt infinitus ergo ſimiliter in ꝓpoſito de actu. ❡ Diceretur ꝙ argumentũ nõ ꝯcludit demõſtratiue niſi ad hominem qui ꝯſimili ratiõe negat actum eſſe infinitorum. Uel etiam diceretur ꝙ nõ eſt ſimile hic ⁊ ibi. Nam ille habitus ponitur repreſentare vnũquodqȝ repreſentabile ſuum ꝑfecte ⁊ ſecũdum rationes ꝓp̄as infinitorum rep̄ñtabilium ⁊ eq̃ primo ⁊ ideo videretur infinitus. Sed nõ ſic actus videndi deum ponitur repreſentare ſed primo ỽbũ ⁊ imperfecte nõ quãtum eſt rep̄ſentabile etiã per actuȝ creatum qui poſſet eẽ infinitus extra ſubiectũ ſicut ⁊ caritas ſecũdum meip̄m ⁊ imperfecte ſecũdario alia ⁊ habet tantum reſpectum ad verbum quod ẽ prius obiectum non ad alia. ꝯ dicta inſtãtia.

❡ Ad primum ergo quarte opiniõis diceretur ꝙ ita bene intellectus diuinus cognoſcit plura habitualiter ꝙ̃ intellectus creatus ſicut tu dicis ꝙ actualiter. Et ĩõ dico ꝙ intellectus diuin⁹ nõ oȝ ꝙ cognoſcat actualiter plura ꝙ̃ intellectus creatus ſed bene oȝ ꝙ limpidius ⁊ perfectius ⁊ infinite vel actu infinito ſic ẽ infinitus. ❡ Ad ſecũdum diceretur ꝙ ſicut de cognoſcere actualiter ita ⁊ habitualiter ꝙ quãto plura minus diſtincte ⁊ ideo dico ꝙ nõ oportet ꝙ quãto intellectus creatus plura intelligit ꝙ tãto min⁹ diſtincte niſi in vniuerſali intelligat ip̄a vel etiã ſit potẽtia impedita ⁊ aggrauata mole corporis ſicut experimur in nobis. Non ſic aũt anima xp̄i intelligit in ỽbo infinita vel plura ſicut pȝ. ❡ Nota hic ꝙ infinitas extenſiua nõ arguit demõſtratiue infinitatem extẽſam. ❡ Ad tertium dico ꝙ iſta infinitas extenſiua ſm multitudinem obiectorũ bene reducitur ad vnum obiectũ infinitum quod eſt ỽbuȝ ſicut ⁊ obiecta ip̄a ſed nõ ad actum vidẽdi infinitũ vel ad infinitum ſe tenẽs ex parte vidẽtis. Similiter pari ratione reduceretur ad infinitatem habit⁹ ſicut videtur vel actus: ſic de iſto. Ad mo. 4. opi. Nota.

❡ Ad primum principale dico ꝙ nõ oportet ꝙ cõprehendat ỽbum niſi forte accipiatur ꝯprehendere ex parte obiecti quãdo nihil latet de obiecto licet actus in ſe ſit imꝑfectus ⁊ nõ adequatus obiecto ⁊ ſic etiam beatus dicitᷣ comp̄henſor vel cõprehẽdere verbum q: licet videat verbum ⁊ omnia que ſunt in ỽbo nõ tamen infinite videt verbum ꝙ actus ſuus nõ adequatur verbo iten ſiue ſecũdum intelligibilitatem ỽbi. ❡ Ad ſcḋm de illuminationibus angelorum pȝ quid dicenduȝ ex corpore queſtionis. ❡ Ad tertium dico ꝙ ratio Ariſtotelis nõ impugnat demonſtratiue ꝓceſſum in infinitum in cauſis ſicut dixi in primo ꝯtingenti enim infinita actu intelligere ſicut ⁊ actu infinituȝ quod ponit p̄mã cauſam. Uel dic ꝙ infinita ĩ actu non intelligũtur naturaliter in actu: ſed ſupernaturaliter in propoſito. quare ⁊c. Ad rõnes ꝑncipa.

❡ Diſtinctionis decimequarte.
Queſtio Tertia.

TErtio quero vtꝝ Chriſtus habuerit ꝑfectã noticiam vel ſciẽtiam oim in ꝓprio genere ab inſtanti ſue cõceptionis. ❡ Uidetur ꝙ nõ q: Luce. 2. dicitur ꝙ Puer Jeſus ꝓficiebat etate ⁊ ſapientia. Nec valet dicere ꝙ euãgeliſta loquitur ꝯm ꝯteriorem apparẽtiam q: ſm Auguſtinum 83. q. diſt. 35. Loquentem ꝯtra illos Luce. 2.

qui dicebant xp̄m nō doluiſſe veraciter in paſſione
ſecundum apparētiam tm̄ illa q̄ dicūtur: ſed in euā
gelio hiſtorice nō ſunt exponenda ac ſi fuiſſent me=
thaphorice dica vel tropologice qꝛ ſic poſſet expo=
ni tota hyſtoria euāgelij ꝛ nihil eēt veruꝫ ad literā
ſecūdum ſeriem hyſtorie. Cum igitur iſtō ſit dictū
hyſtorice ad literā debet exponi ſcōm veritatē rei
ꝛ exiſtentiam nō ſolum ſcōm apparētiam. Si ergo
proficiebat ſapiētia ſecōm eandem naturam ſcōm
quam ꝑficiebat etate ſm̄ Ambroſium de ſpū ſan=
Ambro. cto videtur ꝙ nō habuerit ab initio perfectam no=
ticiam oīm in ꝓprio genere qꝛ de noticia rerum in
verbo nō poteſt intelligi talis profectus. ¶ Scdo
ſic. Chriſtus fuit ꝓe viator ꝛ ī ſtatu meriti nobiſcū
vt patet ꝛ per ꝯſequēs habuit noticiam ꝛ modū co
gnoſcēdi viatoria. Sed modus cognoſcēdi viato=
ria eſt habere noticiā experimētalem acquiſitā vis
ſenſus memorie ꝛ experientie ꝛ etiā diſcurſiuā ab
vno in aliud ſicut pꝫ primo poſteriorum ꝛ ſecūdo
ꝛ primo metaphi. Talis aūt nō habet perfectā no=
ticiam oīm a principio. ergo ꝛc. ¶ Cōfirmatur ꝑ
apoſtolum ad hebreos quinto vbi dicit ꝙ ex hijs q̄
Ad he. 5 paſſus eſt didicit obedientiam. ¶ Secūdo ſic. Si
xp̄us habuit ꝑfectam noticiā oīm in ꝓprio genere
ergo habuit noticiam ſingularium oīm ꝛ cōtingen
tium. Sed hoc eſt impoſſibile qꝛ nō potuit habere
noticiam ſingulariū oīm niſi per proprias ſpecies
infinitas ꝛ ſuo intellectu quod eſt impoſſibile. Si=
militer etiam ſingularia nō ſunt itelligibilia per ſe
ꝛ directe ſed vniuerſalia tantum. Similiter etiam
non potuit habere noticiam cōtingentium in pro=
prio genere qꝛ cū illa nō repreſentētur per ſpecies
terminorum nō poſſunt cognoſci intuitiue vt vide
tur xp̄us aūt ab inſtanti cōceptionis nō nouit oīa
intuitiue qꝛ nō fuerunt ſibi oīa realiter pn̄tia ſcōm
ꝙ homo. ergo ꝛc.

Mgr. ¶ Contra Magiſter in iſta diſt. 15. ꝙ xp̄s
nullaꝫ aſſumpſit ignorātiā. Sꝫ
ſi nō habuiſſet perfectam noticiam oīm ab inſtāti
ſue cōceptionis in ꝓprio genere xp̄s aſſumpſiſſet
aliquam ignorantiam. Potuiſſet eñ aliqua noſſe
in ꝓprio genere que tamē ex tunc nō nouiſſet. ergo ꝛc.

¶ In iſta queſtione ſic ꝓcedā

¶ Primo inquirā ad euidētiam huiꝰ queſtionis.
Utrum ſciētia rei in ꝓprio genere dicat in aīa xp̄i
aliquid abſolutum vel aliquid eēntialiter relatiuū.
¶ Secūdo ponā vnam opinionē de queſtione pro
poſita ꝛ arguam cōtra eam ꝛ ſoluā ad motiua eiꝰ.
¶ Tertio reſpondebo aliter ad queſtionem.
¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ Quantū ad primū eſt vna

Prima
opi. dip. opinio que dicitur fuiſſe de mēte Ariſtotelis ꝙ ha
bitus ſcientie create cuiuſmodi eſt ſciētia xp̄i que
eſt de re in proprio genere eſt aliquid eēntialiter re
latiuū ꝛ quiditatiue per ſe ꝓmo mō ſicut pater ſuo
modo. ¶ Tamen iſti variātur in mō dicēdi. Nam
aliqui dicūt ꝙ ſciētia eſt pure ꝛ mere reſpectus ꝛ nō
niſi reſpectus vel aliquid reſpectiuū. ¶ Alij vero
cum hoc ꝙ eſt aliquid abſolutum ꝛ vtrūqꝫ eēntiali
ter ꝛ quiditatiue. Eſt enim habitus de prima ſpē
qualitatis ꝛ ſic eſt aliquid abſolutum ꝛ eſt eſſentia=
liter ad aliud puta ad ſcibile ꝛ ſic eſt eēntialiter re=
latiuū. Mꝫ aūt ſciētia ſit eſſentialiter relatiua iſto
modo ꝓbat pluribus vijs. ¶ Prima eſt iſta. Illud
eſt eſſentialiter ad aliquid vel relatiuū quod nō po
teſt intelligi nō intellecto alio. Hoc patet qꝛ omne
mere abſolutum intelligi pōt nō intelligēdo aliud
qꝛ eſt ad ſe. Sed ſcientia intelligi nō poteſt nō itel
ligendo ſcibile ſicut nec pater nō intelligēdo filius
quia pater ē filij pater ita ſcientia eſt ſcibilis ſcien
cia. ergo ꝛc. ¶ Scdo ſic. Illud eſt eſſentialiter rela
tiuum ad aliud quod nō poteſt manere non manen
te illo alio. Patꝫ Sed ſciētia manere nō poteſt de
ſtructo ſcibili qꝛ deſtructo ſcibili deſtruitur ſciētia
licet nō ecōuerſo. ergo ꝛc. ¶ Tertio ſic. Si ſciētia
eſſet aliquid abſolutum pure ad ipſam poſſet eē mu
tatio vt videtur. Nam ratio Ariſtotelis quare ad
ſcientiam ꝛ virtutem nō eſt mutatio in parte itelle
ctiua eſt qꝛ iſta ſunt ad aliquid. vij. phiſicorū. ꝛc.
¶ Scdo ſic Si ſciētia nō ē eēliter ad aliqd vel aliud
Puta ad ſcibile vel obiectum ſequitur ꝙ acciden=
taliter ſit ad ipm̄ ꝛ per ꝯn̄s cum ſit aliquid abſolu=
tum prius poteſt eſſe ſine tali reſpectu. Sed hoc eſt
falſum qꝛ tunc ꝑ accidēs dependeret ſciētia ab ob=
iecto. ergo ꝛc. ¶ Quinto ſic. Sicut ſe habet viſio
ad viſibile ſic ſciētia ad ſcibile. Sed viſio eſſentiali
ter eſt ad viſibile nec poteſt eſſe ſine viſibili vt patꝫ
ergo ꝛc. ¶ Confirmatur per philoſophū ꝛ cōmē=
tatorē quinto metaphiſice vbi vidētur dicere hoc phūs et
expreſſe ꝙ ſcientia eſt per ſe ad ſcibile ſicut menſu= cōmēta.
ratum ad menſuram. Dicit eñ ibi Ariſtoteles ꝙ ſi
cut illa que ſunt ſcōm neceſſarium ꝛ potētiam ſunt
ad aliquid id quod ſunt ita ꝛ menſurabile ad men=
ſuram nō tamē ecōuerſo ſicut in illis ꝛ Cōmenta=
tor dicit ibi ſicut in mēſurato ꝛ mēſurato inſcito ꝛ
intellecto intellectus eſt in ſua ſubſtātia relatꝰ qua
re. ꝛc. ¶ Hoc vltimo cōfirmatur per philoſophuꝫ
ꝛ Cōmentatorem. ix. metaphi. Ubi dicitur ꝙ ars
vel ſcientia ſiue etiam habitus potētie quedā ſunt
Sed planum eſt ꝙ potentia quiditatiue ꝛ eſſentia
liter ꝛ eēntialiter ad aliquid ꝛ relatiue dr̄. ergo ꝛc.
¶ Dicunt ergo iſti ꝙ ſciētia in xp̄o eſſentialiter ꝛ
relatiue dicit ꝛ q̄ditatiue ſicut apparet ex p̄dictis.

¶ Sed iſtis non obſtātibus Dico ꝙ ha=
bitus ſcientialis eſt aliquid
opi. doc=
toris. eſſentialiter abſolutum ꝛ impoſſibile eſt ꝙ eſſentia
liter ꝛ quiditatiue ſit ad aliquid vel relatiuū ad ob
iectum creatum. Sed omnis reſpectus noticie vel
ſcientie create ad obiectū creatum eſt ſibi ſimplici=
ter accidentalis. Probo ergo ꝙ ſciētia nō eſt reſ=
pectus nec quiditatiue relatiua. ¶ Prima rō eſt.
Illud quod manet in re ꝛ in effectu nō manēte ſci
bili nō eſt quiditatiue relatiuū ad ſcibile. Proba=
tio. Nam impoſſibile eſt ꝙ relatiuū eſſentialiter et
quiditatiue maneat ſine termino ſicut impoſſibile
eſt eē relationem ſine termino/ qꝛ ad nō ens non eſt
relatio realis ſicut pꝫ. Sed ſciētia vel habitus ſciē
tialis manet in re ꝛ in effectu nō manēte vel exiſtē
te ſcibili. Probatio qꝛ intelligitur roſa ꝛ diffinit/
ꝛ per ꝯn̄s ſcitur aliquid de ipſa vel ſciri poteſt ꝛ ha
beri ſcientia roſa nō exiſtente īmo nulla roſa exiſtē
te vt patet de omni noticia vel ſcientia abſtractiua
ergo ꝛc. ¶ Si dicas ꝙ roſa vel obiectū noticie ab
ſtractiue manet in eſſe repreſentato per ſpeciem.
Contra qꝛ eadē eſt difficultas de reſpectu ſpeciei
ad obiectum. Contra qꝛ nō implicat ꝯtradictionē
noticiam abſtractiuam manere nō manente ſpecie
ſicut ꝛ nō manēte obiecto nec ipſa ſpecies eſt termi

natiua noticie nec obiectum etiã vt in ſpecie relu-
cens ſic ꝙ eſſe repreſentatũ ſit ratio terminãdi no-
ticiam qꝛ iſtud eſſe vel nõ eſt niſi rõnis vel ſi eſt rea
le nõ eſt aliud ab eẽ repreſentati ⁊ ita nõ terminat
ſicut nec ſpecies repñtatiua nec põnt eẽ reale obie-
cti quia obiectum põni nõ eſt eſſe in re vel realiter.

Nota. ¶ Et nota ꝙ in tota iſta poſitione accipitur noti-
cia vel ſciẽtia ꝓ aliquo ente per ſe vno quo forma-
liter ⁊ denoĩatione intrinſeca habẽs dicitur ẽ for
maliter ſciens ⁊ hoc modo ꝓcedunt iſte rationes.

¶ Si dicas ꝙ ſcientia ſaltem abſtractiua nõ men
ſuratur ab obiecto ſcdm ſuum eſſe exiſtẽtie in re li-
cet ſcdm ſuam quiditatẽ cui vt ſic accidit ꝙ exiſtat
vel nõ exiſtat ⁊ per ꝯñs eodem mõ refertur ad ob-
iectum nõ exiſtẽs ſicut ad exiſtẽs ſicut vniformiter
eſt de ſubiecto exiſtẽte vel nõ exiſtente. Dico ꝙ nõ
refertur actualiter ⁊ realiter ad obiectum non exi-
ſtens actu licet vniformiter ſit de ipõ exiſtente vel
non exiſtẽte q̃tum ad id quod eſt abſolutũ. Et dico
ꝙ ad obiectum exiſtens in potẽtia refertur in potẽ
tia tantum realiter ⁊ nõ in actu: licet eñ obiectum
menſurat ꝑ ſuam quiditatem ⁊ nõ per exiſtentiam
ſaltem in aliqua noticia abſtractiua tamen nõ põt
actu menſurare nec actu terminare reſpectũ realez
actualẽ niſi actu exiſtat. Eſt eñ ita pure nihil rea-
liter quãdo nõ exiſtit ſicut chimera licet ſibi nõ re-
pugnet eſſe ſicut chimere repugnat ⁊ ita non poteſt
ter minare realem reſpectum licet poſſit dici ⁊ eſſe
ſuum denominatium ab abſoluto nõ per reſpectuz
habit⁹ vel actus ⁊ denoĩatione extrinſeca ſicut vri
na ſuo modo dr̃ ſana a ſanctitate aĩalis. Itẽ ſcien-
tia logice eſt de ſcdis interioribus que nõ habẽt eẽ
reale ⁊ per cõſequẽs nõ poſſunt terminare aliquaz
relationẽ realem. Item in metaphiſica de ente qđ
nullam habet vnitatem realẽ ⁊ ſimiliter de quodli-
bet vniuerſali de quo eſt ſciẽtia ſcdz iſtos. ergo ⁊c.

¶ Scdo ſic. Illud quod eſt in p̃dicamẽto abſolu-
to ⁊ ad ſe nõ eſt eſſentialiter nec quiditatiue ad ali-
quid vel relatiuum ad aliud creatuz. Probatio qꝛ
omne quod eſt p̃dicamenti abſoluti eẽliter ad ſe di-
citur nõ autem ad aliud diſtinctum eſſentialiter ab
ipõ nec etiã ad aliquid aliud quiditatiue qꝛ iſta re-
pugnant in eodez per ſe cõceptu per ſe primo⁰. ſcz
⁊ ad ſe ⁊ ad aliud. Sed ſciẽtia eſt q̃ditatiue ad ſe ⁊
in p̃dicamẽto qualitatis qꝛ iſta ẽ per ſe p̃io modo.
Scentia eſt qualitas ergo nõ eſt eſſentialiter ved q̃
ditatiue ad aliud. puta ad obiectum. ¶ Tertio ſic.
Non magis eẽntialiter ⁊ quiditatiue eſt ſciẽtia ad
aliquid. puta ad obiectum q̃ accidẽs ad ſubiectũ.
Sed accidens nõ eſt eſſentialiter ⁊ quiditatiue ad
ſubiectum quia manet a ſubiecto ſeparatum. ꝗ ⁊c.

¶ Quarto ſic. Si ſciẽtia eſt eſſentialiter reſpect⁹
vel quiditatiue quero in quo fundatur iſtud reſpe-
ctum vel reſpectus oportet ꝙ ſuper aliquid abſolu
tum. Aut igitur ſuper abſolutum quod eſt eſt aĩa
vel intellectus immediate. Aut ſup aliud. Non ſu-
per aliud qꝛ inter animam vel intellectum ⁊ ſciẽtiã
non videtur eſſe aliquod medium fundans ſciẽtiaz
vel talem reſpectum igitur ſuper aĩam. Cum igit̃
reſpectus ponatur poſito fundamẽto ⁊ termino p̃-
cipue intrinſecus ⁊ de quarto genere ſeq̃tur ꝙ po-
ſita anima ⁊ ſcibili ponatur ſcẽtia quod eſt falſum.

ꝙ intelle ctõ nõ ſit actio. ¶ Nota ꝙ intellectio nõ eſt actio. Tum qꝛ actio-
nis non eſt actio intellectionis que eſt ꝟbum ẽ actio
ſcilicet gignitio ꝟbi ſecũdum Auguſtinũ. Tũ qꝛ
non eſt in agente nec denominat ipm̃. ptz. Nec eñ
eſt in intellectu agente nec in obiecto nec in intelle
ctu poſſibili vt actiuus eſt ſi ſic ponatur nec deno-
minat iſta. Non eñ dicitur iſta intelligẽtia vel in
telligere. Tum qꝛ nõ habet terminum ꝓductũ aliũ
a ſe. Tum qꝛ manere poteſt intellectio nulla actiõe
creature manẽte ꝟtute diuina igitur intellectio nõ
eſt actio creature. Aſſumptũ pz. quare ⁊c. ¶ Per
eaſdem rationes põt ꝓbari q̃tum ad primam ter-
tiam ⁊ quartam ꝙ nõ paſſio licet ipam bene conco
mitetur actio ⁊ paſſio naturaliter ⁊ de ꝯmuni lege.

¶ Quinto ſic. Non magis habitus eſt eẽntialiter
reſpectiuus q̃ actus: qꝛ non minus menſuratur ab
obiecto q̃ habitus. Sed actus nõ eſt formaliter vł
quiditatiue reſpectiuus vel reſpectus qꝛ actus põt
eſſe ſine obiecto. Actus ſcilicet abſtractiuus imo
actus aliquis intuitiuus ſicut dictum eſt ſupra. Si
militer etiam actus intuitiuus itelligẽdi de diui-
na eſſentia eſt quo formaliter beatificatur creatura
⁊ per ꝯſequẽs eſt aliquid nobilius ⁊ maioris enti-
tatis q̃ qđlibet accidẽs corporale q̃tumcũq; abſo
lutum. Sed non eſt ꝓbabile ꝙ tale q̃ditatiue ſit re-
ſpectus etiam merus reſpectus. ꝗ ⁊c. ¶ Si dicas
ꝙ intelligere eſt pati ⁊ pati eſt reſpectus. Dico ꝙ
intelligere nec formaliter nec eẽntialiter ẽ pati vel
paſſio de genere paſſionis. Nec etiam actio de ge-
nere actionis cũ ad intelligere frequẽter terminen
tur ⁊ actio ⁊ paſſio de genere actionis ⁊ paſſionis
ſed cõcomitatiue dictum eſt ⁊ q̃tum ad modum ſi-
gnandi de itelligere ꝙ eſt actio ꝯcomitatiue de eo
quod eſt pati qꝛ ipm̃ in itellectu ꝯcomitatur paſſio
productiua eius in intellectu paſſiuo vel poſſibili
ſeu receptiuo. ergo ⁊c. ¶ Sexto ſic. Illud quod ẽ
inclinatiuũ ⁊ diſpoſitiuũ potentie ad actuz non eſt
reſpectus vel aliquid quiditatiue reſpectiuuz quia
ſicut reſpectus nõ eſt ratio agendi ita nec ratio ſciẽ
nandi vt videtur. Sed habitus eſt huiuſmõi. ꝗ ⁊c.

¶ Septimo ſic. Illud cuius ſpecies eſt aliq̃d abſo
lutum tñ quiditatiue eſt abſolutuz quiditatiue tñ
Probatio qꝛ ſcdm te genus ⁊ differentia ⁊ ſpecies
ſunt idem penitus extra intellectum ⁊ in nullo di-
ſtinguũtur extra intellectum. Sed ſpecies ſcientie
puta grãmatica abſolutum eſt tantum nec dicitur
quiditatiue ad aliq̃d ergo nec genus eius quod eſt
ſcientia. ¶ Dicitur ad hoc ꝙ nõ oz ſi ſpecies abſo
luta eſt nõ ad aliquid ꝙ propter hoc genus non ſit
ad aliquid Unde ⁊ in quinto metaphi. dicit̃ ꝙ aliq̃
per accidens dicitur ad aliquid qꝛ genus ſuũ dica-
tur ad aliquid ⁊ exẽplificatur de medicina que di-
citur ad aliquid non per ſe ſed ratione ſui generis.
puta ſciẽtie. Ponitur aliud exemplum de ymagie
⁊ figura qꝛ ymago eſt aliquid. 7. de tri. ca. 1. ⁊ tamẽ 7. de tri. ca. 1.
figura nõ licet ſit ſuperius ad ymaginẽ. Sic ſuo⁰
de ſcientia ⁊ grãmatica ecõuerſo. Et ratio aſſigna
tur qꝛ grãmatica includit obiectum i ſuo ſignifica-
to quia eſt ſcientia de lfa ⁊ ideo nõ dependet depẽ-
dentia eius in ſeipſa terminata eſt. Sed ſcientia in
cõmuni ſic nõ includit obiectũ ⁊ ideo dependet ad
extrinſecum ſicut ad obiectum.

¶ Sed videtur michi ꝙ iſta dicta ſunt
nulla. Nam primum di- ꝯ p̃dicta
ctum eſt ꝯtra eos q̃tum ad hoc ꝙ ſi gen⁹ ⁊ ſpecies
⁊ differentia ſunt totaliter idem ſicut vnum per ſe
⁊ quiditatiue ⁊ primo eſt ad aliud ita ⁊ reliquum.

¶ Preterea quero. Si genus ꝓbatur quiditatiue

de ſpecie vel nō. Nō poteſt dici quin ꝑdicetur quidditatiue. Tunc arguo. Quicqd quidditatiue cōuenit generi ⁊ ſpeciei. Sed generi quidditatiue ɔuenit eſſe ad aliquid per te. ergo ⁊ ſpeciei. Non ergo per accidens. ¶ P. Quicquid non ɔuenit quidditatiue ſpeciei nec generi. Sed ſpeciei quidditatiue nō conuenit eſſe ad aliquid ſm te. ergo nec generi ɔtra te. ¶ Confirmatur per ɔmentatorem ibidem quinto metaphiſice. vbi dicit ſic ꝙ aliquod genus ſit relatiuum ⁊ ſpecies nō ſit relatiua. Cauſa in hoc eſt qꝛ non eſt genus in rei veritate quod opinatum eſt eē genus. Scientia eñ non eſt genus medicine in rei veritate niſi ſcientia dicatur ſm comparationē ad ſcientem ⁊ medicina ad medicum. ¶ Ex quo patꝫ ꝙ concedere aliqua ſe habere ſicut vere genus ⁊ veram ſpeciem ⁊ dicere vnum eſſe pure abſolutū quidditatiue ⁊ reliquū reſpectiuū. Puta genus ē vnuꝫ nihil dictum ⁊ ſcientia ſecūdum ꝙ accipitur in. 5. metaphiſice. nō eſt vere genus medicine ſicut dicit Cōmentatoꝛ. Unde ⁊ medicina ibi accipitur ꝓ arte que ꝓpꝛie nō eſt ſcientia ſꝫ mechanica magis vel operatiua. ¶ Nota ꝙ nō intendit Ariſtoteles nec Cōmentatoꝛ ꝙ in re nec ſm rei ꝓprietatem alicuꝰ generis reſpectiui ſint ſpecies abſolute vel ecōuerſo ſicut intelligūt iſti ⁊ valde groſſe. Credo eñ ꝙ ⁊ ſcientiam ⁊ medicinam vel grāmaticaꝫ poſuit quidditatiue abſolutam in rōne habitus ad pꝛimā ſpeciem qualitatis pertinentia ⁊ quātum ad illa quibꝰ nomina imponūtur. Sed ſcientiam bene poſuit reſpectum vel reſpectiuum ꝗtum ad illud a quo hic imponitur qꝛ imponitur a reſpectu quem habet ad ſcibile licet ille ſit ſibi accidentalis. Non tamen ſic nomina ſpecialium ſcientiarum a reſpectibus imponūtur licet habeant reſpectus ad obiecta ſpecialia ſicut ſciētia ad ſcibile in cōmuni qꝛ tñ ab illis reſpectibus nō imponūtur noīa dicūtur ſciētie ſpeciales non eſſe ad aliquid niſi ſcōm genus ſuum qđ eſt ſciētia. Non aūt intelligēdo ſicut dicūt. Uel intellige hoc ſicut dicitur in coꝛpoꝛe queſtionis ſcōm Cōmentatoꝛem ⁊ ſic quōcunqꝫ dicatur ſane nichil hebent de intētō. ¶ Exemplū de ymagine ⁊ figura in litera nō eſt ad ꝓpoſitum. Tum qꝛ figura ſuperius eſt ⁊ ymago inferius ⁊ non opoꝛtet ꝙ quecūqꝫ cōueniunt quidditatiue inferioꝛi ꝙ cōueniant quidditatiue ſuperioꝛi licet ecōuerſo. Tum quia nō loquitur ibi Auguſtinus de ymagine niſi ſecūduꝫ impoſitionem nominis qua dicitur ymago quaſi ymitago ⁊ ſic relatiue dicit̄ ſicut ymitari. Similiter etiā ratio oppoſita nō valet qꝛ non apparet ratio quare ſcientia non ita includit ſcibile in cōmuni ſicut grāmatica hoc ſcibile in ſpeciali. Puta literam. Similiter etiam per iſtam rationem ſequitur ꝙ grāmatica dicitur ad aliquid licet includat illud aliquid.

¶ Ultimo qꝛ impoſſibile eſt ꝙ aliquid in ſuo conceptu includat terminum ſue dependētie ſicut pꝛobatum eſt in pꝛimo ⁊ ita ſi grāmatica dependet ad litteram non includit ipſam in ſuo conceptu: ⁊ ita parum terminatur dependentia eius ſicut ⁊ ſciētie.

¶ Ultima ratio pꝛincipalis eſt ɔtra eos ex dictis eoꝛum qꝛ dicunt aliqui ipſoꝛum ꝙ ſciētia eſt aliqđ abſolutum inquātum habitus ⁊ reſpectiuum inquātum ducit in noticiam obiecti. Tunc arguo aut eodem formaliter indiſtincto extra intellectum eſt habitus ⁊ aliquid abſolutum ſeu aliqđ reſpectiuum. aut alio ⁊ alio. Non poteſt dici ꝙ eodem formaliter indiſtincto qꝛ impoſſibile eſt hoc ꝙ eadem foꝛmalitas ſit ad ſe ⁊ ad aliud. Nam omne illud quod relatiue dicitur eſt aliquid excepta relatione ſeptimo de trinitate. Igitur alio ⁊ alio foꝛmaliter extra intellectum. Sed quecūqꝫ foꝛmaliter diſtinguūtur extra intellectum realiter diſtinguūtur ⁊ eſſentialiter ſecundum eos. Nec faciunt vnum per ſe pꝛimo modo. nec etiam aliquid vnum de ipſis per ſe pꝛio modo pꝛedicatur. ergo ſequitur ꝙ ſcientia non eſt aliquid vnum per ſe. Nec de ipſa aliquid per ſe pꝛimo modo pꝛedicatur ſed per accidens. Et vltra ſequitur ꝙ illud abſolutum quod dicit ſcientia nō dicit̄ eſſentialiter ſeu quidditatiue ad aliud ſed per vnum reſpectum eſſentialiter diſtinctum ab eo ⁊ ſic accidentaliter vel per vnum accidens.

¶ Dico igitur ꝗtum ad hunc articulū ꝙ habitus ſcientialis vł actus quicūqꝫ qui eſt reſpectu obiecti ꝑmarij creati eſt aliquid abſolutum de pꝛima ſpecie qualitatis quod non eſt reſpectus nec aliquid reſpectiuuꝫ quidditatiue ad obiectum. Sed reſpectu eius ad obiectum eſt ſimpliciter accidentalis ſibi ſic ꝙ manente tali habitu ſecūdum id quod eſt poteſt talis reſpectus nō ineſſe actus ⁊ eſt reſpectus qui eſt accidētalis habitui qui eſt de quarto pꝛedicamēto ſecundum Ariſtotelem in pꝛedicamētis ⁊ in quinto metaphiſice. Unde nec Ariſtoteles nec Cōmentatoꝛ vnqꝫ dixerunt ꝙ ſcientia diceretur quidditatiue ad aliquid ſicut pater. Bene tamen dixerunt ꝙ per ſe ⁊ hoc verum eſt pꝛo tanto quia nō per accidens aliquo illoꝛum duoꝛum modoꝛum quos ponit quinto metaphiſice nec ſicut medicina nec ſicut albū: quia foꝛte ſecundū Ariſtotelem licet ſcientia ſignificet aliquid abſolutum ad quod ſignificādum imponit̄ tamen imponitur a reſpectu ipſo ab obiectum. Puta ad ſcibile. Quarto qꝛ nō ita ɔtingenter oīno cōſequitur iſte reſpectus ipſam ſcientiam ſicut ſimilitudo ɔſequitur album ſm Ariſt. manēte ſciētia ſꝫ ſuum abſolutū oꝫ manere ſcibile vel in ſeipſo vł ſaltem in aliquo repñtatiuo qđ tamen nō reputo eē verum. Pōt eñ manere ſaltē virtute diua nō manēte obiecto nec aliquo eiꝰ repñtatiuo ⁊ dato ꝙ maneret repñtatiuū qđ eſt ſpecies tñ ad ipm nō refertur ſcientia ſicut ad mēſurā qꝛ illud nō eſt obiectū nec pꝛimo cognitum per ipſum.

¶ Ad pꝛimū ergo alioꝝ. Dico ꝙ totū illud cui nomē ſciētie īponit̄ qđ eſt abſolutū pōt intelligi nō ītelligendo aliud puta obiectū licet nō poſſit intelligi illud a quo nomen imponitur puta reſpectus ille accidētalis. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ ſcientia abſtractiua cuiuſcūqꝫ obiecti creati alterius a ſe poteſt manere in eſſe ſine illō obiecto. ¶ Nota hic ꝙ habitꝰ vel actus intelligendi ſeu ſcientialis poteſt ꝓbari non eſſe relatio nec actio vel paſſio ꝑ hoc ꝙ eſt terminꝰ actionis ꝑ ſe pꝛimꝰ. Huiꝰ eñ operatōes ſunt fines ⁊ nō ſunt actiones ſꝫ termini actionū. Nō ſic auteꝫ actio de gñre actiōis qꝛ actiōis nō eſt actio nec reſpectus ſeu relatio naturaliter ſꝫ magis cāio eius ꝓſupponit cāionē fundamēti vł termini ⁊ nō teriatur ad eā actio ꝑmo ſꝫ ſcđario: liceꝫ igr̄ dicat̄ paſſio nō tñ ē de gñe paſſiōis ſicut dictū ē ſ. Si dicas ꝙ ē actio cātiua hitꝰ vt ꝑ ſe teri ⁊ ita de gñe actiōis nego ꝑm. Sꝫ bñ verū ē ꝙ accidēter cauſatur ad habitū nō ꝙ ſit actio pꝛoductiua eiꝰ ſed intelligere ⁊

5.meth.

Aduerte

Reſolutio doct.

Ariſto.

Ad motiua alioꝝ.

Nota.

habitus ſunt due forme abſolute ⁊ ordinate termi
nãtes duas actiões ordiatas ⁊ eis correſpõdẽtes.
¶ Ad philoſophũ dico ꝙ deſtructo ſcibili deſtrui
tur ſcientia pro tãto qꝛ negato ſcibili negatur ſciẽ
tia de ipõ id eſt ſi aliquid nõ eſt ſcibile non eſt ſciẽ
tia de ipõ ⁊ ex hoc nihil ad ꝓpoſitum. Uel ſic ꝙ de
ſtructo ſcibili per omnia deſtruitur ſcientia qꝛ ma
nente ſcientia oportet manere ſcibile ſaltẽ in repre
ſentatiuo ſm ipm̃. Sed dico ꝙ ad illud repñtatiuũ
vt ad obiectum menſurans nõ refertur. ¶ Ad ter
tium de mutatione Dico ꝙ ad ſcientiã nõ eſt muta
tio phiſica ſm qualitates ſenſibiles ⁊ imediate ab
extrinco alterãte primo ſed magis accipitur facta
tali alteratione preuia in ſenſu ⁊ de illa mutatione
loquitur ibi philoſophus. Non tñ obſtat quin ad
ipſam ſit aliqua ſpiritualis mutatio que non eſt ꝓ
prie motus nec terminus mot⁹ ⁊ quin poſſit eẽ ali
quid abſolutum ſpirituale non autem ſenſibile vel
qualitas ſenſibilis. ¶ Ad quartum dico ꝙ accidẽ
taliter ſciẽtia refertur ad obiectuꝫ extrinſecũ quia
per relationem accidentalẽ ſibi eo modo quo dictũ
eſt ſupra. Poteſt tamen dici ꝙ ꝑ ſe accipiendo illõ
a quo nomẽ imponitur ⁊ ſic etiam ad Ariſtotelẽ. 7.
phiſicoꝝ qñ dicit ꝙ virtus vel ſcientia eſt ad aliqd.
Aduerte ¶ Nota hic de dicto Ariſtotelis. 7. phiſicoruꝫ ꝙ
ſcientia ⁊ virtus eſt ad aliquid ⁊ ideo ad eas non ẽ
mutatio ꝙ iſtud medium vel iſta ratio non videtur
facere ad ꝓpoſitum ſuũ. Intendit eñ ꝓbare ꝙ ad
primam ſpeciem qualitatis nõ eſt mutatio ⁊ planũ
eſt ꝙ ſcientia ⁊ virtus nõ ſunt ad aliquid vt ꝑtinẽt
ad primam ſpeciẽ qualitatis ſed ſunt aliqua abſo
luta. Si dicas ꝙ reſpectus cõcomitãtur ita poteſt
dici de qualitatibus tertie ſpeciei ⁊ ita ad ipãs nõ
eſſet mutatio quod eſt falſum ⁊ cõtra ipm̃ ibideꝫ et
ita ſicut negatur vis mediꝫ ſui ⁊ dicit ꝓceſſus ſuus
non valere ita põt negari dictũ ſuuꝫ ſcꝫ ꝙ ſcientia
vel virtus eſt ad aliquid. ¶ Aliter dicitur ab aliq
bus ꝙ ipẽ nõ loquitur ibi ſm opinionẽ ꝓpriam ſꝫ
ſm opinionem platonis quam imponit ſibi Augu
ſtinus. 12. de trinitate. vltimo. ⁊ philoſophus prio
1. poſter. poſteriorum. Dicebat eñ ꝙ in aĩa habetur ſciẽtia
anteq̃ vniatur corpori ⁊ nõ adquiritur in homine
per aliquam mutationeꝫ anime ſed ſedatis paſſiõi
bus corporis ⁊ facta mutatione circa corpus aĩa
recordatur eorum que prius nouit Et ad hoc vide
tur exemplũ qð philoſophus ponit in litera de pue
ro. Et ibidẽ dicit cõmentator in fine cõmẽti ꝙ loq
tur ſcdm̃ opinioneꝫ platonis. Poteſt aliter dici ſi
cut in ꝓcedentibus eſt reſponſum. ¶ Ad quintum
dico ꝙ viſio creata abſolute loquẽdo poteſt eẽ ſine
obiecto creato ſicut dictum eſt ſupra. ¶ Ad philo
ſophum ⁊ cõmentatorem patet ex predictis qd di
cendum. Non eſt eñ intentio eorum ꝙ q̃ditas ſciẽ
tie eſt ad aliquid. Cũ enim q̃ditas ſcientie ſit habi
tus ⁊ per cõſequẽs de predicamẽto abſoluto quali
tatis ⁊ predicamenta eẽntialiter diſtingantur. Im
poſſibile eſt ꝙ idem eẽntialiter ſit habitus ⁊ ad ali
quid vel relatiuum de genere vel predicamento re
lationis. ¶ Q̃uo ergo dicit philoſophus ꝙ ſcien
quõ ſciẽ tia eſt ad aliquid ſcdm̃ ſe. ¶ Dico ꝙ põt exponi nõ
tia eſt ad quantum ad id quod eſt ⁊ cui nomen imponitur ſed
aliqd ſm quãtum ad reſpectum realem qui ipãm cõſequitur
ſe. ⁊c̃. ad obiectum a quo eſt ſcientia eſt inſeparabilis ſm
Ariſtotelem eo modo quo dictum eſt ſupra ſecũdũ
ipſum ſicut ſubiectum a per ſe paſſione: tamen in

hoc non conuenio cum Ariſtotele. Unde dico ꝙ ta
lis reſpectus ſimpliciter eſt accidentalis abſoluto
habitus quod eſt ſcientia ſicut etiam ſubſtãtia pa
tris habet pro accidente paternitatem ⁊ ita per ac
cidens ſubſtãtia pr̃is refertur. Si tamen accipiat
ſcientia pro toto aggregato ⁊ abſoluto quod eſt ha
bitus ⁊ relatione vel reſpectu ſicut etiam pater qð
ſignificat principaliter paternitatem connotando
ſubſtantiam vel ſubiectum ſic poteſt dici ꝙ ſcien
tia per ſe eſt ad aliquid ſuo modo ſicut ſimile vel pa
ter. Sed accipiendo ſic ſcientiam nõ accipitur ꝓn
cipaliter pro habitu ſed magis pro reſpectu quem
pono accidere habitui ⁊ ſcientie. Si aliter intelli
gant Ariſtoteles ⁊ cõmentator ſicut tu iponis eis
nego eos tecum. ¶ Hec igitur de primo articulo
principali. Et ſicut dictum eſt de ſcientia vel habi
tu ita poteſt dici de ſpecie ⁊ actu ⁊ talibus quibuſ
cunq̃. ¶ Nota ꝙ ſcdm̃ aliquos ſcientia eſt relati
uum ⁊ ad aliquid ſm dici ſicut ⁊ virtus / ⁊ caput / ⁊ Nota.
manus: ſed nõ ſequitur ex hoc ꝙ ſit relatio. Eſt eñ
qualitas ſm philoſophũ ⁊ Auguſtinũ. Refert eni
dicere ꝙ virtus ſit relatio ⁊ ꝙ ſit relatiua cõcretiue
vel ad aliqd. Sicut refert dicere ꝙ caput ſit ad ali
quid ſecũdum dici ⁊ ꝙ ſit relatio / quia primum eſt
verum ⁊ ſecũdum falſum. Unde quãdo dicit phi
loſophus ꝙ in aliquid nõ eſt motus ⁊ ꝙ virtus ſit
ad aliquid. Uerũ dicit in minori ſed nõ ſequitur ex
hoc ꝙ virtus vel ſcientia ſit relatio vel ꝙ per ſe pri
mo modo ſeu eſſentialiter includat relationẽ ſicut
cõſtitutum ex relatione ⁊ fundamẽto ſed ꝯnotatiue
dicit eam ſicut ſimitas naſum.

¶ Quãtum ad ſecundum ar/

ticulum. Eſt vna opinio de queſtione ꝙ anima xp̃i 1. opinio.
cum illa noticia viſuali qua videt verbum ⁊ omnis
in verbo habet noticiam habitualem rerũ omniuꝫ
in proprio genere ſibi infuſam ab inſtanti ſue con
ceptionis ⁊ hoc eſt ratiõabile ponere multomagis
q̃ de angelis de quibus tamẽ ponitur ꝙ habent ⁊
habuerunt ab inſtanti ſue creationis noticiam ha
bitualem multorum valde per ſpecies concreatas
ſibi vel per habitus. ¶ Secũdo dicunt ꝙ cum illa
noticia infuſa rerum in ꝓprio genere ponẽda eſt in
xp̃o noticia habitualis multarum rerum acquiſita
via ſenſus memorie ⁊ experientie de hꝫſdẽ de qui
bus habetur noticia infuſa in ꝓprio genere et hoc
eſt cõueniens. Non eñ minus potuit xp̃us aliqd
adicere q̃ aliquis alius homo. Cum enim haberet
perfectum intellectum agẽtem ⁊ poſſibilem ⁊ fan
taſmata. Intellectus agens potuit abſtrahere ſpe
cies a fantaſmatibus. Alioquin fuiſſet fruſtra in
xp̃o ⁊ ita xp̃us ex ſenſu ⁊ ymaginatione adquiſiuit
noticiam habitualem multorum ſicut dicunt. Nec
eſt incompoſſibilis noticia iſta adquiſita alicuius i
proprio genere cum noticia eiuſdẽ infuſa ſicut nec
cognitio matutina ⁊ veſpertina de eodem obiecto
quas tamen ambas ſimul ponit Auguſtinus i bea
tis ſuper Geneſim ad literam.

¶ Sed iſta opinio ab alijs impugna
tur. Primo ſic. Alia opi
quinto metaphiſice. dicitur ꝙ impoſſibile eſt duo nio ꝯ ꝓce
accidentia eiuſdem rationis ſtare ſimul in eodem dentem.
ſubiecto precipue. Hoc eſt verum de accidẽtib⁹ ab 5. meth.
ſolutis cuiuſmodi eſt ſciẽtia ſicut dictum eſt in arti
culo ꝓcedẽti. Sed iſte due noticie habituales eiuſdẽ

obiecti ſunt eiuſdem rationis quia habent idẽ pro ſubiecto ⁊ obiecto ſecundum te. Nec obſtat ꝙ vna eſt infuſa ⁊ alia adquiſita. Nam diuerſitas agentium ſola non variat rationem effectus. Eiuſdem enim rationis eſt homo creatus et homo generatus. Similiter geometria infuſa ⁊ adquiſita. ergo non pñt ſimul ſtare ĩ anima xp̃i. ¶ Secũdo in xp̃o non eſt ponẽdum aliquid fruſtra. Sed vna illarum fuiſſet vel eẽt fruſtra quia ambo ſunt eiuſdẽ rõnis ⁊ vtraqꝫ eſt perfecta ſcd̃m ip̃os. ergo ⁊c. ¶ Tertio ſic. Si xp̃us vel aliquis habeat noticiam adquiſitã de aliquo ⁊ perfectam nõ eſt neceſſarium ĩmo fruſtratorium infundi ſibi noticiam de eodẽ. ergo ſimiliter ſi xp̃us habuit perfectam noticiam habitualẽ infuſam in inſtanti ſue cõceptionis ſequitur ꝙ fruſtra adquiſiuit ⁊ ponitur habuiſſe adqſitã. ¶ Itẽ Si xp̃us illam eandem quã ponunt modo adquiſitam habuiſſet per infuſionẽ ſicut fuit poſſibile nõ ĩdiguiſſet adquiſitione nec adquiſiuiſſet qꝛ infuſio ſuppleuiſſet adquiſitionẽ. Igitur pari ratione cuꝫ habeat aliquam eiuſdem rationis ſibi infuſam non indiget adquiſita. ¶ ꝓ etiam qꝛ ille cõtradicit ſibi Ponit enim ille ĩ ſuo tertio ſicut imponitur ſibi ꝙ intellectus agens aĩe xp̃i nullam ſpecieꝫ cauſabat in intellectu ſuo poſſibili ſed tñ erat ibi vt lumẽ ad intelligendum. quare ⁊c̃. ¶ Dicũt igitur iſti ꝙ nulla noticia habitualis rerum in ꝓprio genere ponẽda eſt in aĩa xp̃i adquiſita ſed tantum infuſa ab inſtanti conceptionis.

Ad motiuũ.2.opinionis. ¶ Ad rationes aliorum de ĩtellectu agente dicũt ꝙ licet nullam ſpeciem abſtraxerit in xp̃o nec anima xp̃i per ip̃m aliquam noticiam habitualem adquiſierit tamen non fuit fruſtra in xp̃o ſicut nec potentia generatiua in beatis nec potẽtia augmẽtatiua in Adam qꝛ erat ad perfectionem ⁊ integritatẽ nature in xp̃o ſicut erit etiam in beatis quibuſdm aliquos nihil ſubſtrahet: preuẽtus eñ fuit ab agente ſuperiori infundente noticiam ⁊ ita nõ potuit cauſare eam ſicut ignis nõ poſſet calefacere aliquid tã ſumme calidũ ſi approximaretur ſibi. vel poſſet dici ꝙ intellectus agẽs non fuit fruſtra in xp̃o licꝫ nõ abſtraheret qꝛ ſalteꝫ erat ſibi ſicut lumen ſicut etiã alibi ip̃i dicunt. ¶ Ad exemplũ de cognitione matutia ⁊ veſpertina nõ eſt ſimile ꝙ iſte ſunt alterius rõnis habẽtes diuerſa prima obiecta qꝛ matutina habet verbum ꝓ primo obiecto ⁊ rem ꝓ obiecto ſecundario. Sed veſpertina habet rem creatam pro obiecto ꝑmario ſed iſte ambe in proprio genere q̃s ponũt habens idem obiectum primariũ ⁊ ſunt eiuſdem rationis.

Ꝫ oppu. .1. opini. ¶ Sed q̇cquid ſit de iſtis opinionibus nõ video aliquam ĩpoſſibilitatem prime opiniõis. Non enim video quare xp̃us nõ potuerit adquirere noticiam habitualem alicuius in ꝓprio genere nõ obſtãte ꝙ ꝑus habuerit noticiam eiuſdeꝫ habitualem infuſam in ꝓprio genere qꝛ ſiue ſint eiuſdem rationis ſiue nõ non video ꝙ ſint adinuicem formaliter repugnantes ſiue incompoſſibiles ſicut nec alie due alterius ratiõis vel etiam due ſpecies eiuſdem rationis ⁊ poſſet dici multum bene ꝙ ſunt alterius rõnis ſicut amicicia infuſa ⁊ adquiſita ſunt alteriꝰ rationis q̃tũcunqꝫ circa idem obiectum. Patet de caritate ⁊ naturali amicicia adquiſita reſpectu ip̃ius dei ⁊ ſic in ꝓpoſito poſſet dici ⁊ per hoc oẽs rationes aliorũ vitari niſi vltima que eſt contra aliquem ponentẽ iſtã poſitionem. Non autem contra poſitionem. Pateꝫ enim ꝙ non ponetur aliqua eorum fruſtra ſi eſſent alterius rationis licꝫ infuſa eſſet perfectior. Sicut nec ponitur fruſtra veſpertina cum matutina ſꝫ ad ſuſtinendum pluribus modis ſic etiam nec ſi eſſent eiuſdem rationis qꝛ licet eſſent eiuſdeꝫ rationis tñ pluribus modis haberentur. Probabilius tamen dicitur ꝙ alterius rationis ⁊ magis poteſt ſuſtineri nec eſt inconueniens licꝫ ſint eiuſdem potentie ⁊ obiecti ſicut dictũ eſt ſupra. Hec de ſcd̃o articulo.

¶ Quantum ad tertium articulum Reſpõdeo ad queſtionem ꝑmittendo prio quid eſt noticia in proprio genere. ¶ Et dico ꝙ in ꝓpoſito vocatur noticia in proprio genere noticia rei create que nõ eſt in verbo nec per verbum ſicut per obiectum primo cognitũ: ſed obiectiue ꝑ ſeipſam. Ita ꝙ ip̃a res creata cognita ſecundũ ſe ſit ratio primo terminans actum ſcientie vel noticie talis ⁊ primo terminas ſeu etiam aliquid creatũ per quod habet cognoſci. Hoc ꝑmiſſo dico aliqua per ordinem. Et primo de noticia infuſa quam habuit xp̃us de rebus in proprio genere. ¶ Primum ꝙ habuit ab inſtanti ſue cõceptionis ſpecies infuſas omnium ſimplicium terminorum poſſibiliuꝫ ⁊ hoc loquẽdo de ſpeciebus ĩdiuiduorũ quibus habitis non fuit neceſſe haberi alias ſpecies vniuerſalium quiditatum qꝛ ille ĩcludũtur in ſingularibus vt patet ⁊ ſic habet noticiam habitualem abſtractiuam omnium ſimplicium terminorum tam vniuerſaliuꝫ q̃ ſingularium tam affirmationum q̃ negationum vel priuationũ per ꝑdictas ſpecies. Nec obſtat ꝙ predicte ſpecies ſint infinite ſicut ⁊ ſingularia ĩmo infinities infinite ſicut ⁊ q̇ditates ſunt infinite poſſibiles ⁊ cuiuſlibet quiditatis poſſibilia ſunt infinita indiuidua. Non enim repugnant nec ſunt ſibi incompoſſibiles circa aĩam xp̃i infinite eiuſdẽ rõnis ſicut nec due. Nec etiam infinite alteriꝰ rõnis ſicut nec due. Et ideo ſaltem ꝟtute diuina poſſunt eẽ ſimul infinities infinite. ¶ Secũdo dico ꝙ ĩ anima Chriſti eſt omnis noticia habitualis que dicit̃ habitus reſpectu quorũcunqꝫ ponatur habitus ſiue reſpectu principiorum ſi tamen reſpectu principiorum ſit ponendus habitus ſiue reſpectu quarũcunqꝫ concluſionuꝫ neceſſariarũ. Unde ip̃e habuit habitum cuiuſlibet complexionis reſpectu cuius ponendus eſt habitus vel habitualiter nouit omnem complexionem talem neceſſariam noticia habituali abſtractiua ⁊ oppoſitas cõcluſiones vel complexiones tanq̃ impoſſibiles per eoſdem habitꝰ quia rectum eſt iudex ſuiipſius et obliqui habuit noticiam abſtractiuam habitualem de omnibus complexionibus reſpectu quarum ſunt ponendi habitus non tamen ſecundum eundem habitum vel per eundem habitum ſicut ponunt aliqui ſed diuerſos diuerſis complexionibus correſpondentes. Unde dico ꝙ habuit ſcientiam abſtractiuam omnium cõcluſionum ſcibilium infuſam. ¶ Tertio dico ꝙ q̃tum ad noticiam habitualem contingentium ſiue preſentium ſiue preteritorum ſiue futurorum ꝙ ſi eſt aliqua noticia habitualis talium ⁊ aliquis habitus ponendus qui nõ ſit error: ſed ſit veridicus ꝙ

Opi. auctoris pecliaꝫ circa qõnes qd noticia in ꝓpo gñe.

Nõ hec omnia.

omnem talẽ habuit ſibi infuſum a deo. Unde ⁊ habuit omnẽ ꝓphetiam ⁊ myſteria omnia iſto modo abſtractiue ⁊ omnem virtutẽ intellectualẽ ſicut ꝓphete habuerunt particularia lumina ꝓphetie. ita iſte habuit omnem lumen ꝓphetie de omnibꝰ. Si vero non ponatur aliquis habitus reſpectu iſtorũ tunc ſum ꝙtum ad noticiam habitualẽ de iſtis expeditus. ¶ Quarto dico ꝙ quia opinio non dicit virtutem intellectualem ſm ꝙ huiuſmodi ꝙ xp̄us non habuit aliquam opinionem nec errorem hitũ. Similiter nec fidem quia imperfecta ⁊ enigmatica vel obſcura ⁊ incõpoſſibilis beatitudini ex ordinatione diuina noticia eſt licet ſit virtus intellectualis ſcd̃m certam noticiam habitualẽ de oĩbus quecunq; habitualiter nouit. Licet eñ ſciuerit oẽs opiniones ⁊ opinata tamen non opinãdo ſed rectitudinaliter nouit omnia ⁊ ideo nõ habuit opiniones ſaltẽ cui eẽt formido ⁊ imperfectio noticie ãnexa. ¶ Quinto dico ꝙtum ad noticiam actualem infuſam quia de habituali iam dictum eſt ꝙ quedã eſt abſtractiua ⁊ quedam intuitiua. De intuitiua noticia infuſa creaturarum vel rerum aliarum a deo in ꝓprio genere poſſet dici ꝙ omnia ĩtuibilia anima xp̄i in ꝓprio genere intuebatur ſiue preſentia ſiue non ⁊ habebat actus intuitiuos oĩm intuibiliũ ſiue exiſterent ⁊ eſſent ſibi preſentia ſiue non exiſterent nec eſſent preſentia qꝛ intuitiua noticia poteſt eſſe non exiſtentis realiter nec pñtis ſicut dictum eſt in primo. Ita ꝙ ſiue ſimplicia ſiue cõplexa ſiue quiditates ſiue ſingularia ſiue neceſſaria ſiue ꝯtingentia ſiue poſitiua ſiue negatiua ĩtuibilia oĩa videbat intellectualiter ⁊ in proprio genere ſicut probabilr̃ põt dici nõ obſtante ꝙ haberet omnẽ noticiam abſtractiuam in eodẽ genere. Intuitiua eñ ⁊ abſtractiua ſicut ſimul de eodem ſicut puto ꝟtute diuina. Non eñ video quare plus repugnet ſi ambe ſint rei in ꝓprio genere ꝙ̃ ſi vna ſit in verbo puta intuitiua ⁊ alia ſit in ꝓprio genere ſicut abſtractiua tamẽ ille ſtãt ſimul. ¶ Sexto dico de abſtractiua actuali infuſa ꝙ ſane poteſt dici ꝙ xp̄us habuit omnem noticiam actualem abſtractiuam de quolibet creato intelligibili qualecũq; ſit ſiue ſimplex ſiue cõplexum ſiue contingẽs ſiue neceſſariũ ſiue exiſtens ſiue non ens ſiue affirmatiuũ ſiue negatiuũ ⁊ correſpõdenter ad ſuam noticiam habitualẽ infuſam ꝙtũ ad ſpecies ⁊ habitus ſupradictos ⁊ ſm ipſos nõ quidem cooperantes ad infuſionẽ actuũ vel actus infuſos ſed eis coreſidentes in mẽte ⁊ ꝯformiter ſe habentes. Licet etiam xp̄us ſm illos habitus vel ſpecies qñ ſibi placuiſſet potuiſſet elicere alios actus aliquos ſaltem ſucceſſiue ab infuſis ⁊ alterꝰ rõnis vel forte eiuſdem rõnis. ¶ Septimo dico ꝙtũ ad noticiam cauſe xp̄i adquiſitã ⁊ primo ꝙtum ad habitualem ꝙ non habuit noticiam habitualem adquiſitam ſiue per ſpecies ſiue per habitus oĩm rerum/ ſed tantum illorum quorũ accepit ſpecies per ſenſum vel habitus via ſenſus memorie ⁊ experientie frequentãdo actus circa talia ſicut ⁊ nos ⁊ ꝙ in ſimili noticia ꝓfecit. ¶ Octauo de actuali noticia adquiſita puta de actu cognoſcẽdi nõ infuſo. Dico ꝙ in intellectu nullum talẽ actũ habuit circa aliqđ obiectum ſicut ⁊ nos. Nam loquendo de tali actu omnia quecũq; intellexit per talem actũ abſtractiue ĩtellexit ſicut ⁊ nos ⁊ nihil ĩtuitiue. Sꝫ de actuali noticia abſtratiua dico ꝙ non habuit etiam noticiam oĩm ſed ſolum illorum que abſtrahendo a fantaſmatibus ĩtellexit ſicut ⁊ nos ⁊ in tali noticia potuit ꝓficere ⁊ profecit. In fantaſia vero nõ habuit niſi abſtractiuam noticiam adquiſitã ſiue habitualem ſiue actualem ſicut ⁊ nos ⁊ eorum ſolũ que ab ipſo fuerunt ſenſata exterius ⁊ ſpecies ad ſuam fantaſiam ⁊ in illa profecit deriuate nec ẽ rõnabile ibi ponere aliquam ſpeciẽ vel noticiam infuſam ſicut poſita eſt in intellectu vt videtur. ¶ Ultimo de noticia ſenſitiua exteriori. Patet ꝙ nõ habuit noticiam niſi eorum que ſenſit ſicut nec nos. Sic de iſta queſtione poteſt dici. Si autem non placet tot ponere in anima xp̄i pone pauciora ſicut tibi videtur expedire.

¶ Ad primum principale di/ Ad rões pncipales.
co ꝙ puer proficiebat ſapiẽtia nõ ſolum ſm apparentiam ſed ſm rei veritatẽ loquẽdo de noticia adquiſita eo modo quo dictum eſt ſupra non autẽ de infuſa. Similiter etiam de ſenſibili experientia. ¶ Ad ſecundum de viatore ⁊ ſtatu merẽdi poteſt dici per idem. Tamen etiam põt dici dato ꝙ nullã habuiſſet noticiam adquiſitam adhuc ſm infuſam potuiſſet mereri ⁊ ita nõ includit. ¶ Ad tertium dico ꝙ potuit habere infinitas ſpecies omniũ ſingularium ⁊ cognoſcere ea directe ſm noticiam infuſam quicqđ ſit de adquiſita qꝛ loquẽdo de adquiſita idem eſt iudicium ſicut de nobis nec omnia intellexit vt dictum eſt ſupra. ¶ Ad illud de contingentibus Dico ꝙ potuit ea cognoſcere ĩtuitiue terminis non exiſtentibus in re vel etiam abſtractiue ſm noticiã infuſam ſicut ⁊ ꝓphete. Fuit enim ſummus inter ꝓphetas ſi tñ noticia ꝓphetalis ſit abſtractiua vel habitualis. Si aũt dicatur ꝙ non ſunt ponende tot noticie habituales vel actuales ĩ aĩa xp̄i poteſt dici ꝙ xp̄s habuit noticiam infuſam omniũ quiditatũ pertinentium ad perfectionẽ vniuerſi determinatarum ad eſſe ex diuina voluntate multo fortius ꝙ̃ in angelis de indiuiduis etiã multis nobilioribus vniuerſi habet noticiam habitualẽ per ſpecies infuſas ⁊ noticias habituales oĩm complexorum eo mõ quo dictũ eſt ſupra. ¶ Quantũ ad noticiam actualem põt dici ꝙ nõ habuit niſi actuales noticias quas placuit ſibi elicere ꝯformiter ſm habituales ꝗ ponũtur ⁊ qñ ſibi placuit ⁊ tũc nõ habuit aliquas ſibi infuſas/ ſed elicitas ſm hituales infuſas vel ẽt adqſitas ſicut ſibi placuit. Sic ð iſto.

¶ Diſtinctionis decimequinte.
Queſtio vnica.

Circa diſtinctiõez decimãquintam quero Utrũ in aĩa xp̄i tempore paſſionis ſue fuerit vere triſticia aliqua ſecũdum portionem ſuperiorem non obſtante ſumma leticia fruitiõis beatifice. ¶ Uidetur ꝙ nõ. Impoſſibile eſt ꝙ contraria ſint ſimul in eodẽ ſubiecto quia contraria ſunt que circa idem ſubiectum mutuo ſe expellũt ſicut dicitur in predicamẽtis. Sed leticia vel gaudium ⁊ triſticia ſunt cõtraria ſecũdum totum genus ſuum ſicut beatitudo et miſeria que ſimul ſtare non poſſunt ſicut etiam corporeum et incorporeum. ergo ⁊ cetera.

¶ Secũdo ſic ⁊ eſt cõtra vnam reſponſionẽ ꝙ poſ-
ſet dari ad ꝑmam rationem q: ⁊ licet forte ſicut di-
ceret aliquis cõtraria poſſint ſimul ſtare in eſſe re-
miſſo nõ tamen in ſuis excellẽtijs vndecũqꝫ cauſen
tur. Ita enim repugnãt ſi a diuerſis cauſis cauſent
ſicut ſi ab eadem cauſa. Sed planũ eſt ꝙ in xp̃o ſm
portionem ſuperiorem erat ſumma leticia beatifi-
ce fruitionis que nõ fuit diminuta in paſſione. Le-
ticia vero ⁊ triſticia ſunt ꝯtraria ſecũdum totũ ge-
nus ſuum ⁊ ita ſunt ſiue a diuerſis vel reſpectu di-
uerſorum ſicut reſpectu eiuſdẽ obiecti. ergo in aĩa
xp̃i nõ fuit triſticia ſm ſuperiorem portionem tem
7. ethic. pore ſue paſſiõis. ¶ Cõfirmatur per philoſophũ
ſeptimo ethicoꝝ. qui dicit ꝙ delectatio vehemens
expellit quãcunqꝫ triſticam. ergo ⁊c. ¶ Tertio ſic.
Sicut dos ĩpaſſibilitatis excludit a corpore paſſio
nem doloris ita vt videtur fruitio vel gaudium ſeu
leticia fruitionis excludit paſſionem triſticie. Si-
cut enim corpus glorioſum eſt impaſſibile ita ⁊ aĩa
vt videtur. Sed in corpore impaſſibili nõ poteſt eẽ
paſſio doloris. Tunc enim eſſet paſſibile. ergo ⁊c.
¶ Quarto ſic. Impoſſibile eſt idem corpus ſimul
moueri per ſe motibus oppoſitis. Sed ſi in anima
xp̃i fuiſſet triſticia tempore paſſionis cor ſuũ fuiſſ
dilatatum pre leticia ⁊ conſtrictum pre triſticia q:
leticia dilatat cor ⁊ triſticia cõſtringit. ergo ⁊c̃.

Math. .26. ¶ Contra Math. 26. Triſtis eſt aĩa mea vſqꝫ ad mortem ⁊ yſaye. 53. Ve
yſaie. 53. re langores noſtros ipſe tulit ⁊ dolores noſtros ipſe
Treno. 1 portauit. Et trenorum. 1. dicitur in perſona eius.
O vos omnes qui tranſitis per viam attẽdite ⁊ vi-
dete ſi eſt dolor ſicut dolor meus. ⁊c̃.

¶ In iſta queſtione ſic ꝓcedã

¶ Primo inquiram Vtrũ duo cõtraria poſſint ſi-
mul ineſſe ſubiecto quacũqꝫ virtute. ¶ Secundo
ponam vnum modum dicẽdi de queſtione ⁊ arguã
contra ipſm. ¶ Tertio ponam alium ⁊ ipſm declara
bo. ¶ Vltimo ad rationes.

¶ Quantũ ad primũ eſt vna

Duo contraria in ſiĺeẽ ſub iectoq̃cũ qꝫ ꝟtute. ⁊c̃. opi. cõis cõmunis opinio ꝙ impoſſibile eſt duas formas ꝯtra
rias ſimul ineẽ eidẽ ſubiecto in actu ita ꝙ nec deus
hoc poteſt facere q: nõ eſt hoc factibile. ¶ Ad hoc
adducũtur rõnes ⁊ auctoritates. ¶ Prima ratio
eſt. Magis repugnãt circa idem ſubiectũ due for-
me ſolum diſparate vt videtur. Sed multe ſunt for
me ſolum diſparate que nõ poſſunt eẽ per quãcũqꝫ
potentiam ſimul in eodem ſubiecto. Patet de dua
bus figuris quarum vna eſt ſperica ⁊ alia angula-
ris. Patet de duabus formis ſubſtãtialibus aſini
⁊ bouis que nõ poſſunt ſimul ſtare in eadem mate-
ria. & ⁊c̃. ¶ Secũda ratio. Nõ minꝰ ſunt incõpoſ-
5. meth. ſibiles circa idem ſubiectum due forme cõtrarie ꝙ̃
due forme eiuſdem rationis. Ille eñ maxime a ſe
diſtant ſed iſte nõ. Sed due forme abſolute eiuſdeꝫ
rationis nõ poſſunt ſimul ſtare in eodem ſubiecto.
ergo ⁊c. Minor pꝫ. 5. metaphiſice. ¶ Tertia ratõ
Per ſe ꝑmi termini motus ſunt incõpoſſibiles vt
patet. Alioquin motus non faceret diſtare a termino
a quo icipit nec abijceret ipſm neceſſario ex quo ter
mini eſſent cõpoſſibiles. Sed duo ꝯtraria ſunt per
ſe primi termini motus poſitiue nõ aũt forma ⁊ pri
uatio q: per hoc diſtinguitur motꝰ a mutatione. er
go ⁊c̃. ¶ Quarta ratio. Illa nõ ſunt compoſſibi-
lia circa idem ſubiectũ quorũ vnum in ſubiecto in-
cludit negationem alterius vel ſaltem ad ipm̃ con
ſequitur. Alioq̃n cõtradictoria eſſent cõpoſſibilia
et poſſent ſimul eiſdem ineſſe. Sed ꝯtraria ſunt hu
iuſmodi vt videtur ⁊ dicit etiã philoſophus quar-
to metaphiſi. ergo ⁊c. ¶ De hac materia reqre in
quarto Franc. in queſtione de baptiſmo nolente.
¶ Quinta rõ. Eadem eſt potentia receptiua con
trariorum in vno ⁊ eodem ſubiecto. Alioq̃n nõ eẽt
vnum ſubiectum. Nec eſſet motus vel mutatio in-
ter ipſa. Nam eadem eſt potẽtia receptiua mutatio
nis ⁊ vtriuſqꝫ termini ſui. Sed illa potentia termi-
natur ⁊ actuatur per vnum ꝯtrariũ. ergo illo ſtãte
non poteſt alterum ineẽ vt videtur. ¶ Sexta ratio
quia magis ⁊ minus nõ ſe cõpatiuntur in eodẽ ſub
iecto ſicut magis album ⁊ minus albũ. ergo multo
minus duo cõtraria vt pote albũ ⁊ nigrũ. Ad hoc
dicitur ꝙ magis ⁊ minus nõ ſe cõpatiuntur ſcd̃m
eundem gradum ⁊ reſpectu eiuſdem extremi ſꝫ bñ
ſecũdum diuerſos gradꝰ etiã reſpectu eiuſdẽ extre
mi ſi due forme eiuſdem quarũ vna ſit ꝑfectior alia
poſſint ſtare ſimul in eodẽ ſubiecto ſicut reputo ve
rum tunc enim idem eſſet magis ⁊ minus album ſe-
ipſo vel etiam ſecũdum eundũ gradum reſpectu di
uerſorum extremorum. Idem eñ ſcd̃m eundẽ gra-
dum albedinis eſt magis album alio ⁊ minꝰ album
aliquo alio ſed ſm eundẽ gradũ ⁊ reſpectu eiuſdeꝫ
extremi nõ eſt poſſibile. Sicut nec ẽ poſſibile ꝙ idẽ
gradus ſit maior ⁊ minor ſeipſo. Sic etiã dicitur ꝙ
nõ eſt poſſibile idẽ eẽ album ⁊ nigrũ ſm eandẽ for-
mam vel eundem gradũ forme ſed bñ ſm diuerſas
cõpoſſibiles ſicut etiã gradus maior ⁊ minor q̃tũ
ad ſuas realitates ſunt cõpoſſibiles. Vnde ⁊ adue
niente gradu eiuſdem ratiõis ⁊ nõ corrupta reali-
tate prioris augeẽ vel intenditur forma ſicut i pri-
mo diſtinc. 27. dicebatur. ¶ Ad hoc videtur expꝛeſ- Ariſto.
ſa auctoritas Ariſto. in poſtp̃dicamẽtis ſicut alle-
gatum eſt ſupra Et Boetij etiã ſuper p̃dicamẽta.
Et Ariſt. in 4. metaph. vbi dicit iſtã ꝯñem cõtra
Anaxi. negantẽ primũ p̃ncipiũ. Cõtraria non pñt
ſimul eidẽ ineẽ. & nec ꝯdictoria. Sicut & ĩpoſſibile ẽ
cõtradictoria ſimul ꝟificari de eodẽ. Ita etiã ⁊ cõ
traria vt vꝫ. Item. 10. metaphiſi. ⁊ in poſtpredica-
tis per rationem cõtrariorum.

¶ Sed p̃dictis nõ obſtãtibus vꝫ michi dõm ꝑmo ꝙ nõ eſt abſo Mẽs do
lute impoſſibile nec ĩplicat ꝯtradictionem contra- ctoris.
ria ſimul ineſſe eidem ſubiecto etiam in ſuis excel-
lentijs quãtas pñt habere in illo ſubiecto. Vñ pu-
to ꝙ idem ſubiectum ſimul põt eſſe albũ ⁊ nigrũ ca
lidum ⁊ frigidum in tanto gradu ſcd̃m vtrumqꝫ in
quãto poſſet eẽ ſcd̃m alterũ tm̃. Vnde dico ꝙ abſo
lute loquẽdo hoc eſt ĩpoſſibile. ¶ Et hoc ꝓbo ſic.
Duo cõtraria ſunt cõpoſſibilia ſimul ꝟtute nature
ſcd̃m eẽ remiſſum in eodẽ ſubiecto. Probatio de
cõtrarijs inter q̃ eſt motus. Qñ eñ ex aqua fit ig-
nis aq̃ calefit ꝑmo ⁊ nõ ſic calefit ꝙ totaliter corrũ
patur frigiditas aq̃ ſed ſucceſſiue corrumpatur q:
remittitur ⁊ calor ſucceſſiue inducitur ⁊ intenditur ⁊
per ꝯñs frigiditas ⁊ caliditas i gradibus remiſſis
ſe cõpatiuntur. ergo abſolute loquẽdo eſt poſſibile
ꝙ ſe ꝯpatiant in ſuis excellẽtijs in eodẽ ſubiecto ali-
quis ꝟtia ſaltẽ illa quoꝝ neutrũ deterĩat ſibi ſubie-
ctum ſm aliquẽ gradũ ſed indifns ad q̃clibꝫ. Pro-
batio ꝯñe quia talia cum ſint eiuſdẽ rõnis in quoꝫ

cunq̃ʒ gradu inueniãtur ⁊ ſm aliquẽ gradum ſubiectum ſibi non determinat ea nec aliquod ipſorum ſicut de ſuperficie reſpectu coloris vel caloris qua ratione ſunt compoſſibilia ſm aliquos gradus remiſſos eadẽ rõne ſm gradus intenſos abſolute loquendo dico licet non virtute cuiuſcũq̃ʒ agentis. ¶ Secũda ratio. Illud eſt abſolute loquẽdo poſſibile quod nõ implicat cõtradictionem. Sed ꝙ duo cõtraria ſint ſimul in eodem ſubiecto puta duo colores extremi in eadẽ ſuperficie ⁊ intenſi nõ implicat contradictionẽ. Illa eñ cõtradictio eẽt ꝙ ſubiectum eſſet album ⁊ nõ album. Sed nõ ſequit̃ hoc ſi ſequitur ſubiectũ eſſe album ⁊ nigrum. Nõ autẽ non album. Non eñ ſubiectum dr̃ nõ album formaliter per aliquid poſitiuũ formaliter qđ eſt nigrũ ſed per negationem albi que quidẽ negatio albi nõ eſt in ſubiecto exiſtente albedine in ipſo ſicut ponitur. Unde nõ ſequeretur ſubiectũ non eſſe albũ abſolute ſed per nigredinem qꝛ licet ſit album nõ tamen ꝑ nigredinẽ ita etiam nec per ſubſtãtiam ſuã. Unde non eſt cõtradictio iſto mõ aliquid eſſe album ꝑ albedinem ⁊ nõ ꝑ nigredinẽ. Nõ enim eſt ſcðm idem quare ⁊c. ¶ Tertia rõ. Nõ hñt maiorẽ incõpoſſibilitatẽ duo cõtraria reſpectu eiuſdẽ ſubiecti ꝙ̃ duo corpora reſpectu eiuſdẽ loci. Pro tanto eñ ambo dicũtur incõpoſſibilia qꝛ vnum expellit aliud. Sed vnũ corpus ſic poteſt eẽ in loco ꝙ nõ expellit aliđ. Poſſunt eñ eſſe duo corpora in eodem loco ſecundum omnes ita ergo ⁊ duo contraria / ita ꝙ vnum non expellit aliud.

reſolutõ ¶ Videtur ergo dicendum ꝙ abſolute loquẽdo nõ eſt impoſſibile nec implicat cõtradictionem ꝙ aliqua cõtraria poſſint ſimul eẽ in eodem ſubiecto ⁊ in ſuis excellentijs ſaltem virtute diuĩa. ¶ Secũdo dico ꝙ hoc non eſt poſſibile virtute creata nõ ꝓpter incõpoſſibilitatem terminorum vel cõtrariorum: ſꝫ vel quia eſt agens limitatum ⁊ determinatũ ad ſic agẽdum vt nõ poſſit ſimul inducere duo ꝯtraria ĩ ſuis excellentijs in eodem ſubiecto nõ influente deo vel nõ cooperãte ſibi ad hoc vel qꝛ nõ inducit aliquod cõtrarium in aliqđ ſubiectum niſi per motum ⁊ ita quia generatio vnius eſt corruptio alterius concomitatiue ſaltem. Oportet neceſſario ꝙ ad inductionem vnius corrumpatur vel remittatur alterꝫ a ſua excellentia ſed hoc nõ oportet de deo agẽte libero infinito. Poteſt enim inducere vnum nõ remittendo nec expellendo aliud ⁊ per cõſeq̃ns vtrũq̃ʒ in ſua excellentia cõſeruare vel cauſare in eodeʒ ſubiecto ſicut poteſt vnum corpus ponere in aliquo loco nõ expellendo aliud de illo loco. ¶ Mꝫ aũt hoc ſit poſſibile videtur poſſe probari per gloſam ſuper illud

Glo. ſup Math. Sapien. Mathei. 23. Ibi erit fletus ⁊ ſtridor dẽtium. ⁊ etiã Sapiẽ. qui videtur dicere ꝙ corpora damnatorum erunt ſimul frigida ⁊ calida ⁊ vtrũq̃ʒ intenſe. Hoc autem nõ eẽt ſi cõtraria abſolute loquẽndo in ſuis excellentijs eſſent incõpoſſibilia. quare ⁊c. ¶ Adducitur tamen vna rõ ad hoc ꝓbandum que nõ videtur mihi bona. Ratio eſt talis. Non eſt impoſſibile ꝙ in eodem ſubiecto ſcðm diuerſas potentias receptiuas ſint diuerſa accidẽtia ꝙ̃tũcunq̃ʒ ad vnũ illorum ſequatur negatio alterius qꝛ nõ ſequit̃ ad hoc aliqua cõtradictio. Nam affirmatio ſcðm vnũ illorum ⁊ negatio ſm aliud nõ attenduntur penes eandem potentiam. Sed in ſubiecto ad duo cõtraria ſunt diuerſe potentie ⁊ nõ eſt vna potentia receptiua. Patet quinto phiſicoꝝ. vbi Ariſtoteles dicit ꝙ non eſt idẽ poſſe egrotare ⁊ poſſe ſanare. Tũc enim egrotare ⁊ ſanare eſſent idem. Similiter etiã ſecũdum Cõmentatorem. 12. metaphi. Potentie numerantur in materia ſcðm numerum formarum ſpecificarum ad quas eſt in potentia ⁊ ſimiliter in ſubiecto pari rõne. Alioquin eñ poſſet idem numero reparari qꝛ ſemper maneret eadem potentia ad ipſm ſi nõ nũerarentur potẽtie. ergo ⁊c. Iſta rõ nichil valet. Si eñ cõcluderet pari rõne cõcluderet ꝙ due forme ſubſtãtiales diſparate nullum ordinẽ habentes vel nõ ordinate poſſent ſimul eſſe in eađ materia quod eſt falſum. ¶ Dico igitur ad minorem ꝙ in ſubiecto nõ eſt niſi vnica potentia receptiua ad duo contria ſicut ſuperficies eadem ꝑ idipm quod eſt ipſa potentia vnica receptiua albedinis ⁊ nigredinis ſicut probaui ſupra. Nam idem eſt ſubiectum receptiuum motus ⁊ eadem potentia receptiua ipſius ⁊ termini ſui etiã vtriuſq̃ʒ. ¶ Ad philoſophum de quinto phiſicorum Dico ꝙ dictum ſuũ eſt verum de potentia ſubiectiua vel receptiua. Ad probationem de materia prima. dico ꝙ in materia prima non eſt niſi vnica potentia receptiua ad oẽs formas quas poteſt imediate recipere ſicut dixi in ſecũdo qꝛ illa potentia nõ eſt niſi ſua eẽntia. Unde ⁊ nego Cõmentatorem ꝙ̃tum ad illud dictum ſuũ accipiendo potentiã pro principio quo receptiuo. ¶ Preterea etiã ſaltem ſcðm eos. Eadem eſt potentia ad omnes formas eiuſdẽ rationis ⁊ illa ſemper manet ⁊ tunc ſi argumẽtum eorum eſt bonũ ſequitur ꝙ alias poſſet reparari eadem forma per naturam ſi potentia ſit vna ⁊ potentie nõ numerentur Hoc etiam cõcludit contra eos ꝙ eadem forma numero poterit per naturam reparari. Unde dico ꝙ iſta ratio nõ ꝯcludit: ſed ſtandum eſt in predictis.

5. phiſi.

Cõmen. 12. meth.

¶ Ad primum aliorum qui probant illud eſſe impoſſibile ſcilicꝫ duo cõtraria ſimul ſtare. Dico ꝙ magis repugnat duas formas aliques diſparatas ſubſtãtiales eſſe in eadeʒ materia precipue de formis nõ ordinatis ꝙ̃ duo cõtraria in eodem ſubiecto / quia forma ſubſtãtialis dat eſſe ſimplex. Et ſicut impoſſibile eſt eiuſdem eſſe duo eſſe ſimpliciter ita duas formas ſubſtãtiales non habẽtes ordinem ſtare in eadem materia: contraria autem cum ſint accidentia nõ dant eſſe ſimpliciter ſed ſcðm quid Et nõ eſt inconueniẽs eiuſdem eſſe plura eſſe ſecũdum quid. ¶ Ad illud de figuris dico ꝙ nõ video quare vnũ corpus nõ poſſit ſimul figurari diuerſis figuris ſicut etiam dicam in quarto vbi oſtendam ꝙ idẽ corpus poteſt eſſe in pluribus locis dimenſionaliter ⁊ ipſis configurari. ¶ Ad ſecũdum de duabus formis eiuſdem rõnis abſolutis. dico ꝙ poſſunt abſolute loquẽdo ſimul ſtare in eodem ſubiecto. ¶ Ad tertium dico ꝙ per ſe primi termini motus nõ ſunt duo poſitiua cõtraria ſed affirmatio ⁊ priuatio, licet negatio que eſt terminus motus ſecũdum ꝙ huiuſmodi numero fundetur vel ſaltem cõcomitetur cõtrarium poſitiuum aliud a ſubiecto ⁊ a cõtrario quod ipſa negatur ⁊ in hoc differt negatio que pertinet ad per ſe terminum priuatiuum motus a negatione que eſt pe ſe priuatiuus terminus mutationis ſicut dixi in primo de augmento caritatis: et tunc dico ꝙ contraria quantum ad ſua poſitiua

Ad rões aliorum.

poſſunt ſimul manere in ſubiecto nõ autem cõtradi ctoria nec affirmatio ⁊ negatio eiuſdem. ¶ Aliter poteſt dici ꝙ ſi ratio apperentiam habet ipſa q̃tuꝫ ad hoc valet aliquid ꝙ per motum nõ poſſunt poni duo cõtraria ſimul in eodem ſubiecto ſub ſuis ex cellentijs per motum dico vnum inter illa ꝯtraria ſaltem reſpectu agẽtis creati reſpectu cuius gene ratio vnius eſt coruptio alterius. ¶ Ad quartum dico ꝙ vnũ ꝯtrarium nõ includit eſſentialiter nec habet inſeparabiliter negationem alterius reſpe ctu eiuſdem ſubiecti niſi pro tãto q2 vnum cõtrariũ non eſt aliud nec dat illud eſſe qḋ dat aliud: ſed non propter hoc negat aliud a ſubiecto cuius eſt ſicut nec vna forma diſparata negat aliam licet non ſit alia q2 nõ eſt negatio ſed aliq̄d poſitiuum nec habꝫ in ſe formaliter negationem alterius q2 non eſt ſub iectũ alterius nec eſſe poteſt. Ad idẽ vero ſubiectũ pertinet affirmatio ⁊ negationem talem alteriꝰ cõ comitantem in ſubiecto: ſed dico ꝙ cõtingenter et ſeparabiliter ſaltem virtute diuina quicq̄d ſit reſ pectu ꝟtutis naturalis de qua Ariſtoteles itelligit dictum ſuum ſi debet habere ꝟitatem. ¶ Ad quin tum dico ꝙ potentia eadem reſpectu ꝯtrariorũ nõ eſt terminata per vnũ ſic q̄n poſſit etiã ſimul termi nari per aliud ita ꝙ ad ipſam per ſe extendit.

Ad auc toritates.

¶ Ad omnes auctoritates poteſt dici ꝙ vere ſunt de contra rijs acceptis ſcḋm eſſe intẽſum ⁊ virtute agẽtis na turalis ſicut dictum eſt ſupra nõ aũt abſolute loq̄n do. ¶ Ad aliud tamẽ de quarto metaphiſi. dico ꝙ philoſophus nõ arguit ex intentione ꝓpria contra eraclitum quaſi ſit impoſſibile vel minꝰ vel magis impoſſibile duo cõtraria ſtare ſimul q̃ duo ꝯtradi ctoria q2 de cõtradictorijs eſt hoc impoſſibile ſim pliciter ⁊ abſolute. Sed arguit cõtra Eraclitũ ex dictis ſuis. Dicebat enĩ cõtraria nõ poſſe ſimul ſta re ⁊ tñ concedebat cõtradictoria poſſe ſimul ſtare. Et tũc Ariſtoteles arguit ꝙ ſi cõtraria nõ poſſunt ſimul ſtare nec ꝯtradictoria. Nam ſi ponantur con tradictoria ſimul ſtare ſequitur ꝙ opiniones cõtra dictoriorum poſſunt ſimul ſtare. Sed opiones con tradictoriorum ſunt ꝯtrarie ſicut dicit philoſophꝰ ibidem ⁊ in ſecũdo periarmenias ⁊ ita ꝯſequenter ponuntur ꝯtraria ſimul ſtare quod eſt contra Era clitum. Hec de primo articulo principali.

Opinio cõmunis

¶ Quãtum ad ſecundum ar ticulũ. Eſt vna opinio communis multis ꝙ xp̄us ſecundum portionem ſuperiorem aĩe ſue vt portio eſt ⁊ habens rõnem ſimplicis potentie intellectus ſcilicet ⁊ voluntatis nõ habuit aliquam triſticiam tempore paſſionis nec alias. Sed accipiendo por tionem ſuperiorem vt natura quedã eſt quia vt ſic ad eandem naturam pertinet cum portione inferio re ⁊ etiam cum appetitu ſenſitiuo ſic etiam ad ipſaꝫ Unde aliqua triſticia pertinebat ⁊ attingebat non tamen vt ratio eſt. Ratio primi videt: q2 impoſſibi le videtur ꝙ portio ſuperior ſecũdum eandeꝫ ratio nẽ ſcilicet vt ratio eſt ⁊ potentia ſimul frueretur et triſtaretur ſimul haberet ſummã leticiam ⁊ intẽſaꝫ triſticiam. Ratio ſcḋi videtur q2 nullũ apparet in cõueniens ꝙ portio ſuperior nõ vt rõ ſed vt natura triſtaret q2 naturaliter ⁊ vt natura refugiebat mor tem ⁊ nolebat ipſam tanq̃ leſionẽ nature ⁊ ideo de eius cuẽtu vt natura ⁊ pertinens ad integritatem nature triſtabatur. Triſticia enim eſt de hijs q̃ no bis nolentibus accidunt ſecundum Auguſt. 12. de ciuitate dei. Dolor ergo ſenſibilis appetitus ſenſi tiui attigit iſto modo portioneꝫ ſuperiorẽ ſic dicit. triſticia quid.

¶ Pro iſta poſitione adducũtur ꝓbationes ꝙ ſcꝫ in portione ſuperiore vt ratio eſt nõ fuerit dolor vł triſticia. Tum q2 portio ſuperior nõ eſt niſi obiecti eterni quod eſt deus ſecũdum Auguſtinũ. 12. de tri nitate. Tum q2 ſcḋm portionem ſuꝑiorem gaude bat de ſua paſſione. Tũ q2 ſecũdum ſuperioreꝫ por tionem ſolum agebatur xp̄us in deum ſupra ſe nõ autem circa ſe. ¶ Tum q2 ſecũdum Hylarium. 12. de trinitate nõ plus dolebat xp̄s q̃ aer lanceatus quod non poteſt intelligi niſi ſecundum ſuperioreꝫ portionem. Auguſt. Hylariꝰ

¶ Contra iſtam opinionem arguitur. primo ꝙ diſtinctio ẽ nulla in ſe. Secũdo ꝙ nõ eſt ad ꝓpoſitum. Et ter tio cõtra ꝯcluſionem. ¶ Primo ſic. Illa diſtinctio eſt nulla que diſtinguit aliquid in ipſm ⁊ nõ ipſum. Patet q2 diuidẽtia debẽt participare rõneꝫ diuer ſi ⁊ naturam. Sed iſta diſtinctio eſt talis que diſtin guit portionem ſuperiorem in rõnem ⁊ naturaꝫ q2 portio nõ accipitur ſcḋm naturã vt natura ẽ. Tũc enim eſſet eadem penitus portio iferior ⁊ ſuperior ſicut eſt eadem natura ambarum. Sed accipit por tio ſecũdum ordinem ⁊ naturam ſeu habitudinem ad obiectum ⁊ ideo diſtinguere eam in rõnem ⁊ vt habens ordinem vel habitudinem ad obiectuꝫ ⁊ in naturam que dicit quid abſolutum ſcḋm ſe eſt ipſaꝫ diſtinguere in portionem ⁊ nõ portionem. Secudo ſic. Ad portionem ſuperiorem ⁊ inferiorem etiam partium volũtas ſicut dictũ eſt in ſcḋo ſed ſicut di ctum eſt ibidem nihil eſt dictu diſtinguere volũta tem in voluntatem vt natura ⁊ vt voluntas q2 ẽ di ſtinguere ipſam in voluntatem ⁊ nõ voluntatem. er go ſimiliter de ſuꝑiore portione. Preterea ita poſ ſet diſtingui de qualibet potẽtia ⁊ ſic omnes ꝓpoſi tiones de potentia q̄libet eſſent diſtinguẽde ⁊ tunc ſi quereretur Utrum homo itelligat ſcḋm volũta tem deberet diſtingui ꝙ ſecũdum voluntatẽ vt po tentia eſt homo nõ intelligit ſed ſm ipſam vt natu ra eſt ⁊ cõſubſtãtialiter idem cum intellectu homo intelligit vel de intellectu poſſet dici ꝙ ſecũdũ ipſꝫ vt potẽtia eſt hõ intelligit nõ autem ſm ꝙ natura. Et patet ꝙ nihil valet talis diſtinctio. Non ẽ etiã ad ꝓpoſitũ ſicut iã pꝫ ex predictis q2 queſtio eſt de ſuperiore portione ⁊ ita vt portio eſt ⁊ ratio ⁊ ha bens ordinem ad obiectũ nõ aũt ſm aliquid aliud. ¶ Scḋo q2 quãdo aliquod p̄dicatũ queritur alicui ſubiecto ineſſe accepto ſm reduplicationem nunq̃ diſtinguendum eſt ſubiectum ſed ꝑciſe accipiendũ ſm rõnem quam reduplicat ipſa reduplicatio. vt ſi queratur Utrum homo ſecũdum ꝙ homo ſit riſibi lis vel ſecũdum ꝙ rõnalis nõ eſt diſtinguenduꝫ de homine vt animal vel vt rationalis. Sed in ꝓpoſi to queritur vtrũ xp̄s ſcḋm ſuperiorem portionẽ ha buerit triſticiam nõ vtruꝫ ſm naturam vel aliquid aliud. ergo ⁊c. ¶ Tertio etiã cõtra cõcluſionẽ ar guit in prĩo q̃tũ ad hoc qḋ dicit ꝙ ĩ ſuꝑiori portio ne vt potẽtia ⁊ rõ eſt nõ fuit triſticia p̄mo q2 nõ vł obſtare gaudiũ vł leticia fruitiõis. Nã ſm eandeꝫ portionẽ ſuꝑiorẽ vt rõ eſt xp̄s fuit viator ⁊ ꝯp̄hen ſor. Mꝫ cõp̄henſor pꝫ. Mꝫ viator etiã patet quia meruit nobis ianue apertioneꝫ hoc aũt ad portionẽ

ꝯ ꝓcedẽs opiniões

ſuperiorem pertinet ergo cum non ſit maior repu-
gnantia vie ⁊ patrie ꝙ̄ fruitionis ⁊ triſticie vide-
tur ꝙ potuerit illud eſſe. Secūdo quia triſticia chri
ſti in ſua paſſione fuit ſatiſfactoria pro peccato
Ade ⁊ delectatione quam habuit in peccando.
Sed Adam peccauit ſecundum portionē ſupiorē
auertendo ſe a deo. ergo xp̄us etiā ſecūdum portio
nem ſuperiorē triſtabatur. Alioqn nō rn̄debat pe
na ſatiſfactoria ip̄i culpe. Tertio mō q2 hoc videt
Damaſc. dicere Damaſcenus ca. 59. vbi dicit de xp̄o. Neqȝ
turbationem ⁊ triſtitiā oſidit ſine aīa turbata neqȝ
orat ⁊ meſtificatur ſiue intelligitur meſtificata. In
telligitur ꝓ oīꝑncipalius ad portionē ſuperiorē vī
pertinere. ¶ Ultimo contra illud ꝙ portio ſupior
vt natura habuit triſticia quero quō. Aut formali-
ter ⁊ ſubiectiue aut obiectiue ⁊ vtroqȝ mō habeo ꝓ
poſitum q2 natura vt natura nō reſpicit obiectum
vel actum ſeu paſſionē aliquā niſi mediātē potētia
etiam ſcd̄m eos q2 nō eſt ſibi imediatū ꝑncipiū ope
rationis vel paſſionis. Nam ꝑpter hoc ponūt po-
tentias aīe eſſe accidētia. ergo ⁊c. Preterea etiā ſi
dicatur ꝙ portio ſuperior vt natura triſtatur diſti-
guendo naturam a rōne ⁊ potētia. Pari ratiōe di-
ci pōt ꝙ intellectus vel ſenſus turbatur vel triſtat
iſto modo ⁊ nō eſt ad propoſitum ſicut patet.

Ad rōes .1.opi. ¶ Ad primū ergo ipſorum diceretur ꝙ portio ſupior nō
ſolum reſpicit obiectuȝ eternū qđ eſt deus ſed etiā
extendendo ip̄am bene reſpicit obiectuȝ tp̄ale ſ̄m
leges tn̄ ⁊ regulas eternas ⁊ inordine ad obiectuȝ
eternum ⁊ ſic licet xp̄us nō habuerit triſticiā in por
tione ſuperiore de obiecto fruibili eterno ſed gau-
diū tamē de aliquo alio eo mō quo dicetur īfra po
tuit triſtari ſ̄m portionē ſuperiorē. ¶ Ad ſcd̄m qn̄
dicūt ꝙ ſ̄m portionē ſuperiorem gaudebat de ſua
paſſiōe ſ̄m ꝙ portio ratio eſt q2 ſciebat eam eē deo
placitam ⁊ redēptionē generis hūani. Dico ꝙ verȝ
eſt tamen iſta ratio eſt ꝯtra primā q2 paſſio xp̄i nō
fuit obiectū eternū ⁊ fruibile qđ eſt deus. Et tunc
dico ꝙ nō triſtabatur de ſua paſſione accepta ſcd̄ȝ
eaſdem circūſtātias ⁊ ſ̄m eandem rōnem: ſed bene
poterat triſtari de ip̄a occurrente vel accepta ſcd̄m
aliam rōnem ſicut dicetur infra. ¶ Ad tertiū dico
ꝙ ſ̄m portionem ſupiorem aīa xp̄i nō ſolum circa
deum vacabat ⁊ ſupra ſed poterat vacare ⁊ circa
aliquid temporale ſcd̄m tn̄ leges eternas ⁊ ſic triſta
ri de ſua paſſione. ¶ Ad hylariuȝ qui dicit ꝙ xp̄s
nō plus doluit in ſua paſſione ꝙ̄ aer ſciſſus vel lā-
ceatus poteſt exponi ſicut Magiſter exponit. Ue-
rum eſt ꝙ nō doluit ſicut alij dolent ⁊ nos dolemus
q2 nō habuit pctm̄ in ſe qđ eſſet ſibi cauſa dolēdi vī
triſticie licet vere doleret ⁊ etiā triſtaretur. Uel ali
ter q2 doluit ſic ꝙ dolor vel triſticia in eo abſorbe-
ret vſum rōnis ſicut ī nobis ⁊ alijs de cōi lege. Nō
enim triſticia minus abſorbet vſum rōnis ſi ſit ve-
hemens ꝙ̄ vehemēs delectatio cuiuſmodi eſt dele-
ctatio venerea intenſa. Nō enim minꝰ paſſionat ꝗs
per triſticiam vel dolorem ꝙ̄ per gradū vel delecta
tionem. Unde ⁊ aīalia bruta videmus retrahi a de
lectationibus ex timore mali vel doloris infligen-
di. Chriſtus aūt licet maxime triſtaretur ⁊ doleret
in ſua paſſione nō tamen ꝑdidit in aliquo vſum ra-
tionis ⁊ hoc diſpēſatiue fuit factum ꝑuilegio ſpe
ciali ⁊ congruo ad opus noſtre redemptionis.
Hec de ſecundo articulo principali.

¶ Quantum ad tertium ar- Modus quē tenȝ auctor.
ticulum. Primo oſtendā quid vocatur dolor ⁊ tri-
ſticia. Secūdo oſtendam ꝙ xp̄us doluit vere ſcd̄m
partem ſenſitiuam. Tertio ꝙ triſtabatur vel pote-
rat triſtari ſecūdum portionē ſuperiorē. Quarto
ꝙ ſecundum inferiorem. Ultimo inſtabo ⁊ ſoluā.
¶ Quantum ad primū dico ꝙ ſecūdum Auguſt.
capitulo. 25. de ciuitate dei. Dolor in nobis vel in
alijs eſt offenſio anime in carne ⁊ ex diſconuenien- dolor qđ
te carni cauſata. Unde ⁊ dolor ꝓprie dicitur paſſio
ſenſibilis cauſata i appetitu ſenſitiuo ex aliquo diſ
conuenienti obiecto leſiuo ſenſus vel carnis. Ita ꝙ
ad potentiam cognitiuam formaliter non pertinet
ſed ad appetitiuam ſicut ꝓbaui in ſcd̄o. Sicut eīm
delectatio ſenſibilis cauſatur ex ꝯiunctiōe ꝯuenie-
tis cum ꝯueniēte ſenſibilis ſcilicet ꝯuenientis cum
potentia ꝯuenienti ⁊ naturaliter īclinata ad tale ob
iectum. Sic dolor ex cōiunctione diſcōuenientis ⁊
improportionati ſenſui ſiue ſit conueniēs toti natu
re ſiue nō. Triſticia vero ſecūdum Auguſtinuȝ eſt
paſſio cauſata in aīa ex hijs rebus que nobis nolē- triſticia quid.
tibus accidūt ⁊ pertinet magis ad partem intelle-
ctiuam ſicut velle vel nolle. Unde ſi volo aliquid ⁊
illud nō accidit pro quādo volo illud habeo triſti-
ciam. Similiter ſi nollo aliquid ⁊ illud accidit pro
quādo nolo illud ſimiliter habeo triſtitiā. ¶ Quā
tum ad ſecūdum dico ꝙ in xp̄us in ſua paſſione be- ꝙ xp̄us doluit ſ̄m ꝑtem ſenſitiuā
nedicta habuit verum dolorem ſenſibilem in appe
titu ſenſitiuo cauſatum ex offenſione vel leſione car
nis ⁊ diſconuenienti ſciſſione ⁊ diuiſione eius. Hoc
patet. Tum q2 habuit nobiliſſimam cōplexionē ⁊
viuaciſſimum tactum perceptiuum ꝯuenientis vel
diſconuenientis. Tum quia in ip̄o diſpenſatiue fa-
ctum eſt ꝙ gloria anime in corpus non redundaret
nec haberet corpus īpaſſibile ſed paſſibile ⁊ mor-
tale licet etiam diſpenſatiue fuerit factum ꝙ dolor
ille ſenſibilis nō turbauerit vſum rationis licet eēt
valde intenſus multo fortius ꝙ̄ factum fuerit ī ali
quibus alijs ſanctis qui in tormentis vehementi-
bus vſum rationis habuerūt aſſiſtente eis deo ſ̄m
ſpecialem influentiam quia hoc nō potuit fieri per
naturam propter colligātiam rōnis ⁊ appetitꝰ ſen
ſitiui patientis. Nam appetitus ſenſitiuus nō mi-
nus refugit nociua ꝙ̄ proſequatur cōuenientia ⁊ ita
non minus ratio naturaliter turbatur ex vehemen
ti dolore ſenſibili ꝙ̄ ex vehementi delectatione ſicut
tactum eſt ſupra. Tū quia in paſſione xp̄i erat acti
uum ſufficiens doloris approximatum paſſiuo diſ
poſito nō impeditum. Puta diſconueniēs appro-
ximatum cum perceptione eiuſdeȝ. Tum q2 paſſio
Chriſti fuit ſatiſfactoria pro peccato ⁊ delectatio-
ne carnali ipſius Ade. ⁊ ita in ea debuit eſſe dolor
ſenſibilis ſicut patet. Nec obſtat ꝙ vna potētia in-
tenſa in ſua operatione impedit aliam ſecundum
Auicennam ⁊ ſecūdum experientiam ⁊ ita poten-
tia intellectiua xp̄i fuiſſet impedita ex dolore intē-
ſo circa ſenſitiuam quod non eſt verum. Similiter
etiam ꝙ aliquis raptus non ſentit ea que fiunt cir-
ca corpus ſicut patuit de Paulo qui neſciuit vtrū
in corpore vel extra corpus fuiſſet raptus. Chriſtꝰ
autem erat maxime raptus in deum ſecūdum ani-
mam ⁊ beatificam viſionē. Hec enim vera ſunt na
turaliter ⁊ de lege cōmuni. Aliter tn̄ factū in xp̄o
diſpenſatiue ⁊ ordinatiōe ſpeciali diuia circa xp̄m

portio ſuperior duplex. ſicut dictum eſt ſupra. ¶ Quãtum ad tertiũ dico
ꝙ portio ſuperior vno modo põt accipi ſtricte: im
mo ſtrictiſſime: ⁊ tunc accipitur ſolũ in ordine vel
habitudine ad obiectum fruibile ⁊ eternũ quod eſt
deus. Alio modo poteſt accipi nõ ita ſtricte ſed ex
tendẽdo ipſam ad obiectum tẽporale vel creatum
circa qđ verſari poteſt: tñ ſm regulas ⁊ leges eter
nas ⁊ in ordine ad deum vel habitudine aliqua.
¶ Primo modo accipiendo portionẽ ſuperiorẽ
intellectum ⁊ voluntatem prout pure et mere ver-
ſantur circa obiectũ eternũ qđ eſt deus Dico ꝙ ſi-
cut chriſtus potuit vel nõ potuit peccare ita nõ po
tuit vel potuit habere triſticiam in ſuperiori por-
tione: qꝛ triſticia de tali obiecto nõ eſt niſi vel quia
voluntas odit bonũ ſibi ineſſe qđ ineſt ipſa nolente
vel quia vult ſibi malũ qđ non ineſt ipſa volente et
ꝙ xp̃s potuit triſtari ſm por. ſupi. in paſſione ſua. planũ eſt ꝙ tale nolle vel velle peccata ſunt. ¶ Di
cendũ ergo qđ dictum eſt ſupra ꝙ chriſtus abſolu
te loquẽdo ſine aliqua cõtradictione potuit pecca
re ſic dico ꝙ ſm portionẽ ſuperiorem potuit habe-
re triſticiam circa ſummũ obiectũ vel de ipſo: quia
potuit ipſum velle nõ eſſe vel tñ bonũ eſſe vel nol-
le ipſum eſſe ⁊ ſic triſtari. Sed quia ſtanter ordina-
tione diuina circa ipſum quã tenemus de ipſo non
potuit peccare. Dico ꝙ nec potuit triſtari circa ſũ
mũ obiectum fruibile modis predictis ſm portio-
nem ſuperiorem acceptã modo predicto ſed tñ le-
tari ⁊ gaudere. ¶ Alio modo accipiendo portio-
nẽ ſuperiorem. Dico ꝙ potuit habere triſticiã etiã
ſm portionẽ ſuperiorem de aliquibus obiectis ſtã
te leticia beatifice fruitionis nec in aliquo diminu
ta. Nam ſm regulas eternas diuine iuſticie ſicut
portio ſuperior teneť gaudere ⁊ letari de bono quo
attingitur ipſe deus mediate vel immediate. Pu-
ta de bono virtutis ⁊ glorie create ſic teneť vel ſal
tem poteſt triſtari pro ſtatu vie de malo auertente
cuiuſmodi eſt malum peccati quo dehonorať deus
⁊ ſic dico ꝙ potuit triſtari de ſua paſſione prout ꝑ
ipſam ⁊ in ipſa peccatores crucifigẽtes ipſum de-
honorabãt eũ vel deum contẽnebãt: ⁊ ſimiliter de
fuga diſcipulorum ⁊ huiuſmodi: ⁊ ſimiliter de pec
cato Ade ⁊ humani generis pro quo dolẽdo patie
batur ſicut de negatiõe petri licet gauderet de ſua
paſſione prout erat deo accepta ad redẽptionẽ ge
neris humani intellectu ſibi dictante hoc ſm rectã
rationem. Nec eſt aliquod incõueniens ꝙ ſm vnã
rationẽ paſſio chriſti fuerit volita a chriſto ⁊ gau-
dioſa ſm vero aliam rationẽ ⁊ circũſtantiam fue-
rit nolita vel non volita ⁊ triſtatiua ipſius. ¶ Q;
autẽ ſic xp̃s habuerit triſticiam probabile videtur
Ambro. ⁊ hoc videtur dicere Ambroſius de trinitate ⁊ po
nitur ĩ litera. Doles inquit dñe ieſu ex miſeria mea
nõ tua: qꝛ tu nõ pro te ſed pro me doles. ¶ Et hoc
ad rõnes .2.1.opi. perſuadere vidẽtur rationes adducte cõtra primã
opinionẽ in tertio mẽbro licet de neceſſitate nõ cõ
cludãt ꝙ ita fuerit de facto. Poteſt eñ dici ad pri
mã ꝙ licet xp̃s meretur ſm portionẽ ſuperiorẽ: nõ
tñ oportuit ꝙ haberet in ea triſticiam: ſed ꝙ triſti-
ciã portionis inferioris acceptaret volũtarie. Vn
de paſſione nõ meremur ſed acceptatione paſſiõis
magis propter deum. ¶ Ad ſecũdam etiam dice-
retur ꝙ licet Adam peccauerit vel demeruit ſecũ-
dum portionẽ ſuperiorem auertẽdo ſe a deo nõ tñ
oportuit xp̃m triſtari ſm illam ſed magis mereri:
vt predictum eſt vel aliter qꝛ non oportet ꝙ ſi ali-
quis magnus ſatiſfaciat pro aliquo paupere ꝙ pa
ri pena puniatur ſicut ille pauper ⁊ miſer puniret
quia modicũ opus ⁊ alterius rationis ſufficit in il
lo magno puta in rege qđ non ſufficeret in paupe-
re. Sic in ꝓpoſito licet Adam debuiſſet ſatiſfeciſ-
ſe ſm portionẽ ſuperiorem pro peccato ſuo ⁊ triſta
ri ſm ipſam tñ non oportuit hoc de rege xp̃o ſatiſ-
faciente pro Adam ſed ſuffecit ꝙ ſm portionẽ in-
feriorem vel ſm appetitum ſenſitiuum. ¶ Ad Da Ad Damaſce.
maſce. dico ꝙ non ſolum intelligẽtia ad portionẽ
ſuperiorem pertinet ſed ad inferiorẽ ſicut et volun
tas. Vel dic ꝙ de facto cõcludit Chriſtũ fuiſſe tri-
ſtatum etiã ſm portionẽ ſuperiorem licet non fue-
rit neceſſe ad ſatiſfactionẽ ita eſſe ſed mag; ad oſtẽ
ſionem dignãtiſſime caritatis qua voluit deus ani
mam ſuã totam repleri malo triſticie ſm quãlibet
portionẽ ⁊ ſm appetitum ſenſitiuum: Juxta illud
pſalmi. Repleta eſt malis anima mea ⁊ multa loca
vel dicta alia ſcripture que hoc videntur ſonare.

¶ **Scotus in ſua** ordinatiõe dicit de
iſta queſtione recol Opinio Scoti.
ligendo breuiter ea que dicit ibi valde prolixe pri-
mo ꝙ triſticia poteſt contingere ex his q̃ nolumus
quadrupliciter. Vno modo cum euenit aliquid qđ
eſt cõtra voluntatem vt natura quedã ita ꝙ nõ eſt
illud actu nolitũ: ſed quaſi naturaliter. Scđo mo-
do ex hoc ꝙ prouenit aliquid qđ eſt contra volun-
tatem vt colligatur appetitui ſenſitiuo inferiori et
eſt diſcõueniens ſibi. Tertio modo ex hoc ꝙ proue
nit aliquid vel euenit quod eſt actualiter nolitum
actu elicito a volũtate. ¶ Quarto modo ex hoc ꝙ
euenit aliqđ quod eſt habitu nolitũ vel nolitũ cõdi
tionate volitũ tñ actu ⁊ ſimplr ſicut proiicere mer
ces in mari in periculo tempeſtatis quod eſt actua
liter volitum efficaciter. quãdo proiiciens proijcit
iꝫ ſecundum quid ſit nolitum vel habitualiter vel
conditionate quia ſi poſſet euadere nolet proiicere
¶ Secundo dicit ꝙ voluntas in communi non di
ſtinguendo eam per portiones poteſt triſtari ⁊ tri
ſtabatur in chriſto duobus primis modis ex affli-
ctione carnis ⁊ paſſione que erat ⁊ contra modum
ſuppoſiti chriſti ⁊ contra conuenientiam appetit⁹
ſenſitiui diligebat enim voluntas ſuppoſitum chri
ſti amore amicitie ⁊ non minus triſtabatur ex car-
ne de malo paſſionis ſue q̃ aliquis de malo incom
modi triſtetur. ¶ Tertio dicit ꝙ portio ſuperior
ſtricte accepta prout tantum vacat circa obiectum
eternum quod eſt deus non triſtabatur quia talis
triſtitia non eſſet in ea nec ſequereť niſi ad nole de
um in ſe vel aliquam perfectionem eius ſibi meſſe
quod non conuenit voluntati recte ymmo nec for
te voluntati damnatorum q̃tumcunq; ſint maliuo
lunt deum nõ eſſe abſolute vel nõ eſſe iuſtum: licet
nolint penã illam quã habent. ¶ Quarto dicit ꝙ
accipiendo portionẽ ſuperiorem prout ſe extendit
ad alia obiecta temporalia vel creata ſm tñ regu-
las eternas ⁊ diuinas ⁊ eſt triſtabilis nõ ex carne.
Ad tria genera obiectorum poteſt ꝯparari ex qui- nota hec omnia.
bus poſſet triſtari ſcꝫ ad carẽtiam fruitionis beati
fice ⁊ de illa nõ habuit triſticiam: qꝛ fruitione bea
tifica nunq̃ caruit. Secũdo ad peccata vel deme-
rita. Tertio ad mala penalia: ſicut eñ ſcđm leges
eternas debet primo velle inter obiecta creata bea
titudinẽ creatam vel fruitionem beatificam ſuam
Secundo autem gratiam ⁊ virtutes ⁊ tertio bona

corporis ad bonam cōſiſtentiam ſic poteſt intelli-
gi triſtari de oppoſitis iſtorum predictis ſi contin
gant. De primo autem ſicut iam dictū eſt non fuit
triſtata. De ſecūdo etiā ꝙtum ad peccata ſua que
eſſent in ipſa nō fuit triſtata: q̄ nullum peccatū ha
buit ſed de peccatis aliorum ſcʒ ſcandalo diſcipu-
lorum ⁊ malicia iudeorum perſequētium ⁊ crude-
litate crucifigētium ⁊ trāſgreſſione primorū parē-
tum peccātium fuit triſtata q̄ in omnibus his de-
honorabāt iſti deum ⁊ triſticia talis ſecuta eſt nol
le in actu ⁊ ſimpliciter ⁊ diſplicētiam talium pecca
torum. Et ſimiliter dicēdū eſt de portione inferio-
re ſuo modo q̄ erat recta ⁊ cōformis ſuperiori por
tioni in hoc ꝙ omnia iſta ſibi diſplicebant ⁊ ſuper
his triſtabat̄. Nec ꝙtum ad iſta obiecta diſtinguē
dum eſt de portione inferiori ⁊ ſuperiori. Sed ꝙ-
tum cd tertium ſcʒ ꝙtum ad malum penale paſſio
De malo pēali paſſionis. nis aliter eſt dicēdū. ¶ Dicit ergo ꝙ reſpectu ma
li penalis puta paſſionis xp̄i aliter eſt dicēdum ꝙ
tum ad aliquid de portione ſuperiori et inferiori.
Nam portio ſuperior triſtabatur de paſſione chri-
ſti triſticia ſequēte euētum alicuius contra volūta
tem vt natura: q̄ portio ſuperior ſeu volūtas vt ꝑ
tinēs ad portionem ſuperiorem vt natura inclina-
batur in bonū perſone ⁊ in ordine ad obiectū eter-
num etiā affectione cōmodi ⁊ per conſequēs vt na
tura nolebat incōmodum paſſionis et triſtabatur
de euētu ei⁹. Ex quo videtur ſequi ꝙ obiectū eter-
num non ſolum eſt ſummū cōmodum amādum af-
fectione iuſti ſed etiā ſummum cōmodum amandū
affectione commodi ⁊ dicit ꝙ iſte modus triſtandi
proprius eſt voluntati vt portio ſuperior q̄ vt na-
tura eſt ſibi conuenit appetere omnia in ordine ad
obiectum eternū ⁊ ſic ad portionē ſuperiorem per-
tinet. Sic ergo portio ſuperior vt natura de paſſio
ne triſtabatur. Ad triſtitiam eñ ſufficit ꝙ aliquid
nolitum natur aliter vel cōtra inclinationē natura
lem eueniat. ¶ Secundo dicit ꝙ voluntas vt por
tio ſuperior ⁊ libera nō triſtabatur de paſſione tri
ſticia conſequente nolle actuale reſpectu paſſionis
vel diſplicētiam actualem reſpectu paſſionis: quia
non habuit elicitum nolle ⁊ diſplicētiam paſſionis
ſed magis habuit velle ⁊ complacētiam paſſionis
conformādo ſe diuine voluntati volendo paſſionē
vt redēptiuā generis humani ⁊ ſatiſfactiuā reſpe-
ctu dei referendo in finē vltimum ⁊ obiectum eter
num ſicut etiā ratio ſuperior pro tunc nō potuit iu
dicare paſſionē non eſſe volendā in ordine ad fineʒ
talem ⁊ obiectum eternū vnde ſumitur principiuʒ
practicum ſui iudicij. ¶ Tertio dicit ꝙ portio ſu-
perior vel volūtas vt pertinēs ad eam triſtabatur
de paſſione euentente cōtra nolitionē liberam ha-
bitualem in quā prorūpiſſet voluntas nolēdo talē
paſſionē niſi aliquid obſtitiſſet vel ſi aliquid nō po
ſitum: poſitum fuiſſet. Puta ſi diuina voluntas ali
ter ordinaſſet redimere gen⁹ humanū aliter ꝙ per
taleʒ paſſionē vel ſi homo deum nō offendiſſet: tūc
enim volūtas noluiſſet paſſionē ⁊ ſic euenit paſſio
contra nolitionē habitualem: ⁊ hoc ſufficit ad tri-
ſticiā. Ponit exemplū de forti ⁊ eſt Auguſt. 13. de
trinitate ca. 7. Dicit eñ Auguſtin⁹ ꝙ licet fortis
Auguſt. iuſtus velit pati quicquid aduerſitatis cōtingit tñ
triſtis ſuſtinet: q̄ nollet ſuſtinere ſi poſſet bono mo
do ⁊ ꝙtum in ipſo eſſet. Similiter etiā aliud exem
3. ethico. plum philoſophi. 3. ethicorū de forti qui cum triſti

cia exponit ſe periculo: quia licet velit hoc nollet tñ
ſi aliter bonum commune ſaluari poſſet. Similiter
etiam eſt aliud exemplum de proyciente merces in
mari pro tēpeſtate licet eñ efficaciter ⁊ ſimpliciter
velit proycere quia alias nunꝙ proyceret: ſed po-
tius ſe periclitari permitteret tñ cū triſticia proy-
cit: quia nollet proycere ſi aliter ſaluari poſſet vel
ſi tēpeſtas ceſſaret ⁊ ita habet nolle ⁊ habituale et
cōditionatū reſpectu proiectionis ⁊ tale nolle ſuf-
ficit ad triſticiam ſicut patet. ¶ De portione infe- De portione inferiori.
riori dicit quarto ꝙ portio inferior ſeu volūtas ꝑ
quāto pertinet ad eam ꝙ ipſa triſtabatur de paſſio
ne triſticia ſequente euētum alicuius contra volun
tatem vt cōnexa eſt ⁊ colligata appetitui ſenſitiuo
et cōpaſſiua ſibi ſed iſta triſticia videtur prouenire
ex carne. Dicit autem ꝙ iſta triſticia non conuenit
voluntati vt natura eſt pertinēs ad ſuperiorē por-
tionem. Sic eñ non reſpicit appetitum ſenſitiuum
cuiʒ cōpatiatur ſed habet obiecta ſibi propria q̄ re-
ſpiciūtur ab appetitu ſenſitiuo ſed inferior portio
iſto modo de paſſione triſtabatur. ¶ Quinto di-
cit ꝙ portio inferior ſeu voluntatis vt pertinēs ad
ipſam non triſtabatur de paſſione triſticia aliqua
cōſequente aliquod nolle elicitum reſpectu paſſio-
nis. Non enim habebat tale nolle actu elicituʒ de
paſſione ſicut nec portio ſuperior. Quod probat. Tū
quia portio ſuperior et inferior ſunt vna ⁊ eadē po 3. de tri.
tentia ſm Auguſt. 3. de trini. ⁊ ita nō habēt actus
oppoſitos volendi ⁊ nolendi reſpectu eiuſdē obie-
cti paſſionis: precipue quia vnus ponitur in ſum-
mo ſcʒ actus volendi in ſuperiori portione ⁊ ꝑ con
ſequēs excludit reliquum oppoſitum. Tum q̄ por
tio inferior ſm rationē ſuam nō potuit iudicare ex
principio ſuo paſſionē eſſe nolendam: q̄ principiū
eius eſt cōcluſio principij pertinētis ad portionem
ſuperiorem ſicut ⁊ finis ſub fine a quo accipit̄ prin
cipium portionis inferioris ordinatur ⁊ dependet
ex fine principali ⁊ primo a quo accipit̄ principiuʒ
practicum portionis ſuperioris ⁊ tñ ſm principiū
portionis ſuperioris iudicabatur volenda. Tuʒ q̄
ſiue principiū portionis inferioris ſit cōcluſio prin
cipij portionis ſuperioris ſiue non ſed ſit propoſi-
tio immediata ſubordinata tñ ⁊ poſterior pricipio
portionis ſuperiori a planum eſt ꝙ oppoſita demō
ſtrari non poſſunt nec dictari ſm rationē rectā ſed
alterū ſophiſtice concluditur. Cum igitur ratio ſu
perior xp̄i demonſtraret paſſionem eſſe volendam
⁊ nō nolendam actu elicito q̄ fuit vera ratio nō er
rās per ſophiſma. Unde ⁊ ſm portionē ſuperioreʒ
chriſtus eam volebat nō eſt poſſibile ꝙ portio infe
rior iudicaret ratione recta eā eſſe nolendā. Tum
quia ratio iudicās de actibus virtutum politicarū
eſt ratio inferior ⁊ tñ iudicat mortem eſſe volendā
propter bonum cōmune. Patet in forti ergo ſimi-
liter in propoſito portio inferior de paſſione Chri
ſti. Unde ⁊ voluntas pertinēs ad portionē inferio
rem eam volebat. Ita ꝙ ⁊ volebat mortē ⁊ ſuſtine
re eā. Non eñ eſt intelligibile ꝙ aliquis nolit mor
tem ⁊ velit ſuſtinere mortē: quia ſine morte non po
teſt ſuſtinere mortem: immo ipſa includitur in illo.
¶ Ad hoc videtur auctoritas Auguſtini ſuper il Auguſt.
lud. Clamaui ⁊ nō exaudiet miles coronandus nō
timet ſcʒ paulus et dubius timet coronaturus ſcʒ
chriſtus quaſi dicit Auguſtinus nō timet quaſi de
aliquo nolito actualiter ſicut nec miles. Similiter

ad idē adducit Magiſtrũ ꝗ in lr̄a adducit Hiero-
Hiero. nymũ ꝙ non fuit in chriſto timor paſſio ſed ꝓpaſ-
ſio:q2 non fuit in eo quaſi de aliquo nolito. Sed nō
videtur intētio Magiſtri i litera ſi inſpiciat̄ expo-
ſitio ſua. Et ſic videtur ꝙ portio inferior voluerit
paſſionē ſicut ⁊ ſuperior ⁊ non noluerit eã actu eli
cito. ¶ Si autē dicatur ꝙ immo noluit eam: quia
portio inferior conſiderat paſſiones ſine ordine ad
finē vltimum ⁊ illo ordine circũſcripto nō eſt voli
bilis:immo nolibilis ⁊ ita nō habet velle reſpectu
eius ſed potius nolle. ¶ Reſpondet primo ꝙ hoc
non cōcludit ſi aliquid cōcludit niſi ꝙ nō habet vel
le ſed non cōcludit de nolle ꝙ nolit ipſam et ita nō
habetur propoſitum:q2 non velle nō cōcludit nol-
le. Si eñ propter defectum vnius circũſtantie per
tinētis ad rationē ſuperiorem quã non attendit in
ferior iudicaret rite ratio inferior aliquid eſſe nolē
dum:⁊ per conſequēs malum nunꝙ poſſet circun-
ſtantionari ſic vt eſſet volendũ:qđ enim eſt malum
⁊ determinate nolendũ non poteſt per aliud deter-
minari ad hoc vt ſit volibile vel volēdũ ⁊ ita ratio
inferior hoc ſuppoſito nō debet iudicare illud eſſe
nolendũ ſed quaſi neutrũ nondũ volibile donec per
aliam circũſtantiam determinet̄ ⁊ ita non cōcludi-
tur ꝙ portio inferior nolit paſſionē nec aliqua tri-
ſticia ex tali nolitione. ¶ Scđo reſpōdet ꝙ immo
videtur ꝙ portio inferior attēdat paſſionem in or-
dine ad finē vltimuꝫ aliquo modo. Alioquin ratio
inferior practica nō poſſet dirigi per principia ſu-
perioris ſumpta a fine vniuerſaliore: q2 dirigi per
illa eſt conſiderare finē a quo ſumuntur illa princi-
pia qđ eſt falſuꝫ. Sicut quia fortis poteſt dirigi in
prudentia ſua ex conſideratione felicitatis que eſt
finis ſuperior ⁊ vniuerſalior ⁊ ſic adhuc portio in-
ferior poteſt velle paſſioneꝫ ſm iudicium rationis
inferioris ꝑfecte oſtendētis ⁊ directe per rationeꝫ
ſuperiorem quare non ſolũ nō habet nolle ſed etiaꝫ
habet velle.

¶ Sed quicquid ſit de hoc ratiōes ꝓ-
miſſe pro Scoto nō
concludũt niſi ꝙ portio inferior nō habuit nolle de
paſſione Chriſti accepta ſm eandem rationē quaꝫ
fuit volita a ſuperiore portione ſi tñ hoc cōcludũt.
¶ Sexto ⁊ vltimo dicit ꝙ portio inferior triſtaba-
tur de paſſione triſticia conſequēte nolle habitua-
le vel cōditionatum ſicut ⁊ portio ſuperior ſuo mo
do. Et ad hoc poſſunt adduci exempla ſupradicta
Auguſtini et Philoſophi et magis proprie ꝙ̄ de
ſuperiori portione.

Xp̄us an habuerit triſticiaꝫ ſm portionē inferiorem.

¶ Quantum ad quartum de
portione inferiori. An Chriſtus ſm ipſam habue
rit triſticiã i ſua paſſione. Dico breuiter ꝙ ſic mul
to fortius ⁊ non minus ꝙ̄ ſm ſuperiorem portionē
Triſticia enim eſt de his que nobis nolentibus ꝙ
accidant accidunt vel de his que nobis volētibus
accidere non accidũt. Chriſtus autem ſm portio-
nem inferiorem rationis que dicitur intellectus et
voluntas prout verſantur circa obiectum tēpora-
le ⁊ ſm leges ⁊ regulas tēporales vel a rebus tem
poralibus acceptas ſm rationē naturalem potuit
nō velle ſuam paſſionē abſolute acceptaꝫ vt paſſio
eſt ⁊ afflictio quedam licet vellet eam circũſtantio
natam circũſtantijs aliquibus in ipſa concurrēti-
bus prout videlicet ordinabatur in bonum cōmu-
ne generis humani/ſicut fortis eligit mori pro bo-
no cōmuni non tñ abſolute ⁊ quacũꝙ de cauſa eli-
git mori:immo abſolute non vult mori:⁊ ideo etiã
triſtatur de morte:q2 ergo Chriſtus noluit paſſio-
nem ſuã ſic abſolute acceptã vel potuit nolle:ideo
potuit triſtari de ea ſm iferiorē portionē ſicut etiã
fortis de morte triſtatur vno modo licet ipſam eli-
gat alio modo ⁊ ſic nolendo paſſionē non peccauit
quia nō fuit diſcors ſua voluntas a voluntate dei
ſed voluntas dei fuit chriſtum ſuam paſſionē nolle
vel non velle iſto modo. Si eñ abſolute debuiſſet
ſic velle pati tunc pari ratione debuiſſet hoc velle
dato ꝙ Adam non peccaſſet qđ non videtur eē ve
rum. Hoc etiam patet ⁊ eſt quaſi idem q2 licet vel-
let ſuam paſſionē volũtate circũſtantionata ⁊ ſub
conditione circũſtantiarum concurrētium non ta-
men ſimpliciter ⁊ voluntate abſoluta ⁊ dico ꝙ cuꝫ
tali voluntate de volito ſtat triſticia de ipſo ſi con
tingat ſicut mercator i mari vult proijcere merces
in mari non abſolute ſed ne periclitetur ⁊ cũ triſti
cia proijcit merces in mari vt patet. Aliud exēplũ
Sicut aliquis poteſt mereri vel demereri volunta
te conditionata. Puta volendo diſtribuere pecu-
niam pauperibus ſi haberet vel volendo fornicari
ſi poſſet. Ita poteſt dici in propoſito de triſtari.
¶ Ad hoc eſt exemplum Auguſtini.22.de ciui.de Exēplũ Auguſt.
paſſione martirũ. Nam licet martir ante velit paſ
ſionē pati ꝙ̄ xp̄m negare abſolute tñ non vult paſ
ſionem ⁊ ideo triſtari poteſt ⁊ triſtatur de paſſione
Unde dicit Auguſtinus ꝙ licet iuſtus paratus ſit
quicꝗd aduerſitatis fuerit ſuſtinere mauult tñ ad-
uerſitatem ſibi nō ineſſe ⁊ triſtatur vel triſtari po-
teſt de aduerſitate cōtingente. Hoc idem dicit phi
loſophus.3.ethicorum ꝙ licet fortis et virtuoſus
velit mori pro bono cōmuni:dolet tñ et triſtatur ſi
moriatur:quia virtutes quas habet ꝑdit. ¶ Ter-
tio etiam hoc patet ꝙ Chriſtus potuit habere tri-
ſticiam:quia naturaliter etiam ſm portionem infe
riorem volebat viuere vel nolebat mori ſm incli-
nationē naturalem voluntatis ad viuere ⁊ eſſe an-
te omneꝫ actum elicitum ipſius voluntatis ⁊ talis
inclinatio naturalis ad viuere ⁊ eſſe ſufficit ſm ali
quos ad triſtari de morte contingente. Et in alijs
que ſunt volita naturaliter affectione commodi vt
beatitudo cuius oppoſitum nō eſt ſine triſticia: ita
etiam de morte. ¶ Ultimo hoc poteſt declarari q2
paſſio ⁊ acerbitas mortis ex colligãtia portionis
inferioris ad appetitum ſenſitiuum in quo erat do
lor vehemens vel etiam ex ratione apprehendētie
potuit apprehendi ab intellectu ⁊ ſic voluntati ꝓ-
ſentari ante omnē actum deliberatiuum volunta-
tis circa ipſam ⁊ ſic voluntas potuit habere primũ
motum nolitionis ſurrepticie circa ipſam vt taleꝫ
et ita potuit eſſe nolita ab ipſo:⁊ per conſequēs cō
triſtãs vt videtur. ¶ Et ita videtur probabiliter Epilogatio predictorum.
poſſe dici ſaltem ſm duos vel tres modos q2 quar
tus magis eſt dubius chriſtus potuit triſtari i ſua
paſſione ⁊ ex ipſa ſm portionem inferiorem ⁊ non
ſolum ex ſua paſſione: ſed etiam ex multis cauſis
alijs vt videtur.

¶ Quantum ad quintum in- Inſtãtie circa predicta.
ſtatur cōtra iſta:quia impoſſibile eſt ꝙ eadem po-
tētia ſimul gaudeat ⁊ triſtetur de eodem obiecto.
Sed portio ſuperior et inferior ꝙ̄tum ad volunta-

tem ſunt vna ⁊ eadem potētia: vt dictū eſt in ſcḋo et portio ſuperior gaudebat de paſſione xp̄i igitur portio inferior de eadē non poterat contriſtari. Similiter etiā portio inferior poterat gaudere ⁊ gaudebat de paſſione. Sicut ⁊ voluntas virtuoſi gaudet mori pro bono cōmuni: ergo nō triſtabatur de hoc ¶ Tertio quia ſicut dictū eſt portio ſuperior triſtabatur de paſſione Chriſti nō ergo portio inferior. Tunc enī in eadem potētia fuiſſent due triſticie eiuſdem rationis: ꝗ quia eiuſdem potentie et eiuſdem obiecti quod non videtur poſſibile.

Solutio

¶ Ad primum iſtorum dico ꝙ quicquid ſit ꝺ triſticia ⁊ gaudio circa idem obiectum ſm eandē formalez rationē acceptum ꝙ nō eſt impoſſibile eandem potētiam ſimul triſtari ⁊ gaudere de eodē obiecto ſm diuerſas rōnes. Sicut cōtingere poteſt ꝙ aliquis gaudet de hoc ꝙ eſt abbas pro tāto: qꝛ eſt dominꝰ ⁊ ſm aliam rationē dolet videlicet qꝛ eſt monacus Sic dico de paſſione xp̄i ſm ꝙ patet ex predictis: quia eadem potētia poteſt de ipſa ſimul gaudere ⁊ triſtari. ¶ Ad ſecundū dico ꝙ non eſt incōueniēs portionē eandē inferiorem gaudere de paſſiōe xp̄i pro fine ſub fine ſcilicet propter bonū generis humani ⁊ triſtari ſm aliam rationē ſm illos quatuor modos predictos. ¶ Ad tertium dico ꝙ nō eſt triſticia eiuſdem rationis de paſſione Chriſti in portione ſuperiore ⁊ inferiore: quia eſt de eodem obiecto materialiter tantum non formaliter ſed ſm diuerſas rationes ſicut etiam gaudere vel letari non ſunt eiuſdem rationis in ambabus: quia ſunt propter diuerſos fines. Una vero ſm finē immediatū increatū ⁊ alia ſm finē ſub fine tanꝗ̄ propter finē immediatū quare ⁊c̄. Et dato ꝙ eēnt eiuſdē rationis et hoc tñ non eſt impoſſibile eſſe ipſas ſimul in eadē potētia vel ſubiecto ſicut dictū eſt ſupra pluries de pluribus formis eiuſdē ratiōis. ¶ Aduertēdum tamē ꝙ triſticia in Chriſto dicitur a doctoribus propaſſio non paſſio: qꝛ licet eſſet in Chriſto ⁊ multum vehemens: non tamen ſubuertit in ipſo nec minuit iudicium rationis ſicut dicit Magiſter in litera. Et hoc de tertio principali.

ad argumēta prīcipalia ꝺ cōtrarijs

¶ Ad primū principale argumentum de contrarijs dicitur primo modo ꝙ triſticia ⁊ gaudium ſm totum genus ſuum non ſunt cōtraria ſed ſolum quando ſunt de eodem obiecto ſecundum eandem rationem formalem. Modo gaudium Chriſti vel leticia de obiecto beatifico et triſticia de ſua paſſione nō ſunt de eodem obiecto vt patet: quare ⁊c̄. Et iſta ſolutio eſt bona. ¶ Tamē aliter reſpondetur dato ꝙ triſticia ⁊ gaudium eſſent contraria ſecundum totum genus ſuum dicendo ad maiorem ꝙ aliqua ſunt cōtraria que ſunt abſoluta ſic ꝙ ad aliquod extrinſecū eſſentialiter non dependent ſed tantum ad ſubiectum dependent: licet non eſſentialiter ſicut albedo ⁊ nigredo frigus et calor ⁊ talia contraria incompoſſibilia ſunt circa idem ſubiectum. Alia ſunt contraria que eſſentialiter dependent ad aliquid aliud a ſubiecto. puta ad obiectum ſicut ſcientia ⁊ ignorantia gaudiū et triſticia et talia licet ſint ꝯtraria: ſi tamen ſint ad diuerſa eſſentialiter dicta compoſſibilia ſunt in eodem ſubiecto ſicut in eodem ſubiecto poteſt ſimul eſſe ſcientia hominis ⁊ ignorantia lapidis gaudiū

Ꝯria duplicia.

de vno ⁊ triſticia de alio ſic eſt ī propoſito. ¶ Iſta ſolutio eſt falſa. Primo quia negat talia cōtraria cuiuſmodi ſunt albedo ⁊ nigredo poſſe ſimul ſtare in eodem ſubiecto cuius oppoſitū dictum eſt in primo articulo queſtionis. Secūdo quia dicit ꝙ ſcientia ⁊ gaudium vel triſticia eſſentialiter referuntur ad obiectū: quia hoc eſt falſum vniuerſaliter loquēdo. Non eſt enim vniuerſaliter verum ſicut probatum eſt in queſtione precedente in primo articulo. Iſta enī accidentaliter referuntur ad q̄cunqꝫ obiecta creata ſicut dictum eſt ibi ⁊ ſunt qualitates abſolute. Tertio quia non video quare dato ꝙ ſic eſſentialiter referuntur: ⁊ tamen eſſent cōtraria quare plus eſſent compoſſibilia ꝗ̄ alia contraria. Nā ſi eſt incompoſſibilitas in contrarijs hoc eſt per illa per que formaliter conuenit eis contrarietas: et hoc eſt per ſuas naturas abſolutas ita ꝙ reſpectꝰ illi nichil faciunt ad propoſitum vt videtur. ¶ Et ideo dico vltra dato ꝙ iſta eſſent cōtraria ⁊ ſint talia qualia albedo ⁊ nigredo adhuc poſſēt ſimul ſtare in ſuis excellentijs ſaltem virtute diuina non tamen dico ꝙ ſint cōtraria ſed ſicut dictum eſt in prima ſolutione. Non enim opponūtur ⁊ ſunt incompoſſibilia ſicut beatitudo ⁊ miſeria: qꝛ miſeria formaliter eſt priuatio beatitudinis ſicut patet: ⁊ ideo opponuntur priuatiue non ſic illa. ¶ Ad ſecundū patet per predicta niſi ꝙ ad confirmationē Ariſtotelis dico ꝙ vehemens delectatio excludit de lege cōmuni triſticiā ſed aliter prouiſum eſt circa xp̄m de lege ſpeciali quā Ariſtoteles ignorauit. ¶ Ad tertiū de ip̄a impaſſibilitate dico ꝙ impaſſibilitas in corpore priuat quālibet paſſionē abiectiuā. Sz fruitio beata vel delectatio cōſequēs non excludit quācunqꝫ triſticiā: immo forte nec aliquā. Non eſt enim negatio ſicut impaſſibilitas vel ſi excludit aliquā hoc non eſt verū niſi de triſticia cōſequēte vel cōcomitāte carētiam vel negationē talis fruitiōis ⁊ triſticia de paſſione xp̄i non erat talis in portione ſuperiori. Aliter dicitur ab vno nec curo modo ꝙ delectatio bene excludit neceſſario triſticiam ſibi oppoſitam. Puta triſticiam de eodē obiecto: et iſta nō eſt talis. ¶ Ad quartum dꝛ primo ꝙ nō eſt impoſſibile virtute diuina ꝙ cor dilatetur ſcḋm leticiaz ⁊ ſcḋm triſticiam ſicut fuit diſpēſatiue factū in xp̄o: ſicut etiā poſſibile eſt idē corpus eſſe in pluribus locis. ¶ Aliter dꝛ ꝙ cor non ſic dilatatur niſi ſcḋm leticiam appetitus ſenſitiui que non erat in xp̄o ſed ſolum triſticia: ⁊ ideo ſolum conſtringebatur ⁊ nō dilatabatur. Aliter dicitur ꝙ deꝰ potuit facere ꝙ ineſſet q̄cūqꝫ triſticia vel leticia corde vniformiter manēte licet nō poſſit hoc natura: ideo ⁊c̄.

¶ Diſtinctionis Decimeſexte. Queſtio Unica.

Circa iſtam diſtinctionem quero vtrū Chriſtus habuit neceſſitatem moriēdi. ¶ Uidetur ꝙ non: qꝛ neceſſitas moriendi inducta eſt per peccatum ⁊ in penaz peccati. Unū ⁊ Geneſis. 2. dꝛ. In quacūqꝫ die comederis morte morieris. Et Ro. 8. ꝙ corpus mortuum eſt ꝑpter peccatum ⁊ ꝙ ſtipendia peccati mors. Sed in chriſto Gene. 2. Ro. 8.

non fuit peccatum:ergo in Chriſto non fuit neceſſitas moriendi. ¶ Secũdo ſic. In illo non eſt neceſſitas morie̅di in cuius poteſtate eſt mori vel nõ mori. Sed in poteſtate chriſti fuit mori vel non mori.
Jo.10. Cum qꝛ hoc ipſe dicit Jo.10. Ego pono aīaꝫ meã ꝛ nullus tollit eã a me ſed a meipſo pono eã. Et ibidem dicit ꝙ hoc mandatũ accepit a patre. Et planum eſt ꝙ nõ inq̃ꝫtum deus ſed inq̃ꝫtuꝫ homo. Tũ quia cũ moriebatur voce̅ magnã et clamorem validum emiſit ꝛ hoc non videtur niſi fuiſſet in ſua volũtate mori vel poteſtate. Alij vero in quorum poteſtate nõ eſt hoc hora mortis nõ poſſunt ſic clamare:ḡ ꝛc̄. ¶ Tertio ſic. In illo nõ eſt neceſſitas moriendi cuius anima habuit plenũ dominiũ ſuꝑ corpus ad contine̅dum ipſuꝫ. Sed anima xp̄i habuit plenũ dominium ſuper corpus:qꝛ aīa xp̄i erat omnipote̅s ſicut ꝛ omniſciens vt videtur:ergo ꝛc̄.

¶ **Contra** chriſtus fuit vniuoce homo nobiſcũ q̃ꝫtum ad humanã naturã Similiter etiã aſſumpſit penalitates noſtras. Sed in nobis eſt neceſſitas moriendi:ḡ ꝛc̄.

¶ In iſta queſtiõe ſic ꝓcedã.

¶ Primo inquiram. Utrum in Chriſto fuerit neceſſitas moriendi. ¶ Secundo vtrum in poteſtate eius fuerit mori vel nõ mori inflicta ſibi paſſione ꝛ doloribus quos ſuſtinuit. ¶ Tertio vtrũ mors eiꝰ fuerit naturalis vel viole̅ta vel voluntaria. ¶ Ultimo ad rationes principales.

an in xp̄o fuerit neceſſitas morie̅di. ¶ **Quantum ad primuꝫ dico** primo ꝙ corpus xp̄i cum nõ eſſet glorioſum nec redundaret gloria nature in ipſum ſm diuinã diſpenſationem ꝛ hoc miraculoſe ſm aliquos : qꝛ de lege cõmuni ſi anima eſt beata corpus etiã coniunctum ſibi eſt beatum. Corpus xp̄i fuit ſimpliciter corruptibile ꝛ mortale ꝛ paſſibile. Ita ꝙ xp̄s ſm ꝙ homo potuit mori ꝛ pati ꝛ corrumpi ſicut etiã alij homines in puris naturalibus relicti ſicut etiã Adaꝫ in ſtatu innoce̅tie vt dictũ eſt in.2.ꝛ probatum ibi. Nec repeto. ¶ Secũdo dico ꝙ ſicut Adam tande̅ mortuus fuiſſet ꝛ cõſumptus etiam durante ſtatu innoce̅tie niſi fuiſſet preue̅tus per tranſlationeꝫ ad gloriam ꝛ immortalitate̅. Sic etiam xp̄s dato etiã ꝙ neceſſitatem moriendi vt penalitate̅ non aſſumpſiſſet ſicut etiam probatũ eſt ꝛ declaratũ de Adã in ſcđo. ¶ Tertio dico ꝙ multoforciꝰ mortuꝰ fuiſſet ꝛ conſumptus aſſumpta neceſſitate moriendi ſi viole̅ter occiſus nõ fuiſſet ſm Auguſtinũ de baptiſmo paruulorũ vbi hoc dicit expreſſe lib.2.prope finem. ¶ Quarto dico ꝙ qꝛ xp̄s non habuit peccatum nec fuit propagatus ab Adam naturaliter radice peccati ꝛ mortis nõ habuit neceſſitate̅ moriendi ſicut Adam ꝛ tota poſteritas ſua ſicut penã inflictã ſibi pro demerito ſuo vel aliquo peccato parentis cuius ipſe eſſet particeps ſed habuit neceſſitate̅ moriendi voluntarie ꝛ liberaliter aſſumptam vt pro peccato Ade ſatiſfaceret in corpore paſſibili et mortali ita ꝙ ſicut Ade inflicta eſt neceſſitas moriendi vellet nollet ita xp̄s aſſumpſit talem neceſſitate̅ moriendi. ¶ In ipſo ergo fuit neceſſitas moriendi nõ inflicta ſed aſſumpta. Iſta que dicuntur hic de Adam in ſtatu innoce̅tie nõ vident̄ con
Auguſt. cordare Auguſt. Nã primo libro de baptiſmo paruulorũ prope principium dicit ꝙ Adam in ſtatu innocentie per eſum ligni vite nunq̃ſ ſenuiſſet ꝛ pari ratione nec mortuus fuiſſet. Hoc etiã videtur velle.12.de ciui.c.20. Sed forte poteſt exponi: qꝛ deꝰ preſeruaſſet cũ conſeque̅ter ad eſum ligni vite nõ ex virtute ligni vite nec ipſum ſue innoce̅tie relinque̅do. Hec de primo articulo queſtionis.

¶ **Quãtum ad ſecũdum arti**culũ. An ſcꝫ in poteſtate xp̄i fuerit mori vel nõ mori. an fuerit in ptãte xp̄i mori vł nõ ꝛc̄. ¶ Dico primo ꝙ in poteſtate xp̄i inq̃ꝫtum verbũ vel deus fuit mori vel nõ mori etiã inflictis ſibi doloribus paſſionis ad morte̅ diſpone̅tibus ꝛ hoc ſiue aīa potuerit ſtare in corpore cũ talibꝰ indiſpoſitionibus ſiue non. Si ſic patet ꝙ in poteſtate eiꝰ fuit hoc. Si nõ patet ꝙ adhuc fuit in poteſtate eiꝰ quia potuit in inſtãti diſpoſitiones cõgruas corporis reparare ꝛ ſic nõ oportuit animã ſeparari ſꝫ potuit remanere. ¶ Secũdo dico ꝙ in poteſtate eius inq̃ꝫtum homo nõ fuit hoc ſcꝫ nõ mori inflicta paſſione:immo etiã nec mori vel nõ mori abſolute ſine paſſione afflicta. Nam in poteſtate alicuius agentis creati non eſt hoc quin actiuum naturale totale approximatuꝫ paſſiuo diſpoſito nõ impedito id eſt cũ omnibus ad actione̅ requiſitis agat in tale paſſiuum. Hoc enim inditum eſt agentibus et paſſiuis naturalibus etiam ex prima conditione ꝛ inſtitutione rerũ:ꝛ ideo oppoſitũ fieri non poteſt niſi a cõditore rerũ primario puta a deo. ¶ Cum ḡ ſufficie̅ter fuerint approximata actiua paſſiuis nõ fuit in poteſtate xp̄i ſic impedire effectũ mortis ſiue inflicta paſſione ſiue nõ:ſed per actione̅ ꝛ paſſionem mutuam partium intrinſecarũ corporis ꝛ modis illis qui dicti ſunt de corpore Ade in ſcđo.

¶ **Sed contra** iſtud inſtatur qꝛ ſi nõ fuit in poteſtate Chriſti mori i ſua paſſione igitur neceſſarium fuit ſimpliciter ipſum mori:ꝛ per conſeque̅s in hoc aliquid nõ meruit nec ſibi nec nobis. obiectio. ¶ Dico q̃ꝫtum ad hoc ꝙ voluntas poteſt mereri circa aliquod obiectũ qđ non eſt in poteſtate ſua vole̅do ipſum ſicut vole̅do deũ eſſe iuſtum ꝛ bonum ꝛ ſimiliter voluntas humana xp̄i acceptando mortem ipſius licet nõ eſſet in ſua poteſtate. Hec de ſecundo articulo.

¶ **Quãtum ad tertium arti**culuꝫ. de morte xp̄i notãda. Dico primo ꝙ mors xp̄i fuit voluntaria per cõparationem ad voluntate̅ Chriſti:qꝛ ipſam voluit ꝛ ipſa ei placuit eo modo quo dictũ eſt in precedenti queſtione:ꝛ ideo fuit ſibi meritoria ꝛ nobis. ¶ Secũdo dico ꝙ fuit viole̅ta aliquo modo: quia fuit accelerata ꝛ inducta per paſſiones ab extrinſeco illatas nature diſcõuenientes ꝛ pro tãto poteſt dici violenta ꝛ dico ꝙ in aliquo ſic violento tñ cõſiſtit meritum in ſuſtine̅te:dum tñ ſit voluntarium id eſt voluntarie acceptatũ licet ſit violentũ ꝛ contra inclinatione̅ nature ꝛ ab extrinſeco vt ꝑdictuꝫ eſt. ¶ Tertio dico ꝙ fuit naturalis aliquo modo pro tãto:qꝛ naturale eſt animã ſeparari a corpore indiſpoſito:ſicut etiã naturale eſt animã vniri corpori diſpoſito. Ita ꝙ naturale non fuiſſet ꝙ xp̄us ſuperuixiſſet poſt illos dolores inflictos ſed magꝭ fuiſſet ſupnaturale ꝛ miraculoſum. ¶ Ex quo patet ꝙ mors ſua non fuit miraculoſa ſicut nec mors aliorum quãdo ſeparantur anime eorum a corporibus indiſpoſitis ipſorum. Uerũ eſt tame̅ ꝙ te̅pore

paſſionis facta ſunt aliqua miracula ⁊ multa ⁊ puto ꝙ vnũ illorum fuit emiſſio illius clamoris valde mirabiliter formati ⁊ emiſſi virtute diuina. Unde ⁊ rationabiliter fuit motus ille qui audiens huius vocem ⁊ vidẽs ꝙ tñ erat xp̃s afflictus ꝙ ſufficienter erat ad mortem diſpoſitus ⁊ vſq; ad mortẽ debilitatus: ⁊ per ↄ̃ñs ꝙ non poterat ab ipſo naturaliter formari talis clamor vt diceret. Vere fili⁹ dei erat iſte. Sic de iſta queſtione.

Ad pñci palia argumẽta.

¶ Ad primũ principale dico ꝙ in Chriſto non fuit neceſſitas moriendi inflicta pro peccato ſuo aliquo ſed aſſumpta vt dictũ eſt ſupra. ¶ Ad ſecũdum dico ꝙ in poteſtate xp̃i ſm ꝙ deus fuit ꝙ ipſe ſm ꝙ homo moreretur vel nõ moreretur ſicut bene arguunt ille probationes ſed in poteſtate ſua nõ fuit hoc ſm ꝙ homo ſed qꝛ probatio ſecũda videtur probare ꝙ etiã ſm ꝙ homo. Dico ꝙ hoc mãdatum accepit a patre vt poneret animam ſuã id eſt vt ſibi ſm ꝙ homo placeret ſeparatio aĩe ſue a corpore quã ipſe poterat facere ⁊ ſic ponere aĩam ſuã inq̃ʒtum homo vel aliter ſcʒ vt offerrat ſe paſſioni ⁊ crucifixorib⁹ ſuis oblatus eſt eñ quia ipſe voluit ſicut dicit yſaias. 52. Ad aliã probationẽ patet quid dicẽdum. ¶ Ad tertium dico ꝙ anima xp̃i nõ habuit tale dominiuʒ ſup corpus vt in ſua poteſtate eſſet xp̃m mori vel nõ mori: nec ipſa fuit omnipotẽs ſicut omniſciens. Omnipotẽtia eñ in aliquo requirit ꝙ eminẽter ⁊ virtualiter contineat omnia poſſibilia ⁊ ſic ꝙ ſit infinitũ. Non autem omniſcientia vel ſcientia omnium precipue per diuerſos actus vel per vnum actum finitum vt in anima Chriſti: ideo ⁊c̃.

yſa. 52.

¶ Diſtinctionis Decimeſeptime.
Queſtio Unica.

Circa diſtinctionem Decimãſeptimam quero vtrũ in Chriſto ſint vel fuerint due voluntates. ¶ Videtur ꝙ nõ quia ſi ſic quelibet illarũ libera eſt ⁊ voluntas quelibet poteſt velle oppoſitũ eius quod vult alia vel velle qđ non vult alia: igitur voluntas humana ſi fuit in xp̃o potuit eſſe difformis volũtati diuine ⁊ ita xp̃s potuit peccare qđ eſt falſum. ¶ Secundo ſic. In vno ſuppoſito nõ eſt niſi vnũ principium motiuum oĩm aliarũ potẽtiarum illius ſuppoſiti vt videt. Sed volũtas eſt principium motiuum oĩm potentiarum illi⁹ ſuppoſiti cuius eſt: ergo ⁊c̃. ¶ Tertio ſic. Si in xp̃o eſt volũtas humana diſtincta a diuina oportet ꝙ illa moueatur ⁊ regatur a diuina: qꝛ nõ poteſt fieri ecõuerſo. Sed hoc eſt cõtra naturam voluntatis ⁊ ſue ingenite libertatꝫ. Eſt eñ inſtrumẽtum ſeipſum mouens ſm Anſelmum: ergo ⁊c̃.

Anſel.

¶ Contra Damaſcenus capitulo ſexto et Magiſter in litera.

¶ In iſta queſtiõe ſic procedã ¶ Primo oſtendam ꝙ in chriſto ſint due voluntates quarum quelibet eſt appetitus liber in ratione ⁊ intellectus arguendo cõtra vnam opinionem hereticã que non ponit in Chriſto niſi vnam voluntatem ſcʒ diuinã ⁊ oſtendam ꝙ non ſint ibi plures q̃ due. ¶ Secũdo inquirã. An in chriſto ſint vel fuerint plures appetitus ſenſitiui. ¶ Tertio an oĩs Chriſti voluntas ſemper fuerit impleta ⁊ oĩs oratio exaudita. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quantum ad primum articulũ. Expedio me breuiter ꝙ in xp̃o ſunt plures volũtates. ¶ Et hoc probo primo ſic. In quocũq; ſunt plures nature in eodẽ ſunt plures ꝓprietates illarũ naturarum precipue de proprietatibus conſubſtãtialibus illis naturis. Sed in xp̃o ſunt plures nature intellectuales ſcʒ diuina ⁊ humana vel anima ipſa: ergo ⁊ plures volũtates que ſunt proprietates plurium naturarũ. Ex hac ratione patet ꝙ ſi voluntas humana eſſet vnum accidẽs abſolutum ipſius anime ſicut poſuit aliqui nõ oportuit ꝙ verbum aſſumeret humanã voluntatẽ. Potuit eñ ipſam ſeparare ab anima ⁊ ecõuerſo: ⁊ ſic animam aſſumere ſine voluntate: licet etiã ab illis cõcedatur ſicut a me ꝙ aſſumpſit vtrumq;. ¶ Secũdo ſic. In xp̃o eſt voluntas diuina ſm omnes. Sed in Chriſto etiam eſt voluntas creata qꝛ in Chriſto eſt gratia creata gratũ faciens ⁊ fruitio que non ponitur niſi in voluntate ſicut in ſubiecto ſicut ⁊ caritas cũ qua eſt eadem vt dictum eſt in primo: ergo ⁊c̃. ¶ Tertio ſic. In Chriſto eſt intellectus duplex ſcʒ diuinus ⁊ creatus humanus qꝛ in ipſo eſt duplex ſcientia ſcʒ diuina ⁊ creata ⁊ multiplex quia vna que eſt verbi ⁊ aliorum in verbo alia que eſt rei in proprio genere: ergo ⁊c̃. ¶ Quarto ſic. Illud eſt ponẽdum in xp̃o eſſe aſſumptũ a verbo ſm ꝙ homo maxime indigebat curatione ſicut patet per Dama. Sed hoc eſt voluntas: qꝛ in volũtate formaliter cõſiſtit peccatum ⁊ morbus hominis curãdi: ergo in Chriſto eſt voluntas hũana a verbo aſſumpta ⁊ hec eſt modo cõcluſio certa ⁊ fidelibus determinata ⁊ opinio illa antiqua ꝙ in xp̃o non eſt niſi vna voluntas tanq̃ heretica repudiatur ⁊ falſa. Hoc eſt primum huius articuli.

ꝙ in xp̃o ſunt plures volũtates.

¶ Secundo dico ꝙ ĩ Chriſto nõ ſunt niſi due voluntates ⁊ nõ plures. Uoco autem voluntatẽ potẽtiam liberam appetitiuam potẽtem habere vel habẽtẽ actũ ſcdm elicitũ vel quaſi elicitum diſtinctũ ex natura rei ab ea que eſt ipſum velle. Et tũc dico ꝙ nullus appetitus naturalis quicũq; nec cuiuſcunq; potentie ſm ꝙ huiuſmodi debet dici voluntas niſi ipſemet qui eſt voluntas vel volũtatis in ordine ad talem actũ ⁊ eſt omnino eadẽ potẽtia cum voluntate ipſa. Cum igitur in xp̃o non ſint niſi duo tales appetitus ſm duas naturas diuinã ſcʒ ⁊ humanam. Patet ꝙ non ſunt niſi due voluntates: licet eñ intellectus appetat naturaliter ſuam perfectionẽ nõ tñ ille appetitus voluntas eſt: quia nõ poteſt habere actum volendi elicitũ. Similiter etiam licet volũtas naturaliter appetat ſuã perfectionẽ vel actũ quem ipſa poteſt recipere vel elicere non tñ eſt due potẽtie vel due voluntates inq̃ʒtum naturalis ⁊ libera ſed eadẽ potentia ⁊ voluntas eſt omnino que naturaliter appetit actum vt ſuam perfectionẽ ⁊ libere elicit ipſum. Sicut eſt idem viſus qui naturaliter appetit actũ vidẽdi ⁊ naturaliter elicit ipſuʒ.

ꝙ in xp̃o ſolũ ſunt due volũtates.

¶ Ex quo patet ꝙ nihil eſt dictu ĩ xp̃o eſſe plures volũtates

ꝙ duas quia in ipſo eſt voluntas creata naturalis
⁊ libera. Non em̄ ſunt iſte due voluntates ſed vna
ſicut in ipſo non eſt niſi vnus intellectus poſſibilis
obiectiones. creatus vt iam eſt declaratū. ¶ Si dicas ſicut di-
cunt aliqui ꝙ multiplicātur appetitus ſicut ⁊ po-
tētie cognitiue ſenſitiue ſicut etiā multiplicaꝛ ap-
petitus intellectiuus vel eſt vnus ſicut ⁊ ipſa potē
tia intellectiua. ¶ Similiter etiā appetitus natu-
ralis ſicut ⁊ forma naturalis impreſſa: ꝙ ⁊ appeti-
tus ſenſitiuus ſicut ⁊ forma apprehēſa vel potius
Auicen. apprehenſiua. Et hoc etiā dicit Auicēna. 6. natu-
ralium ꝙ vnicuiqȝ virtuti apprehēdēti appropria
tur proprium delectamentum qḋ non pertinet niſi
Solutio inſtā. pc. ad appetitū. ¶ Poteſt reſponderi ad iſta ꝙ nō eſt
neceſſarium ponere tot appetitus: nec Ariſtoteles
videꝛ poſuiſſe. Unde ſicut in eodē non eſt niſi vnus
intellectus ita nec niſi vna voluntas ⁊ ſi eſſent ī ali
quo plures intellectus ꝑticulares ſicut ſenſus par
ticulares nō oporteret ponere niſi vnū appetitum
ex quo ille poſſet verſari circa omnia. Sic dicitꝛ in
ꝓpoſito de appetitu ſenſitiuo. ¶ Ad ſecundū non
oportet nec cōcludit: qꝛ nō ſic appetitus ſenſitiuus
eſt idem cum forma vel potētia apprehenſiua ſicut
naturalis cū forma impreſſa nec oportet ipſuȝ per
conſequēs ſic cōnumerari. ¶ Ad Auicēnam dice
retur ꝙ non cōcludit niſi de actu appetitus qui be
ne variatur ſm diuerſas apprehenſiones nō ſic au
tem de potentia. Hec de primo articulo.

an ī xp̄o ſint plures appetitus ſenſitiui.

¶ Quātum ad ſecūdum arti

culum dicit vnus ꝙ in xp̄o ſunt plures appetitus
ſenſitiui ſicut ⁊ plures ſenſus. Cuilibet em̄ ſenſui
correſpondet ſuus appetitus ſenſitiuus ⁊ propria
inclinatio in actū ⁊ obiectū: licet cōmuniter loquā
tur ſancti ⁊ doctores de vno appetitu ſenſitiuo tn̄
quia loquunꝛ de appetitu ſenſitiuo ſequēte imagi
natonē qui eſt ſuperior ad iſtos ꝑticulares alios
appetitus. ¶ Iſtud non videtur michi neceſſariū
ponere. Uoco em̄ appetitum ſenſitiuum potētiam
appetitiuā organicam ſcȝ que poteſt habere actuȝ
ſm elicitum qui eſt ipſum appetere. Unde licet q̄li
bet potentia naturaliter appetat actum ⁊ obiectū
ſibi conueniens non tn̄ quelibet dicitur nec eſt ap-
petitiua proprie ſed ſolum illa potētia appetitiua
poteſt dici que habet actuȝ ſm elicitū qui eſt appe
tere ipſum ⁊ hoc nulli appetitui cōuenit niſi volun
tati vel appetitui ſenſitiuo qui videtur michi vnꝰ
deſeruiens omnibus potētijs ſenſitiuis: qꝛ non vi-
deo aliquam neceſſitatē ponēdi plures. ¶ Ex qui
bus patet ꝙ licet ſit inclinatio naturalis alia ipſiꝰ
viſus ad actum vidēdi ⁊ alia guſtus ad actū guſtā
di ⁊ ſic de alijs: tn̄ non oportet ſic appetitus ſenſiti
uos diſtingui ſed oīum poteſt eſſe vnus appetitus
ſenſitiuus prout appetitiua potētia diſtinguiꝛ cō-
tra cognitiuā nec concurrit in eandē potētiam cuȝ
ipſa licet bene multiplicetur appetitus naturalis.
Nam talis appetitus nō diſtinguiꝛ in ratione po-
tētie contra cognitiuam vel etiā appetitiuam ſed
in appetitiua puta in voluntate vel appetitu ſenſi-
tiuo eſt eadem potētia cū ipſa ⁊ incognita puta in
viſu vel intellectu eſt eadem cū ipſa. Hec de ſecun
do articulo.

de xp̄i voluntate et oratiōe.

¶ Quātum ad tertium arti/

culum. Dico ꝙ accipiendo voluntatē ſtricte ⁊ pro
prie ſicut accepi ſupra pro potētia libera que vno
modo dī naturalis ſm inclinationē naturalem ad
actum ⁊ alio modo libera inq̄tum libere poteſt eli
cere talem actū ⁊ non eſt differētia niſi ſm rationē
quia eadem eſt omnino potētia ſm rem tn̄ vt natu-
ralis prior eſt omni actu elicito nec vt ſic habet ali
quē talem actū omnis voluntas xp̄i ſm quēcunqȝ
actum elicitum ⁊ deliberatiue elicitū quo ſimplici-
ter aliquid voluit cōformiter ad diuinā voluntatē
conſequētem fuit efficax ⁊ impleta ⁊ oratio exau-
dita qua fuit conformis volūtati dei in volito. Uo
lūtas autē diuina efficax de volito ſemꝑ impletur
et ideo ſimpliciter vel efficaciter voluit quicquid ſi
bi ſm diuinam voluntatē euenit ⁊ mortē ⁊ omnia
licet noluerit mortem ſm quid puta ſi placeret deo
aliter redimere genus humanuȝ. ¶ Ex quo patet
ꝙ licet in illa oratiōe. Pater ſi poſſibile eſt trāſeat
a me calix iſte nō fuerit exauditus tn̄ nō fuit factū
aliquid contra ſuam petitionē: qꝛ non erat poſſibi
le ſm potētiam dei ordinatam ꝙ transferretur ca-
lix mortis ab ipſo ⁊ ideo efficaciter ⁊ ſimpliciꝛ nō
petebat vt trāſferretur ſed cōditionate ſi poſſibile
eſſet. In omnibus aūt que ſimpliciter ⁊ efficaciter
voluit ⁊ orauit exauditus eſt vt videꝛ loquēdo au
tem de voluntate vt naturaliter inclinatur in bonū
perſone ⁊ de voluntate large accepta pro appetitu
ſenſitiuo dico ꝙ voluntas ſua nō ſemꝑ fuit efficax
nec impleta. Naturaliter enim appetebat viuere ⁊
cōſeruari ⁊ refugiebat mori ſm appetitū ſenſitiuū
⁊ tn̄ oportuit ipſam mori ⁊ pati: vuare ⁊c̄.

¶ Ad primum principale di/

ad rōnes principales.

co ꝙ abſolute loquēdo voluntas humana in Chri
ſto fuit libera libertate peccabili ⁊ potuit eſſe dif-
formis diuie volūtati ⁊ peccare ſicut volūtas mea
vel tua ſicut etiā dictū eſt ſupra ꝙ xp̄s abſolute lo
quēdo potuit peccare: non tn̄ ſtante ordinatiōe di-
uina circa ip̄m ⁊ de ipſo ſicut eſt de beatis. ¶ Ad
ſcōm dico ꝙ in vno ſuppoſito xp̄i ſm vnā naturā
nō eſt niſi vnū principiū motiuū oīm potentiarū il
lius nature. Unde in ipſo nō eſt niſi vna voluntas
creata tn̄ ſm naturā diuinā in ipſo eſt aliud princi
pium motiuū oīm potētiarum mobiliū ipſius ſup-
poſiti ⁊ hec eſt voluntas diuina. Nec eſt hoc īpoſſi
bile ſicut non eſt impoſſibile ꝙ xp̄s ſit ſuppoſitum
duarū naturarū. ¶ Ad tertiū dico ꝙ ideȝ iudiciū
eſt de voluntate xp̄i creata qūo ſtante libertate re-
gitur ⁊ moueꝛ a diuina voluntate ſua ſicut de mea
vel tua volūtate. Et ſatis dictum eſt de hoc in pri
mo ⁊ ſecundo.

¶ Diſtinctionis Decimeoctaue.
Queſtio Unica.

CIrca diſtictioneȝ Decimāoctauā quero. Utrū chriſtus potuit mereri aliq̄d in inſtāti ſue cōceptionis exi-
ſtēs iam beatus. ¶ Uidetur ꝙ non. Chriſtus exiſtēs bea-
tus ab inſtanti ſue conceptio nis nō potuit peccare ſicut di
ctuȝ eſt ſupra: ergo nō potuit
etiā mereri: qꝛ eiuſdē potētie eſt poſſe mereri ⁊ de-
mereri. ¶ Scdo ſic. xp̄s ab inſtāti ſue cōceptionis
fuit beatꝰ ſicut ſupponiꝛ. Sed beatꝰ mereri nō pōt

qꝛ eſt in termino ⁊ ptꝫ de aliis beatis: g̃ ⁊c. ¶ Tertio ſic. Meritū eſt prius p̄mio. Sed meritū nō potuit eſſe prius primo inſtāti cōceptonis in quo fuit chriſtus ſub premio: g̃ xp̄s non potuit mereri.

¶ Contra Chriſtus potuit aliquid mereri tēpore ſue paſſionis: quia meruit nobis gratiam ⁊ gloriam ſicut apparebit: ergo in primo inſtanti conſequentia probatur: qꝛ nullum habuit impedimentum in primo inſtanti plus q̄ in ſua paſſione. Fuit eñ vir perfectus aio ⁊ viator habens caritatem ſicut ⁊ in ſua paſſione.

¶ In iſta queſtiōe ſic p̄cedā.

¶ Primo inquiram vtrum Chriſtus aliquid potuit mereri ab inſtanti ſue cōceptionis. ¶ Secundo inquiram. An aliquid meruit de facto. ¶ Tertio inquirā quid meruit. ¶ Quarto quo actu meruit vel mereri potuit. ¶ Ultimo ad rationes.

1. opinio

¶ Quantum ad primum eſt vna opinio ꝙ xp̄s non potuit mereri ab inſtāti ſue conceptionis ⁊ per cōſequēs ꝙ nichil meruit in illo inſtanti: ſed implicat contradictionē ꝙ potuerit mereri. ¶ Ad hoc adducūtur ratiōes alique. Prima eſt iſta. Angelus nō potuit peccare in inſtanti ſue creationis ſm Anſelmū de caſu dyaboli: quia tunc deus eſſet cauſa peccati. Nam quicquid cōuenit angelo ab inſtanti ſue creationis habet a deo ſicut dicit: g̃ ſimiliter nec xp̄s potuit mereri in inſtāti ſue conceptionis. Alioquin habuiſſet meritū a deo ⁊ nō a ſeipſo et ſic pure paſſiue ſe habuiſſet ad meritum qđ eſt contradictio. ¶ Secūda ratio. Si ab inſtāti cōceptionis potuit xp̄s mereri. Aut hoc fuiſſet eodē actu cū actu fruitionis beatifico. Aut alio. Non poteſt dici ꝙ eodem actu quia beatitudine nō meretur aliquid ſed magis premiatur. Meritum eñ ⁊ premium nō ſunt idem ſed vnū eſt cauſa alterius. Nec poteſt dici ꝙ alio actu: qꝛ ille actus fuiſſet prior actu beatifico qđ eſt falſum: qꝛ actus beatificus fuit ſimpliciter primus actus in volūtate xp̄i. Similiter etiā actus beatificus adequabat voluntatē xp̄i: qꝛ ſumme beatificabat ⁊ quietabat ipſam: g̃ non erat capax alicuius alterius actus.

¶ Tertia ratio. Si Chriſtus potuit mereri in primo inſtāti ponamus ꝙ meruerit: tunc ſic. Omne qđ eſt quādo eſt neceſſe eſt eſſe: g̃ nullus actus quādo eſt cōtingēs eſt: ⁊ per ꝯñs actus tantūmodo eſt cōtingēs: vt eſt in potētia. Potentia autem eſt prior actu illo ⁊ poteſt illum elicere vel nō elicere. Sed ſi actus ponit̃ in primo inſtanti tollit̃ prioritas potētie: ⁊ per conſequēs contingētia actus ⁊ per conſequēs ratio meritorij in actu: quare ⁊c. ¶ Quarta ratio. Agere p̄ſupponit eſſe. Sed mereri eſt agere ergo preſupponit eſſe merētis precedēs non ſolum natura: ſed duratione: qꝛ ipſum eſſe non eſt niſi duratio entis: quare ⁊c. ¶ Quinta ratio. Meritum in voluntate neceſſario preſupponit actū deliberatiuum in ratiōe: ſicut etiā demeritū ⁊ ſicut electio preſupponit cōſilium ſed deliberatio de agibili vel eligibili nō poteſt eſſe in inſtanti: ſed oportet ꝙ ſit in tēpore g̃ ⁊c. ¶ Sexta ratio. Volūtas in inſtāti creationis creat̃ indeterminata ab ipſo creante ad actum merēdi: quia ad actum non determinatur a creante. Sed ſi ipſa mereretur in primo inſtāti ipſa eſſet determinata ad actum merēdi: g̃ ſimul eſſet determinata ⁊ indeterminata qđ eſt contradictio. Videtur igit̃ iſtis ꝙ Chriſtus nec meruit nec mereri potuit aliquid in inſtanti ſue conceptionis licet bene habuerit voluntatē perfectam ⁊ caritatē radicem merendi.

opi. doc.

¶ Sed his nō obſtātibus dico ꝙ xp̄s potuit aliquid mereri et habere actum meritorium ab inſtāti ſue conceptionis non obſtante ꝙ fuerit beatus ⁊ manēs beatus eo modo quo fuiſſet beatus. ¶ Ad cuius euidētiā. Notandum eſt primo quid eſt meritum et ſecundo probabo propoſitum.

Meritū quid.

Dico g̃ ꝙ meritum idem eſt ꝙ actꝰ libere ⁊ contingēter elicitus a merente a deo acceptatus in ordine ad aliquod premium dandum ipſi merēti vel alteri pro quo meret̃ ⁊ ſi eſt meritum de condigno oportet ſm ſtatutū diuinū ꝙ talis actus ſit formatus caritate ⁊ eliciatur ab habēte caritatem. Unde nō video plura requiri ad meritū etiā ſm ordinē quem tenemus modo inſtitutū a deo de aliquo actu ad hoc vt ſit meritorius niſi forte dicatur ꝙ oportet merētem eſſe viatorē ⁊ nō pure beatū nec pure in termino. Et hoc ſm illos qui ponūt ꝙ angeli beati vel anime nichil merentur de nouo ſed in propoſito nō eſt vis: qꝛ planū eſt ꝙ Chriſtus nō ſtatim fuit purus cōprehenſor ſed cū hoc etiam fuit viator. Et eſt deſcriptio meriti accepti formaliter ⁊ principaliter nō de imperato vel acceptato a voluntate merētis. ¶ Tunc probo ꝙ ab inſtanti ſue cōceptionis potuit aliquid mereri.

Ratiōes doctoris

¶ Primo ſic. Pro quocūq; inſtanti ponitur voluntas viatoris p̄fecta nō impedita habēs caritatē pro illo poteſt aliquid mereri quia pro illo inſtāti poteſt habere actum aliquē volēdi ſic acceptabilem deo vel acceptatum: ſed talis ponitur voluntas Chriſti pro inſtanti ſue cōceptionis vt patet ſm omnes: g̃ potuit mereri. ¶ Secunda ratio: qꝛ aliqua potentia nō poſſit in ſuam operationē in illo inſtanti in quo eſt primo. Hoc nō videtur niſi vel quia eſt imperfecta nō habēs omnia neceſſaria ad actionē vel quia impedita vel qꝛ actio illa non poteſt eſſe in inſtanti: quia eſt ſucceſſiua vel quia preſupponit neceſſario aliam ſucceſſiuam ſicut generatio preſupponit motum. Sed nullum currit in propoſito de volūtate xp̄i ⁊ operatione meritoria vt patet diſcurrēdo Habuit eñ xp̄s omnia neceſſaria ad merēdum: qꝛ et facultatē naturalem ⁊ ſcientiam vel noticiā infuſam ⁊ perfectā ⁊ facultatē ſuper naturalē. Nec habuit impedimētum vt videtur. Nec etiam actus meritorius ſucceſſiuus eſt ſed totus ſimul nec preſupponit aliquē ſucceſſiuū neceſſario: g̃ ⁊c. ¶ Tertia ratio. Pro quocūq; inſtanti poteſt volūtati viatoris ineſſe actus beatificus ⁊ actus meritorius vt videtur ⁊ coniunctim: qꝛ non habēt formalē repugnātiam vt videtur. Sed actus beatificus poteſt ineſſe pro primo inſtanti: ergo ⁊ actus meritorius. Dico ꝙ non: quia voluntas elicit actum meritoriū non autem actum beatificum ſed deus. Similiter etiam actus beatificus ſimpliciter eſt ⁊ intuitiuus nō preſupponēs deliberationē ſicut actus meritorius. Dico ꝙ nō video quare poſita p̄fecta noticia de agibili vel eligibili ſeu diligibili in inſtanti conceptionis ſicut eſt factum in xp̄o non poſſit voluntas elicere in inſtanti actū meritorium ſi ſit voluntas viatoris informata caritate. ¶ Quarto videtur hoc confirmari: qꝛ ſicut probatū eſt in. 2. Angelus

potuit peccare in inſtanti ſue creationis quare ⁊c. Non enim repugnat voluntati habere actū coeuū
Auguſt. ſicut nec agenti naturali ſm Auguſtinū non repugnat. Unde ⁊.6. de trinita. dicit ꝙ ſi ignis eſſet ab eterno ſplendor eſſet ab eterno. Potuit ergo mereri aliquid.

¶ Et tunc dico expediendo me de ſecūdo articulo ꝙ ꝓbabile eſt ⁊ rationabile ꝙ aliqd meruerit de facto ab inſtanti cōceptiōis ſue. Quid ſit autē illud inferius apparebit.

ad dicta 1.opi. ¶ Ad primum opinionis cōtrarie dico ꝙ angelus potuit peccare in primo inſtāti ſicut dixi in ſecūdo ⁊ actū peccati habuiſſet a ſeipſo per propriā voluntatē. ¶ Ad Anſelmum dico ꝙ ipſe fingit ibi vnū angelū qui non habuiſſet voluntatē a ſua creatione ſed fuiſſet creatus ſine voluntate et ille nō potuiſſet peccaſſe in inſtāti creationis ſue: qꝛ ſi peccaſſet non a ſe ſed a deo peccaſſet vt patet: hoc autē non eſt ad propoſitū. ¶ Ad ſecūdū potest dici ꝙ alio actu ab actu beatifico potuit mereri. An aūt actu beatifico apparebit infra. Quādo dicis ꝙ non alio: qꝛ nō fuit cōpoſſibilis actui beatifico aliquis alius eo ꝙ replebat capacitatem Chriſti. Dico ꝙ replebat eam intenſiue: quia perfectiorem actum intēſiue habere non poterat ſed non extēſiue: quia ad alium poterat ſe extēdere licet ille quietaret et beatificaret ipſum. Preterea. Si ratio concluderet pari ratione concluderet ꝙ nec in inſtanti conceptionis ſue nec in alio potuiſſet xp̄s mereri aliquid ſicut patet deducēti rationes. ¶ Ad tertium dico ꝙ omne qđ eſt quādo eſt neceſſe eſſe in ſenſu cōpoſitionis ⁊ neceſſitate conditionata non neceſſitate abſoluta et cū tali neceſſitate ſtat cōtingētia ſimpliciter. Alioquin eſſet contingēs ſimpliciter qđ falſum eſt. Nā neceſſarium et contingēs diuidunt ens in effectu. Dico ꝙ actus eſſet ſimpliciter ꝯtingēs pro primo inſtanti ſicut pro quolibet alio inſtāti. Quādo dicis ꝙ non: qꝛ potētia nō fuiſſet prior actu. Dico ꝙ verum eſt duratione ſed natura bene et ſic prior ꝙ pro eodē inſtanti diuiſim potuit elicere vel non elicere: ⁊ ſic contingēter ⁊ libere fuiſſet vel fuit actus elicitus ab ea. Falſum eſt ergo imaginari ꝙ actus ſit contingēs tantum anteꝗ̄ eliciatur: qꝛ tūc nō eſt contingēs ſicut nec eſt ens ſed quādo eſt ⁊ elicitur tūc eſt contingēs in actu ante vero ſolū in potētia. ¶ Ad quartū dico ꝙ in creaturis agere ſm nature ordinē preſupponit eſſe ſed nō duratione ſed natura. Tu dicis. Eſſe eſt duratio rei. Dico ꝙ hoc cōceſſo nichil plus habes niſi ꝙ agere p̄ſupponit eſſe ⁊ duratione ſed nō duratione ſed natura. ¶ Ad quintum dico ꝙ meritū etiā in electione nō preſupponit neceſſario deliberationē cū diſcurſu ⁊ tēpore ſed tm̄ per accidēs propter ignorātiam eligētis ⁊ modū intelligēdi ſuum ſicut patet in nobis. Sed quando poteſt haberi ⁊ habeť aliter perfecta noticia eligibilis vel agibilis ſicut ponitur fuiſſe i xp̄o ab inſtāti conceptionis per infuſionē. Dico ꝙ non requiritur talis deliberatio cū mora ſed poteſt eſſe electio in inſtāti. Unde ⁊ perfecti artifices in arte ſua non deliberant ſicut patet. ¶ Ad ſextum dico ꝙ voluntas creatur a deo exiſtēs actu determinata ſi ponať mereri in inſtāti creationis ſi illā determinationē habet a ſeipſa. Ita bene ſicut haberet in alio inſtāti ⁊ ſic nō eſt ſimul determinata ⁊ indeterminata ſicut tu dicis. Hec de p̄mo articulo principali ⁊ etiam de ſecundo.

¶ Quātum ad tertiū. Quid ſcʒ ſibi meruerit dicit vnꝰ ⁊ probabiliter ꝙ nō meruit ſibi gloriam aīe ſed gloriā corporis. Qꝛ autē nō gloriā aīe Probat primo: qꝛ gloria aīe fuit tāta ⁊ ita p̄fecta in xp̄o ꝙ nō videť cecidiſſe ſub merito xp̄i. Et dicit ꝙ nō eſt minus glorioſuʒ in ip̄o ꝙ tantā gloriā habeat ſine merito proprio vel non ex merito ꝗ̄ ſit in alijs ꝙ ſuā gloriā habēt ex merito. Sua.n. gloria tāta eſt ⁊ ita p̄fecta ⁊ nobilis ꝙ ſub merito nō cadit ſed mera liberalitate diuina habetur in xp̄o. Glorie autē aliorū: qꝛ ſunt imp̄fecte reſpectu iſtius poſſunt haberi ex meritis: ⁊ hoc atteſtatur imp̄fectioni earū. ¶ Scđo etiā qꝛ ſi xp̄s meruiſſet eā oportuiſſet ipſum habere p̄fectiorē actū meritorium in voluntate ⁊ a volūtate ſua ꝗ̄ aliqs actus angelice volūtatis ſicut ⁊ gloria illa p̄fectior eſt ⁊ maior ꝗ̄ gloria cuiuſcūqʒ angeli. Hoc autem nō videť. ¶ Tertio etiā qꝛ primꝰ actus fruēdi ſimpliciť in volūtate xp̄i fuit beatificus ⁊ p̄ceſſit vnionē ad verbū: ⁊ per ꝯñs non p̄ceſſit aliquis meritorius. ¶ Quarto qꝛ decuit hoc ad decentiā diuine curie ⁊ graduū eius vt ſcʒ ſicut ſunt illi qui habuerūt gloriam ex meritis ⁊ aliqn̄ fuerūt inimici ſicut oēs adulteri hoīes ⁊ aliqui qui habuerūt ex meritis ⁊ nunꝗ̄ fuerūt inimici ſicut angeli ⁊ aliqui ꝗ nō habēt ex proprijs meritis ⁊ aliqn̄ fuerūt inimici ſicut paruuli. Ita eſſet ibi aliquis qui nunꝗ̄ fuit inimicus nec habuit ex ꝓprijs meritis ⁊ iſte fuit xp̄s ⁊ eſt xp̄s loquēdo de gloria aīe. Sed de gloria corporis dr̄ ꝙ potuit ſibi mereri eā ⁊ meruit in inſtāti cōceptionis ſue. Et hoc videť probabile ex quo aliquid meruit ⁊ nō alijs ꝙ ſibi meruerit: nō autē gloriaʒ aīe: igiť gloriā corporis. Nec obſtat qđ pōt dici ꝯtra hoc ꝙ xp̄s nō meruit illud qđ redūdaſſet in corpus ⁊ redūdat in alijs ex gloria aīe cuiuſmodi eſt gloria corporis. Dicūt eñ ꝙ ⁊ ſi directe nō meruit gloriā corporis tm̄ indirecte: qꝛ meruit amotionē miraculi impedientis talē redundātiā glorie in corpus que fit de lege cōmuni. Miraculo eñ impediebať talis redūdantia ad tēpus ſm diſpoſitionē diuinā vt eſſet corpus xp̄i paſſibile ⁊ mortale.

¶ Sed licet iſta ſint ꝓbabiliter dicta. videtur tamen ꝙ aliter poteſt dici ſcilicet ꝙ Chriſtus ſibi meruit gloriam anime non ſolum corporis. Nullum enim apparet incōueniens ꝙ chriſtus in inſtanti ſue cōceptionis ſimul habuerit actum meritorium fruendi deo ⁊ diligendo ipſum ⁊ actum beatificum. prius tamen natura habuit actum illum meritorium ꝗ̄ actuʒ beatificū ⁊ ſic meruerit ſibi gloriā anime eliciendo talē actū perfectiſſimū formatum a caritate ⁊ acceptatum a deo ad tantuʒ premium ⁊ hoc ſiue actus ille fuerit minus perfectus ꝗ̄ aliquis angelus potuit elicere ex naturalibus: quia deus poteſt acceptare qualeʒ actum ipſe vult ſicut etiam libere acceptat actū ad premiū ſiue cooperante deo ſpecialiter fuerit actus perfectior ꝗ̄ potuerit aliqs angelus elicere ex naturalibus ſuis puris cum influentia generali ⁊ videtur rationabile ꝙ Chriſtus ſuā gloriam aſſecutus fuerit ex merito licet non fuerit predeſtinatus ex meritis ⁊ ita poteſt dici licet non poſſit hoc efficaciter probari.

quid xp̄s meruerit ſibi ⁊c. 1.opi.

Opinio doctoris

ad rõnes 1.opi. **Nec obſtat** primũ aliorum. ❡ Dico enĩ ꝙ
deo acceptante actum ad tan-
tam gloriam ita poteſt tãta gloria cadere ſub meri
to ſicut ⁊ minor gloria cuiuſcũqꝫ. ❡ Ad ſecundũ
patet quid dicẽdum eſt ex iam dictis ꝙ vtroqꝫ actu
fuit poſſibile Chriſtũ habere gloriam ex merito ſi
ue fuiſſet perfectior ꝙ̃ potuiſſet naturaliter elicere
aliquis angelus deo ſpecialiter cooperãte ſiue im-
pfectior deo ſpecialr̃ acceptãte ad tm̃ p̃miũ ſiue p
fectior ꝙ̃ fuerit actus alicuius angeli elicitꝰ: tamẽ
ab aĩa xp̃i naturaliter ſine aliqua influentia ſpecia
li ſicut credo ꝙ fuerit magis ꝙ̃ aliter. ❡ Ad tertiũ
poteſt dici ꝙ primus actus fruendi deo vel diligẽ-
di deum in voluntate xp̃i non fuit beatificus: ſed
vnus fuit ibi prior natura ⁊ meritoriꝰ. ❡ Ad quar
tum dicitur ꝙ non eſſet bona decẽtia in celeſti cu-
ria ꝙ caput omniũ electorum non haberet gloriaꝫ
ex meritis cũ poſſibile ſit ipſam haberi ex meritis
ſicut dictum eſt ſupra. Unde nõ eſt ibi ille vltimus
gradus quẽ tu ponis quare ⁊c̃. De gloria corporis
dico ꝙ difficile eſt capere illam redũdantiam ſic ꝙ
neceſſario redũdet gloria anime in corpus niſi im-
pediatur per miraculum niſi pro tanto ꝙ ita eſt de
lege cõmuni ꝙ aliquo glorificato ſm̃ animã glori-
ficatur ⁊ in corpore non ex vi beatitudinis aĩe ſed
ex ordinatione et bñplacito dei: ſicut etiã infundit̃
anima corpore diſpoſito et ita miraculum videtur
ſi corpus non glorificetur ſicut eſſet ſi anima corpo
re diſpoſito non infunderetur et ſic poteſt intelligi
illud. Hec de tertio articulo ⁊c̃.

quo actu meruit chriſtus 1.opi. ❡ **Quãtum ad quartum arti**
culum. Quo ſcꝫ actu meruerit chriſtus. ❡ Viden
tur aliqui dicere ꝙ non eſt incõueniens dicere ipm̃
meruiſſe actu beatifico fruitiõis diuine. Ita ꝙ idẽ
actus eſſet meritorius ⁊ beatificus ⁊ xp̃s actu illo
merebatur ſm̃ portionẽ ſuperioreꝫ fruendo deo vi
ſo ⁊ diligẽdo ipſum caritatiue ⁊ alia bona viſa in
verbo vel in deo ſicut matrem ſuã ⁊ alios: nõ tamẽ
illo actu meruit ſibi beatitudinẽ anime: qꝛ ille actꝰ
eſt ipſa beatitudo formalis ipſius anime: ⁊ tunc eo
dem actu meruiſſet eundem actum qđ nichil eſt di
ctu. Idem enim actus perfectus nõ poteſt eſſe me-
ritum ſui: licet bene poſſit eſſe meritũ alterius: ſed
meruit beatitudinẽ corporis ⁊ forte alijs gratiã ⁊
gloriam illo actu acceptato a deo licet eſſet beatifi
cus ⁊ potuit ⁊ decuit fieri vt chriſtꝰ qui ſolus erat
⁊ fuit comprehenſor ſimul ⁊ viator eodem actu eſ-
ſet beatus ⁊ etiam idereretur qđ quidem de aliquo
alio non eſt factum. Unde ſiue angeli beati mereã-
tur aliquid circa nos ſiue non hoc tñ non eſt p actũ
beatificũ ipſorũ: ſed per alios actus quos exercẽt
circa nos. ❡ Qꝫ autem actus beatificus poſſit eſ-
ſe meritorius. Patet qꝛ poteſt eſſe a deo accepta-
tus ad tale vel tale premium ⁊ eſt actus elicitus et
formatus caritate. Et hoc ſufficit ad meritũ preci
pue ſi habens actum ſit viator ſicut Chriſtus: licet
abſolute etiam poſſet eſſe dato ꝙ habẽs actum vel
merens non eſſet viator. Unde nulla eſt repugnan
tia quare actus beatificus michaelis nõ poſſit eſſe
meritorius ſicut dicunt: licet hoc noluerit deus or-
dinare de aliq̃ actu btĩfico niſi de actu btĩfico xp̃i.

2.opinio ❡ **Alij dicunt** iuxta hoc ꝙ actus Chri-
ſti beatificus nõ ſolũ fuit
meritorius glorie corporis vel gratie ⁊ glorie alijs
eo modo quo dicetur infra ſed etiam fuit meritoriꝰ
ſuy pſius tamen vt prior ſeipſo. Unde et vt primo
inſtanti habitus fuit meritorius ſui pro alijs inſtã
tibus et continuationis ſui et hoc fuit in Chriſto
ſingulare ꝙ ſcilicet proprio actu ſuo beatifico me-
retur ſibi beatitudinem: quia de nullo alio factum
eſt ſicut dicunt.

❡ **Contra** iſtos modos dicẽdi ſunt alique difficultates. ❡ Prima eſt iſta ꝯ pcedẽ. opi.1.
contra primũ modum ⁊ etiam ſecundum. Impoſ-
ſibile eſt ꝙ eodem actu perfecto voluntas quieteť
in termino ⁊ tendat vel moueatur in finẽ vel termi
num: quia quietari in termino non dicit niſi nega-
tionẽ vel ſaltem negationem dicit ſeu concomitať
vel priuationem tendẽtie: ⁊ ſic ſimul contradictio
ſm̃ idem poneretur ſed actu fruendi beatifico volũ
tas chriſti quietabatur in termino ⁊ erat in termi-
no quia illo erat formaliter beatus ⁊ non viator: li
cet bene eſſet viator non tamen illo actu: ergo im-
poſſibile fuit ꝙ illo mereretur aliquid tendẽdo ſcꝫ
in finem ⁊ terminũ. ❡ Secundo ſic. Si actus bea
tificus poteſt eſſe meritorius cũ actus beatificus ĩ
nullo dependeat ex ſtatu vie ſequitur ꝙ actus ali-
cuius pure beati poterit eſſe meritorius: ⁊ per con
ſequẽs tendens in terminum ⁊ ſtans in termino et
tunc nõ apparet via diſtinguẽdi ſtatum vie a ſtatu
patrie. Preterea voluntas xp̃i reſpectu illiꝰ actꝰ
ſe habebat pure paſſiue miſtoforiꝰ ꝙ̃ reſpectu gra
tie: ergo non erat ſibi meritorius vt videť: ❡ Ter
tio videtur ꝙ nõ fuerit meritoriꝰ ille actus glorie
corporis: qꝛ premiũ debet eſſe maius merito. Sed
gloria corporis nõ eſt aliquid maius ꝙ̃ gloria aĩe
ergo ⁊c̃. Preterea etiã videtur ꝙ chriſtus meruit
ſibi gloriam corporis in ſua paſſione non ꝙ̃ in inſtã
ti ſue cõceptionis ſua beatifica fruitione.

❡ **Contra** alios qui dicunt ꝙ illo actu ſibi ipſi meruit gloriam aĩe. Videť ꝯ.2.opi.
primo: quia meritũ eſt prius natura ꝙ̃ premiũ. Sꝫ
idem actus ſimplex ⁊ ſemp perfectus non eſt prior
ſeipſo naturaliter: ꝙ̃ ⁊c̃. ❡ Secũdo. Meritũ eſt mi
nus premio. Sed idem actus non eſt minor ſeipſo
precipue ſemp perfectus ⁊ vniformis exiſtẽs ſicut
actus beatificus xp̃i. ❡ Tertio: actus meriti con-
tingẽs eſt ⁊ liber nõ ſemper ſtans. Sed actus bea-
tificus eſt quaſi neceſſarius ⁊ ſemp ſtãs: quare ⁊c̃.

❡ **Videtur** ergo alijs dicẽdũ ꝙ chriſtus actu beatifico nihil meruit nec 3.opinio
ſibi nec alijs. Sed omnis actus quo meruit aliquid
vel ſibi vł alijs fuit actus viatoris ⁊ ſic viatoris ꝙ
poſſet conuenire Chriſto ſi fuiſſet purus viator qđ
non poteſt dici de actu beatifico contradictionem
enim implicat ꝙ aliquis habeat actum beatificuꝫ
et nõ ſit beatus vel ſit purus viator ſicut patet. Et
ideo ⁊ meruit ſibi gloriam anime ab inſtanti cõce-
ptionis hoc fuit vno actu fruitiuo alio ab actu bea
tifico ⁊ priori ipſo naturaliter licet eſſet ſimul cum
ipſo ſm̃ durationem. Et ſimiliter ſi meruit ſibi glo
riaꝫ corporis hoc fuit aliquo tali actu alio ab actu
beatifico. Et ſimiliter de actu quo meruit aliquid
alijs de quo magis infra videbitur. ❡ Et hec po-
ſitio videť michi probabilior ſatis. Tamen qui vel
let tenere primas vias poſſet dicere.

❡ **Ad primum adductũ** cõtra ipſam ꝙ im- ad argu. ꝯ.1.opi.
poſſibile eſt ſi ſiue eodẽ actu ſiue pluribꝰ volũtatẽ

quietari ĩ fine prout quietari importat negationẽ
tendẽtie ⁊ tendere in finem:ſed diceretur ꝙ eodez
actu voluntas tendit in finem meritorie ⁊ quietatᷣ
in ipſo beatifice ⁊ talis quietatio nec eſt negatio tẽ
dentie nec habet ipſam neceſſario annexam. Simi
liter etiam qḋ ſic tenderet in finem non careret fi-
ne licet de lege communi ita ſit ſicut etiaꝫ patet de
Chriſto qui fuit quietatus in finem ⁊ tñ tendebat
in finem merẽdo aliquid. Nec refert ꝗtum ad hoc
vtrum eodem actu vel pluribus. ¶ Ad ſecundum
dicẽdum ꝙ adhuc poteſt diſtingui ſtatus vie a ſta
tu patrie non per actum illum qui ideꝫ exiſtens eſt
beatificus ⁊ meritorius ſed per aliquẽ actum qui
poteſt conuenire ſtatui vie ⁊ poteſt eſſe meritorius
de quo tamen impoſſibile eſt ꝙ ſit beatificus: licet
eñ actus omnis beatificus creature poſſit eſſe me
ritorius:quia a deo ad aliquod premium accepta-
tus tamen non omnis actus creature qui eſt meri-
torius poteſt eſſe beatificus. ¶ Ad tertium dice-
retur. Uno modo ꝙ voluntas chriſti non ſe habe-
bat pure paſſiue ad illuꝫ actum:ſed cooperabatur
actiue ipſi deo. Nec oportet ꝙ ſi reſpectu gratie ſe
habet paſſiue ꝙ propter hoc reſpectu ꝛalis actus:
licet ſit nobilior. Non eñ eſt eiuſdẽ rationis actus
Sicut etiam non oportet ꝙ intellectus poſſibilis
ſi ſe habet pure paſſiue reſpectu ſpeciei ꝙ ſimiliter
reſpectu actus intelligẽdi licet ſit nobilior ſpecie.
Aliter diceretur ꝙ licet ſe haberet pure paſſiue ad
huc potuit ſibi eſſe meritorius ex deo acceptãte li-
cet nullus actus de lege cõmuni ſit meritorius ha-
bẽti niſi eliciat ipſum vel cauſet effectiue ſicut ĩ de
ſcriptione meriti ſuperius tangebatur vel niſi acti
ue acceptet ipſum. ¶ Ad quartuꝫ de gloria corpo
ris dicendum ꝙ de lege cõmuni premiũ eſt maius
merito:ſed non oportet hoc ſemper. Nam deus po
teſt acceptare qualem actum ſibi placet:licet maio
rem vel nobiliorem ad alium vel ad premium minꝰ
perfectum:⁊ precipue quando merẽs non indiget
maiori premio ſicut chriſtus non indigebat qꝛ iam
erat beatus. ¶ Ad quintum poſſet dici ab illis ꝙ
chriſtus gloriam ſui corporis nõ meruit in paſſio-
ne:ſed magis honorem ⁊ reuerẽtiaꝫ ſuper alios ex
Aplus. humiliatione ſua ſm apoſtoluꝫ ad Philip. 2. Hu
miliauit ſemetipſum ⁊c. Propter quod ⁊ deus ex
altauit illum. Aliter ⁊ melius ꝙ chriſtus pluribus
actibꝰ vel pluries meruit gloriam corporis nec eſt
inconueniens. ⁊c.

ad rõnes 3. 2. opi. ¶ **Ad primum** cõtra alios diceretur ꝙ
meritum non oportet eſ
ſe prius natura ꝗ premiũ licet ita ſit de lege cõmu
ni. ¶ Uel diceretur ꝙ idem actus ſm ꝙ accepta-
tus a deo poſſet eſſe prior natura aliquo modo ſeip
ſo vt retributo in premium. ¶ Ad ſecũduꝫ non
oportet meritum eſſe maius vel minus:licet ita ſit
de lege cõmuni licet forte ſm rationẽ meriti. Un-
de vt habet rationẽ meriti pro primo inſtãti minꝰ
eſt ꝗ vt cõtinuatus ⁊ habẽs rationẽ premij ⁊ ſimi
liter prior aliquo modo. ¶ Ad tertiũ diceretur ꝙ
accidit merito vel etiã premio ꝙ actus ſit ſtans vel
non ſtans. Aliter diceretᷣ ꝙ magis eſt permanens:
vt habet rationeꝫ premij ⁊ continuati ꝗ vt habẽs
rationem meriti vel inchoati:quare ⁊c.

ad argu. principalis. ¶ **Ad primum principale di/**
co ꝙ abſolute loquẽdo xp̄s potuit peccare in ꝓmo
inſtãti ſui eſſe nõ obſtãte aliqua cõtradictione licet
ſtãte ordinatione diuina nõ potuerit peccare ſicut
nec beati. Sed dico ꝙ ſtãte ordinatione diuina po
tuit mereri nec ita decuit ꝙ preſeruaretur a meri-
to ex ordinatiõe diuina ſicut a pctõ. Preterea. Si
argumẽtuꝫ eſſet bonũ. Sequeretᷣ ꝙ pro nullo inſtã
ti xp̄s potuiſſet mereri ſicut nec peccare ita parũ ſi
cut in primo. ¶ Ad ſcðm de xp̄o qui fuit beatus ⁊
hoc nõ obſtãte potuit mereri in inſtanti conceptio
nis ſicut in alijs in quibꝰ fuit beatus ⁊c. ¶ Ad ter
tiuꝫ de merito quomodo eſt prius reſpectu premij
apparet ex predictis:ideo ⁊c.

¶ Diſtinctionis Decimenone.
Queſtio Unica.

Circa diſtinctionez
Decimãnonam quero. Utruꝫ
xp̄s meruit omnibus homini
bus gratiã ⁊ gloriam. ¶ Ui-
detur ꝙ nõ. Primo ſic. Illis
nõ meruit xp̄s gratiam ⁊ glo
riam qui nunꝗ habuerũt iſta
nec ſunt habituri. Alioquin me
ritum xp̄i a ſuo ꝓmio fruſtraretur. Sed multi ſunt
et fuerũt homines qui nunꝗ habuerunt nec habe-
bunt gloriam nec gratiam. Patet de ſarracenis ꝗ
nunꝗ baptizabũtur. De multis etiam chriſtianis
baptizatis qui tñ dãnãtur ⁊ ſic nunꝗ habebũt glo
riam:ergo ⁊c. ¶ Secũdo ſic. Si xp̄s meruit omni
bus gratiam ⁊ gloriam. Sequitur ꝙ ſuum meritũ
fuit actu infinitum ſicut infiniti homines poſſunt
eſſe. Sed hoc eſt impoſſibile:quia meritũ Chriſti
fuit actus quidẽ creatus ⁊ limitatus:ꝫ ⁊c. ¶ Cõ-
firmatur qꝛ pari ratiõe chriſtus meruiſſet remiſſio
nem culparum omnium. Culpa autẽ eſt infinitum
malum:qꝛ auertit a bono infinito offendẽdo deuꝫ
Tanta eſt autẽ offenſa quãtus eſt ille qui offenditᷣ
⁊ ſic meritũ xp̄i fuiſſet infinitũ bonũ qḋ eſt falſum.
¶ Tertio ſic. Si chriſtus meruit gratiã alicuius.
Aut meruit primã gratiã ⁊ ſic prima gratia nõ eſt
gratia. Si eñ ex meritis non eſt gratia ſed debita
⁊ tunc deus facit iniuſticiam ꝙ nõ dat omnibꝰ ho
minibus primam gratiam qꝛ xp̄s meruit eam dari
omnibus. Aut meruit ſecũdam gratiam. Sed hoc
eſt falſum:quia quilibet meretur ſibi ipſi augmẽtũ
gratie ⁊ ita ſecundam gratiam:quare ⁊c.

¶ **Contra** Io. 1. Uidimus gloriã eiꝰ qua-
ſi vnigeniti a patre: plenũ gra- Ioan. 1.
tie ⁊ veritatis. Et ſequitur poſtea ꝙ de plenitudi-
ne eius omnes accepimus gratiã:ergo xp̄s omnibꝰ
meruit gratiam ⁊ gloriam.

¶ **In iſta queſtiõe ſic procedã**
¶ Primo ponã vnam opinionẽ de queſtione ⁊ ar
guã ꝯ eã. ¶ Scðo reſpondebo aliter ad queſtionẽ.
¶ Tertio inſtabo ⁊ ſoluam. ¶ Ultimo ad rõnes.

¶ **Quãtum ad** primum eſt vna opinio
ꝙ xp̄s omnibus meruit xp̄us an
ꝗtum ad ſufficientiã gratiam ⁊ gloriã nõ obſtan- oibꝰ me
te ꝙ poſſint eſſe hoĩes infiniti:immo dato ꝙ eſſent ruit gra
hoĩes actu ĩfiniti:qꝛ meritũ xp̄i tñ eſt ⁊ aliquomõ tiam ⁊c.
infinitum eſt vel fuit ex ſuppoſito merẽte qḋ erat ⁊ 1. opinio.
eſt ſuppoſitũ infinitum. Ita ꝙ ⁊ vita ⁊ actus ⁊ oĩa
illius ſuppoſiti licet ſibi cõuenīãt ſm naturã hũa-
nã ſunt ĩfinita bona ⁊ fuerũt in xp̄o ⁊ idẽ etiã mors

que priuauit vitam Chriſti humanam ſic infinitũ ſuffecit ad ſatiſfaciendũ pro infinitis culpis remittendis ⁊ infinitis gratijs vel glorijs conferendis. ¶ Q; autez meritum Chriſti fuerit infinitũ: hoc probãt. Tum quia impoſſibile eſt ꝙ ab aliquo alio merito attingatur etiam ſi creſceret illud meritum in infinitum. Tum quia radix merendi in xp̃o. puta gratia fuit infinita: quia datus eſt ei ſpiritus nõ ad mẽſuram. Tum quia euacuari nõ poteſt nec appreciari. Unde ipſum eſt ĩpreciabile ꝓcij ⁊ exhauriri non poteſt. Tum quia ſuppoſitũ merens infinitum eſt. puta verbum ⁊ actio debet pẽſari ſm conditionem agẽtis. Tum quia merẽdo Chriſtus obtulit bonũ infinitum ſcꝫ vitam ſuam ſicut videtur

Anſel. dicere Anſelmus. 2. lib. Cur deus homo qui dicit ꝙ hõ deberet preeligere omne aliud a deo deſtrui ꝙ̃ illi homini mortẽ ſcienter inferre / ⁊ hoc nõ videtur niſi quia vita illius hominis erat bonũ infinitum. ¶ Dicunt tñ ꝙ xp̃s nõ meruit omnibus gratiam ⁊ gloriam ꝙ̃tum ad efficaciam: q: nõ omnes ſed pauci gratiam ⁊ gloriam cõſequuntur efficaciter ex merito xp̃i. Hec eſt poſitio.

5 ꝓc. opi. ¶ **Contra** iſtam opinionẽ arguo accipiendo verba ſua ſicut iacẽt ⁊ ſonãt. Uidetur enim iſta poſitio dicere ꝙ meritum Chriſti ſit in ſe formaliter aliquid infinitũ: licet nõ ex ſe ſed ex ſuppoſito merente ⁊ vnione nature ſm quaz eſt meritũ ad diuinũ ſuppoſituz merens. ¶ Iſtud non videtur verũ. Primo quia meritũ Chriſti nõ eſt niſi actus bonus ſue voluntatis create. Sed iſte actus finitus eſt in ſe formaliter ⁊ ex ſe ſicut ⁊ ipſa voluntas create in qua recipitur ⁊ a qua elicitur: ꝙ̃ ⁊c. ¶ Secundo ſic: quia radix merendi gratiam in chriſto fuit actu limitata ⁊ finita formaliter in ſe ſicut dictum eſt ſupra. ¶ Tertio quia ſi meritum in ſe formaliter diceretur ⁊ eſſet infinitum rõne ſuppoſiti merẽtis cui vnitur principiũ merẽdi vel potentia ipſa ſeu natura humana. Ita videreꝭ poſſe dici corpus eius infinitũ vel oculus eius formaliter infinitus vel humanitas infinita qđ non eſt verum. ¶ Quarto. Si meritum Chriſti puta ſuum bonum velle ſm volũtatem creatam eſt formaliter infinitum in ſe ſequitur ꝙ ſit bonũ infinitũ ⁊ in infinitum diligibile. Tale autem bonum non eſt niſi deus: ſequitur ergo ꝙ ſit deus et ita tñ diligit deꝰ illud velle creatum ſicut proprium velle ⁊ ſicut ſeipſum ⁊ ita perfecte verbum diligit deuz illo velle creato ſicut ſuo proprio velle ⁊ multa alia que videntur poſſe elici que ſunt incõuenientia. ¶ Dico igi

ppi. doc. tur ꝙ licet Chriſtus omnibꝰ meruit ꝙ̃tum ad ſufficientiam hoc tñ non eſt propter hoc ꝙ ſuum meritum ſit infinitum in ſe formaliter quia dico ꝙ nullam infirmitatẽ formaliter habet in ſe: ſed ita perfectum meritũ ⁊ actus meritorius poſſet eſſe in pura creatura aliqua ſicut fuit in chriſto.

ad rõnes 1. opi. ¶ **Ad primum** aliorũ dico ꝙ immo meritum chriſti ⁊ perfectio eius poſſet attingi immo adequari per aliqđ aliud meritum abſolute loquendo de poſſibili licet nunꝙ̃ attingetur de facto quia deus ſic ordinauit. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ gratia fuit finita in chriſto ⁊ non infinita formaliter in ſe pro tanto dicitur ſpiritus ſibi eſſe datus non ad menſuram: quia ſua gratia ſit infinita ſed quia tantam dedit ſibi deus quãtam potuit capere ⁊ quãtam deus potuit dare qđ nulli alteri factũ eſt. ¶ Ad tertium dico ꝙ meritum euacuari ⁊ exhauriri nõ poteſt: quia ſufficit pro infinitis. Non quia ſit infinitum: ſed quia pro infinitis ꝙ̃tum ad ſufficientiam acceptam. ¶ Ad quartum dico ꝙ licet ſuppoſitum merens ſit infinitum: non tamen meritum ipſum ſicut etiã licet ſuppoſitum ſit homo ⁊ ſit infinitum: non tamen humanitas eſt infinita nec corpus vel oculus infinitus: licet ſuppoſitum videns ſit infinitum. ¶ Ad quintum dico ꝙ vita chriſti non fuit infinita nec actus volendi meritorius quo chriſtus voluit ⁊ acceptauit ponere vitam ſuam per mortem. ¶ Ad Anſelmum poteſt dici ꝙ non eſt intentio eius vitã Chriſti eſſe formaliter infinitam in ſe ſed denominatione quadaz extrinſeca: quia vita eſt ſuppoſiti verbi qđ eſt infinitũ ⁊ ꝓterea dictũ Anſelmi eſt dubium. Cum enim vita humana chriſti ſit aliquid aliud a deo ⁊ non ſit deus quomodo preeligendũ eſt omnia alia a deo non eſſe ꝙ̃ Chriſtũ occidere. In illo eñ includitur xp̃m non eſſe ſm humanã vitam ſuã et velle ipſum nõ eſſe ⁊ ſic velle occidere. Hec de primo articulo.

¶ Quãtum ad ſecũdum arti

culum vidẽdum eſt primo ꝙ chriſtus meruit omnibus ⁊ quomodo. Secundo quid meruit omnibus. ꝙ xp̃us meruit oĩbꝰ ⁊ quõ. ¶ De primo dico ꝙ ſicut alij dicũt: ſed non intelligo ſicut ipſi dicunt ſeu intelligunt ꝙ Chriſtus meruit omnibus ꝙ̃tum ad ſufficientiaz. Cuius ratio eſt. Nam meritum ſuum fuit acceptatum pro ſalute omnium tanꝙ̃ ſufficiens pro omnibus ſaluãdis ſm diuinam voluntatem antecedentem qua vult omnes homines ſaluos fieri ſicut dictum eſt in primo. Ita ꝙ ſcilicet deus voluntate conſequẽte ⁊ efficaci voluiſſet deus omnes homines ſaluos fieri ad hoc etiam ſuffeciſſet meritum Chriſti: ex acceptatione diuine volũtatis ⁊ hoc eſt rationabile ponere quia naturam omnium hominum curabilem accepit ⁊ ſecundum ipſam meruit. Et ideo qua ratione pro vno vel pro tribus ſufficiebat meritum Chriſti eadem ratione pro quolibet: ⁊ ita pro omnibus. ¶ Secundo dico ꝙ nõ meruit omnibus ꝙ̃tum ad efficaciam: quia non omnes homines efficaciter facti ſunt participes meriti chriſti: ſed predeſtinatis ⁊ electis meruit efficaciter gratiaz finalem non ſolum primam ſicut aliquibus reprobis ⁊ etiam gloriam quam nõ meruit reprobis vel a deo reprobatis. ¶ Tertio dico ꝙ predictis non obſtãtibus non oportet dicere ꝙ docere ꝙ merituz Chriſti fuerit in ſe formaliter infinitum ſicut alij dicunt: ſed fuit ſimpliciter finitum licet pro infinitis ꝙ̃tum ad ſufficientiam acceptatum vel acceptabile. Sicut eñ deus libere acceptat actum pro aliquo: nec alias actus eſt meritorius niſi inꝙ̃tum acceptatus. Ita quẽcunꝗ actuz poteſt acceptare pro quotcũꝗ ſibi placet ⁊ ſufficit pro quotcunꝗ acceptatur: et ideo licet meritum Chriſti ſimpliciter et formaliter fuerit finitum nec propter habitudinem ad ſuppoſitũ merens potuerit eſſe formaliter infinitum: quia et illa habitudo et totuz quicquid ſe tenet formaliter ex parte actus finitum eſt: potuit tamen acceptari et acceptabilis erat pro infinitis ſecundum beneplacitum diuine voluntatis. Uerum eſt tamen quod condecens erat hoc attendendo ad conditionem ſuppoſiti merentis quod erat infinitum

quatinus meritum ſufficeret pro infinitis ⁊ nullū aliud meritum cuiuſcunq̃ creature ſufficeret: licet abſolute loquendo ſufficere potuiſſet ſi deus ſic voluiſſet. ¶ Quarto dico ꝙ predeſtinatis Chriſtus efficaciter meruit: non ꝙ meruerit eis predeſtinationem ita ꝙ meritum Chriſti vt preuiſum fuerit ratio predeſtinandi eos. Hoc enim non eſt verū. Nā ſicut dixi in primo. Predeſtinatio non habet cauſam ex parte predeſtinati vllo modo. Sed deꝰ predeſtinando prius ordinate vult finem alicui puta beatitudinem quā velit ſibi gratiam vel meritum ad finē.

Nota ordinē in ꝓuiſiōe diuina.

¶ Unde dico ꝙ deus certum numerū electorū predeſtinauit inter quos Chriſtus eſt caput ⁊ primus ⁊ principalis. Secundo illis quos predeſtinauit voluit gratiam finalem ſine qua ordinauit nunꝗ̄ conferre gloriā alicui. Tertio vidit aliquos caſuros per peccatum aliquādo ſicut Adam ⁊ electo qui aliquando erant peccaturi. Quarto ſm ordinem rationis ordinauit remedium reparationis per Chriſtum ⁊ meritū Chriſti. ¶ Ex quo patet ꝙ meritum Chriſti nō fuit ratio predeſtinandi aliquem: quia predeſtinatio cuiuſlibet electi ⁊ certus numerus predeſtinatorum prior fuit ſm rationem ꝗ̄ meritum Chriſti preuiſum pro ꝗ̄to ad alios ſe extendit: ſed predeſtinatis lapſuris datum eſt in remedium reparationis meritum Chriſti tanꝗ̄ illis qui erant efficaciter ſaluandi a deo effectiue ꝑ ipſum chriſtum hominē meritorie. Sic ergo patet ꝙ Chriſtus omnibus meruit ⁊ quomodo non obſtāte ꝙ ſuum meritum ſit finitum formaliter. licet forte aliquomodo ſm denominationē extrinſecam a ſuppoſito merēte poſſit dici infinitum ſicut opus aliquod dicitur humanū vel etiā quia ad infinitos ꝗ̄tum ad ſufficientiam ſe extendit.

quid xp̄s aliis meruerit.

¶ De ſecundo vero q̄d meruit ipſe xp̄s aliis. Dico primo ꝙ meruit eis gloriam ⁊ gratiā. Uerū eſt tamen ꝙ aliquibus ſm ſufficientiā vel ꝗ̄tum ad ſufficientiam et aliquibus efficaciter. De gratia prima. dico ꝙ meruit eā omnibus qui habuerunt vel habituri ſunt eam ⁊ hoc efficaciter. Paruulis tn̄ meruit eā ſine cooperatione ipſorum. Sed adultis de cōmuni lege cum cooperatione vel aliqua diſpoſitione ipſorum per quā diſponūt ſeipſos ad gratiā aliquo modo ſaltem de congruo. Nec eſt inconueniēs de prima gratia in aliis ꝙ ſic cadat ſub merito chriſti de cōdigno licet bene ſit incōueniens ꝙ cadat ſub merito alicuius alterius habētis gratiam ipſam. Et hoc etiā patet. Nam xp̄s meruit ꝙ ſacramēta noue legis habeant efficaciam. Et planū eſt ꝙ in ſacramēto noue legis aliquo. Puta in baptiſmo cōfertur prima gratia: quare ⁊c. ¶ Dico ergo ꝙ meruit xp̄s gratiam primā omnibus etiam antiquis patribus ante tēpus legis ſcripte ⁊ ſub tempore legis ſcripte ⁊ circūciſionis precedēte fide de Chriſto ⁊ merito ſue paſſionis que ſemper quoquo modo fuit neceſſaria ad ſalutem conſequēdam ⁊ gratiam habēdam pro omni ſtatu ⁊ lege hominis viatoris. ¶ De gratia vero ſecunda ⁊ augmento gratie. Dico ꝙ chriſtus meruit etiā ipſam in omnibꝰ habētibus ipſam ⁊ efficaciter tn̄ cooperantibꝰ ipſis ſm opa bona formata a caritate. De gratia vero penitentiali que non eſt prima ſed recuperatiua magis ipſius gratie. Dico etiam ꝙ xp̄s meruit eā ⁊ de condigno ſic tn̄ ꝙ non ſicut cauſa totalis ⁊ immediata ſed oportet penitentem ad hoc operari et diſponere ſe quoquo modo: nō tn̄ meretur ipſe ſibi gratiam de condigno per illam diſpoſitionē ſed tantū de cōgruo. ¶ De gratia finali etiā dico ꝙ xp̄s meruit eā omnibus habētibus ipſā finaliter ſicut puto ⁊ idem dico de virtutibus infuſis ꝙ xp̄s meruit eas oībus ſicut de gratia dictū eſt.

Gloria multiplex.

¶ De gloria vero ſciendū ꝙ gloria accipitur ꝗ̄tum ad habitum vel ꝗ̄tum ad actū. Similiter etiam gloria accipitur pro gloria corporis vel pro gloria aie ⁊ oībus iſtis modis dici poteſt ꝙ xp̄us efficaciter meruit gloriam omnibꝰ predeſtinatis ⁊ electis hominibus qui non habuerunt eam ex meritis propriis ſicut oēs paruuli decedentes ſub baptiſmo ⁊ antiquitus ſub circūciſione ⁊ ante ſub fide parentū applicata ad paruulos. ¶ De illis vero qui habēt vel habituri ſunt eā ex meritis poteſt etiā dici ꝙ xp̄s meruit eis etiā de condigno tanꝗ̄ principalis cauſa merens: ipſi vero tanꝗ̄ ſub principales ⁊ ſecundarie cauſe: ita ꝙ ex duplici cauſa meritoria debetur eis ⁊ maior gloria debetur eis de communi lege ꝗ̄ illis qui nō habēt gloriā ex merito ꝓprio: ſed tn̄ ex alieno puta ex merito chriſti.

Ianue apertio dup.

¶ De apertione ianue dico ꝙ illa poteſt itelligi duplex. Una ſpiritualis ⁊ alia corporalis. Et ſpūalis apertio vocatur amotio impedimēti viſionis beate. Et apertio corporalis vocatur amotio impedimenti aſcenſus beatorum ad celum locum illum beatorū ad quem nullus aſcēdit ante aſcēſionem Chriſti. Et dico ꝙ chriſtus ſuo merito ⁊ ꝓcipue merito paſſionis que fuit emēda ſatiſfactoria meruit vtrāq̃ apertionem. Unde ⁊ ſtatim paſſione exhibita fuit aperta ꝓma ianua ſicut etiam dicit xp̄us latroni pendēti iuxta ſe. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiſo. Luce. 23. id eſt hodie videbis deum ⁊ frueris ipſo beatifice ſicut ego. Luc. 23. Uerūtamē dico ꝙ ſecūda apertio fuit facta ex ip̄a paſſione exhibita: licet dilatus fuerit ingreſſus ſm diuinam diſpoſitionē vſq̃ ad aſcēſionē chriſti qui primus ſicut rex ⁊ caput aliorum intrauit ⁊ alios ſecū duxit. Unde ⁊ Michee primo. Aſcendit prudens iter ante eos. Mich. 1. ¶ Ex predictis patet ꝙ Chriſtus remiſſionem omnium peccatorum totius generis humani ſicut ⁊ gratia ip̄a per quam peccatum expiatur. ¶ Patet etiam ꝙ omnibus habentibus opera bona ⁊ meritoria meruit nobis ſicut ⁊ gratiam que eſt principium ⁊ radix merēdi vt vere poſſimus ſibi dicere omnia opera noſtra domine operatus es nobis ⁊ ad ipſum cōparati nō ſumus niſi ſerui ⁊ inutiles ſerui ſicut etiā dicebat diſcipulis ſuis. Cum inquit feceritis omnia benedicite ſerui inutiles ſumus. Hec de ſecundo articulo principali.

Inſtātie ꝯ ꝑdicta.

¶ Quātum ad tertium articulum.

Sunt alique inſtantie contra predicta.

¶ Prima eſt iſta. Meritum eſt prius premio ſaltem ordine nature. Sed meritum Chriſti vel paſſio Chriſti non fuit prius gratia antiquorum patrum: ſed poſterius etiā duratione: ergo ⁊ cetera. ¶ Secunda eſt iſta. Quod non eſt nō meretur nec meretur alicui. Sed Chriſtus ꝗ̄tum ad ſuum meritum non eſt modo ſicut nec ſua paſſio: nec fuit etiam tempore patrum: ergo nichil merebatur eis. ¶ Tertia inſtantia. Premium debet eſſe maius merito et meritum debet ordinari ad ipſum.

Sed meritum Chriſti eſt aliquid nobilius ⁊ perfectius merito aliorum ⁊ operibus bonis ipſorum ſicut ⁊ gratia Chriſti: ergo ⁊c. ¶ Quarta inſtãtia. Qua ratione Chriſtus dicitur meruiſſe gloriam eadem ratione vt videtur debet dici meruiſſe predeſtinationem. Sed hoc eſt falſum: ergo ⁊c. ¶ Quinta inſtantia. Quia ſi Chriſtus non obſtã te ꝙ fuerit poſterius meruit prioribus et antiquis gratiam: tunc meritum poteſt eſſe poſterius p̄mio. Videt̃ ꝙ pari ratione angeli beati poſſint dici meruiſſe ſuam beatitudinem poſtꝗ̃ habuerunt ipſaȝ. Sed hoc eſt falſum. ¶ Sexta inſtantia Si Chriſtus meruit gratiaȝ circũciſionis merito ſue paſſionis videtur ꝙ circũciſio habuerit efficaciaȝ ex opere operatio ſicut ſecramẽta noue legis. Hoc eſt falſum: ergo ⁊c. ¶ Septima inſtantia. Quia ſi Chriſtus meruit antiquis patribus gloriam ſicut ⁊ gratiam vel remiſſionem culpe non apparet ratio quare non fuerint antiqui patres aſſumpti ad gloriam ſicut accepti ad gratiã. Sed hoc ẽ falſuȝ. ¶ Octaua inſtantia. Quia ſi Chriſtus meruit antiquis patribus aliquid. Aut hoc fuit per ſuum meritum vt preuiſum. Aut vt exhibitũ. Nõ primo modo: quia meritum vt preuiſum nõ eſt niſi ens rationis. Per ens autem rationis non meretur quis aliquid reale. Nec vt exhibitum quia nondum erat exhibituȝ ergo nullo modo.

Ad inſtã. precedẽ. ¶ Ad primam inſtãtiã dico ꝙ nõ oportet meritũ eſſe prius natura realiter in ſeipſo ꝗ̃ premium ſed ſufficit ꝙ in acceptãte vel in acceptatione ordinãtis ſicut eſt in propoſito. Meritũ enim Chriſti prius natura fuit in acceptatione dei ꝗ̃ fuit gratia alicui collata ratione ipſius. ¶ Ad ſecundã quaſi per idem ſcȝ ꝙ illud qđ nullo modo eſt nec in ſe nec in acceptatione alicuius non eſt meritum nec ratio alicuius premij Non oportet autem ad hoc ꝙ ſit meritum vel ratio alicuius premij ꝙ ſit in actu: ſed ſufficit ꝙ futuruȝ ſit vel fuerit ⁊ ꝙ ſit in actu acceptatum ad tale premium. ¶ Ad tertiã dico ꝙ non oportet omne premium eſſe maius merito ſed poteſt hoc fieri et eſſe ſm arbitrium dei acceptantis tale meritum ad tale premium precipue quia liberaliter acceptat nec meritum eſt meritum niſi quia ab ipſo acceptatum Et ideo dico ꝙ acceptare poteſt vnum perfectiorẽ actum in ſe ad aliquẽ imperfectiorem tanꝗ̃ ad premium vel dic ꝙ non eſt totale premiũ. ¶ Ad quartam dico ꝙ non pari ratione meretur quis predeſtinationem ⁊ effectum predeſtinationis puta gloriã et gratiam. Patet de ſe ꝙ non eadem ratione meretur quis prius ſicut ⁊ poſterius nec cauſam ſicut effectum. Et ideo licet Chriſtus meruit gratiaȝ et gloriam alicui ſicut etiã aliquis ſibiipſi non tamen predeſtinationem. ¶ Ad quintam dico ꝙ non eſt aliquod incõueniens ſi deus ſic ordinaſſet vel ordinare voluiſſet ꝙ angeli boni primo habuiſſent ſuã beatitudinẽ ⁊ poſtea meruiſſent eam ſicut non fuit inconueniens de Chriſto ꝙ ſimul haberet beatitudinem ⁊ mereretur eam vt dictum eſt ſupra. Tamẽ non eſt ita ordinatuȝ ꝙ aliquis primo beatificetur et poſtea ſuam beatitudinem mereatur. Sed angeli boni primo meruerunt ⁊ poſtea beatificati ſunt ⁊ in termino nec fuerũt amplius viatores nec in ſtatu merendi ſm ordinationem diuine voluntatis. ¶ Ad ſextam dico ꝙ ſicut Chriſtus meruit ꝙ ſacramẽta noue legis haberẽt efficaciã ex opere operato ita de circũciſione ⁊ ſacramẽtis antique legis meruit ꝙ haberent efficaciam ex opere operantis. ¶ Ad ſeptimam dico ꝙ immo apparet ratio quare ſancti patres ante paſſionem Chriſti vel ſuũ meritum exhibitum non fuerunt glorificati ſicut gratificati: quia ſummũ premium vel bonum ad qđ attingit premium. Puta beatitudo nunꝗ̃ debet cõferri donec meritum ſit exhibitum licet aliqua alia bene poſſint conferri cuiuſmodi ſunt remiſſio culpe ⁊ infuſio gratie. ¶ Ad octauã dico ꝙ chriſtus per actum ſuum meritorium preuiſum meruit antiquis patribus gratiam non vt preuiſum vel exhibitum. Ita ꝙ iſta ſint rationes meritorũ in actu ſȝ vt acceptant a deo ad hoc: vt ratione ipſius patribus credẽtibus in Chriſtum cõferretur gratia vel etiam paruulis in fide ipſorum. Hec de tertio articulo.

¶ Ad primum principale dico ꝙ bene concludit ꝙ chriſtus non meruit gratiã ⁊ gloriam omnibus ſm efficaciã: licet bene ſm ſufficientiam. Ad prīcipalia argumẽta. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ meritum chriſti nõ eſt infinitum ſed formaliter finitum: licet ad infinitos homines ſe extẽdat ꝗ̃tum ad ſufficiẽtiaȝ ex voluntate ⁊ beneplacito acceptantis. ¶ Ad cõfirmationem de remiſſione peccati. Dico ꝙ peccatum non eſt formaliter infinitum ſed obiectiue tñ vel auerſiue. ¶ Ad tertium dico ꝙ Chriſtus meruit omnibus hominibus primam gratiam pro ſtatu nature lapſe: quia ſi primi parẽtes in ſtatu innocentie habuerunt gratiam. Dico ꝙ Chriſtus non meruit eis illam gratiam. Prius eñ fuit illa gratia conferenda ꝗ̃ preuideretur caſus hominis nec meritũ Chriſti prout ad alios ſe extẽdit. ¶ Quãdo dicis. Tunc prima gratia non eſſet gratia: quia caderet ſub merito condigni. Dico ꝙ eſt gratia habenti: quia non cadit ſub merito ſuo licet ſub merito alterius. Vel dic ꝙ totum eſt gratuitum ⁊ gratia: quia totum depẽdet ex liberali acceptatione diuina. Ita ꝙ nullus actus ex ſeipſo condignitateȝ habet ad premium ſed inꝗ̃tuȝ a deo liberaliter acceptatur. ¶ Ad aliud de gloria dico ꝙ non eſt inconueniens ꝙ aliquis mereatur ſibi gloriam ⁊ cuȝ hoc etiam Chriſtus: Chriſtus tamen ſicut principalis merens et agens et ipſe homo ſicut ſecundarium agẽs ⁊ minus principale eo modo quo dictũ eſt ſupra: ideo ⁊c.

¶ Diſtinctionis Vigeſime. Queſtio Vnica.

Circa diſtinctionem Vigeſimam quero. Vtruȝ neceſſe fuit genus humanum reparari per paſſioneȝ Chriſti. ¶ Videtur ꝙ nõ. Primo ſic. Non eſt neceſſariũ genus humanum reparari nec fuit neceſſarium: ergo nec ſic reparari. Puta per paſſionẽ Chriſti. Conſequẽtia patet Antecedẽs probatur: quia nõ fuit neceſſarium genus vel naturã angeli peccãtis reparari. Nõ obſtãte ꝙ ſm aliquos plures ſpecies angelorũ totaliter ceciderũt quia non ponunt niſi vnũ indiuiduum in

vna ſpecie angelica ⁊ tñ ſpecies angelica eſt multo nobilioꝛ ꝙ̄ humana ⁊ magis fuiſſet neceſſariuꝫ ipſam reparari vt videtur. ¶ Secũdo ſic. Humanũ genus potuit reparari per quẽcunqꝫ actũ exercitum ipſius xp̄i magis ꝙ̄ per paſſionẽ xp̄i: ꝗ non fuit neceſſarium ipſum redimi per paſſionẽ Chriſti: conſequẽtia patet. Probatio antecedẽtis quia cum actio ſit laudabilioꝛ paſſione: quia paſſionibꝰ nõ meremur nec laudamur nec vituperamur. 2. ethi. (2. ethi.) quilibet actus bonus exercitus xp̄i ita fuit deo acceptabilis ſicut paſſio ſua: ⁊ per conſequẽs ita ſatiſfactoꝛius pꝛo genere humano reparãdo. ¶ Tertio ſic. Anſelmus libꝛ. 2. cur deus homo appꝛobat (Anſel.) ſentẽtiaꝫ diſcipuli ſui ꝙ minima leſio coꝛpoꝛis xp̄i pꝛeponderabaꝛ omnibus peccatis noſtris. Ita ꝙ pꝛius deberet aliquis velle ꝙ totũ genus humanũ in peccato remaneret ꝙ̄ ꝙ homini xp̄o aliquam leſionem inferreꝛ: ꝗ cum modica leſura xp̄i pꝛo ſatiſfactione ſufficeret non fuit neceſſarium per tantã leſuraꝫ paſſionis ⁊ moꝛtis genus humanũ reparari vꝛ videtur: quãto enim pena ſatiſfactoꝛia minoꝛ eſt: dum tñ ſit ſufficiens tãto magis eſt cõueniens.

¶ Contra Anſelmus per totum librũ cur deus homo quaſi qꝛ ad iſtã concluſionem declarandã cõpoſuit illum librũ. Dicit (Anſel.) enĩ ſic lib. 2. ad diſcipulũ ſuũ. Ecce vides quomodo rationabilis neceſſitas oſtendat ex hominibus perficiendã eſſe supernã ciuitatẽ nec hoc fieri poſſe niſi per remiſſionẽ peccatoꝛuꝫ quã homo nullus habere poteſt niſi per hominẽ qui idem ipſe ſit deꝰ atqꝫ moꝛte ſua homines peccatoꝛes deo recõciliet expꝛeſſa eſt auctoꝛitas vt videtur.

¶ In iſta queſtiõe ſic ꝓcedã.

¶ Pꝛimo inquiram an fuerit neceſſarium redimi genus humanũ. ¶ Secundo. An per viam ſatiſfactiõis. ¶ Tertio. An ſatiſfactio neceſſario debueriꝛ fieri a deo homine. ¶ Quarto. An ſatiſfactio talis puta per moꝛteꝫ fuerit neceſſaria. ¶ Ultimo ad rationes.

(opi. anſel.) ¶ Quantum ad pꝛimum articulum videtur dicere Anſelmus et arguit ꝙ neceſſarium fueriꝛ genus humanũ reparari. Et hoc ſic. Deus nichil facit fruſtra. Sed natura humana cũ ſit intellectualis ⁊ rationalis eſſet fruſtra in vniuerſo niſi reparata fuiſſet vꝉ repararetur quia ipa eſt capax dei per cognitionẽ perfectam ⁊ amoꝛẽ vidẽdo ipſum ⁊ amando vel fruendo ipſo. Hoc autẽ nõ ſtat cum peccato: igitur opoꝛtuit ipſam reparari ⁊ redimi a peccato. In quod iam ponitur eſſe lapſa. Hec ratio habetur lib. 2. cur deus homo. c. 1. Et in 4. ca. concludit ꝙ ex his facile eſt cognoſcere: ꝗm̄ suꝛ deus perficiet naturam quã incepit aut in vanũ feceriꝛ eam ſublimẽ naturam: quere ⁊c̃.

(ꝯ Anſel.) ¶ Sed iudicio meo ſalua Anſelmi reuerẽtia non video ꝙ neceſſarium fuerit naturam humanam vel genus humanũ reparari etiã ſuppoſito lapſu illius. ¶ Pꝛimo quia non eſt hoc magis neceſſarium de homine ꝙ̄ de angelo ſicuꝛ argutum eſt ſupꝛa. ¶ Secundo quia lapſus non eſt nec fuit per ſe cauſa reparationis ſed occaſio tantum. ¶ Tertio quia pꝛeſuppoſito lapſu hominis non pꝛopter hoc deus operatur circa ipſum neceſſario opus reparationis: ſed merito contingenter ⁊ libere. Ita ꝙ tota neceſſitas reparationis humane non eſt niſi neceſſitas cõſequẽtie: quia ſic deus determinauit ꝙ homo repararetur et ſtat talis neceſſitas cum contingentia ſimpliciter. ¶ Quarto quia ſicut non eſt abſolute neceſſarium angelum non reparari poſt lapſum: quia poteſt vel potuit reparari. Ita nõ videtur neceſſariũ hominem reparari: quia abſolute loquendo potuit non reparari etiam ſuppoſito lapſu.

¶ Dico igitur ꝙ̄tum ad iſtum articulũ ꝙ non fuit neceſſarium (opi. doc.) ſimpliciter hominẽ reparari etiam ſuppoſito lapſu ſicut nec hunc hominẽ neceſſariuꝫ eſt reparari poſt peccatum vel penitere. Fuit tamen neceſſarium neceſſitate conſequẽtie ſuppoſito ꝙ deus ſic determinauit facere ſicuꝛ tenemus per fidem. Congruum tamen fuit ipſum reparari ⁊ fuit hoc oꝛdinatũ magis ꝙ̄ de angelo: quia angelus ex tẽptatione ⁊ impulſu alterius non peccauit ſicuꝛ michi videtur de peccato pꝛimi angeli quicqd ſit de aliis: qꝛ de multis aliis poteſt dici ꝙ ex temptatione ⁊ impulſu alterius peccauerunt. Unde ⁊ mali angeli alios temptauerunt. Iuxta illud apoca. Factum eſt pꝛeliuꝫ (Apocal.) magnum in celo Michael ⁊ angeli eius pꝛeliabantur cum dracone ⁊ draco pugnabaꝛ ⁊ angeli eiꝰ ⁊c̃. vel ſi ex impulſu et temptatione alterius aliqui peccauerunt illa tamen tẽptatio non fuit ita vehemẽs ſicuꝛ temptatio qua homo fuit temptatus. Et ſimiliter magis potuerunt reſiſtere ꝙ̄ homo: ideo magis congruum fuit homineꝫ reparari. Nec fuit reparatus homo ad reſtitutionẽ ruine angelice ſicuꝛ aliqui imaginãtur. Nam pꝛioꝛ ſm̄ rationẽ fuit pꝛedeſtinatio omnium electoꝛum ꝙ̄ aliquis caſus pꝛeuideretur: ⁊ per conſequẽs aliqua reparatio illius caſus vel lapſus. Quere contra hoc Auguſtinum in libꝛo pꝛimo ſupꝛa de pꝛedeſtinatione diſtinctione quadrageſimapꝛima.

(ad anſel.) ¶ Ad rationem Anſelmi dico ꝙ homo non eſſet fruſtra in vniuerſo dato ꝙ nunꝙ̄ repararetur nec beatificaretur ſicut nec angelus malus. Dato ſecũduꝫ aliquos multe ſpecies angeloꝛum totaliter ſinꝛ dãnate: quia tot ſpecies quoꝛ indiuidua. Sunt enim ad perfectionem naturalem vniuerſi ⁊ ita de ſpecie humana diceretur. ¶ Preterea dictum eſt ſupꝛa ꝙ ſiue homo peccaſſet ſiue nõ adhuc filius dei fuiſſet incarnatus ⁊ fuiſſet homo. Ponamus ergo ꝙ fuiſſet homo. Planuꝫ eſt ꝙ attigiſſet ille homo ad viſionẽ beatificam dei ⁊ ſic quicquid fieret de aliis hominibus natura nõ fuiſſet vniuerſaliter fruſtrata a fine ſuo: quia in aliquo ſuppoſito attigiſſet finem illuꝫ. puta in chꝛiſto ⁊ hoc ſufficit ne ponatur fruſtra. ¶ Similiter etiam tertio. Non fuiſſet fruſtra natura humana dato ꝙ non redempta: quia ſuſtinuiſſet penam dãnationis pꝛo peccato ad oſtenſionẽ diuine iuſticie ideo ⁊c̃. Hec de pꝛimo articulo.

(Opinio Anſel.) ¶ Quãtum ad ſecũdum articulum. Diciꝛ etiam Anſelmus ꝙ neceſſe fuit hominem redimi per viam ſatiſfactionis. Et arguit ſic libꝛ. 2. Cur deus homo. Iniuſtus eſt qui nõ reddit deo qꝺ debet ſicut etiã ꝗ nõ reddiꝛ hoĩ qꝺ dꝫ. Sed homo debet deo maximã reuerẽtiã quã ſibi abſtulit ꝑ peccatũ offendẽdo ipm̄ ⁊ auertẽdo ſe ab ipſo

igitur oportet deo ſatiſfacere. Alioquin manet hō iniuſtus vt videtur ⁊ nunꝙ̄ recipietur ad beatitu-
Solu. ar gu. anſel. dinē. ¶ Sed ad hoc argumētum poteſt dupliciter reſponderi ⁊ vtrāq₃ reſponſionē Anſelmus exclu-dit. Primo quia diceretur ꝙ iniuſtus qui non red dit deo qđ debet ſi poſſit reddere ⁊ ſatiſfacere: ſed ſi nō poteſt excuſatus eſt. Homo autem nō poteſt: ideo excuſatꝯ eſt nec oportet eū ſatiſfacere. ¶ Secundo diceretur ꝙ offenſa hominis poſſet a deo re mitti ex miſericordia dei ſine vlla emēda ⁊ ſatiſfa-ctione ⁊ ſic homo reparari. ¶ Contra primam re-ſponſionē arguit Anſelmus ꝙ non valet pro hoīe dicere ꝙ ſit impotēs reddere honorē deo debitum quia ipſe reddidit ſeipſum impotētem ex culpa ſua ⁊ ita non excuſatur de illa impotentia: ſed tenetur ſatiſfacere ⁊ manet iniuſtus niſi ſatiſfaciat. Poni tur exemplum. Si dñs precipiat ſeruo aliqđ opus faciendū ⁊ ipſe ſeruus contēnens imperium domi ni mittat ſe in foueam ⁊ reddat ſe impotētem ad fa
Ꝯ pdict. ſolutio. ciendū opus. Planū eſt ꝙ ex impotentia non excu ſat. ¶ Contra ſecundā ſolutionē arguit Anſelmꝯ qꝛ ꝙ deus ſatiſfactionē dimiſiſſet ex miſericordia Aut hoc fuiſſet: qꝛ talem ſatiſfactionē non exigiſ-ſet quia vidiſſet hominē impotētem ad ſatiſfacien dū ⁊ ſic dimittere ſatiſfactionem non fuiſſet miſeri cordia ſed neceſſitas: qꝛ etiam ſi deus bene voluiſ-ſet homo tñ non potius/ ⁊ dicere ꝙ deus dimittat aliquid ex miſericordia qđ habere non poteſt ſtul-tum eſt. Aut ſic dimiſiſſet quia ipſum hominem ad gloriam ⁊ gratiam trāſtuliſſet qđ videtur irratio-nabile: qꝛ tunc homo per peccatū ad gloriam deue niſſet ſicut ⁊ per innocētie ſtatum. Oportet igitur omnino ꝙ per viam ſatiſfactionis homo reparet̄.

opi. auc. ¶ Sed ſicut dixi in precedēti articulo di co in iſto ꝙ nulla neceſſitas fuit abſolute hominē prius lapſum reparari ꝑ viā ſatiſfactionis ſuppoſito etiam ꝙ debuerit repara-ri. Prius eñ eſt culpam velle remittere q̄ ſatiſfa-ctionē pro culpa velle recipere. igitur deus poteſt culpam remittere ⁊ ſic per ꝯñs hominem reparare nolendo aliquā ſatiſfactionē recipere. ¶ Scđo qꝛ hoc videmus ꝙ poteſt homo ex miſericordia libe-rali alium ad gratiam recipere ⁊ culpam vel offen ſam remittere dato ꝙ nullam ſatiſfactionē ab ipſo velit recipere. ¶ Tertio etiā qꝛ hoc videtur dicere
Auguſt. Auguſtinus expreſſe de trinitate vbi dicit ꝙ alius modus reparandi hominē deo nō defuit qui homi nē de nichilo creauit. Et poteſt ex hoc formari ar-gumētum: qꝛ ſicut deus potuit nō cooperāte homi ne in aliquo facere in puris naturalibus vel cū hoc in gratia ante lapſum ita poſt lapſum ſic potuit eū reparare ipſo nō ſatiſfaciente in aliquo vt videtur. ¶ Dico igitur ꝙ potuit genus humanū reparare ſine vlla ſatiſfactione ex parte hominis vel alicuꝰ alterius. ¶ Secūdo dico ꝙ tamen deus ordinauit hominē reparari via ſatiſfactiōis ⁊ fuit hoc neceſ-ſarium neceſſitate conſequētie non abſolute ⁊ ſim-pliciter neceſſitate conſequentis ſed contingens.
ad anſel. ¶ Ad rationem Anſelmi dico ꝙ deus ex liberali miſericordia potuit remittere ſatiſfactionē homi-ni recipiēdo ipſum ad gloriam ⁊ gratiam ⁊ remit-tendo ſibi offenſam. Nec propter hoc homo ex pec cato fuiſſet gloriam conſecutus niſi occaſionaliter ⁊ per accidens ſicut modo ex peccato eſt redēptus per ſatiſfactionē: ſed directe ⁊ per ſe ex diuina mi-ſericordia eſſet gloriam aſſecutus ſicut modo etiā eſt redemptus. Hec de ſecundo articulo.

¶ Quātum ad tertium arti- opi. āſel. ⁊ alioꝝ. culum etiam ponit Anſelmus ⁊ cōmuniter ponūt multi ꝙ ſuppoſito ꝙ humanū genus eſſet reparan duꝫ per viam ſatiſfactionis oportuit ꝙ ſatiſfaciēs eſſet deus verus et etiam homo verus. Qꝫ homo iam patet ex predictis ſm Anſelmum: quia homo peccauerat: ⁊ ideo oportuit etiam ꝙ homo ſatiſfa-ceret. Sed ꝙ deus. Probatur ab Anſelmo. Pri-mo ſic. Nullus poteſt deo ſatiſfacere pro peccato: niſi reddēdo aliquid maius q̄ ſit omne aliud a deo quia aliquid maius q̄ omne illud pro quo peccare non debuit nec auerti a deo. Sed talis non poteſt eſſe niſi deus qui ſolus omnem creaturam excedit pro qua non debuit homo peccare auertendo ſe a deo. Maius enim omni creatura non poteſt redde re niſi deus: ergo ⁊c̄. ¶ Secūdo ſic. Nullus poteſt ſatiſfacere pro peccato qui debet quicquid pōt ipſi deo Dato ꝙ ſit innocēs ⁊ ſine peccato. Sed purus homo omneꝫ reuerentiam ⁊ quicquid poteſt debet deo dato ꝙ homo nō peccaſſet vt patet ex ſua crea tione: ꝗ purus homo ⁊ pari ratione nec pura crea-tura poteſt deo ſatiſfacere pro peccato. ¶ Tertio ſic. Ille ſolus poteſt deo ſatiſfacere pro peccato q̄ poteſt reſtituere illud quod fuit impeditum ꝑ pec-catum ad quod deus hominē ordinauerat. Puta gloriam ⁊ gratiā. Sed hoc poteſt ſolus deus q̄ ſo-lus poteſt conferre gratiā ⁊ gloriā: ꝗ ⁊c̄. ¶ Quar to ſic poteſt argui. Ille qui ſolus eſt infinitus po-teſt ſatiſfacere pro offenſa infinita. Sed peccatum mortale eſt offenſa infinita. Tum quia ille qui of-fenditur eſt infinitus. Tum quia etiā auertit a bo-no infinito et adimit ipm: ergo ⁊c̄. ¶ Quinto ſic. Homo non potuit obligari ad tantam reuerētiam reſpectu puri hominis vel creature ad q̄tam obli gatur reſpectu dei. Sed ſi hō purus vel pura crea-tura pro homine ſatiſfeciſſet homo obligaretur ſi-bi ad tantam reuerentiam ratione redemptionis ſi cut obligatur deo ratiōe creationis: ergo ⁊c̄. Mi-nor patet: quia non eſt minus opus redemptionis q̄ creationis vt videtur. ¶ Videtur ergo ſecundū iſtas rationes poſſe dici ꝙ oportuit deum pro pec-cato generis hūani ſatiſfacere ⁊ ꝙ non potuit hoc creatura pura.

¶ Sed his non obſtantibus videt̄ mi Opinio doctoris chi ſicut de precedenti bus articulis eſſe dicendum ꝙ nulla fuit neceſſitas abſolute loquēdo deum ſatiſfacere pro peccato ho minis etiam ſuppoſito ꝙ non redimeretur homo niſi per viam ſatiſfactionis. Sed pura creatura po tuit ſatiſfacere pro peccato abſolute loquēdo. nec oportuit ꝙ ſatiſfaciens eſſet deus ¶ Hoc poteſt patere. Primo ſic. Actus equalis bonitatis vel maioris q̄ ſit alter actus malicie poteſt eſſe ſatiſfa ctorius pro illo vt videtur. Sed aliquis homo po-tuit eſſe ſiue in puris naturalibus ſiue in gratia vel etiam in ſtatu innocentie ſicut potuit deus facere qui habuiſſet actum diligendi deum maioris boni tatis q̄ actus Ade fuerit malus vel q̄ fuerit ma-licia in ipſo: quia potuiſſet habere maiorē vel equa lem conatum voluntatis in diligēdo deum q̄ Adā in peccando: et conſequenter etiam actus ſuus ad tot ſe potuit extendere in bonitate ſicut ille in ma-

licia. ergo ⁊c. Sic enim deus potuit ipſum acce-
ptare pro multis ſicut ⁊ actum malum ipſius Ade
potuit ⁊ voluit iputare multis. ergo ⁊c. Nullū eñ
incōueniēs eſt ꝙ aliquis nō debitoꝛ poſſit pro alio
ſatiſfacere. ¶ Secūdo qꝛ nō videtur incōueniens
qñ Adam ipē potuerit penitere ⁊ intēſiori actu vł
eque intenſo ſe ad deum cōuertere ſicut auertit ſe ī
peccando ⁊ ſicut peccatum ſuū in alios redundauit
ita ⁊ ſua penitentia in alios redūdaſſet ſi deus vo-
luiſſet eam ſic acceptaſſe. ¶ Cōfirmatur qꝛ potuit
deus Ade conferre gratiam poſtꝗ̄ peccauerat nō
ex merito ſicut etiā verbo ⁊ ita actus ſuꝰ fuiſſet me
ritorius ⁊ ſatiſfactorius. Similiter etiam deus po
tuit abſolute v̄bum nō incarnari ⁊ tamē Adā pre-
deſtinatus ſaluari ⁊ nō ſine ſatiſfactione de pecca-
to quoquoᵒ. ergo ⁊c. Similiter etiam meritū ſatiſ-
factionis eſt cauſa extrinſeca ſcd̄a ſalutis ipīꝰ ſatiſ
facientis vel etiam meritum xp̄i ſed ſine tali cā pōt
deus imediate quicquid mediāte illa. ꝗ̄ ⁊c. ¶ Ter
tio qꝛ nō eſt ipoſſibile ꝙ actum vnius angeli ꝓ hu-
mano genere deus acceptaſſet ꝓ ſatiſfactiōe. Actꝰ
enim ille poteſt eſſe ſimpliciter melioꝛ et nobilioꝛ
ꝗ̄ actus hominis. quare ⁊c. ¶ Quarto qꝛ nullum
fuit impoſſibile deo ꝙ hoīem purū feciſſet naſci de
virgine ⁊ ſibi tantum gratiam cōtuliſſet ſicut xp̄o
⁊ ita actus eius fuiſſet ita meritorius ſicut actꝰ xp̄i
⁊ cōſequēter ita ſatiſfactoriꝰ vt videtur. quare ⁊c.
¶ Ultimo cōfirmatur hoc qꝛ planū eſt ꝙ actꝰ xp̄i
ſatiſfactorius nō fuit infinitus ſed formaliter fini-
tus ⁊ creatus nec meruit vel ſatiſfecit pro nobis in
quantū deus ſed inꝗ̄tū homo igitur videtur ꝙ po
tuit ſatiſfacere purꝰ homo. Dico ꝙ abſolute loquē
do purus homo vel pura creatura potuit ſatiſface
re pro genere humano: ſed deo melius pro nobis ꝓ
uidente ordinatum eſt vt nō ſatiſfaceret purꝰ homo
ſed deus ⁊ homo ex diuina caritate. quare. ⁊c.

¶ Ad primū Anſelmi Dico ꝙ nō opoꝛ-
tuit reddere aliquid maius
Ad rōes — vel perfectius in bonitate omni creatura ad ſatiſfa
Anſel. ⁊ — ciendum pro peccato hoīs ſed equalens vel maius
aliorum. — in bonitate ꝗ̄ fuerit actus peccati in malicia. Vñ
ſicut delectatio vel deordinatio in peccato nō fuit
infinita. Ita nec opoꝛtet reddi vel ⁊ tradi aliqd infi
nitum ad ſatiſfaciendum ſicut etiam nec actus xp̄i
ſatiſfactorius fuit ad infinitū vel excedēs oēs crea
turam. ¶ Ad ſecūdū dico ꝙ maioꝛ nō eſt vera. Da
to eñ ꝙ homo debeat deo quicqd pōt reuerētie et
honoris ex ſua creatione ſicut etiā xp̄us inꝗ̄tū ho
mo debeat deo tñ pōt ſatiſfacere pro peccato vel ēt
pura creatura mō ſupradicto qꝛ deus illud idez qḋ
eſt ſibi aliunde debitū pōt in ſatiſfactionē accepta
re. Aliter dicitur ꝙ licet totum hēat hō a deo non
tamē obligatur a deo etiā ipī deo ꝺ neceſſitate niſi
in operibus decalogi ex mīa diuina: ⁊ ideo de alijs
poſſet homo ſatiſfacere. Unde xp̄us ſm ꝙ hō totū
debebat deo. ¶ Ad tertiū dico ꝙ maioꝛ nō ē vera
licet eñ ſolus deus poſſit gr̄am ⁊ gloriaꝫ effectiue
reſtituere nō tñ ſolus pōt ſatiſfacere vel gr̄aꝫ impe
trare ſicut pꝫ. Sed homo vel ex condigno vel ex cō
gruo. ¶ Ad quartum dico ꝙ offenſa vel pctm̄ non
eſt infinita vel infinitū. Non eñ negat rectitudinē
infinitam ſed finitam rectitudinem debitā ſicut pꝫ
Tu dicis. Ille qui offenditur eſt infinitus ita dico
ꝙ ille qui diligitur eſt infinitus ⁊ tñ nō opꝫ ꝓpter
hoc ꝙ dilectio vel amoꝛ creatus ſit infinitus vt pꝫ
quare ⁊c. ¶ Ad quintū dico ꝙ maioꝛ eſt vera. Et
dico ꝙ ſi pura creatura ſatiſfeciſſet pro hoīe bono
non fuiſſet obligatus ſibi ad tantā reuerentiā ſicut
obligatus eſt deo ſicut etiam nec tanta reuerentia
debetur xp̄o inꝗ̄tum homo vel rōne humanitatis
ſeu actus ſatiſfactorij ꝗ̄ta debetur ei rōne diuini-
tatis ⁊ inꝗ̄tum deus. Illi ergo creature debuiſſet
homo reuerentiam tanꝗ̄ creature pro ipō ſatiſfa-
cienti ⁊ ideo p̄ncipaliter tanꝗ̄ ſatiſfactionem acce
ptanti ⁊ gr̄am ⁊ gloriaꝫ tribuēti ideo cōcludere nō
videtur. Si dicatur ꝙ honoꝛ dei oblatꝰ per pecca-
tum tantus eſt ꝙ nō pōt recōpenſari per hominez.
Dico ꝙ falſum eſt. Eſt enim aliquid creatū honoꝛ
iſte ⁊ debuit eſſe in honorante. Et dico ꝙ pōt per
actꝰ hoīs recompenſari. Hec de tertio articulo.

¶ Quantum ad quartum ar-
ticulum Dicit etiam Anſelmus ꝙ opoꝛtuit xp̄m — An opoꝛ-
moꝛi ⁊ per moꝛtem ſatiſfacere pro peccato. Et hoc — tuit xp̄m
ꝓbat libro ſcd̄o Cur deus homo qꝛ ſicut homo vi- — moꝛi. ⁊c.
ctus fuit ſuauitate delectationis in peccādo. ita ēt — opi. An-
reparari debuit ſatiſfaciendo ꝓ ipō aſperitate do- — ſelmi.
loris ⁊ aſperitate tanta vt nihil aſperius vel duriꝰ
poſſit homo pati cuius nō ſit ipē patiens debitoꝛ.
Chriſtū igitur qui nō erat debitoꝛ moꝛtis ſic opoꝛ
tuit ſatiſfaciendo moꝛi vt videtur. ¶ Preterea qꝛ
opoꝛtuit eum offerre aliquid qḋ p̄eponderat omni
bus peccatis pro quibus ſatiſfecit. Hoc autem fuit
vita ſua que omnibus peccatis in bonitate p̄epon
derabat ⁊ ideo moꝛs eius fuit p̄cioſiſſima ⁊ deo ac
ceptiſſima. Qꝫ autem vita ſua p̄ponderaret in bo-
nitate omnibus peccatis. Dicit Anſelmus ibidez
vbi approbat ſententiā diſcipuli ſui dicentis ꝙ pꝰ
deberet homo eligere īfinitos mūdos nō eſſe ⁊ oīa
peccata ſua ſup ſe cadere ꝗ̄ xp̄m occidere. q̄re ⁊c.
¶ Tertia ratio poteſt addi: qꝛ ſicut moꝛtuus erat
homo per peccatum ſpiritualiter. Ita videtur ꝙ ꝑ
moꝛtem alicuius debuit ſatiſfieri pro ipō. Nō aūt
per moꝛtem ſpiritualem quia illa peccatum eſt igi
tur per moꝛtem coꝛpoꝛalem.

¶ Sed hijs non obſtantibus. Dico ꝙ nō — opi. doc.
fuit neceſſariū nec opoꝛtuit
abſolute ꝙ xp̄us ſatiſfaceret per moꝛtem dato etiā
ꝙ per viam ſatiſfactionis debuerit homo reparari
ab ipſo. Hoc patet qꝛ quecūqꝫ actum bonuꝫ ⁊ exer
citum ipīus xp̄i deus potuit acceptare pro ſatiſfa-
ctione. Puta oꝛationem vel p̄edicationem vel di
lectionem vel fatigationem ſeu aliuꝫ laboꝛem quē
cunqꝫ. Unde ⁊ ſm Anſelmum alibi. Minima leſu
ra coꝛpoꝛis xp̄i p̄eponderabat oībꝰ peccatis. Vñ
modica paſſione potuit ſatiſfacere pro nobis.
¶ Secūdo etiam patet hoc qꝛ ad actum ſatiſfacto
rium quantum eſt ex parte ſua ſufficit ꝙ ſit tāte bo
nitatis vel maioꝛis quante eſt malicie eſt actus cul
pabilis. Sed planum eſt ꝙ multos alios actus ꝗ̄
actum ſuſtinēdi vel acceptādi moꝛtem potuit xp̄s
habere equalis vel maioꝛis bonitatis ꝗ̄ actꝰ Ade
fuerit malus. ergo ⁊c. ¶ Tertio qꝛ ad actum ſatiſ
factoꝛium pro peccato auerſiuo a deo ſufficit actꝰ
conuerſiuus ad deum diligendo deū ſuper omnia ⁊
omnia peccata deteſtādo ꝓpter ipm̄. Ita ꝙ deꝰ pt
talem actum acceptare pro ſatiſfactione. Sed tūc
pꝫ ꝙ nō opoꝛtuit xp̄m moꝛi. quare ⁊c. ¶ Dico igiẗ
ꝙ abſolute loquēdo nō opoꝛtuit. ſed bene opoꝛtuit
xp̄m moꝛi ⁊ ſic ſatiſfacere ſtante oꝛdinatione diuīa

circa ipſm ⁊ de ipſo. Voluit enim deus ipſm ſic ſatiſfacere vt eſſet copioſa apud eum redemptio nō ſolum ſufficiens ſed plena ⁊ cōpioſa ⁊ habundās ſm plenitudinem diuine caritatis quam nobis oſtēdit xp̄us in hoc facto vt nos ad caritatem traheret ne pro ipſo etiam mori timeremus. ¶ Addit aūt vn⁹ ꝙ redemptio noſtra nō fuit p̄ciſa ⁊ totalis rō mortis xp̄i. Ita ꝙ xp̄us nō ſolum mortu⁹ eſt pro nobis redimēdis; ſed etiā pro iuſticia defendenda ⁊ zelo iuſticie diuine legis. Unde ⁊ increpādo iudeos de malicia ⁊ cecitate ⁊ duricia cordis eorum: qꝛ male obſeruabant legem dei ⁊ male intelligebant predicando eis docendo eos diſputādo cum eis concitauit aduerſum ſe principes iudeorum ⁊ etian pharifeos qui poſtea mortem ſuam procurauerunt ſicut patet ex decurſu euangelij manifeſte: zelo ergo iuſte legis diuine mori voluit ⁊ nihilominus paſſionem ſuam vel mortem ⁊ etiam vitam deo pro nobis obtulit ⁊ ſic nos reparauit.

Ad rōes Anſelmi — ¶ **Ad primum** de Anſelmo Dico ꝙ nō oportuit ſatiſfacere per viam aſperitatis ſed alia via fuit poſſibilis. Et dato ꝙ per viam aſperitatis nō tamē tāte quāta fuit aſperitas mortis qꝛ nec delectatio fuit tanta i peccato ⁊ dato ꝙ tanta fuiſſet adhuc nō oportuit tantam eſſe aſperitatem ſed minorem quācunqꝫ de⁹ potuiſſet acceptaſſe pro ſatiſfactione. ¶ Ad ſcōm dico ꝙ nō ſolum vita xp̄i ⁊ mors p̄ponderabat omnibus peccatis ſed etiam quilibet actus ſuus bonus moraliter potuit preponderare vel p̄cipue act⁹ diligendi deum ſuper omnia quare non oportuit ipſꝫ mori. ¶ Ad tertium dicēdum ꝙ nō oportuit hominem morte corporali redimi vel reparari licet eſſet ſpiritualiter mortuus ſed aliquo bono actu vitali a deo acceptato in ſatiſfactionem redimi potuit/et pro ipſo ſatiſfieri vel etiam aliqua modica paſſione ſeu etiam leſione. Hec de quarto articulo.

Ad rōes p̄ncipa. — ¶ **Ad primū principale argu**mentum. Dico ꝙ nec angelum nec hominem abſolute loquendo neceſſarium fuit reparari. Tamē dico vltra ꝙ nō eſt p̄babile dicere ſpeciem humanaꝫ reparari /et aliquam ſpeciem angelicam totaliter damnari. Et ideo dico vltra ꝙ nō ē p̄babile dictū eorum qui non ponūt niſi vnicū indiuiduū ſpeciei anglice. quia tunc multe ſpecies angelorum totaliter damnarentur. Dico tamē ꝙ aliqua congruitas habetur de reparatione hominis que nō habet de angelis ⁊ tenetur ꝙ homo fuit reparatus non autē angelus licet abſolute loquēdo ita potuerit vn⁹ ſicut alius reparari. ¶ Ad ſecūduꝫ dico bene ꝙ per quemlibet actum xp̄i exercitum ſaltem moraliter bonum potuit genus humanum reparari ⁊ ideo nō fuit neceſſarium abſolute per paſſionem. Sed quādo dicis ꝙ melius potuiſſet hoc fieri ꝗ̄ per paſſionem qꝛ actus eſt laudabilior paſſione ⁊ paſſionib⁹ non meremur. Dico ꝙ paſſio xp̄i habuit annexum actum perfectiſſime caritatis quo xp̄us ſuā paſſionem acceptabat ex caritate dei in redemptionē generis humani qꝛ maiorem caritatem nemo habꝫ vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Et non ſolum fuit ibi paſſio qꝛ ſolis paſſionibus non meremur ⁊ actus laudabilior eſt ſola paſſione. Aliter dicitur ꝙ phūs loquitur in ſecūdo ethicorū de paſſionibus naturalibus cuiuſmodi ſunt rubedo vel aliquid tale non autem de paſſionibus volūtarijs vel voluntarie aſſumptis ſicut fuit paſſio xp̄i. ¶ Ad tertium dico ꝙ cōcludit ꝙ non fuit abſolute neceſſariū xp̄m mori ſed modica leſio ⁊ vna gutta ſanguinis ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis. Non tamen fuiſſet hoc magis congruum ꝗ̄ p̄ mortem propter rationes ſupradictas. Nec oportet ꝙ quāto pena ſatiſfactoria eſt minor dum tū ſit ſufficiens ꝙ ſit ꝯuenientior. Poteſt eīn accipi ſua maioritas aliunde vel alijs de cauſis ꝗ̄ ex neceſſitate ſatiſfaciendi. ¶ Ad illud etiam oppoſitum de Anſelmo dr̄ ꝙ ſalua ipſius reuerētia nō apparet neceſſitas dicti ſui. Vel qui vult eū ſuſtinere dicat ꝙ intentio Anſelmi ⁊ tot⁹ proceſſus ſuus ſm quattuor articulos predictos in queſtione non cōcludūt niſi neceſſitatem cōditionatam ⁊ ꝯñe ſuppoſita ſcilicet diuina ordinatione qua ſic deus ordinauit hominē redimi per mortem vnigeniti filij ſui ⁊ non aliter. Videtur tamē michi ſine preiudicio ꝙ intētio Anſelmi ⁊ verba ſua ſapiant neceſſitatem abſolutam preſuppoſito homine vel humana natura in vniuerſitate rerum. Alioquin enim deus faceret vel cōſeruaret aliquid fruſtra ſicut dicit. Hoc autem eſt impoſſibile ſimpliciter ſcꝫ deum facere vel conſeruare aliquid fruſtra: qꝛ deus fruſtrari nō poteſt ſicut patet. ideo ⁊c.

¶ Diſtinctionis. xxj.
Queſtio vnica.

CIrca diſtinctiōēꝫ vigeſimā primā quero Utrū corpus xp̄i fuerit ideꝫ nūero mortuū qđ ante fuerat viuum ¶ Videtur ꝙ non. Illud nō eſt idem numero quod nō habet idem eſſe ſubſtantiale qđ prius. Sed corpus mortuum non habet idem eſſe ſubſtātiale primuꝫ quod prius habuit viuum qꝛ viuere viuētibus eſt eſſe ſecūdo de anima. 2. de ala. Modo planū eſt ꝙ non habet idem viuere mortuum qđ prius habuit viuum. ergo ⁊c. ¶ Secūdo ſic. Si corpus xp̄i fuit idem nūero viuū/⁊ mortuum hoc fuit per aliquam formam ſubſtātialem manentē in ipſo mortuo que prius etiam fuerat in corpore viuo. Sed hoc eſt impoſſibile quia tunc ſequitur ꝙ in xp̄o homine dum viueret fuiſſent plures forme ſubſtātiales ⁊ ſic corruptio ſubſtātialis nō eſſet reſolutio vſqꝫ ad materiam primā quod eſt falſum. ergo ⁊c. ¶ Tertio ſic. Si corpus xp̄i fuiſſet nūero mortuū ſicut viuū non potuiſſet putrefieri nō accelerata reſurrectiōe exiſtens mortuum ſicut nec viuū poteſt putrefieri. Sꝫ hoc eſt falſum qꝛ ſicut xp̄us aſſumpſit aſſumptiōes corporis viui ita ⁊ mortui vt videtur. quare ⁊c. ¶ Quarto ſic. qꝛ ſi fuiſſet idem corpus mortuum ⁊ viuum eadeꝫ vnione vniebatur ad verbum mortuū exiſtens ⁊ viuū vt videtur. Sed hoc eſt falſuꝫ quia viuum non vniebatur niſi vnione tot⁹ nature que corrupta fuit in morte ad corruptionē nature ꝗ̄ ⁊c.

¶ **Contra** In pſal. Non dabis ſanctū tuū videre corruptionē. Pſalmi. Super illo dicit ſic gloſa. Caro mea requieſcit in ſpe reſurrectionis igitur caro ⁊ corp⁹ quod requieuit mortuū in ſepulchro fuit caro xp̄i vera ⁊ corpus xp̄i veruꝫ ſm etiam qđ dicit totum euangelium. ergo fuit idē

corpus ſicut corpus Chriſti viuum. Idez ergo corpus mortuum ⁊ viuum.

¶ In iſta queſtione ſic eēt p/cedendum. ¶ Primo eēt oſtendendū quid eſt illud quo formaliter aliquid eſt indiuiduum ⁊ hoc ⁊ vnū numero. ¶ Secūdo eēt inquirendum an corp⁹ xp̄i fuerit idem numero viuū ⁊ mortuum ⁊ nō accipio vnum numero pro vnitate ſuppoſiti qꝛ ſic que ſunt in xp̄o ſunt vnum numero/ ⁊ aīa etiā ſeparata ī triduo a corpore ⁊ corpus ipſm erant vnū numero cuȝ verbo. ¶ Ex quo patet ꝙ reſponſio aliquorum de iſta queſtione dicētium ꝙ corpus fuit idē numero viuū ⁊ mortuū qꝛ idem ſuppoſito nulla eſt nec ē ad ꝓpoſitum qꝛ de hoc nō queritur. Sed intelligo per vnum numero vel idē loquēdo de vnitate numerali ⁊ indiuiduali qua aliq̄d eſt hoc indiuidualiter in ſe indiuiſum nūeraliter ⁊ ab alio diuiſum ⁊ ſingulare. ¶ Tertio eſſet inquirēdum An ſuppoſito ꝙ ſic corpus xp̄i eſſet idem numero mortuum ⁊ viuuȝ Utrū fuiſſet putrefactum ſi reſurrectio non fuiſſet accelerata Uel an fuiſſet ſine omni nouo miraculo preſeruatum. ¶ Ultimo ad ratiōes. Sed quia primus articulus ſufficienter habetur in ſecūdo diſtinctione. 12. in illa queſtiōe prolixa. Utrum materia ſit principium indiuiduationis. ideo nihil modo.

Quid p vnū nūero itelli.

¶ De ſecundo etiā articulo qꝛ ſufficienter pȝ ex hijs que dicta ſunt in ſcdo. diſtinctiōe. 17. in illa qōne. Utrum in homine ſit aliqua forma ſubſtātialis alia ab aīa intellectiua. Ideo hoc dimitto. Niſi ꝙ adduco aliquas auctoritates ꝓbantes ꝙ corpus xp̄i fuit idem numero viuū ⁊ mortuum quas ibi non adduxi accipiendo idem numero eodē modo quo ego dixi ſupra/ ⁊ per cōſequēs ꝙ in ipſo remanſit vera forma ſubſtātialis corporis vel carnis eadem que prius in corpore viuo. ¶ Prima ē auctoritas xp̄i Jo. xx. Ubi volens ꝓbare veritatem reſurrectiōis ſpi Thome qui dixerat. Niſi videro ī manibus ei⁹ fixuram clauorum ⁊ mittam digitum meum in locum clauorum ⁊ mittam manum meam in latus ei⁹ non credam. Dixit chriſtus ipſi Thome. Aufer manum tuam in latus meum ⁊ noli eſſe incredulus ſed fidelis. Quero ergo de illo vulnere lateri. An fuit idem vulnus quod fuit ibi inflictum cum in cruce iam eēt mortuus ſicut dicitur Jo. xix. Aut nō fuit illud vulnus. Si fuit idem vuln⁹ nūero. ergo ⁊ idē corpus vulneratum ⁊ ita corpus xp̄i viuum ⁊ mortuum idem eſt. Si non fuit idem vulnus ſed aliud numero ſimile. Tūc ꝓbatio xp̄i fuit ſophiſtica nec certificauit Thomam de eo quod querebat: ſȝ fuit Thomas deceptus qꝛ querebat ⁊ volebat mittere manum ſuam in latus ⁊ vuln⁹ laterale quod fuerat inflictum corpori xp̄i iam mortui in cruce. Et ſimiliter poteſt argui de alijs vulneribus inflictis xp̄o in vita: licet nō ita manifeſte. Et patet hoc per Auguſtinum ad deo gr̄as. vbi dicit ſic. Falſe ille cicatrices fuiſſent ſi nulla vulnera preceſſiſſent ⁊ tamē nec ipſe eſſent ſi eas eē noluiſſet. Uoluit autem certe diſpenſationis cura vel gratia vt eis quos edificabat in fide non ficta non ad illud pro alio ſed hoc quod infixum viderant reſurrexiſſe modo ſcirent.

Vide. 2. diſt. 12. ⁊ 17.

ꝙ corp⁹ xp̄i fuit id nūero viuum ⁊ mortuuȝ

Auguſt.

¶ Secūda auctoritas eſt Auguſtini ſuper Johānem. Claui enim man⁹ fixerant/ lancea lat⁹ aperuerat xp̄i/ ⁊ ad dubitantiuȝ corda ſananda ſunt vulnerum ſeruata veſtigia. quare ⁊c. ¶ Tertia auctoritas principalis eſt Auguſtini ad felicianum. Illaȝ carnem in ſepulchro nō deſeruit quam in vtero virginis aſſumpſit. ergo eadem caro idem corpus fuit viuum ⁊ in vtero virginis aſſumptū ⁊ in ſepulchro conditum ⁊ mortuuȝ. ¶ Quarta eſt Auguſtini de fide ad petrum. De matre idem homo factus. ⁊c. ¶ Quinta eſt eiuſdem in ſermone quodā de aſcenſione qui incipit. Oīa chariſſimi. ⁊c. Dicit ſic. Super excelſa. ergo celi terrenum corpus imponitur oſſa inter ſepulchri anguſtias pauloante concluſa angelorum cetibus inferuntur in gremio īmortalitatis mortalis natura transfunditur. ¶ Nota hic auctoritatem eiuſdeȝ Auguſt. ſuper illud ps̄. Deus deorum dominus loquut⁹ eſt vbi dicit ſic. Diſcipuli primo non crediderunt donec tangerent atqȝ palparent ſi caro reſurrexerat qꝛ caro mortua erat. Diuinitas que mori non poterat adhuc in carne reſurgentis latebat. Oſtendebat tamē dominus eandeȝ formam eandemqȝ carnem quam in cruce viderant que in ſepultura poſita erat vt quos crucifixus fecerat titubantes reſurgens fecerat fortes. Ecce per Auguſtinum ꝙ eadeȝ caro crucifixa fuit ⁊ ſepulta ⁊ reſurrexit/ ⁊ per ꝯñs fuit eadem caro viua ⁊ mortua ⁊ idem corp⁹ vt videtur. ¶ Sexta eſt Ambroſij de cōſecratione diſtinctiōe ſcda. preter illas que adducte ſunt in queſtione de pluralitate formarum Ubi dicit ſic. Liquet ꝙ preter nature ordinem virgo generauit ⁊ hoc quod conficimus corpus eſt ex virgine. quid ergo queris nature ordinē in xp̄i corpore cum preter naturam ſit ipſe partus ex virgine. Nam vera vtiqȝ xp̄i caro eſt que crucifixa eſt ⁊ que ſepulta ē. ¶ Septima eſt Hieronimi ſuper Jonā. Tu ſubleuaberis de corruptiōe Dicit ibi. Dicim⁹ inquit idem corpus ⁊ eandem carnē reſurregere q̄ ſepulta eſt ⁊ in humo condita mutare gloriam non naturam. ¶ Octaua eſt Gregorij ī Omelia ſuper illud Jo. Maria ſtabat. ⁊c. Dicit ſic. De torrente in via dñs bibit qꝛ mortē in trāſitu guſtauit/ atqȝ idō exaltauit caput: quia hoc qd̄ moriēdo in ſepulchro poſuit ſurgendo ſuper angelos eleuauit. ¶ Nona eſt Damaſceni libro tertio. ca. 3. Ipſa eſt caro que paſſa ē ⁊ reſurrexit. Et. 4. libro dicit ꝙ reſurectio domini incorrupti corporis ⁊ aīe vnio erat. ¶ Decima eſt Leonis pape in ſermone de aſcenſione qui incipit. Poſt btām. ⁊c. Ubi dicit ſic. Ad ſanandā infidelium cordium/ vulnera clauorū/ ⁊ lancee erāt ſeruata veſtigia vt nedū dubia fide: ſed cōſtantiſſima ſcientia teneretur eandem naturā in dei patris cōſeſſurā throno que iacuerat in ſepulchro. Et nota ꝙ dicit eandem naturam non idem ſuppoſitum nec eandem materiam.

Idem. — Auguſt. — Idem. — Auguſt. — Ambro. — Hiero. — Grego. — Damaſ. — Leo pa.

¶ Sic igitur dico omnino ſm̄ ꝓmiſſas auctoritates ꝙ ideȝ corp⁹ ſingulariter ⁊ naturaliter fuit ipſius xp̄i viuū ⁊ mortuum. Nec valet qd̄ dicitur ab alijs ꝙ verum ē vnū ſuppoſito: cōtra hoc em̄ argutū eſt in prefata qōne Nec qd̄ alij dicunt ꝙ verū eſt pro tanto qꝛ vna materia cum affectione quadam derelicta in materia ex quātitate vel cū quātitate. Nec quod addunt ꝙ aduenit noua forma in eadē materia ⁊ materia manet aſſumpta nec dicitur verbū aliq̄d de nouo aſſumere. ¶ Cōtra oīa enim ibi eſt argutum ⁊ omnia vnico verbo poſſunt infringi qꝛ per aliquod predictorum nō poteſt ſaluari eadem caro ſicut patet qd̄

Reſolu.

tamen ſancti omnes nituntur ſaluare. Non enim vnio
ad verbum dat eſſe carnem nec per ꝯñs eandeꝫ car
nem. Nec materia cum quãtitate eſt caro. Nec ma
teria cũ alia forma cadaueris eſt caro ita caro xp̄i
non quieuiſſet in ſepulchro ſed materia xp̄i vel quã
titas qḋ eſt nullum dictum ⁊ cõtra ſanctos ⁊ ſcrip-
turam ⁊ euangelium. ❡ Secũdo dico ꝙ non ſoluꝫ
corpus xp̄i fuit idẽ viuum ⁊ mortuum ſed etiam in
alijs idem manet corpus mortuũ qḋ ante viuũ fue-
rat ſicut apparentia ꝓbare poſſunt. Uerum eſt ta-
men ꝙ corpus aliorum ſtatim tendit ad corruptio
nem ⁊ incinerationem per deſiccationem ⁊ exhala
tionẽ humidi cõtinẽtis partes a calido ſtatim poſt
ſeparationem aīe quod tñ nõ fuit factum in xp̄o ex
miraculo ſpeciali vt dicetur infra. ❡ Ex hijs con-
cludo ꝙ q꞉ nõ eſt caro niſi per aliquam formam ſub
ſtantialem q꞉ caro dicit ſubſtãtiam compoſitam et
mixtam ꝙ neceſſario in corpore mortuo manet illa
forma ſubſtantialis carnis que prius fuit in viuo
ſicut manet ideꝫ corpus ⁊ eadem caro. Sicut enim
impoſſibile eſt manere idem ſpecie cum aliquo ha-
bente formam niſi maneat eadeꝫ forma ſpecie. Ita
impoſſibile eſt manere idẽ numero niſi maneat ea-
dem forma ſubſtãtialis numero igitur manet ī cor
pore hominis mortui eadeꝫ forma ſubſtãtialis car
nis que prius ꝑ quam eſt corpus ⁊ caro quouſqꝫ tã
dem corpus ip̄m corrũpatur ⁊ putrefiat ⁊ aliud ex
ip̄o generetur. ❡ Sic igitur dico ꝙ xp̄s fuit idem
nũero viuũ ⁊ mortuũ. Hec de ſecũdo articulo.

❡ Quantum ad tertium ar/ticulum tenetur cõmuniter ꝙ licet corpus xp̄i eſſet
putrefactibile ⁊ incinerabile ſicut corpora aliorꝫ
hominum nõdum glorioſa ⁊ ſicut etiã in vita erat
paſſibile tamen de facto non fuiſſet putrefactum
nec incineratum etiam ſi reſurrectio nõ fuiſſet acce
lerata. Hoc enim non decuiſſet q꞉ ad nichil valuiſſet
nec ad opus noſtre redemptionis nec ad aliqḋ aliḋ
ſed indignum fuiſſet vt ita nobile corpus vnitum
verbo putrefieret. De facto autem planuꝫ eſt ꝙ nõ
fuit putrefactuꝫ Iuxta illud dictũ p̄s. Non dabis
Pſalmi. ſanctum tuum videre corruptionem: qḋ exponens
Auguſtinus dicit. Non dabis ſanctum tuũ. id eſt
corpus meum a te ſanctificatum videre corruptio-
nem. id eſt putrefactionem vel incinerationem.
❡ Etiam dico ꝙ nec corpus illud tenebat in cor-
ruptionem marceſcẽdo ⁊ deficiendo paulatiue ſm
diſpoſitiones ad corruptionem vel incineratioñeꝫ
ſicut corpora aliorum tendunt ſtatim aīa ſeparata
ad corruptionem: ſed de virtute ⁊ modo vel miracu
lo qualiter hoc fiebat eſt dubitatio.

❡ Et dicunt aliqui ꝙ hoc fuit virtu-te nature ſcilicet
opi. quorundam. ꝙ corpus xp̄i ſic fuit p̄ſeruatum ⁊ hoc vel q꞉ reſur-
rectio ſic fuit accelerata ⁊ corpus non putrefit vel
corrumpitur ita cito ſicut in tribus diebus: ſed ha-
bet certam peryodũ vltra triduum in qua īcipit pu
trefieri. Uel q꞉ circa corpus xp̄i fuerũt appoſita re
media p̄ſeruantia a corruptione mirra ſcꝫ ⁊ aloe in
copia ⁊ ſic preſeruauerunt corpus a putrefactione
ſine aliquo miraculo vſqꝫ ad reſurrectionem ꝗ fuit
accelerata. Sed ſi reſurrectio nõ fuiſſet accelerata
ſed multum tardata dicũt ꝙ corpus xp̄i fuiſſet pre
ſeruatum ꝑ miraculum. Sed non per miraculũ no
uum ſed miraculum antiquum q꞉ eodem miraculo
quo corpus fuit primo vnitum verbo eodem fuiſſet
a putrefactione p̄ſeruatum etiam ſi reſurrectio nõ
fuiſſet accelerata nec ſunt ponenda miracula plu-
ra ſine neceſſitate vt videtur. ❡ Pro primo dicto
eorum ſcilicet ꝙ reſurrectione accelerata corpꝰ xp̄i
fuit preſeruatum per naturam. Uidetur eẽ Augu
ſtinus de preſentia dei. Ubi dicit ꝙ xp̄s ita cito re Auguſt.
ſurrexit ꝙ corpus eius putrefieri nõ potuit. ❡ Ui
detur etiam ratio pro eis q꞉ quando aliquid poteſt
fieri per naturam nõ eſt recurrendum põt fieri per
naturam non eſt recurredum ad miraculum. Po-
tuit autem fieri per naturã ꝙ corpus xp̄i in triduo
non putrefieret. Tum ꝓpter frigiditatem loci la-
pidei in quo fuit poſitum ⁊ aliqua citius putreſcũt
in locis calidis ꝗ in frigidis ſm Auguſtinum ter
tio de trinitate. Et patet hoc ad ſenſum. Tum pro
pter breuitatem temporis. Tum ꝓpter remedia ap
poſita. Tum ꝓpter ſiccitatem corporis q꞉ in corpo
re xp̄i pauci remanſerant humores q꞉ xp̄us maxi-
mam copiam ſanguinis emiſerat quare ⁊c. ❡ Sed
quia diu fuiſſet preſeruatuꝫ ſi reſurrectio nõ fuiſſet
accelerata hoc fuiſſet per miraculum q꞉ ad diutinã
conſeruationem vltra peryodũ determinatã nõ va
lent remedia naturalia. Nec per hoc natura q꞉ nõ
poteſt perpetuo p̄ſeruare aliquid corruptibile ſicut
patet. Oportet ergo recurrere ad miraculum ſꝫ nõ
ad nouum miraculum ſicut dictuꝫ eſt ſupra ſm eos
⁊ nulla eſt neceſſitas. Nam verbum aſſumpſit ſibi
corpus humanum indiſſolubiliter ſecundum Da- Damaſ.
maſcenum libro tertio capitulo tertio.

❡ Contra iſtã poſitionem ſunt aliqua dubia. Primo q̄rit ꝯ ꝓcedẽ. ponem.
ad hoc ꝙ dicunt ꝙ corpus xp̄i fuit p̄ſeruatuꝫ ꝑ na
turam q꞉ nõ videtur hoc conſonare ſcripture. Non
dabis ſanctum tuũ videre corruptionem. Uidetur
enim ꝙ miraculoſa fuerit hoc factum multo fortiꝰ
ꝗ de corpore beate virginis ⁊ Iohãnis euangeli-
ſte de quibus creditur ꝙ corpora eorꝫ non fuerũt
putrefacta ſed reſurrectio eorũ accelerata. ❡ Se-
cundo etiam contra illud ꝙ corpus habet certam
peryodum quãdo incipit putrefieri. Dico ꝙ corpꝰ
humanũ ſicut patet per experientiam ſtatim aīa ſe
parata incipit marceſcere ⁊ diſponi ad corruptio-
nem ⁊ hoc naturaliter. Unde ⁊ ſtatim fetere icipit
nec poteſt totaliter ab aliquo remedio ab hoc p̄ſer
uari. Unde licet mirra illa ⁊ aloe aliquid feciſſent ⁊
aliqualiter preſeruaſſent ⁊ locus frigidꝰ ⁊ alia que
adducũtur ab alijs nunꝗ tñ totaliter p̄ſeruaſſent.

❡ Videtur ergo mihi ꝙ xp̄i corpꝰ fuit miraculoſe preſerua-
tum a tendentia ⁊ diſpoſitione ad corruptionem. Mens doctoris
❡ Ad Auguſtinuꝫ dico ꝙ ita cito ſurrexit ꝙ cor-
rumpi vel putrefieri non potuit. Uerum eſt q̄tum
corruptionis ipſius corporis q꞉ nõ ita cito ſimplici
ter corrumpitur ip̄m corpꝰ ⁊ aliḋ generatur ex ip̄o
ſed bene quantum ad diſpoſitionem ⁊ tendentiã in
corruptionem potuiſſet non obſtãte acceleratione
reſurrectionis niſi preſeruatum fuiſſet miraculoſe
Et dico ꝙ non miraculoſe fuerit hoc factum ſicut
oſtẽdetur ſtatim in alio mẽbro. ❡ Quantũ ad aliḋ
quod dicunt ꝙ ſi reſurrectio fuiſſet tardata corpus
xp̄i fuiſſet preſeruatum a corruptione nõ nouo mi quõ corpus xp̄i
raculo: ſed antiquo. Non videtur mihi hoc verum fuit preſ
❡ Uidetur enim mihi ꝙ corpus xp̄i de facto fuit uatum.
preſeruatuꝫ ab illa tendẽtia ⁊ diſpoſitione ad cor-

ruptionem vel incinerationem ⁊ ſi reſurrectio non
fuiſſet accelerata adhuc fuiſſet nouo miraculo pre=
ſeruatū a corruptiōe ipſa. ❡ Hoc probo primo ſic
Paſſiuum naturaliter diſpoſitum ⁊ approximatū
actiuo naturaliter nō impedito per cauſam ſupna=
turalem vel aliam naturaliter ſi nō patitur. Hoc ē
miraculoſum qꝛ per cauſam ſupernaturalem impe
ditur. Patuit de tribus pueris in camino babilo=
nis ⁊ igne. Sed corpus Chriſti mortuum cum non
eſſet glorioſum ⁊ eſſet mixtum ex contrarijs erat
paſſiuum diſpoſitum ſufficienter approximatum
actiuo naturalibus corruptiuis ſiue ab extrinſeco
ſiue ab intrinſeco igitur ꝙ non corrumperetur vel
ad corruptionem non diſponeretur miraculum de
bet dici. ❡ Dices ꝙ verum eſt miraculoſum fuit
ſed non fuit nouum miraculum ſed eodem miracu=
lo quo corpus vniebatur verbo ſicut pſeruabatur.
Contra. Probo ꝙ nouo miraculo verbū aſſumēs
corpus nō impedit quin agētia extrinſeca violēter
agerent in corpus viuū nō obſtante vnione ipſi⁹ ad
verbum ſicut nō impediuit quin clauus penetraret
manum vel extraheret ſanguinē ⁊ ſi impediuiſſet
fuiſſet miraculum ſtāte paſſibilitate corporis ſicut
patet ſicut etiam ſi impediuiſſet ꝙ non eſuriſſet vel
ſitiſſet. ergo ſimiliter in ꝓpoſito ſi ꝓhibuiſſet corp⁹
mortuū corrūpi vel ad corruptonē diſponi. ❡ Se
cundo ſic. Sicut in generatione eſt ꝓceſſus natura
lis qui ſi impediretur poſitis omnibus ſuis natura
libus eſſet miraculum. Ita in reſolutiōe eſt proceſ=
ſus naturalis a perfecto ad iperfectum ⁊ continu⁹
proceſſus vſqꝫ ad vltimatā reſolutionem qui ſi im=
pediretur omnibus tamē ſuis cauſis naturalib⁹ po
ſitis miraculoſe impediretur vt ſi verbum prlo aſ=
ſumpſiſſet ſanguinem ⁊ ꝓceſſiſſet ꝭin proceſſum ge
nerationis naturalis ſicut alij poſitis omnib⁹ cau=
ſis naturalibus illi⁹ proceſſus ſi aliquando ſtetiſſet
ante vltimatam generationem nouum miraculum
fuiſſet. Sic etiam pōt dici de proceſſu augmētatio
nis cum ergo ita fuerit in proceſſu ad corruptionē
vel incinerationem corporis ꝙ poſitis omnib⁹ cau
ſis nanturalibus impeditus fuit vt nec corpus xpi
corrumperetur nec ad corruptionem vel incinera=
tionem diſponeret. Videtur ꝙ nouo miraculo fue
rit factū iſtud. ❡ Tertio ſic ⁊ eſt quaſi tactum i cor
pore xpi viuo nō obſtante vnione ad verbum fuit
augmentatio ⁊ fluxus partium ⁊ refluxus ⁊ ſi fuiſ
ſet ꝓhibitus hoc fuiſſet nouo miraculo. ergo ſimi=
liter in ꝓpoſito vt videtur. ❡ Dico ꝙ licet eodem
miraculo fieri potuit forte ꝙ corpus xpi fuiſſet vni
tum verbo ⁊ glorioſum effectuꝫ ⁊ per cōſequēs im
paſſibile ⁊ incorruptibile tamē qꝛ de facto videm⁹
ꝙ corpus xpi viuum nō obſtāte ꝙ fuerit vnitū ver
bo fuit tamen paſſibile ⁊ corruptibile non glorio=
ſum ⁊ multo fortius mortuū exiſtēs cum nō eēt cō=
iunctum aie glorioſe non eſſet glorioſum ſine vllo
miraculo. Poteſt argui ꝙ ſicut fuiſſet nouum mi=
raculuꝫ preſeruādo corpus xpi viuū a paſſione ⁊ le
ſione. Ita fuit nouum miraculum preſeruādo ipm
a diſpoſitione ⁊ tendentia ad corruptionē ⁊ fuiſſet
etiam nouum miraculum preſeruando ipm a corru
ptione ⁊ incineratione ſi reſurrectio nō fuiſſet acce
lerata. quare ⁊c̄. Ex hoc apparet neceſſitas ponen
di nouum miraculum vt videtur. ❡ Ad illud vero
quod adducūt de Damaſ. Dico ꝙ nō eſt pro eis.
Nam pro tanto dicit ꝙ verbum aſſumpſit corpus
indiſſolubiliter qꝛ nunꝗ corpus fuit a verbo ſepa=
ratum non qꝛ nō obſtāte ꝙ non potuerit corrumpi
vel diſponi ad corruptionem vel qꝛ eodem miracu
lo fuerit verbo vnitum ⁊ a corruptione pſeruatuꝫ.
❡ Vel aliter ⁊ melius ꝙ Damaſ. dicit ibi loquēs
de natura humana ꝙ verbum aſſumpſit eam mira=
biliter ⁊ inalterabiliter ⁊ nō potuit ibi indiſſolubi
liter ⁊ pro tanto dicit hoc qꝛ neutra potuit verti in
aliam nec ambe in tertiam. Non aūt dicit indiſſolu
biliter ꝙ natura hūana nō potuerit diſſolui. Tunc
enim nunꝗ xpus potuiſſet mori nec fuiſſet mortu⁹
❡ Hec de tertio articulo In quo patet ꝙ ſi reſur=
rectio xpi nō fuiſſet accelerata vel ipe fuiſſet ſenio
vel etiam violēter ſicut mortu⁹ eſt corpus ſuū fuiſ=
ſet pſeruatum a corruptione ⁊ nouo miraculo alio
a miraculo vnionis voluntate diuina circa nouum
obiectum volitum nec volitū ꝯſequēter ad vnionē Epilogatio huius arti.
vel ratione vnionis. Puta circa ſuſpenſionē actio
num cauſarum naturalium ne agerent vel egiſſent
ad corruptionem corporis. Et ſimiliter dico de fa=
cto ne agerēt ad diſpoſitionem corporis xpi ad cor
ruptionem in illo triduo.

❡ Ad primū principale dico

ꝙ corpus xpi mortuum habuit pmum eē ſubſtātia
le corporis ⁊ carnis ⁊ illud idem quod habuit viuū
ſed non fuit vita informatum ⁊ ita non habuit eſſe
viuū. Nec etiam tale eſſe ꝯuenit corpori xpi intrin
ſece inꝗtum corpus ſiue ſit viuū ſiue non: ſed tan=
tum pertinet ad ipm inquātum vnitū anime ⁊ viuū Ad argumēta principalia.
❡ Ad ſecundū dico ꝙ in ſecūdo viuo fuerūt ⁊ ſunt
plures forme ſubſtātiales: ⁊ ita oportet ponere nō
ſolum ad ſaluandum fidem xpi ſed etiam aliud ad
ſaluandum apparentiam ⁊ nō ſolum in xpo ſꝫ etiā
in alijs hominibus pari ratione ſicut dictū ē in ſe=
cundo. Et dico ꝙ vna illarum remanſit ⁊ remanet
naturaliter in corpore mortuo. Nec prla corruptio
hominis eſt reſolutio vſqꝫ ad materiam primam ſi=
cut dictum eſt in ſecūdo: licet bene ita ſit de genera
tione ꝯuerſiua electorum. Et hoc patet per Dama
ſcenum in logica ſua vbi dicit ſic. Vnaqueqꝫ homi
nū ypoſtaſis ex duabus ꝯſtituta eſt naturis / ex aīa
dico ⁊ corpore ⁊ incōfuſas has in ſeipā conſeruat
teſtis eſt que ex morte facta eſt diuiſio. igitur ſcḋm
Damaſ. Facta diuiſione anime ⁊ corporis ꝑ mor=
tem manet eadem natura corporis que prius erat Damaſ.
in ſuppoſito viuente etiam in quolibet homine nec
eſt ſtatim reſolutio ad materiaꝫ primā. Nec potes
dicere ꝙ veruꝫ eſt qꝛ manet eadem materia qꝛ pari
ratione ꝗtum ad hoc quodlibet aliud eēt compoſi
tum ex duabus naturis qꝛ manet eadem materia i
generato ⁊ corrupto. ❡ Similiter etiam ꝗtum ad
generationem ꝙ habeatur vltima hominis forma
cum alia precedente ſine corruptione illius. Ita ꝙ
ſtent ſimul due forme. Patet per actorem illum in
eccleſiaſticis dogmatibus. vbi dicit ſic. Et aliqui
imponunt librum illum Gēnadio / alij Auguſtino
Dicimus inquit corpus tantū per ꝯiugij copulam
ſeminari creationem vero anime ſolum creatorem
noſce corpus vero coagulari in vulua ⁊ cōpingi ac
formari atqꝫ formato iam corpore aīam creari ⁊ in
fundi vt viuat in vtero homo ex ipſa conſtans ⁊ cor
pore ⁊ egrediatur viuus ex vtero plenus humana Gēnadi⁹ vel Aug.
ſubſtantia. ❡ Ad tertium dico ꝙ licet corpus idē
fuerit Chriſti viuum ⁊ mortuum ⁊ etiam aliorum

hominum: tamē mortuū poteſt putrefieri non aūt manens viuum. Uita enim vel aīa corpus cōtinet ꝙdiu manet ne diſſoluatur vel putrefiat. Nō ſicut autem eſt corpus diſpoſitum vel contentum ab aīa quādo eſt mortuum ſicut patet. vel ſi aīa nō cōtinet corpus tamen nō compatitur ſecum corruptionez. ¶ Ad quartum Dicit vnus ꝙ corpus xp̄i mortuū remāſit vnitum verbo eadem vniōe qua prius vniebatur viuū. Dicit enim ꝙ illa vnio totalis toti⁹ nature ad verbum ad ſeparationem aīe ⁊ corporis ꝑ mortem xp̄i fuit diuiſa in duas vniones partiales: quarum vna anima vniebatur ⁊ corp⁹ alia. Et iſte due partiales ꝑus erant vna vnio numero quando tota natura erat vnita ⁊ ip̄a tota natura tota vniōe vniebatur ⁊ pars parte coniuncta tamen alteri ⁊ cōſtituente vnam totalem vnionem cū alia. Sed quādo partes fuerunt ſeparate tūc quelibet pars. Puta corpus ⁊ aīa ſua partiali vnione vniebatur diuiſa ab alia in actu. Ponitur exemplū Totum albū eſt ſimile alteri toti albo tota albedine ſua fundamentaliter ⁊ tota ſimilitudine formaliter. Si autē diuidatur totum albuz diuiditur albedo ⁊ ſimilitudo cōſequēter. ita ꝙ pars albi refertur parte albedinis ⁊ eadem albedine qua prius ⁊ parte ſimilitudinis ⁊ eadem parte qua prius niſi ꝙ modo ē diuiſa ab alia parte que prius erat coniuncta. ¶ Iſta reſponſio nihil valet primo q: ſupponit ꝙ vnio fundata imediate ſuper totam naturam ⁊ ilia que fundatur ſuper corpus ⁊ alia etiam ſuꝑ animam ad ip̄z verbum ſint eiuſdem rationis. ita ꝙ prima conſtituatur ex duabus aliis ſicut totum quoddaz homogeneuz ex partibus eiuſdem ratiōis: ⁊ patet in exēplo totum de albo ſiue alteri albo: eiuſdem eīm rōnis eſt tota ſimilitudo totius albi cū partiali ſimilitudine partis ipſius albi. Sicut eiuſdem rationis eſt tota albedo ⁊ pars albedinis. Hoc autē falſum eſt ⁊ impoſſibile in ꝓpoſito. Nam tota natura hūana ſuper quam imediate fundatur prima vnio ē entitas alteri⁹ rationis ab entitate corporis vel anie ſuper que imediate fundantur alie due ⁊ per conſequens oportet relationes vel vniōes tales neceſſario eſſe alterius rōnis ⁊ ſpeciei ſicut ⁊ fundamenta immediata ⁊ prima ip̄arum. ⁊ per ꝯñs etiā ſimpliciter eſt impoſſibile ꝙ vnꝙ̄ concurrant ad conſtitutionem alicuius per ſe vnius. Puta illius vnionis totalis. Preterea ex hac poſitiōe ſequitur ꝙ eque primo ſint partes vnite ſicut totum. ¶ Dico ergo aliter ad argumētum. Q: dato ꝙ corpus fuerit idē viuum ⁊ mortuum nō tamen ꝙ eadem vnione vniebatur verbo viuum ⁊ mortuum ſicut poteſt dici ſecundum vnum modū vnū q: exiſtēs vniebatur verbo vnione illa qua tota natura primo vniebatur et ſecūdario corpus ⁊ aīa q: partes in actu totius nature. Sed illa vnio fuit corrupta in morte ſicut ⁊ natura tota. Et tunc dico ꝙ in eodem inſtanti fuit cāta a deo in corpore vna vnio noua ⁊ alterius rationis a prima ⁊ ſimiliter in aīa vna alia quibus corp⁹ ⁊ anima fuerunt vnita verbo in triduo. Nec ex hoc ſequitur ꝙ de nouo aſſumpſerit corpus ⁊ animam quia prius aſſumpſerat iſta alia tamen aſſumptione vel vnione. ¶ Aliter diceretur ꝙ corpus mortuum manſit vnitum eadem vnione qua prius quia cum vnione totius nature erat in corpore viuente ꝓpria vnio p̄ter illam vnionem totius nature et illa remanſit in corpore mortuo. Sed non video neceſſitatem ponendi in corpore viuo aliam vnionem ab vnione totius nature. Et ideo teneo me cū precedenti ſolutione.

¶ Diſtinctionis. xxii.
Queſtio Unica.

CIrca diſtinctiōez vigeſimāſecūdā, Quero vtrū xp̄s in triduo mortis ſue fuerit homo. ¶ Uidetur ꝙ ſic. Predicatio ſuperioris de inferiori ſemꝑ ē vera ſicut etiaz predicatio eiuſdem de ſeipſo Unde illa ſemper ē vera. Homo eſt animal ⁊ homo eſt homo. Sed xp̄s fuit ⁊ eſt aliqd inferius ad hominez ſicut ſortes ſuo modo. ergo ⁊c. ¶ Scdo ſic xp̄us in triduo fuit xp̄us ſemper enim ꝑdicatur idem de ſe ipſo. ergo xp̄us in triduo fuit homo. cōſequētia ꝓbatur. Tum q: eſt ab inferiori ad ſuperius affirmādo. Tum quia etiam ex oppoſito ꝯñtis ſequitur oppoſitum antecedentis. Sequitur enim Nō fuit homo ergo nō fuit xp̄us q: xp̄us dicit ſuppoſitū ſubſiſtens in duplici natura diuina ſcz et humana ſm Damaſ. ¶ Tertio ſic. Iſta eſt vera. Sorte corrupto Sortes ē homo ſm multos. ergo ſimiliter iſta eſt vera xp̄o mortuo xp̄s eſt homo. ergo xp̄s in triduo fuit homo. ¶ Quarto ſic. Suppoſitum ſubſiſtens in natura rationali eſt homo. Sed xp̄us i triduo erat tale ſuppoſitum q: totam naturam humanitatis habebat ſibi vnitaz q: corpus ⁊ aīam. Nō patet q: nec poterat denominari a corpore nec ab anima. Non enim verbum poterat dici aīatum nec corporatum vel corporeum igitur oportebat ꝙ diceretur homo.

¶ Contra Chriſtus in triduo fuit hō mortuus. Sed homo mortuus non eſt homo ſimpliciter ſed ſecundum quid ſicut lapideus vel depictus. ergo ⁊c.

¶ In iſta queſtione ſic ꝓcedā Primo ad euidentiam queſtionis inquirā. Utruz materia ſit de quiditate hominis vel ſpeciei ſubſtātie materialis. ¶ Secūdo ponam aliquas opiniones de queſtione ⁊ motiua earum. ¶ Tertio reſpōdebo aliter de queſtione ⁊ oſtendam ꝙ xp̄us in triduo nō fuit homo ⁊ reſpondebo ad motiua aliorū ¶ Ultimo ad rationes aliorum.

¶ Quantū ad primū eſt vna opinio ſingularis aliquorum ꝙ materia non eſt de quiditate ſpeciei ſubſtātie materialis ſꝫ ip̄a forma eſt tota quiditas ſpeciei. ¶ Ad hoc adducūtur rationes. Prima eſt. Illud quod non eſt per ſe intelligibile non pertinet itrinſece ad q̄ditatē rei. Probatio q: quiditas per ſe eſt obiectum intellect⁹ tertio de anima. ⁊ per ꝯñs quicqd eſt intrinſecum quiditati eſt per ſe intelligibile ⁊ per cōſequens etiam immateriale ſicut ⁊ intellectus eſt potentia imaterialis. Sed materia non eſt per ſe intelligibilis primo phiſicoruz ſed per analogiam ad formam. ꝑ ⁊c. ¶ Secunda Illud qd̄ eſt principiuz quo aliqd pōt eſſe vel nō eē non eſt pars quiditatis q: quiditas ſi poſſet eſſe vel non eē poſſet generari vel corrumpi qd̄ eſt falſuz ꝯtra Ariſtotelem. 7. metaphiſi. Sed

Materia an ſit d' q̄ditate hominis ⁊c. 1. opinio.
3. de aīa.
1. phiſi.

materia eſt huiuſmodi. Eſt enim principiũ quo ali quid poteſt eē vel nõ eē. 7. metaphiſice in pᷓncipio
7. meta. ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio. Illd quod nõ pertinet ad diffinitionem non pertinet ad quiditatem qꝛ diffinitio indicat quiditatem. Sed materia non ptinet ad diffinitionem quia partes diffinitionis ſunt forme. Nec partes materiales pertinẽt ad diffinitionem vt videtur. 7. metaphiſi. ergo ⁊c. ¶ Quarta ratio. Illud per quod natura materialis idiuidua tur non pertinet ad quiditatem quia quiditas ſpecifica nõ eſt ex ſe indiuidua nec ex aliquo ſibi intri ſeco. Sed materia eſt principium indiuiduationis in natura materiali ſm philoſophum quinto meta
5. meta. phiſice. Illa ſunt vnum numero quorũ materia eſt vna. Et. 7. metaphi. Dicit ꝙ ſi primus motor plu rificaretur haberet materiam. ergo ⁊c. ¶ Quinta ratio. Illud quod impedit ne quod quid eſt vel qui ditas ſit idem eo cuius eſt nõ pertinet ad quiditatē qꝛ nihil intrinſecum per ſe quiditati impedit idẽtitatem quiditatis cũ eo cuius ē. Sed materia ē huiuſmodi qꝛ in conceptis cum materia non eſt idem quod quid eſt cũ eo cuius eſt. 7. metaphi. ſed ĩ hũs que ſunt per ſe ⁊ in ſeparatis a materia. quare ⁊c. ¶ Quinta rõ. Quiditas rei ⁊ actualitas ſunt idē quia per quiditatem eſt res aliquid in actu. Sꝫ materia cum ſit pura potentia ad actualitatem rei nõ pertinet. ergo ⁊c. ¶ Septima rõ. Illud quod nec eſt quid nec qͣtum nõ eſt de quiditate. Sꝫ materia non eſt quid. 7. metaphiſice in principio. ergo ⁊c. ¶ Octaua rõ Illud qḋ fluit ĩ re materiali ⁊ refluit nõ pertinet ad illud quod manet. Sꝫ materia fluit ⁊ refluit quiditas vero manet. ergo ⁊c.

¶ Adducũtur auctoritates. Prĩa eſt ſeptimo me
7. meta. taphice. vbi dicitur ꝙ anima eſt ſpecies ⁊ ratio et quod quid erat eſſe aīati. Sed aīa eſt forā. ergo ⁊c. ¶ Secunda eſt. Dicendum ſpeciē ⁊ vnũqḋqꝫ inqͣ tum habēs ſpeciē materiale ꝓ nũqͣ ſm ſe dīm ē. ¶ Tertia eſt ibidē. Quecũqꝫ ſunt partes vt materia ⁊ in que diuiditur vt in materiam ſunt poſteriora: ſed illa que pertinent ad quiditatē ſunt priora. ¶ Quarta eſt ibidem. quia vltima differentia dicit totam quiditatem. Sed vltima differentia dicit formam ⁊ accipitur a forma. ergo ⁊c. ¶ Quinta eſt ſeptimo metaphiſice. vbi dicitur ꝙ totius com
7. meta. poſiti vel ſimul ſumpti eſt aliquo mõ diffinitio vel ratio. Alio modo non. Nam cum materia non eſt ipſius diffinitio Indiuiduarũ eſti eſt ſm ſubſtātiā. ¶ Sexta eſt pmo de celo. Qui dicit celũ dicit for
1. de celo mam qui dicit hoc celũ dicit materiam. Sꝫ celũ dicit ſpēm vel qͩditatē. Hoc celũ dicit idiuiduũ. ꝗ ⁊c. ¶ Septima eſt ibidem in ſeptimo metaphi. Que
7. meta. cunqꝫ non concipiuntur cum materia ſed ſine materia vt rationes ſpeciei ſolum hec nõ corrũpuntur. ¶ Octaua eſt. 7. metaphiſice. capitulo de forma. Vbi dr ꝙ hõ vel hoīem eē nõ eſt idē niſi aīa ſit hõ. ¶ Vltima eſt Cõmentatoris. 7. metaphiſice. vbi dicit ꝙ quedam diffinitio eſt vbi apparet materia ⁊ quedam vbi non apparet materia. Vbi apparet materia ibi vna pars poſita nõ pertinet ad diffinitionem ſcꝫ materia. Vbi non apparet materia ibi omnes partes pertinent ad diffinitionem ⁊ per cõſequens ad quiditatem. ergo ⁊c. ¶ Dicunt igitur ꝙ materia intrinſece nõ pertinet ad quiditatem rei nec ad ſpeciē materialē licꝫ bene ſecũdum aliquos ipſorum quiditas bene concernat materiam vel forma ipſa ad hoc vt dicatur qͩditas Alioquin nõ eſſet quiditas materialis.

¶ Sed iſta opinio videtur falſa ⁊ cõtra rationem ⁊ cõ Rões ꝯ
tra philoſpohiam bene intellectā licet videatur ſe pce. opi.
cundũ philoſophiam falſam ⁊ male intellectā. Et arguo contra eam. Primo per rationes. Secundo per auctoritates. ¶ Prima ratio eſt preſupponē do quid dicitur nomine quiditatis ſpecifice materialis. Non enim intelligo aliud per quiditatē niſi abſtractuꝫ eius quod eſt quid ſicut modo intelligo per albedinem niſi abſtractum albi ⁊ ſic de alijs ſicut per quiditatem hominis nõ intelligo niſi hũanitatem. ⁊ ſic de alijs. Tũc arguo. Cauſa per ſe intrinſeca ſubſtātie compoſite pertinet intrinſece ad quiditatem eius ſicut pars ad quiditatem totius. Sed materia eſt per ſe cauſa intrinſeca ſubſtantie compoſite ⁊ ſpeciei materialis. Patet ſecũdo phiſicorũ ⁊ quinto metaphi. qꝛ materia ex qua fit res cum inſit. ergo ⁊c. ¶ Secũda rõ Quiditas ē illud quod eſt totalis ratio per ſe eſſendi habēti per ſe qͥditatem ſicut quiditas hominis ē ſibi totalis ratio intrinſeca eſſendi ⁊ quiditas ignis eſt ſibi ratio totalis intrinſeca eſſendi. Sed habita totali ratione eſſendi alicuius poteſt ipm eſſe ⁊ haberi ſine quocũqꝫ eſſentialiter diſtincto nõ pertinēte ad ipſam rationem eſſendi. igitur cũ materia ſecũdum te ad qͥditatem hominis non pertineat ſm te poteſt haberi ⁊ eſſe homo vel ignis ſine materia quod ē plane falſum. ergo ⁊ illud ex quo ſequitur. ¶ Tertia ratio. Omnis ſubſtātia cõpleta ⁊ perfecta in genere ſubſtātie non habēs materiam partem ſui ⁊ per cõſequēs ad ſuam quiditatem pertinētem eſt ſubſtantia incorporea et īmaterialis ⁊ ſimpliciter ſpũalis vel ſaltem eſt pura forma ita ſimplex per priuationem ſubſtātialis compoſitionis ſicut ſubſtantia immaterialis vel ſpiritualis. Sed quiditas materialis vel habēs ipſam nõ eſt talis qꝛ tunc nõ haberet materiam cauſam ſui intrinſecam quod eſt contradictio plana vt patet. ergo ⁊c. ¶ Quarta ratio Illa non eſt nulla que deſtruit diuiſionem ſubſtantie in materiam ⁊ formaꝫ ⁊ cõpoſitum. Sed iſta deſtruit diuiſionem ſubſtātie in materiam ⁊ formam ⁊ compoſituꝫ: qꝛ nõ ponit ſubſtātiam ſpecificā per ſe compoſitam ſicut nec quiditatem. ꝗ ⁊c. ¶ Quinta ratio. Illa ſubſtātia cuius quiditas nõ includit materiam eſt per ſe ingenerabilis ⁊ ĩcorruptibilis Probatio qꝛ materia cũ ſit principium quo aliqͥd poteſt eſſe vel nõ eſſe eſt ſubiectum tranſmutatiõis ſubſtantialis ⁊ tale ex ſe ⁊ intrinſece nõ habet materiam: ⁊ ideo non habet vnde poſſit generari vel
corrumpi. Hoc etiam patet per philoſophũ. 7. me 7. meta.
taphiſice. vbi dicit ꝙ omne qḋ fit et generatur per ſe diuiditur in duo ex quorum vno fit ⁊ illud ē materia vel ſubiectũ. Sed homo ſm te eſt talis ſubſtātia que non includit in ſua quiditate materiā ⁊ ſic de alijs. ergo ſunt ſubſtātie ſimplices ingenerabiles ⁊ incorruptibiles. Unde dico ꝙ iſta poſitio deſtruit totum librum de generatione ⁊ corruptione. ¶ Sexta ratio. Ex materia ⁊ forma fit aliquid per ſe vnum ſicut patet ſecũdo de aīa. ⁊ in pluribus locis alibi ⁊ ratio eſt qꝛ vnũ eſt actus ⁊ aliud potētia Compoſitum ergo ex materia et forma habet ꝑ ſe vnitatem. ergo ⁊ per ſe entitatem. Sed entitas rei

⁊ quiditas idem ſunt. Sed planū eſt ꝙ entitas iſta
includit materiam intrinſece. ergo ⁊ quiditas.
¶ Septima ratio. Ex aliqua quiditate completa
⁊ perfecta ſecūdum ſpeciem cū quocūq; alio eſſen-
tialiter diſtincto non fit aliquid vnum per ſe perti-
nens ad aliquod vnumgenus. Hoc patet ſicut nec
ex vna ſpecie ſpecialiſſima ⁊ alia ſpecie vel aliquo
alio nō fit vna ſpecies per ſe nec aliquod īdiuiduū
alicuius ſpeciei. Si ergo forma eſt tota q̄ditas rei
ſpecifica perfecta ⁊ completa ſequitur ꝙ ex ipſa for
ma cum materia nō fit aliqua vna ſubſtātia per ſe
hoc eſt falſum ⁊ deſtruere philoſophiam. ergo ⁊c.
¶ Octaua. Si anima rationalis ſm te qui nō po-
nis niſi vnam formam in homine ſit tota quiditas
hominis. Sequitur ꝙ anima ſeparata ſit humani-
tas. Nec īpedit hec ſeparatio a corpore quia vnio
cum corpore cauſa non ſit niſi reſpectus nō pōt ſibi
dare eē hūanitatē vel aliquā q̄ditatē abſolutā. igr
hēm⁹ p̄mo hūanitatē ſeparatā ⁊ ſine corpore ſcdo.
Habemus vltra ꝙ xp̄us in triduo vere fuit homo
vel verbum: qꝛ habuit humanitatem aſſumptam/
quia aīam ipſam quod eſt contra omnes modernos
doctores. quare. ¶ Nona ratio. Si materia non
pertinet intrinſece ad quiditatem ⁊ ad diffinitionē
ſubſtātie ſpecifice materialis ſequitur ꝙ ſubſtātia
materialis ſpecifica ⁊ completa diffinitur per ad-
ditamentum quādo diffinitur per materiā ſicut ac-
cidens per ſubiectum. Sed hoc eſt falſum ⁊ contra
Ariſtotelem ſeptimo metaphiſice. ergo ⁊c. ¶ De-
cima rō. Eſſentia que nec ē quiditas ſpecifica nec
includit ipſam nec includitur ab ea, nec ipſm habēs
quiditatem non eſt in genere q̄ditatis illius aliquo
modo nec per ſe nec per reductionē. Sed materia
nec eſt quiditas puta humanitas nec habēs quidi
tatem. puta humanitatem qꝛ non eſt homo. Nec in
cludit quiditatem ſicut materia includit formaꝫ nec
ecōuerſo. ergo materia nō eſt in genere quiditatis
ſubſtātialis nec per ſe nec per reductionē ⁊ per con-
ſequens nec in aliquo genere ⁊ ita eſt deus vel ē
dare aliquid creatum qđ nō eſt in genere. ¶ Vnde
cima ratio. Cuicūq; eſſentie ſubſtantiali non repu
gnat eſſe vniuerſale ⁊ abſtrahi ab hoc vel ab illo ⁊
accipi in communi non repugnat eſſe quiditatem
vel partem q̄ditatis vniuerſalis. Sed materie non
repugnat hoc ita parum ſicut forme. Patet. 7. me
7. meta. taphiſice Vbi dicitur ꝙ homo ⁊ equ⁹ ſunt quoddā
totum ex hac materia ⁊ hac forma vt vniuerſaliter
ſingulare vero ex vltima materia vbi pꝫ ꝙ diſtin-
guit materiam in vniuerſalem ⁊ ſingularem ſicut ⁊
formam ⁊ cōpoſitum. ¶ Et cōfirmatur per ipſum
5. meta. ſecūdo phiſicorum ⁊ quinto metaphiſi. vbi dicit ꝙ
effectuum ſingulariū ſunt cauſe vniuerſales ⁊ ſin-
gularium ſingulares. Cum ergo materia ſit cā ita
poteſt eſſe vniuerſalis ſicut forma vel compoſitum
quod eſt effectus vtriuſq;. ergo. ⁊c. ¶ Duodecima
ratio ⁊ vltima ⁊ eſt contra illud quod apponitur ab
aliis ꝙ forma ſeparata non eſt quiditas ſed vnita ⁊
concernit materiam qꝛ quiditas cū ſit vltimate ab
ſtractum nihil aliud cōcernit. Nec eſt niſi quiditas
Si ergo forma eſt quiditas hoc cōuenit ſibi vltima
ta abſtractione ⁊ abſolutiſſime nō ex cōcretiōe ali-
cuius alterius ſicut etiā patet de humanitate q̄ po-
nitur quiditas hominis ergo etiam forme ſepara-
te cōuenit eſſe quiditatem rei materialis: ⁊ hec ſa-
pit multum dictum platonicum. ¶ Preterea etiā
quiditas accidentis ſeparati licet accidēs ꝯcernat
ſubiectum vel dependeat ad ſubiectum nō propter
hoc eſt minus quiditas eius. ergo ſimiliter in ꝓpo-
ſito ſi ſint vera dicta tua.

¶ Adduco etiā auctoritates ad ꝓpoſitum contra illam
poſitionē. ¶ Prima eſt. 7. metaphiſice dicit phi- 7. meta.
loſophus ꝙ elemēta pertinent ad diffinitionē ſilla
be. Sed elementa ſunt materia. ergo ⁊c. igitur ma
teria pertinet ad quiditatem. ¶ Secūda eſt. dicit
in eodem ſeptimo philoſophus ꝙ ſi aīa nō eſt aīal
tunc dicendum eſt ꝙ aīa non eſt tota quiditas. Sꝫ
aīa nō eſt aīal. ergo ⁊c. ¶ Tertia eſt qꝛ in eodē. 7.
dicit contra Platonem ꝙ ſuperfluum eſt auferre
materiam a quiditate rerum naturalium. Sūt eñ
hoc in hoc ⁊ vtrūq; per ꝯſequēs īcludūt. ¶ Quar
ta eſt in octauo metaphiſice vbi dicit ꝙ aliqui diffi .8. meta.
niunt per materiam ⁊ iſti impfecte diffiniunt. Alij
per materiam ⁊ formam ⁊ iſti perfecte ⁊ complete
diffiniunt. Ex ꝙ patꝫ ꝙ diffinitio ⁊ rō cōpleta ſub
ſtātie compoſite que nō eſt ꝑ additamentū ⁊ eſt me
taphiſica eſt per materiam ⁊ formam. ¶ Quinta ē
contra platonem dicit octauo metaphiſice ꝙ dubi
tatio quam antiſtenici dixerunt habet tempus con
tra Platonem ꝙ ydee nō diffiniuntur. Nam opꝫ
diffinitionem eē orationem longam ⁊ habentē par
tes ⁊ hoc quid vt materiam illud vero vt formam.
Et planum eſt ꝙ ex hoc vult habere contra plato-
nem ꝙ ſi ydea diffinitur habet materiam ⁊ formaꝫ
⁊ eſt compoſita qđ eſt contra platonem. Ex quo pꝫ
ꝙ diffinitio de qua tractat in cōmuni eſt ſubſtātia-
rum materialium vtrūq; includit ſcꝫ materiā ⁊ for
mam ⁊ per conſequens q̄ditas ipſa. ¶ Sexta eſt ⁊
confirmat predictam ſaltem arguēdo contra homi 7. meta.
nem. 7. metaphi. dicit ꝙ ſicut tota diffinitio ad to-
tam rem ſic partes diffinitionis ad partes rei ergo
tota diffinitio īcludit partes ſuas ſicut tota res in-
cludit partes ſuas ⁊ ecōuerſo. ⁊ ſicut totum diffini
tum habet partes ita ⁊ tota diffinitio habꝫ partes
Cum ergo tota diffinitio dicat quiditatem totius
dicit etiam partes totius ⁊ ita partes pertinēt ad
quiditateꝫ totius. Dices ꝙ ille partes ſunt genus
⁊ differentia non aūt materia ⁊ forma. Contra te ē
qꝛ genus ⁊ differentia ſm te non ſunt partes rei di
ſtincte ſed quodlibet eorum dicit totum ergo nō in
telligitur de genere ⁊ differentia ſed de materia ⁊
forma. ¶ Septima ē. 8. metaphiſice vbi dicit phi-
loſophus ꝙ ſubſtantia compoſita habet rationem 8. meta.
ſubſtantie ⁊ nō materia nec forā ſicut nec ꝑ ſe ſunt
in genere ſubſtātie ſed per reductionem. Patet ğ
ꝙ de quiditate rei materialis eſt materia nec debe
ret hoc in dubium reuocari.

¶ Dico igitur ꝙ ſicut hec maťia ⁊ hec forma pertinet ad inte-
gritatem ⁊ entitatem indiuidui ⁊ hanc quiditatem opi. doc.
ſicut partes ei⁹ eēntiales: ſic materia ⁊ forā in com
muni pertinent ad quiditateꝫ ſubſtātie materialis
in cōmuni accipiendo materiam ꝓut cōmuniter ac
cipitur pro cā intrinſeca potētiali ipſi⁹ cōpoſiti di-
ſtincta eſſentialiter cōtra formam. ¶ Ad euidētiā
tñ ſolutionis rōnū ⁊ auctoritatū aliorū de alia opi
niōe. ¶ Notandū ꝙ phūs multiplr accipit mr̄iam
Vno mō accipit materiam ꝓ principio potentiali acceptio
totius compoſiti diſtincto eſſentialiter contra for- nes mate
mam. Iſto modo accipit philoſophus materiam

ſecūdo phiſicorū ⁊.5°. metaphi. capitulo de cauſa
⁊ in principio octaui metaphiſice. vbi dicit ꝙ ma=
teria eſt ex qua fit aliq̄d cū inſit. Et iſto modo pōt
accipi dupliciter. Uno modo in cōmuni. Alio mō
in particulari ſicut materia ⁊ hec materia ſicut etiā
forma ⁊ hec forma. Et primo modo ꝙ de intentio
ne Ariſtotelis eſt ꝙ materia eſt de quiditate ⁊ eēn
tia ⁊ entitate ipſius ſpeciei materialis q̄ omnia idē
ſignificant ſicut pꝫ per auctoritates ſuperius alle=
gatas. Alio vero modo pro hac materia ſingulari.
Dico ꝙ non eſt de quiditate ſpeciei ſicut etiam nec
forma hec nec aliquod indiuiduū qꝛ omnia indiui=
dua ⁊ ſingularia in quiditate ſpecifica cōueniūt et
diſtingunt in hac materia ⁊ hac forma. ¶ Secūdo
modo accipit philoſophus frequēter materiam ꝓ
indiuiduo ipo cōtrahente quiditatem vel naturam
vel pro differentia indiuiduali quā Ariſtoteles di
cit ⁊ vocat formā ⁊ hoc modo Ariſtoteles accipit
materiam ⁊ formā primo de celo qñ dicit. Qui di=
cit celum dicit formam quādo ꝓ hoc celū dicit ma
12. meta. teriam. Et hoc modo etiam dicit. 12. metaphiſi. ꝙ
ſi primus motor multiplicaretur haberet materiaꝫ
qꝛ haberet indiuiduum contrahens naturam ſuaꝫ
vel in quo ꝯtraheretur natura ſua ad eſſe hoc ⁊ in=
diuiduale ⁊ ſic natura ſua eſſet cōtrahibilis ⁊ potē
tialis ⁊ cōtraheretur ſicut forma aliquo modo per
materiam. Et iſto modo etiam dico ꝙ materia nō
pertinet intrinſece ad quiditatem ſpecificam ſicut
nec indiuiduum. ¶ Tertio modo accipit materiaꝫ
pro ſubiecto alicuius forme accidentalis vel ꝓ par
tibus illius vt accidentaliter diſpoſite ſunt aliqui=
bus accidentibus que ſunt extra rationē forme ſpe
cifice vel quiditatis qꝛ nō pertinēt vt ſic ad ꝯceptū
formalem ⁊ iſto modo vocat partes ligneas circu=
li materiam vel partes materiales quia accidit cir
culo ⁊ extra rationem eius eſt ꝙ partes eius ſint li
gnee vel cupree. Similiter lr̃as eneas vel cereas
vocat partes materiales ſyllabe ⁊ huiuſmodi. Et
dico ꝙ per ignorantiā iſtiꝰ diuerſe acceptionis ma
le intelligitur a multis Ariſtoteles in verbis ſuis
de materia ⁊ male exponitur ⁊ multa falſa ꝯſ̃ter po
Spēi ac- nuntur. ¶ Similiter etiam ſpecies multipliciter a
ceptiōes philoſopho. Aliquādo enim accipit pro toto ſpeci
fico compoſito ex materia ⁊ forma ⁊ aliquādo ī ab=
ſtracto ⁊ aliquādo in concreto: ⁊ ſic nunq̄ negauit
materiam que eſt pars ⁊ cauſa itrinſeca mō ſupra=
dicto acceptam in cōmuni eſſe de quiditate ſpeciei
nec intrinſecam ſpeciei. ¶ Alio modo etiam acci=
pit ſpeciem pro forma parte ⁊ ſic nō pono materiā
intrinſecam ſpeciei nec ipe ponit. Similiter etiam
ſimul totum aliquādo accipit pro idiuiduo vel ſup
poſito: ⁊ hoc eſt communius ⁊ magis proprie.
¶ Aliquādo vero pro cōcreto vniuerſali cōpoſito
ex materia ⁊ forma ⁊ hoc eſt minus cōiter/ ⁊ nō ita
proprie ⁊ ſecundum hoc dicit aliquando ꝙ partes
materiales pertinent ad ſimul totum. Aliquando
vero non pertinent: quia pertinent ad indiuiduum
non autem ad concretum ſpeciei in communi.
ſubiecti ¶ Similiter etiam de ſubiecto. Aliquando acci=
acceptio pit ſubiectum pro materia pte. Aliquando pro in=
nes. diuiduo vel ſuppoſito ſicut patet de prima ſubſtan=
tia que nō dicitur de ſubiecto. i. de aliq̄ ſibi ſuppoſi
to. ⁊ tñ ſcda ſubā de ſubiecto dr̄ accipiēdo ſubiectū
vniſoñter. ¶ His ergo prenotatis reſpondeo ad
rationes aliorum.

¶ Ad primā reſpōdeo ꝙ cōceſſa ma=
iore minor eſt falſa Adroēs
⁊ ꝓbo ꝙ materia ſit per ſe intelligibilis. Philoſo= .1. opi.
phus ſecūdo metaphiſice ꝓbat ꝙ cauſe nō ſunt in=
finite nec procedūt in infinitū ſm ſpēm qꝛ tunc ni=
chil cōtingeret ſcire vel intelligere. Et ꝙ nō intel=
ligitur nec ſcitur aliq̄d perfecte niſi ſuis cauſis in=
tellectis. De illis aūt cauſis vna eſt materia in re=
bus materialibus: ergo ſi materia nō eſt intelligi=
bilis ſeq̄tur ꝙ nihil ꝯtingit ſcire ſicut ſi cauſe eēnt
infinite ſm ſpēm ꝙ ē ꝯtra Ariſtotelē: qꝛ alioq̄n ma
terie eſſent infinite ⁊ nihil minus effectꝰ poſſet co=
gnoſci. Tu dicis materia nō cognoſcitur niſi ꝑ for
mam: ita dico tibi ꝙ forma naturalis cognoſcit̃ ꝑ
materiam. Patꝫ ſcdo de aīa que diffinitur ꝑ corpꝰ
igitur cognoſcitur. Similiter etiam forma ſubālis
cognoſcitur ꝑ operationē ſm Cōmentatorē: ⁊ tñ
ſm te ipa eſt quiditas. Solue igitur ⁊ ego ſoluā ti=
bi. Dico igitur ꝙ materia ꝑ ſe eſt intelligibilis ⁊ ꝑ
tinens ad quiditatem ſubſtātialem nō tamē primo
⁊ imediate ꝑmitate originis reſpectu intellectꝰ no
ſtri pro ſtatu preſentis vie cui primo occurrit obie=
ctum prius fantaſticū ⁊ cōſequēter obiecta ſubſtā=
tialia. Primo aūt quiditates ſenſibiles accidenta=
les vel indiuidua ipaꝝ ſm illud primo de aīa. Acci
dentia ꝯferunt ad cognoſcendū qḋ quid ē. ¶ Ad
ſecundā dico ꝙ eſt ꝯtra eos ⁊ ex ipa ꝓbatur ꝓpoſi=
tum etiam ſm ſuū Ariſtotelē. Nam eo ipo ꝙ mate
ria eſt illud quo aliquid pōt eſſe vel nō eſſe debꝫ ne
ceſſario ꝙ ꝑtineat intrinſece ad quiditatem cōpoſi
ti gñabilis ⁊ corruptibilis ſicut etiā ipe phūs dicit
ꝙ omne qḋ fit hꝫ aliquid intrinſecū ſibi quo pōt eē
⁊ aliq̄d quo eſt primū materia ⁊ ſcdm eſt forma. Si=
militer etiā poſſe eſſe vel non eſſe eſt paſſio cōis oīs
cōpoſiti gñabilis ⁊ corruptibilis. igitur opꝫ ꝙ con
ueniat eis per naturā cōmunem eis intrinſecam: ⁊
hoc nō eſt niſi materia. Qn̄ igitur dicis ꝙ q̄ditas
eſſet gñabilis ⁊ corruptibilis. Dico ꝙ ꝑ ſe prīo q̄di
tas ſpecifica nō eſt gñabilis ⁊ corruptibilis: ſꝫ ma=
gis ꝑ accidēs vel nō prīo ad gñationē indiuidui vl̃
ſingularis. Actiones enim ⁊ mutatōes reales ſunt
circa ſingularia. Et tunc dico etiam ꝙ materia vt
hec ⁊ pertinens ad indiuiduum per ſe corruptibile
⁊ generabile differt a ſeipſa in cōmuni ſecundū ꝙ
pertinet ad ſpeciem vel quiditatem ſpecificam.
¶ Ad tertiam dico ꝙ materia accepta modo pre=
dicto pertinet ad diffinitionem ⁊ quiditatem ſpe=
ciei materialis ſicut probatum eſt ſupra. Quando
dicis ꝙ non quia partes diffinitionis ſunt forme.
Dico ꝙ nō accipit ibi philoſophus pro forma quo
eſt principium diſtinctum contra materiam: ſꝫ pro
pertinētibus ad per ſe conceptum formalem diffi=
niti vel rei diffinibilis. Et tunc dico ꝙ ita bene ge=
nus eſt forma ſicut differentia/ ⁊ materia ſicut for=
ma. Utrunq̄ enim pro quāto accipitur in diffini=
tione ⁊ pars conceptus diffinitiui rei diffinite ab=
ſtrahit ab indiuiduo quod vocatur aliquādo mate
ria ſicut dictum eſt ſupra. Et ideo etiam aliquo
modo dicitur forma: et ꝙ non accipit ibi philoſo=
phus formā ꝓut diſtinguitur ꝯtra materiam cau=
ſam rei intrinſecam. Patet quia tunc cum in qua=
libet diffinitione ſint plures partes ſecundū Ari=
ſtotelem in quolibet diffinito eſſent plures for=
me quod tu negares: et omnino meo iudicio eſt ne
gandum. Quod dicis de partibus materialibus

Patet ex hijs que dicta ſunt ſupra quia non eſt ad
ad ꝓpoſitum. Non enim pars materialis ibi dicit
materia in cõmuni accepta: ſed dicitur indiuiduũ
ipm vel pars indiuidui vt indiuiduum eſt. Et hoc
vel etiam partes materie accidẽtalis. Puta talis
vel talis que accidit ſm ꝙ huiuſmodi ⁊ extraneaꝫ
a q̃ditate ſpecifica aliqua ſicut exẽplificatũ eſt ſu-
pra de partibus eneis circuli vel ligneis vel lfis ce
reis vel huiuſmodi ꝛpꝫius ſimile. ℭ Ad quartũ di-
co ꝙ materia nõ eſt principiũ indiuiduatiõis ſicut
nec forma. Nam ita põt eẽ vniuerſalis ſicut forma
Nec eſt de ſe hec ſicut nec forma. Ad philoſophus
Ad pꝛm dico ꝙ quinto metaphiſice nõ accipit materiam ꝓ
parte eſſentiali diſtincta cõtra formã qꝛ tũc pari ra
tione forme oẽs que eſſent in eodem ſubiecto eẽnt
vna forma nũero quod eſt manifeſte falſum: ſed ac-
cipit ibi materiã vel pꝛo idiuiduo ipo vel pꝛo diffe
rentia indiuiduali cõtrahente naturam ⁊ que ẽ ex-
tra conceptum formaleꝫ quiditatis. Ad illud etiã
12. metaphi. patꝫ quid dicẽdum ex corpore queſtio
nis. ℭ Ad quintum dico ꝙ materia in cõmuni ac-
cepta modo pꝛedicto nõ impedit quicq̃d eſt eẽ idẽ
cum eo cuius eſt per ſe pꝛimo. Non enĩ impedit ꝑs
diffinitionis diffinitionẽ eſſe idem pꝛimo cũ diffi-
nito. Unde ſicut quiditas vel quodquid eſt rei im-
materialis eſt eadem cũ re imateriali. ita nõ video
quare quiditas vel quod quid eſt rei materialis nõ
obſtante ꝙ includit materiam nõ ſit idem cũ eo cu-
ius eſt pꝛimo. Puta cũ ſpecie ⁊ diffinito. Sed be-
ne verum eſt ꝙ materia vt hec ⁊ ſignata vt ſpectat
ad indiuiduũ impedit illud vel etiã differentia in-
diuidualis ſeu indiuiduũ ipm ſeu etiã materia ac-
cidentalis qꝛ quiditas ſpecifica cum ſit eadem cui
libet indiuiduo nõ põt eſſe pꝛimo eadem idiuiduo
quia tunc adequaretur indiuiduo. Nec poteſt etiã
eſſe eadem pꝛimo alicui materie vel ſubiecto q̃ re-
ſpiciat per accidẽs. Ex hijs ptꝫ dictum Ariſtote-
lis ꝙ in hijs q̃ ſunt per ſe vel ſine materia idem eſt
quod quid eſt cum eo cuiꝰ eſt. ℭ Ad ſextũ dico ꝙ
quiditas ſpeciei eſt totalis actualitas ſua ſicut ꝛto
talis entitas vel eẽntia. Et dico ꝙ materia perti-
net intrinſece ad ipam. Tu dicis Materia eſt pu-
ra potẽtia. Quero de qua potẽtia loqueris/ aut de
potẽtia obiectiua/ aut que eſt dfa entis q̃ ſit actus
⁊ nõ ſtat cum actu. Et hoc nõ poteſt dici qꝛ tũc ma
teria eſſet nihil quod eſt falſum ⁊ cõtra Ariſtotem
pꝛimo phiſicoꝝ. et. 8. metaphiſice. ⁊ pꝛio de gñatio
ne. Ubi dicit ꝙ eſt ſubiectum gñationis. Aut itel-
ligis de potentia ſubiectiua que recipit actum ⁊ eſt
pars entis. Et tunc dico ꝙ cũ tali potentia ſtat ꝙ
materia ſit ens actu ſm ꝙ actus ẽ differẽtia entis/
imo in idem cõcurrunt potẽtia ⁊ actus. Et tunc di
co ꝙ materia põt pertinere ad actualitatẽ ſpeciei
tanq̃ aliq̃d ens in actu incõpletum tamen ⁊ impfe
ctum ⁊ per ſe in potentia ad actum qui eſt forma.
ℭ Ad ſeptimũ qñ dicis ꝙ materia nõ eſt quid. Di
co ꝙ verum eſt q̃d completũ ⁊ pfectum ſm genus
vel ſpeciem: ſed bñ eſt quid incõpletum ⁊ imperfe-
ctum. Et ita põt ptinere ſicut pars ad ipam quidi-
tatem. Qꝫ aũt materia ſit quid id eſt aliq̃d. Patet
quia eſt ſubſtãtia. 8. metaphi. Et ſi argumentũ eẽt
ꝙ mate- bonum/ ſequitur ꝙ forma non pertineret ad quidi-
ria eſt ali tatem qꝛ forma ſubſtãtialis etiam non eſt quid nec
quid. q̃tum qꝛ nõ eſt ens completum ſm genus ⁊ ſpeciẽ
ciem: ſed ens partiale ſpeciei et incompletum.

ℭ Ad octauum de fluxu ⁊ refluxu materie. Dico
ꝙ forma materialis ſaltem educta de potẽtia ma-
terie ita fluit ⁊ refluit ſicut materia. Non enim ma
net talis forma niſi manẽte ſua materia ſicut patet.
Nec migrat de materia in materiam. Nõ enim in-
format niſi materiam de qua educta eſt ⁊ ſic argu-
mentum ita currit cõtra formam ſicut contra mate
riam. Solue ergo ⁊ ego ſoluã. Dico ꝙ materia vt
hec ⁊ ſingularis ⁊ ſimiliter forma fluit ⁊ refluit ſed
non vt materia in cõmuni vel forma in cõmuni qꝛ
materia ⁊ forma vel ratio forme in cõmuni ſaluan-
tur in hac materia ⁊ illa ⁊ ſimiliter in hac forma vꝫ
illa ⁊ vt ſic pertinent ad rationem quiditatis in cõ-
muni que manet: ſed ſicut hec materia ⁊ hec forma
fluunt ⁊ refluunt. ita dico ꝙ hec quiditas ſm par-
tes ſuas. Dices quiditas corrumpitur ⁊ materia
manet. Ita dico tibi ꝙ quiditas vel natura corrũ-
pitur ⁊ forma aliqua manet: puta aĩa rationalis.
Solue ergo. Dico ꝙ nõ obſtante hoc materia po-
teſt eſſe intrinſeca quiditati ſicut aĩa humanitati.

ℭ Ad omnes auctoritates vno verbo
dici poteſt q̃tum ad
illas in quibꝰ ponitur aliq̃d de materia ꝙ per illas Ad auc-
Ariſtoteles non intendit materiã in cõmuni acce- toritates
ptam eo modo quo dictum eſt ſupra excludere a q̃- ꝓ. 1. opi.
ditate ſpeciei ſed magis vt accipitur pꝛo idiuiduo
vel parte ſeu differẽtia indiuiduali vel materia ſeu
ſubiecto actuali. Uñ omnes ex falſo intellectu ad-
ducuntur ſicut apparet ex predictis. ℭ Ad pꝛimã
vero auctoritatem de aĩa ꝙ ipa eſt ſpecies ⁊ quod
quid erat eſſe aĩati. Dico ꝙ nõ eſt intentio Ariſto-
telis ꝙ aĩa ſit tota quiditas ſpeciei aĩate: ſed ꝙ eſt
pꝛincipalioꝛ pars ⁊ formalioꝛ ⁊ cõparatur ad cor-
pus ſicut foꝛa particularis aĩati ſicut quiditas ſuo
modo vt forma totalis. Unde ⁊ ibidem ſubdit ꝙ ſi
non eſt anima animal nõ eſt hoc. Dicẽdum ſcilꝫ ꝙ
anima ſit tota quiditas aĩalis ſed ſupponit ꝙ ẽ ꝓn
cipalioꝛ pars poteſt dici. Et poteſt dici quiditas
completiue ſicut forma dicitur natura ſcḋo phiſi-
coꝛum. Uel qꝛ Ariſtoteles nõduꝫ determinauerat
veritatem de quo quid eſt contra Platonẽ ⁊ popu
lo dicebat foꝛam eſſe q̃ꝺquid ẽ Ariſtoteles vtiꝫ di-
cto platonis dicẽdo illud verbũ ſic dicitur decimo
ethicoꝛum ꝙ homo eſt intellectus. ⁊c. ℭ Ad quar
tam auctoritatem de differẽtia vltima que dicit to
tam quiditatem. Dico ꝙ ſi formaliter diceret totã
quiditatem fruſtra in diffinitiõe poneretur genus.
Similiter etiam pari ratione ſecundum te genꝰ di-
ceret totam quiditatem qꝛ genus eſt idem penitus
quiditatiue extra intellectum cum differentia ſicut
tu dicis. Et cum idem ſit genus plurium ſpecierũ
eadem eſſet quiditas plurium ſpecierum. Dico igi
tur ꝙ differentia vltima pꝛo tanto dicit quiditatẽ
quia ipſa habita ſecũdum proceſſum diffinitiuum
non reſtat aliquid accipere vltra a corpore de qui-
ditate nec aliquam vlterioꝛem ⁊ perfectioꝛem dif-
ferentiam. ſicut patet. Quando dicit vltra ꝙ diffe-
rentia accipitur a forma. Dico ꝙ differentia vel cõ
ceptus habitus de differentia magis pꝛopꝛie lo-
quendo non accipitur in rebus compoſitis a forma
ſolum ſed a toto compoſito ſecundum rationeꝫ for
malem illam que eſt pꝛima intentio differentie ſi-
cut etiam ⁊ genus ſuo modo accipitur ab illa intẽ-
tione pꝛima ⁊ realitate formali vel correſponden-
te ſicut aĩal ab aĩalitate ⁊ rõnale a rõnalitate licet

bene vna iſtarum realitatum ſit potentialis ⁊ alia actualis reſpectu alterius ⁊ ſic vna aliquomō habeat rationem materie ⁊ altera rationem forme. ¶ Ad illam auctoritatem de. 8. ꝙ hominis eſſe et homo nō eſt idem niſi anima eſſet homo. Poteſt dici ꝙ ſm̄ acceptionem philoſophi ibidem ſicut aīa nō eſt homo. ita nec homo ⁊ hominis eſſe ſunt idē ſed ibi nō accipit hominē abſolute ſm̄ ꝙ dicit ſubſtantiam vnā ſpecificam per ſe vnam. Sic enim idē ſunt ſicut dictum eſt ſupra. Sed accipit hominem pro ſubſtantia ſenſibili vt diſpoſita per accidēs vel accidentia ⁊ faciēs vnum per accidēs cum eis ⁊ ſic nō eſt idem homo ⁊ hominis eſſe ſicut nec in hijs q̄ ſunt per accidēs idem eſt quod quid eſt cū eo cuiꝰ eſt ⁊ ſicut etiā aīa nō eſt hō. Sic ergo q̄rū ad primum articulum videtur mihi oīno dicēdum ꝙ materia mō predicto eſt de q̄ditate ſpēi rei mālis.

xpᵒ an in triduo fuerit hō. ## ¶ Quantum ad ſecundū articulum.

1. opinio. An ſcȝ xp̄us in triduo fuerit homo eſt triplex opinio vel quadruplex. ¶ Una eſt opinio dicentium ꝙ forma eſt tota quiditas ſpeciei/ ⁊ ſic aīa eſt tota humanitas ⁊ quiditas hoīs. Eriſti dicunt ꝙ xp̄us in triduo fuit homo. Quod ꝓbant. Verbum in triduo fuit homo: ſȝ nō alius homo q̄ xp̄s ergo ⁊c̄. Maior probatur q: ī triduo fuit vnita humanitas verbo q: anima fuit vnita vt pȝ. ergo ⁊c̄. ¶ p̄. Si xp̄s in triduo nō fuit homo. Sequitur ꝙ non habuit humanitatem/ ⁊ ſic verbum dimiſit vel reliquit qđ aliquādo aſſumpſit cōtra Damaſcenū.

2. opi. Hugo. ## ¶ Alia opinio fuit Hugonis lib. primo de ſacramentis parte ſecunda.

Ubi ponit ꝙ xp̄s in triduo fuit homo ⁊ eſt proxima precedēti opinioni. Dicit eñ ꝙ homo non erat niſi aīa ⁊ q: verbum habuit alam ſibi vnitam in triduo ſequitur ꝙ fuit hō. ¶ Secūdo etiam q: omne ſuppoſitum habēs naturam rationalem eſt homo. Sed verbum habuit naturā rationalem ſibi vnitā in triduo q: habuit alam. ḡ ⁊c̄. ¶ Tertio q: ſicut anima ſepara ⁊ ſibi ip̄i relicta eſt perſona q: eſt nature rationalis indiuidua ſubſtantia: ita alteri vnita. Puta verbo cōmunicat ſibi eē hominem ſicut etiam patȝ ſm̄ alios de humanitate tota ſibi relicta vel verbo vnita. Sed anima ī triduo fuit vnita verbo. ergo ⁊c̄.

3. opi. Mgri. ## ¶ Alia opinio Tertia fuit Magiſtri in p̄ſenti diſtinctiōe ꝙ xp̄s

in triduo fuit homo ⁊ ſuū mortuum fuit. Nam licȝ eadem natura fuerit in xp̄o ⁊ in alijs hominibꝰ eadem dico ſpecie tamen xp̄s dicebatur ⁊ erat homo ꝓpter vnionem corporis ⁊ aīe ad ſuppoſitum ꝑ ſibi non aūt ꝓpter vnionem amborum ad inuicem. Et licet in vita ſtaret vtraq; vnio nō tamē erat homo niſi propter alteram ſcȝ per illam que erat partium ad verbum nō aūt ad inuicē ſed alij homines bene dicuntur homines ⁊ ſunt per vnionem partium ad inuicem vel nō ſine illa quia igitur ī triduo partes fuerunt vnite verbo ſequitur ꝙ xp̄us fuit homo. ¶ Hec poteſt confirmari q: tanta fuit illa vnio ꝙ hominem faceret deuȝ ⁊ deū faceret hominem ſm̄ Auguſtinum primo de trinitate. Sed illa non fuit vnio partium ad inuicem/ igitur fuit vnio partium ad verbum. ¶ Secundo confirmatur q: xp̄us iacuit in ſepulchro. Aut ergo ſecūdum ꝙ deus / aut ſecundum ꝙ homo. Non ſecundū ꝙ deus. ergo ſecundum ꝙ homo igitur xp̄s in triduo fuit homo. Hec de ſecundo articulo principali.

¶ Quantum ad tertium articulum

4. opi. q̄ doctorȝ ē — Dico abſolute loquēdo ꝙ xp̄us vel verbū nō fuit homo veraciter in actu nec realiter ī triduo nec ſcđm logicum/ nec ſcđm metaphiſicum ſeu naturalem philoſophum. ¶ Hoc probo ſic. Primo Ueritas ⁊ realitas humane nature non fuit vnita verbo in triduo quia fuit corrupta per mortē Alioquin xp̄s nō fuit vere mortuus. ergo nō fuit vnita. Unio enim nature neceſſario preſupponit entitatē nature ſicut relatio preſupponit fundamētuȝ. ergo verbū non fuit homo. ¶ Nota ꝙ īpoſſibile eſt aliquid eſſe hominem niſi per humanitatem ſicut nec album niſi per albedinem. ¶ Secūdo ſic. Si verbū fuit homo/ aut hoc fuit ſm̄ animam/ aut ſm̄ corpꝰ/ aut ſm̄ vtrumq;. Non poteſt dici ꝙ ſm̄ alterū quia neutrum eſt humanitas ſicut oſtenſum eſt ſupra. Nec ſm̄ vtrūq; ſimul vnitum verbo nō ad inuicem quia nec iſto modo ſunt hūanitas. Probatio. Magis corpus ⁊ anima videntur eſſe humanitas ſimul iuncta q̄ cum aliquo alio ⁊ ab inuicem diuiſa. Sȝ iſta ſimul iuncta non ſunt humanitas ſicut ꝓbatuȝ eſt in ſecundo. ergo ⁊c. ¶ Secūdo ſic. Sicut generatio xp̄i temporalis terminabatur ad eſſe hominē ita etiam corruptio ad non eſſe hominem. Sed generatio temporalis terminabatur ad eſſe hominēȝ ⁊ ante generationem illam xp̄us nec verbum fuit homo ergo nec corruptio ad non eſſe hominem. igitur in inſtanti mortis ⁊ in triduo illo nō fuit homo ſicut etiam nec fuit viuus. ¶ Quarto ſic. Illud non eſt homo in quo anima ⁊ corpus vel cuius aīa ⁊ corpus non conſtituunt aliq̄d per ſe vnum ī actu Patet q: homo vel humanitas dicit aliquid per ſe vnum cōſtitutum ex corpore ⁊ anima. Sed corpus xp̄i ⁊ anima in triduo non conſtituebant aliquid ꝑ ſe vnum nec aliquam naturā tertiam realem abſolutam cuiuſmodi eſt humanitas. Probatio q: nō erant ſimul vnita nec vnuȝ actuabat reliquū. ḡ ⁊c̄. 5. meth.
¶ Ultima ratio quia ſicut ratio de ſe vel in ſe falſa de nullo eſt vera ſicut Ariſtoteles dicit quinto metaphiſice capitulo de falſo ſicut homo irrationalis de nullo alio verificari poteſt ita de ratiōe in ſe falſa nihil verificari poteſt. Sed xp̄us dicebat ꝓ triduo cōcluſionem vel rationem in ſe falſam q: xp̄us dicit verbum hominem q: ſuppoſitum ſubſiſtēs in humana ⁊ diuina natura ⁊ tunc verbum nō erat homo ſicut probatum eſt ſupra. Ab eo vero ꝙ res eſt/ vel nō eſt/ dicitur oratio vel ratio eſſe vera vel falſa in p̄dicamētis ergo nō verificatur aliq̄d de ip̄a puta homo. Iſta ergo eſt falſa pro triduo Chriſtꝰ eſt homo ſicut iſta etiam non homo ē homo. ¶ Di- Obiectō
cens pari ratione iſta eſſet falſa xp̄s pro triduo fuit mortuus/ q: de ratione in ſe falſa nihil vere predicatur. Poteſt dici ꝙ nō eſt vera etiaȝ Chriſtus eſt mortuus etiam pro triduo illo quia ſignificat ⁊ predicat mortuum de viuo. Puta mortuum de xp̄o verbo homine ⁊ per conſequens vnio accipiendo ſecundum ſignificata nominum licet ſecundum rei exiſtentiam verbum pro triduo non ſit homo/ et Chriſtus ſit mortuus. Et tunc dicendum eſt ꝙ iſta eſt magis propria. Chriſtus eſt homo mortuus pro triduo q̄ iſta. Chriſtus eſt mortuus/ vel dic ꝙ licet de ratiōe in ſe falſo vel vere predicetur

accipiẽdo ſignificata coniunctim ⁊ vtrũqꝫ ſimul tamen diuiſim accipiendo poteſt aliquid predicari. Sed iſta ſolutio parum valet qꝛ queritur ratiõe cuius verificatur hoc predicatum mortuus de xp̃o in triduo. Non rõne verbi nec ratione hominis/ quia homo dicit aliquid vnũ. ergo ⁊c̃. ¶ Jdeo videretur poſſe dici ꝙ illa vltima ratio aducta forte patiť calumniam vel in maiori dicendo ꝙ de oratione vł ratione falſa nihil verificatur. Uel in minori dicendo ꝙ iſta eſt in ſe falſa pro triduo verbũ homo vel xp̃us. Si enim eẽt in ſe ⁊ per ſe falſa nunqꝫ eẽt ꝟa. Et ideo licꝫ ſit falſa accidẽtaliter tñ falſa nõ ſit iſta Homo rationalis vt videtur. Qui ſcit meli⁹ dicere dicat. ¶ Confirmatur poſitio per Auguſtinuꝫ

Auguſt. octauo de trinita ca. 8. Ubi dicit ꝙ paulus mortu⁹ homo nõ eſt. Et contra Hug. dicit Auguſt. ꝙ homo nõ eſt aĩa nec corp⁹. 18. de ciuitate dei. Et philoſophus ⁊ Cõmentator. 7. metaphi. ⁊ ſcđo de aĩa Et Ambroſius de incarnatiõe. ⁊ Auicẽ. tertio metaphiſice ⁊ Damaſce. lib. 3. Unñ Hugo dicit falſuꝫ.

ꝯ p̃dicta ¶ Contra predi- cta tñ obijciť. Primo ſic. Jſta eſt per ſe xp̃us eſt homo igitur neceſſaria. ergo ſemꝑ vera. ¶ Secundo qꝛ ſequitur xp̃s eſt mortuus. ergo homo eſt mortu⁹. Sed nõ ſequitur niſi per iſtud mediũ xp̃s eſt homo. ergo ⁊c̃. ¶ Ad primũ reſpõdetur ꝙ iſta non eſt per ſe xp̃us eſt homo qꝛ ad p̃dicatiõem per ſe primo mõ nõ ſolum requiritur in ſubiecto cauſa inherentie predicati ad ſubiectũ: ſed etiam ꝙ ſubiectum ſit per ſe vnum. Unde de vno per accidens vel de vno non per ſe nihil predicatur per ſe primo modo xp̃us nõ eſt aliquid vnũ per ſe ſicut nec verbum ⁊ homo. ideo ⁊c̃. Aliter diceretur ꝙ ꝓpoſitio neceſſaria eſt ſemper vera ſaltem aptitudinaliter ⁊ ſi nõ in actu vel actualiter. Uel ſi ſit vera actualiť nõ eſt vera niſi de aptitudine inherentie predicati ad ſubiectum. ¶ Ad ſecũdum dicitur ꝙ ibi nulla eſt ꝯña ſi illatio quedam ſimplex ab eodem in eodẽ/ qꝛ idem eſt ſic arguere ac ſi argueretur homo ẽ mortuus ergo homo mortuus qꝛ licet in antecedẽte ponatur verbum ⁊ homo dicẽdo xp̃us eſt mortu⁹ tamen verbum nihil facit ad illationem illam. Et iõ medium illius illationis nõ eſt xp̃us eſt homo: ſed homo eſt homo ⁊ hoc conceditur.

ad argu. .1. opi. ¶ Ad argumenta trium opinionuꝫ. Ad primũ dico ꝙ humanitas nõ fuit vnita verbo ĩ triduo ſicut dictũ eſt ſupra nec anima eſt humanitas ip̃a. ¶ Ad ſecũdum Dico ꝙ verbum nõ requirit humanitatem ꝓ p̃te qꝛ humanitas non remanſit in rerum natura. Unde licet humanitas nõ fuerit verbo vnita ĩ triduo nõ fuit relicta: ſed tunc fuiſſet relicta ſi aliquãdo fuiſſet ⁊ nõ eſſet aſſumpta. Uel dic ꝙ verum eſt ꝙ verbum nõ dimiſit quod aſſumpſit. puta humanitatem qꝛ ſemper fuit vnita vel in ſe vel in ſuis partibus principalibus.

ad argu. 2. opi. ¶ Ad primũ ſecũde opinionis. Dico ꝙ Hugo nõ tenetur/ homo eñ non eſt aĩa nec ecõuerſo ſicut dictum eſt ſupra. ¶ Ad ſecũduꝫ dico ꝙ ſuppoſitũ habens naturam rõnalem perfectam ⁊ completam ſecũdum genus ſpeciem ⁊ indiuiduũ eſt homo. Modo dico ꝙ licet verbum haberet aĩam rationalem tamen aĩa rationalis non ẽ talis natura perfecta ⁊ completa ſed partialis ⁊ imꝑfecta. quare ⁊c̃. ¶ Ad tertiuꝫ dico ꝙ aĩa ſeparata ⁊ ſibiip̃i relicta nõ eſt perſona qꝛ habet aptitudinẽ ad alium informandum cum quo cõcurrere poteſt in vnitatem perſone ſcilicet ad corpus: ⁊ ita ſicut non eſt ſuppoſitum ita non eſt perſona. Suppoſitũ enim ſicut dixi in prima queſtiõe actualis ⁊ aptitudinalis ad extrinſecum ſuppoſitum vel ad aliquid cum quo poſſit conſtituere vnum ſuppoſitum. Qñ dicis ꝙ aĩa eſt nature rõnalis indiuidua ſubſtãtia. Dico ꝙ verum eſt ſed non eſt completa ſcđm genus ſpeciem ⁊ indiuiduũ ⁊ eſt cõmunicabilis. ¶ Unde magis ꝓprie dicit Ricardus ꝙ perſona eſt nature intellectualis vel rationalis incõmunicabilis ſubſiſtentia ſicut dictum eſt in xp̃o.

¶ Ad primũ dico ꝙ non tenetur dictum ſuum qꝛ cũ xp̃us fuerit vniuoce hõ cum alijs ita requirebatur neceſſario vnio partium adinuicẽ ad hoc ꝙ eẽt homo ſicut in alijs nec ſufficiebat vnio partium ad ip̃m verbũ. ¶ Ad ſecundũ dico ꝙ Auguſtin⁹ intelligit de vnione humanitatis ad verbum nõ de vnione partiũ. ¶ Ad tertium dico ꝙ xp̃us iacuit in ſepulchro non ſcđm ꝙ verbum vel deus nec ſcđm ꝙ homo nec ſcđm ꝙ habẽs corpus quod quidem verum corpus iacuit in ſepulchro. Unde ẽ ibi loquutio per ſynodochen xp̃s homo iacuit in ſepulchro accipiendo totum hominẽ pro parte que eſt corpus. Ad rões Mgri.

¶ Ad primũ principale dicitur ꝙ xp̃us non fuit in actu ⁊ in re aliquid inferius ad hominẽ in triduo ſicut nec vere realiter ⁊ ĩ actu fuit homo nec hic homo nec aliquis homo ⁊ ideo ꝓ illo triduo nõ predicabatur homo de ip̃o tanqꝫ aliquid quod cõueniret ſibi realiter in effectu ⁊ ĩ actu Ad p̃ncipalia argumẽta. Tu dicis p̃dicatio ſuperioris de inferiori ſemꝑ eſt vera nec requirit exiſtẽtiam terminorũ ſed ſoluꝫ ꝙ maneant ſignificata terminorum. Dico ꝙ ita parũ vera eſt predicatio ſuperioris de inferiori qua predicatur hoc eſſe hoc realiter ⁊ in actu ſicut predicatio accidentis de ſubiecto quãdo nõ ineſt. Omnis enim predicatio difformis rei falſa eſt. Quo modo ergo verificatur iſta homo eſt animal homine non exiſtẽte. Dico ꝙ nõ verificatur in actu ꝙ in re hoc ſit illud ſed de potentia vel aptitudine vel nõ repugnantia quia rei ſignificate per hominem quotienſcunqꝫ ponatur in re non repugnat eſſe animal imo ipſa poſita neceſſario eſt animal: ita ꝙ eſt verificatio actualis de aptitudine vel verificatio potentialis de actualitate eſſendi. Et ita dato ꝙ Chriſtus ſit inferius ad hominem argumentum non concludit tamen proprie loquendo Chriſtus non eſt inferius ad hominem/ quia non eſt aliquid per ſe vnuꝫ in genere. ¶ Aliter dicit vnus doctor ꝙ licet iſta non ſit vera in triduo. Chriſtus eſt homo quia ſecundum eſſe reale ⁊ in actu extra animam. Chriſt⁹ in triduo non fuit homo tamen ſecundum eſſe ſignificatum ⁊ intellectum iſta fuit vera in triduo Chriſtus eſt homo ⁊ iſta modo Chriſtus fuit homo ĩ triduo. Chriſtus enim ſignificat hominem ⁊ deum ⁊ ita ſicut idem de ſe ſemper predicatur vere ſic homo de Chriſto/ ⁊ per conſequens animal quod eſt ſuperius ad hominem ⁊ tunc eſt ſenſus propoſitionis affirmatiue talis. Chriſtus eſt Chriſtus/ vel homo eſt homo/ vel animal ꝙ predicatum et ſubiectum ſunt idem quandocunqꝫ ponantur: et hoc eſt verum ſemper ⁊ redit quaſi in idem iſta ſolutio cũ predicta. ¶ Ad ſecũdum dicitur ꝙ ꝓ triduo xp̃us nõ fuit xp̃us ſicut non fuit hõ in re ⁊ in actu extra

intellectum. Quãdo dicitur ꝙ idẽ ſemꝑ practicat de ſeipſo. Dicitur ꝙ verũ eſt ſed non ſequitur propter hoc ꝙ ſit in re nec ꝓpoſitio hoc ſignificat. Nã cum termini ꝓpoſitionum abſtrahant a differẽtijs tempoꝛis nõ oꝫ ex tali verificatiõe inferre entitatem rei in actu qꝛ nec talis entitas in actu ſignificatur. Vñ licet chimera ſit chimera nõ tñ eſt in actu/ nec eſt qñ practicatur tertio adiacẽs hoc ſignificat ſed magis ſicut patet quando ꝑdicatur ſcđo adiacens ⁊ ita non concludit. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ licet ipſo ſoꝛte coꝛrupto ipſe ſoꝛtes nõ ſit hõ in actu ⁊ in re tamen verificatur iſta. Soꝛtes eſt hõ eo mõ quo dictum eſt de alijs in ſolutione pmi ⁊ ſcđi argumẽti. ¶ Ad quartũ Dico ꝙ v̄bũ vel xp̄us nõ ſubſiſtebatur realiter ⁊ in actu ĩ natura rõnali completa ⁊ ꝑfecta. Cũ dicis ꝙ hẽbat coꝛpꝰ ⁊ aĩam ſibi verbo vnita ⁊ nõ poterat denoĩari ſm ipſa. igitur tñ ſm naturam humanã debat dici homo. Dico ꝙ coꝛpꝰ ⁊ aĩa q̄tũcunq̄ verbo vnita nõ ſufficiũt ad ꝯſtituẽdum naturam humanã ſꝫ neceſſario reqͥritur vnio ipſoꝛum adinuicẽ licet vnio illa intrinſece ⁊ foꝛmaliter nõ pertinet ad naturã ipſam. Unde dico ꝙ nõ erat homo. Tu dicis nõ denoĩabatur nec dicebat verbum aĩatum ſm aĩam nec coꝛpoꝛeum ſm coꝛpꝰ Dico ꝙ habendo ſanũ intellectũ poterat dici v̄bũ aĩatum nõ tamen ꝑ infoꝛmationem ſꝫ per vnionem ſicut dicebatur incarnatum vel humanatum in vita ⁊ ſimiliter coꝛpoꝛeum vel coꝛpoꝛatum. Aliter dicitur ꝙ coꝛpus ⁊ aĩa ſunt entia partialia ⁊ incõpleta nõ denominant aliquid pꝛimo niſi totum ſuũ vel mediãte toto ⁊ qñ ſunt partes in actu in toto: ⁊ qꝛ non erant vnita in toto nec adinuicẽ nõ denoĩabãt verbum nec etiam natura humana: quia nõ erat in triduo. ideo ⁊c̃.

¶ Diſtinctionis vigeſimetertie.
Queſtio Unica.

Circa diſtinctiõez vigeſimãtertiã quero. Utrũ ad actum credẽdi ea que ſunt fidei ſit habitus aliquis neceſſarius qui dicitur fides infuſa. ¶ Videtur ꝙ ſic. Agere ſupernaturale ꝑſupponit eſſe ſupernaturale. Sꝫ credere articulos fidei eſt agere ſupernaturale qꝛ eſt actus ad quem natura nõ attingit. Non enim attingit ad noticiã huiꝰ ſcꝫ deus ſit trinus ⁊ vnus. ergo ꝑſupponit in intellectu eſſe ſupernaturale ⁊ hoc nõ eſt niſi per habitum. ergo ⁊c̃. ¶ Scđo ſic. Ad actum diligendi deum meritoꝛie neceſſario requiritur habitus ſuꝑnaturalis. puta caritas in mẽte viatoꝛis. Sꝫ equalis neceſſitatis ẽ fides infuſa in intellectu ſicut caritas in voluntate vel in effectu. ergo ⁊c̃. ¶ Tertio ſic. Fides nec dicta ſanctoꝛum aliquid ponũt fruſtra. Sed ex dictis ſanctoꝛũ ponitur fides infuſa neceſſaria ad credendum: qꝛ ſine fide impoſſibile eſt placere deo ad hebꝛeos ergo nõ ponitur fruſtra. ergo ẽ neceſſaria.

¶ Contra Ad actum diligendi deum ſuꝑ ſe ⁊ ſuper omnia nõ eſt neceſſarius aliquis habitus infuſus qꝛ hoc poteſt volũtas ex puris naturalibus ſequẽs dictamẽ naturalis rationis recte que hoc dictat. ergo ſimiliter ad actũ credendi deum nõ eſt neceſſarius habitꝰ qui ſit ſupernaturalis ⁊ infuſus vt videtur.

¶ In iſta queſtione ſic ꝓcedã

¶ Pꝛimo inquiram An ſit ponẽdus in nobis habitus fidei infuſus. ¶ Secũdo inquiram An cũ ipſo eodem infuſo ſit ponẽdus habitus fidei adquiſitus. ¶ Tertio An fides adqͥſita ⁊ infuſa ſint in intellectu. ¶ Ultimo ad rõnes pꝛincipales.

¶ Quantũ ad pꝛimum articulum.

Eſt vna opinio ꝙ fides habitus infuſꝰ ponenda eſt neceſſario ad actum credẽdi ea que tenẽt fideles ſicut etiã ſuo mõ ponũt ꝙ neceſſario ſit ponendus habitus caritatis infuſus in voluntate ad actum diligendi deum meritoꝛie. ¶ Ad hoc autem adducũtur plures rationes ſm diuerſos opinãtes. ¶ Pꝛima eſt. Credere firmiter ⁊ imobiliter ea q̄ excedunt facultatem luminis naturalis nõ põt eſſe niſi ex aliquo habitu ſuꝑnaturali ĩ credẽte. Ad habitum eñ pertinet firmiter ⁊ imobiliter operari ſecundo ethicoꝛum. Et opꝫ ꝙ reſpectu ſupernaturalium ⁊ excedentium lumen naturale ponatur habitus ſupernaturalis. Nec ſufficit habitꝰ naturalis Sed talis habitus nõ poteſt eſſe niſi fides reſpectu credendoꝛum. ergo ⁊c̃. ¶ Secũdo ſic. Sicut ſe habet lumen gloꝛie ad viſionem beatam in intellectu pro ſtatu patrie ita lumen fidei ad actum credendi pꝛo ſtatu vie vt videt. Sꝫ lumen gloꝛie ſimpliciter eſt neceſſarium ad actum viſionis beate/ qꝛ ad illud non ſufficit lumen naturale qđ patet ſcđo metaphiſice. Nam ſic habet ſe intellectus noſter ſm lumen ſuũ naturale ad manifeſtiſſima in natura ſicut oculus noctue ad lumen ſolis. ergo ⁊c̃. ¶ Tertio ſic. Actus credendi eſt perfectiſſimꝰ actus adheſionis ad creditum vel obiectum Vñ ⁊ firmius adheret ⁊ perfectius fidelis in credendo q̄ quicunq̄ ſciens in ſciendo. Patet qꝛ credens exponit vitam vel caput qđ nunq̄ faceret purus ſciẽs. Sed talis aheſio non poteſt eẽ niſi ex habitu ⁊ nõ videtur ex habitu adquiſito quia aliquis pꝛius infidelis cõuerſus ſtatim ſic adheret ꝙ exponit caput ⁊ planum eſt ꝙ nõ ſtatim habitum adquiſiuit. ergo ⁊c. ¶ Quarto ſic Nam ſicut dictum fuit in pꝛimo. Neceſſarium fuit homini reuelare aliquam doctrinam ad quam non potuit attingere lumine naturali. Nam ex naturalibus intellectus vel remaneret neuter vel dubius vel negaret ea que ſunt fidei. Sed iſta videtur doctrina fidei ⁊ fides infuſa maxĩe. ergo ⁊c̃. ¶ Quinto ſic. Illud eſt neceſſarium ponere in fidelibus quo pꝛimo fidelis diſtinguitur ab infideli vt patet Sed hoc eſt fides infuſa non autem adquiſita. Nã infidelis ⁊ hereticus poteſt habere fidem adquiſitam de multis articulis ⁊ de multis credibilibus. ergo ⁊ ¶ Sexta ratio. In homine tendente in finẽ ſupernaturalem ⁊ obiectum ſupernaturale opoꝛtet ponere non ſolum ex parte affectus: ſed etiam ex parte intellectus aliquam participationem illius finis ⁊ aliquod directiuum ſupernaturale in talem finem. Sed homo viatoꝛ ad ſalutem neceſſario habet ſic tendere in aliquid ſupernaturale. ergo ⁊c̃. ¶ Ad hoc videntur eẽ multe auctoꝛitates ſcripture ⁊ ſanctoꝛum que dimitto gratia breuitatis.

an ſit ponẽdus in nobis habitus fidei iſuſꝰ .1. opi.

opi. doc. ¶ **Sed quātum** ad iſtum articulum videtur mihi dicendum primo ꝙ loquēdo de neceſſitate abſoluta etiam ad conſequendum finem ſupernaturalē nō eſt neceſſarium ponere ī mente viatoris aliquem talē habitū infuſum qui dicitur fides ſed ſine omni tali habitu Dico ꝙ abſolute loquēdo homo poſſet conſequi et aſſequi finem ſuum quēcunq; vt videtur. Nꝫ aūtē talis habitus nō ſit abſolute neceſſarius ad concedendū etiam finem hominis viatoris ⁊ ad actū credendi ea que tenēda ſunt ab homine viatore. Probatur primo ſic. Illud quo circūſcripto poteſt viator firmiter aſſentire credibilibus cognitis non eſt neceſſarium ad actum credendi. Sed abſolute loquendo poteſt viator firmiter aſſentire credibilibꝰ cognitis q: credibilibꝰ auditis vel narratis ab alio quem reputat eſſe veracē de quibus nullam hꝫ euidentiam rei ſed tantūmō habet teſtimoniū cui adheret. ergo ꝛc. Exemplum ad hoc firmiter aſſentit quis geſtis narratis ab hyſtoriographis quos reputat fuiſſe diligentes ⁊ veraces quare non poteſt ita aſſentire euāgelio vel quibuſcūq; articulis narratis ⁊ dictis ab alio ſine omni habitu īfuſo neſcio quare. ¶ Secūdo ſic. Sine illo poteſt aliquis credere qđ nihil oīno confert ad actum credendi. Hoc patet. Sꝫ fides infuſa nihil facit ad actum credendi vt videtur q: nec ad ſubſtantiā actus nec ad modum aliquem intrinſecuꝫ actus nec ad facilitatem actus nec ad certitudinem actus. ergo ꝛc. Nꝫ non ad ſubām actus. pꝫ q: nō eſt potentia nec obiectū nec aliqđ pn̄tās obiectū ſicut nec aliqs hītus etiaꝫ q: tūc ſepatꝰ poſſet agere ad ſubām eiuſdē actꝰ nec ad gradum intrinſecū vel intentionem actus pari ratione: q: gradus ille eſt eiuſdem rationis cum toto actu vel cum tota ſubſtantia eius ⁊ quicūq; gradus poteſt conuenire potētie nude vt videtur. Pari ratiōe ſicut primus actus vel gradus. Nec ad facultatem actus q: nouus baptiſatus licꝫ habeat fidem habet tantam difficultatē in credēdo ſicut nō baptiſatus. Nec ad certitudinem actus vt videtur Sicut enim nō eſt principium actus ita nec certitudinis actus quia nō video ꝙ ſit aliud ipſe actus ⁊ certitudo actus vel aliquid aliud idem eſt principium vtriuſq; ⁊ nō aliud ⁊ aliud. Unde mihi videtur nec experimur ad quid facit habitus fidei infuſus in actum credendi ⁊ q̄tum ad certitudinem pꝫ quia ita certitudinaliter ⁊ firmiter credit qs ex puris naturalibus aſſuetus ad aliquod obiectuꝫ ſicut habens fidem infuſam. ¶ Tertio ſic. Si habitꝰ fidei infuſus eſſet abſolute neceſſarius ad actum credendi neceſſariuꝫ viatori cum intellectus viatoris poſſit ſcire ⁊ cognoſcere ſuum actum credendi vel intentionem in actu vel modum alium quēcunq; q: nihil eſt homini certius ſua fide ſaltem loquēdo de actu poſſet intellectus viatoris ſcire ſe habere īntellectum vel potentiam intellectiuam. Sed hoc ē falſum nec eſt expertum vt patet. ergo ꝛc. Iſta rō forte videret habere inſtantiā ſed non curo. ¶ Quarto ſic non plus eſt neceſſarius abſolute habitꝰ fidei infuſe in via ad credendum q̄ habitus glorie in patria. Sed ille in nullo eſt neceſſarius abſolute vt dictum eſt ſupra in quadā queſtione ⁊ probatū. ḡ ꝛc.

Reſolutio arti. ¶ **Videtur ergo** poſſe dici quātum ad iſtum articulum. primo ꝙ fides habitus infuſus nō eſt abſolute loquēdo neceſſarius immediate viatoris ad actum credēdi. Sꝫ abſolute loquēdo viator poteſt habere ita pfectum ⁊ firmum actum credendi reſpectu omniuꝫ credibilium ſine fide infuſa ſicut cum fide infuſa ſicut abſolute loquēdo ſicut dictum eſt in primo/ ita perfectum actum diligendi ⁊ q̄tum ad ſubſtantiā actus ⁊ q̄tum ad modum quēlibet intrinſecū actꝰ ſine caritate habitu infuſo ſicut cum ipſa. Unde et ita firmiter ⁊ perfecte adheret hereticꝰ ⁊ credit aliquādo ſine hereſi vel obiecto hereſis ſue etiam vſq; ad mortem ſuſtinēdam ſicut habens fidem infuſeꝫ adheret veritati credibili. Et planum eſt ꝙ non ex fide infuſa ſed ex aliqua alia cauſa mere naturali. Nec ipſa fides etiam ponitur vt habeatur alia noticia de terminis q̄ illa que habetur a non habente fidem. Unde ⁊ eoſdem conceptus habent fidelis ⁊ infidelis de terminis licet eundem aſſenſuꝫ nō habeant ſed vnus diſſentit cōplexioni terminoruꝫ vel remanet dubius de eadem ⁊ alius aſſentit. Puta fidelis: ſed non video neceſſarium hoc ponere ꝙ hoc ſit per fidem habitum infuſum. Licet probabiliter poſſet dici ſicut etiam dicebatur in primo reſpondendo ad rationes philoſophoꝝ in illa queſtione ſecunda prologi. Utrum neceſſarium fuerit homini aliquam doctrinam ſupernaturaliter reuelari. Nam cum habens fidem etiam infuſam non credat nec aſſentiat niſi volens ⁊ ſicut oſtenſum eſt ſupra fides nihil faciat ad actuꝫ. Non apparet ratio quare ex meris naturalibꝰ nō poſſit aliqs firmiter aſſentire ex imperio voluntatis ipſis credibilibus.

¶ Secūdo dicendum eſt ꝙ ponēda eſt fides infuſa de facto in quolibet viatore in ſaluando ⁊ licꝫ nō ſemper tamē firmiter. ita ꝙ nullus ſaluatur niſi habens fidem finaliter in quolibet vere baptiſato pillo tunc: ⁊ hoc ex ordinatione diuina quam tenemus ex dictis ſanctorum ⁊ traditione eccleſie: ⁊ ponitur in decore ad quēdam decorem ⁊ perfectioneꝫ ⁊ ſanitatem mentis antecedenter ad caritatem in voluntate: ſed ꝙ aliquid faciat ad actū non video ſicut deductum eſt ſupra. Dices ꝙ imo quia diſponit ⁊ inclinat ad actuꝫ ⁊ facilitat ⁊ firmat perfectiꝰ ceteris paribus/ licet iſta non experiamur nec percipiamus ſicut nec ipſammet fidem percipimus ⁊ licet etiam ponatur in nobis ſicut tu concedis. Dico ꝙ non intelligo illam diſpoſitionem quia intellectus ſeipſo ſufficienter eſt diſpoſitus in ratiōe receptiui. Similiter etiam de aliis non video vn̄ poſſint talia poni vel dici de habitu fidei/ licet etiā nō videaꝫ per quid poſſint efficaciter īpugnari: quia tamen pauciora ſine experiētia vel cogente ratiōe vel auctoritate ſunt ponenda ⁊ ad illas non habeo cogentem rationem nec experientiam nec auctoritatem ſicut habeo de fide ponenda non pono iſtas conditiones fidei conuenire. ꝙ eſt ponēda fides īfuſa ꝛc.

¶ **Ad rationes alioꝝ** Ad primam Dico ꝙ maior eſt vera. Poteſt enim aliquis credere firmiter ⁊ īmobiliter aliquid de ſupremo obiecto ſine habitu ſupernaturali /ſed ex habitu naturali vel imperio voluntatis precipientis intellectui firmiter aſſentire audito vel narrato: et dico ꝙ hoc eſt in poteſtate voluntatis. Tu dicis. quare ergo diſcipuli dixerunt Chriſto. Domine adauge nobis fidem. Dico quod pro tanto petierunt quia bene ſciebant ꝙ ſine ipſo Chriſto nichil poterant ſecundum Ad rōes .1. opi.

quecunqꝫ actum ⁊ ideo petebant vt influeret eis ⁊ coageret ad actum fidei perfectiuꝫ non ꝙ coageret habitus fidei infuſe quaſi ſine fide īfuſa nō poſſent firmiter credere. Tu dicis obiectum eſt ſupernaturale. Dico etiam ꝙ obiectū ſcientie naturalis de deo eſt ſupnaturale nō tamē opꝫ ꝙ habitus ꝓpter hoc ſit ſupnaturalis ſicut magis declaratū eſt ī primo ⁊ ſimiliter pꝫ hoc de naturali amicitia reſpectu dei. ¶ Ad ſecūdum dico ſicut dixi ſupra ꝙ habitꝰ luminis glorie abſolute loquēdo nō eſt neceſſarius ad actum videndi deū in patria. Quādo dicis de intellectu noſtro ꝙ ſe habet ſicut oculus noctue ad viſionem dei. Dico ꝙ verum eſt pro tāto qꝛ ex ſuis puris naturalibus ſine ſpeciali influentia dei non poteſt habere actum videndi deum clare ſicut euidenter intelligit iſta materialia vel ꝙ hoc verū eſt pro ſtatu preſentis cōiunctionis imꝑfecto non ꝓpter carentiam habitus. ¶ Ad tertiū dico ꝙ actꝰ credendi ꝙtum ad hoc ꝙ experimur nō habet maiorem firmitateꝫ adherētie ꝙ̄ quicūqꝫ alius actus ſicut patet de actu adherendi primis principijs de quibus nullo modo dubitat ⁊ de actu adherēdi ſcito vel concluſioni ſcite ⁊ de actu adherendi alicui hereſi vel etiam alicui falſo ex oppoſito non ſolum cluſioni verum etiam alicui vero principio ⁊ etiaꝫ de actu adherendi alicui cōcluſioni falſe qui pōt eē rectus ſicut ⁊ actus ſcientie ſicut patet ſeptio ethicorum ⁊ ad aliquod iſtorum nō reqritur aliquid qḋ nō poſſit haberi ex meris naturalibus ſicut etiā dico de adheſione fidei in actu credendi. precipue cū ſm multos ſaltem ſm aduerſarios per naturalē rationem poſſit haberi ꝙ deus reuelans aliquid credendum nō poteſt fallere nec falli ⁊ per ꝯñs ſibi ſic firmiter adherendum. Tu dicis credēs exponit vitam ⁊ caput pro ſua hereſi. Dicis vltra ſciens non exponit caput. Dico ꝙ hoc non eſt propter maiorē certitudinem que ſit neceſſario in ſciētia ꝙ̄ in actu credendi ſed qꝛ pro tali expoſitione non ſperat ſibi premium conferri ſicut fidelis pro fide vel etiā hereticus pro ſua hereſi. Sic patꝫ de certitudine adherentie de certitudine euidentie patet qꝛ nō ē certitudo euidentie in fide vñ fides ſꝫ in ſcientia ē talis certitudo.

Certitudo adherentie ⁊ euidētie

¶ Ad quartū diceretur ꝙ licet neceſſarium fuerit aliquo tempore doctrinaꝫ aliquā forte ſupernaturaliter releuari hoc poſito nō propter hoc ꝯcluditur habitꝰ fidei neceſſarius ad actū credendi ſed in ipo actu credendi vel intelligēdi. Puta in aliqua noticia abſtractiua actuali potuit illa doctrina reuelari ad quam licet homo a principio non potuerit oīno effectiue attingere ⁊ ideo oportuit aliqua reuelari tamen poſtꝙ̄ illa reuelata tradita ſunt ⁊ ab alijs ſub teſtimonio accepta poſſunt eſſe credita ex meris naturalibus ſicut poteſt eſſe fides ex auditu ſecūdum apoſtolum ad Romanos ſicut etiam dato ꝙ aliquis non poſſit inuenire geometriam ex naturalibus ſuis poteſt tamen credere docenti eam ⁊ addiſcere ex meris naturalibus. Tu dicis credibilia excedunt lumen naturale. Diceretur ꝙ verum eſt vt videātur clare non autem vt credantur alio narrante vel credēte. Aliter diceretur ꝙ predicta ſolutio non bene concordat cum aliquibus predictis qꝛ licet probabiliter poſſet dici aliquam doctrinam neceſſario fuiſſe reuelatam eo modo quo dictum eſt in primo ⁊ precipue doctrinā fidei. Hoc tamen non fuit propter impoſſibilitatem actus credendi circa aliquod obiectum credibile ſine habitu infuſo ſed propter difficultatem. ita ꝙ licet abſolute habitis conceptibus terminorum potuiſſet homo credere ⁊ cōplexioni firmiter aſſentire ex puris naturalibus ⁊ ita abſolute loquēdo nō fuerit neceſſarium doctrinā talē reuelari ꝙtūcūqꝫ nō hēat euidentiā ex terminis tñ difficile fuit / ⁊ iō neceſſariuꝫ fuit hoc reuelari nō ꝙ fides faciat facilitatē ſed qꝛ ſecundū talem doctrinam reuelataꝫ in actu aliquo certificauit deus ſic eē ⁊ hoc veruꝫ eſſe ⁊ ſic adheſit cui reuelatum eſt hoc ⁊ vltra: quia iſte qui audit mō poteſt etiam credere ex puris naturalibus ꝙ hoc eſt iſti reuelatum poteſt facilius aſſentire licet abſolute poſſet firmiter aſſentire. ¶ Ad quintum diceretur ꝙ licet iſta ſit de facto mō ꝙ fidelis primo diſtinguatur ab infideli per fidem īfuſam ſaltē in paruulis qui baptizantur quia de adultis eſt aliud forte tamen hoc nō eſt abſolute neceſſariuꝫ ſed poſſet fidelis diſtingui ab infideli ꝑ actū credendi ſine omni habitu tali vel per habitū fidei adquiſitum ⁊ tunc paruulus nō habens actum credendi nec fidem adquiſitā nō diceretur fidelis nec diſtingueretur ab infideli. ¶ Ad ſextum dico ꝙ actus credendi vel habitus adquiſitus ex puris naturalibus eſt ſufficiens participatio neceſſaria ex parte intellectus reſpectu obiecti vel finis ſupernaturalis. Nec aliquis talis habitus infuſus neceſſario requiritur ad actum credendi vt videtur ⁊ probatum eſt ſupra ſicut nec in voluntate neceſſario requiritur habitus infuſus caritatis licet ibidem ſecundum diuinam ordinationem quam tenemus et etiam habitus infuſus fidei in intellectu ſit ponēdus. Hec de primo articulo principali.

¶ **Quantum ad ſecundū ar**ticulum videretur alicui ꝙ ſuppoſito habitu fidei infuſo in intellectu nō eſt ponenda fides adquiſita ī nobis.

An ſit ponēda fides adquiſita in nobis ⁊c̄

¶ Primo ſi poneretur fides adquiſita cum infuſa in intellectu de eodem obiecto. Sequeret̄ ꝙ duo accidentia eiuſdem rationis eſſent ſimul qꝛ fides adquiſita ⁊ infuſa cum ſint eiuſdem obiecti et eſſent eiuſdem ſubiecti eſſent eiuſdem ratiōis. Sꝫ hoc eſt īpoſſibile quinto metaphiſi. precipue de accidentibus abſolutis. ergo ⁊c. ¶ Secūdo ſic. Adueniente vel manente perfectiori habitu non ſtat nec manet imperfectior precipue eiuſdem ratiōis ſed vel cedit vel ꝯcurrit in eundem habitum cū perfectiori. Sꝫ fides infuſa eſt perfectior habitꝰ ⁊ eiuſdem rationis vt probatum eſt. ergo ⁊. ¶ Tertio ſic. Si iſti habitus ſtent ſimul quero quo mō ſe habent ad actum credendi. Nō poteſt dici ꝙ ex equo quia habitus infuſus eſt nobilior ⁊ perfectior. Nec poteſt dici ꝙ infuſus magis principaliter quia infuſus nihil facit ad actum credendi ⁊ per conſeqn̄s non poteſt dici ꝙ adquiſitus magis principaliter nec minus. Cum igitur nullo modo ſe poſſint habere ad actum ſimul nullo modo ſunt ponendi ſimꝉ vt videtur. ¶ Quarto ſic. quia ſi geometria eſſet adquiſita in aliquo ita ꝙ eēt perfectus geometer per adquiſitionem fruſtra ſibi infunderetur geometria. ergo ſimiliter econuerſo ſi alicui eſt infuſa fides perfecta fruſtra ponitur adquirere fidem ⁊ fides in ipſo adquiſita. ergo ⁊c. Et ſimiliter poteſt argui ꝙ in habente caritatem infuſam non ſit ponende aliqua adquiſita.

opi. doc.

¶ **Sed hijs nõ** obſtantibus dico ꝙ ponẽda eſt i adultis fides adquiſita habitus quidẽ generatus ex frequentibꝰ actibus credẽdi ſicut etiam amicitia naturalis adquiſita ex actibus frequẽtibus amandi non obſtãte fide vel caritate infuſa. ¶ Hoc patet primo ſic. Facilitas in actu credendi vel ad actum credẽdi ẽ ſignum habitus generati ſecũdo ethicorum. Sed experimur ꝙ aliquis pronꝰ eſt ⁊ faciliter credit ea q̃ sunt fidei ⁊ non per habitum infuſum ſicut oſtẽſuꝫ eſt ſupra. ergo ⁊c̃. ¶ Secũdo ſic. Auguſtinꝰ cõtra epiſtolam fundamẽti vel contra fundamẽtum manichei dicit ſic. Euãgelio inquit non crederẽ ſi eccleſie non crederem. Unde ⁊ ibidem ſubdit. Euãgelium nazareorum nõ recipio qꝛ nec ipſm eccleſia recipit. Sed hoc dictum nihil eſſet niſi ex teſtimonio eccleſie poſſet haberi fides adquiſita. g ⁊c. ¶ Tertio ſic. Si puer iudeus vel ſarracenꝰ nutriretur cũ xpianis a puericia ſua ita poſſet credere articulos ſicut puer xpianus. Sed hoc nõ per fidem infuſam qꝛ fidem infuſam nõ haberet. Et dato etiam ꝙ haberet ſicut probatum eſt ſupra igitur videtur etiaꝫ ꝙ ponẽda ſit fides adquiſita in adulto xpiano.

August.

Aplis ad Roma.

¶ Quarto ſic. Apoſtolꝰ ad Romanos arguit ſic. Quo modo credẽt ei quẽ non audierunt ⁊ concludit ergo fides ex auditu/auditus autẽ per verbum xpi. Sed non minus poteſt quis credere verbo dei ⁊ audire habẽs fidem infuſam q̃ nõ habens igitur ita poteſt adquirere fidem ſicut nõ habens fidem ⁊ planum eſt de fide adquiſita loquitur apoſtolꝰ ibiꝺ quia nõ oportet ſtatim ad auditum verbi dei dato ꝙ creditur ſibi ꝙ infundatur caritas nec per cõſequens fides qꝛ deus nũq̃ infundit fideꝫ primo ſine caritate licet bene conſeruet ipſam informem ⁊ ſine caritate. ¶ Quinto ſic. Aliq̃s habens modo fidẽ infuſam de omnibus ſtatim ſit hereticus circa aliquem articulum ⁊ tamẽ firmiter ⁊ ex habitu inheret ⁊ adheret alijs articulis ſed non ex habitu infuſo quia habitus fidei infuſe licꝫ ſtet cum omnibus alijs peccatis etiam cũ odio dei quod eſt maximuꝫ peccatum non tamen ſm cõmuniter loquentes ſtat cum hereſi ⁊ peccato infidelitatis. ergo prius cum fide infuſa habuit fidem adquiſitam de iſtis.

Reſolutio.

¶ **Sic igitur** dico ꝙ in adultis ex actibus credẽdi generatur habitus fidei adquiſite nõ obſtãte fide infuſa. ¶ Secundo dico ꝙ non ſunt eiuſdem rõnis fides infuſa ⁊ adquiſita ſicut nec caritas infuſa ⁊ adqſita ⁊ hoc ſtatim videri poteſt qꝛ habitus illi non ſunt eiuſdẽ rationis ad quorum vnum nõ põt natura attingere: ſed eſt ſimpliciter ſupnaturalis ita ꝙ a ſolo deo immediate cauſari ⁊ ad aliũ natura põt attingere cauſando ipſm. Sed ſic eſt in ꝓpoſito de fide infuſa ⁊ adquiſita vt pꝫ ergo ⁊c. ¶ Secũdo hoc patꝫ qꝛ illi habitus non ſunt eiuſdem rõnis quorum vnꝰ facilitat ad actum aliquem ⁊ alius nõ. Sed fides adquiſita ſicut experimur facilitat ad actum credẽdi non autem fides infuſa. ergo ⁊c. ¶ Tertio etiaꝫ qꝛ fides infuſa habetur ante omnem freq̃ntationẽ actus: fides aũt adquiſita preſupponit actꝰ frequẽtatos ⁊ per ipſos generatur nec per ipſos poteſt infuſa generari ſicut nec caritas. ⁊c̃. ¶ Notandum ẽ tamen circa hoc ꝙ eadem fides ſm numerum vel ſpecieꝫ poſſet infundi cum illa que adquiritur. Et dico ꝙ non eſſet eiuſdem rationis cum illa que mõ infunditur: ſed ſimpliciter alterius rationis ſicut fides adquiſita ab infuſa.

Ad rões 1.opi.

¶ **Ad rationes aliorꝫ** Ad primam qñ dicitur ꝙ duo accidentia eiuſdem rationis ponerẽtur in eodem ſubiecto ſimul ſi poneretur fides adquiſita cũ infuſa. Dico ꝙ non eſt verum ſicut apparet ex predictis. Quãdo dicis ꝙ ſunt eiuſdem ſubiecti ⁊ obiecti concedo ſed nõ ſunt ꝓpter hoc eiuſdem rõnis ſicut dixi in primo ꝙ in eodẽ ſubiecto reſpectu eiuſdem obiecti poſſunt eſſe diuerſi habitus ⁊ diuerſe noticie alterius rationis ſicut d xi in primo ꝙ in eodem ſubiecto reſpectu eiuſdem obiecti poſſunt eſſe diuerſi habitus ⁊ diuerſe noticie alterius rationis ſicut noticia abſtractiua ⁊ intuitiua eiuſdem obiecti. Et dato ꝙ eſſent eiuſdem rationis ex hoc nõ ſequitur ꝙ non poſſent ſimul ſtare in eodem ſubiecto ſicut dictum eſt ſupra. ¶ Ad ſecũdum dico ꝙ non ſunt eiuſdẽ rationis nec ex ipſis poteſt cõſtitui vnꝰ habitus nec poſſunt concurrere in vnũ. Et dato ꝙ eſſent eiuſdem rõnis non oportet tamen ꝙ alter habitum cedat vel ꝙ vnus ex ambobus cõſtituatur ſicut non oportet ꝙ ex duobus luminibus in medio fiat vnum lumen ſed ſtant ſimul diſtincta in eadem parte medij vel etiam due ſpecies duorum indiuiduorum eiuſdem rationis in fantaſia vel in intellectu angelico ſicut dictum eſt in ſecũdo. ¶ Ad tertium dico ꝙ fides infuſa nihil facit actum ſed adqſita bene facilitat ad actum. Et quãdo dicis ꝙ infuſa eſt nobilior ⁊ perfectior. ¶ Dico ꝙ verum eſt in ſe ſed non in ordine ad talem actum. Si dicas ꝙ fruſtra ponitur habitus qui nõ eſt principiũ actus Dico ꝙ non eſt verũ de aliquo habitu puta de infuſo. Ponitur eñ ad decorem ⁊ perfectionem creature cui ĩfunditur ⁊ nõ fruſtra. ¶ Ad quartum dico ꝙ fides infuſa quã ponimus non eſt eiuſdem rationis cũ adqſita ⁊ ita neutra eſt fruſtra. Preterea etiã dato ꝙ eſſent eiuſdem rationis adhuc neutra eſſet fruſtra qꝛ vtraq; perficeretur homo ⁊ pluribus modis per plures q̃ per vnam. Hec de ſecundo articulo principali.

Fides infuſa ⁊ adqſita an ſint in intellectu. ⁊c. 1.opi.

¶ **Quantum ad tertium ar/ticulum.** An ſcꝫ fides adquiſita ⁊ infuſa ſint in itellectu ſicut in ſubiecto eodem vtriuſq;. ¶ Videt ꝙ non ſint in intellectu ſicut in ſubiecto. Tum qꝛ infidelitas cum ſit peccatum nõ eſt in intellectu ſicut i ſubiecto ſed in voluntate. Tum qꝛ ſm Auguſtinũ cetera poteſt quis nolens credere nõ poteſt niſi volens. igitur fides nõ eſt in intellectu ſed in volũtate. Tum qꝛ actus credendi eſt meritorius. Meritũ vero ad volũtatẽ ꝑtinet ꝓncipalr. ¶ Sꝫ dico ꝙ fides queciq; ſiue ĩfuſa ſiue adqſita eſt in ĩtellectu ſicut in ſubiecto. Qḋ pꝫ. Tũ qꝛ fides eſt hitꝰ cognitiuus ĩtellectualis. Tum qꝛ nõ eſt hitus volũtatis eſſet eñ hitꝰ amatiuus vel odituus qḋ eſt falſum. Tũ qꝛ credere ẽ actꝰ intellectꝰ ⁊ nõ volũtatis. Actꝰ dico elicitꝰ. Hoc patet etiã ſicut credere etiã principijs ⁊ ꝯcluſionibus demonſtratis. ergo ſimiliter fides eſt habitꝰ intellectꝰ ¶ Qꝫ aũt actus credẽdi ſit actꝰ intellectꝰ pꝫ ꝑ Auguſt. q̇ dicit ꝙ credere nõ eſt niſi cũ aſſenſu cogitare. Cogitare aũt ad intellectũ ꝑtinet ſicut pꝫ. Utrũ aũt ad intellectũ ſpeculatiuum vel practicũ reqre in illa queſtione vltima prologi in pmo vtrũ theologia ſit practica vel ſpe

opi. doc.

August.

culatiua in fine. In qua etiam dicũtur aliqua de fi
de infuſa que modificãtur ⁊ determinãtur per pre
dicta in preſenti queſtione ſicut ⁊ aliqua dicta etiã
in prima queſtione eiuſdez prohemij ſicut apparet
ex predictis.

ad.1.opi. ¶ **Ad primum** aliorum dico ꝙ infideli-
tas duo dicit. Unum qđ
eſt error circa credibile aliquod et ſic eſt in intelle-
ctu ſicut ⁊ fides. Aliud qđ eſt velle errare vel erro-
rẽ defendere vel negligere errorẽ deponere ⁊ iſtud
formaliter eſt peccatum ⁊ eſt in volũtate nec oppo
nitur fidei formaliter ideo nõ concludit. ¶ Ad ſe
cũdum dico ꝙ in actu credẽdi ſm ſeipſum formali
ter nõ cõſiſtit meritũ ſed pro quãto eſt actus impe-
ratus a voluntate. ¶ Ad tertium qđ debuit eſſe ſe
cundũ quãdo dicit Auguſtinus ꝙ credere non po-
teſt quis nolẽs. Dico ꝙ hoc nõ obſtante credere ꝑ-
tinet ad intellectuz ſicut ⁊ fides ſicut habitus licet
bene depẽdeat actus credẽdi a voluntate imperan
te q̃tum ad illa ſaltem que nõ ſunt euidẽtia ex ter-
minis ſicut ſunt credibilia per fidẽ chriſtianam qđ
dico ad differẽtiam credulitatis primorum princi
piorum ſi tñ credulitas debet dici vel etiã ad diffe-
rẽtiam credulitatis concluſionis ex principijs eui-
dẽtibus deducte ſi etiã credulitas debet dici exten
dendo nomen credulitatis.

Ad ꝓnci ¶ **Quãtum ad pꝛĩcipalia ar/**
palia ar- gumenta dico ad primũ ꝙ credere his q̃ ſunt fidei
gumẽta. nõ eſt actio ſupernaturalis ſꝫ ĩ hoc patet intellect⁹
lumine naturali eo modo quo dictum eſt ſuperius
⁊ probatũ. ¶ Ad ſecũdum de actu dilectionis me
ritorie patet quid ſit dicẽdum ꝙ ad ipſam abſolute
te loquẽdo non requiritur habitus infuſus carita-
tis ſicut dictũ eſt in primo. ¶ Ad tertiuz dico ꝙ fi
des infuſa non eſt fruſtra: qꝛ eſt ad decorem aĩe ⁊ ꝑ
fectionem ⁊ ſignũ quoddam nobile: licet non ſit ne
ceſſaria ad actum credẽdi: vt dictũ eſt ſupra. Quo
modo aũt ſit neceſſaria in ſaluãdis dictũ eſt ſupra.

¶ Diſtinctionis Uigeſimequarte.
Queſtio Unica.

CIrca diſtictionez
Uigeſimãquartã quero. vtrũ
fides ⁊ ſciẽtia poſſint ſtare de
eodem obiecto in eodem intel
lectu. Sed qꝛ de hoc ſatis di-
ctũ eſt in prima queſtione pri-
mi. Quero vnã aliam queſtio
nem. Utrum ſcꝫ deus ſit obie
ctum fidei per ſe principium ſm propriam rationẽ
diuinitatis. ¶ Uidetur ꝙ non. Duorum habituũ
repugnãtium ⁊ incõpoſſibilium nõ eſt idẽ obiectũ
ſm eãdem rationẽ. Sed fides ⁊ ſcientia de deo eui
dens ſiue ſit viatorum ſiue beatorum ſunt repugnã
tes nec poſſunt ſimul ſtare: g̃ ⁊c̃. ¶ Scđo ſic. Dua-
rum virtutũ ſpecie ⁊ genere differentiũ ⁊ ad diuer
ſas potẽtias pertinẽtium nõ eſt idem obiectuz ſub
eadẽ ratione acceptũ. Sed deus ſm propriam ra-
tionẽ deitatis eſt obiectum caritatis que pertinet
ad voluntatẽ. Non ergo fidei que pertinet ad intel
lectũ. ¶ Tertio ſic. Obiectũ intellectus eſt verũ ⁊
ratio formalis ei⁹ eſt ratio veritatis vt videt. Sed
fides ad intellectũ pertinet: igitur deus ⁊ ſi ſit obie
ctum fidei per ſe primũ non tñ ſm rationem deita-
tis ſed veritatis.

¶ **Contra** Idem eſt obiectum fidei et do-
ctrine fidei ⁊ ſub eadez ratione
Sed obiectum doctrine fidei ſcilicet theologie no
ſtre eſt deus ſub ratiõe propria deitatis ſicut dictũ
eſt in primo: ergo ⁊c̃.

¶ **In iſta queſtiõe ſic ꝓcedã.**

¶ Primo inquiram de obiecto fidei per ſe primo
et ratione eius ⁊ de obiectis ſecũdarijs. ¶ Secun
do inquiram. An ſit meritorium credere per fidem
obiectis talibus excedentibus facultatem nature.
¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ **Quãtum ad primũ. Sup/**
ponitur ab omnibus ⁊ eſt verũ ꝙ deus eſt obiectũ
primarium ⁊ per ſe ipſius fidei. Tuz quia fides eſt De obie-
virtus theologica ⁊ ita reſpicit deum pro obiecto cto fidei
immediato per ſe primo ⁊ pro fine. Tum qꝛ de⁹ eſt ꝑ ſe ꝓmo
ſubiectuz articulorũ fidei vt patet diſcurrẽdo. Tũ
quia per attributionẽ ad deum cadunt omnia alia
ſub fide ſicut patet. ¶ Hoc ergo preſuppoſito eſt 1.opi.
vna opinio ꝙ fidei obiectũ per ſe primum eſt deus
ſub ratione reuelati. Ita ꝙ ratio reuelati eſt ratio
formalis obiectiua fidei. Nec aliquid creditur per
actũ fidei. Nec alicui aſſentitur niſi inq̃tum reue-
latum. Hoc probatur. Tum qꝛ de non reuelatis ⁊
his que naturali ingenio attingũtur etiam de deo
ſm ꝙ huiuſmodi non eſt fides. Tum qꝛ fides inni-
titur ſpecialiter diuine ſcripture reuelate ⁊ dictis
ſanctorum quib⁹ reuelauit deus. Tum qꝛ eſt de nõ
apparentibus que non poſſunt eſſe cognita niſi re-
uelẽtur quare ⁊c̃.

¶ **Alia** eſt opinio ꝙ deus eſt obiectum fidei 2.opi.
ſub ratione nõ apparẽtis. Ita ꝙ nõ
apparẽtia vel non euidẽtia ſeu obſcuritas eſt ratio
formalis in obiecto fidei. Hoc probant. Tuz quia
hoc dicit apoſtolus. Fides eſt argumẽtum non ap Fides
parẽtium ad hebreos.11. Et ſimiliter Auguſtinus quid.
in litera. Fides eſt credere qđ non vides. Tum qꝛ
per hoc diſtinguit fides a ſcientia ⁊ a quacũqꝫ no-
ticia clara que eſt obiecti apparentis ⁊ euidenter.
Tum qꝛ in idem tendit fides ⁊ ſpes. Spes autẽ tẽ
dit in non viſum ſm Apoſtolum qui dicit ꝙ quis
videt quid ſperat: g̃ ⁊c̃. Et hec ſunt due opiniones
de ratione formali obiecti fidei.

¶ **Tertia opinio** poteſt addi ꝙ de⁹ eſt 3.opi.
ſubiectũ fidei ſub ra-
tione credibilis: ſicut aliquid eſt obiectũ viſus ſub
ratione viſibilis. Tũ qꝛ fides eſt habitus creditiu⁹
Tum quia etiam ſcibile ſm ꝙ ſcibile eſt obiectum
ſcientie. Sed hoc nichil eſt: quia ratio credibilis in
obiecto non dicit niſi denominationẽ rationis ⁊ re
ſpectum. Fides autẽ eſt habitus realis. Similiter
dico de ſcibili ⁊ viſibili. Obiectum ergo ſciẽtie eſt
aliquid reale per propriam rationem ⁊ obiectũ vi-
ſus ſicut color vel lux.

¶ **Contra** primã opinionem arguo. Pri- 3.1.opi.
mo ſic. Habitus realis alicui⁹
eo modo quo diſtinguitur habitus realis ab habi-
tu rationali oportet ponere rationẽ formalem ob-
iectiuam realem. Patet: quia habitus talis mẽſu-
rabilis eſt per obiectũ ſuũ. Sed fides eſt talis ha-
bitus vt patet. Eſſe autẽ reuelatum in obiecto nõ

dicit niſi reſpectum rationis: ergo ⁊c. ¶ Secūdo ſic ab aliquibus. Si obiectiua ratio formalis fidei eſt eſſe reuelatum. Sequitur ꝙ nullus aſſentit alicui credibili niſi inq̄ntum reuelatū. Unde nō creditur in deum niſi inq̄ntum reuelatus. Nec crediť alicui articulo vel aliquē articulum ſeu aliquis articulus niſi inq̄ntum reuelatus: ⁊ tunc hic articulus. Deus eſt trinus ⁊ vnus nō creditur niſi inq̄ntum reuelatus. Querūt ergo per quid nouit hoc eē reuelatum ⁊ non poteſt dici niſi per fidem. Et tūc etiā oportet ꝙ credat hoc eſſe reuelatum: ⁊ tūc non credet hoc niſi quia eſt reuelatū: ⁊ tūc queriť per quid ſciet hoc eſſe reuelatum ⁊ ſic in infinitū: quare ⁊c. ¶ Tertio ſic. Obiectum viſionis nō eſt deus inq̄ntum viſus: quia ratio viſi in deo nō ponit niſi reſpectum rationis ad vidētem: ergo ſimiliter obiectuꝫ fidei nō eſt deus inq̄ntum reuelatus: immo qđ fortius eſt nec inq̄ntum creditus: quare ⁊c.

Ↄ.2.opi. ¶ Contra ſecūdam opinionē. Primō ſic. Obiectum per ſe primū habit⁹ poſitiui ⁊ realis nō poteſt poni niſi ſm rationē formalem poſitiuam. Sed ratio non apparētia vł nō viſi non eſt poſitiua ſed negatiua: ꝗ ⁊c. ¶ Secūdo ſic. Si deus ſub ratione nō apparētie vel nō viſi eſſet obiectuꝫ formale fidei pari ratione apparentis vel viſi eſſet obiectum alicuius noticie euidētis de ipſo vel viſionis. Sed hoc eſt falſum: quia illud vel nichil dicit ex parte ipſius dei vel ſoluꝫ dicit reſpectum rationis qui beatificare nō poteſt. ¶ Tertio quia habitus habet reduci ad ſuum obiectū ſm rationem eius formalem. Sed affirmatio nō reducitur ad negationē nec poſitiuum ad negatiuū: ꝗ ⁊c.

opi.doc. ¶ Dico ergo q̄ntum ad iſtum articulum. Primo ꝙ obiectum per ſe principium fidei eſt aliquid incōplexuꝫ puta deus ⁊ ſm formalē rationē proprie deitatis ⁊ nō ſm aliquam aliam rationē ſicut obiectum per ſe ſimpliciter primū ſcientie fidei que eſt theologia noſtra eſt deus ſm propriam rationē deitatis: vt dictum eſt in primo ⁊ quaſi per eaſdem rationes poſſet probari de fide. ¶ Secūdo dico ꝙ alia ſunt obiecta ſecūdaria ad illud per primū reducta ⁊ precipue obiecta cōplexa cuiuſmodi ſunt articuli fidei formati de deo ſicut de obiecto primario ſicut ſuo modo cōcluſiones ſcite in quibus cōcludūtur paſſiones de ſubiecto ⁊ p̄dicanť de eo ſunt obiecta cōplexa ſcientie eo modo quo dicitur obiectū ſcientie non ſolum illud de quo aliquid ſcitur ſed etiā concluſio que ſcitur ⁊ in qua concluditur paſſio que etiam ſcitur de ſubiecto. Sic etiā articuli creduntur que ſunt propoſitiones cōplexe quib⁹ aſſentitur credēdo ſicut ⁊ proprie eſt aſſenſus reſpectu talis veritatis complexe magis q̄ꝫ reſpectu termini ſimplicis vt videtur. Et in hoc etiā puta in credēdo iſtas veritates cōplexas multū euidēter diſtinguitur fidelis ab infideli. Multi eñ ſunt infideles qui credunt deū eſſe: tñ non credunt articulos fidei formatos de ipſo ſicut patet tñ etiā iſti nō credūt in deum proprie ſicut patet in litera Magiſtri diſtin.24. Ubi ponit differentiam inter credere deo ⁊ deum ⁊ in deum. Hec de iſto articulo.

Ad motiua alioꝝ. ¶ Ad rationes aliorum. Ad primā de ratione reuelati dico et ſimiliter ad ſecundum ⁊ ad tertium ꝙ licet fides ſit de reuelatis ⁊ forte non ſoluꝫ de reuelatis ſed etiā de demonſtratis ⁊ ſimiliter licet innitatur ſcripture reuelate ⁊ dictis ſanctorū quibus reuelauit de⁹ precipue fides adquiſita que innititur ⁊ teſtimonijs aliorum ⁊ miraculis reſoluēdo ad iſta ex quibus rationabiliter etiā mouetur ad credēdum ſm dictamē recte rationis vt videtur: quia fides infuſa ſoli deo innititur immediate: tñ non ſequitur ex hoc ꝙ ratio reuelati ſit ratio formalis obiectiua ſicut nec ratio crediti vel ſcripti vel teſtificati licet nō ſit niſi de creditis ⁊ innitatur ſcripture teſtificanti ſicut nec ratio ſciti eſt ratio formalis obiectiua ſcientie: licet ſcientia ſit de ſcito. ¶ Ad alia ſecūde opinionis dico ꝙ licet fides ſit non apparētium: q2 nō eſt noticia ex ſe euidēs nec obiectuꝫ fidei euidēs eſt ꝑ fidem licet aliunde poſſit eſſe euidēs ſicut dictū eſt in primo: non tñ euidentia vel non apparētia obiecti eſt ratio formalis obiectiua: immo forte nec eſt aliqua ratio ſe tenēs formaliť ex parte obiecti nec apprehenſa in obiecto ſed eſt denominatio quedaꝫ negatiua ipſius obiecti ab aliquo extrinſeco. puta ex actu vel habitu fidei qui non eſt clarus nec euidēs circa tale obiectum: ⁊ ideo obiectum denominatione extrinſeca dicitur nō euidēs vel non viſuꝫ. Et dato adhuc ꝙ ſe teneat a parte obiecti: tamen nō pōt eſſe ratio formalis ſicut oſtenſum eſt ſupra. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ per hoc non diſtinguiť primo fides a ſcientia vel noticia euidēte de deo: quia ratio formalis obiectiua fidei ſit non apparētia vł nō viſio: ſed per hoc magis quia noticia fidei ex ſe eſt enigmatica non euidēs ſcientia autem vel viſio euidēs eſt: licet eiuſdem obiecti ⁊ ſm eandē rationem formalem. ¶ Ad tertium dico ꝙ licet ſpes tēdat in non viſum ſicut fides: non tñ ratio nō viſi eſt ratio formalis obiecti: ſed magis ratio deitatis.

¶ Quātum ad ſecūdum articulum primo de fide infuſa dico ꝙ eſt idē ⁊ vnicus numero habitus in habēte ipſam reſpectu omniuꝫ credibilium ſiue reſpectu primi credibilis incōplexi qđ eſt deus ſiue reſpectu aliorum credibilium cōplexorum cuiuſmodi ſunt om̄es articuli ⁊ que poſſunt ex ipſis deduci. Non enim video neceſſitatem ponēdi multos habitus reſpectu omniū predictorum obiectorum. Sicut non video neceſſitatē ponēdi plures habitus caritatis īfuſos reſpectu plurium diligibilium ex caritate ſed ad omnia diligēda ſufficit vnus habitus nūero et vna caritas. Et ratio poteſt eſſe ad hoc. Nam ſicut predictū eſt nec habitus caritatis nec fidei ex actibus diuerſis circa diuerſa credibilia generātur ⁊ vnum primū obiectuꝫ ſimplex reſpiciunt vt per ſe primariū ⁊ ideo non multiplicātur nec ſm plures actus alteri⁹ rationis circa diuerſa obiecta credibilia variatur. De fide īfuſa.

De fide adq̄ſita. ¶ Sed de fide adquiſita eſt magis dubium. Et dico de hoc ꝙ fides adquiſita nō eſt vnus habitus reſpectu omnium credibilium ſed eſt multi habitus quorum vnus eſt circa deū obiectum per ſe primarium ⁊ eſt vnicus in habente ſicut fides infuſa ſuo modo. Alij vero ſūt circa articulos ſingulos et ſinguli circa ſingulos. Et patet ꝙ ſunt plures habit⁹ quia generantur per plures actus alterius ⁊ alterius ſicut ⁊ obiecta cōplexa puta articuli ſunt alterius ⁊ alterius rationis ⁊ ſunt obiecta primaria talium habituum. Similiter etiā vnus poteſt haberi et adquiri ſine alio vel corrūpi etiam ita ꝙ nō ſimul

ſed viciſſim generātur ſicut experimētaliter patet per frequētationes diuerſorum actuum alterius ⁊ alterius rationis circa diuerſos articulos:ita ꝙ fides adquiſita nō eodem habitu vel actu verſat̄ circa oīa obiecta credibilis ſicut fides infuſa eſt idem habitus oīum ſed vno habitu primo verſatur circa obiectum primarium qḋ eſt deus ⁊ alijs habitibus et actibus verſatur circa obiecta complexa ⁊ quaſi iſto modo dictū fuit in primo de vnitate theologie noſtre ꝙ̄ eſt doctrina fidei:quare ⁊c̃. Predicta vero patent:quia planū eſt ꝙ aliquis poteſt frequētare actus credēdi circa aliquē articulum ⁊ aggenerabat ſibi habitum reſpectu illius ⁊ nō reſpectu alterius. Similiter etiam aliquis poteſt errare circa vnū articulum ⁊ habere fidē adquiſitam rectaȝ de alijs ſicut patet de heretico errante in vno articulo tenēte tamen firmiter omnes alios ex fide adquiſita ſm̄ predicta:ergo poteſt exponi dictum apoſtoli dicētis vna fides. Uerū eſt de fide infuſa in quolibet vel de fide in cōi ſicut de baptiſmate in cōmuni. Et hoc de ſecundo articulo principali.

on credere oīa obiecta fidei ſupradicta ſit meritorium. 1.opi.

Quātum ad tertium articulum videretur alicui nō eſſe meritorium nec rationabile credere omnia obiecta fidei ſupradicta. Tum qꝛ videtur ꝙ ſic credēs exponat ſe periculo: quia credit eis que non poteſt ſcire eſſe vera. Tum quia credit ſine ratione ⁊ abijcit a ſe rationē naturalem:quia fides nō habet meritū cui ratio humana prebet experimētum. Tum quia aut habet motiuum neceſſarium aut probabile. Non habet motiuum neceſſarium:qꝛ tunc neceſſario crederet. Si autem habet motiuum vel ſignū probabile tūc nō debet credere niſi ꝓbabiliter ⁊ nō aſſertiue vel firmiter omnino. Tum qꝛ ſi eſt aliquid qḋ inducat rationabiliter ad credēdum illud eſt precipue multitudo miraculorum exhibitorum pro fide chriſtiana. Sed miracula fallunt. Patet de miraculis antichriſti:ergo ⁊c̃.

opi. doc.

Sed his non obſtantibus dico ꝙ rationabile eſt ⁊ meritorium poteſt eſſe credere his que tenēt fideles ⁊ eccleſia fidelium ⁊ ita credere omnes articulos fidei ⁊ ea que poſſunt deduci ex ipſis nō obſtante inuidētia ipſorum. Tum quia iſta ſunt approbata a tāta multitudine virorum probatorum ⁊ cōcorditer qui in ſcripturis ſacris mēdacium dānauerūt ⁊ nō eſt probabile ꝙ ipſi fuerint mēdaces. Tum qꝛ ipſi qui iſta diuulgauerunt viri pauperes ⁊ modici ⁊ illiterati fuerūt ⁊ totū mūdum iſti fidei ſubiugarūt. Et hoc eſt valde magnū miraculum. Tum quia illi paſſim ⁊ cōmuniter ad iſta roboranda vitam huius mundi contēpſerunt ⁊ vitam propriam poſuerunt. Tum quia etiā per miracula creberrima inſolita ⁊ inaudita hanc fidē roborauerunt ⁊ firmauerunt. Si dicas ꝙ ſunt fallacia ſicut etiam erunt miracula antichriſti. Ad hoc reſpondebo infra et ex predictis dico ꝙ rationabile eſt etiam ſm̄ rationem naturalem credere his que tenet fides ⁊ puto ꝙ ſi aliquis ſurgeret modo de terra in puris naturalibus ⁊ proponeretur ſibi. An aliqua fides vel ſecta ſit ab antiquo per tātaȝ cōitatē hoīm immunitā a peccatis huius mundi contra rectam rationem ⁊ tales quales fuerunt ſupradicti/ ⁊ ꝑ tot ſigna ⁊ miracula inſolita approbata ⁊ ſic de alijs ipſe iudicaret ſm̄ rectam rationē naturaleȝ ꝙ ipſa eſt tenēda. Unde dico ꝙ rationabile eſt credere omnibus que ſunt fidei ⁊ poſſunt ex ipſis deduci ⁊ eſt actus meritorius de cōdigno ſi ſit formatus a caritate ⁊ debite circūſtantionatus.

Ad primum aliorū dico ꝙ non exponit ſe periculo credēdo aliqua ꝙ̄ nō poteſt euidēter noſcere vera eſſe. Alioquin quilibet credēs aliquid factuȝ vel geſtum qḋ ipſe nō vidiſſet teſtimonio aliorū ꝙ̄tūcunqȝ proborum ⁊ bonorū ſeipſum exponeret periculo qḋ non eſt verū. Et dico ꝙ nō credens exponit ſe periculo ⁊ contra rationē rectam diſcredēdo ſic approbatȝ. ad rōnes 1.opi.

Ad ſecūdum dico ꝙ licet credat ſine ratione facìente ſibi euidentiam pro tanto:quia non oportet ipſum habere talem rationeȝ ad hoc ꝙ credat licet etiam talē rationē quaſi incompoſſibilem ſue fidei non abijciat:quia talis ratio bene eſt cōpoſſibilis cū fide aliquorum articulorū ꝙ̄uis propter talē rationē non credat:quia nichil minus crederet dato ꝙ talem rationē non haberet. Non tm̄ creditur rationabiliter:ita ꝙ irrationabile ſit credere: ſed rationabile magis vt dictum eſt ſupra. Ad tertiū dico ꝙ credēs non habet medium neceſſarium faciens euidētiam de credito nec requirit tale mediū ſed dico ꝙ habet tale medium vt ſufficiēter inductiuum ad credēdum ſm̄ iudicium ratiōis recte vt certitudinaliter credat nō ſicut euidēti vero ⁊ teſtimonio ꝓprio: ſed ſufficiēter approbato teſtimonio alieno per media que poſſunt haberi de talibus ſicut patet de credētibus rationabiliter romā eſſe:licet nunꝙ̄ viderint ⁊ huiuſmodi:quare ⁊c̃. Ad quartū dico ꝙ magnū motiuum eſt credendi his ꝙ̄ ſunt fidei de miraculis exhibitis ad teſtificationē fidei ⁊ ad miracula etiā docebat xp̄s iudeos recurrere qui antiquitus Moyſi crediderāt propter miracula per ipſum exhibita ⁊ ipſis diuulgata cū dicebat eis. Et ſi mihi nō vultis credere operibꝰ credite ⁊ multa ſimilia. Quādo dicis ꝙ erāt fallacia miracula:quia antichriſtus etiam faciet miracula et tm̄ nō erit ſibi credēdum. Dico ꝙ chriſtus faciēs vera miracula docuit illa miracula antichriſti futura eſſe fallacia:⁊ per conſequēs ꝙ eis non ſit credēdum ⁊ cū hoc ſunt facta miracula aliqua ſub lege et fide que nunꝙ̄ faciet antichriſtus ſicut viſio diuine eſſentie in raptu pauli ⁊ reuelatio futurorum contingētium que cōperta eſt eſſe vera in ſcripturis que non poterit ſcire nec ſciet antichriſtus. Si dicas ꝙ paulus fuit deceptus vel ꝙ ipſe mētitur. Non videtur veriſimile ꝙ mentiatur qui ita mēdacium deteſtatur. Nec ꝙ fuit deceptus. Non enim plus poteſt aliquis decipi de viſione diuine eſſentie circa ſe ꝙ̄ de intellectione primi principij:vt videtur.

Dico igitur ꝙ cū ad fidei atteſtationē deus qui non poteſt eſſe teſtis falſus operatus fuerit predicta miracula ⁊ alia denūciauerit ſicut falſa ⁊ mēdacia ꝙ fidei credēdum eſt pro qua adducta ſunt iſta. Uñ multa ſunt que rationabiliter adducūtur cōtra infideles ſcilicet auctoritas ſcribētium ⁊ tradētium/ diligētia recipientium/ concordia ſcripturarū rationabilitas creditorum ⁊ contētorum in lege chriſti irrationabilitas cōtrariorum errorum eccleſie ſtabilitas in lege ⁊ fide carni ⁊ ſanguini cōtraria con reſolutio

tra pronitatem hominū miraculorum varietas ſicut predictū eſt. Non credo tñ ꝙ habeatur demonſtratio certa nec propter quid. Nec quis ꝙ Chriſtus fuerit verus deus vel etiā verus homo etiam ſuppoſitis factis eius: quia omnia potuerunt fieri apparēter vel etiam realiter ſaltem a diuina virtute aſſiſtente ⁊ non vnita vero hominum ſicut vnita ⁊ hoc de tertio articulo principali.

ad argu. ꝑncipa. ¶ Ad primum principale dico ꝙ fides ⁊ queciꝫ noticia euidēs de deo etiam noticia patrie non ſunt habitus formaliter incompoſſibiles ſicut infertus apparebit. Aliter dici poteſt ꝙ licet eſſent habitus incōpoſſibiles: tñ poſſet eē idem obiectum ipſorum ſicut patet de deo ꝙ de eodem obiecto poteſt eſſe ſcientia ⁊ error in intellectu ⁊ op. contrarie que nō ſunt minus incōpoſſibiles per naturam q̄ ſcientia ⁊ fides. ¶ Ad ſecūdū dico ꝙ illa maior non eſt vera. Non obſtante enim ꝙ fides ⁊ caritas ſint diuerſi habit⁹ ſpecie ⁊ genere: tñ poſſunt habere ⁊ habent idem obiectum ſm eandē rationem formalem. Puta deum ſm ꝓpriā rationeꝫ deitatis: immo qđ plus eſt dico ꝙ intellectus et voluntas omnino habēt idem obiectū formale. ¶ Ad tertium dico ꝙ nō intelligo obiectuꝫ formale intellectus eſſe ens ſub ratione veritatis: prout veritas ab entitate vel veritate diſtinguitur ſicut alias dixi. Nam veritas vt ſic nō dicit niſi vel reſpectum rationis ad intellectum vel negationeꝫ diſſormitatis ab intellectu: quare ⁊c̄. ¶ Nota hic ſm alios ꝙ veritas bonitas ⁊ deitas ſunt penitus idem extra intellectum: ꝗ ſi vnum eſt ratio obiectiua alicuius habitus vel potētie oportet ꝙ reliquū et patet ꝙ oportet eſſe idem obiectū formale intellectus et voluntatis. Alioquin velitum non eſſet niſi per accidēs intellectum ⁊ econuerſo per rationem annexam quod eſt falſum.

¶ Diſtinctionis Uigeſimequinte. Queſtio Unica.

Circa diſtinctioneꝫ Uigeſimāquintā quero. vtrū pro omni tēpore fuerit neceſſarium ad ſalutē cuilibet credere explicite et diſtincte illa que credūt modo ⁊ tenēt fideles. ¶ Uideť ꝙ ſic. Pro quocunꝗ tēpore neceſſarium fuit ⁊ eſt vitare erroreꝫ circa quēlibet articulum fidei. Sed hoc nō fuiſſet ſibi poſſibile niſi quēlibet articulum diſtincte cognouiſſet: ꝗ ⁊c̄. ¶ Secundo ſic. Fides infuſa ſemꝑ fuit eiuſdē ratiōis ⁊ eſt in quaslibet. Sed aliquibus ⁊ aliquādo fuit neceſſariuꝫ ⁊ eſt credere omnia diſtincte ſm fideꝫ infuſam: ergo cuilibet ⁊ pro omni tēpore. ¶ Tertio ſic. Ad plus non obligatur vnus fidelis ad credēdum q̄ alius: quia in fide xp̄i omnes debēt eſſe equales. Sed aliqui ſunt qui obligantur ad credēdum omnia diſtincte ⁊ in ſpeciali ſicut paſtores eccleſie et doctores: ergo ⁊ omnes.

¶ Contra ꝙ paucis fuerunt reuelata ſub lege nature vel etiam ſub lege ſcripta miſteria incarnatiōis ⁊ redēptionis humane eo modo quo ſunt cōpleta: ergo alij nō tenebantur ſcire vel credere nec modo etiā ſimplices tenentur credere diſtincte ⁊ in particulari oīa vt videť.

¶ In iſta queſtiōe ſic procedā breuiter. ¶ Primo oſtēdam ꝙ fides infuſa ſemper fuerit neceſſaria ad ſalutem in quocūꝗ ⁊ ꝙ ſecus eſt de adquiſita. ¶ Secūdo inquiram. An pro omni ſtatu ⁊ lege fuerit vel ſit neceſſarium ad ſalutem credere illa que credit eccleſia. ¶ Tertio. An fuerit neceſſariū vel ſit ꝙ quilibet crederet vel credat explicite. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quātum ad primum dico ꝙ ſicut deus diſpoſuit non ſaluare aliquem niſi habētem finaliter gratiam vel caritatē in voluntate. Sic etiam nō diſpoſuit aliquē ſaluare niſi habētē fidē infuſam. Unde ⁊ in paruulis ⁊ in adultis pro omni ſtatu ⁊ lege neceſſaria fuit ex diuina ordinatione fides infuſa in ſaluādis ad decorem ⁊ perfectionē ⁊ ſignaculum mētis ſicut ⁊ caritas ſuo modo ſed non ſic de fide adquiſita. Non enim fuit neceſſaria nec eſt neceſſaria paruulis non habētibus vſum liberi arbitrij vel rationis. Sed adultis pro tēpore ⁊ loco neceſſaria fuit ſaltem q̄tum ad actū vel actus etiam per quos poteſt habitus fidei infuſe generari. Ita ꝙ non puto aliquē adultum ſaluādum vel ſaluatum niſi aliquādo habeat actum credēdi circa deum nō impeditus ⁊ omnis adultus tenetur ex precepto affirmatiuo colendi deū aliquādo credere ⁊ elicere actum vel actus credēdi ſicut etiam tenetur ad actum dilīgēdi deum vt dictū eſt in primo ⁊ hoc concomitante caritate infuſa. Sic etiam dico hic concomitante fide infuſa. Hec de primo articulo. De neceſſitate fidei īfuſe.

¶ Quātum ad ſecūdum articulum. Dico ꝙ ſicut videtur probabiliter cū ſit eadem fides infuſa que fuit ſemꝑ ⁊ eiuſdem ratiōis loquēdo de ipſa pro omni ſtatu ⁊ lege neceſſarium fuit credere habitualiter ſaltem oīa ad que ſicut ad per ſe obiecta ⁊ per ſe deducibilia ex ipſis fides catholica ſeu infuſa ſe extēdit. Etiam paruuli qbus erat neceſſaria fides infuſa: vt dictū eſt in tertio articulo precedētis queſtionis. Loquendo vero de actu fidei vł fide adquiſita. Dico ꝙ de paruulis non eſt dubium ſed de adultis ꝙ adultis fuit neceſſarium ſemper ⁊ eſt credere aliquid: immo oīa breuiter que tenet fides ſicut ꝑ ſe obiecta ⁊ deducibilia modo tñ qui diceť in tertio articulo ſubſequēti. de his q̄ credit eccleſia.

¶ Quātum ergo ad tertium articulum dico ꝙ ſm diuerſitatē ſtatuum hominū ſaluādorum paulatiue fuit explicata fides ſm maiorem ⁊ maiorem perfectionē ſtatuum. Unde magis fuit explicita ſub lege ſcripta q̄ ſub lege nature ⁊ maxime ⁊ perfectiſſime eſt explicita tēpore legis gratie ſicut ⁊ ſtatus legis talis eſt ꝑfectiſſim⁹. Tunc dico q̄tum ad primum ſtatum legis ſcꝫ nature ꝙ non tenebātur adulti credere omnia explicite q̄ tradit modo fides licet aliqua bene ſm diſpenſationē reuelationis diuine que fiebat maiorib⁹ et prouectioribus ꝑſonis pro illo ſtatu ⁊ illi tenebantur ea credere ⁊ alijs pro loco ⁊ tēpore minoribus publicare ⁊ puto ꝙ tenebanť credere explicite plura. Puta ꝙ deus eſt ⁊ ꝙ eſt remunerator bonorū an ſit neceſſariuꝫ credere explicite ⁊ qb⁹ ⁊c̄.

c.ſu:.

et punitor malorum tanꝙ iuſtus ſm apoſtoluz ad
Ad heb. hebreos ⁊ aliqua de mediatore redẽpturo mundũ
ꝙ mũdus redimẽdus eſſet per aliquẽ mediatorem
Auguſt. licet neſcirẽt ipſum diſtinguere. Unde ⁊ ſm Au-
guſtinũ in enchiridion. Nullus antiquorum ſalu-
tẽ inuenire potuit niſi in fide mediatoris a deo pro
uiſi ad reparationem ⁊ redẽptionem ſaluãdorum.
In lege vero ſcripta adhuc magis explicite ⁊ diſti
cte tenebant adulti credere ſm ꝙ plenius miſteria
fidei ſub illa lege fuerunt reuelata ſuperioribus et
prouectioribus perſonis ſicut Moyſi ⁊ prophetis
qui tenebantur explicite credere omnia ſibi reuela
ta ⁊ alija etiam pro loco ⁊ tẽpore cũ expediret pu-
blicare ⁊ alij ad publicationẽ eorum tenebant cre-
dere. ¶ Tamen abſolute loquẽdo ſimplices ⁊ po-
pulares non tenebantur omnia explicite credere ꝗ
tenebantur credere paſtores ſinagoge ⁊ doctores.
Uñ ſufficiebat eis aliqua explicite credere ⁊ alia i
plicite quaſi cõmittẽdo fidem ſuam ſinagoge ⁊ pa
ſtoribus ⁊ rectoribus ipſius. In lege vero gratie ⁊
ſub ipſa dico ꝙ omnes adulti tenẽtur explicite cre
dere aliqua que tenet fides precipue aliquos de ar
ticulis magis vulgatis ⁊ ſenſibilibus vel percepti
bilibus cõmunitati ⁊ plura tenẽtur credere explici
te ꝗ tenerẽtur adulti cõmuniter ſub lege ſcripta ſi
cut etiã illi plura ꝗ ſub lege nature. Alia vero oĩa
debẽt ſaltẽ implicite credere volẽdo credere quod
credit mater eccleſia in ſuis prouectioribus ⁊ do-
ctioribus in fide quaſi cõmittendo ipſis fidẽ ſuam.
Uide de paſtoribus eccleſie. ¶ De doctoribus vero ⁊ paſtoribus eccleſie preci
puis ſaltem ſicut ſunt epiſcopi vel ſuperiores ꝑla-
ti qui ex officio habẽt populum regere ⁊ inſtruere
dicitur ꝙ debẽt omnia explicite ſcire que tenet fi-
des ſaltẽ ꝗtum ad articulos fidei quos debẽt cre-
dere ⁊ alios docere: ⁊ ſimiliter precepta decalogi ꝗ
debẽt implere ⁊ peccata mortalia que debẽt vitare
⁊ ſimilia neceſſaria que cõmuniter occurrũt homi-
nibus ad ſalutẽ vel impedimẽtum ſalutis. ¶ Sed
quid de ſcriptura ſacra tenetur ne aliquis ſcire eã
⁊ cõtrouerſias ⁊ errores contra eam vt poſſet oẽs
errores vitare ſicut ⁊ tenet quilibet vitare. Dico ꝙ
difficile eſſet ⁊ graue hoc imponere hominib⁹. Et
poſſet dici ꝙ bene requiritur credere ſcripture ſa-
cre ⁊ nolle errare circa ipſam ⁊ eruditio aliqua i ip
ſa ꝗtum ad paſtores ⁊ doctores eccleſie nõ tãta ꝙ
quilibet eorum ſolus ſic ſciat perfecte ſcripturã et
oĩa ſed talis ⁊ tanta ꝙ in toto corpore eccleſie ſm
diuerſa mẽbra inueniatur ſufficientia excludẽdi er
rorem in fide ⁊ moribus ſi oriatur ⁊ ad eccleſiã de-
uoluatur ⁊ iſto nunꝗ eccleſia fuit fruſtrata nec fru
ſtrabitur deo dante. Aliqua tñ de predictis nõ aſ-
ſero: quia iudicare de talib⁹ eſt difficile ⁊ neſcim⁹
quid diuina voluntas ſup hoc determinauit neceſ
Nota hec ſarium in particulari fore vel nõ fore. ¶ Notandũ
tñ ꝙ ſicut quilibet nõ tenetur ſcire omnia peccata
mortalia vel de omnibus peccatis. An ſint morta-
lia vel non: quia nec hoc ſciunt prouectiores ⁊ ma-
iores. Frequẽter tamen tenetur quilibet vitare om
nia peccata mortalia: quia aut nouit illa eſſe pecca
ta mortalia ⁊ ſic poteſt vitare. Aut nõ nouit ſꝫ du-
bitat vel timet: ⁊ tunc debet recurrere ad eccleſiaꝫ
que ſi iudicet peccatum vel dubium debet ſe cõfor
mare iudicio eccleſie ⁊ ſic poteſt vitare ſicut etiam
quilibet licet teneatur vitare oẽm errorem circa fi
dem ⁊ ſcripturam ſacram precipue circa fidẽ ⁊ ar-
ticulos ⁊ deducibilia per ſe ex ipſis. Non tñ tenet
ſcire omnẽ ſcripturam vel oẽm articulum fidei ex-
plicite. Poteſt em̃ nõ aſſentire alicui dubio ſibi vł
in ſe falſo niſi prius iudicio eccleſie ↄſulto ſicut pa-
tet. ¶ Ex predictis apparet ꝙ nũꝗ pro aliquo tẽ
pore ſuffecit adulto ad ſalutẽ credere omnia impli
cite ⁊ in cõmuni ſic ꝙ nichil diſtincte ⁊ explicite ſꝫ
ſub omni lege neceſſariũ fuit ſemper ꝙ adult⁹ cre-
deret aliquid vel aliqua explicite ⁊ hoc diuerſimo-
de eo modo quo dictum eſt ſupra.

¶ Ad primuz principale dico Ad principalia argumẽta.
ꝙ ex predictis patet quid ſit dicẽduz quomodo po
teſt vitari error circa quẽlibet articulum licet nõ te
neatur homo credere quẽlibet articulum in parti-
culari. ¶ Ad ſecũdum de fide infuſa dico ꝙ nõ be
ne concludit ꝙ habitualiter ſm fidem infuſam ne-
ceſſarium fuit eadem credere ſm ſubſtãtiam omni
bus pro quocũꝗ ſtatu ſicut fuit fides eiuſdẽ ratio-
nis ⁊ eſt pro omni ſtatu: ſed non cõcludit de actu fi
dei vel fide adquiſita. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ ad
plus non obligatur vnus fidelis ad credendum ꝗ
alius inꝗtum fidelis eſt abſolute ſed bene inꝗtuꝫ
talis fidelis aſſumẽs ſibi ſtatum ⁊ actum paſtoris
vel doctoris ad plura explicite credenda ⁊ ſcienda
tenetur vt poſſit ſuum officium exercere circa po-
pulũ quẽ habet gubernare. Dices ſi ſic eſt ⁊ popu-
lares tenẽtur paſtoribus ⁊ doctoribus credere: er-
go ſi paſtores ⁊ doctores informẽt eos in errore ſe
quitur ꝙ tenẽtur errare. Dico ꝙ nunꝗ tenẽtur er-
rare: quia neutri parti in talibus tenetur aſſentire
ſi proponatur de nouo a paſtore vel doctore donec
eccleſia predicauerit vel docuerit. Dices. Quomo
do ſciet ꝙ neutri parti debeat aſſentire vnus ꝗ eſt
totus nouus in fide: pari ratione de omnibus pro-
poſitis dicetur ꝙ neutri parti debeat aſſentire. Co
gita de hoc quia circa iſtam materiam difficile eſt
multa bene ſoluere ⁊ vitare.

¶ Diſtinctionis Uigeſimeſexte.
Queſtio Unica.

C Irca diſtinctionez
Uigeſimãſextã quero vnam
queſtionẽ ſcꝫ. Utrum ſpes ſit
virtus theologica diſtincta a
fide ⁊ caritate. ¶ Uidetur ꝙ
non. Si ſpes eſt virtus theolo
gica oportet ꝙ ꝑtineat ad ſu-
periorem portionẽ: ⁊ per con
ſequẽs ad intellectũ vel voluntatẽ: quia ad memo-
riam ꝑtinere non poteſt ſicut nec aliquis actus eli
citus qui ſit qualitas abſoluta ſicut eſt ſperare. Sꝫ
vnius potẽtie perfectibilis videtur ſufficere vna ꝑ
fectio. Ad intellectum vero pertinet fides ⁊ ad vo
luntatẽ caritas: igitur nõ alia virtus ipſa ſpes: vt
videtur. Secundo ſic. Uirtus theologica nõ conſi
ſtit in medio qꝛ reſpicit deuz pro obiecto circa quẽ
non põt eſſe exceſſus nec in ipſo eſt aliquid mediã-
dum. Sed ſpes conſiſtit in medio qꝛ mediat inter ꝓ
ſumptionem ⁊ deſperationem: ꝗ ⁊c. ¶ Tertio ſic.
Uirtus theologica nõ eſt in nobis niſi a deo infun
dẽte. Sed ſpes poteſt eſſe i nobis ex meris natura
libus: quia ſine omni habitu infuſo poſſumus ſpe-
rare promiſſa dei ſicut ⁊ promiſſa hominis quẽ re-

putamus veracem: ergo ⁊c.

1. ad Corin. 13. **¶ Contra** primo ad Corinthios. 13. Nūc autē manent fides ſpes caritas tria hec. Et planū eſt ꝙ loquitur ibi apoſtolus de virtutibus infuſis theologicis: ergo ⁊c.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo inquiram quid ſit virtus theologica et quot ſunt: ⁊ per conſequēs ꝙ ſpes eſt virtus theologica diſtincta a fide ⁊ caritate. ¶ Secūdo inquiram in qua potētia ſit tanq̄ in ſubiecto. ¶ Tertio inquiram de actu ei⁹ ⁊ obiecto quis ſcȝ debeat dici eius actus an ſcilicet deſiderare vel aliquis act⁹ alius. ¶ Ultimo ad rationes.

Virtus theologica quid. **¶ Quātum ad primum** dicitur cōmuniter ꝙ virtus theologica eſt habitus infuſus habēs deum immediate pro obiecto ⁊ fine ꝑ hoc ꝙ eſt habitus infuſus diſtinguitur ab omni habitu adquiſibili virtute nature ſiue in ſe ſiue in ſimili ſibi ſm̄ ſpeciem: quia nullus talis actus pōt dici virtus theologica. ¶ Ex quo patet dato ꝙ fides adquiſita vel amicitia dei adquiſita vel etiam ſpes adquiſita habeant deū pro obiecto immediato ⁊ fine non tm̄ debent dici ꝓprie ⁊ ſtricte virtutes theologice niſi forte per reductionē aliqualem ad illas tres infuſas. Per hoc autem ꝙ habet deū pro obiecto immediato ⁊ fine diſtinguitur virtus theologica ab habitu morali alio ⁊ itellectuali ⁊ debet intelligi hoc de fine ſimpliciter quia finis ſimpliciter immediatius ipſius habitus theologici eſt deus ⁊ ſimiliter obiectuȝ. ¶ Dicitur autē ꝙ ſunt tres virtutes tales tm̄ ſcȝ fides ſpes ⁊ caritas/quarū triū eſt idem obiectum formale ſm̄ eandem rationē formalem obiectiuā puta deus. Et iſtarum ſufficientia multipliciter aſſignatur. Sunt enī predicte virtutes quibus immediate tēdimus ⁊ ordinamur habitualiter ſaltem in deum cōſequēdum qui eſt premium noſtrū merēdo ipſum. Ad meritum vero requiritur ꝙ premium cognoſcatur: ⁊ ſic ponitur fides ꝙ de premio cōfidatur ꝙ merēs non deſperet ſed habitualiter in ipſum qđ eſt ibi impoſſibile aſſequi ⁊ hoc eſt per ſpem ꝙ premiū diligatur ⁊ ametur ⁊ hoc eſt per caritateȝ. ¶ Aliter ponitur ꝙ ad meritū premij ſummi qđ eſt deus requiritur ꝙ homo vniatur ⁊ tēdat in diuinā veritatē qđ ſit per fidē in diuinā maieſtatē ⁊ liberalitatē qđ ſit ꝑ ſpem que reſpicit arduum attingibile tm̄ ſibi ꝙ tendat in diuinā bonitatem ⁊ hoc per caritatem. Non ꝙ iſte ſint rationes formales obiectiue iſtarū virtutuȝ in obiecto diuino ſed rationes quedā concomitantes obiectū ſm̄ rationē obiectiuā que eſt vna. ¶ Tertio modo aſſignat̄ ſufficientia q: per virtutes theologicas mens tota ⁊ portio ſuperior debet perfici ⁊ in deum habitualiter tēdere ⁊ ordinari ⁊ ſm̄ hoc eſt aliqua virtus theologica que perficit intellectū et partem rationalē ⁊ hec eſt fides. Alia que perficit iraſcibilē ⁊ hec eſt ſpes. Tertia que perficit concupiſcibilem et hec eſt caritas. Nam licet iſta duo iraſcibile ſcilicet ⁊ cōcupiſcibile nō diſtinguantur in voluntate vt potētie diuerſe ſicut etiā nec in appetitu ſenſitiuo de quo magis videretur vel ſalteȝ non minus tamē eiuſdē potentie poſſunt eſſe diuerſi actus ⁊ eadem potētia aliqualiter a ſeipſa poteſt diſtingui vt ſic vel ſic aliq̄ñ diuerſimode noletur.

q̄t ſunt. 3. ꝟtu. the.

¶ Ex predictis dico ꝙ ſpes que ponitur habitus infuſus ſuo modo ſicut fides ⁊ caritas eſt ꝟtus theologica ⁊ diſtincta a fide ⁊ caritate eo modo quo paſſio ſpei diſtincta eſt in appetitu ſenſitiuo a noticia ſenſus ⁊ a gaudio ⁊ a quacūq̄ paſſione appetitus ſenſitiui hoc magis in ſequētibus apparebit. Hec de primo articulo principali. ꝙ ſpes diſti. a fide

Spes in qua potētia. 1. opinio. **¶ Quātum ad ſecūdum articulum.** Eſt vna opinio ꝙ ſpes ꝑtinet ad intellectū formaliter ſicut ad ſubiectum. Tum quia ad ſpem pertinet decipi quādo quis ſperat ſe non poſſe aſſequi beatitudinē ⁊ eſt deſperatus. Unde tali predicandū de credēdo ꝙ credat poſſe cōſequi. Sed errare pertinet ad intellectū ⁊ credere: ergo ⁊c. Tū quia idem eſt habitus rei in vniuerſali ⁊ in particulari ⁊ ad eandē potētiam pertinet vt idem eſt habitus de iſta in vniuerſali. Omnis iuſtus finaliter ſaluabitur ⁊ de iſta petrus iuſtus ſaluabitur finaliter Sed primus habitus eſt fides. Secundus vero eſt ſpes. Nihil enim aliud eſt aliquem habere ſpem q̄ credere ſe ſaluari per gratiam dei. Nec valet ſi dicatur ꝙ ſpes eſt de futuro: ⁊ fides de ꝑſenti: q: preſens preteritum ⁊ futurū nō variant rationē obiecti. Non enī ratio futuritionis vel preſentialitatis ſunt rationes formales obiectiue ſpei ⁊ fidei ſȝ ratio diuinitatis. Alioquin ſpes nō eſt virtus theologica ſed haberet obiectū tēporale. ¶ Ponūt igit̄ iſti ꝙ ſicut in prima nō ſunt niſi due potētie perfecte ſm̄ duos actus beatificos ſic in via intellectus ſcȝ ⁊ voluntas que perficiuntur per duos habitus infuſos ſcȝ intellectus per fidem ⁊ voluntas ꝑ caritatem que ſufficit ad omnē actum voluntatis ſiue ſit velle ordinatū ſiue nolle ordinatum reſpectu tamen alicuius obiecti: ⁊ ſm̄ aliquē modum agendi requiruntur ambo habitus ſimul ⁊ ſic ſpes dicit̄ tertia virtus non formaliter ſed aggregatione vel magis cōnotatione: quia ſpes cum ſit idem habit⁹ qđ fides principaliter eſt in intellectu: cōnotat tamen caritateȝ vel actum caritatis in voluntate ad actum ſuū: quia actus ſuus ex meritis ⁊ gratia prouenit ſicut dicit Magiſter. Spes inquit eſt certa expectatio future beatitudinis ex meritis et gratia proueniens.

opi. doc. **¶ Aliter videtur** michi videndum ꝙ ſpes ponēda eſt omnino in voluntate ſicut in ſubiecto ita ꝙ eſt virtus appetitiua cuius ratio eſt. Nā ſicut ſpes paſſio ꝑtinet ad appetitū ſenſitiuum ita videtur ꝙ ſpes virtus ad appetitū intellectiuum. Sed ſpes paſſio ꝑtinet ad appetitum ſenſitiuum patet: ergo ⁊c. ¶ Secūdo ſic. Si ſpes pertineret ad intellectum videtur ꝙ actus eius eſſet credere quoddā de aliquo particulari. Sed hoc eſt falſum: quia deſperans de vita eterna poteſt credere vitam eternam: ergo ſimiliter credens vitam eternam poteſt non ſperare vitam eternam. quare ⁊c. ¶ Tertio ſic. Ad intellectum nō pertinet exequi proſecutionē nec fugam ſed tm̄ dictare. Sed ad potētiam cuius eſt ſpes ꝑtinet proſecutio vel fuga: ergo ⁊c. ¶ Quarto ſic. Ad eādem potētiam pertinet de re adepta ⁊ de re adipiſcēda. Sed gaudium pertinet ad affectū ⁊ voluntatem: igitur ⁊ ſpes. ¶ Dico igitur ꝙ ſpes eſt in appetitu intellectiuo ſicut in ſubiecto ſcȝ in voluntate: ſpes dico que eſt virtus infuſa. Idem dico de

ſpe adquiſita circa obiectū intelligibile qđ eſt de⁹.
Sed hoc conceſſo dicunt aliqui ꝙ ſpes eſt in volū-
tate inꝗtum concupiſcibilis ⁊ non inꝗtum iraſci
bilis dato ꝙ per iraſcibile ⁊ concupiſcibile diſtin-
guatur ⁊ de hoc magis in ſequentibus apparebit.
¶ Dico igitur ꝗtum ad preſentē articulū ꝙ ſpes
ꝙ ſpes ꝑtinet ad volūtatē pertinet ad voluntatem ſicut ad ſubiectum.

¶ **Ad primū aliorū** dico ꝙ ad ſpem nec ad potentiā
Ad dicta 2. opi. in qua eſt ſpes ſicut in ſubiecto non pertinet decipi
nec errare licet bene ad deſperātem ſm vnā aliam
potētiam: puta ſm intellectum ſm quā poteſt erra
re. Vnde dico vltra ꝙ deſperanti magis eſt predi-
candū ꝙ habeat bonam voluntatē ꝗ̄ ꝙ bonā fidē
et magis ⁊ magis ꝙ ſperet ꝗ̄ credat ⁊ magis ꝙ cō
fidat ꝗ̄ ꝙ cognoſcat. ¶ Ad ſecundū dico ꝙ crede
re ad ſpem nō pertinet niſi cōcomitatiue: q2 ſpera-
re preſupponit credere in intellectu: ita ꝙ credere
me ſaluari ſi ſim iuſtus ad fidem pertinet ſed confi
dere in dn̄o ⁊ ſperare in eo ad fidem non pertinet:
ſed ad ſpem vt videtur. ¶ Ad tertium dico ꝙ ſpes
pro per ſe primo formali obiecto non reſpicit niſi
deum ⁊ nō preſens ſm ꝙ huiuſmodi vel futurū ſed
deum. Quādo dicis. Spes non eſt niſi futuri. Di-
co ꝙ licet de cōmuni lege nō ſit niſi futuri ſic ꝙ con
ditio annexa ſubiecto ſit futuritio adipiſcēdi. Non
tamen neceſſariū hoc. Nec ratio formalis obiecti-
ua eſt futuritio ipſa/ ⁊ dato ꝙ ſpes eſſet alicuius fu
turi adipiſcēdi ſicut eſt gloria formalis ⁊ intrinſe-
ca illud tn̄ nō eſt primū obiectum: ſed deus. Et vl-
tra dico ꝙ non obſtātibus predictis ſtat ꝙ ſpes ſit
alius habitus a fide. Nam circa idem obiectū ſm
eandē rationē formalem poſſunt eſſe diuerſi habi-
tus ⁊ alterius rationis ſicut pluries dictum eſt ſu-
pra. Hec de ſecundo articulo principali.

¶ **Quātum ad tertium arti/**
De actu ſpei p̄ria opinio. culum. Dicunt aliqui ꝙ actus ſpei eſt deſiderare ip
ſum ſummū bonum qđ eſt bonū diuinum et ꝑtinet
per conſequēs ad voluntatē vt concupiſcibilis ma
gis ſicut ⁊ caritas licet ſpes nō ſit caritas nec act⁹
ſpei ſit actus caritatis. ¶ Q3 autē deſiderare ſum
mum bonū ſit actus ſpei probant. Tu3 quia nō eſt
actus fidei patet. Nec actus caritatis de qua ma-
gis videretur: quia actus caritatis cū ſit ſuprema
et nobiliſſima virtus eſt amor amicitie ſummi bo-
ni qui eſt amor perfectiſſim⁹ quo diligitur ſummū
bonū deus in ſe ſibiipſi ⁊ propter ſe. Actus autem
deſiderādi deum non eſt amor amicitie ſed quo dili
gitur et deſideratur ipſi deſideranti. ¶ Similiter
etiā patet: quia caritas ⁊ actus eius fertūtur in deū
ſm affectionē iuſti ſed deſiderare ſm affectionē cō
modi. Similiter voluntas dato ꝙ non eſſet libera
deſideraret ſicut appetitus ſenſitiuus non tn̄ habe
ret caritatē nec aliquē actum ei⁹. Tum q2 expecta
re pertinet ad ſpem. Sed expectare non eſt niſi deſi
derare. Probatio Expectare ſm om̄es eſt actus
voluntatis. Aut ꝗ̄ eſt velle aut nolle. Nō eſt nolle
planū eſt nec velle rei p̄ntis: igit̄ eſt velle rei abſen
tis ſed velle rei abſentis nō eſt niſi deſiderare: ꝗ̄ ⁊c̄.
¶ Tertio ſic. Eiuſdē potentie ⁊ ſm eandē rōnē vt
cōcupiſcibilis eſt videt̄ tēdere in obiectū ⁊ quieta-
ri in ipſo ⁊ amouere etiam impedimēta ſi poteſt: ſ3
voluntatis vt concupiſcibilis eſt quietari in deo ꝑ
caritatem: igitur eiuſdē eſt tēdere in ipſum ꝑ ſpem
ſed nō niſi per actum deſiderandi: ꝗ̄ ⁊c̄. ¶ Dicunt
ergo iſti ꝙ actus ſpei eſt deſiderare ſibi ſummū bo
num poſſibile haberi ſicut actus fidei eſt credere ⁊
actus caritatis eſt amare vel diligere amore amici
tie. ¶ Secundo dicunt ꝙ licet per ſe primum ob-
iectum ſpei ſit deus ſm propriam rationē deitatis
ſpes tn̄ in ipſum cū aliqua conditione annexa ſcili-
cet vt eſt bonū ſperantis. Non eñ vt dicunt ſpero
deum abſolute ſed deum michi bonū vel fore mihi
ſicut appetitus ſenſitiuus ſuo modo ſm paſſionem
ſpei ſperat non bonum abſolute ſed bonum ſperan
tis: quare ⁊c̄.

¶ **Sed iſtam opi**nionē nō teneo. Di-
co eñ ꝙ deſiderare opi. doc.
non eſt actus ſpei nec pertinet ad ipſam. Qđ pro-
bo ſic primo. Sicut deſiderium in appetitu ſenſiti-
uo ad ſpem nō pertinet ſed eſt alia paſſio ita vt vi-
detur deſiderare in appetitu ſenſitiuo ad ſpem non
pertinet ſed ibi non pertinet ad ſpem: ergo nec hic.
¶ Secundo ſic. Aliquis deſperatus de aliquo po
teſt ipſum deſiderare ſimpliciter ⁊ actu elicito ſicut
et deſiderio naturali ſicut dānati deſperati de bea
titudine poſſunt ipſam ſibi deſiderare actu elicito
conformi ad deſiderium naturale vt videtur: ꝗ̄ deſi
derare nō eſt actus ſpei vt videtur. Dices ꝙ dāna-
ti non ſimpliciter deſiderant beatitudinē: quia ſim
pliciter ſunt deſperati ſed ſm quid deſiderant vel
deſiderare poſſunt puta ſub conditione aliqua im-
poſſibili eis. Contra: quia ſaltem aliquo modo de-
ſiderant vel poſſunt deſiderare actu elicito: ſed nul
lo modo poſſunt ſperare nec ſperant: ergo ſperare
vel actus ſpei nō eſt deſiderare. ¶ Tertio ſic. Deſi
derare eſt actus amoris reſpectu rei abſentis vt pa
tet. Sed ſpes non eſt habitus amatiuus in volūta
te. Tunc eñ eſſet caritas infuſa vel amicitia natu-
ralis adquiſita: ꝗ̄ ⁊c̄. ¶ Quarto ſic. Eodē habitu
poteſt quis amare aliquē amore amicitie ⁊ velle ſi-
bi bonū amando illud in ſe ⁊ aliud ſibi propter ip-
ſum. Sed deſiderare ſibi bonū non eſt niſi amare ſe
amore concupiſcētie: ꝗ̄ ſicut caritate poteſt ſeipſu3
diligere ita caritate poteſt ſibiipſi bonū deſiderare
igitur non eſt ille actus ſpei. ¶ Dico igitur ꝗtum reſolutio
ad iſtum articulum ꝙ deſiderare non eſt actus ſpei
ſed magis ſperare vel expectare qđ quidem nichil
aliud eſt ꝗ̄ erigere affectum ⁊ voluntatē ad deum
ſummū bonum arduum attingibile a ſperāte ſicut
beatitudo obiectiua poteſt attingi ꝑ beatitudine3
formalem inherētem que etiam cadit ſub ſpe tanꝗ̄
obiectum ſecundariū per rationē primi obiecti qđ
eſt deus. Non ꝙ arduitas vel attingibilitas in ob
iecto ſpei ſint ratiōes formales obiectiue. Sed ip-
ſa ratio diuinitatis eſt ratio obiectiua ⁊ finalis im
mediata per quā beatificat: ſed ſunt ratiōes vel cō
ditiones concomitantes ⁊ apprehēſe in obiecto ꝑ
actū fidei naturaliter precedētem actū ſpei. ¶ Et
ſimiliter dico de illa ratione quā ponūt alij ꝙ act⁹
ſpei tēdit in deum bonū non ſimpliciter ⁊ abſolute
ſed bonū ſperantis quare ⁊c̄. Et dico ꝙ actus ſpei
vel ſpes ipſa ad voluntatē pertinet magis: vt ira-
ſcibilis ⁊ nō vt concupiſcibilis quomodocunq3 ira
ſcibile ⁊ concupiſcibile diſtinguātur in ipſa eſt re-
ſpectui ardui attingibilis et poſſibilis attingenti
modo predicto. Et ſicut ſpes paſſio eſt in iraſcibi-
li ⁊ non in cōcupiſcibili ſuo modo vt ſic perficiatur
rationalis per fidem concupiſcibilis per caritate3

et iraſcibilis per ſpem que ponit in voluntate quaſi ad tuendū vel defenſandū ne cōcupiſcibilis a bono ſuo retrahatur vel etiā impediatur ſicut etiā iraſcibilis i parte ſenſitiua habet tueri ⁊ roborare cō
spes ſm Mgrm. cupiſcibilem. Unde ⁊ paſſiones iraſcibilis ſunt ꝓpter paſſiones concupiſcibilis. ❡ Scōm predicta ergo poteſt intelligi deſcriptio Magiſtri de ſpe et poteſt intelligi de ſpe actu ꝑcipue. Spes inquit eſt certa expectatio future beatitudinis ex meritis et gratia preueniens. Expectatio inquit ecce actus ſpei circa nō certitudine cognitionis: ſed eo modo quo dicitur virtus certior omni arte certitudine immobilitatis ⁊ firmitatis future beatitudinis ecce obiectum qđ eſt beatitudo obiectum deus futura ſperāti licet non ſimpliciter vel obiectum ſecundarium qđ eſt beatitudo creata future ſimpliciter ipſi ſperāti ſicut accidēs formaliter in futurum ſibi ex meritis ⁊ gratia prouenięs q̄ntum ad medium vel motiuum actus ſperādi ⁊ etiā attingēdi obiectum ſperatum quod non attingitur niſi mediāte gratia. Nec aliquis debet moueri ad ſperandū cōſequi tale obiectum niſi ex gratia dei ⁊ ex aliquibus meritis ſiue ſuis ſiue alterius puta chriſti qui nobis meruit gloriam ſicut dictū eſt ſupra. Si autē velis accipere deſcriptionem pro habitu tūc dicas ꝙ ſpes eſt expectatio certa habitualis ⁊c.

ad rōnes 1. opi. ❡ **Ad primū aliorum** dico ꝙ deſiderare non eſt actus ſpei ſed caritatis vel amoris magis. Quando dicis ꝙ actus caritatis eſt actus amicitie. Dico ꝙ verū eſt actus principalior ſuus ſed actus minꝰ principalis poteſt eſſe actus concupiſcētie relatus in finē debitū: ⁊ ita dato ꝙ deſiderare ſit actus concupiſcētie adhuc poteſt dici et eſſe actus caritatis ⁊ preterea pōt dici ꝙ deſiderare deū eſt actus amicitie licet minus perfectus q̄ actus fruendi deo ꝑfectus qui erit de deo preſente quia viſo per intellectum clare. Quādo dicis vltra ꝙ deſiderare deū eſt ſm affectionē cōmodi. Dico ꝙ non obſtāte hoc ꝙ poteſt poni actus caritatꝫ minus tñ principalis ſicut dictū eſt immediate ⁊ poteſt etiā dici ꝙ deſiderare deum cū non ſit niſi amare ipſum non viſuꝫ eſt ſm affectionē iuſti. Ad aliud dico ꝙ ſi volūtas non eſſet libera nunq̄ deſideraret deuꝫ libere. Ita ꝙ actus deſiderādi deum quē ponimus nunq̄ conueniret ſibi. ❡ Ad ſecūdum principale aliorum dico ꝙ expectare vel ſperare nō eſt deſiderare formaliter ſed cōcomitatiue bene vt cōmuniter. Quādo dicis ſi pertinet ad volūtatē oportet ꝙ ſit velle vel nolle. Diceretur primo ꝙ verū eſt ⁊ diceretur ꝙ eſt velle. Et dato ꝙ reſpectu abſentis non ſequitur ꝙ ſit deſiderare quia nō eſt velle voluntatis vt concupiſcibilis: ſed vt iraſcibilis vt dictum eſt ſupra.
❡ Ad tertium dico ꝙ voluntatis vt concupiſcibilis eſt bene eſt quietari in obiecto ⁊ tendere in ipſm per actum deſiderij ſed nō per actum ſpei eo modo quo ſpes tendit in ipſum vt dictum eſt ſupra. Nec etiam tueri ſicut ſpes tuetur. Hec de tertio articulo principali.

ad ꝑnci. argu. ❡ **Ad primum principale** dico ꝙ ſpes nec aliquis habitus ad memoriam pertinet vnde memoria. Sed ad volūtatē pertinet ſpes ſicut ⁊ actus ſperādi. Et dico ꝙ eo modo quo ponitur ſpes ad actum ſi ponatur neceſſaria ſicut ⁊ caritas que ſimpliciter loquendo non ſunt neceſſarie ſicut etiam dictū eſt ſupra de fide ſi tamen hoc ponatur dicēdum ꝙ non ad omnē actum voluntatis ſufficit caritas elicitiue niſi tñ imperatiue ⁊ referēdo in finē ſed ad aliquē requiritur ſpes habitus infuſus vel adquiſitus ſicut poſſunt accipi iſti actus neceſſarij ad actum ſm multos. Quando dicis omīs actus voluntatis ordinatus vel eſt velle vel nolle. Dico ꝙ verum eſt ſed nō ad omne velle ſufficit caritas ſed ad aliquod requiritur ſpes vel ſaltē aliqđ dici pōt actꝰ ſpei: licet ad ipm nichil faciat ſpes infuſa ſicut etiam dicitur actus caritatis licet ad ipſum nichil faciat caritas infuſa. ❡ Ad ſecundū dicitur ꝙ ſpes virtus theologica cum non ſit niſi circa deum pro per ſe primo obiecto nō mediat inter paſſiones. Unde non mediat inter deſperationem et preſumptionē ſi ponantur paſſiones. Nec intromittit ſe de ipſis ſꝫ magis aliqua alia virtus adquiſita quecūqꝫ ſit illa. Aliter dicitur ꝙ licet ex parte obiecti virtus theologica non mediet: q2 paſſiones pro obiecto non reſpicit: tamē ex parte ſubiecti bene quia diſponit ſubiectum nē in paſſionē iſtaꝫ vel illam incidat. Puta in deſperationē vel ꝑſumptionem ſaltē habitualiter ſicut diſponit quia ad actū elicitū ſpes infuſa ſm me nichil facit ſicut vniformiter dictum eſt ſupra de fide ita ꝙ non eſt neceſſaria in ſperāte niſi ex ordinatione diuina. ❡ Ad tertium dico ꝙ ex meris naturalibus poſſumus ſperare certitudinaliter omnia promiſſa dei ſicut ⁊ credere. Nec pono ſpem virtutē infuſam neceſſariam in aliquo qđ faciat vel conferat ad actum ſperandi ſed ſolum ex ordinatione diuina. Ordinauit enim deus ꝙ nunq̄ actum ſperandi acceptabit ſine ſpe infuſa ſicut nec ſine fide actum credēdi ſicut nec ſine caritate actum amādi: licet fides ⁊ ſpes non ſufficiant ad acceptationē talium actuum: ſed cuꝫ eis neceſſario caritas requiratur ex ordinatione diuina propter qđ etiā dicit apoſtolus ad hebreos. 11. ad he. 1.
ꝙ ſine fide impoſſibile eſt placere deo ⁊ eſt verum de fide infuſa ⁊ ita parum ſine ſpe: tamen non ſufficiunt iſta: ſed cum hoc requiritur caritas propter quod etiā ipſe dicit. 1. ad Corin. 11. Si linguis ho- ad co. 11.
minum loquar ⁊c. caritatem autem non habeaꝫ nichil ſum. Sic de iſto.

❡ Diſtinctionis Uigeſimeſeptime.
Queſtio Unica.

Circa diſtictionēꝫ Uigeſimāſeptimā q̄ro. vtruꝫ creatura rationalis vel intellectualis ex meris naturalibꝰ ſine quocunqꝫ ſupnaturali habitu infuſo poſſit diligere deū ſuper ſe ⁊ ſuper omnia. ❡ Uidetur ꝙ nō. Amicabilia ad alterum procedūt ex amicabilibꝰ ad ſeipſum. 8. ethicorum. 8. ethic.
Tunc arguo propter qđ vnūquodqꝫ tale et illud magis. Sed aliquid aliud amore naturali diligit quia propter ſeipſum: igitur ſeipſum magis. ❡ Secūdo ſic. Si hoc eſſet poſſibile. Sequeretur ꝙ habitus caritatis infuſus non eſſet neceſſarius ad actum diligēdi meritorium quia actus diligēdi ſuper omnia maxime videtur eſſe meritorius. Sed hoc ē falſum ⁊ ꝯtra apłm ꝑteres ad Cori. 13. ꝙ ⁊c.

Bernard⁹ ¶ Tertio ſic. Bernardus de diligendo deum ponit quatuor gradus diligendi vnus eſt quo homo diligit ſeipſum ſecundus eſt quando diligit deum propter ſeipſum propterea ꝙ eſt ſibi beatificus. Tertius eſt quo diligit ꝓpter ſe ⁊ in ſeipſo. Quartus eſt quādo omnia diligit propter deum. Ita ꝙ nec ſe nec aliquid aliud diligit niſi propter deum⁊ dicit ꝙ primi duo gradus ſunt naturales. Alij vero non. Videtur ergo ꝙ natura attingere non poſſit ad diligēdum deum ſuper ſe et ſuper omnia ſed ad hoc ſolum eleuet caritas et habitus ſupernaturalis.

¶ Contra natura ex ſe recta poteſt in actū ex puris naturalibus ſed rectus act⁹ eſt ꝙ diligatur deus a creatura rationali vel intellectuali ſuper ſe⁊ ſuper omnia ſicut ipſe eſt ſummū bonum et peruerſus actus eſſet diligere ſe ſuper deum: ergo ⁊c̄.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā. ¶ Primo inquiram vtrū creatura rationalis vel intellectualis pro ſtatu nature integre id eſt nō corrupta per peccatum vel ſequelam peccati poſſit diligere deum ſuper ſe et ſuper omnia ex meris naturalibus. ¶ Secundo inquiram hoc idem de natura pro ſtatu ipſius lapſa. Utrum pro ſtatu lapſus hoc poſſit. ¶ Tertio oſtēdam ex his ⁊ concludam An caritas habitus īfuſus ſit neceſſarius ad actū diligēdi deum ſuper ſe et ſuper omnia et an faciat aliquid ad talem actum ſeu ad actum meritorium ¶ Ultimo ad rationes principales: ⁊c̄.

1. opinio. ¶ Quātum ad primum videtur eſſe ⁊ fuiſſe vna opinio ꝙ impoſſibile eſt creaturam intellectualem vel rationalem etiam pro ſtatu nature integre diligere deum ſuper ſe ⁊ ſuper omnia. Ita ꝙ intenſiori actu in ſe ⁊ perfectiori diligeret deum ꝗ̄ ſe.

Ratiōes 1. opi. ¶ Ad hoc adducunt̄ alique rationes. Prima eſt iſta. Amor naturalis fundatur ſuper vnitatem ⁊ propinquitatem dilecti ad diligentem ⁊ econuerſo. Unde ⁊ amor naturalis variatur ſecundū diuerſas propinquitates vel vnitates. Alius eſt enim amor naturalis inter ciues. Alius inter parētes et ſic de alijs. Quanto igitur vnitas eſt maior tanto amor naturalis eſt maior. Sed vnitas vel propinquitas eiuſdem ad ſeipſum eſt maxima: ergo ⁊c̄. ¶ Secundo ſic. Amor naturalis non videtur eſſe niſi amor recuruus ad ſeipſm et per conſequens amor concupiſcentie ſicut et natura ſemper ad ſeipſam incuruatur ad conſeruationem ſui. igitur quicquid amat aliquis amore naturali propter ſeipſum amat: ⁊ per conſequens amor ſui eſt menſura cuiuſlibet alterius amoris naturalis: ergo eſt maximus et intēſiſſimus amor naturalis. ¶ Tertio ſic. Amor pure naturalis nō trāſcēdit naturam. Sed ſi amore naturali quis plus diligeret deum ꝗ̄ naturam ſuam oppoſitum eſſet verum ergo ⁊c̄. ¶ Quarto ſic voluntas vel potētia aliqua perfectius et intenſius fertur in obiectum ſuum ſimpliciter primum et ſibi adequatum ꝗ̄ in quodcunq; aliud vt patet. Sed bonum creature vl̄ bonum ipſius nature diligentis eſt obiectum ſimpliciter primum ſibi adequatum patet ex ſumma proportione amborum adinuicē ergo ⁊c̄. ¶ Quinto ſic. Creatura rationalis vel intellectualis pro quocunq; ſtatu non poteſt plus cognoſcere deum ꝗ̄ ſeipſam. Sed menſura dilectionis ſequitur mēſuram cognitionis ſicut dilectio ſequitur cognitionem ergo ⁊c̄. ¶ Sexto ⁊ vltimo ſic. Si homo plus naturaliter poſſet diligere deum ꝗ̄ ſeipſum ſequitur ꝙ plus poſſet eligere ſeipſum non eſſe ꝗ̄ deum et difficilius poſſet ſeipſum odire ꝗ̄ deum. Hoc autem eſt falſum ⁊ frequenter experimur contrarium non eſſe a natura cuius eſt ipſum eſſe non eſt eligibile nec appetibile quia negat totum bonum nature ergo ⁊c̄. ¶ Dicunt ergo iſti ꝙ creatura intellectualis vel rationalis quātuncunq; inſtituta recta a creatore non poteſt naturaliter et ex meris naturalibus plus vel intenſius diligere ꝗ̄ ſeipſaꝫ nec diligere deum ſuper ſe et ſuper omnia ſed magis ſeipſam quātum ex meris naturalibus diligit ſuper omnia. Nec poteſt diligere deum ſuper omnia niſi per aliquem habitum ſupernaturalem infuſum eleuetur ſupernaturaliter ad talem amoreꝫ ſupernaturalem. Agere enim ſequitur eſſe: ⁊ ideo amor naturalis qui ſequitur eſſe naturale maxim⁹ eſt reſpectu nature cuius eſt ipm̄ eē et ſi ſit aliquis maior oportet ꝙ ſequatur aliquod eſſe ſupernaturale per habitum infuſum ſupernaturalē vt videt̄.

¶ Sed quantum ad iſtum articulum dico ꝙ creatura rationalis vel intellectualis ex meris naturalibus poteſt diligere deum ſuper ſe et ſuper omnia ideſt actu intenſiori ꝗ̄ diligat ſeipſam. Opi. ꝓpria doctoris. ¶ Ad hoc adduco rationes. Prima eſt. Illud poteſt voluntas creature diligere ſuper ſe et ſuper omnia quod recta ratio naturalis dictat eſſe diligendum ſuper omnia. Hoc patet ex conformitate quam poteſt habere voluntas ex meris naturalibus ad rationem rectam naturalem. Sed ratio naturalis recta poteſt ex meris naturalibus iudicare ⁊ dictare ꝙ deus eſt ſumme diligendus et ſuper omnia ⁊ actu intenſiori ꝗ̄ aliqd aliud ſuppoſito ꝙ deus ſit ſicut queſtio preſupponit quia deus dicit vnum ens ſummum bonum infinitum continens omnem aliam bonitatem creatam eminenter vel perfectionaliter multo nobili⁹ et perfectius ꝗ̄ ſit in ſeipſa. Eſt enim quo maius excogitari non poteſt ſecundum Anſelmum. ergo ⁊c̄. Ratio dilectionis dei. ¶ Dices ꝙ iſta ratio concludit ꝙ voluntas non ſolum deum ſed ⁊ quencunq; creaturam perfectiorem illa natura cuius eſt vel etiam nobilioris vel perfectioris grad⁹ in eadeꝫ natura deberet et poſſet diligere ſuper ſeipſam vel ſuper illud cuius eſt voluntas quia alia creatura eſt maius bonum ⁊ per conſequens magis diligibilis ſimpliciter. Dico ꝙ non valet hoc: quia licet creatura alia ſit maius bonum et magis ſit diligibilis ab aliqua voluntate: non tamen ab omni. Nā non eſt tale bonum quale deus continens eminenter perfectionē creature alterius diligentis nobilius et perfectius ꝗ̄ ſit in ſeipſa ⁊ illimitate: ideo ⁊c̄. ¶ Dices iterū ꝙ ratio nō valet: quia pari ratione poſſet argui ſic Illud poteſt intellectus ex meris naturalibus perfectius intelligere quod poteſt ratio naturalis dictare vel iudicare plus eſſe intelligibile.

Sed ratio naturalis poteſt dictare deum eſſe ſum-
me intelligibile: quia ſumme ens ī actu: ergo intel-
lectus ex meris naturalibꝰ poteſt ipm̄ ſumme itel-
ligere. Hoc autem eſt falſum. Patet. 2. metha. er-
go ⁊c̄. Dico ꝙ non valet hoc. Nam ratio naturalis
non iudicat deum eſſe maxime cognoſcibilē ex par
te creature cognoſcentis ex puris naturalibus ſed
magis ex parte ipſiꝰ dei cognoſcibilis ita ꝙ potiꝰ
iudicat ꝙ ratio cognoſcibilitatis dei ſit cognoſci-
bilitas creature ꝗ̃ econuerſo ſaltē ꝗ̃tum ad intel-
lectum noſtrū pro ſtatu preſenti ſed totum ecōuer-
ſo iudicat de diligibilitate. Non eñ iudicat ꝙ bo-
nitas creature vel diligibilitas eius ſit ratio diligi
bilitatis dei: ſed magis econuerſo licet deū nō co-
gnoſcat ex creaturis: ſed econuerſo iudicat diligi-
bilitatem ⁊ bonitatē diuinam ſicut diligibilitateꝫ
finis eſſe rationē diligibilitatis creature ſicut eius
qđ eſt ad finē / ⁊ ita licet plus poſſit cognoſcere crea
turā ꝗ̃ deū ex meris naturalibꝰ plus tñ debet dili-
gere deū ꝗ̃ creaturā etiā ſm̄ dictamen rationis na
turalis. ¶ Secunda ratio principalis. Voluntas
creata non corrupta per peccatum nec per ſequelā
peccati non eſt prona ad actum peccati ſed magis
ad actum rectum. Sed ſi non poſſet diligere plus
deum ꝗ̃ ſeipſam ex puris naturalibus: ſed ſeipſam
plus diligeret ex meris naturalibus prona eſſet ad
actum peccati ⁊ ab arte diuina deuiaret et a recti-
tudine in qua eſt a deo inſtituta. Plus enim ſe di-
ligere ꝗ̃ deum eſt peccatum mortale ⁊ fuit pecca-
Auguſt. tum quod ordinauit ciuitatem dyaboli. Puta inor
dinatus amor ſui ſm̄ Auguſtinū de ciuitate dei: er
go ⁊c̄. Sicut enim ordinatus amor fundat ciuitatē
dei. Puta amor dei vſqꝫ ad cōtēptū ſui. Sic amor
ſui vſqꝫ ad contēptum dei fundat ciuitatē dyaboli
ergo ⁊c̄. Inconueniens eñ eſt valde dicere cū deꝰ
Dionyſi. ſm̄ Dionyſium de diuinis nominibus omnia con-
uertat in amorem ꝙ ipſe faciat vnā creaturam in-
tellectualem que ex meris naturalibus nō poſſit et
debeat ipſum plus diligere ꝗ̃ ſeipſam. ¶ Tertia
ratio eſt: quia caritas nō contrariatur inclinationi
nature ſicut nec corrūpit naturam ſed magis perfi
cit ipſam. Sed caritas ſm̄ alios ſaltem inclinat ad
diligēdum deum ſuper ſe ⁊ ſuper omnia. Cum igi
tur ſua inclinatio non ſit contraria inclinationi na
ture ſed conformis et perfectiua nature videtur ꝙ
ex meris naturalibus poſſit homo diligere deū ſu-
per omnia. Ita ꝙ natura inclinet ipſum ad hoc: li-
cet perfectius cuꝫ caritate ꝗ̃ ſine caritate ſaltē ſm̄
alios. Si dicas ꝙ caritas nichil facit ad actum nec
ad ſubſtātiam actus nec ad modum: tūc multo for-
tius habetur propoſituꝫ: quia cum creatura poſſit
diligere deum ſuper ſe ⁊ ſuper oīa ⁊ ad hoc nihil
faciat caritas ſequitur ꝙ ex meris naturalibus.
¶ Quarta ratio ⁊ ſumitur ex dictis aliorū. Crea
tura poteſt diligere deum ſupernaturaliter ſup ſe
et ſuper omnia: quia ipſe eſt bonum ſupernaturale
⁊ vt fontalis plenitudo boni ſupernaturalis ipſius
creature puta gratie ⁊ glorie. Sed ſicut deꝰ eſt fon
talis plenitudo boni ſupnaturalis creature ita eſt
fontalis plenitudo boni totius naturalis ipſiꝰ crea
ture: ergo creatura conformiter mere naturaliter
vel ex meris naturalibus ſic poteſt diligere deū ſu
per ſe et omnia alia. ¶ Quinta ratio accipitur ab
aliquibus et aliꝫ impugnant eam ⁊ eſt talis. Appe

titus intellectiuus non eſt minus ordinatus ex na-
turalibus ſuis ꝗ̃ appetitus naturalis ⁊ ſenſitiuus
hoc patet. Sed naturali appetitu ens partiale ⁊ i-
perfectum exponit ſe propter bonum totius et bo-
num perfectum ſaluandum. Sicut manus exponit
ſe pro toto ſaluādo ⁊ ſimiliter ens partiale vniuer-
ſi videtur magis inclinari ⁊ tendere in bonum vni
uerſi ꝗ̃ in bonuꝫ proprium. Unde ⁊ aqua aſcendit
ne ſit vacuum in vniuerſo. Patet in fiſtula attra-
cto aere qui eſt in fiſtula ꝙ aqua aſcēdit ſi ponatur
fiſtula in aqua: ergo appetitus itellectiuus vel vo
luntas non minus eſt ordinata. Ita ꝙ magis incli
natur vt magis diligat bonum ⁊ precipuum bonū
vniuerſi quod eſt bonum diuinum: quia ꝗ̃to bonū
cōmunius tanto diuinius ⁊ econuerſo primo ethi-
corum. ¶ Contra iſtam rationem dicitur probabi ȝ.5.rōnē
liter ꝙ appetitu naturali ⁊ ſenſitiuo magis appeti
tur bonum proprium etiam partis ab ipa parte ꝗ̃
bonum ſui totius. Quod probatur: quia ſi terra eſ
ſet extra centrum ⁊ ſepararetur pars terre a terra illa
moueretur ad centrum ⁊ non ad totum propter cō
ſeruationem ſui in centro dimiſſa entitate ⁊ cōſer-
uatione totius quod poteſt habere per partem illā
Unde pars nō ſe exponit nec vnꝗ̃ niſi ſm̄ inclina-
tionem propriam vel motum ſe exponeret pro to-
to ſed ab alio exponitur pro toto. Sic autem non
eſt de appetitu libero qui eſt voluntas. Magis eñ
naturaliter ⁊ ſequendo rationem ⁊ iudicium rectū
naturale tanꝗ̃ regulam ſuam diligit bonum diui-
num vel bonum commune ꝗ̃ proprium bonum et
pro ipſo deberet homo ſe exponere et carens fide
rationis vel ſpe virtutis eterne: vt patet de virtu-
te pollitica fortis et non propter aliquod bonum
ſuum nec premium ſibi inexiſtens principaliter: ſꝫ
tantum vt ſaluetur bonum diuinum vel commune.
Unde ſicut ſimpliciter appetitus qui eſt liber eſt al
terius rationis ita et in hoc. Et patet: q2 alias vo-
luntas naturaliter eſſet non recta ſi plus diligeret
ſeipſam ꝗ̃ bonum diuinum vel commune: quia diſ
formis regule ſue recte iudicio rationis. Iterum
etiam contrariaretur inclinationi vel ſaltem diſpo
ſitioni caritatis quod nō eſt verum. Nec aliꝫ appe-
titus ideo ſunt non recti: quia plus in bonum ſuuꝫ
feruntur ꝗ̃ totius vel boni communis: quia in hoc
non diſſentiunt a regula ſua ſcilicet forma natura-
li vel apprehenſa per ſenſitiuum: quia nō reſpiciūt
pro obiecto inquod inclinantur niſi bonū: vt nunc
et bonum proprium. Non ſic autem de voluntate.
Et ita iſta ratio dubia eſt nec in ea volo multū ſta-
re. ¶ Contra iſtam rationē dicitur ab aliꝫ ꝙ ap-
petitus naturalis et ſenſitiuus non magis inclinā
tur in bonum aliud ꝗ̃ in bonum proprium. Unde
et manus ſeipſam non exponit pro ſalute totius:
ſed magis totum exponit ipſam pro ſeipſo conſer-
uando vel pro parte nobiliori cōſeruanda ſicut pro
capite vel huiuſmodi. Similiter etiam aqua ſecun
dum propriam naturam et appetitum naturalem
non aſcendit: ſed mouens et regens vniuerſum ſic
mouet eam ne ſit vacuum in vniuerſo quod quideꝫ
vniuerſum et natura abhorrent. ¶ Sed ab aliꝫ di
citur ꝙ immo naturaliter ſecundum appetitū ſenſi
tiuum manus exponitur pro toto et aqua aſcendit
ne ſit vacuum in vniuerſo: quia prompte ⁊ faciliter
vnūqđqꝫ iſtorū: ſic mouet ad bonū vel ꝓpter bonū

totius animati ⁊ toti⁹ vniuerſi:ſed vnūquodq; naturaliter ſic agitur prompte ⁊ faciliter ſicut natum (2. phiſi.) eſt agi ſecundo phiſicorum:ergo ⁊c̄. ¶ Non videtur michi ꝙ iſta inſtantia valeat. Nam aliquid poteſt prompte ⁊ faciliter exponi vel moueri:quod tamen non naturaliter ſic mouetur:nec eſt aptum natum naturaliter ſic moueri ⁊ hoc ex predominātia vel preſtantia virtutis mouentis vel aliqua alia de cauſa:licet enim vnūquodq; tunc agatur naturaliter quando agitur ſicut natum eſt agi. Non tamen eſt hoc ad propoſitū ſicut patet intuenti. ¶ Sexta ratio ⁊ vltima eſt. Talibus bonum diuinū non minus preponderat bono proprio nature nec eſt minus diligēdum ꝗ bonum cōmunitatis pro quo exponit ſe fortis ſed ex meris naturalibus virtuoſus fortis exponit ſe pro bono ꝯmunitatis ⁊ preponit ⁊ plus diligit bonum cōmunitatis ꝗ bonum proprium eligēs mori pro bono cōmunitatis ſicut probatur per philoſophum quarto ethicorū:ergo ⁊c̄. Dices ꝙ fortis exponit ſe propter bonum propriū proprie virtutis:quia alias non eſſet virtuoſus niſi exponeret ſe tempore ⁊ loco pro bono cōmunitatis ⁊ ita non exponit ſe propter bonum aliud a bono proprio. Dico ꝙ non valet. Nam ⁊ ſi exponat ſe pro bono virtutis proprio ne cadat in vicium ⁊ turpe ſicut propter finē quo:tamen ſe exponit propter bonum cōmunitatis quaꝫ reputat virtuoſum ſicut propter finem cuius modo planū eſt ꝙ finis cuius eſt principalis ⁊ non finis quo et ex bonitate finis cuius actus fortis ſortitur bonitatem. Unde ſi aliquis exponeret ſe morti pro cōmunitate latronum vel pro alia cōmunitate que nō eſſet laudabilis nō eſſet actus ſu⁹ virtuoſus:quare ⁊c̄. Similiter etiā vt bene ſit cōmunitati eligit non eſſe proprium bonum ⁊ virtutē etiam nec ſperat reſurrectionē:quis hoc ignorans infideles virtuoſi tñ ſm̄ virtutes politicas vel morales.

resolutio doctoris ¶ **Dico igitur** ſm̄ premiſſas ratiōes ꝙ creatura itellectualis et rationalis plus debet ⁊ poteſt diligere deum ꝗ ſeipſam ⁊ debet ipſum diligere ſuper ſe ⁊ ſuper omnia. Hoc poteſt cōfirmari per Auguſtinum primo retractationum.13. Ubi dicit plus debeo me deo meo ꝗ michi. Et Magiſter in ſecūdo ſuo dicit ꝙ homo ex puris naturalib⁹ poterat vitare omne peccatum licet non poſſet mereri:quare ⁊c̄.

ad motiua 1.opi. ¶ **Ad primū aliorum** dico ꝙ licet amor vl' amicicia bene fundetur ſuper vnitatem vel vnionē ſeu cōmunicationem non tamen maior ſuper vnitateꝫ idētitatis. Cum enim amor magis reſpiciat bonū ꝗ vnum non oportet ꝙ magis diligibile ſit magis vnum cum diligente ſed potius ꝙ magis bonum. Nec requiritur inter obiectum ⁊ potētiam vnitas idētitatis ſed proportionis. Alioquin cū cum caritas non faciat idētitatem creature ad deū nō poſſet plus diligi etiā deus a creatura ꝗ ipſemet per caritatē qđ eſt contra eos ita ꝙ non obſtante ꝙ aliquid magis ſit vnum cum diligente ſufficit ꝙ aliquid aliud ſit magis diligibile etiam ſm̄ iudiciū recte ratiōis naturalis. ¶ Ad ſecūdū dico ꝙ maior eſt falſa. Amor enī naturalis poteſt eſſe amor amicitie non ſolum concupiſcētie quo aliquis ſeipſum diligit vel aliquid ſibi. Et ita dico ꝙ amore mere naturali poteſt diligi de⁹ perfectius ⁊ amore amicitie ꝗ diligatur creatura a ſeipſa amore concupiſcētie. Tu dicis ꝙ natura ſemper eſt recurua ad ſe ipſam. Dico quicquid ſit de nature nō rationali vl' intellectuali non eſt verū de natura rationali ⁊ intellectuali ⁊ libera. ¶ Ad tertium dico ꝙ amor ex meris naturalibus tranſcendit ⁊ tranſcendere poteſt naturam cuius eſt non ſoluꝫ obiectiue ſed etiā intenſiue vt nō ſolum ſit obiecti nobilioris ⁊ perfectioris ꝗ ſit ipſa natura cuius eſt ſed etiā actus ſit perfectior ⁊ nobilior ⁊ intenſior alicuius alteri⁹ ꝗ nature cuius eſt. Nec eſt aliqđ inconueniens ſicut etiam noticia mere naturalis poteſt eſſe perfectio alicuius alterius ꝗ ſuiipſius. ¶ Ad quartum dico ꝙ obiectum ſimpliciter primū ⁊ adequatum voluntatis create non eſt ipſa natura cuius eſt ſꝫ magis ipſe deus loquēdo de adequatione obiecti ſm̄ intenſionem perfectionis ⁊ proportionis nō autē equalitatis vel idētitatis. Nec talis adequatio requiritur inter obiectum ⁊ potētiam. Et dico ꝙ in ſolo deo quietatur ⁊ quietari poteſt ſicut ī obiecto perfectiſſimo inter omnia obiecta ſua. ¶ Ad quintum dico ꝙ menſura dilectionis non eſt ſm̄ menſuram cognitionis:licet non poſſimus ex meris naturalibus perfectius deum cognoſcere ꝗ creaturam non tamen ex meris naturalibus poſſumus ipſum perfectius ⁊ intenſius diligere et amor intrat vbi ſcientia foris ſtat licet omnino incognita non poſſumus diligere. ¶ Ad vltimū dico ꝙ ſm̄ recte rationis naturalis iudicium creatura magis deberet eligere non eſſe ꝗ deum non eſſe. Tu dicis. Nō eſſe non eſt eligibile. Dico ꝙ verum eſt per ſe:ſꝫ reſpectu maioris mali eſt eligendum. Et dico ꝙ ſine cōparatione maius malū eſſet deū non eſſe ꝗ creaturā nō eſſe. Hec de primo articulo principali.

¶ **Quātum ad ſecūdum arti**culuꝫ. Eſt opinio ſicut de primo ꝙ natura rationalis vel intellectualis lapſa per peccatum pro ſtatu lapſus habens peccatum vel ſequelam peccati nō poteſt ex naturalib⁹ ſuis diligere deum ſuper ſe et ſuper omnia. ¶ Primo quia nec hoc poteſt creatura in rectitudine pura naturali cōſtituta:ergo multo fortius nec per peccatum deprauata. ¶ Secundo ſic. Quia aliter demones poſſent penitere:quia poſſent diligere deum ſuper ſe et ſuper omnia. 1.opinio.

¶ Tertio quia alias homo poſſet per ſeipſuꝫ a peccato reſurgere ⁊ ex puris naturalibus mereri vt videtur. Tum quia non magis aggrauat anima poſt peccatū per corpus corruptibile ⁊ impeditur a bene volendo ꝗ a bene intelligendo. Sed poſt peccatum pro tempore lapſus anima ſic aggrauatur per corpus corruptibile ⁊ deprimitur ꝙ deum non poteſt cognoſcere niſi imperfectiſſime:ergo ⁊c̄. Corpus enim quod corrumpitur aggrauat animam:ergo voluntas ſic incuruatur et obliquatur ꝙ nō poteſt deum velle niſi imperfectiſſime. Non ergo poteſt ipſum diligere ex naturalibus ſuis ſuper ſe et ſuper omnia.

¶ **Sed his non obſtan**tibus dico ꝙ natura quedam intellectiua vel rationalis ꝗtumcūq; per peccatū deprauata et pro ſtatu lapſus poteſt diligere deū ⁊ dꝫ ſup ſe ⁊ ſup oīa ex ſuis naturalib⁹ abſolute loquēdo ⁊ ſibiipſi relicta. Hoc patꝫ p̄mo ī demonib⁹. Nā ſm̄ btīm Diony. Nālia ī ipſis remāſerūt Dionyſi.

integra. Sicut ergo ex meris naturalibꝰ ante pec-
catum hoc ita ⁊ poſt ſibyipſis relicti. Per idem pa
tet hoc de animabus damnatis ꝙ non ſubſtracta
ab eis influentia generali poſſent diligere deum
ſuper ſe ⁊ ſuper omnia. Non plus enim anima vel
natura hominis q̄ntum ad ſuam perfectionem in-
trinſecam ⁊ ſubſtātialē fuit deteriorata per peccatū
q̄ natura angeli ſicut dictū eſt in ſcdo. Hoc patet
de homīe viatore. ¶ Et ad hoc adduci pōt prima
ratio ⁊ ſecūda ⁊ tertia ⁊ quarta ⁊ quinta ⁊ ſexta al
terius articuli: qꝛ ſm me naturalia intrīſeca ⁊ ſub-
ſtātialia quibus poteſt homo vel poſſet in puris na
turalibus diligere deū ſuper ſe ⁊ ſuper omnia ma-
nēt integra ⁊ ideo poteſt hoc idem poſt peccatū ſi-
cut ante etiā pro ſtatu lapſus moderno: licet nō ita
prompte vel faciliter vel expedite ſicut ſi nō habe-
ret peccatū vel ſequelam ſeu penā peccati inflictā.
Pronitas eñ ad maluꝫ magis eſt pena q̄ natura.
resolutio ¶ Sic igitur omnis creatura rationalis vel intel-
lectualis abſolute loquēdo non ſubtracta ab ipſa
influentia generali poteſt diligere deū ſup ſe ⁊ ſup
omnia. Dico tñ ꝙ creature dānate ex ordinatione
diuina nō poſſunt habere talē actum: qꝛ deus ordi
nauit nunq̄ꝫ influere ipſis ad talē actum ⁊ de meri-
to eorū ſm conditionē ſtatus dānatorum de quibꝰ
ordinatū eſt ꝙ nunq̄ꝫ reuertētur ad bonū. ¶ Sed
de hominibus viatoribus dico q̄ntumcunqꝫ depra
uētur per peccatū poſſunt tñ licet cum difficultate
maiori diligere deū ſuper ſe ⁊ ſuper omnia ex cona
tu voluntatis ⁊ ſic etiā reuerti ad bonū et penitere
et ſeipſos ad gratiam de congruo preparare. Non
eñ ordinauit deus de viatoribꝰ ſaltem de lege cō-
muni ſicut ⁊ de dānatis ſubtrahere eis influentiaꝫ
ne poſſint reuerti nec hoc congruit ſtatui vie ſicut
patet. ¶ Adducitur etiā ad hoc vna ratio ꝙ ſi ho-
mo pro ſtatu nature lapſe ex meris naturalibꝰ non
poſſet diligere deū ſuper ſe ⁊ ſuper omnia cum ho
mo poſſet i ſeipſo experiri talem actū. Sequeretur
ꝙ poſſet ſcire ſe habere habitum illum ſupernatu-
ralem caritatis neceſſariū ad talem actum ſm poſi-
tionem aliorum. Sed hoc eſt falſum: ergo ⁊c̄.

ad rōnes 1. opi. ¶ Ad primū aliorum dico ꝙ de de
monibꝰ ⁊ de
damnatis ſicut dixi prius ꝙ abſolute loquēdo niſi
ſubtraheref ab eis influentia generalis ꝙ poſſent
diligere deū ſuper ſe ⁊ ſuper omnia ex conatu ⁊ li-
bertate voluntatis ſecūdū rectum iudicium ratio-
nis naturalis. Et dico ꝙ hoc poſſunt viatores ho-
mines q̄ntumcūqꝫ peccatores hoc fuit ſm argumē-
tum. ¶ Ad ſecundum patuit in precedēti articulo
ꝙ natura vel creatura in ſuis puris naturalibus et
naturali rectitudine conſtituta hoc poteſt. ¶ Ad
tertium dico ꝙ homo per ſeipſum cum generali in
fluentia poteſt in talē actū ⁊ poteſt penitere ⁊ me-
reri ⁊ ſe ad gratiam de congruo diſponere. Nec eſt
hoc incōueniēs. Sed ꝙ caritatē ⁊ gratiam habeat
et ꝙ mereaf de cōdigno ſine gratia ⁊ caritate hoc
eſt impoſſibile ſm mera naturalia vel ex meris na-
turalibus ſuis hoc eſt impoſſibile. Oporteret eñ ne
ceſſario ꝙ deus infundat caritatē ⁊ gratiā habēti-
bus ipſam ⁊ ꝙ acceptet actum ad hoc ꝙ ſit merito
rius. ¶ Ad quartum dico ꝙ non obſtante aggra-
uatione aliqua ipſius volūtatis vel pronitatis ad
malum ex peccato vel ſequela peccati pro ſtatu na
ture lapſe quomodocūqꝫ debeat hoc intelligi. Vo

luntas tñ ex ſua libertate ⁊ conatu poteſt pfectius
et intēſius diligere deum: quia ſuper ſe ⁊ ſuper om
nia non obſtante ꝙ intellectus non poſſit deum ita
perfecte cognoſcere ſicut multa alia vt dictum eſt
ſupra in articulo precedenti. Nec oportet ꝙ menſu
ra dilectionis ſequatur menſurā cognitionis. Hec
de ſecundo articulo.

¶ Quantum ad tertium ar-
ticulum. Eſt opinio illorū qui ponunt primas opi
niones primi articuli ⁊ ſecūdi ꝙ neceſſario ad actū
diligendi deum ſuper ſe ⁊ ſuper omnia ⁊ etiam me
ritorie neceſſario requiritur habitus ſupernatura
lis infuſus qui eſt caritas ipſa ⁊ ꝙ facit aliquid ad Carites
talem actum vel ad modum talis actus. ¶ Eſt ta- ad actuꝫ
mē vnus modus ponēdi ſpecialis. An caritas ali- merito-
quid faciat ad actum meritorium qui dicit ꝙ ſic et riū an ali
facit gradum quendam intrinſecū actui quo actus q̄d faciat
elicitus a voluntate cum ipſa caritate eſt in ſe per- 1. opinio.
fectior et intenſior ceteris paribus q̄ actus quicū
qꝫ elicitus a nuda voluntate ⁊ ſuper talem graduꝫ
correſpondentem caritati in actu fundatur ratio
vel reſpectus meritorij in actu que quidē ratio ni-
chil aliud eſt q̄ reſpectus acceptationis paſſiue vl̄
obiectiue ipſius actus ad deum acceptantem et ad
premium ad quod acceptatur ⁊ eſt duplex reſpectꝰ
rationis in actu. ¶ Eſt igitur cauſa partialis talis
actus vt patet ſm iſtos et hoc cum voluntate: vt
alia cauſa partiali. Qꝫ autem caritas ipſa aliquid
faciat ad actum vel modum actus ſeu gradum in-
trinſecum probant. Tum quia caritas eſt influen-
tia formalis et habitualis primi principij: vt agēs
eſt ⁊ reducens creaturam in finem ſupernaturalē:
ergo eſt actiua neceſſario reſpectu actus vel alicu-
ius modi ſui ſeu gradus intrinſeci. Tum quia ha-
bitus caritatis non eſt minus perfectus nec minꝰ
efficax reſpectu actus diligendi de quo magis vi-
detur q̄ habitus morales adquiſiti virtuoſi qui ta
men ſunt cauſe actuum q̄ntum ad aliquid quia ha-
bitus eſt quo quis operatur cum vult. 3. de anima. 3. de aīa.
Et virtus eſt que habentem perficit et opus eius
bonum reddit et patet de intellectualibus habiti-
bus. Nam ars in ſecundo phiſicorū ⁊ in quinto me 2. phiſi.
taphiſice reducitur ad genus cauſe efficiētis ⁊ ha
bitus omnes in ſexto ethicorum a cōmentatore po
nuntur principia actuum: quia in nono metaphiſi-
ce dicuntur eſſe potentie quedam. Tum quia cari-
tas eſt per ſe diſpoſitio potētie actiue que eſt volū-
tas: igitur per ſe facit aliquid ad actum. Tuꝫ quia
pari ratione poſſet dici ꝙ fides ⁊ ſpes nichil faciūt
ad actum credendi vel ſperandi ⁊ ſic fruſtra ponū-
tur: quia actus per ipſas non eſt meritorius nec ac
ceptus. Similiter etiaꝫ caritas fruſtra maneret in
patria: quia nec faceret aliquid ad actum nec daret
eſſe meritorium actui: quia actus patrie nō eſt me-
ritorius. Hoc autem eſt incōueniens: ꝗ ⁊c̄.

Sed q̄ntum ad preſentem articulum dico pri- opi. auc.
mo ꝙ ad actum diligendi deum ſuper ſe
et ſuper omnia nō eſt neceſſarius aliquis habitus
infuſus ſupernaturalis cuiuſmodi ponitur caritas
vel quicūqꝫ alius. Hoc patet ex precedentibus ar
ticulis: qꝛ talis actus haberi pōt ex puris naturali
bus ſicut pbatū eſt ſupra. ¶ Scdo dico ꝙ ad actū
meritoriū de cōdigno vite eterne nō abſolute loquēdo
habitus aliqs ſupnaturalis īfuſus: ſꝫ poſſet abſolute

loquendo aliquis actus eſſe meritorius ex ꝯdigno
etiam ex diuina acceptatione ſine omni tali habitu
ſicut ꝓbaui ⁊ declaraui in primo diſtin.17.in.1.q.
¶ Tertio dico ꝙ ſm diuinā ordinationē quā tene
mus ex dictis ſcripture ⁊ ſanctorū ad actum meri-
torium neceſſari⁹ eſt habitus talis infuſus. Ordi-
nauit eni deus ꝙ nunq̄ acceptabit aliquē actū cu
iuſcūq; ad vitam eternā niſi habeat talem habitu
ſibi infuſum quaſi quēdam ſpiritualē decorē quo
placeat ⁊ conſequēter vel cōcomitāter actus ipſi⁹
ſint accepti quaſi actus alicui⁹ qui placet acceptā
ti ⁊ eſt amicus licet habitus ille nō ſit ratio forma
liter acceptādi nec eſſendi amicū ſed concomitāter
tm̄ ex diuina ordinatione ⁊ hoc diffuſius in primo
dictū eſt ⁊ probatū. ¶ Quarto ⁊ vltimo dico ꝙ ta
lis habitus infuſus in merēte nichil omnino facit
ad actū diligēdi meritorium nec q̄tum ad ſubſtan
tiam actus nec q̄tum ad aliquē modum vel gradū
actus intrinſecū plus q̄ faceret grāmatica ſi deus
ordinaſſet ꝙ nō acceptaret actū alicuius niſi habē
tis grāmaticā. ¶ Ad hoc adduco rationes. Pri-
rōnes au ctoris. ma eſt iſta. Sicut ſe habet fides infuſa ad actū cre
dendi ſic ſuo modo caritas infuſa ad actū diligēdi
Sed ſicut probatum eſt ſupra fides infuſa nihil fa-
cit intrinſecū ad actū credēdi: ergo nec caritas ad
actum diligēdi. ¶ Secūda ratio. Ad illū actū ni-
chil facit caritas qui totus ⁊ ꝑfectus pōt preeſſe ⁊
preſupponi caritati q̄tum ad oīa ſua intrinſeca ſꝫ
talis eſt actus meritorius. Poteſt eni idem actus
cōtinuatus non nūc eſſe nō meritorius aduenıente
caritate: ergo ⁊c̄. ¶ Tertia ratio. Opera mortificata
prius per peccatū per ſequētem caritatem reuiui-
ſcūt ⁊ iterato acceptātur ipſa aduenıēte. Sed pla-
num eſt ꝙ ad talia opera vel tales actus precedēn-
tes nichil facit caritas ſequēs: ergo ⁊c̄. ¶ Quarta ra
tio. Si caritas cauſat aliquid intrinſecū actui me-
ritorio. Aut hoc eſt ſubſtātia actus aut gradus ali
quis intrinſecus. Aut aliquis modus puta modus
meritorij. Non pōt dici ſubſtātia actus: q: planum
eſt ꝙ ſubſtātia actus pōt cōuenire potētie nude ex
naturalib⁹ ſicut probatū eſt ſupra. Nec gradus in
trinſecus qui eſt alteri⁹ eiuſdē rationis. Nā ſicut
potētia nuda pōt in ſubſtātiam actus ita ⁊ in quē-
libet gradū intrinſecū actus ⁊ eiuſdē rationis cū
toto actu. Unde ſicut ex modico conatu pōt volun
tas elicere actū imperfectū: ita ex maiori ꝑfectiorē
actum ⁊ intēſiorem vt videt̄ nec ad aliquē modum
alium: quia modus ille vel eſſet aliquid reale vel ra
tionis. Si rationis puta reſpectus rationis actus
ad deū acceptātem ad premiū ipſum. Planū eſt ꝙ
illū reſpectū nec aliquod ſibi intrinſecū facit volū-
tas caritas vel ratio vel intellectus. Si ſit aliquid
reale aut abſolutū eſt aut reſpectiuum ⁊ nō eſt da-
re quid eſt iſte modus vnde ⁊ fictus videt̄. ¶ Qui
ta ratio. Si habitus eſt cauſa partialis actus dili-
gēdi deum ſicut ſpecies ſuo modo reſpectu act⁹ in
telligēdi ſicut ponit̄ i illo modo dicēdi ſupradicto.
Sequit̄ ꝙ ſi eſſet ſeparatus ita poſſet eſſe cū actus
meritorij ſicut etiā ſi ſpes eſſet ſeparata idem face-
ret ad actū qđ coniuncta ſm eos etiā ⁊ ſic habitus
ſeparatus mereretur qđ eſt incōueniens. ¶ Sexta
ratio: quia aliquis nō habēs caritatē ita intenſe ex
conatu voluntatis pōt deū diligere ſicut habēs ca
ritatē nec oppoſitū in aliquo experimur. Unde etiā
et aliquis vſq; ad mortē poteſt alium diligere ⁊ po
nere animā ſuam ſine omni caritate infuſa: ergo ſimili
ter ⁊ deum. Alioquin ſi nō poſſet hoc cū poſſit ali-
quis ſcire ſe diligere deū etiam vſq; ad mortē pro
ipſo libēter ſuſtinēdam poſſet ſcire ſeipſum eſſe in
caritate ⁊ habere caritatem infuſam ad talē actum
neceſſariā vt videtur. ¶ Dico igitur ſm predicta
ꝙ habitus caritatis nō obſtante ꝙ ponatur neceſ-
ſarius ad actum merendi modo ſupradicto ex ordi
natione diuina nichil tamen facit ad actum nec ad
aliquid intrinſecum actui.

¶ Ad primū aliorum dico ꝙ cari- ad rōnes aliorum.
tas eſt habi-
tus quidam influxus a deo vel infuſus ad illud qđ
dictum eſt ſupra ſed non vt ſit principium actus vl
lo modo. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ nec habitus ad-
quiſiti ſunt principia actuum nec q̄tum ad ſubſtā-
tiam actus nec q̄tum ad aliquē modum actus: ſed
tātum ſunt diſpoſitiones potentiarum quibus ha-
bitis potentie exeunt prompte ⁊ faciliter in actus
licet illi habitus nichil faciant ad tales actus. Si-
cut ſuo modo ignis approximatus ſtupe prompte
⁊ faciliter agit in ipſam ⁊ non ſic elongatus: et ta-
men approximatio in igne nichil facit ad talē actū
nec q̄tum ad ſubſtātiam nec q̄tum ad modum ali-
quē ipſius actus. Nec etiam inclinat ignē ad actū
ſicut patet. Non enim plus inclinatur ignis proxi-
mus ſtupe ad comburendum q̄ ignis remotus ſi-
cut patet. ¶ Si dicas ꝙ habitus cum ſit nobilior
ſpecie creata nō eſt minus actiuus q̄ ſpecies intel
ligibilis. Dico quicquid ſit de maiori vel minori no
bilitate ꝙ non eſt neceſſarium ponere de vno ſicut
de alio: quia ante ſpeciem non habetur nec pōt ha
beri actus ſicut ante habitum / ⁊ cū intellectus poſ
ſibilis contineat virtualiter habitum: ⁊ per conſe-
quens quicquid poſſet cauſare habitus adquiſitus
non eſt neceſſarium ponere ꝙ habitus coagat. Nō
ſic autem continet virtualiter ſpeciem: quare ⁊c̄.
Et ſic poſſunt intelligi omnes probationes addu-
cte ad qđ pro tanto verificantur: quia habitus ſunt
diſpoſitiones vel perfectiones quibus habitis po
tentie actiue faciliter ⁊ prompte exeunt in actum:
licet ipſis nō habitis abſolute poſſent exire in act⁹
Quod patet: quia exeunt in actus conſimiles ante
generationē habitus. Modo dico etiam ꝙ ſic non
eſt de talibus infuſis qui non generantur nec ſunt
generabiles ex actibus nō obſtante ꝙ in ſe ſint no
biliores ⁊ perfectiores: quia ſunt ſimpliciter ſuper
naturales. Nec ſunt in poteſtate nature in ſeipſis:
nec in aliquibus alijs eiuſdem rationis cum ipſis.
¶ Ad tertium dico ꝙ licet habitus ſit diſpoſitio ⁊
perfectio potentie non tamen eſt cauſa actus vt di
ctum eſt. Nec oportet hoc quod aſſumitur in maio
ri. ¶ Ad quartum dico ꝙ fides et ſpes vt dixi ſu-
pra nichil faciunt ad actum credendi vel ſperandi:
et tamen non ſunt fruſtra: quia ſine ipſis ordinauit
deus nunq̄ acceptare actum nec aliquem ſibi pla-
cere ſaltem pro ſtatu vie tanq̄ ſine iocalibus ſuis:
licet non ſufficiant ad acceptationem actus: ſed cū
hoc etiam caritas requiratur. Similiter etiam ca-
ritas non manet fruſtra in patria licet actus beati
ficus nō cauſetur ab ipſa nec ſit meritorius per ip-
ſam: quia eſt ad decorem et perfectionem mentis.
¶ Dices. Quomodo ergo dicit Gregorius ꝙ
amor dei nūq̄ eſt ocioſus. Operatur enim magna
ſi eſt. Si autem operari renuit amor non eſt.

Dico ꝙ pro tanto dr̄ caritas operari: q2 eſt ꝑfectio operantis et diſpoſitio et habens ipſam operatur magna non ꝙ caritas infuſa ſit principium operādi. Hec de tertio articulo.

Ad principales rationes ¶ Ad primum principale reſpondet ꝙ ſm̄ propoſitionē Ariſtotelis prius origine diligit aliquis ſeipſuȝ ꝗ̄ aliū: ſed nō ſequitur ꝙ magis ⁊ perfectius ⁊ prius perfectione. Aliter dicitur ꝙ amicabilia ⁊c̄. Verū eſt pro tāto: quia ſignū amicitie ad aliū eſt quādo facio ſibi qđ ⁊ mihi vel quādo volo ſibi bonū ſicut mihi. Non quin poſſim ipſum plus diligere ⁊ magis velle ſibi bonū ꝗ̄ michi. Unde ipſi deo pōt creatura velle amore amicitie maius bonū ꝗ̄ ſibi poſſit velle vel ſaltē magis debet complacendo in bono diuino qđ habet ⁊ eſt amor nō beneficētie: quia deus bonorū meorū non eget: ſed eſt amor beniuolētie. Non quo quis vult alteri bonū non habitū ſed quo ꝯplacet in bono iā habito ab illo quē amat. ¶ Ad ſcđm dico ꝙ caritas nō eſt neceſſaria ad talem actum niſi modo ſupradicto ad actū meritorium ⁊ ſic ſaluatur auctoritas apoſtoli. ¶ Ad tertiuȝ dico de Bernardo ꝙ ipſe intēdit ꝙ diligere propter ſeipſum ⁊ omnia ꝓpter ipſum meritorie ſupple ſunt ſupnales gradus nō ꝗ̄tum ad actus vel modos aliquos ſeu gradus aliquos actib⁹ intrinſecos ita ꝙ in tales actus non poſſit natura. Sed quia cōmuniter tales actus ſtāt cum habitu ſupernaturali ⁊ ad hoc ꝙ ſint meritorij oportet ꝙ habitus concomitetur ⁊c̄.

¶ Diſtinctionum. xxviij. xxix. ⁊. xxx.
Queſtio Unica.

CIrca diſtictiões xxviij. xxix. ⁊. xxx. quero vnā queſtionē tm̄. vtrū ſcilicet ſolus deus ſit obiectū caritatꝫ. ¶ Videtur ꝙ ſic. Solus de⁹ eſt obiectū per ſe virtutꝫ theologice. Sed caritas eſt virt⁹ theologica: ꝗ̄ ⁊c̄. ¶ Secūdo ſic. Sicut ſe habet amor naturalis ad obiectū naturale ſic ſupernaturalis ad ſupernaturale. Sed obiectū amoris naturalis videt̄ eſſe naturale tm̄ igitur obiectū amoris ſupnaturalis vł caritatꝫ eſt ſupnaturale tm̄ puta de⁹. ¶ Tertio ſic. Si aliquid creatū eſt obiectū caritatis cū reſpectu illius poſſit eſſe in voluntate amor naturalis. Sequitur ꝙ ſimul in eadem volūtate erūt duo habitus amoris ⁊ per ꝯñs ibidem poterūt eſſe duo actus ſimul. Hoc autē eſt falſum: ꝗ̄ ⁊c̄.

¶ Contra Non ſolum deus diligēdus eſt ex caritate vel ſm̄ caritatē: ſed etiam tenetur quis ſeipſum ⁊ amicū ⁊ inimicum ⁊ multa alia: ergo ⁊c̄.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.
¶ Primo inquirā vtrū deus ſit per ſe primū obiectum caritatis ⁊ ſub qua ratiōe. ¶ Scđo inquirā de obiectis ſecūdarijs ex parte perſone diligētis. ¶ Tertio ex parte aliorum a diligēte vel habente caritatem. ¶ Ultimo ad rationes.

de⁹ an. I. obiectuȝ cari. ⁊c̄. ¶ Quātum ad primum conueniūt omnes ꝙ deus eſt obiectum per ſe primum habitus caritatis. Tum quia ipſa eſt virt⁹ theologica. Tum non habet minus nobile obiectum ꝗ̄ fides. Tum idem eſt obiectum fruitionis beate et caritatis que manet etiā in patria. Tuȝ q2 ꝑfectiſſimus habitus dilectiuus reſpicit pro obiecto ꝑ ſe primo ſupremū diligibile in quo ſolo pōt diligens ꝑfecte quietari. Tale autē eſt de⁹: ꝗ̄ ⁊c̄. Sed de ratione ſm̄ quā deus eſt obiectū formale ꝑ ſe primuȝ ipſius caritatis dubiū eſt apud aliquos. ¶ Et dicūt aliqui de hoc ꝙ deus eſt primū ⁊ formale obiectum caritatis ⁊ actus diligēdi deū meritorie ſm̄ ꝙ eſt ṗncipiū ⁊ finis boni noſtri ſupnaturalis. puta gratie ⁊ glorie ⁊ ſic vt eſt bonū noſtrū beatificū ſupnaturaliter. Hoc probāt. Tum q2 deus eſt obiectū amoris naturalis ad ipſum ſm̄ ꝙ eſt principiū et finis boni naturalis ipſius creature vt videtur. Tum q2 ratio formalis in obiecto accipiēda eſt ſm̄ mediū ductiuū vel motiuū ipſius potētie ł tale obiectuȝ. Modo tales ꝑfectiones ſupnaturales ſunt media inductiua ⁊ motiua voluntatis ad diligēdū deū ex caritate ⁊ amore ſupnaturali. Tū q2 ſi deus nō eſſet bonū creature beatificū. dato ꝙ in ſe eſſet ſummū bonū nunꝗ̄ eſſet diligēdus a nobis caritatiue. puta ſi eſſet vnus deus alius qui nō beatificaret nos. Sicut etiā ſi eſſet vnus alius deus qui nō conferret nobis bona naturalia nec intromitteret ſe de iſto mūdo nō eſſet diligēdus naturaliter a nobis: ꝗ̄ ⁊c̄. ¶ Dicūt igitur iſti ꝙ deus eſt obiectū caritatis inꝗ̄tum ſummū bonū in ſe ⁊ nobis nec alterū ſufficit ⁊ inꝗ̄tum ſummū bonū ſupnaturale nobis cōferens bona ſupnaturalia gratie ⁊ glorie ſꝫ eſt obiectū amoris naturalis circa ipſuȝ vt eſt ſummū bonū nobis cōferēs bona nature vt principiuȝ ⁊ finis noſtrorū naturaliū: ⁊ ita nō ſm̄ eandē rationē formalem eſt obiectum caritatis ⁊ amoris naturalis vt patet ex predictis. Nā amor naturalis ad rationē ſupernaturalē in obiecto attingere nō pōt ſed ſolū amor ſupernaturalis qui dicit̄ caritas.

¶ Contra iſtaȝ opinionē arguo. Primo ſic. Obiectū habitus ꝑfectiſſimi dilectiui nō poteſt accipi niſi ſub ratiōe vel ſm̄ rationē formalē nobiliſſimā ⁊ ꝑfectiſſimā. Sed caritas eſt talis habitus ratio autē boni noſtri ꝙ ſcȝ deus ſit bonus nobis vel bonū noſtrū non eſt ratio nobiliſſima in deo. Non eñ ratio nobiliſſima aliqua in deo accipitur per cōparationem ad nos: ergo ⁊c̄. ¶ Secundo ſic. Deus ſm̄ ꝙ bonum noſtrum magis eſt obiectum affectionis ꝯmodi ꝗ̄ affectionis iuſti vt patet. Sed caritas pertinet magis ad affectionem iuſti: quare ⁊c̄. ¶ Tertio ſic. Si deus eſt obiectum formale caritatis inꝗ̄tum bonū noſtrū. Aut inꝗ̄tum bonum noſtrum actualiter aut aptitudinaliter. Si aptitudinaliter cum illa aptitudo nichil reale ſit in actu ſequit̄ ꝙ ratio formalis obiectiua caritatis non ſit aliquid reale in actu. Si actualiter tunc cum hoc non dicat in deo niſi reſpectum rationis ad nos quorum eſt bonum gratificādo nos ⁊ beatificando: ſequitur ꝙ reſpectus rationis ſit ratio formalis obiectiua caritatis. Hoc autē eſt falſum: ergo ⁊c̄. ¶ Quarto ſic. Caritas non querit q̄ ſua ſunt. I. ad Corin. 13. Sed ſi obiectū caritatꝫ eſſet de⁹ inꝗ̄tū bonū noſtrū caritas ꝗ̄reret q̄ ſua ſunt: ꝗ̄ ⁊c̄. ¶ Confirmat̄ hoc: q2 amor caritatiu⁹ ṗncipalr ⁊ reſpectu ṗncipalis obiecti ē amor

Margin notes (right column): I. opi. (beside "Et di-"); ℨ. I. preceden. opi. (beside "Contra iſtaȝ opinionē"); I. ad Corin. 13. (beside "ſi obiectū ca-")

amicitie. Amor autē amicitie eſt amor quo diligit
amicus in ſe ⁊ bonū amici. Patet. 9. ethicoꝝ. Un
de amicus nō ſolum amat bonū propriū et gaudet
de bono proprio: ſed amat bonū amici ⁊ gaudet de
bono amici ſicut etiā triſtatur de malo amici in ſe.
Cum igit amor caritatiuus ſit amor amicitie prin
cipaliter dico breuiter ꝙ reſpicit pro obiecto p̄mo
formali ⁊ principali bonū diuinū in ſeipſo vel deū
qui amatur in ſeipſo: ⁊ cuius bonū intrinſecū pla-
cet amāti ⁊ de tali bono ⁊ perfectione diuina intrī
ſeca gaudet amans caritatiue deum ⁊ in ipſo et de
ipſo delectatur.

opi.doc. ¶ **Sic igitur** dico ꝙ impoſſibile eſt eſſe
talem rationē obiectiuam
caritatis nec per ſe includi in per ſe ratione forma
li obiectiua ipſius caritatis. Si eñ dicas ꝙ de⁹ nō
eſt obiectū primū caritatis inqꝫtum bonū noſtruꝫ
tm̄: ſed oportet cōcurrere cum hoc ꝙ ſit ſummū bo
num in ſe: tūc non erit per ſe vna ratio formalis ob
iectiua: ſed tm̄ per accidēs. quia ſummū bonū in ſe
eſt ratio boni noſtri vel nobis nō faciunt vnuꝫ niſi
per accidēs ⁊ ſic habitus caritatis non erit vn⁹ per
ſe: quare ⁊c̄. ¶ Dico igitur ꝙ deus ſm propriā ra
tionē abſolutam proprie deitatis que deus eſt de-
bet poni obiectū formale per ſe primū ipſius cari-
tatis. Et hoc probo. Tum quia ſm iſtā rationē eſt
obiectū ſue caritatis ⁊ beate viſionis create ⁊ frui
tionis. Per iſtā eñ rationē formaliter beatificat.
Tum quia circūſcripta omni alia ratione in ipſo ꝑ
poſſibile vel impoſſibile adhuc eſſet obiectū conue
niens caritatis. Unde ⁊ ſi poneret alius deus per
impoſſibile dico ꝙ eſſet obiectum cōueniens cari-
tatis alicuius licet nō eiuſdem rationis forte cum
caritate noſtra vel forte eiuſdē ratiōis nō curo mo
do. Tum quia in idem obiectū formale tēdit fides
ſpes ⁊ caritas. Idem eñ obiectum formale ſm eā
dem rationē per actum credēdi intelligitur vel pre
ſentatur ⁊ per actū ſperandi expectatur ⁊ per actū
amandi diligitur. Sed deus eſt obiectum fidei ſm
propriam rationē deitatis: vt oſtenſum eſt ſupra: ꝰ
⁊c̄. ¶ Dices ꝙ nō ſed ſm rationem bonitatis. Di
co ꝙ licet ratio bonitatis ſit cōcomitans nō eſt ta-
men ratio formalis obiectiua q̄ ſm me bonitas vt
diſtinguitur ab entitate vel deitate non dicit aliqͩ
poſitiuum reale ſed tantum vel reſpectuꝫ rationis
ad voluntatē ſeu ad velle diuinū vel negationē im
perfectionis cuiuſcūqꝫ modo nullus reſpectus ra-
tionis nec aliqua negatio poteſt eē ratio formalis
obiectiua caritatis ſicut etiā dixi ſupra de obiecti-
ua ratione fidei ꝙ nō pōt eſſe ratio veritatꝫ. ¶ Se
cundo dico de hoc ꝙ idem formale obiectū ſm ean
dem rationē poteſt eſſe amicitie naturalis ⁊ carita
tis deus ipſe. Nec eſt aliquod incōueniens ꝙ duo
habitus tales quorū vnus eſt naturalis ⁊ adquiſi-
tus: et alter ſupernaturalis ⁊ infuſus ſint reſpectu
eiuſdē obiecti formalis: ſicut etiam dictū eſt ſupra
de fide adquiſita ⁊ infuſa circa deum. ¶ Tertio di
co ꝙ ex predictis apparet nullam rationē eſſe ī ob
iecto diuino quā reſpicit caritas ad quā non poſſit
attingere amor mere naturalis ſine omni caritate.
Nulla eſt eñ ratio que nō poſſit preſentari per fi-
deꝫ adquiſitā ſine fide quacūqꝫ infuſa: quia ad actū
credēdi nō eſt neceſſaria fides infuſa ſicut oſtēſum
eſt ſupra ⁊ dato ꝙ eſſet neceſſaria fides tñ oīa poſ-
ſunt preſentari per fidē infuſam informē ſine cari-
tate: ⁊ per conſequēs diligi ſicut dictum eſt ſupra.
Sic igit patet de obiecto per ſe p̄mo ipſi⁹ caritatꝫ.

¶ **Ad primū alioꝝum** dico ſicut pa- ad rōnes
tet ex p̄dictꝫ 1.opi.
ꝙ deus eſt obiectū amoris naturalis vel ſaltem eſ-
ſe poteſt ſm rationē deitatis ſue quia fundamētali
ter eſt ſummū bonū. Et dico vlterius ꝙ proprie lo
quēdo non eſt obiectum per ſe formale amoris na-
turalis vt principium vel finis amoris naturalis:
quia iſta non dicunt in deo ſm actū niſi reſpectus
rationis ad creaturam licet bene ſint rationes con
comitātes vel precedētes in obiecto diuino amorē
naturalem. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ ratio formalis
obiectiua nō eſt ſic accipiēda in obiecto: vt ipſa ſit
cuiuſcūqꝫ medium deductiuum vel etiā inductiuū
voluntatis ad amandū vel dic ꝙ primū motiuuꝫ ⁊
inductiuum volūtatis ad amorē caritatiuum non
eſt illa: quia ſcꝫ ſit bonum noſtrū ⁊c̄. ſed q̄ eſt deus
⁊ per conſequēs ſummū bonum modo ſupradicto.
¶ Ad tertiū dico ꝙ ſi deus qui eſt modo non eſſet
principium aliquod boni creature per impoſſibile
Ita ꝙ poſſet ſtare creatura ſine hoc ꝙ deus princi
piaret ipſam adhuc eſſet obiectū conueniēs ⁊ debī
tum caritatis create que ponitur modo ſi eſſet ⁊ po
neretur in creatura. Quādo dicis de alio deo ꝙ ſi
poneretur nō eſſet diligendus ex caritate. Dico ꝙ
ſi idē habitus poſſet eſſe reſpectu duorum deorum
tūc alius deus eſſet obiectū conueniens caritatis.
Si nō tunc nō obſtat propoſito: quia ꝙ caritas no
ſtra nō eſſet obiectiue alterius dei hoc nō eēt: quia
alter deus nō eſſet bonū noſtrum ſed q̄ alterius ra
tionis reſpectu autē duorum primorū obiectorum
alterius rationis non poteſt eſſe idē habitus ſicut
diceret aliquis nō curo. Quicquid autē ſit de hoc
dico ꝙ de deo noſtro quē habem⁹ nō circūſcripto
per impoſſibile ꝙ nō eſſet principiū boni noſtri in
aliquo nec ipſi⁹ caritatꝫ ꝙ adhuc eſſet obiectū con
ueniēs caritatis ſm quā deberet diligi ſup oīa ⁊ ī
ſe ⁊ ꝓpter ſeipſm. ¶ Ad vltimū qđ tangit in vlti-
mo dicto poſitionis aliorū ꝙ amor naturalis attin
gere nō pōt ad aliquā rationē ſupnaturalē in obie
cto diuino. Nō tñ ſic ſupnaturalis quin poſſit atti
gi ab aliquo ex meris naturalibus ſine quocūqꝫ ha
bitu infuſo q̄ ex pte intellect⁹ in credēdo ſiue ex p-
te affectus in amādo. Non eñ video ꝙ magis poſ
ſit attingi ratio deitatꝫ vel magꝫ ſit nālis vel min⁹
ſupnaturalꝭ q̄ rō glorificatiōis vel hmōi ⁊ q̄ act⁹
mere nālis ex pte p̄ncipij vel ſubiecti nō poſſit attī
gere ad aliquam talē rationē ideo ⁊c̄. Hec de pri-
mo articulo principali.

¶ **Quātum ad ſecūdum arti** de obiec.
culū de obiectis ſecūdarijs caritatis ex parte dili- ſcdis.car.
gētis vel habētis caritatē. Dico ꝙ habēs caritatē ex pte di
debet diligere ſeipſm animā ⁊ corpus ſuū ⁊ ꝟtutes li.
ſuas ⁊ actus bonos ⁊ hoc ſiue ſint adquiſite ſiue in
fuſe nō ſtando in iſtis ſicut in fine: ſed iſta referēdo
in deum ⁊ diligēdo iſta in ordine ad deū ⁊ iſta ma-
gis vel minus poteſt cū caritate diligere ſm ꝙ ma
gis vel minus ꝑfectius vel imperfectius ordinant
vel ordināt in deum qui eſt finis vltimus ⁊ de⁹ ip-
ſius diligentis ⁊ ſummum bonum eius ⁊ debet eſ-
ſe ſumme dilectus. Unde magis debet diligere ſe
totum q̄ aliquam partem ſui ⁊ magis animam q̄
corpus et magis virtutes infuſas quam adquiſi-

tas ⁊ inter infuſas magis caritatem ꝗ̄ alias ⁊ magis bona ſpiritualia ꝗ̄ corporalia vel naturalia ceteris paribus ⁊ magis naturalia vel corporalia ꝗ̄ fortuita vel tẽporalia. ❡ Et dico ꝙ reſpectu oīm iſtorum obiectorum ſecũdariorum idem eſt habit⁹ infuſus numero in habẽte cum illo qui eſt reſpectu dei vt obiecti primarij ſicut dictũ eſt ſupra de fide. Ita caritas infuſa non multiplicatur nec variatur ſm̄ obiecta ſecũdaria. Sed dico ꝙ caritas adquiſita vel amicitia nõ eſt idem numero habitus reſpectu obiectorum ſecũdariorum ſed multiplicaꝛ neceſſario ſicut dictũ eſt ſupra de fide ⁊ poteſt ſuo modo probari hoc ſicut ſupra de fide dicebaꝛ. Hec de ſecundo articulo principali.

❡ Quãtum ad tertium articulum

de obiec. ſcḋa. car. ex pte alte. pſo. culum de obiectis ſecũdarijs ſe tenẽtibus ex parte alterius perſone a diligẽte. ❡ Dico ꝙ illa obiecta ſunt multa ſicut videri poteſt in cõmunib⁹ ſcriptis tñ inter illa dicũtur eſſe proximus ⁊ amicus ⁊ inimicus. Et dico ꝙ oẽs iſtos pro ſtatu vie ⁊ in ſtatu vie exiſtẽtes habẽs caritatem pro tẽpore ⁊ loco debet diligere ⁊ affectu ⁊ effectu precipue in tempore neceſſitatis ⁊ quãdo poteſt cum effectu. Et dico ꝙ per proximũ intelligitur omnis homo viator et omnis decedẽs in gratia vel qui deceſſit habẽs aliquid purgabile quare detinetur in purgatorio. Et ſimiliter omnes ſancti ⁊ electi dei ſiue homines ſiue angeli qui omnes ordinãtur in deum vel ordinari poſſunt vt cõmunicẽt bonũ diuinũ qđ eſt deus ⁊ obiectum diuinũ per rationem deitatis que poniꝛ ratio formalis obiectiua caritatis. De dãnatis vero non puto ꝙ ſint diligẽdi ab habẽte caritatẽ ſaltem ſm ꝙ huiuſmodi. Unde ⁊ Origenes ſuper illud. Et odio habebis inimicum tuum per inimicũ Orige. accipit dyabolũ. Et conſimiliter poteſt accipi de quolibet dãnato. Si tñ ſunt diligẽdi aliquo modo hoc eſt ſm naturam ſuã qua ſunt ad imaginem dei ⁊ naturaliter in deũ ordinãtur ſicut in finẽ vltimũ per propriam rationẽ deitatis. ❡ De amico ⁊ inimico dicitur ꝙ habẽs caritatem vtrũqꝫ debet diligere pro loco ⁊ tẽpore. Non ſic ꝙ inimicitia in inimico ſit ratio diligẽdi ipſum nec etiã ſit dilecta in ipſo: ſed perſona eius ſit dilecta. Debet autẽ vterqꝫ diligi pro loco ⁊ tẽpore ⁊ amore beniuolentie quo diligẽs vult bonũ ſalutis dilecto ⁊ orat pro eo. vnde non debet aliquis excludere inimicum etiã alterius legis ab oratione ſua cũ orat pro alijs ⁊ amore beneficentie pro loco ⁊ tẽpore neceſſitatis quando poteſt ⁊ nõ eſt alius qui faciat. Nec ratio inimicitie dꝫ minuere actũ diligẽdi nec augere: qꝛ in inimico eſt ꝗtuꝫ ad perſonã eadẽ ratio diligẽdi ſicut in amico. Uerum eſt tñ ꝙ magis meritorium eſt diligere equaliter vel plus inimicum ꝗ̄ amicũ: quia difficilius eſt ceteris paribus ⁊ non inclinatur ſic homo nec iuuatur ad diligẽdum inimicũ ſicut amicum. Et ideo ꝙ illud ſit ex maiori conatu voluntatis ⁊ actus ſit perfectior ⁊ intenſior ceteris parib⁹ ❡ De alijs pluribus ad hanc materiam pertinẽtibus require in cõmunibus ſcriptis. Ratio autẽ cõmunis quare quilibet debet diligere proximũ qui eſt in ſtatu ſalutis vel in via vel poteſt eſſe ſicut quilibet viator ponitur: quia diligẽs alium debet velle ꝙ quilibet ali⁹ cui nõ repugnat hoc diligat etiã ipſum ⁊ ideo ſicut aliquis diligit deum debet velle ꝙ proximus diligat ipſum ⁊ ad ipſum attingat et hoc eſt diligere proximũ debent ergo diligere proximos ⁊ nunꝗ̄ odire eos. Unde ſemꝑ tenẽtur ⁊ ꝓ ſemper non odire non velle eis malum culpe precipue ⁊ dãnationis licet nõ pro ſemper teneantur diligere eos ſed pro tẽpore ⁊ loco ſm preceptũ affirmatiuum. Hec de tertio articulo.

❡ Ad primũ principale dico

ad rõnes pncipa. ꝙ licet ſolus deus ſit obiectum per ſe primarium ⁊ formale virtutis theologice. Puta caritatis tñ bene aliqua creata ſunt obiecta ſecũdaria ſicut dictũ eſt ſupra de fide que habet aliqua alia a deo pro obiectis ſecũdarijs ſicut ſpes ⁊c̃. ❡ Ad ſecũdum patet ex dictis in corpore queſtionis ꝙ amor naturalis ⁊ ſupernaturalis nõ oportet ꝙ diſtinguanꝛ ex parte obiecti: immo ꝙ omne obiectũ amoris ſupernaturalis puta caritatis poteſt eſſe obiectũ amicitie naturalis. Naturalis dico quia habire ex puris naturalibus. ❡ Ad tertium dico ſicut dictũ eſt ſupra de fide ꝙ in voluntate ſimul poſſunt eſſe duo amores habituales reſpectu eiuſdem obiecti ſcilicet amor adquiſitus ⁊ quaſi vniformiter poſſet hoc probari ſicut probatum eſt ibi de fide. Nec eſt hoc aliquod incõueniens. Tu dicis eadẽ ratione ſimul poterunt ſtare in voluntate duo actus. Dico ꝙ nõ ſequitur. Non enim ſic habitus perficit potẽtiã ſicut actus ⁊ preterea dico ꝙ habitui caritatis infuſe nullus actus proprius correſpondet ſicut dictũ eſt ſupra.

❡ Diſtinctionis Trigeſimeprime.
Queſtio Unica.

Circa diſtictionē

Trigeſimamprimam quero vnam queſtionem. Utrũ ſcilicet ſola caritas inter virtutes infuſas maneat i patria ⁊ nõ euacuetur. ❡ Uidetur ꝙ nõ maneat ſicut nec alie qꝛ. i. ad Corin. 13. Cum venerit quod perfectum eſt euacuabiꝛ qđ ex parte eſt ⁊ imperfectum. Sed caritas vie eſt imperfecta reſpectu caritatis patrie: ꝗ illa adueniente euacuabitur iſta. ❡ Secũdo ſic videtur ꝙ ſi caritas maneat oportet fidẽ manere ⁊ ſpem: qꝛ fides ſpes ⁊ caritas ſunt idem habit⁹ eſſentialiter vt videtur: licet diſtinguãtur formaliter ſicut etiã ⁊ ſubiecta ipſarum. Puta intellectus ⁊ voluntas. Nec eſt neceſſitas aliqua ponẽdi ꝙ ſint plures habitus vt videꝛ: ꝗ ſi vna manet puta caritas videꝛ ꝙ alia maneãt puta fides ⁊ ſpes. ❡ Item ſi fides ⁊ ſpes nõ manerẽt hoc eẽt ꝓpter incõpoſſibilitatẽ ad ſtatũ vel actũ patrie: ſed iſti habit⁹ nullã habẽt incõpoſſibilitatẽ ad ſtatũ vel actũ patrie quicqd ſit de actib⁹ earũ vel eorũ ſicut dicetur infra: ꝗ ⁊c̃.

❡ Contra

prima ad Corinthi. 13. dicitur ꝙ ſola caritas nunꝗ̄ excidit et de alijs dicitur ꝙ ceſſabunt ⁊ euacuabuntur. ad co. 13.

❡ In iſta queſtiõe ſic procedã

❡ Primo īquirã de habitu fidei ⁊ ſpei an poſſint manere in patria. ❡ Secũdo de actibus earũdeꝫ. ❡ Tertio ꝯcludã an ſola caritas maneat de facto ⁊ quõ ⁊ ad quid. ❡ Ultimo ad ratiões pncipales.

Habitus fidei ⁊ ſpei an maneant i patria.
Prīs opi.

¶ Quantum ad primuz articulum. Eſt vna opinio ꝙ habitus fidei ⁊ ſpei non poſſunt manere in patria cū viſione ⁊ fruitione beata. Hoc probatur. Primo de fide. Scdo de ſpe. ¶ De fide arguitur ſic. Habitus inclinās in actū incompoſſibilem primo eſt incōpoſſibilis ſtatui patrie/⁊ per ꝯñs nō manet. Sz fides eſt huiuſmodi: qꝛ inclinat in actum reſpectu obiecti non viſi nec euidentis: qꝛ fides eſt non apparentiū ⁊ ea que videntur non hñt fidem ſed agnitionē ſm Gregoriū.

Grego.

Sicut igitur actus fidei eſt incompoſſibilis viſioni qꝛ ſequeretur idem obiectum ſimul eē viſum ⁊ non viſum ita ⁊ habitus inclinās ad talem qꝛ incōueniēs eſt habitum poſſe manere pro aliquo ſtatu pro quo nō poſſit habere actum ſuum. ¶ Secūdo ſic. Adueniēte perfectiori lumine ceſſat neceſſario imperfectius lumen vel cedit in vnū cum ipſo vt videt. igitur adueniente lumine glorie habituali neceſſario cedit lumen fidei imperfectū vel fit vnū cū ipſo. Sz non poteſt fieri vnum cū ipſo qꝛ ſunt alteriꝰ ⁊ alterius ſpeciei ⁊ rōnis. ergo cedit lumen habituale fidei nec manet fides ꝗtum ad habitum. ¶ Tertio ſic. Actui alicui perfecto in aliqua potētia non ſolum eſt incompoſſibilis actus oppoſitus: ſed etiaz habitus ſicut actui perfecto temperātie non ſolum eſt incōpoſſibilis actus intēperantie ſed etiam habitus. Sed actus viſionis perfectus eſt. igitur non ſolum ſibi repugnat actus ſibi oppoſitus puta actꝰ imperfectus fidei ⁊ enigmaticus ſed etiam habitꝰ fidei vt videt.

De ſpe.

¶ De ſpe arguitur. Primo ſicut arguitur de fide qꝛ inclinat ad actum incōpoſſibilem patrie qꝛ actus ſperandi eſt reſpectu obiecti abſentis. Non aūt viſi vel preſentis. Unde ⁊ apoſtolus dicit ꝙ ſpes que videtur nō eſt ſpes ⁊ ꝙ quis videt quid ſperat. ergo ⁊c̄. ¶ Secūdo ſic. Illud non manet in patria quo poſito in aliquo non eſt beatꝰ. Sz ſpe poſita in aliquo ſequitur ipſm nō eſſe beatum. Probatio qꝛ ſpes eſt habitus credendi in terminū non aūt quieſcendi in termino ergo ⁊c̄. ¶ Tertio ſic quia magis eſt compoſſibilis ſpes ſtatui dānatorum ꝗ beatorum: qꝛ magis diſtant a fine ⁊ termino ⁊ obiecto ſepato ⁊ non habent ipſm pñs ⁊ viſum ſicut beati. Sed ſpes nō eſt nec eē poteſt in damnatis. ergo nec in beatis. ¶ Dicunt igitur iſti ꝙ impoſſibile eſt abſolute habitum fidei ⁊ ſpei manere i patria ⁊ per conſequens oꝫ tales habitus euacuari ⁊ non manere.

Opi. auctoris.

¶ Sed iſtam poſitionem nō intelligo eſſe verā. Videt enim mihi ꝙ abſolute loquēdo habitus fidei ⁊ ſpei poſſunt manere in patria: ita ꝙ nullā incōpoſſibilitatē habent nec repugnantiam formalem ad actum aliquem vel habitum glorie vel patrie. ¶ Et hoc ꝓbo ſic primo. Fides ⁊ ſpes non habēt maiorem repugnantiam nec incōpoſſibilitatez ad aliquē habitum vel actum glorie ꝗ duo cōtraria in ſuis intelligentijs circa idem ſubiectum vt patet. Sed duo contraria poſſunt ſimul ſtare ſicut ꝓbatū eſt ſupra in quadā queſtione. ergo ⁊c̄. ¶ Secūdo ſic. Fides ⁊ ſcientia nō habent repugnantiam formalem nec incōpoſſibilitatem in eodē intellectu de eodē obiecto ſicut oſtenſum eſt in prima queſtione primi. Nō obſtante ꝙ fides non faciat euidentiā de obiecto ⁊ ſcientia faciat euidentiam. ergo ſimiliter nec iſti habitus habent repugnātiam ad habitū vel actū glorie nō obſtante ꝙ per gloriam obiectum ſit euidēs ⁊ pñs nō aūt per fidem nec per ſpem. Dices ꝙ euidentia obiecti maior eſt ⁊ perfectior in patria. Dico ꝙ nō eſt vis de hoc nec facit ad ꝓpoſitum. Nam non plus repugnat fidei maior euidentia ꝗ minor quia ſi aliquam excludit omnem excludit. ¶ Tertio ſic. Scientia ⁊ opinio ⁊ fides omnia ſtant ſimul Non obſtante ꝙ opinio non faciat certitudinem ⁊ alie faciant. ergo ſimiliter in propoſito. ¶ Quarto ſic. Paulus in raptu ſuo vidit diuinam eſſentiā ſm Auguſtinū penultima queſtione ad Oroſium. Sed non eſt ꝓbabile qꝛ tunc perdiderit habitū fidei: igitur habitus fidei ſtat cum viſione ⁊ pari ratione habitus ſpei. ¶ Hoc poteſt etiā confirmari per Auguſtinum. 83. q. q. 48. Ubi dicit ꝙ aliquorum eſt fides que poſſunt intelligi ⁊ aliquādo itelliguntur.

Auguſt.

Ex quo videtur dicere ꝙ non repugnat fidei ꝙ ſuum obiectum ipſa manēte ſciatur vel videatur ſeu itelligatur. Dico igitur ꝙ nullam video repugnātiam iſtorum habituū ad aliquem habitū vel actū glorie ⁊ ita poſſunt abſolute loquendo nec opꝫ eos euacuari in gloria vel etiā nō manere.

Ad rōes i. opi. de fide.

¶ Ad primū aliorū de fide. Dico ꝙ maior nō eſt vera. Nam habitus quicunqꝫ pōt ſtare cum negatione vel priuatione actus non obſtante ꝙ inclinet ad actum oppoſitum ⁊ incōpoſſibilem illi negationi. Et ſimiliter dico in propoſito dato ꝙ fides inclinaret ad actum incōpoſſibilem ſtatui patrie nō tamē ꝓpter hoc eēt incōpoſſibilis actui vel ſtatui patrie Ad maiorem. Dico ꝙ habitus fidei infuſus nō inclinat ad aliquē actum nec facit aliquid ad aliquez actum ſicut dictum eſt ſupra. Et dato ꝙ inclinaret ad actum incōpoſſibilem adhuc ratio non ꝯcludit ¶ Ad ſecundum dico ꝙ nō oportꝫ maiori lumine adueniēte cedere minus lumen vel fieri vnū ex ipſis Nam de luminibus eiuſdem rōnis dictum eſt in ſecūdo ꝙ poſſunt eſſe duo lumina diſtincta eiuſdem rationis in eadē parte medij illuminabilis nec altero adueniēte lumine ſiue ſit maius ſiue minus opꝫ aliud cedere vel fieri vnum ex ipſis. De luminibus etiam alterius rōnis cuiuſmodi ſunt lumen fidei ⁊ glorie. Dico ꝙ nec eſt neceſſarium ꝯſtitui vnum lumen ex ipſis nec oportet ꝙ alterum cedat qꝛ nullaz habent incōpoſſibilitatem vel repugnātiam formalem ſicut probatum eſt ſupra. ¶ Ad tertium dico primo ꝙ nō ſic opponūtur habitus fidei ⁊ luminis glorie ⁊ actus credendi ⁊ videndi ſicut opponūtur tēperantia ⁊ intēperantia ⁊ actus ipſorum: ⁊ ideo non ſequitur ꝙ ſi actus perfectiſſimꝰ tēperantie nō poteſt ſtare cum intemperātia ꝙ actus viſionis nō poſſit ſtare cum fide. Secūdo dico ꝙ nō video neceſſitatem quare actus temperantie perfectus non poſſit ſtare cum habitu intēperantie ex quo nō habent formalem requgnātiam. Unde ⁊ vlterius dicendo puto ꝙ habitus temperātie ⁊ intemperātie poſſent ſimul ſtare ſaltem virtute diuina ſicut dictū eſt ſupra de duobus ꝯtrarijs in eodez ſubiecto. ꝗre ⁊c̄.

Ad rōes i. opi. de ſpe.

¶ Ad primum de ſpe. Dico ad maiorem ſicut dictum eſt ad primum de fide. Ad maiorem dico primo ſicut dictum eſt de fide infuſa nō inclinat ad aliquem actum. Et dato ꝙ inclinaret ad actum incompoſſibilem nō tamen habitus eēt incōpoſſibil. ¶ Ad ſecūduꝫ dico ꝙ ſpes habitu poſita i aliquo

nihil impedit ipm eſſe beatum. Tu dicis ſpes ē habitus credendi nō ergo quieſcēdi. Dico ꝙ bene cō cluditur ꝙ ſpe nō eſt aliquis beatus nec ſicut actu nec ſicut habitu: ſed quin poſſit ſtare cū actu vel habitu beatifico non ꝯcluditur. ¶ Ad tertium dico ꝙ nō video habitum ſpei incompoſſibilem eſſe ſtatui damnatorum nō dico de actu ſicut etiam nō eſt incompoſſibilis ſtatui eoꝝ fides infuſa ⁊ informis Vel dic ꝙ licet incompoſſibilis ſit ſtatui damnatorum ſpes qꝛ ſunt deſperati nō tamen beatorū. Tu dicis damnati magis ſunt remoti ⁊ abſentes. Dico ꝙ ſic ſint remoti a bono diuino ꝙ ei cōiungi nō poſſunt: ⁊ ita magis repugnat eis habitus ſpei ꝙ̄ beatis. Hec de primo ꝑncipali.

Actus fidei ⁊ ſpei an maneant i patria.
1. opinio

¶ Quantum ad ſecundū articulum. Eſt vna opinio ꝙ actus credendi vel ſperandi non poſſunt ſtare nec manere in patria: ſꝫ oꝫ tales actus ceſſare ⁊ euacuari. ¶ Ad hoc adducūtur rōnes de actu fidei ⁊ quaſi tacta eſt ſupra de habitu fidei: impoſſibile eſt ꝙ idem obiectū reſpectu eiuſdem potentie ſimul ſit viſum ⁊ euidens ⁊ nō euidens. Sed obiectum diuinū per viſionem in patria eſt viſum ⁊ euidens: ſed per actum fidei eſt nō euidens vel ineuidens. ergo ⁊c. ¶ Secūdo ſic. Actus fidei eſt aliqua noticia de obiecto: aut ergo eſt noticia euidens: aut ineuidens. Non poteſt dici ꝙ euidens patet. Si ineuidens ergo idem obiectū ſimul eſt euidens ⁊ ineuidens. ¶ Tertio ſic. Actus fidei eſt noticia abſtractiua/ ⁊ actus viſionis eſt noticia intuitiua. Sed noticia abſtractiua eſt obiecti abſētis. Intuitiua eſt rei preſentis. Impoſſibile eſt autem ꝙ idem obiectum ſit ſimul abſens ⁊ preſens. ꝗ ⁊c. ¶ Quarto ſic. Actus fidei eſt mediāte ſpecie. Sed actus viſionis eſt actus imediatus ſine ſpecie Sed impoſſibile eſt quod idē obiectum ſit notū ſimul mediate ⁊ immediate. ergo ⁊c. ¶ Quinto ſic. Impoſſibile ē ꝙ aliquis totaliter ⁊ perfecte adhereat obiecto ex euidētia rei vel obiecti ⁊ adhereat ſimul imperfecte ex aliquo alio. Sed intellectus ex viſione totaliter ⁊ perfecte adheret ex euidētia rei. Non ergo poteſt adherere ex fide per actū credendi. quare ⁊c. Ponitur exēplum. Si aliquis credat

De actu ſpei.

mare eſſe abſens quādo eſt ꝑ̄ſens mari ⁊ videt ipm iam non credit. ¶ De actu ſpei arguitur primo ſicut de actu fidei qꝛ actus ſpei eſt obiecti nō preſentis ſicut tangebatur ſupra de habitu. ¶ Secundo ſic. Actus ſpei eſt deſiderare. Sed deſiderare non poteſt eſſe rei habite ſicut motus eſſe nō poteſt habito termio. ¶ Tertio ſic. Actus ſpei eſt expectare ſm alios. Sed res preſens ⁊ que ſcitur eſſe pn̄s non expectatur. ergo ⁊c. ¶ Quarto ſic qꝛ idem non eſt ſimul promiſſum ⁊ exhibitum. Sed actus ſpei eſt reſpectu promiſſi ⁊ actꝰ glorie reſpectu exhibiti. ꝗ ⁊c.

Opi. peculiaris ⁊ doctoris

¶ Sed hijs nō obſtātibꝰ videt̄ mihi poſſe dici ꝙ tā actꝰ fidei ꝙ̄ ſpei abſolute loquēdo poſſunt manere i patria nec habent aliquam incōpoſſibilitatem actui cuicūqꝫ vel habitui patrie vt videtur. ¶ Ad hoc adducūtur rōnes. Prima eſt iſta. Illi actꝰ poſſunt ſtare ſimul quorum media vel motiua ad ipos pñt ſtare ſimul. Sed medium fidei puta auctoritas vel teſtimonium poteſt manere cum preſentia obiecti/ vel cum obiecto preſente in ratione imediate ⁊ clare cognoſcibilis vt videtur. igitur actus credēdi ⁊ actus viſionis poſſunt ſtare ſimul. Dices ꝙ nō quia plures actus intelligendi nō poſſunt ſtare ſimul. Dico ꝙ non eſt verum. Patet de noticia rei abſtractiua ⁊ intuitiua que poſſunt ſtare ſimul ſicut videretur ⁊ dictum eſt in ſecūdo de cognitione angeli. ¶ Scdā ratio. Si repugnaret actum fidei ⁊ viſionis ⁊ ſpei ⁊ tentiōis ſtare ſimul hoc videretur ꝓpter ineuidentiam actus fidei ⁊ abſentiam obiecti ſpei. Sed hoc non obſtat. Accidit eīm actui fidei ineuidentia ⁊ obiecto ſpei abſentia ⁊ ꝙ obiecto vel etiaꝫ actui fidei accidat ineuidentia. Probatū eſt in primo. Et pari ratione dici poteſt de abſentia in obiecto ſpei. ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio. Quēcūqꝫ actum pōt deus facere vel cōſeruare obiecto abſente eundem actum poteſt facere vel cōſeruare obiecto preſente. Sed per te deus pōt facere vel ꝯſeruare actū credendi vel ſperandi obiecto abſente. ergo ⁊ ipſo preſente. quare ⁊c. ¶ Quarto ſic. ꝓbat vnus ſꝫ nō curo. Non magis repugnat idem obiectū ſimul eē euidens ⁊ nō euidens ſm diuerſos actus fidei ⁊ viſionis ꝙ̄ idem eſſe magis euidens ⁊ minus euidens vt patet qꝛ nō plus illud quod eſt minus euidens ē magis euidens ꝙ̄ illud quod eſt non euidēs eſt euidens. Sed idem obiectum i patria ſimul eſt magis euidens in verbo ⁊ minus euidēs in ꝓprio genere ꝗ ⁊c. ¶ Quinto arguit etiaꝫ ſic. Actus fidei ⁊ viſionis ſunt actus alterius rationis quorum vnus ē ꝑfectus ⁊ alius imꝑfectus ⁊ tale perfectum ⁊ imperfectum poſſunt ſtare ſimul. ergo ⁊c. ¶ Vltimo pōt ſic. Argui ſicut argutū eſt ſupra de cōtrarijs ꝙ pñt ſtare ſimul. ergo ⁊c. Et pōt adduci auctoritas Auguſtini ſuperius adducta de habitibus que magis videtur eſſe ꝓpria de actibus. ¶ Dico igitur ꝙ abſolute loquēdo de poſſibili non eſt repugnantia aliqua quare nō poſſint ſimul ſtare actus fidei ⁊ viſio/ ⁊ actus ſpei ⁊ tentio. Reſolutio.

Ad rōes 1. opi. de actu fidei

¶ Ad primū de actu fidei. Dico ꝙ obiectum fidei non eſt neceſſario nō euidens vel non apparens licet ita ſit communiter. Quādo dicis ꝙ actus fidei eſt non apparentium. Dico ꝙ verum eſt pro tanto qꝛ obiectū licet poſſit eſſe euidens aliunde non tamen ex fide vel actu fidei ē euidens. quare ⁊c. ¶ Ad ſecūdum qđ videtur ꝯfirmatio. Dico ꝙ actus fidei ē aliqua noticia non euidēs nec faciens euidētiam nec etiā ineuidentiam ſicut dixi in primo. ita ꝙ neutrum facit Et tunc dico vltra ꝙ obiectum nō eſt euidens per fidem id eſt ex fide vel actu fidei nō habet euidentiam licet aliunde poſſit habere. Puta ex viſione ⁊ planum eſt ꝙ hic nulla eſt repugnātia. ¶ Ad tertium dico ꝙ noticia abſtractiua ⁊ intuitiua poſſunt ſimul ſtare. Quādo dicis ꝙ nō qꝛ tunc idem obiectum ab eodem cognoſceretur mediate ⁊ immediate. Dico ꝙ nō eſt incōueniēs ſm diuerſos actꝰ. ꝗre ⁊c. Non eīm repugnat idem eſſe pn̄s in ſeipſo imediāte ⁊ in repreſentatiuo mediāte ſpecie vt videt̄. Dicis obiectum noticie abſtractiue eſt pn̄s: ſꝫ obiectum intuitiue eſt abſens. Dico ꝙ accidit obiecto abſtractiue vel intuitiue abſolute loquēdo eſſe abſens vel preſens ſicut dictum eſt in prima queſtiōe primi. Et dico ꝙ noticia abſtractiua ita poteſt eſſe abſentis ſicut preſentis ⁊ ecōuerſo: vnde nihil ad ꝓpoſitum. ¶ Ad quartū dico ꝙ poſſibile eſt aliquē perfecte adherere ex euidētia rei ⁊ minus perfecte ex teſtimonio alterius vel auctoritate. Nec totali

ter adequatur virtus adheſiua per primam adheſio
nem ſaltē extenſiue quin poſſit ſ: extendere ad aliā
adheſionem. Ad exemplum de mari dico idem.
¶ Ad primum de actu ſpei dico ꝙ accidit obiecto
Ad rōes 1.opi. de actu ſpei — actus ſpei abſolute loquēdo eē preſens vel abſens
ſicut probatum eſt ſupra. Precipue qꝛ nec preſen-
tia nec abſentia ſunt per ſe ratiōes obiecti. Nec ad
per ſe rationem intrinſece pertinētes: licet de lege
cōmuni obiectum ſit abſens quoquo°. Nota hic ꝙ
actus ſperandi ⁊ deſiderandi abſtrahunt ab abſen-
tia vel pſentia obiecti ⁊ ſunt vterqꝫ compoſſibiles
ſicut noticia abſtractiua ſuo mō. ¶ Ad ſecundum
dico ꝙ deſiderare non eſt actus ſpei ſicut dictū eſt
ſupra. Et dato ꝙ eſſet adhuc ꝯtentione. Vñ ⁊ bea-
ti fruuntur ⁊ frui magis ſitiūt ⁊ in deum deſiderāt
angeli proſpicere ſaltem nō videtur hoc impoſſibi
le. ¶ Ad tertium de expectare dico ꝙ ꝓprie loquē
do ⁊ vniuerſaliter nō eſt actꝰ ſpei niſi ſpei puri via-
toris cui obiectum eſt abſens vel nō preſens beati
fice ſed ſperare magis. Et dico ꝙ ſperare ꝗtuꝫ ad
ſubſtātiam actus poteſt eſſe rei preſentis. ¶ Et ꝑ
idem quartum de ſperare quod eſt reſpectu ꝓmiſſi
Idem eñ ſimul poteſt eſſe ⁊ exhibitum ⁊ ꝓmiſſum
vel actus ſpei nō eſt neceſſario reſpectu promiſſi ſꝫ
tantum in puro viatore. Hec de ſcđo articulo ꝑnci
pali. ¶ Nota hic ꝙ nō ſperatur futuritio vł abſen
tia vt patet: ſed ſperatur quod creditur ⁊ amatur.
Vnde iſta accidunt per ſe obiecto ſpei. quare ⁊c̄.

¶ Quantum ad tertium ar/

An ſola caritas maneat ī patria 1.opi. — ticulum Videretur ꝙ caritas vie nō maneat in pa
tria. Tum qꝛ actus vie diligēdi nō manet in patria
tunc eñ vel eſſent ſimul duo actus fruēdi in volun
tate beata quod nō videtur vel actus vie eſſet bea-
tificus ⁊ eiuſdem rationis imo ideꝫ cū actu patrie
⁊ tunc viator eēt beatus. Tum qꝛ caritas nihil fa-
ceret ad actum beatificū qꝛ reſpectu illius volun-
tas ex ſe eſt ſumme diſpoſita ⁊ ſe habet pure paſſi-
ue ad ipm nec facit actum patrie eſſe meritoriū vt
patet ergo fruſtra. Tum qꝛ ſcientia vie euacuatur
in patria non obſtante euidētia ipſius ſcientie ſm
Apoſtolum prima ad Corinthios. 13. ergo ſimili-
ter ⁊ caritas vel dicatur quare non ergo ⁊c̄.

Mēs doctoris. — ¶ Sed dico cum apoſtolo de habitu carita-
tis ꝙ maneret in patria non qꝛ ſit ne-
ceſſitas abſolute ad actum beatifice fruitiōis ſicut
dicunt aliqui qꝛ ſicut oſtenſum eſt ſupra in quadaꝫ
queſtione. Nullus habitus eſt abſolute neceſſariꝰ
ad actum beatificum. Sed ex ordinatione diuina
qua deus ſic ordinauit vt caritas ꝗ eſt nobiliſſima ⁊
ſuprema virtutum infuſarum ⁊ donum dei excellē-
tiſſimum diſtinguēs inter filios regni ⁊ perditiōis
maneret in filijs regni. Qꝫ aūt caritas ſit talis patꝫ
per Auguſtinum. 15. de trinitate. ¶ Secūdo dico
ꝙ actus caritatis vie nō manet qꝛ actus fruitionis
beate eſt actus perfectior alterius rōnis. Nec opꝫ
ꝙ maneat prior actus licet forte abſolute loquēdo
⁊ ſine forte poſſet manere. ¶ Tertio dico ꝙ habi-
tus fidei ⁊ ſpei non manent in patria ſm apoſtoluꝫ
⁊ doctores. Non ꝓpter incompoſſibilitatē vel re-
pugnantiam formalem ad ſtatum vel actum patrie
ſicut dictuꝫ eſt ſupra: ſed ex ordinatione diuiā qua
ſic diſpoſuit ꝙ non maneant licet poſſent manere.
Sunt enim habitus imperfecti de quibꝰ non eſt ita
decens ꝙ maneant ſicut de caritate. Non eñ diſtin
gunt inter filios regni ⁊ perditionis. Poſſunt eñ
ſtare in filijs perditionis ſicut patꝫ. ¶ Quarto di
co de actibus fidei ⁊ ſpei vel potius de actibus cre
dendi ⁊ ſperandi qui non manent in patria ex eadē
ordinatione ſicut dictum eſt de habitibꝰ fidei ⁊ ſpei
infuſarum. Et vlterius idē dici poteſt de habitibꝰ
adquiſitis fidei ⁊ ſpei ꝙ non manent in patria. Et
ſimiliter de habitu amoris adquiſiti. ¶ Vltimo di
co ꝙ cum xpus ab inſtanti ſue conceptiōis fuit bea
tus ⁊ cōprehenſor ꝙ in xpo fuit fides nec ſpes nec
actus iparum ſeu actus credendi vel ſperandi deū
ſic/ſicut ponitur eē in alijs ex ordinatione diuina ꝗ
cōmunis eſt ⁊ generalis de beatis: licet magis fuiſ
ſet decens ꝙ in xpo fuiſſent ipa ꝗ in alijs pure bea
tis qꝛ cum hoc ꝙ erat beatus ſimul etiam erat via-
tor. Sed in ipo fuit caritas perfecta vie ⁊ ꝗtuꝫ ad
habitum ⁊ ꝗtum ad actum diligēdi meritoriū qui
ſimul ſtetit cum actu fruitionis patrie et: cum actu
viſionis etiam ſicut dictum eſt ſupra. Et hoc fuit ī
xpo ſingulare ⁊ in hoc ab alijs beatis differebat ſi
cut etiam viator erat ⁊ non pure comprehenſor.
Sic de iſto.

Ad motiua. 1. opinio. — ¶ Ad primum contra hoc Dico ꝙ licet
actus diligendi vie non
maneat in patria tamen habitus vie manet ibi ha-
bitus dico caritatis infuſus ſicut etiam ſuo modo
manet ibi potentia generandi ⁊ non manet ibi actꝰ
eius. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ caritas nihil facit ad
actum beatificum ⁊ tamen manet ibi ratiōe ſupra-
dicta. ¶ Ad tertium de ſcientia magis apparebit
in quarto quando agetur de noticia anime ſepara-
te. Forte enim ſcientia manebit in patria ſecundū
aliquos: licꝫ nō maneat quātum ad modum cogno
ſcendi ex fantaſmatibus neceſſario recurrendo ad
ipa quem habet modo intellectus pro ſtatu vie hu
ius ⁊ ita ſaluatur apoſtolus. Vel dato ꝙ non ma-
neat non oportet propter hoc ꝙ caritas non ma-
neat. Non eſt enim eadem congruentia de ſcientia
⁊ caritate.

ad argumēta ꝑn. — ¶ Ad primū principale patꝫ
ꝙ ſiue caritas vie ſit imꝑfecta ſiue non ſed ſit equa-
lis in habitu caritati patrie: licet actus non ſit ita
perfectus quod apoſtolus loquitur ex intentiōe lo
quitur non de caritate de qua caritate dicit poſtea
ꝙ ipa manebit. ¶ Ad ſecunduꝫ dico ꝙ fides ſpes
et caritas quicquid dicatur ab aliquibus non ſunt
idem habitus eſſentialiter. Non oportet ꝙ tanta
ſit vnitas in habitibus quāta in potentijs nec ī po
ſteriori ſicut in priori. Patet manifeſte. Nam ī ea-
dem potentia ſimplici oportet ponere plures habi
tus ſicut patet. Tu dicis nō apparet neceſſitas po
nendi ꝙ ſint plures habitus. Dico ꝙ imo ex dictis
ſanctorum ⁊ doctorum: quia fides ⁊ ſpes infuſe ma
nent informes ⁊ manere poſſunt ſine caritate.
¶ Ad tertium dico ꝙ fides et ſpes non manerent
de facto: licet poſſent manere. Et hoc non eſt pro-
pter aliquam incompoſſibilitateꝫ ad actum vel ſta
tum patrie ſicut dictum eſt ſupra. ⁊c̄.

¶ Diſtinctionis trigeſimeſecūde.
Queſtio Vnica.

CIrca diſtictionez trigeſimāſcḋam quero. Utrū deus diligat omnia equaliter ex caritate. ¶ Uidetur ꝙ nō deus non diligit omnia quia ſm Auguſtinū in ſʼa Ȝnſa: ta non ſunt diligibilia. Similiter etiam deus odit peccatores ⁊ dānatos: quia iraſcitur eis ⁊ punit eos. Altiſſimus enim odio habet peccatores. ergo deus non diligit omnia equaliter ex caritate. ¶ Secūdo ſic. Deus nihil diligit ex caritate qꝛ in deo non eſt ponendus habitus caritatis. Probatio qꝛ potentia ex ſe perfectiſſima cuiuſmodi eſt diuina voluntas non indiget habitu vt videtur. Habitus enim non eſt perfectio niſi potentie ex ſe imperfecte que non eſt ſuus actꝰ. ergo ⁊c̄. ¶ Tertio ſic. Deus nō vult omnibus equale bonū: ſed aliquos ſibi eligit alios reprobat ⁊ inter electos maius bonum vult vni ꝗ̃ alteri ſicut petro vult maiorem gloriam ꝗ̃ lino: ⁊ ſimiliter cū ſit ordinate diligens diligit vnūqḋq ſm ꝙ eſt diligibile ⁊ planum eſt ꝙ non oīa ſunt equaliter diligibilia. ergo ⁊c̄.

Auguſt.

¶ Contra Deus diligit omnia ſic ꝙ ei eq̄liter cura eſt de omnibus. Sed hoc eſt equaliter diligere. ergo ⁊c̄.

¶ In iſta queſtione ſic ꝓcedā ¶ Primo ꝙ deus ab eterno diligit oīa. ¶ Secūdo ꝙ equaliter diligit omnia aliquo modo ⁊ aliquo modo nō. ¶ Tertio inquiram an oīa dilecta a deo ſint bona: qꝛ ab ipō dilecta vel econuerſo. ¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ Quantum ad primū articulum. Dico ꝙ in deo diſtinguitur duplex amor. Unus qui dicitur amor ſimplicis cōplacētie ⁊ aliꝰ qui dicitur amor efficax. Primo amore dico ꝙ deꝰ ab eterno diligit omnia diligibilia vel entia nō ſolum illa que aliquādo fuerunt vel ſunt vel erunt in actu: ſꝫ etiam omnia poſſibilia. Nam ab eterno intellexit omnia talia perfecte per rationem ſue eēntie ꝗ̃tum ad entitates ſimplices ipſorum. Et dico ꝙ voluntati ſue ꝯplacuit in ipīs eadem ratiōe qua dilexit ſuam eſſentiā. Nam talia eminēter ⁊ perfectionaliter in eēntia cōtinentur. Ita ꝙ placuit ſibi bonum cōueniēs omni creature poſſibili ⁊ ſic dilexit eam vt videtur. Qꝫ aūt ſic dilexerit creaturā ab eterno. Patet qꝛ in ipō ab eterno eſt actus diligendi qui non poteſt eſſe de nouo alicuius obiecti quia deus eſt imutabilis / mutabilis aūt eſſet ſicut dictū eſt in primo ſi modo diligeret aliquid quod priꝰ nō dilexiſſet. ¶ Si ergo omnia diligit ab eterno volēdo eis bonum ſuum ⁊ ſic cōplacendo in bono eorū ab eterno nō tamē omnia dilexit ꝓ eterno ꝗ̃tuꝫ ad bonum reale ipſorum qꝛ nō cōplacuit ſibi talem bonitatem realem vel tale bonum reale ineſſe ab eterno vel pro eterno ſicut nec aliquid aliud ab ipō eſt eternum vel ab eterno in eſſe reali: ſed tamen ꝗ̃tuꝫ ad bonitatem ratiōis vel entitatē etiam omnia dilexit ab eterno ⁊ ꝓ eterno qꝛ omnia pro eterno ⁊ ab eterno habent entitatem ⁊ bonitatem rationis ⁊ cōplacuit deo ⁊ voluit ꝙ illā haberent ſic. ¶ De amore efficaci. Dico ꝙ deꝰ nō dilexit omnia ab eterno ſed ſolum illa que diſpoſuit fienda ⁊ fore bona bonitate reali pro aliqua differentia temporis. Unde reſpectu talium dicitur eſſe amor efficax vel efficacie: ⁊ eſt amor diuinus quo voluit efficaciter ipſas res produci in eſſe reali ⁊ voluit hoc ab eterno licꝫ non voluerit eas producere vel produci pro eterno ſed pro tempore. Et de iſtis magis apparuit in primo. vbi agebatur de voluntate diuina. Hec de primo articulo.

Deus ab eterno an diligat omnia.

¶ Quantum ad ſecundū articulum. Dico ꝙ equalitas dilectionis vel amoris poteſt attendi in ꝓpoſito vel ex parte actus amandi ⁊ habitus ipſius diuine caritatis vel abſolute accipiendo actum in ſe vel inꝗ̃tum tranſit ſuper tale vel tale obiectuꝫ ſecūdarium: vel poteſt attendi ex parte obiecti amati cui deus vult bonum aliqḋ vel ex parte boni voliti ipſi amato vel dilecto. Primo modo certum eſt ꝙ cum deus diligat omnia diligibilia ex eodē actu ⁊ habitu amoris infinito ⁊ indiſtincto ꝙ equaliter diligit omnia. quia ī illo actu ſimpliciſſimo ſm ſe ⁊ abſolute nō poteſt attendi aliqua diuerſitas vel inequalitas. ¶ Si autem accipiatur ſecūdo modo actus prout tranſit ſuper obiecta diuerſa ſic eſt idem ſicut accipiendo equalitatē amoris ex parte obiecti vel boni voliti. Et ſic dico ꝙ non equaliter diligit deus omnia. Nam aliquibus obiectis dilectis vult maiora bona ꝗ̃ aliis. Et patet hoc tam in creaturis intellectualibus ꝗ̃ in creaturis irratiōalibus. Uult enim creature rationali vel intellectuali maius bonum ꝗ̃ creature irrationali ⁊ alicui rationali vel intellectuali maiꝰ bonum ꝗ̃ alteri ſicut maiorem gloriam vel gratiā ⁊ huiuſmodi. Et dico ꝙ hoc poteſt eodem actu infinito ſicut pluribus actibus finitis poſſet creatura plus diligere vnum ꝗ̃ alium / ⁊ velle maius bonum vni ꝗ̃ alteri. Hec de ſecundo articulo principali.

De equalitate dilectiōis dei

¶ Quātum ad tertium articulum ꝙ bonitas creature duplex eſt ſicut entitas ſuo modo. Una rationis quam habuit ab eterno ⁊ pro eterno per actum intellectus diuini ſicut dictū eſt in ſecūdo. Et alia realis quam habꝫ pro tempore in eſſe reali vero extra animam ꝑ ſui productionem. ¶ De prima bonitate poteſt dici ꝙ creatura non eſt bona qꝛ volita vel dilecta a deo / ſed magis quia ītellecta. Nam per actū voluntatis non conſtituitur creatura in tali bonitate nec in tali entitate rationis: ſed magis per actum ītellectus ſiue antecedenter ad actum voluntatis ſiue cōcomitanter ſiue cōſequenter tamen magis videtur ꝙ antecedēter ſicut ⁊ actus intellectus antecedit actum volūtatis ſm rationem: ⁊ tūc poſſet dici ꝙ creatura nō eſt bona quia a deo volita ſed magis ecōuerſo. Si tamē aliquod iſtorū poteſt dici. Nam prius magis eſt ratio poſterioris ꝗ̃ ecōuerſo. ¶ Sed loquēdo de bonitate reali quā habet creatura in effectu vel habitura eſt videtur dicendum ꝙ creatura bona ē quia a deo volita ⁊ amata amore efficaci. Nam cū actus creandi ⁊ ꝓducendi creaturam ſit actus voluntatis ⁊ amoris efficacis quo deus vult creaturam fore vel eſſe bonam pro tali tempore vel inſtāti ſequitur ꝙ creatura bona eſt quia volita ⁊ amata non aūt ecōuerſo ſicut ens eſt qꝛ creata ⁊ producta non aūt ecōuerſo. Hec de tertio articulo.

De bonitate creature.

Ad pn̄ci. argu. ¶ Ad primum principale Dico ꝙ deus ex caritate diligit omnia bona etiā inanimata nō tamen ad idem bonum ad quod diligit creaturam rōnalem. Puta ad bonū gratie vel glorie ad quod ſaltem ſm voluntatem antecedētem diligit omnē creaturam rōnalem ſicut ⁊ ſm illā vult omnes homines ſaluos fieri. Quando dicis vltra de peccatoribus ⁊ damnatis ꝙ deus odit eos. Dicit vnus ꝙ licet deus iraſcatur peccatoribus nō q꞉ ira paſſio ſit in ipo:ſed qꝛ ad modum irati cōminatur ⁊ infligit eis penam:⁊ ſic etiam aliquo mō proprie odiat eos q̄tum ad hoc ꝙ nō vult eis efficaciter bona gratie ⁊ glorie nō tamen ꝓprie odit eos. Tunc eīn vellet eos nō eſſe ⁊ tunc ſtatim adnihilarentur:ſed amat eos ⁊ vult eis ſaltē bonū nature. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ habitus caritatis ponēdꝰ eſt in deo nō ad perficiendū voluntatem quaſi aliquid inherens ſibi diſtinctum ab ea eſſentialiter ſicͭ in nobis ſed ſicut aliquid idē eſſentialiter ⁊ realiter cum voluntate licet diſtinctū formaliter ⁊ ſicut pot perfectio q̄ actus voluntatis. Unde ⁊ habitus pro quāto habet aliquid imperfectionis annexū nō ponitur in deo ſicut etiam nec actus vel potentia ſed quātum ad id quod eſt perfectionis. ¶ Ad tertiū patet quid ſit dicendum ex p̄dictis ꝙ aliquibꝰ vult maius bonum nō obſtāte ꝙ equaliter diligat q̄tū eſt ex parte ſubſtātie actus ⁊ vnūquodq꞉ ſicut ē diligibile ſm rectam rationem diligit ꝙ vnicuiq꞉ ſm rectam rationem vult bonum ſibi ꝯueniens ex parte obiecti:licet eodem actu ⁊ conatu voluntatis.

¶ Diſtinctionis Trigeſimetertie.
Queſtio prima.

Circa diſtinctionē Trigeſimamtertiā quero primo. Utrum virtutes morales ſint in appetitu ſenſitiuo ſicut in ſubiecto vel in voluntate. ¶ Uidetur ꝙ in appetitu ſenſitiuo q꞉ ibi eſt aliquid formaliter vbi eſt ſuum materiale vl̄ ſua materia. Sed materia virtutū moraliū Puta paſſiones ipſe ſunt in appetitu ſenſitiuo non autē in voluntate. ergo ⁊c̄. ¶ Secūdo ſic. Ubi ſunt extrema ibi eſt medium. Sed virtus eſt mediū inter paſſiones extremas. ergo eſt in appetitu ſenſitiuo ſicut ⁊ paſſiones extreme. ¶ Tertio ſic Oppoſita nota ſunt fieri circa idem niſi alterum ſit determiātum a natura. Sed vitium eſt in appetitu ſenſitiuo Patet de primis motibus vicioſis qui ſunt in appetitu ſenſitiuo ſm gloſaꝫ ad Romanos.8. ergo ⁊ virtus moralis que opponitur vicio.

¶ Contra In eodem eſt virtus ⁊ peccatū virtuti oppoſitū. Sed peccatuꝫ formaliter ⁊ principaliter eſt in voluntate. Eſt eīn peccatum voluntariū/⁊ adeo volūtarium ꝙ ſi non eſt voluntarium nō eſt peccatum ſm Auguſtinum de libero arbitrio ⁊ ſm Anſelmum de cōceptu virginali.ergo ⁊c̄.

¶ In iſta queſtiōe ſic procedā ¶ Primo ponam aliquos modos dicendi de queſtione cum motiuis eorum. ¶ Secūdo arguā contra eos ⁊ ponam vnum alium modum dicēdi ⁊ ipſm declarabo. ¶ Tertio ſoluam ad motiua aliorum. ¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ Quātum ad primum ergo articulum. Eſt vna opinio ꝙ nulla virtus moralis adquiſita ſimpliciter loquēdo debet poni in voluntate ſed omnes debent poni in appetitu ſenſitiuo. 1 opinio

¶ Ad hoc ꝓbandum adducūtur rationes ⁊ auctoritates. ¶ Prima ratio eſt. Uirtus moralis ē moderatiua paſſionū. Sed in voluntate non ſunt paſſiones ſed tantum in appetitu ſenſitiuo. ergo ⁊c̄. ¶ Secūda ratio. In illa potētia que neceſſario et determinate ſequitur iudicium rationis ⁊ determinatur ad bonum iudicatum nō eſt ponenda aliqua virtꝰ moralis q꞉ fruſtra poneref. Nec eīn determinaret nec facilitaret ad actum. Sed voluntas ē talis potentia. ergo ⁊c̄. Ita ꝙ ſufficit prudētia in intellectu. ¶ Tertia ratio. Si virtutes morales ponerentur ⁊ generarentur in voluntate per frequentationem actuum bene volendi ⁊ non eſſent in appetitu ſenſitiuo:pari ratione poſſent generari ⁊ poni virtutes morales ī diis id eſt in angelis vel ſubſtantiis ſeparatis que non habent appetitum ſenſitiuum ſed voluntatem. Sed hoc eſt falſum ⁊ cōtra philoſophum.10.ethicorum.ergo ⁊c̄. ¶ 4. In illa potentia que maxime deuia eſt ⁊ ordinata a bono ſimpliciter ꝓpter ſui conuerſionem ad bonum ſimpliciter debet poni virtus ⁊ habitus rectificans ipſum. Sed appetitus ſenſitiuus eſt talis potētia nō aūt voluntas q꞉ ipſa reſpicit bonū ſimpliciter ꝓ obiecto ad quod eſt determinata non autem bonuꝫ vt nunc.ergo ⁊c̄. ¶ Prima auctoritas eſt Ariſtotelis in fine vbi ponit ꝙ virtutes morales ſunt ī rationali per participationem. Et dicit ibi cōmentator ꝙ per rationale per participationem intelligit medium inter plātatiuum ⁊ rōcinatiuum. Hoc autem non videtur niſi ſenſitiuus appetitꝰ.ergo ⁊c̄. Ariſto.

¶ Secūda auctoritas eſt tertio ethicorum capitulo tertio. Ubi dicit de virtutibus moralibꝰ ꝙ videntur hee irrationabilium partiū eſſe:quod exponēs Cōmentator dicit ſic. Non igitur dicit vidētur q꞉ alique ſint irrationabilium partium ⁊ alique nō q꞉ omnes ſunt irratiōabilium partium: ſed q꞉ ante tēpora ſua nō fuerat opinatū. ¶ Tertia auctoritas eſt ſecūdo ethicoꝝ. vbi dicit philoſophus ꝙ omnia que ſunt in anima/aut ſunt paſſiones/aut habitus aut potentie. Ubi dicit Cōmetator. Animam dicit ipſe que irratiōalis partis eſt. Uult igitur ꝙ habitus morales ſint in appetitu ſenſitiuo ſicut ⁊ paſſiones. ¶ Quarta auctoritas eſt primo Politice Ubi dicit Ariſtoteles ꝙ aīa dn̄atur corpori p̄ncipatu deſpotico id eſt dn̄atiuo quo domiatur aliqs alicui ſicut ſeruo qui nō habꝫ ius nec vim repugnādi vel rebellādi:ſed dn̄atur appetitui ſenſitiuo ipſa ratio appetitu politico vel ciuili q꞉ habꝫ vim rebellandi. Ex hoc arguif ꝙ q꞉ appetitus ſenſitiuus poteſt repugnare rationi ponēdi ſunt in ipſo habitus virtutum moralium vt prompte ⁊ faciliter moueatur ſm imperiū rationis ⁊ non in voluntate vt vſ. Idem.3. ethicorū 2. ethicorum. 1. politi.

¶ Alius eſt modus dicendi qui ſequitur primū in parte q̄ ponit ꝙ virtutes morales alie a iuſticia ſunt in appetitu ſenſitiuo ſicut fortitudo ⁊ temperantia ⁊ huiuſmodi. Sed iuſticia in voluntate eſt eo modo quo dicetur 2. opinio

infra ſm eos. ¶ Q: autem fortitudo ⁊ temperãtia
ſint in appetitu ſenſitiuo. Hoc poteſt p̄pbari per
rationes adductas ſuperius pro primo mõ ⁊ ꝑ au-
ctoritates etiam: ſed adhuc videnẽ eſſe de iſtis ſpe
3.ethico. ciales rationes ⁊ auctoritates. ¶ Prima ratio ẽ
de fortitudine. Nam dicit philoſophus.3.ethicoꝝ
ꝙ actus fortitudinis eſt moderate timere. Sꝫ mo-
derate timere eſt actus appetitus ſenſitiui. ergo ⁊
fortitudo eſt habitus appetitus ſenſitiui. Et ſimi-
liter poteſt argui de temperãtia cuius eſt modera/
te delectari. ¶ Secũda rõ. Fortitudo reſpicit ar-
duum pro obiecto ⁊ temperãtia delectabile: ſꝫ iſte
rationes ſunt rationes appetitus ſenſitiui vt diſti
guitur per iraſcibilem ⁊ cõcupiſcibilem/ voluntas
autem nõ ſic diſtinguitur. ergo ⁊c̃. ¶ Tertia ratio
Nunꝗ actus fortitudinis vel temperantie eſt per-
fectus nec facilis niſi appetitus ſenſitiuus ſit perfe
ctus aliquibus habitibus. Sed iſti habitus nõ vi-
dentur eſſe niſi fortitudo ⁊ temperãtia in ipſo. g ⁊c̃.
3.ethico. ¶ Ad hoc eſt philoſophus.3.ethicoꝝ. vbi dicit d̃
temperantia ⁊ fortitudine ꝙ ſunt irrationabilium
7.ethi. partium. ¶ Secũda auctoritas eſt.7. ethicorum
capitulo.4. vbi ponit philoſophus differentiam
inter cõtinẽtem ⁊ temperatũ ⁊ dicit ꝙ cõtinẽs habꝫ
paſſiones quibus tamen reſiſtit/ ſed temperatus nõ
habet paſſiones: ſed hoc nõ eſſet verũ niſi in appe-
titu ſenſitiuo temperati eſſet habitus generatꝰ qui
dicitur temperantia per quem excluduntur paſſio
nes. ergo ⁊c̃. ¶ De iuſticia vero dicũt aliqui ipſo
rum ꝙ iuſticia quelibet ad voluntatem pertinet ſi-
ue legalis ⁊ cõmunis ſiue particularis. Et hoc pro
batur. Tum q: quelibet earum eſt moderatiua ⁊ re
gulatiua hominis in ordine ad alterum: quod non
cõuenit alicui virtuti appetitus ſenſitiui q: appe-
titus ſenſitiuus nõ reſpicit alterũ vel bonum alte-
rius ſed bonum ꝓprium tantum. Tum q: quelibet
earum inuenit medium diuerſum ⁊ variabile ĩ hijs
que ſunt ad alterum pro diuerſitate temporum qđ
non poteſt facere appetitus ſenſitiuus cum ſemper
vniformiter ⁊ mere naturaliter ſe habeat ad obie-
ctum. Tum q: vtraqꝫ verſatur circa operatiões hu
anſelmꝰ. manas que precipue dependent ⁊ oriuntur a volun
tate ⁊ maxime. ergo ⁊c̃. ¶ Et hoc videtur confir-
mari per Anſelmum qui dicit ꝙ iuſticia eſt rectitu
do voluntatis ꝓpter ſe ſeruata. Alij vero ponunt
iuſticiam legalem tantum in voluntate ſed particu
larem in appetitu ſenſitiuo. Iuſticia enim legalis
reſpicit bonum cõmune ⁊ debitum cõmunitati qđ
non poteſt facere appetitꝰ ſenſitiuus ſed tantũ bo-
num particulare. Iuſticia aũt particularꝭ reſpicit
bonuꝫ particulare ⁊ debitũ ſingulari ꝑſone ⁊ ẽ mo
deratiua paſſionum appetitus ſenſitiui circa ſingu
laria bona ⁊ bona vt nũc. Puta circa diuitias vel
pecunias ⁊ huiuſmõi. Unde ⁊ videtur pertinere ad
appetitum ſenſitiuum.

3. opinio ¶ **Tertius eſt** modus dicẽdi cuiuſdam doctoris ꝙ omnes ꝟtutes
Uolũtaſ morales eſſentialiter ⁊ ꝑncipaliter ſunt in volunta
triplex. te. ¶ Uoluntas tamen põt cõſiderari tripliciter ⁊
⁊ accipi. Uno modo vt natura. ⁊ ſic naturaliter fer
tur ⁊ determinatur in bonum vel ad bonum. Nec in
Auguſt. diget aliquo habitu ⁊ ſic precipue tendit in finem.
Et hoc modo dicit Auguſtinus.8. ſuper Geneſim
ꝙ naturale eſt nobis bene eẽ ⁊ bene viuere. Et.17.
de trinitate ꝙ vnuſquiſqꝫ naturaliter appetit beatudi
nem ⁊ ad hoc non requiritur aliquis habitus vt ſ.
¶ Alio modo poteſt accipi vt deliberatiua: ⁊ po-
tens imperare intellectui de conſiliando ſuper ob-
iecto volibili ſeu eligibili ⁊ circũſtantijs eius ⁊ po-
tens ſeipſam ſiſtere vel proſequi tale obiectuꝫ. Un
de vt ſic dicitur deliberatiua ſicut etiam intellectꝰ
dicitur conſiliatiuus vel ratio practica dicitur con
ſiliatiua: ⁊ ſic indiget habitu determinãte ⁊ inclinã
te in bonum ad bene eligendum q: vt ſic indetermi
nata eſt ⁊ quaſi indifferens ad quãlibꝫ partem ⁊ vt
ſic ponẽde ſunt in ipſa virtutes morales omnes eẽn
tialiter ⁊ formaliter q: vt ſic conſideratur nõ fertur
in bonum naturale neceſſitate ſicut ipſa met vt natu
ra. ¶ Tertio modo conſideratur voluntas vt arbi
trio libera: ⁊ ſic habita deliberatione plena de eligi
bili non obſtante cũ hoc etiam inclinatione habitꝰ
vel virtutis que ponitẽ in ipſa vt deliberatiua. Nec
etiam naturali inclinatione quam habet ad bonuꝫ
ſimpliciter adhuc poteſt tenere motũ vtriuſqꝫ ⁊ nõ
eligere id quod iudicatum eſt a ratione/ ⁊ ad quod
habitus virtutis etiam determinat ꝗtum eſt ex ſe
vel inclinat/ ⁊ ſic in ea non ponitur virtus nec aliqͣ
habitus. Hoc enim ſue libertati repugnat. Cum
enim virtus ⁊ habitus inclinet ⁊ determinet in mo-
dum nature ⁊ voluntas vt arbitrio agere nõ poſſit
per moduꝫ nature nec neceſſitari circa aliud bonũ
ꝗ circa bonum diuinum clare viſum videtur ꝙ in
ipſa vt ſic nullus habitus ſit ponẽdus nec aliqͣ vir-
tus ¶ Secũdo dicit ꝙ cũ hoc in appetitu ſenſitiuo
ponẽde ſunt alique impreſſiones habituales qͣ ſunt
virtutes quaſi per participationem: quia enim ira-
ſcibilis ⁊ cõcupiſcibilis ĩ appetitu ſenſitiuo ſunt re
belles rationi. Oportet in hijs habitus aliquos po
nere quibus ꝯformiter ſe habeant ad rationeꝫ ⁊ de
facili pareant volũtati ſicut dñe: ⁊ mouẽti. Et vlte
rius ſunt ponẽde tales impreſſiones in exteriorıbꝰ
membris vt facile exſequantur imperium rationis
non minus ꝗ in animalibus brutis de quibus ptꝫ
ꝙ habituãtur ⁊ domantur ſm imperium hũane ra-
tionis ⁊ tales habitus minus habẽt de ratione vir-
tutis ꝗto magis elongantur a ratione. Unde ĩ vo
luntate que eſt proxima rationi maxime habẽt ra-
tionem virtutis ⁊ eſſentialiter ĩ appetitu ſenſitiuo
minus ⁊ quaſi per participationẽ. In membris ex-
terioribus adhuc minꝰ et in animalibus brutis ꝗſi
nihil. Iſte eſt tertius modus dicendi niſi ꝙ addu-
cit aliquas rationes ad ꝓbandum ꝙ virtutes mora-
les eſſentialiter ſunt in voluntate ⁊ illas infertꝰ ad-
ducam pro meipſo q: videtur mihi bene.

¶ **Sed contra oẽs** opiniões iſtas vo lo arguere q: non ꝯ.1.opi.
videnẽ mihi vere. Et primo cõtra primam que di-
cit ꝙ omnes virtutes morales ſunt in appetitu ſen
ſitiuo ducendo rationes eius ad oppoſituꝫ. De pri
ma ſic. In illa potẽtia ſunt ponẽde virtutes mode
ratiue paſſionum in qua ponũtur ille paſſiones ſm
eos. Sed hec eſt voluntas q: in voluntate ponitẽ tri
ſticia/ ⁊ gaudium ⁊/ timor/ ⁊ huiuſmodi paſſiones.
non ſolum in appetitu ſenſitiuo licꝫ non eo mõ quo
ibi vt dicetur infera. ¶ Ex ſecũda arguo. In illa
potentia que nõ eſt determinata ex ſe ad bonũ ſim-
pliciter eligendum prompte ⁊ faciliter non obſtãte
ꝙ ſit iudicatum a ratione ponẽda eſt virtus mora-
lis ꝑ te. Sed hec eſt volũtas q: alioquin vel eẽt im
peccabilis vel non poſſet aliquid contra iudicium

rationis quod eſt falſum ſicut oſtēſum ē in.2. §⁊c. Preterea concludit ꝙ in voluntate nulla virt⁹ moralis ſit ponēda nec infuſa nec adquiſita: ⁊ ita ſi ratio eſt bona caritas non eſt in voluntate. ¶ Ex tertia etiam. Si ad poſitiones virtutum moralium in voluntate ſequitur ꝙ ponēde ſunt in diis vel in angelis in quibus nō eſt appetitus ſenſitiuus: ita dico ꝙ ad poſitionē virtutū moraliū in appetitu ſenſitiuo in quo cōuenit homo cum brutis ſequitur ꝙ in brutis poſſunt poni virtutes dato ꝙ in eis nō ſit voluntas nec ratio: ſed per motionem ⁊ regimen extrinſece rōnis. Et ita in equo domito ad ambulandum ⁊ in huiuſmodi ponēda eſt virt⁹ vel etiā in cane domito ad abſtinēdum a cibo erit temperantia quod tu non ꝯcederes. ¶ Ex quarta poteſt ſic argui. In potētia obliquabili ⁊ deuiabili a bono ſimpliciter ⁊ potente eligere bonum apparēs ⁊ vt nūc dimittendo bonum ſimpliciter ⁊ que nata eſt cōformiter inclinari cum appetitu ſenſitiuo ⁊ congaudere ſibi ⁊ contriſtari. Ponēdus eſt habitus virtutis vt videtur pari ratiōe qua ponitur in appetitu ſenſitiuo ſm te. Sed talis potentia eſt voluntas. §⁊c. Auctoritates etiā Ariſtotelis quas adducunt non ſunt pro eis vt inferius. ¶ Dico igitur ꝙ impoſſibile eſt ꝙ omnes virtutes morales ſint in appetitu ſenſitiuo ⁊ nullo modo in volūtate. Et apparet precipue de iuſticia: ⁊ ideo melius ponunt alij qui ponunt iuſticiam in voluntate.

Reſolutio.

F.2.opi.

¶ Contra eos tamen de fortitudine ⁊ tēperantia ꝗtum ad ſecundum modū dicendi poſſunt retorꝗri rationes quas faciunt. Timere enim vt oportet eſt actus volūtatis ⁊ nō ſolum imꝑatus ſed etiā forte elicitus. Et dato ꝙ nō niſi imperatus tamē nō oportet ponere in voluntate habitus ad bene ⁊ prompte ⁊ faciliter imperandū talem actum ⁊ ita fortitudinem oportꝫ ibi ponere principalem. ¶ Ex ſecūda etiam rōne quia non minus ſicut dictū eſt in ſecūdo diſtinguntur iraſcibile ⁊ incōcupiſcibile in voluntate ꝗ̄ in appetitu ſenſitiuo: q2 vtrobiqꝫ ſm rōnes. igitur ita poteſt poni fortitudo ⁊ temperantia in volūtate ſicut ibi. ¶ Ex tertia etiā ratione. Dico ꝙ ſicut act⁹ nunꝗ̄ eſt perfectus niſi appetitus ſenſitiu⁹ ſit habituatus. Poſito etiā ꝙ actus virtus tēꝑantie vel fortitudinis ſit actus elicitus appetitus ſenſitiui. Ita nec vbiqꝫ eſt perfectus niſi imperatus a voluntate perfecta ⁊ habituata. ergo ⁊c. Similiter etiaꝫ auctoritates nō cogunt ſicut dicetur infra. ¶ Contra vltimos vero de illo modo dicendi qui ponunt ꝙ iuſticia tm̄ legalis eſt in volūtate ⁊ nulla alia: videtur ꝙ ratio eorum nō moueat ſm eos q2 non obſtante ꝙ fortis exponat ſe pro bono cōitatis. Ita ꝙ fortis exponēdo ſe habeat aſpectū ad bonū cōitatis/ tamē fortitudo ſm ipſos debet poni in appetitu ſenſitiuo ⁊ nō in voluntate ⁊ pari ratione dicetur eis de iuſticia legali. quare ⁊c.

F.3.opi.

¶ Contra illos de tertio modo dicēdi pōt argui primo ꝙ illa diſtinctio voluntatis in voluntatem vt natura ⁊ libera nihil valet: q2 natura voluntatis nō eſt niſi libertas ⁊ in oē illud in quod fertur libere fertur. Similiter etiam alia duo mēbra coincidunt. Nam idem eſt volūtas deliberatiua ⁊ arbitrio libera cōtra primū dictum de primo mēbro ꝙ in voluntate vt natura nō ponitur virtus vel habitus q2 eſt determinata naturaliter ad bonum ſimpliciter. Nam ita intellect⁹ eſt determinatus ad verum ſicut voluntas ad bonum et tamen in ipſo ponūtur habitus a multis. etiā reſpectu primoꝝ principiorum vel ſaltem cōcluſionū euidēter deductarum ⁊ reſpectu ſummi veri dei ponitur lumen glorie in patria a multis ⁊ caritas ipſa in voluntate reſpectu primi boni reſpectu cuius ſe habet voluntas vt natura ſm te. Similiter appetitus ſenſitiuus etiam determinatus eſt naturaliter ad bonum vt nūc apprehēſum ꝑ ſenſum ⁊ tamē in ipſo ponitur habit⁹ ad hoc ꝙ recte ſe habeat circa ipſm etiam ſm te. Et eſt iſta ratio contra ꝓmos opinātes. Similiter etiā de vltimo mēbro ꝙ in voluntate inquātum libera nō eſt ponēdus habitus. ¶ Contra per tuam rationem de voluntate inquātum deliberatiua q2 pro tāto ponēdus eſt habit⁹ in voluntate vt deliberatiua q2 nō eſt naturaliter determinata ad bonum ſicut voluntas vt natura/ ſed indifferens eſt. Cum ergo nō minus cōueniat hoc voluntati vt libera oportet ponere virtutem. Nec oportet ꝙ talis habitus neceſſitet ipſam q2 inclinat per modum nature ſicut etiā nō neceſſitat voluntatem vt deliberatiua. Nec ſicut caritas neceſſitat voluntatē. Volūtas eſt ſemꝑ manet libera nec aliqd ſibi tollitur de ſua libertate per quēcunqꝫ habitum informantem vel ſuperuenientem poſito ꝙ quilibet inclinet per modū nature q2 nullus habit⁹ liber eſt ſed ſola voluntas. Hec de prīo articulo ꝑncipali.

¶ Quantum ad ſecundū articulū. Videtur mihi dōm primo ꝙ omnes ꝟtutes morales quotquot ſunt ponēde ſunt eēntialiter in appetitu intellectiuo qui eſt voluntas. Hoc autem ego probo per ratiōes que etiam quātum ad aliqs includūt auctoritates. ¶ Prima eſt iſta. Perfectio hominis ſm ꝙ homo ⁊ vt diſtiguitur a brutis debet poni in potentia aliqua que cōuenit homini ſm ꝙ homo ⁊ vt diſtinguitur a brutis. Patet. Sꝫ virtus eſt perfectio hominis pro ꝗto diſtinguitur a brutis. Patet q2 in nullo bruto poteſt poni ꝟtus moralis. ergo ⁊c. Unde ymaginatur iſta ratio/ ꝙ ſi virtus eſſentialiter poneretur in appetitu ſenſitiuo ex imperio rationis ⁊ moderatiue pari rōne poſſet poni in brutis domabilibus. Puta in cane vel aſino vel equo ⁊ huiuſmodi. ¶ Scda ratio Virtus ē habitus electiuus determinatus recta rōne ſecūdo ethicorum. Sed habitus electiuus eſt in voluntate ſicut eligere/ ſicut etiam habitus rōcinatiu⁹ vel intellectualis eſt in intellectu ſicut in ſubiecto. Eligere nanqꝫ non eſt niſi voluntarie acceptare conſiliꝫ a ratiōe vel oppoſitum eius. ergo ⁊c. ¶ Tertio ſic. Sicut ſe habet virtus intellectualis ad intellectuꝫ ſic moralis ad volūtatem vel appetitum intellectiuum. Sicut enim intellectualis eſt habitus intellectiuus ſic moralis eſt habitus electiuus ⁊ volitiu⁹. Sed intellectualis virt⁹ eſt in itellectu ſicut in ſubiecto. Patet de prudentia. ergo ⁊c. ¶ Quarto ſic arguitur ab aliquibus. In illa potētia ponenda ē virtus ſmquā neceſſaria fuit huiuſmodi/ ⁊ eſt ꝓ oī ſtatu eo ipſo ꝙ virtus eſt humana perfectio. Sꝫ ſm voluntatem neceſſaria eſt homini virtus pro omni ſtatu vel fuit. Statu dico vie ⁊ nō ſm appetitū ſenſitiuum. Nam in ſtatu innocētie nō fuit neceſſari⁹ aliquis habit⁹ in appetitu ſenſitiuo. Eo ꝙ ſine rebellione obediebat rationi nec repugnabat vel re-

Opi. auctoris.

bellabat. ergo ⁊c. nō curo de iſta rōne. ¶ Quinto
arguo ſic. Voluntas per frequētationem bene vo-
lendi ⁊ recte circa paſſiones vel circa materiam vir
tutis in qua ꝯuenit recte agere ⁊ nō recte poteſt in
ſe adquirere aliquem habitum qui nō eſt īellectua
lis ſicut intellectus pōt ſibi adquirere habitum in-
tellectualem prudētie. Sed talis habitus nō videt̄
eſſe niſi virt⁹ moralis. ergo ⁊c. ¶ Sexto ſic. Si vir
tutes morales eſſent in appetitu ſenſitiuo ſequere-
tur ꝙ virtus nō eſſet habitus ꝑncipij liberi ⁊ ꝙ ali
quis nolens poſſet amittere virtutem ꝑ coactionē
appetitus ſenſitiui ſicut caſtitas in aliquo vel ali-
qua poſſet perdi per frequētem coactionē ad actū
libidinis. Oportet eñ neceſſario appetitū ſenſiti
uum delectari et deordinari in tali actu ꝗñtūcūq;
cogatur perſona. Sed hoc eſt incōueniēs ꝙ virtus
voluntarie amittatur. ergo ⁊c. ¶ Septimo ſic. In
appetitu ſenſitiuo hominis nō adquiritur habitus
virtuoſus niſi qr rationalis per participationē ſm
alios. Unde nec alia ratione negatur ab eis virtus
in appetitu ſenſitiuo bruti. Cum ergo voluntas ſit
appetitus rationalis primo ꝑ participationem qr
immediate ⁊ primo ſe habet ad rōnem ergo multo
magis in ipa debet poni virtus moralis qr in rōna
li per eſſentiam ſcʒ in ratiōe nō pōt poni. ¶ Octa
uo ſic. diſtincti habitus circa diuerſa obiecta parti
cularia debent poni in potentia que reſpicit obie-
ctum cōmune illis particularib⁹ obiectis ſicut ſm
alios in intellectu que reſpicit verū in cōmuni pro
obiecto debent ꝓponi habitus reſpicientes hoc vel
illud. Sed habitus diuerſi virtutum moralium re-
ſpiciūt diuerſa bona pro obiectis ⁊ diuerſa media
hec ⁊ illa circa diuerſas vel poſſunt diuerſas paſſio
nes cum voluntas reſpiciat bonum in cōmuni pro
obiecto quomodocūq; intelligitur videtur ꝙ oēs
virtutes morales ad voluntatem pertineant ſicut
ad obiectum.

Reſolu-tio. ¶ Videtur ergo dicēdum ſm aliquas premiſſarum rōnū ꝙ
virtutes morales eēntialiter ⁊ formaliter ſūt in volū
Ariſto. tate ſicut in ſubiecto. Hoc patet ꝑ ariſtotelem etiā
primo ethicorum in illa auctoritate quam alij alle-
gant pro ſeipſis. Nam in tertio capitulo volens in-
quirere de felicitate que conſiſtit in bono hominis
ſecūdum ꝙ homo ⁊ in actu virtutis ⁊ per cōſequēs
de ſubiecto virtutis diſtinguit partes anime in ra
tionale ⁊ irrationale. Et irrationale diſtinguit in
vegetatiuum ⁊ ſenſitiuum que non ſunt hominis ſm
ꝙ homo: ſed cōueniūt alijs ab homine ⁊ per conſe-
quens in eis non poteſt poni felicitas nec virt⁹ ali-
qua in vltimo capitulo eiuſdem primi: rōnale diui
dit in rationale per eſſentiam ⁊ per participationē
quod eſt ſuadibile vel obaudibile ⁊ illud vocat ira-
ſcibile ⁊ concupiſcibile: ⁊ tunc dicit ꝙ ſecūdum hec
virtutes diſtinguātur qr quedam ſunt intellectua-
les que ponuntur in intellectu vel rationali ꝑ eſſen
tiam quedam morales que in rationali per partici-
pationem: ſed illud nō intelligit appetitum ſenſiti-
uum qr ſupra excluſerat ipm reſpectu felicitatis qr
non cōuenit homini ſecūdum ꝙ homo ⁊ pari ratio
ne reſpectu veritatis / igitur intelligit hoc. ergo ⁊c.
Hoc probatur etiam ſecūdo ethicorum qr act⁹ vir
tuoſus ponitur eligere ⁊ habitus ponitur electiu⁹
⁊ per cōſequens ad voluntatem pertinere. Tertio
ꝓbatur hoc per Auguſtinū de moribus eccleſie / et
primo de ciuitate dei. Ubi dicit ꝙ ꝟtutes ſūt amo
res boni honeſti. Sed amor boni honeſti ad volun
tatem pertinet. ergo ⁊c. Et per Anſelmum appa-
ruit ſupra de iuſticia precipue ꝙ ad voluntatē per
tinet qr eſt ipa rectitudo voluntatis. Unde ⁊ ꝑ vo-
luntatem diffinitur ſicut per ſubiectum proximum
⁊ immediatum. quare ⁊c. Ad idem eſt auctoritas
Auguſtini. 18. de trinitate capitulo. 9. ⁊ Magiſter 18. de tri.
allegat in hoc. 3. ꝙ virtutes cardinales manent in
patria vel anima ſeparata ⁊ cōmuniter conceditur
hoc ſaltem ꝗñtum ad habitum: ſed hoc nō eſſet niſi
perficerent voluntatem ⁊ nō appetitum ſenſitiuū /
qr anima ſeparata non manet organū eius. q̄re ⁊c.
¶ Secūdo dico ꝗñtum ad preſentem articulum ꝙ
in appetitu ſenſitiuo ſunt aliqui habitus generati
bene ex frequēti motione voluntatis ⁊ neceſſariuʒ
pro ſtatu preſenti ad hoc vt appetitus ſenſitiu⁹ cui
dominatur voluntas principatu politico ⁊ qui ha-
bet vim repugnādi ⁊ rebellandi prompte ⁊ facili-
ter ⁊ bene obediat voluntati ſecūdum iudicium ra
tionis. Sed tales habitus nō debent dici virtutes
eſſentialiter ⁊ principaliter: ſed quaſi per partici-
pationem ⁊ ſecūdum quid ⁊ minus principaliter.
Qꝫ autem oporteat ponere tales habitus in appe-
titu ſenſitiuo. Videt̄ dicere Ariſtoteles ꝑmo poli
tice qui dicit ꝙ ⁊ in domino vel precipue requirit̄
virtus ad principandum ⁊ in ſeruo vel ſubiecto ad
obediēdum. Et precipue dico ꝙ in ſubdito qui ha
bet ius ⁊ vim repugnādi cuiuſmodi eſt appetit⁹ ſen
ſitiuus reſpectu volūtatis vel rationis. ¶ Tertio
dico ꝙ non video magnam neceſſitatem ponēdi ha
bitus in mēbris exterioribus quibus dominat̄ ani
ma ꝑncipatu deſpotico nec habent vim repugnan
di licet aliqui hoc ponāt. Hec de ſcdo articulo.

¶ Quātum ad tertium arti- Ad mo. 1. opini.
culum reſtat reſpondere ad motiua aliorū. ¶ Ad
primum prime opinionis dico ad maiorem ꝙ non
oportet ponere virtutem formaliter vbi eſt paſſio
moderata ſed magis in voluntate moderante ibi ⁊
imperante appetitui ſenſitiuo. ¶ Secūdo dico ꝙ
in voluntate bene ſunt paſſiones ſcdm. 14. de trini
tate: et nono de ciuitate dei. capitulo quarto. per
totum et capitulo quinto in ꝑncipio ſicut gaudere
⁊ reſtari ⁊ huiuſmodi imo naturale eſt volūtati eā
gaudere ⁊ contriſtari appetitui ſenſitiuo licet non
ſit alteratio in voluntate ſecūdum tales paſſiones
ſicut eſt in appetitu ſenſitiuo vel eius organo ꝗ ibi
fiunt ſeptimo ethicorum. ¶ Ad ſecūdū dico ꝙ vo-
luntas prompte ⁊ faciliter nō eligit bonum iudica
tum a ratione ſine habitu: ⁊ ideo ponēdus eſt habi
tus adquiſitus in ipa ſecūdum vnāquāq; materiaʒ
virtutis. Nec ſufficit prudentia in intellectu ſicut
etiam ponēdus eſt habitus adquiſitus in appetitu
ſenſitiuo: licet ſit ex ſe determinatus ⁊ neceſſario ꝑ
bonum apphenſum per ſenſum ⁊ non poſſit in aliud
niſi in bonum apprehēſum per ſenſum ⁊ multoma-
gis in voluntate que ſecūdum veritatem non neceſ
ſario eligit nec vult bonum iudicatum a ratione ſʒ
ipm poteſt non velle oppoſituʒ diligere ſicut dictū
eſt in ſecūdo. ¶ Ad tertium dico ꝙ in dijs vel in
ſubſtantijs ſeparatis ſeu in angelis nō ponūtur cō
muniter virtutes morales adquiſite que ſunt circa
paſſiones moderādas in habēre qr in ipis nō ſunt
paſſiones moderande ſicut nec appetitus ſenſitiu⁹

ſaltem paſſiones appetitus ſenſitiui. Non ꝙ ỽtutes morales ſint in appetitu ſenſitiuo eẽntialiter ꝛ formaliter: ſed magis materialiter ꝛ q̃ſi obiectiue ſicut circa materiam. Uirtus etiã eſt de bono ꝛ difficili ꝛ angeli nõ hñt difficultatẽ circa paſſiões moderãdas. quare ꝛc̃. Aliter dr̃ ꝙ nõ eſt magnũ incõuenitẽs ponere in angelis ỽtutes morales adq̃ſitas Dato ꝙ non habeãt paſſiones appetit⁹ ſenſitiui vł qꝛ pñt habere paſſiones volũtatis vel qꝛ nõ eſt neceſſarium ad hoc vt ſit aliq̃s ỽtuoſus ꝙ habeat in ſe habitũ voluntariũ quo tales paſſiones moderaret ꝛ in ipſis mediaret ſꝫ ſi ibi eẽnt ſicut ex ꝑ frequẽter velle diſtribuere liberaliter peccunias ſi haberet põt aliq̃s adquirere habitum libertatis dato ꝙ nunq̃ȝ hẽat vel diſtribuat peccunias. ¶ Ad quartum dico ꝙ in appetitu ſenſitiuo qui deuiat a bono ſimpliciter qđ eſt bonũ rõis recte ꝛ põt rebellare rationi ponẽdus eſt habitus: ſꝫ nõ ỽtus principalitẽ nec eẽntialiter ſed magis in voluntate q̃ nõ eſt etiã determiãta ad faciliter eligendũ bonũ ſimpliciter prout bonũ ſimplr̃ diſtĩguitur ꝯtra bonũ apparẽs ſed põt eligere bonũ apparens ꝛ cõuerti ad bonuꝫ vt nũc etiã ꝯtra iudiciũ rõnis. quare ꝛc̃.

Ad auc. 1. opinio. ¶ **Ad primam auctoritatem** Ariſtotelis de primo ethicorum. Dico ꝙ per rationale ꝛ per participationem intelligit voluntatem que non eſt ratio ipſa eſſentialiter ſed appetitus in ratione obaudiens ꝛ ſuaſibilis a ratione. Si enim eſſet intẽtio ſua de appetitu ſenſitiuo ſicut ponunt alij tunc omnes qui ponunt iuſticiam in voluntate contradicerent Ariſtoteli. quod tamen non videtur. ¶ Ad ſecundam auctoritatem de primo politice. Patet ꝙ non ſolum ponendus eſt habitus in appetitu ſenſitiuo/ ſed principalius in voluntate ſicut in principante. ¶ Ad tertiam Dico ꝙ loquitur ibidem philoſophus in tertio Ethicorum de fortitudine ꝛ tempãtia ꝙ ſint in appetitu ſenſitiuo concupiſcibili ſcilicet ꝛ iraſcibili prout formaliter ꝛ eſſentialiter ſunt virtutes ſed ſecundum participationem quandam: ꝛ magis ſecundum quid vel per iraſcibiles partes intelligit iraſcibile ꝛ cõcupiſcibile in voluntate. Uel dicetiam ꝙ ipẽ non aſſerit ſed dicit ꝙ videtur qũocũq̃ȝ exponat eũ cõmentator. ¶ Ad quartam. Dico bene ꝙ in appetitu ſenſitiuo ꝛ in anima ſecũdum ipſum ſunt paſſiones ꝛ habitus aliqui: ſed nõ virtutes principaliter vel per irrationalem partem poteſt accipi voluntas que non eſt ratio ipſa nec rationalis per eſſentiam ſicut eſt intellectus. Eodem modo poſſet dici ad illud dictum Ariſtotelis magnorum moralium ꝙ ſi virtutes intellectuales: ꝛ morales eſſent

Ad motiuũ. 2. opinio. eedem deſtrueretur in aĩa pars irrõnalis ſcꝫ voluntas: quia tunc ſequeretur ꝙ eſſet eadem potentia cum intellectu.

¶ **Ad primum** pro ſcđa opinione qñ dicitur ꝙ moderate timer ꝛ vt homo eſt actus fortis vel fortitudinis. Dico ꝙ ſuppoſito ꝙ timere ſit ĩ appetitu ſenſitiuo tñ ſicut dicerent alij ꝙ timere nõ eſt actus fortitudinis nec alicui⁹ virtus ſed magis eſt paſſio moderata ꝑ actũ virtutis ꝛ per ỽtutem. Et dato ꝙ eſſet actus ꝓut actus ꝛ operatio diſtinguitur cõtra paſſionẽ tñ nõ eſſet actus elicitus ỽtutis: ſed magis impat⁹ a virtute que eſt ĩ volũtate formaliter ꝛ eẽntialiter ſicut dictum eſt ſupra. ¶ Ad ſecũduꝫ dico ꝙ ſuo modo ita diſtinguũtur iraſcibile ꝛ cõcupiſcibile in voluntate ſicut in appetitu ſenſitiuo ꝛ arduũ ꝛ delectabile ex parte obiecti. Unde nec in voluntate nec ĩ appetitu ſenſitiuo intelligo ꝙ ſint diuerſe potentie vł diuerſe vires diſtĩcte ex natura rei ſed vna ſimplex potentia ſimpliciter indiſtincta ex natura rei: ꝛ ita nihil habeo ad propoſitum: ſed habemus ꝙ virtus principaliter ꝛ eſſentialiter debet poni in volũtate ¶ Ad tertium dico ꝙ bene ĩ appetitu ſenſitiuo potentia habitus aliq̃s ad hoc vt habẽs perfecte operetur virtuoſe ꝛ appetitus ſenſitiuus prompte ꝛ faciliter obediat voluntati pro ſtatu preſenti nature lapſe ſed ille nõ eſt eſſentialiter nec formaliter ỽt⁹. Ad auc. p. 2. opiniõe.
¶ Ad primam auctoritatem dico ſicut ſuperi⁹ eſt reſponſum ꝙ fortitudo ꝛ potentia videntur eẽ irrationabilium partium. ꝛc̃. ¶ Ad ſecũdam. Dico ꝙ in appetitu ſenſitiuo tempãti bene eſt habitus impreſſus ꝛ generatus quo excluditur paſſio ſaltẽ vehemens. Sed ille nõ eſt ỽtus formaliter ſed poti⁹ habitus qui eſt in voluntate ſicut dictũ eſt ſupra. ad dictũ 3. opi.

¶ **Ad dictum** aliorũ qui ponũt iuſticiã legalem tñ in volũtate ꝛ non iuſticiam particularẽ. Dico ꝙ vtrãq̃ȝ eſt ponere in voluntate ſicut dictũ eſt ſupra. Et ꝙ volũtas verſari põt ꝛ ỽſatur circa bonuꝫ particulare ꝛ hoc debitũ huic perſone ſingulari ꝛ difficile multũ ẽ capere qũo appetitus ſenſitiuus ỽſetur vel poſſit verſari circa bonũ ad alterũ cum non habeat ſic cõparare. Dices ꝙ rationabile eſt ponere vnam tantuꝫ virtutem in voluntate. Puta iuſticiam legalem ſicut ſufficit in intellectu vna prudentia vt ſic totus homo ſit pefectus per quatuor ỽtutes cardinales. Intellectus per prudentiã/ voluntas per iuſticiaꝫ cõcupiſcibilis in appetitu ſenſitiuo per temperantiam ꝛ iraſcibilis per fortitudinem ponendo iſtas duas in appetitu ſenſitiuo. Dico ꝙ in intellectu nõ ſufficit vna prudentia circa materiam omnium virtutum: ſed multiplicantur prudentie ſicut ꝛ virtutes morales ꝛ materie iꝑarum. Prudentie Dico adquiſite ſicut magis poterit alias videri ſi occurrat ꝛ ita oportet prudẽtias illas ponere in intellectu: ita etiam omnes virtutes morales oportet ponere in volũtate. Nec appetitus ſenſitiuus per aliquam virtutem moralem perficitur quia perfectio virtutis eſt perfectio hominis vt excedit appetitũ ſenſitiuum ꝛ diſtinguitur a brutis vt dictum eſt ſupra. Perficitur tamẽ aliquibus habitualibus impreſſionibus que non ſunt formaliter virtutes nec eſſentialiter ſicut nec ſunt in appetitu bruti alicu⁹ domiti ad aliquem actum exercendum: licet magis de propinquo reſpiciat virtutem in voluntate ſibi coniuncta q̃ȝ in brutis in quibus appetitus ſenſitiuus non coniũgitur voluntati. ¶ Ad illa que ſunt pro tertia opinione pro quãto ſunt contra predicta apparuit arguendo contra eam. Ad pñ. argumẽ.

¶ **Ad primum principale Di**co ꝙ paſſiones non ſunt materia in qua vel ex qua reſpectu ipſarum virtutum: ſed materia circa quam ſe tenens ex parte obiecti: ꝛ ita non oportet ꝙ virtutes ſint formaliter ĩ appetitu ſenſitiuo dato etiã ꝙ in ipõ ſolo ſint paſſiones. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ virtus non eſt medium: ſed magis ponit eſ

tenet medium ⁊ dato ꝙ eſſet mediū inter paſſiones non tamē mediū per cōpoſitionem ſicut medius color ſm aliquos ſed eſt mediū per abnegationem: ⁊ ita nō opꝫ virtutē eſſe formaliter vbi ſunt extreme paſſiones. ¶ Ad tertiū dico ꝙ vicium vel potius peccatū formaliter ⁊ principaliter eſt in voluntate. Unde ⁊ primi motꝰ q̄ ſunt in appetitu ſenſitiuo nō ſunt peccata ſed potius materia virtutis vel peccati in voluntate.

¶ Diſtinctionis trigeſimetertie.
Queſtio Secunda.

SEcūdo quero vtꝝ omnes virtutes ꝓter theologicas inſint homini a natura vel ex adquiſitione. ¶ Uidetur ꝙ a natura qꝛ qꝺ poteſt inchoari a natura / poteſt etiā perfici a natura: qꝛ natura non incipit motum vel effectum quem nō poſſit terminare. Sed ꝟtꝰ in nobis inchoatur a natura qꝛ principium ꝟtutis eſt naturale in homine ⁊ aptitudo ad ꝟtutem. ergo ⁊c. ¶ Secūdo ſic. Natura non deficit in neceſſarijs. 3°. de aīa ⁊. 2°. de celo (3. de aīa.) Sꝫ ꝟtutes ſūt homini neceſſarie ſm naturā vel ſtatum nature. Nam homo naturaliter ordinatur ad felicitatem naturalem ſaltem ad quā attingere nō poteſt niſi mediātibus ꝟtutibꝰ adquiſitis ergo ⁊c. ¶ Tertio ſic. Illud ineſt homini a natura cuiꝰ oppoſitum eſt innaturale vel cōtra naturam. Sꝫ oppoſitum virtutis. Puta viciū eſt hmōi innaturale ⁊ ꝯtra naturā qꝛ ꝯtra rōnem naturalem. ergo ⁊c.

¶ Contra Quod eſt homini naturale conuenit omnibꝰ hominibꝰ vel ſaltem pluribus. Sed ꝟtutes nō inſunt homini vt in pluribus nec inſunt omnibus. ergo ⁊c.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo inquirā vtrū virtutes alique alie a theologicis inſint hoī a natura vel ꝑ adq̄ſitionē ⁊ quō. ¶ Scđo inquirā. An in adquiſitiōe ꝟtutū moraliū principaliꝰ ſe habeat volūtas q̄ȝ intellectus vel aliquid pertinēs ad intellectū. ¶ Tertio. An cū virtutibꝰ adq̄ſitis moralibꝰ vel alijs a theologicis neceſſe ſit ponere in homine alias īfuſas. ¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ Quātū ad primū articulū

1. opi. cū ſuis rōnibus. Uidetur fuiſſe vna opinio q̄ ſatis receſſit ab aīa ꝙ virtutes inſunt hoī a natura ⁊ nō per adq̄ſitionē. Ad hoc vidētur alique rōnes. ¶ Prima eſt iſta. Illud quod nihil poſitiuū ⁊ reale abſolutū dicit ſuper potentiā ſi eſt aliq̄d reale ineſt hoī a natura: et ſicut potentia ip̄a naturalis ineſt a natura. Sꝫ virtus eſt hmōi. Nā ſicut videmꝰ in cōnaturalibꝰ ꝙ virtus greſſibilis nihil dicit niſi potentiā greſſiuā vel motiuam nō impeditā ſicut vꝛ ꝙ ꝟtus nichil dicat ſuper potentiā ip̄am nō impeditā. Ita ꝙ potentia ip̄a nō impedita ⁊ ꝑ ꝯñs faciliter potēs exire ī actū eſt ip̄a virtus. ergo ⁊c. ¶ Scđa ratio. Non minus actus liberi arbitrij eſt naturaliter rectus ⁊ ex naturalibus q̄ȝ actus potētie vegetatiue vel ſenſitiue. Eſt enim multo perfectior potētia. Sed actus illi naturaliter ſūt recti. ergo ⁊ iſte. Cū ergo nō poſſit eſſe rectus ſine virtute videt̄ ꝙ virtꝰ inſit a natura.

¶ Tertia ratio. Si ꝟtus moralis nō ineſt natura / oportet ꝙ inſit per adquiſitionē. Patet qꝛ de ꝟtutibus infuſis nō eſt mō ſermo: ſed hoc nō pōt eē. Si em̄ ꝟtus adquiritur hoc eſt per accidēs vel actum. Aut igitur per vnū aut per plures. Non per vnum. Patet primo ethicoꝝ. Una em̄ hyrundo nō facit ver: nec vnus actus facit hominē ꝟtuoſuꝫ vel vicioſum. Non per plures. Probatio qꝛ plures actꝰ nō ſunt ſimul quādo habitus gn̄atur: qꝺ aūt nō eſt nō agit nec eſt cauſa alicuiꝰ. Si dicas ꝙ per vltimum actum in virtute ꝓcedentiuꝫ. Contra qꝛ in virtute eius quod non eſt nihil agit ⁊ ꝓcedentes actus non ſunt. Similiter etiā cōtingit ꝙ vltimus actus ē imperfectus valde ⁊ in modico conatu mō per talem actum non videtur hītus perfectus generari qꝛ cā totalis nō eſt minus nobilis vel perfecta q̄ȝ effectꝰ eius ſed magis ſi ſit cauſa equiuoca. g ⁊c. ¶ Quarta ratio. Si hītus ꝟtutis adq̄ritur per actus ⁊ non ineſt a natura. Aut adquiritur per actꝰ virtuoſos / aut per actus vicioſos. Non per actꝰ vicioſos. Pꝫ. Nec per actus ꝟtuoſos: qꝛ tales actus ꝓſupponūt virtutem ⁊ per ꝯñs nō generant ip̄am. quare ⁊c. ¶ Quinta ratio. Actus ille per quem adquiritur virtus. Aut eſt cū hītu / aut nō. Si nō, nō eſt cā habitus. Si ſic oportet ꝙ ſit ꝟtuoſus ⁊ nō eſt virtuoſꝰ niſi ex habitu: igitur habitꝰ eſt cauſa eius ⁊ cum ſit etiam cā habitꝰ ſequitur ꝙ idē erit cauſa ſuip̄ius. Hoc eſt impoſſibile ⁊ falſum ſicut ꝙ idem ſit aliud a ſeip̄o ⁊ prius ⁊ poſterius ſeip̄o. ergo ⁊ dependēs realiter a ſeip̄o. ergo ⁊c. ¶ Sexta rō. Iuſticia originalis pro ſtatu nature inſtitute ⁊ ſtatu innocētie non erat aliq̄d additū nature ſed homini inerat ex ſuis naturalibꝰ. Unde nō videtur fuiſſe niſi naturalis rectitudo ab origine exiſtēs: ergo ſimiliter in ꝓpoſito videtur de ꝟtute. quare ⁊c. Sic igitur videt̄ ꝙ virtutes id qꝺ ſunt a natura ⁊ ex naturalibus inſunt ⁊ nō oportet niſi tollere impedimēta per conſuetudinē ⁊ exercitationē circa materias ꝟtutuꝫ ⁊ virtutes que inſunt naturaliter faciliter poſſint exire in actus ſuos vt videtur.

¶ Sed iſtā opinionē non teneo: ſꝫ dico aliter ꝙ ꝟtutes ineē homini a natura vel naturaliter poteſt intelligi dupliciter. (Opi. do.) Uno modo in potētia ⁊ aptitudīaliter. Alio modo in actu ⁊ formaliter. Primo mō dico ſm Ariſtotelem ſcđo ethicorum ꝙ virtutes inſunt homini a natura ſeu naturaliter. Scđo modo non. ¶ Primū pꝫ de ſe. Nec oportet ꝓbare hoc nec ad ꝓbādū inſiſtere: ⁊ tam de intellectualibꝰ ꝟtutibꝰ q̄ȝ de moralibus. Natura em̄ hominis nata ē ⁊ apta perfici per tales ꝟtutes. Unde ⁊ oēs homines natura ſcire deſiderāt ⁊ nō puto ꝙ talis aptitudo ſit paſſiua tm̄ reſpectu ꝟtutū: ſꝫ in hoīe eſt actiuitas reſpectu ꝟtutū: ita vt nō ſolū poſſit eas recipere ſed etiā adquirere. In aliq̄bus tm̄ ē maior aptitudo q̄ȝ ī alijs ad adq̄rendū ſm meliorē vel peiorē ꝯplexionē corporalē vel quācunq̧ aliā diſpoſitionē vel rationeꝫ que poſſet aſſignari. ¶ Scđm ꝓbatur ſcꝫ ꝙ ꝟtutes in actu ⁊ formaliter ⁊ cōplete nō inſunt hoī a natura. ¶ Primo ſic. 3°. de aīa. Dicit phūs ꝙ itellectꝰ ante (3. de aīa.) ſuū intelligere ē tanq̄ȝ tabula raſa ī qua nihil depictum eſt depingibilis tm̄ eſt. igit̄. Similr̄ ⁊ volūtas eſt q̄ſi tabula raſa in q̄ nihil depictū eſt tm̄ depingibilis eſt ꝟtutibꝰ. Sed hoc nō eēt veꝝ ſi virtutes intellectuales vl̄ morales ineēnt hoī a natura. g ⁊c.

¶ Secũdo habitus vicioſi nõ inſunt hominis na
tura: ſed generantur ex actibus malis vel ꝯſuetudi
nibus: ergo ſimiliter habitus virtuoſi nõ inſunt ho
mini a natura ſed a ꝯſuetudine. ¶ Tertio habitus
qui ineſt ex cõformiter velle ad iudicium recte ra
tionis non ineſt naturaliter. Sed hoc eſt virt⁹ quia
eſt habitus electiuus imediate ꝯſiſtens determina
tiue recta rõne ſm ꝙ ſapiẽs determinauit. ergo ⁊c̃.
¶ Quarto Ex hijs que inſunt mere a natura vel
naturaliter non laudamur nec vituperamur Scḋo
2. Ethi. Ethi. qr talia non ſunt in poteſtate noſtra. Sed vir
tutibus laudamur. ergo ⁊c̃. ¶ Quinto ꝟtutes ſm
Auguſt. Auguſtinum. 4. de ciuitate dei capitulo. 21. Sunt
quaſi artes bene viuẽdi ſicut ergo ex actib⁹ mecha
nicis ⁊ conſuetudine ipſorum generãtur artes me
chanice in aliquo ſicut videtur ꝙ ex actib⁹ virtuo
ſis generãtur virtutes. Sed planũ eſt ad ſenſum ꝙ
ſic eſt in illis qr ex frequẽti citharizare fit aliqs ci
tharista: ⁊ ſic de alijs. ergo ⁊c̃. ¶ Sexto ſic. Illud
quod facit in nobis vel inducit facultatẽ bene ope
randi virtuoſe inducit in nobis virtutem vel habi
tum virtutis qr habitus eſt quo quis faciliter ope
ratur cũ voluerit. Sed ꝯſuetudo ẽ huiuſmõi. g ⁊c̃.
2. Ethi. ¶ Ad hoc pñt adduci multe auctoritates Ariſto
telis ⁊ Cõmentatoris quas dimitto cauſa breuita
tis niſi ꝙ in ſcḋo ethicoꝝ expreſſe ex intentiõe hoc
determinat philoſophus dicẽs. Manifeſtũ qm̃ ne
ꝗ vna moralium ꝟtututũ natura nobis inſit vel in
ſit. Vñ moralis virtus dr̃ ab ethos qḋ ẽ mos quaſi
habita ex more vel ꝯſuetudine ſicut dicit Cõmen
tator. 2°. ethicoꝝ ꝯmento primo: ⁊ multis locis ali
bi repetitur ſimilis ſentẽtia in libro ethicorum.

¶ Sed de modo per quẽ generatur habit⁹
virtutis Dico omnibus mõis di
quo gñatur hit⁹ ꝟtutum. cendi ꝓtermiſſis ꝙ per act⁹ multos habit⁹ gñatur.
Non qr actus ſit cauſa per ſe effectiua elicitiua ge
nerationis habitus qr nõ puto ꝙ actus effectiue ꝑ
iſtum modum attingat ad habitum nec ad aliquaꝫ
diſpoſitionem habitus ſicut nec habitus eſt cã act⁹
vt dictum eſt ſupra de quo tamẽ nõ minus videreẽ
Sed dico ꝙ cõcomitanter vel ꝯñter ad actum ordi
ne nature eadem cauſa effectiua que efficit actũ ge
nerat habitum ⁊ nõ generat habitũ totum ſimł cõ
ſequẽter ad vnum actũ tm̃: ſed gradũ poſt gradum
ꝯñter vel cõcomitãter ad actũ ⁊ actũ ⁊ perfectiorẽ
vel imperfectiorẽ gradum ſm perfectiorẽ vel imꝑ
fectiorem actum: verũ eſt tamẽ ꝙ anteꝗ̃ habit⁹ ſit
perfectus ⁊ firmatus illud qḋ generatũ eſt de habi
tu non dr̃ habitus nec meretur nomẽ habitus licet
ſit eiuſdem rationis cũ toto habitu: ſed magis me
retur diſpoſitio tanꝗ̃ adhuc imperfecta ⁊ de facilĩ
mobilis. Vñ ⁊ diſpoſitio fit habitus: ⁊ habit⁹ aliqñ
diſpoſitio dicitur qr includit quicqḋ erat realitaꝫ
in diſpoſitione: licet cedat iperfecto aduenięte gra
du perfectiori ipſius: ſed ecõuerſo diſpoſitio non dr̃
habitus. ¶ Ex quo ſtatim apparet opinionẽ illoꝝ
falſam eſſe qui dicũt ꝙ habitus eſt forma ſimplex
⁊ indiuiſibilis non habens in ſe latitudinẽ graduũ
⁊ ꝙ ſimul totus adquiritur licet paulatiue in ſubie
ctum per plures actus diſponatur ⁊ hoc magis ap
paruit in primo in illa queſtione de augmẽto cari
tatis. Nulla eñ diſpoſitio alia neceſſaria eſt. Nam
illa vel eſſet eiuſdem rõnis cũ habitu ⁊ hoc redit in
aliam opinionẽ ꝙ habitus nõ eſt oĩno indiuiſibilis
ſed adquiſibilis ſm gradũ/ ⁊ gradũ quoꝝ grad⁹ ims
perfectus dr̃ diſpoſitio ⁊ cedit ⁊ vno cũ gradu vel
parte perfectiori aduenięte ad ꝯſtitutionẽ vni⁹ to
talis hitus. Aut illa diſpoſitio eẽt alterius rõnis ⁊
nõ ẽ determinare talem nec qḋ eſt tał diſpõ vt vr̃.

¶ Ad primum aliorũ ꝓbatuꝫ ꝙ ꝟtutes
inſunt a natura: Dico ꝙ
virtus dicit aliquid poſitiuũ reale abſolutũ ſupra Ad mo. 1. opi.
potentiam in qua ponitur ꝟtus: ita ꝙ nõ eſt poten
tia ipſa ſiue impedita ſiue nõ impedita ſed ꝙ pone
re hoc eſt multum appropinquare opinioni plato
nis ꝙ noſtrũ addiſcere nõ ſit niſi quoddã reminiſci
Quãdo dicis de ꝟtute greſſiua vł motiua. Dico ꝙ
virtus ⁊ potẽtia idẽ ſunt ibi: ſꝫ ſic nõ põt dici quia
certum eſt ꝙ aliqñ potẽtia eſt ſub ꝯtrãrio hitu ⁊ op
poſito ipſius ꝟtutis vel etiã ſub ꝑuatione ⁊ ita non
põt poni idem cũ virtute tũc eñ eſſet ſub oppoſito
ſui ipſius vel ſub negatione. quare ⁊c̃. ¶ Ad ſcḋm
dico ꝙ act⁹ aliqs liberi arbitrij põt eſſe rect⁹ ex pu
ris naturalibus ſicut actus qui eſt prior ꝟtute ⁊ ge
neratiu⁹ ꝟtutis. Sed dico ꝙ faciliter ⁊ expedite in
talẽ actũ nõ põt ſine habitu nec ita delectate ſicut
cum habitu. Tu dicis vegetatiua potẽtia ⁊ ſenſiti
ua nõ indigent ad rectitudinẽ ſui act⁹ niſi mera na
turalia. Dico dato ꝙ verũ ſit hoc nõ eſt ſimile de li
bero arbitrio ⁊ hoc ꝓpter ſui libertatem vel indif
ferentiam ad oppoſita obiecta ⁊ indetermiata ⁊ ꝑ
ꝯñs difficultatẽ circa aliqḋ ipſorum vel dato ꝙ nõ
ſit neceſſarius hitus ꝓpter hoc tñ nõ ſeqtur ex hoc
ꝙ ſit ꝯnaturalis potẽtie vel idem ipſi potẽtie ꝓpter
cãm ꝑdictam in ſolutione ꝑme rõnis. ¶ Ad tertiũ
dico ꝙ virtus adqri põt per actus ⁊ nõ adquiritur
cõiter per vnum actũ ſaltem virt⁹ moralis quicqḋ
ſit de intellectuali de qua nõ curo mõ tamen nec de
ipſa puto ꝙ adquiratur per vnum actum ſiue itelle
ctus principij ſi ponatur habitus ſiue ſciẽtia de cõ
cluſiõe. Quãdo dicis ꝙ plures actus nõ ſunt ſimł
Dico ꝙ verũ eſt nec ſimul etiã tot⁹ habitus ſed gra
datim ſicut dictum eſt ſupra. Unde dico ꝙ non oꝫ
dare illã ſolutionẽ ꝙ vltimo actu in virtute aliorũ
adquiritur habit⁹. Et ꝯtra hoc bñ arguitur. Nec
valet exẽplũ qḋ adducitur de cauatione lapidis ab
vltima gutta. Nã quelibet gutta facit qḋ ſuũ eſt in
virtute ꝓpria precedẽtes vltimã ſcꝫ diſponendo ⁊
mollificãdo lapidem ⁊ vltima auferendo partẽ la
pidis ⁊ expellendo. ¶ Ad illud qḋ additur ꝙ vlti
mus actus quãdocũqꝫ eſt imperfectior ⁊ ex minori
conatu ꝗ̃ alij precedentes. Dico ꝙ verũtamen eſt
aliquid perfectius totum ex eo ꝙ preceſſit de habi
tu ⁊ qḋ aduenit ꝗ̃ illud ſolum quod prefuit. Nec
oportet ymaginari ꝙ actus ſit nobilior habitu vel
eo quod habetur de habitu cõſequenter vel conco
mitanter ad actum quia actus ſicut dictum ẽ ſupra
non ẽ cauſa effectiua totalis habitus imo nec cau
ſa effectiua niſi forte per modum diſpoſitionis ne
ceſſitãtis que non eſt ratio recipiendi. ¶ Ad quar
tum dico ꝙ actus per quos adquiritur habitus vel
mediantibus quibus nõ debent dici virtuoſi: quia
nõ conſequuntur habitum. Nec vicioſi tamen ſunt
eiuſdem rationis cum illis qui poſtea ſequũtur ha
bitum ⁊ denominãtur vel dicũtur virtuoſi. ¶ Ad
quintũ dico ꝙ actus ille mediante quo adquiritur
habitus eſt prior natura habitu: ⁊ eſt in re cũ hitu
quãdo hitus adqritur. Nec oꝫ ꝙ dicatur ꝟtuoſ⁹ qr
nõ ſeqtur ꝟtutẽ ſꝫ magis ecõuerſo. Similr etiã for
te nõ opoꝛteret ꝙ eẽt cũ hitu qr nõ ẽ cã ei⁹ ꝓpie vł

dictum eſt ſupra:ſed nõ curo de iſta ſolutiõe teneo
me cũ primo. ℂ Ad ſextum dico ꝙ iuſticia origia
lis erat habitus ſuperadditus nature hominis licʒ
non eſſet adquiſitus ſicut dictum eſt in ſcḋo ⁊ ꝗtuʒ
ad hoc ꝙ nõ erat adꝗſitus nõ eſt ſimile de ip̃o ⁊ no
ſtris ꝟtutibus adꝗſitis. Hec de primo articulo.

qd i gña tiõe ꝟtu tis ꝓnci pali᷒ ſe habeat. 1. opi. ℂ Quantum ad ſecundũ ar/
ticulum. Eſt vna opinio vni᷒ doctoris ꝙ in gñatio
ne virtutis moralis principalius ſe habet intelle
ctus vel aliquid ſe tenẽs ex parte intellectus ꝗ vo
luntas. Obiectum eñ vt apprehenſum per intelle
ctum ⁊ ſm formam quã dat ſibi apprehenſio ẽ illḋ
vnde actus habet ꝓncipaliter ſuam bonitatem vel
maliciam moralem ſicut dicit ⁊ nõ ex volũtate vel
aliquo alio. ℂ Secũdo dicit ꝙ vtriqʒ ſcilicet tã vo
luntati ꝗ rõni attribuẽda eſt imputabilitas actus
moralis licet magis ɔuenieñter attribuatur volun
tati vel magis cõmuniter. ℂ Primũ ꝓbat multis
vijs. Primo ſic. Ex illo principalius ⁊ verius hẽt
actus bonitatem moralẽ ex quo habet naturã ⁊ ſpe
ciem ſuam ⁊ a quo ſpecificatur. Nam bonitas mo
ralis vel malicia ſequũtur ip̃am ſubſtãtiã actus vl̃
ſpeciem ſm perfectionem ⁊ ĩperfectionẽ actus. Sʒ
ab obiecto per rationem apprehẽſo/ vt bonum vel
malum habet actus ſuam ſpeciem effectiue ⁊ etiaʒ
terminatiue. Unde ex ip̃o ſpecificatur ſicut motus
5. phiſi. ⁊ 2. de aĩa ex termino ad quem 5. phiſicoꝝ. ⁊ potentia ex actu
ſecũdo de anima. Et qꝛ actus diuerſificãtur ſm di
uerſitatem obiectorum ⁊ nõ ex volũtate ꝗ eſt potẽ
tia pure paſſiua ⁊ mere receptiua talis act᷒. ꝗ ⁊c̃.
Potentia eñ paſſiua nõ perficit actũ nec largitur
ſibi perfectionẽ:ſʒ magis ecõuerſo actus talẽ potẽ
tiam perficit. ergo ⁊c̃. ℂ Secũdo ſic. Ab illo ẽ bo
nitas vel malicia moralis in actu per cõformitateʒ
vel diſſormitatem dicitur actus bonus moraliter
vel malus. Sed hoc eſt per obiectum a rõne appre
henſum. Nam ſi voluntas ɔformiter velit ad ratio
nem rectam vel obiectum dictatũ per rõnem rectã
eo ip̃o bene vult ⁊ actus bon᷒. Si diſſormiter act᷒
eſt malus. ergo ⁊c̃. ℂ Tertio ſic. Ab illo hʒ actus
voluntatis ſuam bonitatẽ vel maliciam moralẽ qḋ
eſt per ſe menſura ei᷒. Sed hoc eſt obiectum appre
henſum ſicut etiã obiectũ eſt menſura actus ſciẽdi.
quinto metaphi. ⁊ habitus etiã. ergo ⁊c̃. ℂ Quar
to ſic. Bonitas moralis in actu precipue dependet
ex lege diuina. Patet. Sed ad intellectum practi
cum ſeu ad obiectum eius apprehenſum precipue
pertinet lex diuina ſicut dictamẽ quoddam practi
cum vel obiectum dictatũ a ratione recta. ergo ⁊c̃.
ℂ Quinto ſic. Si voluntas daret ſuo actui boni
tatem moralem ⁊ illã nõ haberet ex obiecto appre
henſo. Sequeretur ꝙ oĩs act᷒ voluntarius eſſet bo
nus vel malus moraliter ſicut eſſet volũtarius ⁊ ita
nullus eẽt actus indifferens qḋ eſt falſum ⁊ contra
illa que dicta ſunt in ſcḋo. Leuare eñ feſtucam ſic
abſolute eſt act᷒ indẽns ⁊ nõ videtur hoc niſi ex ob
iecto. ℂ Ultimo cõfirmatur hoc per auctoritatem
ſcripture Oſee. 9. Facti ſunt abhominabiles ſicut
⁊ ea ꝗ dilexerunt. Ecce ꝙ act᷒ hʒ maliciã moraleʒ
Oſee. 9. ex obiecto ſuo nõ ex voluntate diligente. Uñ nõ di
cit ſcriptura. Facti ſunt abhominabiles qꝛ ea dile
xerunt ſed qꝛ dilecta obiecta ſunt ⁊ erãt abhomia
bilia. ℂ Sic ꝗ dicerẽt iſti ɔſiter ꝙ ſicut intellect᷒
vel aliquid ſe tenẽs ex parte eius puta obiectũ ap
prehenſum ſm formã rõnis dat actui bonitatẽ vel
maliciã moralẽ ⁊ non voluntas ip̃a cũ ſit pure paſ
ſiua ſic principaliter concurrit ad generationẽ vir
tutum moralium ⁊ voluntas nõ ɔcurrit ſicut mere
paſſiua ⁊ receptiua actus ſui ad quẽ ɔſiter vel con
comitanter gñatur habitus moralis virtutis nõ in
ip̃a ſed in appetitu ſenſitiuo ex motione volũtatis
⁊ ratione ꝓncipaliter vel potius obiecti per ratio
nem apprehenſi. ℂ Secũdum declarãt ſcʒ ꝙ actus
habet imputabilitatẽ ex vtroqʒ ſcʒ voluntate ⁊ ra
tione qꝛ per vtrũqʒ habet hõ ꝙ actus nõ ſolum ex
terior ſed etiam interior ſequẽs plenã deliberatio
nem ſit ĩ ſua poteſtate per hoc ꝙ ſm iſtas potẽtias
poteſt reflecti ſuper ſuos actus ⁊ deliberare plene
quid ſit eligendum vel nõ. Tamẽ ĩputabilitas iſta
magis ⁊ cõmunius attribuitur voluntati ꝗ ratiõi
quia voluntas propinquior eſt actui exequendi ꝗ
ratio. ideo ⁊c̃.

ℂ Contra iſtã opinionem intẽdo pri
mo arguẽ ⁊ poſtea
aliter ad iſtũ articulũ reſpondere ⁊ ad rationes opi ꝯ ꝓcedẽ.
nionis. ℂ Contra opinionẽ dico primo ꝙ ip̃e pre opiniões
ſupponit vnum fundamẽtum falſum ⁊ ꝑiculoſuʒ ⁊
excõicatum ſcʒ ꝙ voluntas reſpectu ſui actus elici
ti qui eſt velle qui ſolus formaliter ⁊ primo eſt mo
ralis ſm iſtos ſit pure paſſiua. Per hoc eñ tollit
omne meritum ⁊ demeritũ ⁊ omnis imputabilitas
actus ſicut oſtẽdi in ſcḋo. Et ideo dico ɔſiter ꝙ to
ta opinio vel poſitio eſt falſa. ℂ Tamẽ arguo ɔtra
eam. Primo ſic. Ip̃i dicũt ⁊ bene ꝙ actus volũta
tis formaliter ⁊ primo ſolus eſt moralis:⁊ alij act᷒
non ſunt morales niſi ſm participationẽ aliquam
vel habitudinẽ ad talem actum. Tũc ſic. Volũtas
dicitur bona moraliter vel iuſta ex actu ſuo bono
moraliter: et ſimiliter mala vel ĩiuſta ex actu malo
vel iniuſto moraliter. ptʒ ſm oẽs. Sed null᷒ dr̃ ma
lus vel iiuſtus moraliter ex eo ſolũ ꝙ patitur iniu
ſtum vel malũ. Patet. 5. ethicoꝝ. Nã iniuſtũ ⁊ ma 5. ethico.
lum patitur quis nolẽs ergo volũtas reſpectu act᷒
moralis boni vel mali nõ ſolum eſt paſſiua ſed etiã
actiua. Alioqn non eſſet per ip̃m iniuſta. Si dicas
ꝙ nõ eſt iniuſta ex hoc precise ꝙ patitur: ſed ꝙ vo
luntarie patiẽ ⁊ poſſet impedire ne hoc ab obiecto
pateretur. Dico ꝙ ex hoc ſeqtur ſemꝑ aliqua acti
uitas volũtatis reſpectu actus ſui:⁊ ita bonitas vl̃
malicia in actu eſt ex actiuitate volũtatis. ℂ Se
cundo ſic. Habitus vel actus eſſentialiter electiu᷒
habet moralitatem ex voluntate vel potentia ele
ctiua non minus ꝗ ex ratione vel ex obiecto vt vi
detur. Nam a voluntate habet ꝙ ſit voluntarius.
Si autem non ſit voluntarius impoſſibile eſt ꝙ ſit
moralis. Sed habitus vel actus moralis eſt electi
uus ſicut et habitus vel actus moralis virtutis ſe
cundo Ethicorum. ergo ⁊c̃. ℂ Tertio ſic. Ab illo
non habet totaliter actus ꝙ ſit moraliter bon᷒ cir
ca quod idem exiſtens poteſt eſſe moraliter actus
malus. Patet quia oportet ꝙ ex aliquo diſtingua
tur actus moraliter bonus ab actu moraliter ma
lo. Sed circa idem obiectum non variatum omni
no preſentatum per rationem poteſt eſſe actus mo
raliter bonus vel malus. Puta circa dare elemo
ſinam vel ſubuenire pauperi quia ſi propter finem
bonum fiat ſecũdum alias circũſtantias eſt act᷒ bo
nus. Si propter finẽ malum eſt actus malus. Dico
malicia ɔria bonitati morali rõe poſitiue circũſtã

tic male nō ſolum malus malicia priuatiua ꝓpter carentiam debite circūſtantie. ergo ⁊c. ¶ Quarto ſic. Ab illo principalius habet eſſe actus bonus vel malus a quo habet ꝙ ſit meritorius vel demeritorius magis ꝗ ab alio ⁊ etiā imputabilis ad laudem vel premium vel ad vituperiū ⁊ penam. Sed hoc habet magis a voluntate ꝗ ab obiecto. Obiectum enī ꝗtūcunqꝫ preſentatū per rationē nō agit niſi mere naturaliter ⁊ libere ⁊ determiate ad vnū ꝗtum eſt ex parte ſua nec eſt liberū habens in poteſtate ipm actū ſed volūtas ipa. quare ⁊c. ¶ Hoc poteſt confirmari per auctoritatem philoſophi .2. ethicorū. Ubi querit queſtionē de per ſe cauſa virtutis ⁊ determinat eā dicens ꝙ electio eſt principalis cauſa. Electio aūt per ſe ptinet ad voluntatē licet ꝯſiliatio pertineat ad rationem ⁊ ꝓcedat. Unī ⁊ Cōmentator ibi dicit. Juſtus enī vere eſt q̄ vult ⁊ agit iuſta ⁊ temperatus ſimiliter ⁊ prudens ⁊ fortis. ¶ Similiter iſta eſt determinatio philoſophi ſcdo ethicoꝝ ⁊ Cōmentatoris ⁊ lyncoꝛ. Similiter hec eſt intētio Anſelmi de caſu dyaboli. Ubi dicit Neceſſe eſt in voluntate iuſta concurrere ꝙ velit ⁊ quō quaten⁹ ſe temperet et ſubdit vt ſcilicet ꝑ hoc ꝙ volet liberum arbitriū poſſit modum excedere. Per hoc autem ꝙ iuſte nolit vel nō velit excedere. Ecce ꝙ expreſſe attribuit modū ⁊ exceſſum in quibus conſiſtit virtus ⁊ viciū attribuit volūtati. Unī quia ad voluntatem principaliter ⁊ libere pertineret modificare actū. Dico ꝙ ab ipa ꝓncipalit̄ act⁹ habet moralitatem ⁊ imputabilitatem ⁊ nō ab obiecto vel rōne: ⁊ per ꝯn̄s ꝙ voluntas multo principalior eſt in generatione virtutis moralis ꝗ obiectum vel ratio apprehendens.

2.Ethi. — Anſel. — Opi. ꝓpa doct.

¶ Quantū igitur ad iſtum articulū. Dico primo ꝙ act⁹ moralis voluntatis pōt habere triplicem bonitatē. Unam que eſt bonitas nature que ꝯuertitur cū entitate ⁊ iſtam habet ex ſeipo formaliter ex ſuis per ſe cauſis cauſaliter de iſta non eſt ſermo. Secūdaꝫ bonitatem habet q̄ dicitur bonitas ex genere. ⁊ eſt bonitas iſta in actu ex obiecto cōueniēte. Ex hoc enī ꝙ actus trāſit ſuꝑ obiectū ꝯueniēs ſm iudiciū rationis recte ſiue ſit finis ſiue ordinabile in finem dicitur eſſe actus bonus ex genere ⁊ iſta prima bonitas moris: ⁊ dicit̄ bonitas ex gn̄e qꝛ bonitas iſta non ꝯtrahitur ex obiecto ad aliquam ſpecialem bonitatem moralem. Sed ſicut genus cōtrahibile eſt per quācunqꝫ differentiam ſuā ad ſpeciē. Sic etiā bonitas iſta ex obiecto ꝯtrahibilis per aliquas circunſtantias ad bonitates ſpeciales morales. Hāc aūt bonitatem ex obiecto habet actus vel habitus formaliter ex habitudie ad obiectū tale vel ex ſeipſo in ordine tamen habitudine actuali vel aptitudinali ad obiectum cauſaliter habet eam a ſuis cauſis. Tertia bonitas eſt actus qui dicitur perfecte moralis ⁊ iſta formaliter ꝯſiſtit in integritate ꝯuenientie actus debite ſm omnes circūſtātias q̄ poſſunt ⁊ debēt ineſſe ſm iudiciū rōnis recte. Quarū prima eſt precipua ⁊ videtur eſſe circūſtantia finis cōueniēs. Alie vero ſunt multe vt circūſtantia modi agendi ⁊ temporis ⁊ loci ꝯueniētis ⁊ huiuſmodi quādo fit actus ꝓpter qđ oportet ⁊ vbi oportet. ⁊c. Ita ꝙ bonitas moralis in actu eſt integritas cōuenientie actus ſm oēs circūſtantias debitas ineſſe. Nec videtur dicere iſta bonitas niſi modificationē actus ſm oēs circūſtātias. Ita ꝙ bonitas moralis in actu nō videt̄ dicere niſi cōformitatem actus ad rationem dictātem tales circūſtantias vel habitudines plures ſiue relationes ad finem ꝯueniētem ⁊ alia ſm que dicitur actus circūſtātionari: licꝫ act⁹ vel habitus moralis in ſe ꝗtum ad ſuam ſubſtātiā ⁊ naturam cui inſunt tales habitudines vel reſpectus ſit aliquid abſolutum ⁊ de prima ſpecie qualitatis ⁊ ꝗtum ad illos reſpectus vel illum reſpectū. Dicit Ariſtoteles .7. phiſicoꝛuꝫ ꝙ virtus eſt aliqd ⁊ ſimiliter de actu virtutis poteſt dici. ¶ De malicijs aūt ꝓme ⁊ ſcde bonitati oppoſitis ꝑꝫ ꝙ act⁹ tunc eſt malus ex genere qn̄ trāſit ſuꝑ obiectum diſconueniēs ſm iudiciuꝫ rōnis recte qđ nec eſt finis cōueniēs nec ordinabile in talem finem ꝯuenientē. Similiter etiā actus eſt malus moraliter loquēdo de malicia priuatiua quādo caret aliqua circūſtantia debita in eſſe ſm iudicium rationis recte. Sed loquēdo de malicia ꝯtraria tunc eſt malus qn̄ non ſolum caret circūſtantia debita: ſed etiā habet circunſtantiam ꝯtrariam: vt quādo nō ſolum nō ordinatur in finem debitum ſed etiam quādo fit ꝓpter malū finē vt dare elemoſinā ꝓpter vanā gloriā ⁊ h⁹i. ¶ Ad ꝓpoſitum igitur dico ꝙ cū predictas ꝯditiones bonitatis vel malicie moralis principali⁹ habet actus vel habitus moralis a voluntate ſicut a potentia electiua dn̄atiua ⁊ libera ⁊ imperatiua ꝗ a ratione vel intellectu potentia ꝯſiliatiua ⁊ perſuaſiua ſeu ab aliquo pertinēte ad itellectū. Puta ab obiecto apphēſo ſicut patet per ratiōes adductas ſuperius ꝙ ad generationem virtutū moraliū ꝓncipalius ꝯcurrit voluntas ꝗ intellectus vel aliqd ſe tenēs ex parte intellectus cuiuſmodi eſt obiectum apprehenſum.

Reſolutio.

¶ Ad primum aliorum quādo dicūt ꝙ ab eodem eſt moralitas actus ⁊ ſpecies vel natura ſpecifica ipſius Dicitur vno modo ꝙ iſta ꝓpoſitio nō eſt vera: quia tunc ſequeretur ꝙ ſicut ſubſtātia actus eſt principaliter a deo/ ita etiam malicia eius moralis eſſet a deo ⁊ ſic peccatum ꝓncipaliter eſſet a deo. Ad maiorem cū dicitur ꝙ ſpecies act⁹ eſt ab obiecto apphenſo: ita ꝙ ex ipo actus ſpecificatur nō ex voluntate. Dicit̄ ꝙ aliquo mō verum eſt ꝗtum ad innoteſcētiā qꝛ enīꝫ obiecta magis variātur ꝗ voluntas ⁊ ſunt aliquo modo priora magis inoteſcit dr̄a ſpecifica actuum ex obiectis ꝗ ex voluntate. Nō tamē ſequitur propter hoc ꝙ obiectū ſit ꝓncipalior cauſa act⁹ ꝗ volūtas ipa. Cauſa dico effectiua imo ſm aliquos nullo modo eſt cauſa effectiua nec totalis nec nec particularis ſm alios: licꝫ ſit particularis nō tn̄ eſt ꝓncipaliter ſed magis volūtas ipa in cui⁹ ꝑtāte libera eſt ⁊ ita ſeqtur oppoſitū ꝯcluſiōis ex rōne ducta ad oppoſituꝫ. Aliī dicūt ꝙ motus diſtinguūtur ex terminis. Alias dixi de hoc ꝙ ad eundem terminū ſpecie pōt eſſe ali⁹ ⁊ ali⁹ motus ſpē. Unī ⁊ ꝯmētator dicit .5. phiſicoꝝ ꝙ diſtinctio motuū vel mot⁹ ꝑ terminos non eſt formalis ſed magis materialis. Unī dicit ꝙ motus habet dupliceꝫ ꝯſiderationē qm̄ ſm materiam eſt in genere eius ad qđ eſt mot⁹ ſm aūt formam id eſt ſm ꝙ eſt tranſmutatio cōiuncta cum tpe eſt in predicamēto paſſionis. Et Ariſto. ponit motū in tribus gn̄ibus qꝛ tria genera ſunt materia motus. Materia circa quā ꝑſatur motus ſcilicꝫ vt circa terminū. Ecce ꝙ motus ē aliud ſoꝛaliter a ſoꝛa

Ad dicta.1.opinio. — Cōmen. — Ariſto.

Auicen. vel termino. Et hoc etiā dicit Auicē. 2. phiſicorū. ca. 3. Abhorreo inquit dicere ꝙ nigreſcere ſit qualitas ⁊ augeri quātitas. Imaginantur ergo falſuꝫ alij ꝙ motus ſit idem cū forma. Et dato ꝙ ymaginantur ipſm eſſe idem vel nō idem nō habent ppoſitum q2 ſi eſt idem tunc cauſaliter nō diſtinguitur a termino ſicut nec idem eſt cauſa ſuipſius. Similiter etiam nō ſic ſe habet actus ad obiectum q2 nō eſt idem ſibi. Si non eſt idem Dico ꝙ nec diſtinguitur principaliter a termino ſicut nec cauſatur: ſed magis a mouente. Ita dico ꝙ actus a volūtate pncipaliter agente. Quod dicūt vltra ꝙ actus variatur ſm variationem obiectorum. Dico ꝙ iſtam variationem formaliter ⁊ intrinſece habent actus ex ſeipſis cāliter vero magis pncipaliter vel forte totaliter a voluntate: licꝫ ſit vna īdiſtincta p modum cauſe equiuoce reſpectu plurium effectuū. Innoteſcenter vero magis ex obiectis ſicut potētie ex actibus ſuo mō. Quod dicūt vltimo volūtatem eē pure paſſiuam falſum eſt ⁊ periculoſum dictum ſicut oſtenſum eſt in ſecūdo. ¶ Aliter dicitur ad primā rationem totalem ꝙ ⁊ ſi aliquid concludat nō concludit niſi de bonitate naturali actus nō aūt de bonitate morali. Alia eſt enim bonitas moralis act⁹ Alia bonitas naturalis ſicut ſupra eſt oſtenſum. Et diceretur ꝙ aliunde habet actus vnam ⁊ aliunde aliam. Moralem vero pncipaliter habet ex voluntate intendente in finē ⁊ circūſtantionatā libere actum ſuum ſm predictas circūſtantias ſicut oſtēſum eſt ſupra. ¶ Ad ſecūdum pncipale ipſorum dicitur vno modo ꝙ licet bonitas moralis in actu voluntatis nō poſſit eſſe ſine cōformitate ad dictamē rationis recte vel ſaltem cū difformitate q2 ſi actus eſt difformis rōni etiā nō recte ſemper ē moraliter malus: tamē ex hoc nō ſequitur ꝙ bonitas vel malicia moralis principalius ſit in actu ex ratione ſed magis ex voluntate cauſante libere ⁊ voluntarie in actu ſuo talem conformitatē vel difformitatem ad rationem. Ita ꝙ bene cōformitas vel difformitas accipitur ex ratione ſicut relatio ex termino: ſed nō ſicut ex principali cauſa vel principio. ideo ⁊c̄. Aliter dicitur ꝙ intellect⁹ practicus vel ratio practica in ſua rectitudine. Iudicādo depēdet ex appetitu finis. Ita ꝙ rectum iudiciū practicū ſupponit in voluntate appetitū finis boni: ⁊ ita adhuc principalis cauſa rectitudinis ⁊ rationis practice ⁊ act⁹ moralis in voluntate. Voluntas ipſa ⁊ appetitus tendens libere in talem finem. Q2 aūt appetitus finis ſit principiū intellectus ⁊ rationis practice. pꝫ

6. Ethi. ſexto ethicorum in pncipio. ¶ Ad tertiū dicit ꝙ ꝗtum ad bonitatem vel entitatem naturalem / vel etiā ex genere actus voluntatis mēſuratur ex obiecto ſicut ⁊ actus intellectus ſuo modo: ſed ꝗtuꝫ ad bonitatem moralem magis menſuratur ex voluntate libere intendente finem ⁊ ponētem circūſtantias circa actū vel magis cauſatur ⁊ principali⁹ vt oſtēſum eſt ſupra. ¶ Ad quartū de lege dico ꝙ nō concludit niſi ꝙ a rōne vel obiecto dictato per rationē dependet actus moralis tanꝗ ex cōſiliante vel dirigēte. Sꝫ hoc nō eſt pricipali⁹ cauſare actū vel habitum moralem ſed magis a voluntate imperante ⁊ mouēte vt dictum eſt ſupra. Obiectum enim cuꝫ ſit indifferens ſm ſe ad actum bonū vel malum moraliter nec ſit liberum nō poteſt eſſe cauſa principalis ⁊ determinatiua moralitatis ī actu ponēdo ipſaꝫ in actu īmo nec ratio ipſa licet poſſit dictare. Et iō ſicut dicitur. 9. metaphi. requiritur voluntas ⁊ prohereſis ſicut principale determinās hoc fieri vel nō ¶ Ad quintū qñ dicūt ꝙ nullus actus eſſet indifferens Dico ꝙ īmo ſicut apparuit in ſecūdo. Quādo dicis ꝙ nō q2 quilibet eſt voluntari⁹ ⁊ cauſat⁹ a voluntate. Ita tibi dico cōtra te ꝙ quilibet eēt cauſatus ab obiecto. Si igitur ex obiecto apprehenſo habet actus moralitatem: ita bene ſequitur ꝙ quilibet eſt bonus vel malus ⁊ nullus indifferēs. Dico ergo ꝙ eſt aliquis actus indifferens a voluntate ita bene ſicut ab obiecto eſſe poſſet. Nam volūtas poteſt actum ſuū elicere indifferentē circa aliquod obiectum. Ita bene ſicut per te poſſet ipſm recipere ab obiecto. ¶ Ad vltimuꝫ de auctoritate. Dico ꝙ peccatores facti ſunt abhomiabiles ſicut ea que dilexerunt. Non q2 malicia moralis ſit principaliter in actu ipſorum ex obiecto ſicut ex cauſa: ſed q2 cognoſcitur abhominatio eorum ex obiectis abhominabilibus dilectis vel finibus: licet pncipali⁹ ſit a voluntate diligente. Unde magis cauſaliter loquendo. Facti ſunt abhominabiles ex malis volūtatibus ex malis obiectis. Unde ⁊ circa obiectum malū ⁊ abhominabile ſicut circa fornicari vel adulterari poteſt aliquis habere bonum actū ⁊ meritorium deteſtādo ⁊ odiēdo ipſm. Et ſimiliter circa obiectum bonum pōt habere actum malum deteſtando ipſm vel etiā actum malum ſm arbitriū voluntatis. Unde dico ꝙ ipſa eſt pncipalis cauſando actuꝫ bonum vel malū moraliter: ⁊ per ꝯñs ad gñationē habitus moralis cōcurrit pncipalius ꝗ intellect⁹ vel aliquid ſe tenēs ex parte intellect⁹. ¶ Ex predictis apparet ꝙ imputabilitas actus debet attribui voluntati ſoli ſicut ſoli potētie libere rōne cui⁹ actus eſt in poteſtate agentis ⁊ per ꝯñs pmiabilis vel punibilis: ⁊ ſic imputabilis ad laudem vel premium vel ad vituperium vel penā. Unde ⁊ ipſa ſola volūtas ſm Anſelmum punietur ſicut dictuꝫ eſt in ſecundo. Hec de ſecūdo articulo. Correlarium.

¶ Quātum ad tertium articulum An ſcilicet in nobis ſufficiāt virtutes adqſite cū theologicis vel ſit neceſſariū ponere alias infuſas cū theologicis ⁊ adquiſitis ī nobis. Eſt vna opinio ꝙ ſic. ita ꝙ oportet ponere aliquas ꝟtutes infuſas ⁊ eodē modo nominatas cum adquiſitis ſicut iuſticiam infuſam ⁊ prudentiam ⁊ fortitudineꝫ ⁊ temperantiam. ¶ Quod pbant. Tum q2 ſicut ſm virtutes adquiſitas oportet hominem ordinari ad ciuilitatem vel policiam iuxta ſe ⁊ temporalē Ita per aliquas infuſas oportet eum ordinari ad ciuilitatem ſupernam ⁊ ſupra ſe ad ciuilitatem beatitudinis vt videtur. ¶ Secundo quia ſm exigentiam finis accipienda ſunt ea que ſunt ad finem. ergo ſicut ad finem naturalem ꝯſidum. Puta ad felicitatem naturalem requiruntur virtutes naturaliter adquiſite. Sic ad felicitatem vel finē ſupernaturalem requirūtur virtutes ſupernaturaliter īfuſe. ¶ Tertio q2 nō minus ꝑficit de⁹ paruulū ī baptiſmo per cōparationē ad alios actus ꝗ per cōparationem ad actuꝫ credendi: q2 actus iuſte ⁊ temprate operandi neceſſarius eſt ſicut ⁊ act⁹ credēdi. ꝗ non minus īfundit paruulo ceteras ꝟtutes ꝗ fidem vt videtur. ¶ Quarto q2 ſicut in voluntate reqritur virt⁹ īfuſa ad bene mouēdū ⁊ oꝑandū puta caritas

De ſufficientia virtutum .i. opi.

Ita in appetitu ſenſitiuo ad ſeruiendū. quare ꝛc.
Et dicuntur iſte infuſe morales nō qꝛ ex more: ſed
quia verſantur circa materiam moraliū. Secūdo
dicūt ꝙ iſte ꝟtutes infuſe ſunt alterius rōnis a vir
tutibus adquiſitis qꝛ nō vident neceſſitatem ponē
di eas ſi eſſent eiuſdem rationis.

5 ꝓcedē. opi. ¶ **Sed iſtam** opinionem nō teneo. Non
enī video aliquā neceſſita
tem ponēdi tot habitus vel virtutes in nobis. Tū
quia non videtur probabile ꝙ paruulus a batiſmo
ſuo ſit prudens habitualiter ꝛ temperatus ꝛ fortis
ꝛ huiſmodi. Tum qꝛ ſufficere videtur ad omnia ſu
pernaturalia ꝙ intellectus per fidem perficiatur ꝛ
voluntas per ſpem ꝛ caritatem q̄tum ad portionē
ſuperiorem. Tum qꝛ nec appetitus ſenſitiuus nec
alie virtutes īmediate verſantur circa aliq̄d ſupna
turale ſed tantum circa paſſiones vel operationes
naturales licet oēs reſpiciant finem remotū ſuper
naturalem. Et qꝛ non ſunt ponēda plura ſine neceſ
ſitate vel rationis vel cogentis auctoritatis nō po
no eas ſicut nec ponerē fidem ꝛ caritatem que tamē
magis viderentur ponēde niſi haberem de ipſis co
opi. doc. gentes auctoritates ſcripture ꝛ ſanctorū. ¶ Dico
igitur ꝙ ſufficiunt virtutes adquiſite cū theologi
cis nec alie ſunt ponēde. Et dico ꝙ inter virtutes
adquiſitas quatuor dicūtur cardinales que ſunt in
ter alias principales ꝛ ad quas alie reducūtur. Et
dicūtur cardinales a cardine. Nam ſicut hoſtiū in
cardine voluitur ſic tota vita humana in iſtis virtu
tibus ꝛ ſm̄ ipſas circa materias ipſarum vt volui.
4. ꝟtutes car. Et ſunt quatuor in genere / ſcꝫ prudentia / iuſticia /
fortitudo / ꝛ temperantia. Quarū ſufficientia acci
pitur ſic. Uirtus enī cardinalis aut eſt intellectiua
perficiens intellectum / ꝛ ſic eſt prudentia. Aut mo
ralis vel appetitiua / ꝛ ſic vel perficit appetitū ſeu
voluntatem in ordine ad alterū: ꝛ ſic eſt iuſticia que
eſt circa operatiōes ad alterum. Aut perficit homi
nem in ordine ad ſeipm̄. Et hoc dupliciter vel q̄tū
ad appetitum iraſcibilē: ꝛ ſic eſt fortitudo vel q̄tū
ad concupiſcibilem: ꝛ ſic eſt temperantia.

ad moti. 1. opi. ¶ **Ad primum** aliorū. Dico ꝙ non req̄
ritur neceſſario aliq̄ vir
tus īfuſa etiam theologica ad ordinandū hominē
ad illam ciuilitatem ſupernaturalem ex natura rei
ſed tantum ex ordinatione diuina ꝛ q̄tum ad hoc
ꝙ requirūtur ſi tn̄ alique requirūtur ſufficiunt vir
tutes theologice que habent deum pro obiecto im
mediato ꝛ fine. Alie vero adquiſite ſufficiūt reſpe
ctu aliorum obiectorum ꝛ finium imediatorū. Eo
modo ad ſecūdum. ¶ Ad tertiū Dico ꝙ nō decet
ꝙ ſic infundantur alie ꝟtutes ſicut fides / ꝛ ſpes / et
caritas ipſis paruulis in baptiſmo: qꝛ non ſunt ita
nobiles ꝛ perfecte: ꝛ ſunt etiam adquiſibiles ꝑ act⁹
q̄tum ſufficit ad perfectionem vite hūane. ¶ Ad
quartum Dico ꝙ ſufficiunt impreſſiones habitua
les adquiſite in appetitu ſenſitiuo que nō ſunt vir
tutes vere: ꝛ formaliter dicēdo ad hoc vt bene ob
temperet voluntati. Nec ipſa caritas ponitur neceſ
ſaria in voluntate ad bene imperandum: quia nihil
facit ad actum ſicut dictum eſt ſupra: ſed tantū po
nitur ibi ſicut quidam decor ꝛ ornatus ſpiritualis
ſine quo deus ordinauit nō acceptare aliquē actū.

Ad rōes ꝑncipa. ¶ **Ad primum principale Di**
co ꝙ nature non ſic inchoat virtutē ꝙ aliquid vir
tutis habeat formaliter ꝛ in actu niſi mediāte actu
quo adquirit eam: ſed ſolum ſicut habet principia.
ꝛ ideo ſicut poteſt inchoare per illa principia adq̄
ſitionem virtutis / ita ꝛ perficere ꝛ nihil cōtra me.
¶ Ad ſecūdum dico ꝙ natura nō deficit in neceſ
ſarijs q̄tum ad naturalia ſed q̄tum ad ſuperuenien
tia: ꝛ precipue tales habitus nō dat niſi principia
ꝛ hoc ſufficit nec in hoc deficit. ¶ Ad tertium di
co ꝙ viciū nō eſt inaturale ſic ꝙ priuet vel deſtruat
naturam ꝛ aliquid quod ineſt a natura: ꝛ ideo non
oportet ꝙ ꝟtus inſit a natura: ſed bene qꝛ eſt preter
vel contra iudicium rationis. ideo ꝛc.

¶ Diſtinctionis trigeſimetertie.
Queſtio Tertia.

Ertio quero vtꝝ
omnes virtutes morales cōſi
ſtant in medio circa paſſiōes
¶ Uidetur ꝙ nulla virt⁹ ſit
circa paſſiones. Illud qđ eſt
habitus firmus ꝛ certus non
eſt circa aliquid variabile et
mutabile. Sed virtus eſt ha
bitus certus imo certior omni arte ſm̄ philoſophū
Paſſiones vero ſunt variabiles ꝛ mutabiles. ꝙ ꝛc.
¶ Secūdo ſic. Qua ratione virtus eſſet circa vnā
paſſionem eadem ratione circa paſſionem contra
riam moderando ambas ꝛ mediādo inter eas. Sꝫ
hoc eſt falſum. Tum qꝛ oporteret contrarias paſ
ſiones ſimul ſtare quod eſt impoſſibile. Tum qꝛ ha 5. ethico.
bitus virtutis nō ſic eſt cōtrariorum ſicut habitus
ſcientie ſm̄ philoſophū quinto ethicorū. Nam ha
bitus ꝟtutis determinate inclinat in vnū per mo
dum nature. ergo ꝛc. ¶ Tertio ſic videtur ꝙ nulla
virtus cōſiſtat in medio qꝛ qđ eſt extremum non eſt
medium nec ꝯſiſtit in medio. Sed virtus eſt extre
mum. Uiciū vero aliud vel malicia. ergo ꝛc.

¶ **Contra** ſecūdo ethicorum. Dicit philo 2. Ethi.
ſophus ꝙ ꝟtus eſt mediū inter
duas malicias. Qꝛ aūt circa paſſiones ſint oēs vir
tutes morales: videtur eē planū de alijs a iuſticia.
Sed de iuſticia etiā ꝙ verſatur circa paſſiones vꝫ
manifeſtū qꝛ opationes ad alterū nō ꝑnt bene mo
derari vel mediari, niſi moderētur paſſiones. Pa
tet manifeſte. ergo ꝛc.

¶ In iſta queſtione ſic ꝓcedā

¶ Primo inquirā vtrū oēs virtutes morales ſint
circa paſſiones moderādas. ¶ Secūdo vtrū oēs
conſiſtant in medio vel nō. ¶ Tertio quale ſit illō
medium. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ **Quantum ad primū vide**/ ꝟtu. mo. an circa
tur fuiſſe ꝛ eſſe opinio aliquoꝝ ꝙ oēs ꝟtutes mora paſſiōes
les ſunt circa paſſiones / etiam iuſticia de qua mi 1. opi.
nus videtur. ¶ Ad hoc adducuntur rationes.
Omnis virtus moralis mediat aliq̄d vel moderat
ſeu reducit ad medium. Sed hoc nō videtur niſi ali
qua paſſio. ergo ꝛc. ¶ Secūdo ſic. In ſubiecto im
paſſibili non poteſt eſſe aliqua virtus moralis nec
adquirit ꝛ vnde ꝛ ſubiecto adquirēti virtutem mo
ralem repugnat impaſſibilitas. Sed hoc non eſt niſi
qꝛ ꝟtutes morales ſūt circa paſſiōes. ꝙ ꝛc. ¶ Ter
tio ſic. Si aliq̄ ꝟt⁹ nō eēt circa paſſiōes / hoc maxie

ad rõnes 1.opi.

¶ Ad primũ aliorum dico ꝙ iuſticia per ſe primo mediat operationẽ non paſſionẽ ſed alie moderant paſſiones. ¶ Ad ſecundum dico bene ꝙ virtutes non ſunt impaſſibilitates nec adquirũtur in ſubiecto impaſſibili cõmuniter: ſed nõ propter hoc oportet ꝙ quelibet moderet per ſe primo paſſiones ſed ꝙ poſſit cõcomitari paſſionẽ: quare ⁊c̃. ¶ Ad tertium dico ꝙ bene concludit iuſticiam legalẽ verſari per accidẽs vel remote circa paſſiões pro quãto imperat actus illarum virtutum que verſanẽ circa paſſiones. ¶ Ad quartũ de iuſticia particulari dicẽdum ꝙ proprie loquẽdo non eſt alicuius ad ſeipſum ſed ad alterũ. Unde nec eſt proprie et per ſe circa paſſiones niſi quia faciliter hoc deviat a iuſto particulari debito alteri niſi ſit moderatus in ſeipſo ꝗ̄tum ad paſſiones per alias virtutes ſicut oſtẽſum eſt ſupra. Hec de primo articulo principali.

ois virt⁹ moralis an ꝯſiſtat in medio 1.opi.

¶ Quãtum ad ſecũdum articulum videtur ꝙ non omnis virtus moralis cõſtet in medio. ¶ Primo quia magnanimitas ⁊ virginitas ⁊ paupertas ſunt virtutes: ⁊ tamẽ omes iſte tenẽt extremũ. Prima honoris ſecũda in abijciendo voluptates venereas omnino. tertia in abijciendo divitias tẽporales. ¶ Secũdo quia paſſiones ſunt ſimplices ⁊ indiviſibiles ⁊ tote ſimul in inſtãti ſicut etiã Ariſtoteles dicit in.4.ethi. de viſione. ¶ Tertio quia virtutes intellectuales non conſiſtunt in medio ſed circa vnitatem indiviſibilem. ¶ Quarto quia ſi conſiſterent in medio oporteret ꝙ illud medium eſſet reale ſicut ⁊ virtutes ſunt reales ⁊ maxima bona quibus nullus male vtitur ſm

Auguſt.

Auguſtinũ.2.de libero arbitrio ⁊ ſic quelibet virtus moralis ſemꝑ eſſet in medio reali: ⁊ per conſequẽs pũctuali ⁊ indiviſibili ⁊ invariabili quod eſt falſum. ¶ Quinto quia de extremo ad extremũ nõ eſt tranſitus niſi per medium: ⁊ per cõſequẽs ſi virtus mediaret inter duas malicias de vna malicia vel de vno vicio nõ eſſet trãſitus ad aliud niſi ꝑ virtutem. ¶ Sexto quia iuſticia non cõſiſtit in medio duarũ maliciarum. Auferre eñ ab aliquo plus ꝗ̄ ſuũ vel accipere vitium eſt vel vitioſum ſed accipere vel recipere minus non eſt vitium vt pꝫ: ꝗ ⁊c̃.

Modus aucto.

¶ Sed his non obſtantibus dico cum philoſopho.2.ethicorũ ꝙ omnis virtus moralis conſiſtit in medio ⁊ ponit medium in paſſionibus vel in operationib⁹. Et loquor de moralibus adquiſitis: non autẽ de theologica morali ꝗ̄ eſt caritas: ſi tñ ẽ moralis. ¶ Hoc declaro ſic. Uirtus excludit a paſſiõe vel operatione ſuperabundãtiam ⁊ defectum ſm dictamen rationis rectum. Patet.2.ethicorũ. Sed hoc nõ eſt aliud ꝗ̄ virtutẽ conſtare in medio ⁊ ponere mediũ ergo ⁊c̃. ¶ Scdo ſic. Sicut bonũ regulati ⁊ mẽſurati eſt qð non excedat regulam ⁊ mẽſuram nec deficiat ab ipa ſicut patet i artificiato reſpectu artis Sic bonũ morale eſt qð nõ excedit nec deficit a mẽſura ſua que eſt ratio recta operantis. Sed hoc eſt ſtare in medio ſm debitas circũſtantias: ergo ⁊c̃. ¶ Tertio ſic. Uirtus eſt moderativa vel modificativa paſſionis vel operationis ſicut dictũ eſt ſupra Sed tale moderare vel modificare nõ eſt niſi ponere medium vitãdo ſuperabundãtiam ⁊ defectũ ergo ⁊c̃.

Reſolu.

¶ Dico igitur ꝙ virt⁹ quelibet moralis in medio conſiſtit vel circa mediũ. Sed quomodo eſt hoc intelligẽdum. Dico ꝙ non eſt intelligẽdũ virtutem vel actũ virtutis eſſe formaliter quoddã medium inter extremas paſſiones vel operationes inequales quaſi aliquid compoſitũ ex ipſis. Et ita ipſam virtutẽ formaliter in medio conſiſtere ꝑ hunc modum. Sed magis intelligitur ſtare in medio vł circa medium obiective vel quaſi effective pro tanto: quia habẽtem virtutem non permittit excedere nec deficere ſm paſſionem vel in operatione. Uirtus eñ exiſtens formaliter in voluntate mediante actu ſuo elicito imperat appetitui ſenſitivo ⁊ refrenat ipſum ne excedat in paſſione vel deficiat ſicut nec fortitudo excedat per audaciã vel deficiat per timorem ſed paſſionẽ audacie ⁊ timoris temperat vt mediocriter ⁊ ſm ꝙ oportet audeat ⁊ etiam paſſionem timorem vt moderate fortis timeat ⁊ vt homo. Nec oportet ꝙ ſimul ſemper inſint iſte due paſſiones quando ineſt actus fortitudinis ſed ſufficit ꝙ altera inſit per talẽ actum tẽperata vel poſſit ineſſe. Sic igitur dico etiã de alijs ſuo modo ꝙ virt⁹ quelibet moralis conſiſtit in medio ponẽdo mediũ predictuꝫ ⁊ amovẽdo ſuperabundãtiam ⁊ defectũ in paſſione vel operatione.

quale ſit medium virtutũ.

¶ Sed vt expediam me etiã de tertio articulo qui ſatis eſt ꝓximus iſti ſecundo articulo quale medium eſt iſtud mediũ. Dico ꝙ aliud ⁊ aliud medium ponitur in virtutibus circa paſſiones ad ſeipſm ⁊ in iuſticia que eſt ad alterum. Nam in primis ponitur mediũ rationis qð dicitur pro tanto medium rationis nõ: quia ſit tñ ens rationis ſed quia dictatum eſt a ratione recta Sic ꝙ nõ diſtat equaliter ab extremis ſicut mediũ rei diſtat equaliter: licet etiam dictatũ ſit a ratione ſed ipſum medium rationis plus accedit ad alterũ extremorum ⁊ debet accedere ſm rationẽ rectã et patet in exemplo. Nam medium qð obſervat tẽperantia eſt medium rationis: quia eñ proni ſumus naturaliter ad proſequẽdum delectationes ⁊ ſuperabundãtias ipſarũ delectationes dico ſm guſtum et tactum ratio recta dictat ꝙ virtus obſervãs medium in delectationibus magis debet elongare ſe a ſuperabundantia talium ꝗ̄ a defectu. Similiter etiã quia difficile eſt aggredi terribile et proni ſumus ad reſiſtendũ ratio recta dictat ꝙ fortitudo vł fortis obſervãs medium in aggreſſione terribiliũ magis debet elongari a timore ꝗ̄ ab audacia ⁊ ſic dico de iſtis virtutibus ꝙ conſiſtũt in medio rationis. ¶ Sed de iuſticia dico ꝙ cõſiſtit in medio rei qð quidem ſic dicitur non quia nõ ſit iudicatũ a ratione: ſed quia equaliter ſm proportionẽ aliquam realeꝫ tale mediũ diſtat ab extremis ⁊ eſt idẽ apud omnes. Non ſic medium rationis. Et hoc declaratur ſic. Eſt eñ ꝓportio ariſmetica ⁊ ꝓportio geometrica ⁊ varie ꝓportionalitates inter iſtas. Proportio eñ habitudo duorum terminorum vel duorum extremorũ. Sed proportionalitas eſt habitudo duarũ ꝓportionũ ⁊ ſimilis habitudo. Et quia proportionalitas nõ poteſt eſſe in paucioribus terminis ꝗ̄ in tribus in quibus oportet eſſe medium ideo proportionalitas etiaꝫ medietas nominatur.

ꝓportio ꝓportionalitas.

Nota de proport. geo.

¶ Notandũ ergo ꝙ in proportionalitate geometrica proportiones ſunt equales ſed illud in quo extremũ vel terminus vnius proportionis differt vł diſtat ab alio termino vel extremo non eſt equale il

ti in quo terminus alterius ꝓportionis differt ab alio verbi gratia quaternarij ad binarium eſt proportio dupla ⁊ octonarij ad quaternariū ſimiliter. Sed illud in quo differunt quaternarius ⁊ binari⁹ nō eſt equale illi ī quo differūt quaternari⁹ ⁊ octonari⁹: qꝛ octonari⁹ excedit q̄ternariū ī quatuoꝛ: ſed quaternarius nō excedit binarium niſi in duobus. Binarius autē non equatur quaternario. Similiter etiā ſi ponatur proportionalitas geometrica in quatuoꝛ terminis vt inter terminos vnius proportionis. 16. ⁊. 8. ⁊ terminos alterius ꝓportionis. 6. et tria vel quatuoꝛ ⁊ duo. In proportionalitate vero ariſmetica proportiones ſunt inequales ⁊ diſſimiles: ſed differētie terminorū ſunt equales vt patet in proportionalitate q̄ conſiſtit inter duas proportiones quarū vna eſt ternarij ad binariū ⁊ alia quaternarij ad ternarium: quia proportio ternarij ad binariū eſt ſeſquialtera ſed quaternarij ad trinariū eſt ſeſquitertia: ⁊ tñ quaternari⁹ nō diſtat a trinario niſi in vnitate ſicut nec trinarius a binario.

reſolutio de medio virtu. ¶ Ad propoſitū igitur applicādo dico ſicut patet quinto ethicorū ꝙ medium qđ eſt equale ⁊ iuſtū in operatione ad alterū in iuſticia cōmutatiua ⁊ forte etiam in iuſticia legali de quo tñ non curo qꝛ nec de hoc facit ibidem Ariſtoteles mētionē accipitur ſm proportionalitatē ariſmeticam: quia differentie terminorum dati ⁊ accepti ſunt equales ſm q̄titatem. Unde ſi accipio a te decē debeo tibi dare valorem iſtorū decē: ⁊ econuerſo ſm iuſticiam cōmutatiuam. ¶ Sed medium in iuſticia diſtributiua accipitur ſm equalitatē proportionalitatis geometrice. Nam per iuſticiam diſtributiuā ſic debēt aliqua diſtribui. Puta bona cōmunitatis pſonis vtilibus cōmunitati ꝙ proportio bonorū diſtributorum inter ſe equalis ſit proportioni perſonarum quibus diſtribuuntur vt ſi pſona plus valet in duplo cōmunitati q̄ alia plus detur ſibi in duplo q̄ alijs. Non tñ oportet ꝙ differētie terminorum ſint equales quia plus datur vni q̄ alteri ſicut termin⁹ vnius proportionis in ꝓportionalitate geometrica in plus excedit alium q̄ alius alterius ꝓportionis excedat alium. Non ſic eſt in iuſticia cōmutatiua que reſpicit equalitatem q̄titatis ſm valorem dati ⁊ accepti. Et ita licet inter perſonas poſſit eſſe inequalitas proportionis: non tñ debet eſſe inter terminos proportionū ſed debet eſſe equalitas ſimpliciter dati ⁊ accepti quaſi inter differentias terminorum.

ad rōnes aliorum. ¶ Ad primū in contrarium per quod probatur ꝙ virtus non cōſiſtit in medio. Dico ꝙ magnanim⁹ querēdo maximos honores non excedit medium rationis: qꝛ non querit maximos honores ſimpliciter ⁊ abſolute ſed ſtatum ſuum vel ad perſonam decentes ⁊ ſm qđ oportet ⁊ quando oportet ⁊ propter qđ oportet: licet ergo querat ⁊ intēdat honorem maximum ſibi conuenientē: non tñ excedit quia non querit honorē maximū vel tantum honorem q̄tus eſt debitus maiori ſe vel meliori hoc eñ eſſet ſuperbia. ¶ Ad illud de virginitate dico ꝙ tenet medium non rei ſed rationis qꝛ abſtinet quomodo oportet ⁊ quādo oportet ⁊ propter quod oportet. Et ſimiliter de paupertate. Uñ ⁊ recta ratio dictat ſic abſtinere declinando ad aliud extremū eo ꝙ multum ſumus proni et inclinati ad delectationes venereoꝝ ⁊ huiuſmodi.

¶ Ad ſecūdum dicitur ꝙ licet paſſiones ſm ſe et in eſſentia ſua ſint ſimplices ⁊ indiuiſibiles ⁊ ſic in eis non ſit dare medium tñ aliquomodo ſm magis et minus per accidēs variantur inq̄tum ſm diuerſas circūſtantias inuenitur eis magis ⁊ minus: ⁊ ꝑ conſequēs medium ⁊ ſic virtus tenet mediū in paſſionibus. Aliter videtur michi dicendum ꝙ paſſiones ⁊ licet poſſint eſſe ſimul tote in inſtanti nec ſint diuiſibiles in partes ſucceſſiuas ſicut motus tñ diuiſibiles ſunt intra ſe ⁊ poſſibiles intēdi vel remitti: ⁊ per conſequēs mediari et ad mediū redigi ſm dictamen rationis recte ⁊ hoc etiam dicit cōmētatoꝛ. 2. ethicorū cōmento. 10. vbi facit iſtud argumētum ⁊ ſoluit. ¶ Ad tertium nō eſt ſimile de virtute intellectuali ⁊ morali ſicut patet. Virtus eñ intellectualis conſiſtit immediate circa obiectū ſuū inuariabile ſm ꝙ huiuſmodi. Puta circa veritatē que vt ſic eſt inuariabilis. Non ſic autē moralis ſed circa paſſiones ⁊ operationes variabiles. Unde ⁊ virtus intellectualis menſuratur ab obiecto. Sed virtus moralis magis menſurat ⁊ modificat obiectum vel paſſionē. ¶ Ad quartū dico ꝙ illud medium in iuſticia eſt reale modo ſupradicto ⁊ ī alijs eſt medium rationis ⁊ dico ꝙ cōuenientius eſt hoc q̄ ꝙ omniū eſſet medium reale ſicut patuit ſupra. Verū eſt tñ ꝙ vtrūq; eſt reale: quia nō eſt ens rationis tm̄ ſed extra intellectū. ¶ Ad quintum dico ꝙ per motū continuum nō proceditur ab extremo in extremū niſi per medium diſtantie interiacēter vel per medium cōpoſitum ex extremis eſſentialiter ordinatū inter extrema in cōparatione ad talem proceſſum vel motum. Modo dico ꝙ nec virtus eſt tale mediū inter duas malicias nec etiā eſt talis proceſſus vel motus continuus a vicio in vicium: quare ⁊c. ¶ Ad ſextū dico ꝙ licet iuſticia in propria materia medium teneat eo modo quo dictum eſt ſupra: non tñ ſicut alie virtutes inter duas malicias licet eñ imputetur homini ad vicium ꝙ nimis vel parum timeat vel audeat ⁊ huiuſmodi: non tñ homini imputatur ad vicium ꝙ minus q̄ ſuum commutando recipiat: licet ſibi imputetur ad viciū ꝙ plus q̄ ſuū accipiat. vel etiā dici poteſt ꝙ ſicut in delectationibus homini imputatur ad viciū ꝙ nimis delectetur ⁊ non imputatur in vicium ꝙ modicū vel omnino non delectetur in delectationib⁹ venereis. Sic in propoſito. Unde nec q̄tum ad hoc oportet ꝙ iuſticia ſemꝑ cōſiſtat ī medio: quare ⁊c.

¶ Ad primū principale quādo dicis ꝙ habitus certus ⁊ inuariabilis non eſt circa variabile. Patet de ſcientia. Dico ꝙ ſicut de variabili ſm aliquā rationē inuariabilem poteſt eſſe ſcientia ſic circa paſſiones variabiles ſm ꝙ reducuntur ad medium rationis ⁊ ad mediū rei modo ſupradicto poteſt eſſe virt⁹ ⁊ immobilitare aliquo modo circa tale medium. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ eadem eſt virtus moderatiua cōtrariarum paſſionum ſicut eadē fortitudo moderatiua audacie ⁊ timoris ſicut ſuo modo inter cōtraria eſt idē mediū et idem motus. Unde ⁊ eiuſdē virtutis eſt moderare cōtraria ⁊ intēdere vnum ⁊ remittere. Tu dicis virtus non eſt circa contraria. Verū eſt tanq̄ circa principaliter intēta virtute ſed magis circa mediū. Tu dicis contraria non ſunt ſimul. Dicitur ꝙ verū eſt ſub ſuis excellentijs ⁊ ita nec paſſiones: ſed non Ad argumēta principalia.

curo de iſta ſolutione. Dico ꝙ contraria poſſunt eſ
ſe ſimul redacta ad medium ⁊ etiã ſub ſuis excellẽ-
tijs ſicut ſuperius eſt oſtẽſum. ℂ Ad tertiũ dico ꝙ
virtus facit vnum extremũ cõtra vicium: ⁊ ideo nõ
poteſt eſſe medium vel cõſiſtere in medio qđ parti-
cipat rationẽ viciorum vel maliciarum vel conſti-
tuatur ex malicijs ſicut etiam nec inter aliquas vir
tutes poteſt eſſe vicium medium: bene tamẽ poteſt
eſſe medium per abnegationem duarum maliciarũ
ponendo medium qđ nec ſuperabundat nec deficit
ſm iudicium rationis recte et in tali medio põt cõ
ſiſtere: ideo ⁊c̃.

ℂ Diſtinctionis Trigeſimequarte.
Queſtio Vnica.

CIrca diſtĩctionez

Trigeſimãquartã quero vtrũ
virtutes dona beatitudines
⁊ fructus ſint idẽ habitus per
eſſentiam. ℂ Videtur ꝙ vir-
tutes ⁊ dona nõ ſint idem ha-
bitus. Primo quia illa q̃ non
ſimiliter diuiduntur non ſunt
idem. Sed virtutes diuiduntur in infuſas ⁊ adqui
ſitas dona autem nõ ſic diuidũtur. Nam omnia do
na ſunt infuſa: vt videtur: ergo ⁊c̃. ℂ Scdo argui
tur de donis ⁊ virtutibus ex vna parte ⁊ beatitudi
nibus ex alia: q: virtutes ⁊ dona ſunt ſeptẽ ſed bea
titudines ſunt octo. Mathei.5. ergo ⁊c̃. ℂ Tertio
de fructibus hoc idem ꝙ non ſunt idem cũ alijs: q:
fructus ſunt duodecim ad Galathas quinto. Fru
Ad Ga-lath.5. ctus autẽ ſpiritus ⁊c̃. Sed nulla aliorum eſt in tan
to numero: ergo ⁊c̃.

ℂ **Contra** quia nõ videtur neceſſarium po
nere tot habitus. ſufficiunt eñ
pauciores vt dicetur infra. Cum ergo non ſint po-
nenda plura ſine neceſſitate videtur ꝙ non ſint ha-
bitus diſtincti.

ℂ In iſta queſtiõe ſic ꝓcedã.

ℂ Primo ponã vnã opinionẽ de queſtione ⁊ aliã
iuxta eam q̃tum ad virtutes dona ⁊ beatitudines
et arguam cõtra eas. ℂ Secũdo ponã aliam ⁊ de-
clarabo eam ⁊ ſimul dicam aliquid de fructibus.
ℂ Tertio inſtabo contra dicta ⁊ ſoluam. ℂ Vlti-
mo ad rationes principales.

ℂ Quãtum ad primum. No

7. virtu-tes capi-tales. tandũ ꝙ ſeptem ponũtur virtutes capitales in no-
bis quarum ſunt tres infuſe ⁊ quatuor cardinales
adquiſite: ſcʒ fides ſpes caritas prudentia iuſticia
7. dona. fortitudo ⁊ tẽperantia. Septem etiaʒ ponuntur et
enũerãtur dona ab yſaya.11. vbi dicit de Chriſto.
Requieſcet ſuper eũ ſpiritus ſapientie ⁊ intellectꝰ
ſpiritus conſilij ⁊ fortitudinis ſpiritus ſapientie ⁊
Beatitu pietatis ⁊ ſpiritus timoris domini. Beatitudines
dines.8. vero nominantur octo. Mathei.5. vbi dicit. Sal-
uator. Beati pauperes ſpiritu beati mites beati q̃
Math.5 lugent beati qui eſuriunt ⁊ ſitiũt iuſticiam. Beati
miſericordes. beati mũdo corde. beati qui perſecu
tionẽ patiuntur propter iuſticiam. Et tenetur cõ-
muniter ꝙ vltima nõ ponit in numerũ cum alijs ſʒ
eſt declaratiua aliarum. Signũ eſt eñ probatiuuʒ
et declaratiuum aliarũ beatitudinũ quando homo
ſuſtinet perſecutionẽ propter iuſticiam. Unde nõ
ſunt niſi ſeptem beatitudines proprie in numerum
ponẽtes. Et dicũtur beatitudines non quia forma
liter ⁊ in actus nos beatos efficiant: ſed quia meri
torie quaſi ad beatitudinẽ nos diſponũt ⁊ ordinãt
ℂ Fructus autẽ ſpiritꝰ ad Galathas.5. enumerã- Fructus
tur.12. attendẽdo ad vocabula vel nomina ipſorũ. ſpũs.12.
Sunt eñ caritas/ gaudiũ/ pax/ patientia/ longani-
mitas/ bonitas/ benignitas/ mãſuetudo/ fides/ mo
deſtia/ contiñẽtia/ caſtitas/ verum vero ſunt tot ſm
rem quot ſunt ſm nomina vel vocabula magis in-
ferius apparebit. Et dicũtur iſta fructus pro quã
to ſunt aliqua bona delectabilia habentibus ipſa. 1.opi.

ℂ **Hoc premiſſo** dicũt aliqui quoꝝ opi
nio videtur ꝓbabilis
inter alias quas nolo tenere ꝙ ꝟtutes dona ⁊ bea
titudines ⁊ fructus ſunt aliqua eſſentialiter diſtin
cta. Sed virtutes ⁊ dona dicũt habitus beatitudi
nes vero magis dicũt actus virtutũ perfectarũ per
dona vel potius ipſorũ donorum. Unde ⁊ ſm om-
nes beatitudo in actu conſiſtit magis q̃ in habitu:
fructus vero ſunt delectationes conſequẽtes tales
operationes quaſi illa que capiuntur ⁊ conſequun
tur operationes perfectas virtutũ ⁊ donoruʒ ſicut
operationẽ perfectam conſequitur vel concomita-
tur delectatio. ℂ Qꝫ autẽ virtutes ⁊ dona ſint ha-
bitus eſſentialiter diſtincti declarãt: quia dona ele
uant ad actum perfectiorẽ q̃ poſſent facere virtu-
tes vnde ⁊ dãt operari modo ſuperhumano ⁊ qua
ſi ſupnaturali ſicut virtutes modo naturali/ ⁊ ideo
ſicut virtus heroica diſtinguitur cõtra virtutẽ ſim
plicẽ eo ꝙ modo excellenti facit operari/ quaſi mo-
do diuino ſm philoſophum. Sic dona a virtutibꝰ
multo magis diſtinguntur. Qꝫ autē beatitudines
ſint actus patet per modum loquendi Saluatoris
Mathei.5. vbi enũerãdo beatitudines ponit mul-
tos actus. Sed ꝙ fructus ſint delectationes cõſe-
quẽtes patet etiam ex predictis. 2.opi.

ℂ **Secundus modus** dicẽdi eſt in
parte conue
niens cũ iſto: tñ in parte diſcordans ꝙ virtutes do
na ⁊ beatitudines ſunt habitus eſſentialiter diſtin
cti ita ꝙ beatitudines nõ dicũt actus ſed habitus
ℂ Hoc declaratur ſic. Nam ſicut circa delectatio
nẽ poteſt aliquis male ſe habere triplici modo ſci-
licet modo humano ⁊ ꝯmuni modo ſuperhumano
et magis excedẽte ⁊ modo humano in ſuperlatiuo
vel quaſi in ſummo nõ curãs quomodocũq; vel cũ
quocunq; vel cũ quacunq; attingat delectationem
etiam cõtra modum ⁊ inſtinctũ nature ſic circa ma
teriam virtutis poteſt aliquis ſe habere tripliciter
bene. Unomodo humane ⁊ modo cõmuni ſicut cõ
muniter ſe habẽt virtuoſi reſpectu materie virtutiʒ
Secũdomodo ſuperhumano ⁊ excellẽti vel ſpecia
li ⁊ tertio modo in humano ⁊ diuino quaſi ⁊ ſuper
cellẽti ſicut ponitur exemplum ꝙ circa materiã for
titudinis aggrediẽdo terribile poteſt aliquis ſe ha
bere modo humano aggrediendo terribile cũ triſti
cia tñ ⁊ dolore. Tamẽ propter bonum cõmune ne
cadat in vicium ſuſtinẽdo triſtia. Secũdomodo qñ
ſuſtinet triſtia vel aggreditur terribilia cuʒ leticia
⁊ gaudio ⁊ exultatione ſicut plures martires hoc
fecerunt ⁊ hoc eſt ſuperhumane. Tertiomodo ĩhu
mane ⁊ quaſi diuino modo quãdo ſeipſuʒ totaliter
negligat q̃tum ad carnẽ ⁊ corpus ⁊ exponit ſe ſpõ

te mori et ad ſuſtinendum triſtia et optat ⁊ veſide-
rat ſicutfecit Laurentius et Paulus veſiderabat
viſſolui ⁊c̃. ¶ Ad actuz ergo bene ſe habẽdi circa
materiam virtutis / primomodo neceſſaria eſt for-
titudo virtus ſed ad actum ſe habendi ſecundomo
do neceſſaria eſt fortitudo donũ. Sed ad actum ſe
habendi/ tertiomodo neceſſaria eſt fortitudo bea-
titudo qua homo ſic aggreditur terribilia non cu-
rans ſuſtinere triſtia ac ſi iã eſſet beatus ip ſa veſpi
ciendo: ⁊ ſic ve alijs donis ⁊ virtutibus et beatitu
dinibus ſuo modo.

3 ꝯcedẽ. opi. ¶ Contra iſtos modos vicẽdi pro quanto
cõueniunt q̃tum ad dona ⁊ vir
tutes arguitur. Et ſimiliter ꝯtra ſecundũ pro quã
to ponit beatitudines eſſe habitus ⁊ viſtinctos ha
bitus a virtutibus ⁊ donis. ¶ Primo ſic. Si vir-
tutes ⁊ dona ſic viſtinguntur ſicut vicũt primi ⁊ vl
tra beatitudines ipſe ſicut vicunt ſecũdi ſequit̃ ꝙ
dona ſint habitus perfectiores q̃ virtutes ⁊ ſimili
ter beatitudines perfectiores habitus q̃ dona ⁊ ꝑ
conſequẽs q̃ virtutes. Sed hoc eſt falſum: q2 cari
tas virtus eſt excellẽtiſſimus ⁊ nobiliſſimus habi-
Aplus ⁊ tus inter omnes ſm Apoſtolum.1 ad Corinth.13:
Auguſt. ⁊ ſm Auguſtinũ.15. ve trinitate: ⁊ ⁊c̃. ¶ Secũdo
ſic. Si dona eſſent habitus ſic viſtincti a virtutibꝰ
ſicut ponũt primi ⁊ beatitudines vltra ſicut vicũt
ſecundi. Ita ꝙ virtus varet operari modo huma-
no ⁊ donũ modo ſuperhumano ⁊ beatitudo modo
inhumano cũ circa eandem materiam nõ poſſit ho
mo ſimul operari modo humano ⁊ ſuperhumano ⁊
inhumano. Nec ſit neceſſariũ ſi poteſt operari mo-
do ſuperhumano ꝙ operetur modo humano vel ſi
poteſt modo inhumano ꝙ operetur modo ſuꝑhu-
mano vel humano. Sequeretur ꝙ virtutes non ſta
rent cũ donis ſm primos ⁊ ꝙ virtutes ⁊ dona non
ſtarent: ſed omnino ſuperfluerẽt cum beatitudini-
bus in habẽte beatitudines Hoc eſt falſũ. ¶ Ter
tio ſic. Si iſta viſtinguerẽtur ab inuicẽ ſicut ponũt
illi ſiue primi ſiue ſecũdi hoc non eſſet niſi propter
diuerſos modos operãdi circa materiam virtutis.
Sed hoc non eſt neceſſariũ. Nam ad actũ perfectiſ
ſimum operãdi circa materiaz virtutis ſufficit vir
tus perfectiſſima ſicut ad actum perfectum ꝑfecta
virtus ad actũ perfectiorez perfectior ad actũ per
fectiſſimũ perfectiſſima. Non ergo oportet ponere
alios habitus vt videtur. Et cõfirmatur per Ari-
Ariſto. ſtotelem qui virtutẽ heroycam vel perfectam non
viſtinxit a virtute imperfecta vel minus ꝑfecta tã-
q̃ inter aliquos habitus alterius ⁊ alterius ratio-
nis vel ſicut inter perfectum ⁊ perfectuz: quia et in
actu perfecte virtutis poſuit ſtare felicitatez. Nec
poſuit alium habitum neceſſarium ad actum felici
tatis vite niſi prudẽtiam q̃tum ad felicitatẽ politi-
cam ⁊ ciuilem vel ſapientiam q̃tum ad felicitatez
ſpeculatiuã. ¶ Quarto ſic. Si virtutes et dona et
beatitudines ſic viſtinguũtur ſm modos agendi hu
mane ⁊c̃. Cum circa materiam cuiuſlibet particu-
laris virtutis cõtingat agere illis tribus vt videt̃
ſequitur ꝙ circa quãlibet materiam cuiuſlibet vir
tutis erit donũ aliquod ⁊ beatitudo aliqua ⁊ ſic tot
erunt virtutes quot dona ⁊ econuerſo quod tñ nec
primus nec ſecundus cõcederet. ¶ Quinto ſic: q2
aliquibus videtur illa verba parabolica ve modo
agendi humane ⁊ inhumane. Homo enim quicquid
agit recte ⁊ ſm rationẽ rectam humane agit et ſm

ꝙ homo: ⁊ ideo ex illis modis agẽdis parabolicis
non vebet accipi vt videtur viſtinctio habituũ pre
dictorum. ¶ Sexto contra rationẽ primi ꝙ beati-
tudines ſunt actus: q2 beatitudo ⁊ felicitas in actu
conſiſtit. 4. ethicorũ videtur eſſe: q2 beatitudines 4.ethic.
ille nõ propter hoc beatitudines vicuntur: q2 actu
et formaliter beatos nos faciant. Non enim lugere
vel perſecutionẽ pati vel eſurire vel ſitire faciunt
homines actu ⁊ formaliter beatos: igitur ex hoc ar-
gui nõ poteſt ꝙ beatitudines ſint actus. ¶ Simili
ter etiã ſeptimo cõtra illud quod vicunt ſecundi ꝙ
oportet ponere fortitudinẽ donum ⁊ habitũ viſtin
ctum a fortitudine virtute ad aggrediendũ ⁊ ſuſti
nẽdum delectabiliter triſtia videtur contra philo-
ſophum in. 2. ethicorum. Ad hoc enĩ videtur ſuffi- 2.ethico.
cere fortitudo virtus perfecta. Nam in ſcdo ethi-
corum vicit ꝙ ſignũ generati habitus eſt ſuperue-
niens delectatio. Et ſimiliter Gregorius ꝑmo mo Grego.
ralium vicit ꝙ fortitudo donũ vat confidẽtiam tre
pidanti. Et hoc idem attribuit Ariſtoteles fortitu
dini virtuti. 3. ethicoruz vbi vicit ꝙ fortitudo facit 3.ethico.
in pauidũ in periculis. Facere autẽ in pauidum in
periculis eſt preſtare cõfidentiam: igitur non ſunt
virtutes viſtincte. Si vicas ꝙ immo quia fortitu-
do virtus facit cum triſticia ſed fortitudo donũ cũ
delectatiõe ⁊ gaudio vel leticia ſicut etiã vicit phi
loſophus. 3. ethicorũ ve fortitudine virtute ꝙ actꝰ
eius eſt cũ triſticia. ¶ Ad hoc reſpondet Lyncoñ. Lyncoñ.
ibidem ꝙ q̃tum eſt ex parte obiecti ⁊ materie actꝰ
eſt triſtis: quia obiectum eſt triſtabile vel cõtriſtãs
Sed q̃tum eſt ex parte fortis ⁊ perfecte virtuoſi ꝓ
cipue actus eſt delectabilis ſicut immediate proba
batur per philoſophũ. 2. ethicorum. Sic ergo non
vidẽtur ſtare ꝓdicti duo modi vicẽdi. ¶ Alij ſunt
modi multi vicẽdi quos ponit Tho. in ſcripto ſuo
vide ibi. Hec ve primo principali.

¶ Quãtum ad ſecũdum arti 3.opinio
culũ vicitur aliter q̃tum ad dona ⁊ virtutes ꝙ nõ quã tenet
ſunt habitus per eſſentiã differentes ſed ſeptẽ vo- doctor.
na ſunt idem habitus cũ ſeptem virtutibus: q2 ſm
ipſos ſapientia eſt idem habitus cũ caritate cõcer
nendo ſpẽ qua tenditur in veum ⁊ expectat̃. Q2 au
tem ſapiẽtia donũ ſit habitus cũ caritate. Proba-
tur per illud. Dilectio dei honorabilis ſapientia et
neminẽ diligit deus niſi cum quo ſapientia inhabi
tat. Similiter etiã q2 caritas eſt illa virtus que fa-
cit ſapere ve deo ⁊ ve diuinis. Donũ vero ſcientie nota hec
⁊ intellectus ſunt idem habitus cum fide: aliter tñ ve.7.vo
et aliter ſe habẽte: quia donum intellectus idem eſt nis.
cuz fide ve articulis fidei quaſi ve principijs. Sed
donũ ſcientie eſt idem cum fide explicita quo dono
ſequuntur ea que ſunt fidei ⁊ poſſunt deduci ex ar-
ticulis ſic ꝙ rationabiliter etiã cõtra alios poſſint
defenſari ⁊ ſuſtineri. Donum vero conſilij eſt idem
habitus cum virtute prudẽtie. Donum pietatis cũ
virtute iuſticie perfecte ad deũ ⁊ ad proximũ donũ
fortitudinis idem habitus cũ virtute fortitudinis
donũ timoris cum virtute tẽperantie precipue q̃-
tum ad partem ſui que vicitur humilitas reuerẽtie
Alij tñ conuenientes cum predictis q̃tum ad qua
tuor vltima. Dicũt ꝙ tria prima non ſunt idẽ habi
tus cuz virtutibus infuſis ſed cũ tribus adquiſitis
intellectualibus: q2 donum ſapientie cũ virtute in
tellectuali que vicitur ſapientia. Donũ intellectus

cum virtute que dicitur intellectus precipue circa
principia agibilium. Sed donū ſcientie idem cum
virtute ſcientie circa iſta inferiora. Sapientia vero
6.ethi. magis circa diuina ⁊ altiſſima. Patet.6.ethicorū
quia nō videtur iſtis multum probabile ꝙ ſapiētia
ſit idem qꝺ caritas cum ſit virtus intellectualis nō
appetitiua ⁊ iſte modus vltimus michi placet ma-
Habit⁹. gis. ¶ De habitudinibus vero probabile videtur
michi cū alijs ꝙ non ſint habitus ſed magis actus
virtutū vel donorum ſicut etiam rationabiliter vi-
detur per modum enumerādi ipſorū a ſaluatore in
quo plurimi exprimūtur actus. Verū eſt tamen ꝙ
ab aliquibus etiam ponūtur idem habitus cū do-
nis ⁊ virtutibus. Ita ꝙ idem habitus dicatur vir
tus in cōparatione ad actum dicatur donū inq̄tū
a ſpiritu ſancto gratuito datum vel datus:q2 omne
datum optimū ⁊ omne donū perfectū ꝛc. Dicatur
beatitudo pro quāto ad beatitudinē nos diſponit:
ſed quomodocūqꝫ ſe habeat ſiue ſic ſiue nō beatitu
dines virtutibus ⁊ donis correſpondēt. Sed quo-
modo:quis diuerſimode dicitur a diuerſis ⁊ nō eſt
magna difficultas in hoc trāſeo gratia breuitatis
Fructus ¶ De fructibus dicitur ꝙ aliqui fructus ſunt paſ
ſiones conſequētes operationes perfectas virtutū
vel donorum ⁊ inter illos duo ſunt cōmunes omni
bus talibus operatiōibus ⁊ eis correſpondēt ſcili
cet gaudium ⁊ pax. Gaudiū quod eſt delectatio ex
cauſa poſitiua. Pax que magis ꝓuenit ex amotio
ne impedimēti. Aliqui vero fructuum ſunt habit⁹
et ſunt idem cū virtutibus infuſis ſicut fides cū fi-
de virtute ⁊ caritas cū caritate ⁊ longanimitas cū
ſpe. Alij ſeptem fructus ſm aliquos ſunt idem ha
bitus cū ſeptem donis ⁊ virtutibus vel actus ipſo
rū vel delectationes ſpeciales cōcomitantes actus
ipſorum ⁊ conſequētes:quomodo autē correſpon-
Reſolu. deant dimitto gratia breuitatis. ¶ Q̄tum igit̄ ad
articulum mouētur iſti ad ponēdum ꝙ dona ⁊ vir-
tutes ſunt idem habitus per eſſentiam ⁊ adhuc ſm
alios beatitudines ſimul:quia non vidēt neceſſita
tem ponēdi tot habitus diſtinctos. Nec ad hoc ha
bēt cogentē auctoritatem ⁊ ꝙ poſſint dici idem ha
bitus:licet diuerſimode nominentur. Patet ſicut
alij etiam dicūt ꝙ multa iſtorum ſunt diuerſi habi
tus licet eodē nomine nominētur ſicut patet de for
titudine dono ⁊ virtute ꝙ etiā virtutes ⁊ dona ſint
idem habitus per eſſentiam videtur poſſe accipi a
Gregorio primo moralium ſicut allegatū eſt ſupra
de fortitudine contra alios ⁊ per Ambroſiū primo
Job. libro de ſpiritu ſancto ⁊ ponitur ī litera Magiſtri
capi.1. Similiter per ipſum ibidē ſuper illud Job.
Erāt enim ſeptem filij dicit ꝙ per ſeptem filios in
telliguntur ſeptem dona ⁊ ibidē etiam dicit ꝙ per
ipſos intelligūtur ſeptem virtutes per quod dat in
telligere ꝙ ſunt idem. Hec de ſcdo articulo. ¶ De
tertio articulo tranſeo cauſa breuitatis.

ad rōnes ꝑncipa. ¶ **Ad primum principale pa/**
tet ex predictis. Nam ſm ponētes ꝙ dona ſunt idē
habitus cum ſeptem virtutibus quarum tres ſunt
theologice ⁊ infuſe ⁊ alie quatuor cardinales ⁊ ad
quiſite. Ita dona diuidūtur per infuſum ⁊ adquiſi
tum ſicut ⁊ virtutes. Secūdum ponētes vero ꝙ do
na omnia ſunt idem habitus cū virtutibus adqui-
ſitis ſic bene concludit ratio ꝙ non ſunt idem habi
tus cū virtutib⁹ infuſis vel theologicis. ¶ Ad ſe-
cundum patet ex dictis ꝙ vel beatitudines nō ſunt
habitus:⁊ ſic nō ſunt idem habitus cū virtutibus
et donis vel ſi ſic qꝺ tamen nō puto illa octaua bea
titudo non ponit in numerū:ſed tm̄ eſt declaratiua
aliarum. ¶ Ad tertium patet dicendum de fructi
bus ꝙ non ſunt idem cū alijs penitus ſed aliqua ſic
et aliqua non. Nec oportet ꝙ ſint ſub numero alio
rum:ideo ꝛc.

¶ Diſtinctionis Trigeſimequinte.
Queſtio Vnica.

Circa diſtictionē
Trigeſimamquintam quero.
vtrum vita contemplatiua in
ſtatu preſentis vie ſit nobilior
⁊ perfectior ⁊ maioris meriti
q̄ vita actiua. ¶ Videtur ꝙ
actiā ſit melior ⁊ maioris me
riti quia illa vita eſt melior ſi
ne qua homo non poteſt ad regnū peruenire q̄ illa
ſine qua poteſt. Sed ſine actiua nō poteſt ſine con-
tēplatiua poteſt ſm Gregorium ſuꝑ Ezech.pte.1.
Omelia.2.ergo ꝛc. ¶ Secūdo ſic. vita perfectior
nō debet ꝓpter imperfectiorem dimitti: ſed magis
econuerſo. Sed contēplatiua dimittēda eſt ꝓpter
actiuam. Vnde ⁊ monachus q̄tumcūqꝫ contēpla-
tiuus aſſumi poteſt ad preſulatū qui eſt ſtatus vite
actiue exercēde multo facilius q̄ epiſcopus vel p̄-
latus poſſit deſcēdere ad monachatum extra de re
nūciationibus. Niſi cum predi.ꝛc.§ ꝛc. ¶ Tertio
ſic. Perfectius eſt ⁊ maioris meriti proficere ſibi-
ipſi ⁊ proximo q̄ ſolum ſibyipſi. Sed actiua profi-
cit ſibi ⁊ proximo cōtemplatiua ſolum ſibi. Vnde
et ſancta ruſticitas ſolum ſibi prodeſt:ergo ꝛc.

¶ **Contra** Luce.10. dicit Saluator com- Luc.10.
mendando vitam contemplati-
uam in maria. Maria inquit optimam partem ele
git:ergo ꝛc.

¶ **In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.**
¶ Primo ponā vnam opinionem de queſtione cū
motiuis eius. ¶ Secundo arguam contra eam et
ponā aliam. ¶ Tertio reſpondebo ad motiua illi⁹
opinionis. ¶ Vltimo ad rationes principales.

¶ **Quātum ad primū eſt opi** De vita actiā ⁊ cō templatiua.1.opi.
nio cuiuſdam doctoris in ſuo quolibet. Contēpla-
tiua vita pro ſtatu preſenti eſt ſimpliciter nobilior
et perfectior q̄ vita actiua. Ad cuius euidentiam
dicit ꝙ quedam eſt vita actiua hominis tantū pro
pter ſeipſum que verſatur circa temporalia bona ⁊
corporalia ſicut ſunt actio et huiuſmodi. Alia eſt
actio hominis propter virtutē adquirēdam vel nu
triendam in ſeipſo ſicut actio refrenandi carnem ⁊
caſtigandi ieiunando/laborando/vigilando:et hu
iuſmodi. ¶ Secūda eſt actio prelatorū qui ad hoc
inſtituuntur:vt procurēt vtilitatē ⁊ ſalutē aliorum
precipue ſubditorū p̄dicando confeſſiones audien
do ⁊ puniendo vel corrigēdo malos ⁊ huiuſmodi.
De prima ⁊ ſecūda actione vel vita actiua dicit ꝙ
in homine diſpoſito ad contēplationem nobilior ⁊
perfectior ⁊ maioris meriti eſt vita cōtēplatiua q̄
actiua etiam q̄tum ad vſum qꝺ probat de prima:
quia ſicut bona ſpiritualia circa que intēdit contē

platiua ſunt maiora ꝙ̃ illa temporalia vel corpora
lia circa que intẽdit prima actiua. Sic contẽplati-
ua prefertur illi ⁊ iſta actio contẽplationẽ impedit
teſte Gregorio quinto moraliũ dicẽte. Neqꝫ mens
ad contẽplanda eterna deducitur niſi ab his q̃ exte
rius influunt ſubtrahat. ¶ De ſecunda etiã actio
ne declarat ꝙ contẽplatiua ſit melior ſimpliciter:
quia illa actiua ordinatar ad contẽplatiuã ſicut ad
finẽ. Exercitium eñ virtutũ quibus homo ſeipſm
componit comprimẽdo paſſiones ⁊ moderãdo ex-
teriores actiones ad contẽplatiuam vitam ordina
Grego. tur dicẽte Gregorio primo moraliũ. c. 23. Qui cõ
tẽplationis arcem tenere deſiderat primo in cãpo
operis ſe probare ſtudeat et ſuper Ezechie. pte. 1.
homelia tertia. ¶ Actiua prior eſt tempore ꝙ̃ cõ-
templatiua: quia ex bonõ opere tẽditur ad contem
platiouẽ. Sed loquẽdo de cõtẽplatiua vita ⁊ acti-
ua prelatorum tertiomodo accepta dicit ꝙ contem
platiua nobilior eſt in ſe ⁊ perfectior ꝙ̃ actiua: ſed
ꝙ̃tum ad vſum actiua eſt perfectior ⁊ maioris me-
riti ⁊ precipue ſi procedat ex obediẽtia ſuperioris
precipientis ⁊ ex zelo feruentis caritatis ⁊ non ſo-
lum homo plus proficit proximo ſm vſum actiue:
ſed etiam ſibypſi. Hoc probatur. Tum q2 vita acti
ua lye cõparatur in gloſa ſup Geneſim. Sed con-
templatiua racheli. Lya autẽ planum eſt ꝙ fecun-
dior fuit ꝙ̃ rachel. Tum quia etiã Auguſtinus de
opere monachorum reprehẽdit aliquos qui labora
re nolebant ſm vitã actiuam excuſantes ſe de vita
contẽplatiua. Tum quia hoc videtur dicere decre-
talis illa de renũciationibus niſi cum pridẽ. Tum
quia etiam deo nullum eſt maius ſacrificium ꝙ̃ ze
Grego. lus animarũ ſm Gregoriũ ſuper Ezech. pte. 1. ho-
melia. 20. ⁊c. Hoc etiam videtur probari ꝑ illud
Gregorij. 7. moraliũ. Caritas que nos ad vim cõ
paſſionis humiliat altius in culmen contẽplatiõis
leuat ⁊c. Hec de primo articulo principali.

opi. doc. ¶ Quãtum ad ſecundum ar-
ticulum videtur michi dicẽdum ſimpliciter ⁊ abſo
lute ceteris paribus ꝙ vita cõtẽplatiua eſt melior
et ſimpliciter nobilior ⁊ maioris meriti ꝙ̃ actiua q̃
cunqꝫ ⁊ ꝙ̃tum ad eſſentiam ⁊ ꝙ̃tum ad opus vł ad
ꝭ. 1. opi. vſum ſuum. ¶ Unde arguo contra predictã opi-
nionem ꝙ̃tum ad illud qḋ dicit cõtrarium: q2 vſus
alicuius habitus in anima nõ cõſiſtit niſi in opera-
tione ſm talem habitum. Cum igitur ſm nobilio-
rem habitũ ſit nobilior operatio ceteris paribus ⁊
oĩbus penſatis ſicut contẽplatiua nobilior eſt ſm
te ſm ſuam eſſentiam ſic etiam ſm vſum vel opera
tionẽ. ¶ Secundo ſic. Illa vita eſt ſimplicior me-
lior ⁊ nobilior ⁊ maioris meriti ꝙ̃tum ad vſuꝫ que
eſt ſimilior vite ꝑfectiſſime ⁊ diuiniſſime. Sed hec
eſt contẽplatiua preſentis ſtatus ⁊ nõ actiua: ⁊ vn
de propter eius ſimilitudinẽ maximã ad vitã bea-
tam dicitur manere ⁊ perfici in patria: non autẽ vi
Ariſto. ta actiua. ¶ Tertio ſic. Ariſtoteles. 10. ethicoruꝫ
ſimpliciter prefert contẽplatiuam et ꝙ̃tum ad ha-
bitum ⁊ ꝙ̃tum ad actũ ipſi actiue ſm virtutes po-
liticas. Nam illa cõuenit homini ſm ꝙ homo ⁊ ſm
portionẽ ſuperiorem ⁊ magis premiat contẽplati-
uos ꝙ̃ actiuos ſicut patet ibidem: ꝗ ſimiliter l pro
poſito. ¶ Quarto ſic ex dictis aliorũ. Si eñ con-
tẽplatiua eſt ſimpliciter nobilior ꝙ̃tum ad eſſentiã
et opus eius ⁊ vſus ita poteſt fieri ex precepto ſu-

perioris vel ex obedientia inferioris et ex feruida
caritate ſicut etiã opus actiue videtur ꝙ actus vel
vſus ſeu opus contẽplatiue eſt ſimpliciter aliquid
nobiliꝰ. ¶ Ultimo arguitur ex nobilitate obiecti
habitus ⁊ actus qui ferũtur per ſe ⁊ immediate cir
ca nobilius ⁊ perfectius obiectũ in infinitum ſunt
nobiliores ⁊ perfectiores. Sed habitus vite contẽ
platiue ſunt huiuſmodi: quia verſantur circa deuꝫ
cogitãdo ⁊ diligẽdo deum immediate. Non ſic au-
tem vita actiua ꝗ ⁊c. ¶ Iſta poſſunt confirmari ꝑ Grego.
plures auctoritates. Prima ẽ Gregorij ſup Eze-
chie. parte. 1. Homelia. 3. vbi dicit ꝓtus operis eſt
ſub volatu contẽplationis. Et probat ꝑ illud Lu-
ce. 10. Maria optimã partem elegit ⁊c. Unde ⁊ be
ne fuit hoc figuratum in hoc ꝙ manus animalium
per quas actiua ſignatur erant ſub pẽnis eorum ſi-
cut etiam deducit Gregorius. Unde ⁊ ibidẽ dicit
ꝙ actiua minor eſt merito ꝙ̃ contẽplatiua. Nam ⁊
ſi per actiuam aliquid agimus per contẽplatiuam
ad celeſte deſiderium volamus. ¶ Secũda eſt eiuſ Idem.
dẽ Gregorij vbi ſupra quãdo dicit ꝙ ex bono ope
re tenditur ad contẽplationẽ ⁊ yſido. de ſummo bo
no dicit ꝙ redeundũ eſt ab actione in cõtẽplationẽ
⁊ hoc verum eſt finaliter ſicut in ſtatum manẽtem.
¶ Tertia eſt Gregorij vbi ſupra. Dicit eñ actiua
vita cum mortali vita deficit contẽplatiua vero in
meliori vita plenius excreſcit. ¶ Quarta autẽ eſt
Gregorij etiaꝫ deſcribẽtis vitas iſtas quere alibi.
¶ Secũdo tñ dico ꝙ ex cauſa ⁊ in caſu pro aliquo
tẽpore melior eſt actiua ꝙ̃ contẽplatiua. Puta qñ
viget obedientia ſuperioris vel neceſſitas Chriſti
ex precepto diuino. Alioquin enim homo peccaret
mortaliter ⁊ tranſgrederetur obedientiam vel pre
ceptum. Hec de ſecundo articulo.

¶ Quantum ad tertium ar- ad rõnes 1. opi.
ticulum. Ad primũ dico ꝙ licet actiua fecũdior ſit
extenſiue ⁊ ꝙ̃tum ad multitudinẽ operũ ſicut Lya
tamen intẽſiue ⁊ ꝙ̃tum ad valorem operis contem
platiua eſt fecũdior ſicut etiam apud Jacob prepõ
derabat filium Rachelis oĩbꝰ filijs Lye. ¶ Ad
ſecũdum dico ꝙ Auguſtinus loquiẗ cõtra aliquos
qui de vita actiua ſe excuſabant vel cõtra ſuperio-
rum obedientiã datã pro tẽpore ⁊ loco vel qui nec
vitam contẽplatiuam exercebant ⁊ ita ocioſi erant
¶ Ad tertium dico ꝙ illa decretalis quando dicit
ꝙ vita cõtẽplatiua ſecurior tñ actiua eſt magis fru
ctifera ⁊ ꝙ in fecunditate Lya Racheli eſt prelata
dicẽdum ſicut prius. ¶ Ad quartũ dico ꝙ in vita
contẽplanda deum ſuum orando nõ minus poteſt
haberi zelus animarum ex feruida caritate ꝙ̃ in vi
ta actiua. Unde ⁊ Moyſes ⁊ multi alij plus profe
cerunt orando ꝙ̃ alij pugnãdo vel operãdo. ¶ Ad
auctoritatem vltimã dico ꝙ eſt ad oppoſitum. Nã
Gregorius penſat in bonitatẽ actiue ex hoc ꝙ per
ipſam diſponitur ad contẽplatiuã: ⁊ per cõſequẽs
plus ponderat contemplatiuam.

¶ Ad primum principale di- ad rõnes principales.
co ꝙ maior illa non eſt vera: quia perfecti ⁊ imper-
fecti poſſunt ad regnũ peruenire: ⁊ tamen ſtatus ꝑ
fectionis nobilior eſt cuiuſmodi eſt ſtatus vite con
tẽplatiue. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ vita contem
platiua non debet ſimpliciter dimitti propter vitã
actiuã. Unde ⁊ prelati vtrãqꝫ vitã debẽt exercere

in caſu tamen ⁊ pro tēpore ⁊ ex cauſa poteſt dimit
ti propter actiuā nō obſtāte ꝙ ſit nobilior. ¶ Ad
tertium dicēdum ꝙ contēplatiua non ſolum profi
cit ſibiipſi: ſed proximo vt dictum eſt ſupra. vel dic
ꝙ actus proficiendi ſibiipſi per contēplationē pōt
eſſe ceteris paribus vtilior ⁊ perfectior ⁊ prepon-
derat actui proficiēdi ſibiipſi ⁊ ꝓximo per actiuā.

¶ Diſtinctionis Trigeſimeſexte.
Queſtio Unica.

Circa diſtinctionē Trigeſimamſextam q̄ro. vtrū
virtutes ad inuicē ſint cōnexe
¶ Uidetur ꝙ ſic. Neceſſario
qui habet vnā virtutē virtuo
ſus eſt. Sed virtuoſus non eſt
qui habet aliquod vitiū: ergo
qui habet vnā virtutem nullū
habet vitium: ⁊ per cōſequēs
omnē virtutem habet vt videtur. ¶ Secundo ſic.
Prudētia non ſtat in intellectu cū malicia in affe-
ctu. Nā malicia ſubuertit iudiciū rationis. Iuxta
illud. Excecauit eos malicia eorū. Et Ariſtoteles
3.ethico. dicit in.3.ethicorum ꝙ omnis malus eſt ignorans:
igitur cū vna ſit prudētia reſpectu omniū virtutuꝫ
moralium oportet ꝙ ipſa ſi eſt in intellectu exclu-
dat omnē maliciam oppoſitam virtuti a voluntate
et per conſequēs arguit omnē virtutē ⁊ econuerſo
quelibet virtus arguit ipſam: quia nulla virtus ſi-
ne prudētia eſſe poteſt nec prudētia ſine morali vir
tute.6.ethicorū. ergo omnes ſunt cōnexe. ¶ Ter-
tio ſic. Illa ſunt ad inuicē connexa quorū vnuꝫ eſt
neceſſarium ad conſeruationē vel perfectionem al
terius. Sed ita eſt de omnibus virtutibus. Si eñ
vnus caret aliqua virtute non eſt ꝑfecte virtuoſus
ſm̄ aliam ⁊ cito cadit ab ipſa ſicut qui nō eſt fortis
cito timore mortis decidit a caſtitate ⁊ facit cōtra
ipſam: ergo ⁊c̄.

¶ Contra. Experientia docet aliquos eſ-
ſe virtuoſos circa vnā materiā
et non circa aliam. Aliqui eñ ſunt caſti ⁊ non ſun
mites vel humiles. Aliqui liberales ⁊ non ſunt ca-
ſti ⁊ huiuſmodi: ergo virtutes non ſunt neceſſario
connexe.

¶ In iſta queſtione ſic ꝓcedā
¶ Primo inquiram vtrum omnes virtutes mora
les ſint cōnexe ad inuicē neceſſario. ¶ Secūdo in-
quiram vtrum ſint connexe cum prudētia ⁊ ecōuer
ſo. ¶ Tertio vtrū virtutes theologice ſint cōnexe.
¶ Ultimo ad rationes.

De cōne xione vir tutū mo ralium. 1.opi. ¶ Quantum ad primū arti-
culum. Eſt vna cōmunis opinio quaſi omnium do
ctorum ꝙ virtutes morales q̄ntum ad ſuum adqui-
ri ⁊ eſſe imperfectū non ſunt neceſſario cōnexe: ſed
vna poteſt adquiri ſic imperfecte ⁊ haberi ſine alia
ſed ſm̄ eſſe perfectū ⁊ cōſummatuꝫ neceſſario ſunt
connexe nec vna poteſt haberi ſine alia hec eſt ſentē
tia ipſorum: licet verba aliquorum varientur. Pu
ta verba Magiſtri henrici qui diſtinguit quadru-
plicē gradū virtutis moralis ⁊ habēdi ſe circa ip-
ſam. Unus eſt gradus incipiendi ſecūdus eſt profi
ciendi: tertius eſt perficiendi: ⁊ quartus eſt excedē
di ſicut excedit virtus heroica vel habēs ipſam ſm̄
eam primos duos ſtatus vel gradus ſcꝫ inchoatio
nis ⁊ perfectionis vocat magis ſtatus diſpoſitiōis
ad virtutem q̄ ſtatum virtutis ⁊ de illis plane di-
cit ꝙ in ipſis nō oportet virtutes conuerti ⁊ eſſe ſi-
mul. Tertium vero ſtatū adhuc ſubdiuidit: ſed nō
curo. Nam tandē dicit cum alijs ꝙ ſi virtus accipi
tur in ſtatu perfectiōis ſue ⁊ gradu q̄tumcūqꝫ cir-
ca heroycam ꝙ virtutes pro illo ſtatu ſunt cōnexe
licet nō vt virtutes abſolute ſed vt perfecte ſunt et
conſummate ⁊ multo fortius in ſtatu vel gradu he-
royco qui eſt quaſi ſuperhumanus ⁊ diuinus ſtat⁹.
¶ Qꝫ autem virtutes ſm̄ eſſe incōpletum ⁊ imper
fectum non ſint connexe nec neceſſario ſimul. Pro
batur. Tum quia homo eſt magis pronus ⁊ natu-
raliter diſpoſitus ad vnā virtutem ⁊ nō ad aliā: im
mo ad vicium oppoſitum vel ſaltē multo magis ad
vnā q̄ ad aliaꝫ. Tum quia homo in adquirēdo vir
tutē poteſt ſe exercere ⁊ actus frequētare circa ma
teriam vnius virtutis ⁊ nō circa aliam et ita perfe
cte habere vel adquirere ſine alia. Tum qꝛ magis
poteſt occurrere materia vnius virtutis q̄ alia: im
mo materia alicuius virtutis vix vnq̄ occurrit ſi-
bi. ¶ Sic ergo patet hoc tam ex parte operātis q̄
ex parte actus vel operis q̄ ex ꝑte materie vel ob-
iecti ꝙ ſcilicet virtutes in adquirēdo ⁊ ſm̄ eſſe in-
completum non ſunt neceſſario connexe nec ſimul.
Alioquin ſimul omnes adquirerētur qđ eſt impoſ-
ſibile. Secūdum vero declaratur ꝙ virtutes mora
les in eſſe completo ⁊ perfecto ſint cōnexe ⁊ neceſ-
ſario ſimul. Probatur. Tum quia illa nō eſt perfe
cta virtus que cōpatitur ſecum obliquitateꝫ illius
potētie cuius eſt circa aliquā materiam virtutis cu
iuſmodi eſt omnis virtus que nō habet ſecū aliam
virtutē ſibi connexam. Tum quia illa non eſt perfe
cta virtus que nō facit delectabiliter operari ⁊ im
mobiliter. Sed virtus non habēs ſecum aliam cō-
nexam non facit delectabiliter operari: quia poteſt
impediri ⁊ difficultatē contrahere ex paſſione cir-
ca materiam alterius virtutis reſpectu cuius non
habet virtutē. Unde ⁊ habēs caſtitatē niſi habeat
fortitudinē difficulter continebit timore mortis in
tentato. Tum quia illa virtus non eſt perfecta que
non ducit ad finē virtutis nec conſequitur vel aſſe
quitur [illegible]um. Uirtus vero non habēs ſecū aliaſ ⁊
per co[illegible]ēs compaciens ſecū vicium oppoſitū
alteri [illegible]uti non poteſt conſequi finē virtutis nec
attingere efficaciter ad ipſum. Puta ad beatitudi
nem alias vicioſus in vna materia poſſet conſequi
beatitudinem nec reſpectu finis indigeremus niſi
vna virtute qđ eſt falſum: ḡ ⁊c̄. ¶ Ad hoc adducū
tur auctoritates multe que ſm̄ eos verificātur ſal-
tem de virtutibus in eſſe cōpleto ⁊ perfecto. Pri-
ma eſt Auguſtini.6.de trinita.c.4. vbi dicit ꝙ vir Auguſt.
tutes que ſunt in animo nullomodo ab inuicē ſepa
rari poſſunt. Secūda eſt Gregorij primo moraliuꝫ Grego.
vbi dicit. Neqꝫ eñ vna virtus vere eſt ſi mixta alijs
non eſt idem cōnexa. Tertia eſt eiuſdē.22. moraliū
vbi dicit ꝙ vna virt⁹ tāto minor eſt quāto deſerūt
cetere. Et ibidem dicit ꝙ vnuſquiſqꝫ tunc virtute
pollet cum vicio nō ſubiacet. Quarta eſt Bernar Bernar.
di de cōſideratione primo vbi dicit. Suauiſſimum
eſſe concētum cōplexumqꝫ virtutū ⁊ vnam pende-
re ex altera: quare ⁊c̄. Quinta eſt Tullij de tuſcu- Tullius.
lanis queſtionibus lib.2. vbi dicit ſic. Si vnā virtu

tem confeſſus fueris te non habere nullam te habe
re neceſſe eſt. Ad idẽ videtur eſſe auctoritas Ma
giſtri in litera preſentis diſtinctiõis. Sexta aucto
cõmẽta. ritas eſt Cõmentatoris. 6. ethico. vbi dicit. Tem
perãtiam appellamus hic velut prudẽtiam. Soro
res enĩ ad inuicem ſunt virtutes.

¶ Sed licet iſta opinio ſit ꝓbabilis ⁊ vi
deatur dictis ſanctorum con
formis non capio eã eſſe verã: ⁊ ideo arguo primo
Ꝫ.2.opi. contra eam ſic. Ex eiſdem actibus vel ſimilib⁹ ha
bitus generatur ⁊ augetur ⁊ perficitur ſed ſm̃ eos
in primo dicto. Homo poteſt adquirere virtutez ꝑ
aliquos actus in eſſe imperfecto circa aliquã mate
riam virtutis et nõ circa aliam: ꝙ plus ⁊ plus poſ
ſit elicere vel frequẽtare tales actus circa materiã
predictam videtur ꝙ perfecte poſſit ſibi adquirere
et habere habitum virtutis circa vnã materiam ſi
ne alia virtute circa aliam materiam. Ita ꝙ ex pri
mo dicto eorum arguitur contra ſecũdum dictum
et ex motiuis primi dicti contra ſecũdum dictũ: qꝛ
enim homo ſm̃ inclinationẽ vel diſpoſitionem ma
iorem quã habet ad vnam virtutẽ ꝙ̃ ad aliam po
teſt actus elicere circa materiam virtutis ⁊ nõ cir
ca materiam alterius ⁊ illa materia poteſt occurre
re ſic ꝙ non alia. Non apparet ratio quare per am
pliorem actuum frequẽtationem nõ poſſit virtutẽ
perficere etiam vſqꝫ ad gradum virtutis heroycuꝫ
ſm̃ iudicium ⁊ dictamen rationis recte conformi
ter ad inclinationeꝫ vel pronitatem naturalem vel
etiam dato ꝙ non eſſet tanta pronitas ſed minor ⁊
hoc ex imperio ⁊ motione voluntatis. ¶ Dices ꝙ
dato ꝙ materia alterius virtutis non occurrat: ta
men poteſt in ſe generare habitum virtutis reſpe
ctu illius materie ⁊ neceſſario ſi perficiat aliã vir
tuteꝫ ⁊ poſſibile eſt hoc ſicut pauper homo dato ꝙ
nunꝙ̃ occurrat pecunia danda ab ipſo ⁊ nunꝙ̃ ha
beat: poteſt tñ adquirere virtutẽ liberalitatis eligẽ
do frequẽter bene diſtribuere ⁊ liberaliter ſi habe
ret: ⁊ ita licet materia non occurrat ſibi in re: tñ oc
currit in ratione vel in intellectu ⁊ circa illã poteſt
frequẽter bene eligere ⁊ virtutẽ generare. ¶ Con
tra: quia nõ video ꝙ ſit neceſſarium ſiue materia al
terius virtutis occurrat ſiue nõ ſiue in re ſiue in ra
tione ꝙ voluntas eliciat aliquẽ actum circa illã et
ita poteſt frequentare actus circa vnã [illegible] circa
aliam ⁊ ita generare ⁊ perficere virtutẽ [illegible] vnaꝫ
⁊ nõ circa aliam. Preterea poſſibile eſt ꝙ materia
alterius virtutis nunꝙ̃ occurrat nec in re nec in ra
tione exercenti ſe circa materiam alterius virtutꝫ.
Ponatur enĩ aliquis nutritus a puero in loco ſoli
tario in quo nichil audiat de cõmutationibus vel
diſtributionibus ⁊ ita nichil ſciat de materia iuſti
cie particularis: tamen nutriatur in magnis ciba
rijs ⁊ frequẽtent eum pulchre mulieres iſte iudicio
rationis recte poſſet moderate ⁊ tẽperate comede
re ⁊ ab illicitis circa mulieres ſe tenere et honeſte
circa ipſas ſe habere ⁊ ſic tẽperãtiam adquirere et
tamen nunꝙ̃ occurreret ſibi nec in re nec in ratiõe
materia iuſticie particularis ⁊ ita nunꝙ̃ adquire
ret ipſaꝫ: quare ⁊c̃. ¶ Videtur ergo in ſtatu ⁊ gra
du perfecto virtutis et in quo meretur dici virtus
poteſt adquiri aliqua virtus moralis ſine alia. Di
ces adhuc ꝙ non qꝛ ad hoc ꝙ ſit perfecta virtus ne
ceſſario habet reſpectuꝫ ad alias ſicut ſuomodo ad
prudẽtiam. Dico ꝙ quicquid ſit de prudẽtia et re
ſpectu virtutis moralis ad ipſam de quo inferius
apparebit nõ video ꝙ aliquẽ reſpectum neceſſariũ
ad perfectionẽ virtutis intrinſecã habeat vna vir
tus moralis ad aliam. Unde nec in diffinitione vir
tutis ponitur aliqua habitudo virtutis moralis ad
aliam: ſed ſolum ad prudẽtiam. Virtus enĩ eſt ha
bitus electiuus determinatus recta ratiõe ſicut ſa
piens id eſt prudẽs determinauit. Eſt enĩ habitus
inclinãs vel facilitans ad actum ſm̃ iudiciũ ratio
nis recte ⁊ nõ plus. ¶ Secũdo arguo ſic principa
liter. Si virtus poteſt adquiri ⁊ haberi in eſſe per
fecto ſine alia ⁊ nõ in eſſe perfecto ſequitur ꝙ quã
do perficitur vna virtus vt mereatur dici virt⁹ ꝙ
vnico actu omnes alie ſimul ⁊ in inſtãti generanẽ.
Probatio quia in toto eſſe imperfecto virtutis ꝓ
cedẽte non habebatur nec erat neceſſariuꝫ aliquid
haberi de alijs virtutibus ſm̃ eos. Si ergo neceſſe
eſt haberi omnes alias quãdo perficitur virtus ſe
quitur ꝙ ſimul vnico actu generantur ⁊ vltra ſequi
tur ꝙ generãtur non ex actibus earum ſed ꝑ actuꝫ
vel ex actu alterius virtutis que prius habebatur
imperfecte ⁊ modo perficitur. Sed iſta ſunt incon
uenientia vt patet ꝙ̃ ⁊c̃. ¶ Tertio ſic. Si vna virt⁹
moralis in ſuo eſſe perfecto depẽderet ex alia pari
ratione econuerſo: ⁊ ſic eſſet circulus per ſe in depẽ
dendo virtutes ab inuicem qḋ eſt impoſſibile. Tũc
enim quelibet eſſet anteꝙ̃ eſſet ⁊ eſſet virtus perfe
cta anteꝙ̃ eſſet virtus perfecta ⁊ ecõuerſo qḋ eſt cõ
tradictio. ¶ Quarto ſic. Magis viderẽtur ꝯnexe
virtutes ſpẽ differẽtes eiuſdem generis proximi ⁊
circa eandẽ materiam ꝙ̃ eiuſdem generis remoti.
Sed ille nõ ſic ſunt connexe etiã ꝙ oporteat eas ſi
mul ſtare in eſſe perfecto ſicut patet de caſtitate cõ
iugali cum qua nõ oportet ſtare virginitatẽ vt pa
tet: ergo nec virtutes alterius generis. Puta tem
perãtiam ⁊ fortitudinem ⁊ iuſticiam ⁊ huiuſmodi.
¶ Ad hoc adducũtur auctoritates ꝙ non oportet Auguſt.
virtutes ſic eſſe neceſſario ꝯnexas. Prima eſt Au
guſtini de ſentẽtia Jacobi ad Hieronymũ. Nõ eſt
inquit diuina ſentẽtia qua dicitur ꝙ qui vnã virtu
tem habuerit habet oẽs eiꝫ nulla eſt cui vna defue
rit: ergo non eſt ſentẽtia vera. Alioquin eſſet diui
na: quia omne verũ a ſpiritu ſancto eſt: nec eſt ad ꝓ
poſitum Auguſtini qḋ ſoluunt aliqui ꝙ non eſt di
uina ſentẽtia: quia licet ſit vera: nõ tñ ſcripta eſt in
diuina ſcriptura: ⁊ ideo non eſt diuina. Similiter
etiam qḋ dicũt alij ꝙ Auguſtinus intelligit de vir
tutibus in ſtatu vel gradu imperfecto. Nã ipſemet
in eodẽ libro dicit de caſtitate coniugali ꝙ ipſa vir
tus eſt. Nec enĩ viciũ dici poteſt: ⁊ tamen ſecũ non
habet omnes virtutes neceſſario ad hoc vt ſit per
fecta puta virginitatem ⁊ ideo patet ꝙ ipſe dicit ꝙ
illa non eſt diuina ſentẽtia non ſolum: quia non eſt
ſcripta in ſcriptura diuina ſed etiam quia nõ eſt ve
ra. ¶ Contra ſecũdam etiã ſolutionẽ poteſt argui
eodẽ modo. Similiter etiã ſequeretur ꝙ nullus vn
ꝙ̃ poſſet habere vel adquirere aliquã perfectã vir
tutem nec heroycam: quia impoſſibile eſt ꝙ homo
omnes virtutes adquirat propter diuerſitatem ſta
tuum ⁊ modorum viuẽdi ⁊ multorum aliorum ꝙ̃ ne
ceſſario ab hoc impediunt vt videtur. ¶ Secunda
auctoritas eſt Auguſtini vbi ſupra. Dicit enim ꝙ Auguſt.
vnus et idem homo maiorem habet pudicitiam ꝙ̃
pacientiam ⁊ adhuc nõ habet continẽtiam licet ha
beat magnã miſericordiam: ⁊ per conſequẽs nõ eſt

neceſſarium ſi habet vnā perfectā ꝙ habeat aliā ⁊
ideo dicit ꝙ non eſt diuina ſententia dicere ꝙ qui
habet vnam virtutem habet omnes ſicut Stoyci
poſuerunt.

opi.auc. ¶ Quātum igitur ad iſtum
articulū dico aliter primo ſicut dicunt alij ꝙ non
oportet virtutes eſſe cōnexas in ſuo adquiri vel eſ-
ſe imperfecto. ¶ Secūdo ꝙ nec in eſſe earum per-
fecto loquēdo de perfectiōe ipſarū intrinſeca ⁊ for
mali ꝗ vnaqueqꝫ habet ex ſeipſa intrīſece ⁊ forma
liter ſicut probatū eſt arguendo cōtra opinionē pri
mā. ¶ Tertio dico ꝙ loquēdo de perfectione earū
extrinſeca: ⁊ per accidēs que magis debet dici per
fectio habentis eas ꝗ perfectio earū poteſt dici ꝙ
oēs ſimul compoſſibiles in eodē ſunt cōnexe: qꝛ ad
hoc vt habēs omnino virtutes ſit omnino ꝑfectus
oportet ꝙ habeat oēs tales ꝟtutes ⁊ quāto habet
pauciores tāto eſt minus perfectus ⁊ magis impe-
diri poteſt ab actibus aliarū quāto vero plures tā
to perfectior. ¶ Quarto dico ꝙ ſicut etiā cōmuni
ter dicitur virtutes ꝑfecte vel in eſſe perfecto habi
te ſunt cōnexe pro tanto: quia modus operādi alia
4. modi rū quaſi cuilibet conuenit. Sunt eī quatuor modi
operādi operandi virtuoſe que in qualibet virtute inueniun
virtuoſe. tur: diuerſis tñ virtutib⁹ appropriant. Puta qua-
tuor cardinalibus ſcꝫ diſcretio / rectitudo / firmitas
et modus vel moderatio. Prima ↄditio appropria
tur prudētie ſcḋa iuſticie. tertia fortitudini ⁊ quar
ta tēperantie. Fortis igitur ⁊ operatur diſcrete et
ſic dicit habere cōnexam prudētiam ꝗtum ad hoc
Utrum autē aliter habeat eam cōnexam dicam in
fra ⁊ operatur recte: ⁊ ſic dicitur habere iuſticiā an
nexam non ꝗtum ad habitū ſed ꝗtum ad operādi
modum: quia alia eſt rectitudo ſimpliciter iuſticie
⁊ fortitudinis: et ſic de alijs.

ad rōnes ¶ Ad argumenta aliorum.
1. opi. ¶ Ad primum pro connexione virtutum in eſſe
perfecto dico ꝙ perfecta virtus iuſticie poteſt ſe-
cum compati obliquitatem que non eſt ſibi oppo-
ſita puta obliquitatem circa materiā alterius vir
tutis. Perfecta dico perfectione intrinſeca ſibi li-
cet non perfectione accidētali ⁊ extrinſeca: ⁊ ſic de
alijs. ¶ Ad ſecundū dico ꝙ virtus ſine alia poteſt
dare faciliter operari per ſe loquēdo ſine alia circa
propriā materiā: licet per accidens impediri poſſit
operans a delectatione ex defectu alterius virtutꝭ
et ideo bene cōcludit argumētum ꝙ habēs virtutē
vnā tñ ꝗtumcūqꝫ perfectā ſine alijs nō eſt vſque-
quaqꝫ ꝑfectus circa totā materiam moralē. ¶ Ad
tertiū dico ꝙ quelibet virtus in ſe ꝑfecta ꝗtum ad
perfectionē intrinſecam attingere poteſt ad finem
propriū ſibi preciſe correſpōdētem. Puta ad actū
ſuum virtuoſum eo modo quo actus dicit finis ha
bitus ſed ad finē totalē ⁊ perfectū omnib⁹ vel plu
ribus correſpōdētem attingere nō poteſt ſine alijs
nō obſtante ꝙ in ſe ſit ꝑfecta. Et ideo bene conclu-
dit argumentū ꝙ ad ꝑfectionē habētis omnimodā
reſpectu finis conſequēdi nō ſufficit vna virt⁹: ſed
ad aucto alie requirunt. ¶ Ad oēs auctoritates vno verbo
ritates. dici pōt ꝙ nō intēdūt dicere virtutes neceſſario cō
nexas niſi vel ꝗtū ad modos generales appropria
tos aliquibus ipſarū vel ꝗtum ad ꝑfectionē omni
modā habētis ⁊ ſic ꝗtum ad perfectionē earum ex

trinſecā ⁊ accidētalem. Niſi ꝙ ad auctoritatē Tul
lij dici poteſt aliter ꝙ ipſe loquebatur ſm opinionē
ſtoycorum quam opinionē reprobat Auguſtinus
ſicut ſuperius eſt allegatum. Hec de primo articu-
lo principali.

¶ Quātum ad ſecūdum arti de cōne
culum de cōnexione virtutū moralium cū pruden- xione vir
tia inquirēdum eſt primo. An ſit vnica tñ pruden- tu. mora.
tia numero ⁊ ſpecie in habēte ipſam correſpondēs cū prudē
omnib⁹ virtutibus moralibus. Uel an ſint diuerſe tia.
⁊ varie prudētie ſm ſpeciem correſpondētes ad di
uerſas virtutes morales circa diuerſas materias.
Et de hoc cōmuniter dicit ꝙ vna prudētia ſm ſpe
ciem ex parte intellectus correſpondēs oībus vir-
tutibus moralib⁹. Nec oportet ipſam variari vel 1. opi.
multiplicari. Unū ⁊ ī eodē hoīe nō eſt niſi vnica pru
dentia numero circa totā moralē. ¶ Qꝫ autē ita ſit
Probat primo ſic. Habitus per ſe ad vnū obiectū
formale eſt formaliter ⁊ ꝑ ſe vn⁹. patet. Nā habit⁹
ſecant ⁊ ↄſimiliter vniunt. quēadmodū ⁊ res circa
quas ſunt. 3. de aīa. Exemplū eſt de potētia viſiua
que reſpicit oēm colorē ſub eadē ratiōe formali co
loris ⁊ eſt vna. ¶ Et cōfirmat. Naꝫ qꝛ geometria
habet vnū per ſe primū obiectū ⁊ formale ſcꝫ lineā
ſm rationē linee eſt vnus habitus in ſe formaliter
et ſm ſpeciem. Sed prudētia reſpicit vnū ꝑ ſe ob-
iectum formale ⁊ ſub vna ratione formali ſcꝫ bonū
humanū vel vnū agibile ⁊ cōtingēs per ↄñs patet
6. ethi. ꝗ ⁊ ē. ¶ Secūdo ſic. Si prudētia variaret
circa diuerſa agibilia hoc nō videretur niſi ꝓpter
diuerſitatē materiarum vel obiectorum. Puta ip-
ſorum agibilium diuerſorum dictabilium per pru
dentiam. Sed hoc non obſtat. Nam in genere et
materia ſpeculabili plus diſtat concluſio a princi
pio ⁊ econuerſo ꝗ diuerſa agibilia adinuicem in
materia morali: ⁊ tamen idem eſt habitus ꝑncipij
et concluſionis: quia eadem ſcientia conſiderans
principia et concluſiones. Quod patet ex hoc.
Nam ꝗto aliquis plures concluſiones ex eodem
principio cognoſcit tanto perfectius cognoſcit pri-
cipium qḋ non eſſet niſi eſſet eadem noticia vtriuſ-
qꝫ: quare ⁊ cetera. ¶ Tertio ſic. Habitus qui con-
ſiderat vnum primū principiū in aliquo genere vꝉ
in aliqua materia ad tot ſe extendit manens vnus
ad quot et illud principium. patet ſicut ⁊ principiū
ipſum. Sed prudentia cum ſit ratio recta agibiliū
et reſpiciat agibile ordinabile ſm rectam rationē
pro obiecto habet conſiderare primum principiū
agibilium. Patet: ergo manēs vna ad omnia agi-
bilia ſe extendit. ¶ Quarto ſic. Licet multa et al-
terius rationis conſiderentur ab habitu: ſi tamen
habent attributionem per ſe ad aliquid vnum ha-
bitus eſt per ſe vnus. Patet de methaphiſica cu-
ius obiectum non eſt vnum: niſi ſecundum analo-
giam vel attributionem vnius entis ad alterum:
ſed omnia obiecta prudentie. Puta omnia agibi-
lia etiam vt conſiderantur ab ea attributionem vꝉ
analogiam habent ad vnum finem vltimū ad quē
omnia ordinantur per prudentiam: ergo ⁊ cetera.
¶ Quinto ſic. Intelligere eſt motus rei ad ani-
mam. Sed velle eſt motus anime ad rem. Sed res
maiorem vnitatem habent in intellectu ꝗ in ſeip-
ſis: igitur non oportet prudentiam que eſt habi-
tus intellectualis variari ſicut virtutem moralem

non obſtante diuerſitate materie moralis. Et con-
firmatur: quia ſi obiecta puta bona agibilia varia
rent prudētiam hoc videretur de bono monoſtico
politico ꝛ yconomico. Sed eadem eſt prudētia re-
ſpectu omniū quia vnū ordinatur ad aliud ſicut ad
finē. Patet ꝛ propter hoc dicit philoſophus.3.po
litice ꝙ eadem virtus ꝛ prudētia ꝑ conſequens bo
ni viri ꝛ boni principis. Virtus autē principis eſt
6.ethi. politica: boni viri yconomica: quare ꝛc. ¶ Ultimo
confirmatur per Ariſtotelem.6.ethicorū vbi hoc
expreſſe videtur determinare.

opi. doc. ¶ Sed licet iſta poſitio ſit probabilis ꝛ cōis
tñ non teneo ipſam. Teneo enī ꝙ tot
ſunt prudentie ſm̄ ſpecies circa diuerſas materias
morales quot ſunt virtutes morales adquiſite cir-
ca ipſas: ꝛ ita cuilibet virtuti morali ſua ꝓpria pru
dentia correſpondet. Ita ꝙ prudētia in cōmuni de
bet poni vna virtus ſm̄ genus remotū ſicut etiam
virtus moralis adquiſita eſt vna. ¶ Ad hoc addu
co aliquas rationes. Habitus ꝗ reſpicit plura ob-
iecta formalia ſm̄ diuerſas per ſe rationes forma-
les nō eſt vnus ſed plures. Patet ex maiore alio-
rū et auctoritate philoſophi tertio. de anima. Sed
prudentia eſt huiuſmodi. Nam ſicut quelibet vir-
tus moralis reſpicit bonū agibile ſm̄ propriam ra
tionem ſibi correſpondētem: ꝛ ideo virtutes mora-
les circa bonū agibile multiplicantur ꝛ variantur
ſic oportet neceſſario ꝙ directiuum cuiuſlibet vir-
tutis ſcꝫ prudentia reſpiciat tale bonū ſm̄ propriā
ſpecialem rationē. Alioquin enī virtus ferretur in
aliquod obiectum formale vel ſm̄ aliquā rationem
formalem obiecti vel boni agibilis circa quam nō
dirigeretur niſi per accidēs ꝛ ita cauſaliter tende-
ret in ſuum per ſe obiectum: ergo ꝛc. Unde ꝓpter
iſtam rationē capiendam. Dico ꝙ non video: qua-
re prudētia ex parte intellectus que eſt per ſe dire-
ctiua moralis virtutis non reſpiciat obiectū agibi
le ſm̄ proprias ꝛ diuerſas rationes ſpeciales ſicut
et virtus moralis. Et non video etiam ꝙ ad dire-
ctionē neceſſariam circa bonū agibile ſufficiat re-
ſpicere bonū agibile ſub ratione cōmuni ꝛ genera
li ſed oportet ꝙ ſub ratione ſpeciali ſicut et virtus
moralis tēdit in ipſum ſub ratione ſpeciali. ¶ Se
cundo arguo ſic. Illi habitus ſunt eſſentialiter et
ſpecifice diſtincti quorum vnus adquiritur in ali-
quo nō adquirēdo alium nec aliquo gradu eius in
eodem. Videtur enī ꝙ ſi eſſent idē habitus ꝙ vno
adquiſito adquireretur alius vel ſaltē aliquis gra-
dus ipſius. Sed adquiſita prudētia circa aliquam
materiam moralem in ſpeciali non adquiritur pru
dentia circa aliaꝫ materiam in ſpeciali nec aliquis
gradus eius. Probatio ꝙ prudētia tota perfecta
circa aliam materiam. Patet: quia cū ſicut proba
tum eſt ſupra virtutes morales non ſint neceſſario
connexe ſequeretur ſaltem cōtra eos ꝙ prudentia
circa aliquā materiam eſſet ſine morali virtute ſibi
correſpondēte. Si dicas ꝙ nō eſt incōueniens ſal-
tem incōueniens eſt ꝙ aliqua virtus totalis adqui
ratur mediantibus actibus circa alienā materiam
ꝙ etiam nec aliquis gradus quia pari ratione poſ
ſet adquiri tota vel ſaltem ꝗtum ad gradus valde
multos qui ſufficiunt ad virtutem vt videtur ꝛ ſic
ſequitur idē qđ prius: ergo ꝛc. ¶ Tertio. Sicut ars
eſt recta ratio factibilium ꝛ artificialium ſic prudē
tia eſt recta ratio agibilium.6.ethicorum: igitur ſi-
cut ars reſpicit factibilia ſic prudētia agibilia. Sꝫ
planū eſt ꝙ reſpectu diuerſorū factibiliuꝫ alterius
ꝛ alterius rationis diuerſe ſunt artes ſpecie diffe-
rentes. Alia enī eſt ſpecie ars domificatiua a fre-
nefactiua ꝛ huiuſmodi: ergo ꝛc. ¶ Quarto ſic. Ma-
gis differūt totum integrale ꝛ ſua pars a parte ꝗ̄
totum vniuerſale ꝛ ſua pars vt videtur: quia totuꝫ
vniuerſale de ſua parte predicatur. Non ſic totum
integrale. Sed circa totum vniuerſale ꝛ ſuas par-
tes ſunt diuerſe ſcientie ſpecie differētes quarum
vna habita nō habet alia: vt patet ꝙ circa corpus
mobile eſt ſcientia libri phiſicorum ꝛ circa mobile
ad formā ſcientia de generatiōe ꝛ circa mobile ad
vbi ſcientia de celo: ergo etiā alia videtur prudētia
circa bonū agibile monoſticum ꝛ yconomicū ꝛ po
liticū: quorum primū eſt pars integralis ſecūdi et
ambo tertij vel etiam circa diuerſa bona agibilia
diſparata alterius rationis: quorū neutrū eſt pars
alterius nec integralis nec ſubiectiua. ¶ Quinto
ſic. Si ponatur aliquis habitus reſpectu principio
rum alius eſt habitus principij ꝛ cōcluſionis ſicut
probatū eſt in primo. Tum quia ignorātia conclu-
ſionis ſtat cū noticia principij vt patet. Et ſimili-
ter habitus cōcluſionis dicit ſcientia ꝛ eſt ſcientia
ꝛ habitus principij dicitur intellectus ꝛ diſtingun
tur ab inuicē.6.ethicorum. Similiter etiā alteri⁹ 6.ethi.
ꝛ alterius concluſionis que ſunt diuerſe. Patet ꝙ
diuerſi ſunt habitus ſcientiales ſicut oſtendi in pri
mo in queſtione de vnitate theologie: q2 vnus ha-
betur ſine alio ꝛ obiecta per ſe formalia ſunt diuer
ſa ꝛ alterius rationis. Puta diuerſe veritates cō-
plexe ergo ſimiliter ſicut ponat prudētia circa pri-
cipia ꝛ concluſiones agibilium oportet eā ſm̄ ſpe-
ciem variari. Hoc confirmat: q2 videmus aliquos
eſſe prudētes circa aliquā materiā ꝛ nō circa aliaꝫ
et ecōuerſo. Ex quo patet ꝙ nō eſt eadem pruden-
tia circa omnes.

¶ Ad primū aliorum dico ad maio ad motis
rē ꝙ nō opor 1.opi.
tet quoſcūq̧ habitus reſpicientes idem obiectum
formale vel ſm̄ eandē rationē formalem eſſe vnuꝫ
habitū ſpecie ſed poſſunt diuerſificari ſpecie ſicut
dictū eſt ſupra de fide ſpe ꝛ caritate. Si enī oporte
ret hoc neceſſariū eēt prudētiā ꝛ virtutē moralem
ſm̄ aliquos eē eundē habitū ſpecie: q2 reſpiciūt eā
dē moralē materiā vel idē obiectū ſub eadē ratiōe
formali: tñ nō curo ꝺ hoc tñ dico ꝙ maior nō eſt ve
ra: licet enī habit⁹ diſtinguant ſm̄ diſtinctionē pri
morū obiectorū formaliū nō tñ vniunt ſm̄ vnitatē
ipſorū. Nec hoc dicit Ariſto.3.de aīa ſꝫ ꝓmū bñ di
cit. Ad minorē dico ꝙ nō eſt vera. Dico enī ꝙ ſicut
diuerſe virtutes morales directe a prudētia reſpi-
ciūt diuerſa ꝛ diſtincta obiecta formalia ſm̄ ꝓprias
rōnes: ita etiā prudētia ſm̄ ſpēs ſuas cū ſit directi
ua ꝓdictarū ꝟtutū moraliū. Ad ꝓhm.6.ethic. pōt
dici ꝙ prudētia i genere reſpicit totum bonū hois
morale ꝛ agibile ſm̄ rectā rationem qđ eſt bonū in
cōi vel in generali ſicut etiā ꝟtus moralis i gñe re
ſpicit tale bonū tñ in ſpeciali etſic etiā ſm̄ ſpecies
variat ſicut ꝛ virtus moralis. Si autē velis omni-
no iponere Ariſtoteli ꝙ vnica prudētia ſm̄ ſpeciē
reſpicit iſtud totū obiectū nego eū: quia non video
rationē pro ipſo ſicut nec de morali ꝟtute. Nō enī
video quare non poſſet dici ꝙ vna virtus moralis
ſm̄ ſpeciem ſic eſſet circa totā materiam moralem.

¶ Ad tertium dico ꝙ ſicut probatū eſt ſupra. Si habitus ponatur circa principia vel principium ſicut videtur Ariſtoteles ponere. 6.ethicorū ꝙ ali⁹ eſt habitus principij ⁊ alius vnius concluſionis et alius alterius ita ꝙ non eſt idem habitus amborū Et Ariſtoteles hoc ponit primo poſteriorꝫ ⁊ ſexto ethicorum ſicut videtur. Quando dicis ꝙ vna eſt ſcientia conſiderans principia et concluſiones. Dico ꝙ de principio ſm ꝙ huiuſmodi non eſt ſciētia et per conſequens non eſt vna ſcientia de ipſo ⁊ cōcluſione. Unde ⁊ Geometria conſiderās principia et deducēs concluſiones nō eſt vnus habitus ſimpliciter ſm ſpeciem indiſtinctus ſed ordine tantū. Tu dicis habet vnum primū obiectum ſimpliciter ſub vna ratione formali. Puta lineam vel magnitudinem continuam. Dico ꝙ bene reſpectu huius obiecti eſt vnus actus vel habitus ſimplex: ſed ille non eſt ſcientia formaliter ſed virtualiter ſicut dictum eſt in primo vel quaſi virtualiter. ¶ Ad tertium dico ꝙ habitus conſiderans principium nunꝙ̄ ſe extendit ad concluſiones vel concluſionē ſic ꝙ ſit habitus cōcluſionis formaliter ſicut nec intellectus eſt ſcientia: ⁊ ideo dico ꝙ talis habit⁹ nō oportet ꝙ ſe extendat formaliter ad omnes queſtiones contētas virtualiter in principio. Unde etiaꝫ nec metaphiſica que ſe extēdit ad primū principiū virtualiter continēs omnes queſtiones ſm aliquos licet non ſm me. Planū eſt ꝙ non poteſt concludere nec deducere omnes cōcluſiones cuiuſlibet ſciētie in particulari: tunc eñ non oporteret addiſcere niſi metaphiſicam vt ſcirētur omnes cōcluſiones omnium ſcientiarū qḋ non videtur. Ad minorem dico ꝙ prudētia etſi reſpicit primū principiū agibile et eſt habitus nō reſpicit cōcluſiones agibiles formaliter ſed oportet ponere alios habit⁹ diſtinctos reſpectu ꝯcluſionū neceſſario ſicut eſt de ſciētijs: quare ⁊c̄. ¶ Ad quartū dico ꝙ habitus reſpiciēs multa obiecta ſic ꝙ reſpicit alia per rationē vnius ⁊ illud vnū primo non debet poni variari ex illo obiecto: ſed dico ꝙ habitus talis nō debet dici ſcientia vel recta ratio plurium cōcluſionū ſed tñ vnius obiecti ſimpliciter vel ſimplicis cuius eſt formaliter ⁊ reſpectu concluſionū virtualiter vel quaſi virtualiter. Unde ⁊ reſpectu plurium cōcluſionū metaphiſicaliū debēt poni diuerſi habitus formaliter ⁊ alterius rationis vel ſpeciei: licet ſit vnus habit⁹ ordine quodā ⁊ ſic dico de prudētia ſuomodo in propoſito ꝙ eſt plures habitus circa diuerſas concluſiones agibiles ⁊ dictabiles licet ordinē aliquē habeant adinuicē quoquomodo. Habitus tñ qui eēt reſpectu alicuius obiecti primarij ſimplicis primo et aliorū ſecundario vnus eſſet: ſaltē nō neceſſario ponerētur plures reſpectu illorū obiectorum ſi nō eſſet talis habitus reſpectu cōcluſionū de tali obiecto dictabilium ⁊ cōplexorū. ¶ Ad quintum dico ꝙ dictum illud eſt parabolicū de motu rei ad aīam vel anime ad rem. Ita eñ intellectus cōſiderat reꝫ in ſeipſa ſicut voluntas vult eā ⁊ econuerſo: ⁊ ideo ꝙ equaliter currūt per omnia ꝙ̄tum ad propoſitū ſpectat. ¶ Ad ſextum de Ariſtotele ſi intētio ſua eſt oppoſita predictis nego eū. Si vero concordat cum predictis poteſt exponi ꝙ ponit vnam prudētiam vnitate nominis ⁊ ordinis ⁊ generis plus ꝙ̄ alie quoquomodo non ſic autem virtutes morales que non ſic in vno nomine cōueniunt. Unde ad illud qḋ additur dico ꝙ prudētia monoſtica ⁊ yconomica et politica ſunt diuerſe rationis ⁊ alteri⁹ ſpeciei. Et quādo dicit philoſophus 3. politice ꝙ vna eſt virtus boni viri ⁊ boni principis. Dico ꝙ verū eſt vnitate ſubiecti vel ordinis quia ad bonū viruꝫ ſi ſit omnino perfectus pertinet bene principari vł ad bonum principantem viuere ſm virtutem boni viri. Hec de ſecundo articulo principali.

6.ethi.

¶ Quantum igitur ad precedētem articulum cōmuniter dicitur ꝙ prudētia eſt connexa cum virtutibus moralibus vel cū virtute morali ⁊ econuerſo. Ita ꝙ vna ſine alia nec haberi nec adquiri pōt. Hoc probatur multipliciter. Primo ſic ⁊ probatur ꝙ prudētia ſecū habeat annexā virtutem moralem prudētia eſt habitus pertinens ad intellectū practicū. Sed obiectū intellectus practici recti eſt veritas confeſſe ſe habēs ad appetitum rectū. 6.ethicorum: igitur cū appetitus non ſit rectus niſi per moralem virtutē ſequitur ꝙ prudētia non poſſit eſſe ſine morali virtute. ¶ Secundo ſic. Prudētia eſt recta ratio agibiliū. 6.ethicorꝫ. Sed impoſſibile eſt haberi rectā rationē agibilium ſine virtute morali. Nam ſicut dicitur: 6.ethico. Malicia eſt corruptiua principij ⁊ corrūpit iudicium recte rationis etiā de fine: quia qualis vnuſquiſꝙ̄ eſt ſm virtutē vel vitium talis ſibi finis videtur ꝙ ⁊c̄. ¶ Tertio ſic. Stante recto iudicio rationis in vniuerſali ⁊ in particulari ſm prudētiam impoſſibile eſt voluntatē non velle. Patet. 6.ethicorū. Nā accepta maiore in vniuerſali ⁊ minore in particulari per rationē confeſtim ſequitur operari potentē nō prohibitum. Sed per bene velle cōformiter ad iudicium rationis adquiritur vel habetur virtus moralis: ergo prudētia eſſe nō poteſt ſine virtute morali. ¶ Quarto ſic ⁊ eſt de ꝟtute morali ꝙ nō poſſit eē ſine prudētia ſed neceſſario eſt ſibi ꝯnexa. Minus videt̄ cōnexa prudētia cum virtute morali ꝙ̄ ecōuerſo. Nā prudētia prior eſt ⁊ regula ipſius virtutis moralis. Sed prudētia cōnexa eſt virtuti morali neceſſario vt dictū eſt ⁊ ꝓbatū: ergo multo fortius ecōuerſo. ¶ Quinto ſic virt⁹ moralis eſt habitus electiuus cōſiſtēs immediate determinat⁹ recta ratione. 2.ethi. Sed recta ratio illa nō eſt niſi prudentia. Unde ⁊ ſubdit̄ ſicut ſapiēs. i. prudēs determinauit: ergo ⁊c̄. ¶ Sexto ſic. Si ꝟtus moralis nō neceſſario ꝯnectit̄ cū prudētia q̄ eſt recta ratio agibilis ſequit̄ ꝙ ipſa poſſit ſtare vel cū rōne corrupta de agibili vel cū ignorātia de ipſo agibili. Sed hec ſunt īpoſſibilia. Patꝫ qꝛ ex principio ⁊ iudicio corrupto nullū bonū pōt ſequi ſm etiā ꝙ inuita poſſum⁹ diligere īcognita nequaꝙ̄: ergo ⁊c̄. ¶ Septimo ſic. Bonitas moralis in actu vel hītu ſicut dictū eſt ſupra cōſiſtit in reſpectu cōformitatꝫ ad rectū iudiciū rōnis dictātis circūſtātias debitas ī eſſe actu. Sed illa ratio recta nō eſt niſi prudētia vel act⁹ eius. Sicut igit̄ īpoſſibile eſt relationē eſſe ſine termino. ita hītu bonū moralē ſine prudētia. Sequeret̄ eñ aliꝫ ꝙ idē hīt⁹ vł act⁹ poſſet eē ꝟtuoſus ⁊ vicioſus adueniente vel recedēte cōformitate ad prudētiā qḋ nō vid̄ʒ. ¶ Ad iſta de ꝯnexione neceſſario prudētie ⁊ ꝟtutꝫ moral̄ ſunt multe auctoritates. ¶ Primo. 6.ethico. dicit phūs vbi ex intētione loquitur de cōnexione virtutum ꝙ vna virtus nō eſt ſine altera nec prudētia ſine morali virtute nec ecōuerſo.

ꝙ prudētia cōnectit̄ cum ꝟtu. mora. ⁊ ecōuerſo.

6.ethi.

Unde dicit ꝙ prudētie vni inexiſtēti omnes inerūt
cōmēta. ¶ Secūda eſt Cōmentatoris ſuper eodem verbo
vbi dicit ꝙ prudētia exiſtēte ſimul huic ⁊ virtutes
morales coerunt. ¶ Tertia eſt Cōmentatoris.7.
ethico.cōmento.5.in fine. Prudentia habet ſequē
Idem. tes ⁊ alias virtutes morales vbi adeſt. ¶ Quarta
eſt cōmentatoris.10.ethicorum cōmento.17.cōiu
gata eſt prudētia moris virtuti ideſt morali virtu-
ti ⁊ moralis virtus prudentie ⁊ ab inuicē non con-
tingit ſeparari. Hec eſt cōis ⁊ probabilis poſitio.

¶ Sed q̄ntum ad iſtum articulum videt̄ michi aliter dicēdum ſine
Peculia preiudicio. Primo de prudētia ꝙ non eſt connexa
ris opi. neceſſario morali virtuti ſed poteſt eſſe ⁊ adquiri ſi
docto. ne morali virtute. ¶ Hoc probo primo ſic. Habi-
tus eſſentialiter diſtinctus ab alio ⁊ prior illo non
dependēs omnino ab illo nec in eſſe nec in adquiri
pōt eſſe ⁊ adquiri ſine illo patet de ſe. Sed pruden-
tia eſt huiuſmodi reſpectu virtutis moralis. Q: ſit
habitus eſſentialiter diſtinctus. Patet. Q: non de
pendeat ab ipſo patet: quia eſt naturaliter prior ſi-
cut actus intellectus prior actu voluntatis: ꝫ ⁊c̄.
¶ Tertio ſic. Sicut ſe habet actus ad actū ſic ſuo
modo habitus ad habitū. Sed actus prudētie po-
teſt ſtare ſine actu moralis virtutis. Patet. Intel-
lectus eñ poteſt dictare de agibili ſm rectā ratio-
nem ⁊ voluntas ratione ſue libertatis poteſt nō vel
le vel non eligere conformitatem ad rationē rectā
et ita intellectus poteſt talē actum frequētare: et ꝑ
conſequēs prudētiam adquirere ⁊ virtus moralis
nō erit nec adquiret̄ in voluntate quare ⁊c̄. ¶ Sed
ad hanc rationē reſpōdetur. Primo ꝙ ſtante iudi-
cio recto prudētie in vniuerſali ⁊ in particulari nō
poteſt voluntas nō eligere conformiter ad rationē
rectam ⁊ ita non poteſt virtus moralis non adqui-
ri nec prudētia ſtare ſine ipſa. ¶ Secūdo reſponde
tur ꝙ licet voluntas poſſit nō eligere conformiter
ad rationē rectam: tñ actus ratiōis recte dictatiuꝰ
nō poteſt frequētari. Nam ſtatim voluntas infici-
tur ⁊ ratio obumbratur ⁊ q̄nto plus non eligit con
formiter ad rectum iudicium rationis tāto plus ra
tio obumbratur: ⁊ per cōſequēs prudentia in ipſa
non generatur ſed magis ſi in ipſa prefuiſſet corrū
peretur ⁊ deſineret eſſe: ⁊ ſic intelligitur illud tertij
ois malꝰ ethicorum ꝙ omnis malus eſt ignorās ⁊ ſi nō igno
ignorās. rantia preueniente tñ ſubſequente vel concomitan
te. ¶ Aliter dicitur tertio ꝙ licet in intellectu poſ
ſit aggenerari aliquis habitꝰ recte dictatiuus agi-
bilium cuiuſmodi eſt ſcientia libri ethicorū vel hu
iuſmodi ſine morali virtute non tamen ille habitus
dici debet nec eſt vera prudētia virtus. Unde ⁊ ali
quis homo peſſimus qui nichil habet de prudētia
nec de virtute poteſt habere dictamē aliqḋ rectum
vel noticiam rectam de agibilibus ſaltē in vniuer
ꝫ ꝑcedē. ſali cuiuſmodi eſt ſcientia libri ethicorum. ¶ Con
ſolu. tra ſolutiones iſtas arguo: quia nō vidētur effica-
ces. Contra primā ſatis eſt argutum in ſecūdo ſci-
licet ꝙ volūtas nō neceſſario eligit cōformiter ſtā-
te iudicio rationis recte etiam in particulari. Alio
quin eñ talis neceſſario bene vellet et nō peccaret
niſi fortuito puta occurrēte alio fantaſmate mouē
te fortius intellectū ⁊ ſic ratione cadēte a recto iu-
dicio ⁊ volūtate conſequēte vel ſequente tale iudi-
cium ſic ꝙ hoc nō eſſet in ſua poteſtate. Si dicas ꝙ
immo: q: poteſt ſiſtere vel mouere intellectum vel

alias potētias ad hoc vt aliud iudicium habeatur
Dico ꝙ omnia iſta concludunt actiuitatē volunta
tis reſpectu actus proprij ⁊ libertatē: ⁊ per conſe-
quēs propoſitum ſcilicet ꝙ non poſſit nō eligere il
lud qḋ iudicatum eſt a ratione q̄ntūcūq; in particu
lari ⁊ redit neceſſario id qḋ prius. ¶ Contra ſecū
dam ſolutionem arguo: quia nō video ꝙ intellectꝰ
in aliquo obſcuretur vel etiam in ſuo iudicio peio-
retur per hoc ꝙ voluntas ipſa nichil agit omnino:
ſed omnē actum ſuum circa iudicatum ſuſpēdit nō
eligendo illud qḋ iudicatur. Unde nō video quare
ſicut prima vice ſtant ſimul rectum iudiciū ratiōis
etiam in particulari ⁊ non eligere vel non velle vo
luntatē vel etiam qḋ plus eſt oppoſitum vel contra
rium eligere: q: nullam habēt repugnātiam nō vi-
deo quare nō poſſint ſimul ſtare ſecunda vice ⁊ ter
tia ⁊ quarta ⁊ ſic frequēter: ⁊ per conſequēs nō poſ
ſit habitus prudētie generari ⁊ adquiri ſine mora-
li virtute Si dicas ꝙ non quia malicia corrumpit
iudicium infra reſpondebo ad iſtud. ¶ Cōtra ter
tiam ſolutionē non video quare habitus ille dicta
tiuus agibilium recte nō ſolum in vniuerſali ſicut
eſt ſcientia libri ethicorum: ſed etiā in particulari
ſicut oſtenſum eſt in argumēto contra ſecūdam ſo-
lutionē nō poſſit dici prudētia ⁊ eiuſdem rationis
omnino cum ipſa. Si dicas ꝙ non: quia prudentia
depēdet a morali virtute cōtra: quia multo magis
depēderet moralis virtus a prudētia: ⁊ tūc eſſet cir
culus in per ſe depēdentijs ⁊ idem depēderet a ſe-
ipſo ⁊ eſſet prius ⁊ poſterius natura ſeipſo ⁊ demō
ſtratio propter quid eſſet circularis qḋ eſt impoſſi-
bile: quare ⁊c̄. ¶ Tertio arguo ſic ꝑncipaliter. Li-
cet regulatum ⁊ mēſuratum ſm aliquos depēdeat
ad mēſuram ⁊ regulam ita ꝙ nō poſſit eſſe ſine ipſa
ſicut deſtructo ſcibili deſtruitur ſcientia: tñ regula
et mēſura non dependet a regulato ⁊ mēſurato et
pōt eſſe ſine ipſo ſicut ſcibile ſine ſcientia. Sed pru
dētia eſt regula ⁊ mēſura habitus moralis vel vir-
tutis ⁊ directiua eius: ergo ⁊c̄. Sed an concludat
argumētum ꝙ virtꝰ moralis nō poſſit eſſe ſine pru
dētia inferius apparebit. ¶ Q̄ntum ad virtutē mo De v̄tu
ralem. Utrū connectatur neceſſario cum prudētia te morali
ſibi correſpondēte videtur michi dicēduꝫ ſic ꝙ vir
tus ipſa moralis poteſt accipi vel q̄ntū ad id qḋ eſt
abſolutum in ipſa. Puta q̄ntum ad habitum ipſuꝫ
abſolutum de prima ſpecie qualitatis: vel pōt acce
pi q̄ntum ad reſpectum conformitatis ad regulam
vel dictamen rationis ſecundū prudentiam ipſam
⁊ hoc ſiue ille reſpectus ſit actualis ſiue aptitudina
lis ſiue realis ſiue rationis. Si accipiatur virtus.
Primomodo dico ꝙ abſolutum totuꝫ virtutis qḋ
dicit habitum de prima ſpecie qualitatis facilita-
tem ad actum poteſt poni in re vel conſeruari ſine
prudentia ſibi correſpondente vel aliquo actu eius
ex parte intellectus ſaltē virtute diuina. ¶ Quod
probatur: quia omne abſolutum eſſentialiter diſti
ctum ab alio non includēs ipſum intrinſece poteſt
deus facere et conſeruare ſine illo ſicut pluries di-
ctum eſt ſupra. Sed habitus virtutis ſic ſe habet
ad habitum vel actum prudentie: ꝫ ⁊c̄. ¶ Secūdo
hoc patet: q: nō minus pōt deꝰ facere vel ꝯſeruare
abſolutū virtutis ſine prudentia ꝙ affectum cē ex-
trinſece ſine ſua per ſe cauſa vt videtur. Sed deus
poteſt iſtud. ergo illud. ¶ Tertio q: nō minus pōt
hoc deus ꝙ facere fruitionē ſine viſione. Sed hoc

poteſt de⁹ ita bene ſicut accidēs ſine ſubiecto. ꝙ ꝛc.

Nota. ¶ Sed quid de agēte creato poſſet ne adq̄rere abſolutum virtutis moralis vel habere ſine prudētia per facultatem ꝓprie volūtatis. Videtur poſſe dici ꝙ ſic ꝛ ꝓbatur rōne errāte circa aliquod obiectū ꝛ dictāte ipm̄ eſſe faciendum. Puta eſſe fornicandum: voluntas ex ſua natura pōt eligere oppoſitū. Puta eſſe continēdum vel cōtingere ꝛ frequētare talem actum, ꝛ per conſequēs poteſt in ſe generare habitum cōtinendi vel volendi efficiter continere fugiendo ꝛ deteſtando fornicationē. Sed talis habitus videtur eſſe abſolutū virtutis moralis. ꝙ ꝛc.

¶ Secūdo Sicut ſtante prudentia vel actu prudētie in intellectu pōt voluntas adquirere habitū viciosum eligendo quod nō eſt eligēdum nec dictatū a ratione. Ita ſtāte actu vel habitu iudicij erronei in intellectu poteſt voluntas eligere aliquid aliud ab illo qđ dictum eſt ꝛ quod debuit dictare recta ratio vt videtur. Sed ſic eligendo frequēter habetur abſolutū virtutis vt videtur ergo ꝛc. Dicea ꝙ pari ratione ſequitur ꝙ reſpectus ꝯformitatis ad rationem in habitu virtutis poterit haberi ſine prudentia ſicut ex parte vicij habetur reſpectus difformitatis cū ipſa prudētia. Dico ꝙ nō ſequitur ſicut patet. Nam extremū difformitatis ponitur. Puta ipſa prudentia vel actus eius: ſed nō ponitur in ꝓpoſito. quare ꝛc. ¶ Tertio videtur hoc idē. Nam ſicut abſolutum vicij nō neceſſario habet difformitatem ad rōnem. Sed poteſt habere cōformitatem ad ipſam ſi rō ſit erronea ſic abſolutū virtutis nō neceſſario habet cōformitatem ad rōnem rectam: ſed poteſt habere difformitatem ad rationē ſi ſit ratio erronea vt videtur. Sꝫ hoc poſito pōt haberi ꝛ adquiri habitus ꝟtutis id quod eſt abſolutū ſine prudentia. ergo ꝛc. ¶ Sic ergo licet nō ſit hoc cōmuniter ꝛ de cōmuni lege ꝙ adquiratur abſolutū virtutis ſine prudentia vel actu eius tamē pōt fieri vt videtur. Si aūt loquimur de virtute ꝗtum ad illum reſpectum conformitatis ad rōneꝫ rectam ſm̄ prudentiam: ſic dico virtus non poteſt eſſe nec adquiri ſine prudentia vel actu eius. ¶ Probatio ſtatim eſt in promptu quia impoſſibile ē ꝙ ſit reſpect⁹ ſine termino ſiue in re ſiue in intellectu ſiue in potentia ſiue in actu. Ita ꝙ ſi reſpectus eſt in actu termin⁹ eſt in actu. Sed in potentia oportet ꝙ terminus vl' ſit vel poſſit eſſe. Si in intellectu oportet ꝙ terminus ſit in intellectu: ſed prudētia iſto modo ex parte rationis terminus eſt talis reſpectus ſicut illud cui vel cuius dictamini ꝟtus conformiter ſe habet q̄uocūqꝫ ſit de illo reſpectu. ergo ꝛc. ¶ Secūdo ſic Menſuratū inquātum mēſuratuꝫ nō poteſt eē nec adquiri ſine menſura ꝛ regula. Patet licet abſolutum menſurati poſſit ſtare ſine menſura. Sed habitus virtutis moralis per illum reſpectū debere formaliter eſſe menſuratus ꝛ regulatus a prudentia: licet abſolutum habitus fundet talem reſpectum. ergo ꝛc. ¶ Tertio ſic. Impoſſibile eſt eſſe vel adq̄ri habitum electiuum ratione recta. Sed virt⁹ ꝗtū ad reſpectum conformitatis dicitur determinata a recta ratione ꝛ ad ipſum refertur vt ſic. ergo ꝛc. Sic igitur dico ꝙ accipiēdo virtutem ſm̄ reſpectū illum conformitatis ad rationem rectam dictātem circa obiectum cōueniēs omnes debitas circūſtancias que fundat in ipſo immediate rōneꝫ bonitatis moralis ꝛ in quo imediate conſiſtit ſicut dictuꝫ eſt ſupra ꝙ ꝟt⁹ moralis nec eē in actu nec adquiri poteſt etiam virtute diuina ſine prudentia vel actu ei⁹ que vocatur ratio recta ſicut nec quacunqꝫ virtute poſſibile eſt ꝙ reſpectus ſit in actu ſine termino: qꝛ ꝗtum ad hoc virtus moralis ꝛ prudentia ſibi correſpondens ſunt connexe.

¶ Ad primum alioꝝ probātium ꝙ prudentia non poteſt eſſe ſine virtute morali ſibi correſpondente. Ad motiua alioꝝ. Dico ꝙ prudentia eſt habitus practicus pertinēs ad intellectum practicum: ꝛ ita dico ꝙ obiectū ei⁹ eſt veritas confeſſe ſe habēs ad appetitum rectum ſed appetitus rectus nō ſolum eſt per virtuteꝫ moralem conformiter eligendum ſm̄ dictamen rōnis prudentie. Sed appetitus iſte rectus dicitur volitio finis recti ꝛ boni ſicut dictum eſt in primo. Vñ ꝛ appetitus finis eſt intellectus practici. Nec ꝯtra primum concludit argumētum vt videtur. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ poteſt haberi recta ratio alicuius agibilis circa ipm̄ ſine morali ꝟtute correſpondente ꝛ ſine malicia. Unde nō oportet ꝙ ſi virtus moralis nō inſit ꝙ ꝓpter hoc malicia que eſt habitus poſitiuus inſit. Voluntas eñ inexiſtēte recto iudicio poteſt iudicatum nō eligere nec aliquid aliud ꝛ per cōſequēs nec virtutem nec viciū vel maliciam generare. Et ita dato ꝙ malicia eſſet corruptiua iudicij vel principij eo modo quo intendit adhuc poſſet eſſe prudētia ſine morali virtute vt videtur.

¶ Nota hic ꝙ malicia in voluntate non eſt corruptiua principij ſic ꝙ faciat intellectum errare in principijs agibilium primis. Nota. ¶ Tum quia talia principia dependent non ex voluntate ſed ex noticia terminorum quibus complexis nō poteſt itellectus non aſſentire ꝑncipio vel complexioni. Tum quia ſicut per primum actum malum voluntatis non corrumpitur neceſſario iudiciū rectum intellectus qꝛ ſm̄ articulum ſtante recto iudicio volūtas poteſt in oppoſitum iudicati ſic nec per aliquē aliū ſequentē. Primus eñ poteſt eē ita malus ſicut aliquis ſequēs. Tum qꝛ nullus in via ē ſimpliciter incorrigibilis quod tamē ſequeretur ſi erraret in ꝑncipijs agibilium nec eſſet via reducendi quia negaret omnia que ꝓponerentur ſibi pertinētia ad materiam illam reſpectu cuius habet corruptum principium. Tum quia nec damnati etiam ſi errāt vt eſtiment deum eſſe odiēdum. Tunc enim non haberēt virtutem cōſciētie ꝛ ſine remorſu ꝛ triſticia odirēt ipſum. Tamen nō intelligo ꝙ malicia in affectu ſit corruptiua iudicij de principio ſic ꝙ faciat errare circa principium agibile ſicut etiam nec circa ꝑncipium ſpeculabile. Nec etiam circa cōcluſioneꝫ euidenter deductam ex principio ſed pro tanto eſt corruptiua. Uno modo qꝛ voluntas mala auertit itellectum a conſideratione recta ꝛ dictamen ne āpli⁹ conſideret ipm̄ non faciendo ipſum errare ſed a cōſideratione ꝛ dictamīe ceſſare frequenter. Et quia etiā voluntas mala volens malū finem ꝯuertit intellectum ꝛ imperat ſibi iuenire media ad finē malum ꝛ ſic priuatiue vel poſitiue corrumpit iudiciuꝫ ſed non ſic quin ſi placeret voluntati freq̄nter poſſꝫ non eligere illud quod dictatum eſt ſm̄ rectam rationem ꝛ tamen permittere rectum iudicium rationis ꝛ frequēs, ꝛ per ꝯſequens habitus prudētie poſſet generari. Vel quādo dicitur ꝙ omnis malus ē ignorās pro tanto verum eſt qꝛ agit quaſi ignorās

ac ſi ignoraret bonum nõ quia ignorat bonum ne-
ceſſario. ¶ Ad tertium dico ꝙ ſtante recto iudicio
in vniuerſali ⁊ in particulari põt voluntas non eli
gere nec confeſtim ſeqͥtur operari neceſſario ſꝫ po-
teſt impediri ⁊ ꝓhiberi operatio ex libertate volũ-
Ad pꝛm tis ſicut dictum eſt in ſecũdo. Ad philoſophũ dico
ꝙ exponi poteſt ſicut expoſitum eſt in ſecundo. Di
cit enim potẽtem nõ prohibitũ. Et dico ꝙ hoc po-
teſt eſſe ex libertate voluntatis eligentis nõ opera
ri vel ſi velit omnino ſicut dicunt alij accipiunt. Di
co ꝙ negãdus eſt ⁊ ꝯtradicit ſibipſi in ſeptimo ethi
corum in. 9. metaphiſice. vbi dicit ꝙ appetitus vel
perhereſis ſeu electio determinat ad agendum al-
terum oppoſitorum. Non aũt ratio vel intellectus
ſed ſi neceſſario ⁊ confeſtim ſequeretur operari vi-
deret determinari a ratione. quare ⁊c̄. ¶ Ad quar
tum quod eſt de virtute morali ꝙ neceſſario conne
ctatur cum prudentia. Dico ꝙ accipit minorez fal
ſam ſcilicet ꝙ prudentia neceſſario ꝯnectatur cum
virtute morali ſibi correſpondẽte ⁊ regulabili per
ipſam. ¶ Ad quintum patet ex predictis ꝙ virtus
moralis q̄tum ad reſpectum illum conformitatis
ad rationem prudentie cõnexa eſt prudẽtie neceſſa
rio manente tali reſpectu: ſed quia ille reſpect⁹ ac-
cidentalis eſt habitui virtutis vel ipſi abſoluto vir
tutis. Ideo dico ꝙ abſolutum virtutis poteſt eſſe
ſine prudentia ſicut ⁊ ſine tali cõformitate ⁊ ita põt
eſſe abſolutum virtutis quod nõ habitus actu de-
terminatus vel regulatus recta ratiõe regulabilis
Aduerte tamen ⁊ ꝯformabilis rationi recte. ¶ Nota ꝙ ſan-
cti vidẽtur dicere virtutes cõnexas pro tanto quia
ad perfectionem habentis / et in ratione meritorij
oporteret omnes ineſſe vel ſaltem ꝙ vicium oppoſi-
tum alicui virtuti ⁊ peccatum ad quod inclicat nõ
inſit quia cum peccato mortali non ſtat meritũ de
condigno nec ſalus vel quia ſibi inuicem ſuffragã-
tur q̄tum ad perfectionem habẽtis. ¶ Ad ſextũ
per idem dico ꝙ abſolutum habitus moralis virtu
tis poſſet ſtare et haberi ſine conformitate actuali
ad rõnem rectam vel prudentiam: ⁊ per conſequẽs
ſine bonitate ſua morali actualiter inexiſtente quia
illa eſt accidentalis bonitas abſoluto ꝟtutis. Sed
dico bene vltra ꝙ ſtante bonitate morali in actu q̄
conſiſtat in ipſa conformitate ad rationem rectam
prudentie oportet ꝙ ſtet prudentia vel ratio recta
Vide. modo ſupradicto. ¶ Et dico ꝙ idem habitus vel
actus ſcḋm ſubſtantiam ⁊ ſpeciem poſſet eſſe viciſſim
moraliter bonus ⁊ mal⁹ cum talis bonitas vel ma
licia moralis ſit ſimpliciter accidẽtalis ſubſtantie
actus vel habitus ſicut ⁊ conformitas ad prudẽtiã
vel carentibus conformitatis. Hoc patꝫ in exẽplo
Aliquis enim poteſt eẽ habituatus in dãdo elemo
ſinam vel in aliquo tali propter vanam gloriaꝫ. Et
planum eſt ꝙ talis habitus eſt vicioſus propter de
fectum conformitatis ad rationem rectam vel po-
tius propter difformitatẽ ad ipſam modo poteſt iſte
penitere de vna gloria ⁊ velle dare ⁊ etiam dare ele
moſinam propter deum. Planum eſt ꝙ manẽt apõ
eum idem habitus ſcḋm ſubſtantiã quod patet ex ea
dem inclinatiõe vel facilitate ad actum ſicut ꝓpri⁹
⁊ tamen ille habitus modo eſt virtuoſus qꝛ confor-
mis rationi recte. quare ⁊c̄. Et tunc poneretur va-
riatio circa rationem que eſt extremum quia de no
uo haberetur ratio recta ⁊ ſurgeret nouus reſpect⁹
rei vel potius rationis in habitu vel actu virtuoſo

et parte voluntatis nullo abſoluto adquiſito in ipſa
niſi forte intenſiori gradu illius habitus vel actus
quod tñ adhuc nõ ẽ neceſſarium. Sicut preexiſten-
te albo ſi fiat aliquid aliud de nouo album adquiri
tur ſimilitudo de nouo in priori albo facta mutatio
ne in alio extremo. Nec aliquid abſolutum adqͥri-
tur preexiſtenti albo. Similiter dici poteſt ꝙ actus
moralis bonus idem numero ⁊ ſpecie que prius nõ
erat meritori⁹ nullo abſoluto adquiſito in ipſo actu
ſed in habente poteſt fieri meritorius quia durãte
tali actu poteſt de nouo ſuperuenire caritas in ha-
bente. Actus autem moraliter bonus cum carita-
te eſt meritorius nõ autem ſine caritate ſicut patet.
ergo ⁊c̄. ¶ Si queras ꝯtra predicta quo modo ad
ueniente actu de fine vel intentiõe finis debito fiat
habitus virtuoſus qui prius erat cum nõ adueniat
niſi aliquid reſpectiuũ ⁊ forte rationis quia ſequẽs
actum intellectus dato ꝙ reale. Hoc tamen nõ ſuf
ficit qꝛ virtutis dicit aliqͩd abſolutum. Et ſimiliter
cedẽte actu intentionis finis cedit talis reſpectus
nec eſt plus virtuoſus q̄ ante quia adhuc inclinat
in actum vicioſum ſicut prius. ¶ Ad auctoritates
q̄tum videntur eſſe pro cõnexione prudentie cum
alijs. Dico ꝙ de lege cõi ⁊ vſu communi virtuoſi li
cet ſimul adquiratur prudẽtia ⁊ virtus ſibi correſ-
pondens regulata ⁊ directa per ipſam non tamẽ eſt
hoc neceſſarium quin poſſit aliter fieri ⁊ eẽ ſicut di
ctum eſt ſupra. Si pro q̄to ſunt de connexione mo
ralium cum prudentia. Dico ꝙ vnaqueqꝫ virt⁹ mo
ralis q̄tum ad conformitatem quam habet ad pru
dentiam tanq̄ ad ſuam regulam directiuam conne
xa eſt cum ipſa ſed non oportet q̄tum ad abſolutuꝫ
habitus virtuoſi ſicut dictum eſt ſupra licet cõmu
niter ita ſit ꝙ precedat prudẽtia in intellectu ⁊ vir-
tus moralis in affectu eidem ſit connexa. Hoc de
ſecundo articulo principali.

¶ Quãtum ad tertium arti/ De cõnexiõe ꝟtutũ theo.

culum de virtutibus infuſis. Utrum ſcilicꝫ ſint cõ
nexe adinuicem. Reſpondeo breuiter ꝙ q̄tum eſt
ex natura rei nõ ſunt neceſſario cõnexe nec in fieri
nec in eſſe / nec in eſſe completo ⁊ perfecto loquẽdo
de perfectione intrinſeca eis. Nec in eſſe incõpleto
⁊ imperfecto. Qꝫ in eſſe non ſint connexe. Patet qꝛ
aliqui habent fidem ⁊ ſpem qui nõ habent caritatẽ
Similiter aliqui habent fidem qui non habent ſpẽ
infuſam ſicut damnati forte vel deſperati. Simili-
ter aliqui habent caritatem perfectam qui non ha-
bent fidem ⁊ ſpem ſicut patet de beatis ⁊ anima
xp̄o. Qꝫ nec in fieri patet. Nam licet cum primo in-
funditur alicui fides infundantur ſibi alie ex mia ⁊
⁊ liberalitate diuina. Non tamẽ eſt hoc neceſſariũ
ex natura rei ſed vna abſolute loquẽdo poſſet īfun
di ſine alia ſicut etiam recuperãti caritatem per pe
nitentiam de facto infunditur caritas ⁊ non infun
ditur fides tamen dico ꝙ ex ordinatione diuina cõ
nexa in prima ſui infuſione ita ꝙ cuicũqꝫ infundit̃
vna primo ⁊ alie. Non ſic autem oportet in ſecũda
ria infuſione ſicut exemplificatum ẽ de caritate pe
nitentis. Hoc breuiter dictum ſit de tertio arti-
culo principali.

¶ Ad primuꝫ principale dico Ad rõeſ pͥncipa.

ꝙ habens vnã virtutem q̄tãcunqꝫ perfectam intrin
ſece ⁊ formali perfectione nõ propter hoc eſt vſqꝫ

quaſ perfectus circa totam materiã moralē. Nec oportet ꝙ habeat omnes virtutes ſed poteſt habere vicia oppoſita alijs virtutibꝰ nec eſt incōuenientēs vt videtur. Unde nec eſt dicendus ſimpliciter virtuoſus ſed tantum ſm quid q: ſm vnam virtutem tantum. Unde ⁊ argumētum concludit ꝙ ad perfectionem habentia ſeu ipſius virtuoſi vt ſit perfectꝰ omnino circa materiam moralem oportet virtutes eſſe connexas. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ prudētia poteſt eſſe ſine morali virtute ſibi correſpondente ⁊ regulabili per ipſam ⁊ patet quid dicendum ex predictis ad illas auctoritates. Excecauit eos malicia eorum ⁊ Omnis malus eſt ignorans. ¶ Quando dicitur vltra ꝙ vna eſt prudētia circa totam materiam moralem. Dico ꝙ nō eſt verū ſicut dictum eſt ſupra. Ad philoſophum dico ſicut dictū eſt ſupra ꝙ eſt vna nomine vel genere nō ſpecie. Si dicas ꝙ Ariſtoteles intendit ipſam eſſe vnam ſpecie. Dico ꝙ non capio ꝙ ipſe dicat verum. Nec video quare plꝰ debeat dici vna ſpecie ꝙ̄ virtus moralis circa totā materiam moralem ⁊ ideo nego iudiciū eius in moralibus. ¶ Ad tertium dico ꝙ vna ꝟtus ꝙ̄tum ad perfectionem ſui intrinſecam ⁊ formalē non exigit nec coegit aliam licet bene ꝙ̄tum ad perfectionem extrinſecam ſibi ⁊ accidentalē que magis debꝫ dici perfectio habētis ꝙ̄ ipſius virtutis. Et hoc concludit argumentum nec eſt in aliquo ꝯtra predicta ſed magis ſm predicta vt videtur. ergo ⁊c̄.

¶ Diſtinctionis trigeſimeſeptime.
Queſtio Unica.

Circa diſtictionē trigeſimam ſeptimam quero Utrū precepta decalogi ſint diſpenſabilia. ¶ Uidetur ꝙ ſic: quia ſi non eſſent diſpenſabilia. Hoc maxime videretur quia ſunt de lege nature: ſed hoc non tollit: q: quinto ethicorū dicit philoſophus ꝙ ius naturale nō eſt idem apud omnes / igitur nec precepta dato ꝙ ſint de lege nature. ergo ſunt diſpenſabilia. ¶ Secūdo ſic. Unum de diuis preceptis eſt. Non occides: ⁊ aliud. Non furaberis: ⁊ aliud. Nō mechaberis. Sed in iſtis ē diſpēſatum aliquando. De primo quādo preceptū eſt ſibi. Tolle filiū tuū quem diligis yſaac. ⁊c̄. De ſecūdo i Exodo quādo ex precepto dei Hebrei ſpoliauerūt egyptios. De tertio Ozee. i. Accipe tibi mulierē fornicariam ⁊ fac filios fornicationis. igitur pari ratiōe alia ſunt diſpenſabilia. ¶ Tertio ſic. Nullum preceptū decalogi eſt neceſſario bonū niſi volitū a deo. pꝫ. Sed omne tale impoſitum diſpenſabile eſt ex quo non ē bonum niſi ꝙ volitum ⁊ preceptū. ergo ⁊c̄.

Exodi. Ozee. i.

¶ Contra Illa q̄ ſunt de iure nature ſunt immutabilia ⁊ per ꝯn̄s indiſpēſabilia. Patet de quinta vbi dicitur ꝙ non variat ſpecie: ſed imutabile permanet. Sed precepta decalogi ſunt de iure nature. Patet in principio canonis in primo decretorum. Ubi dicitur ꝙ ius naturale eſt quod in euangelio ⁊ lege cōtinetur. ꝫ. ⁊c̄.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo oſtendam que ⁊ quot ſunt precepta decalogi. ¶ Secūdo inquiram. Utrum ſint de iure nature. ¶ Tertio. Utrum ſint diſpenſabilia vl nō ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quātum ad primū Dico ꝙ precepta decalogi ſunt decē ſicut habetur Exodi. 20 capitulo. ⁊ repetitur Leuitici. 19. ⁊ Deuteronomij. 5. ſicut patet ibi. ¶ Primum eſt. Non habebis deos alienos. Cum quo ponitur. Nō facies tibi ſculptile neq omnem ſimilitudinem ⁊ non adorabis ea neq coles. ¶ Secūdum preceptū eſt. Non aſſumes nomē dei tui in vanum. ¶ Tertium eſt. Memento vt diem ſabbati ſanctifices. Et iſta tria dicūtur precepta prime tabule. Prime ſcilicet faciei anime que reſpicit vel verſatur circa deum. vel prime tabule q: ad litteram fuerūt ſcripta i prima tabula ⁊ principali q̄ fuit tradita Moyſi a deo ¶ Quartum preceptū eſt. Honora patrem tuum ⁊ matrem tuam. ¶ Quintū. Nō occides. ¶ Sextum. Non mechaberis. ¶ Septimū. Non furtum facies. ¶ Octauum. Non dices contra proximū tuum falſum teſtimonium. ¶ Nonum. Nō concupiſces vxorem proximi tui. ¶ Decimum. Non cōcupiſces domū proximi. Non ſeruū nō ancillā. ⁊c̄. Sunt aūt iſta ſeptem precepta ſecunde tabule vel quia pertinent ad faciem anime inferiorem qua reſpicit proximum vel q: ad litteram fuerunt ſcripta in ſecūda tabula Moyſi tradita ⁊ minus ꝑncipali.

ꝙ. 10. ſūt ꝑcepta decalogi

¶ Sufficientia aūt ipſorum ſic accipitur. Precepta eñ legis data ſunt explicite ad ordinandū hominem in deum ⁊ in proximum: licet cū hoc etiam ordinent hominem ad ſeipſum licet nō fuerit neceſſarium ſic explicari ordinationē hominis ad ſeipm ſicut ad alium ſicut nec fuit neceſſarium ita explicare dilectionem hominis ad ſeipm dando ꝑceptum de ipſa ſicut ad deum vel ad ſeipm. Unde datum ē preceptum de dilectione dei ⁊ proximi. Non autē de dilectione ſui ita explicite licꝫ etiam bene teneatur quis ex precepto quod patet Mathei. 22. Diliges proximum tuum ſicut teipm. ¶ Ad hoc aūt vt ſubditus debito modo ſe habeat ⁊ ordinetur ad deum ꝙ obſeruet ſibi felicitatem nō transferendo ſeruicium ſuum ad alios ſicut ad principales dominos. Et de hoc datur primū preceptum. Non habebis deos alienos nec facies. ⁊c̄. Ego ſum dominus deus tuus. Secundo requiritur ꝙ obſeruet ſibi debitam reuerentiam ita ꝙ nihil iniurioſum in eum cōmittat. Et de hoc eſt ſecūdum ꝑceptū. Nō aſſumes nomē dei tui in vanum. Irreuerentia eñ eſt adducere vel ſumere nomen ſuum in vanū. Tertio requiritur ꝙ ſibi ſuper īpenſis beneficijs regracietur ⁊ de ipſis recogitet aliquādo ⁊ circa ipm vacet alioquin negligeret ⁊ ingratus eſſet. Et de hoc datur tertiū preceptum. Memēto vt diem ſabbati ſanctifices. Ad hoc enim eſt obſeruatio ſabbati. Et iſtud nō eſt preceptum cerimoniale ſimpliciter ſicut aliqui voluerunt dicere. Non cōputātes ipm inter precepta moralia: nec per conſequēs inter ꝑcepta prime tabule. Errabant eñ quia ⁊ licet cerimoniale fuerit ꝙ̄tum ad diem determinatam ſabati lege Moſayca: ꝙ̄tum tamē ad obſeruationē alicuius diei morale eſt. Unde ⁊ quātum ad obſeruationem ſabati euacuatum eſt cum cerimonialibus ⁊ rationabiliter ſub lege noua trāſlata eſt ſanctificatio ad diem dominicā. patet numerus preceptorum

ꝙ. 10. ꝑcepta ſufficiunt.

Mathei. 22.

Nō hec

rum prime tabule ⁊ ſufficiētia niſi ꝙ poteſt dici ꝙ
per primum preceptū tenetur homo ad reuerētiā
diuine maieſtatis ſeu vnitatis vel primitatis. Per
ſecūdum ad reuerentiam diuīe veritatis. Per ter
Nota. tium ad reuerentiam diuine bonitatis. ¶ Ad hoc
aūt ꝙ homo ſufficiēter ordinetur ad proximū opꝫ
ꝙ ad aliquos ſpeciali modo ⁊ ſpecialiter ordinetur
Puta ad parentes quibus ſpecialiter obligatur ⁊
intantum vt ſm Ariſtotelem non poſſit eis vicē re
pendere ⁊ de hoc eſt quartū preceptū. Honora pa
trem tuum ⁊ matrem tuam. Ad alios autem mīꝰ
ſpecialiter ⁊ ſic vt nulli nocumentū inferatur ⁊ hoc
nec corde nec ore nec opere. Opere etiā qꝛ nec ī per
ſona ꝓpria proximi ⁊ de hoc datur ſecūdum prece
ptum ſecūde tabule quod eſt quintū. Non occides.
Nec q̄tum ad perſonam ſibi coniunctam ⁊ de hoc
eſt ſextum preceptum. Non mechaberis. Nec q̄tū
ad bona exteriora fortune ⁊ de hoc datum eſt ſepti
mum preceptum. Non furtum facies. De nocumē
to ore facto dico ꝙ ipſm debemꝰ vitare. Et de hoc
eſt .8m. preceptum. Non loqueris aduerſus proxi
mum tuum falſum teſtimonium. De nocumēto cor
dis vel male voluntatis. Dico ꝙ non debet homo
velle nocere proximo ſuo nec q̄tum ad perſonam
ſibi coniunctam. Et de hoc datur nonū preceptum
Non concupiſces vxorem proximi tui. In quo pro
hibetur cōcupiſcentia interior nō actus exterior: q̄
prohibetur in alio precepto. Non mechaberis.
Nec in bonis exterioribus fortune ⁊ de hoc datur
decimum preceptum. Non ↄcupiſces domū ꝓximi
tui non agrum. ⁊c̄. Et prohibetur hic ↄcupiſcētia
interior non actꝰ exterior ſicut in illo precepto. Nō
furtum facies. Sunt autē iſta duo precepta diſtin
cta qꝛ prohibentur diſtincte cōcupiſcentie ſm Au
guſtinum: licet Origenes non diſtinxerit inter ea.
Nam in primo precepto prohibetur cōcupiſcentia
carnis. In ſecūdo vero concupiſcentia oculorum.
¶ Si autem queratur quare de leſione proximi in
propria perſona non datur de vitando duplex pre
ceptum explicitum ſed tantum vnum. Nō occides
Reſpondet ꝙ hō non inclinatur nec eſt ꝓnꝰ natu
raliter ad occidēdum: ſed interior cogitatio homi
cidij horrorē hꝫ annexū naturaliter ⁊ ita nō fuit ne
ceſſarium dare preceptum ſic explicitum prohibēs
actum interiorem homicidij ſicut prohibens actū
interiorē ↄcupiſcentie carnis vel oculorū. Sic igit
patet numerus ⁊ ſufficientia preceptorꝫ. ¶ De or
dine vero ipſorum dicitur ꝙ ipſa ordinantur ſm ꝙ
Ordo pre ceptorū transgreſſiones eorum ſunt grauiores ſeu peccata
grauiora. Et quia grauior eſt tranſgreſſio in deū
q̄ in proximum ceteris paribus ⁊ in proximū ope
re q̄ verbo corde ⁊ verbo q̄ corde: ⁊ ſic poteſt de
duci per ſingula precepta: ideo precepta ſic ordinā
tur. Si dicas ꝙ inter precepta ꝓdicta non ſunt illa
duo de dilectione dei ⁊ proximi. Dicitur ꝙ prece
ptum de dilectione dei in tribus primis ſufficiēter
intelligitur ⁊ per ipſa explicatur. Similiter etiam
ſecundum de dilectiōe proximi in alijs ſeptē ⁊ iſta
duo precepta que omnia precepta quaſi virtualiter
includūt ⁊ cōſequenter in quibus tota lex pendet ⁊
ꝓphetie. Hec de primo articulo.

precepta ān de iure natur. ¶ Quantum ad ſecundū ar
ticulum. Dicunt aliqui ꝙ aliqua ſunt de iure natu
re tanq̄ per ſe nota rationi naturali ex terminis cu
iuſmodi eſt principium primum agibile. Puta ꝙ
bonum eſt faciendum vel ꝙ malum eſt cauendū vel
fugiendum. Aliqua vero ſunt de iure nature nō tā
q̄ per ſe nota ratiōi practice naturali: ſed tanq̄ cō
cluſiones euidēter deducte vel deducibiles ex hijs
que ſunt per ſe nota tanq̄ ex principijs agibilium
ſicut ſuo modo ex parte intellectus ſpeculatiui ſunt
principia per ſe nota que dicūtur naturaliter nota
⁊ cōcluſiōes deducibiles ex principijs que non di
cuntur naturaliter note nec per ſe: ſꝫ per deductio
nem euidentem ex principijs. Tertio modo large
eſt aliquid de iure naturali non ſicut principium
nec concluſio neceſſaria: ſed ſicut conſonum aliquo
modo hijs que ſunt de iure naturali ſicut diuiſa re
rum eſſe diſtincta ſuppoſito ꝙ pacifice ſi conuiuen
dum in ↄmunitate humana pro ſtatu nature lapſe.
¶ Dicunt igitur aliqui iſtorum ꝙ precepta decalo
gi non ſunt de iure nature primo modo tanq̄ prin .1.opi.
cipia iuris ⁊ legis nature: ſed ſecundo modo tanq̄ .1.modꝰ.
concluſiones deducibiles ex principijs iuris natu
ralibus: licet inter ipſa aliqua magis de ꝓprimo. et
facilius euidēter poſſint deduci ex principijs natu
ralis iuris q̄ alia. Sicut colere vnum deum ⁊ non
accipere nomen eius in vanum ⁊ regratiari ſibi de
beneficijs acceptis ab ipſo ⁊ honorare parentes et
huiuſmodi. Alia vero non ita patenter nec facili
ter deducūtur ex principijs iuris naturalis: ſꝫ cum
maiori pertractatione ⁊ difficultate. Sicut nō con
cupiſces rem proximi tui vel non mechaberis ⁊ hu
iuſmodi. Unde ⁊ Plato in policia ſua poſuit om
nia cōmunia licet in hoc errauerit. ¶ Alij dicunt
ꝙ tria prima precepta que ſunt prime tabule ſunt 2.modꝰ.
de iure naturali primo modo. Nam ſtati cognitis
terminis eorum q̄tum ad id quod eſt morale ī ipſis
ſtatim iudicantur eſſe vera a ratione practica natu
rali recta. Alia vero precepta ſecūde tabule ſunt de
iure naturali ſecūdo modo ſicut alique ↄcluſiones
deducibiles ex principijs iuris naturalis ⁊ ſunt de
dictamine ſecūdario legis nature non primario ſi
cut principia ipſa. ¶ Omnes aūt in hoc conueniūt
ꝙ aliqua ſunt in agibilibus que nō ſunt de iure na
ture nec primo modo nec ſecūdo modo: ſed ↄtingē
ter ⁊ indifferenter ſe habent. Ita ꝙ pro aliquo tē
pore ⁊ aliquibus perſonis expediunt ⁊ pro aliquo
tempore iiſdem perſonis ⁊ alijs oppoſita eorum ex
pediunt ⁊ iſta fuerunt cerimonialia ⁊ iudicialia ꝓ
magna parte ſicut etiam illa que ponuntur in legi
bus humanis poſitis que ſunt variabiles ſm loca
⁊ tempora ⁊ perſonas nec ſunt eadē apud omnes
ſicut patet. ¶ Et confirmatur dictum ipſorum di
ſtinctione ſexta. Ubi dicitur ꝙ moralia mandata
ad ius naturale ſpectant: ideo nullam mutabilita
tem recepiſſe monſtrādtur.

¶ Aliter dicitur ꝙ Ius naturale eſt aliquid dictatum
a ratione recta naturali in ſuo lumine naturali de 2.opi.
quo loquitur pſalmiſta. Multi dicunt quis oſten
dit nobis bona. Et ſtatim reſpondet. Signatum ē Pſalmi.
ſuper nos lumen vultus tui domine. Nam in lumi
ne naturali dato a deo homini intellectus vel ratio
practica naturalis iudicare poteſt et dictare aliq̄d
eſſe bonum iuſtum ⁊ rectum: ⁊ hoc eſt idē apud oēs
bene diſpoſitos ſm naturā ſicut Ariſtoteles dicit
quinto ethicorum vbi ponit differentiam inter iu
ſtum naturale ⁊ legale: ⁊ dicit ꝙ naturale apud oēs 5.Ethi.

habet eandē potētiam ⁊ vbiq;. Non autē legale ſʒ ex ꝑncipio nichil differt ſic vel aliter fieri. Jus igi tur naturale qḋ eodēmodo ſe habet apud oēs ſcḋm naturā bene diſpoſitos et vniformiter ab ipſis ſcḋm rectā rationē naturalē iudicaṫ. Legale autē prout diſtinguiṫ cōtra naturale qḋ eſt ius poſitiuū eſt de his que in principio ſunt ſic vel aliter fieri ⁊ ſunt in differētia ſed poſtq̄ ſtatuunṫ: licet facere in huiuſmodi niſi ſcḋm legem. Et ponit ibidem Cōmētator multa exempla ſed nō curo. Jſta eadē ſentētia hābetur de iure naturali in ꝑncipio decretorū vbi dicit ꝙ ius naturale eſt cōmune oīm nationuʒ. Eo ꝙ valet inſtinctu nature nō ꝯſtitutione vt viri ⁊ femine cōiunctio cōis oīm poſſeſſio depoſiti vel accommodati reſtitutio violēti per vim repulſio ⁊ huiuſmodi ⁊ ſequiṫ ius poſitiuū ſiue ciuile qḋ quiſq; populus vel quecūq; ciuitas iuſta de cauſa ad tuendā humana vel diuina conſtituit.

opi. ſcoti ¶ Hoc premiſſo dicūt aliqui ꝙ precepta decalogi nō ſunt de iure nature nec ſicut principia iuris naturalis nec ſicut concluſiones neceſſario deducibiles ex ipſis ſed magis ſunt de iure poſitiuo diuine voluntatis ⁊ precipue q̄ntum ad ſeptem vltima que ordināt ad proximū que ſunt ꝓcepta ſecūde tabule. Poſſunt tū dici de iure naturali aliquo modo: qꝛ cōſona ſunt eis que ſunt de lege vel iure nature ⁊ cōformia ipſis licet nec ſint ꝑncipia nec euidēter vel neceſſario deducibilia ex ipſis. De preceptis autē prime tabule ordinātibꝰ ad deum dicunt ꝙ duo prima que ſunt negatiua ſunt de iure nature ſicut cōcluſiones neceſſarie ⁊ euidenter deducibiles. Si enī eſt vnus deus non eſt alius pro deo colēdus nec eſt fiēda ſibi irreuerētia ſumēdo nomē eius in vanū: ſed q̄ntum ad tertiū ꝓceptū qḋ eſt poſitiuum de reuerētia deo exhibēda in ſanctificatione ſabbati magis dubitāt ⁊ ſub dubio relinquunt an ſit hoc de iure naturali ſtricte ſumpto ꝙ aliquo tēpore debeat homo reuerētiam exhibere deo diligēdo ipſum qḋ ſi nō ſed tū eſt iuri naturali conſonum tunc iudicandum eſt de hoc ſicut de ſeptem preceptis ſecunde tabule.

opi. tho. ¶ Alij dicūt ꝙ omnia precepta ſunt de iure nature ⁊ ſi non explicite: tū implicite ita ꝙ ex principijs iuris naturalis poſſunt explicari ⁊ deduci diſtincte: licet cū difficultate q̄ntum ad multa ⁊ cū eruditione ⁊ inſtructione magna ⁊ ideo neceſſariū fuit ea explicari in lege ſcripta ſicut dicunt. Nec fuerunt omnino ſic explicita nec explicite dictata ſub tota lege nature. Accipe quā ſniam volueris de iſtis enarratis. Hec de ſcḋo articulo.

Precepta an diſpenſabilis vel nō. 1. modus

¶ Quantum ad tertium articulum

diuerſimode reſpondētur a diuerſis ſcḋm diuerſas opiniones. An ꝓcepta ſint de iure naturali ⁊ per quē moduʒ. Omnes illi qui tenēt ꝙ precepta ſunt de iure naturali dicunt ꝙ ſimpliciter ⁊ abſolute ſunt indiſpenſabilia ⁊ inuariabilia etiam a deo licet de aliquibꝰ magis pateat hoc q̄ de alijs. Unde ſatis patet ꝙ in iſto ꝓcepto. Non habebis deos alienos qḋ eſt preceptum de colēdo ⁊ amando deū et de nullo alio habēdo pro deo deus diſpēſare nō poteſt. Non enim poteſt deus facere ꝙ licitum ſit odire ipſum vel colere aliquid aliud pro deo et huiuſmodi. De alijs autem pluribus licet non ſit ita manifeſtum vel patens tamen nec in his diſpenſari poteſt. Unde nec furari nec mechari ⁊ ſic de alijs poſſunt bene fieri. ¶ Hoc probant. Tum quia qḋ eſt de iure naturali eſt inuariabile ⁊ immutabile ſicut dictum eſt ſupra. Tum qꝛ ſicut a quocūq; etiaʒ a deo fieri non poteſt: quin principia ſpeculabilia ſint vera et etiam concluſiones habentes neceſſariam connexionem ad ipſa et deducibiles euidenter ex ipſis et oppoſita iſtorum falſa. Sic fieri non poteſt a deo etiam quin principia iuris naturalis ſint recta et bona et cōcluſiones deducibiles ex ipſis cuiuſmodi ſunt ꝓcepta moralia decalogi ⁊ oppoſita iſtorum ſint mala. Sʒ hoc poſito planum eſt ꝙ ſint indiſpenſabilia. Tum quia ſicut deus ſeipſū negare non poteſt nec facere quin ſit bonus et iuſtus. Jta non poteſt facere quin illa que pertinent ad bonum et iuſtum inuariabile. Puta ad ius nature non ſint bona et oppoſita eorum mala: quare ⁊ cetera. ¶ Hoc idem tenent illi qui diſtingunt de implicite et explicite ſicut tactū ē in vltimo mō dicendi precedētis articulꝛ. Sic igitur dicunt iſti ꝙ omnia precepta decalogi ſunt a deo diſpēſabilia.

¶ Alij ſunt qui arguunt contra hoc qꝛ illud preceptum eſt diſpenſabile: cuius oppoſitus actus licite poteſt fieri. Sed oppoſitus actus huius precepti. 2.modꝰ Non occides licite poteſt fieri: quia abrahe dictuʒ eſt ꝙ occideret filium et licite: immo meritorie occidiſſet ſi occidiſſet Auguſtinus primo de ciuitate capitulo vigeſimoprimo: ergo et cetera. Auguſt. Dices ꝙ preceptum accipiendo ſecūdum formam precepti eſt indiſpenſabile modo forma precepti eſt non occidere non ſimpliciter et abſolute ſed non occidere innocentem nec ex auctoritate propria. Oppoſitum autem non poteſt bene fieri ſcilicet occidere innocentē ex auctoritate propria. Unde nec abraham occidiſſet Jſaac ex auctoritate propria ſed ex auctoritate dei qui eſt dominus vite et mortis cuiuſlibet. ¶ Contra hoc videtur: quia non eſt queſtio. Utrum manente obligatione precepti: et per conſequēs ſtante malicia et difformitate actus oppoſiti poſſit deus diſpenſare de precepto. Hoc eīm implicat manifeſtam contradictionem: tunc enim faceret eundem actum ſimul licitum et illicitum. ¶ Sed q̄ritur vtrū deus poſſit relaxare obligationem precepti et actus oppoſitus per talem relaxationem poſſit eſſe non illicitus ſicut etiam patet in alijs diſpenſationibus. Quando enim dicitur papam poſſe diſpenſare de irregularitate non intelligitur ꝙ ſtante irregularitate poſſit facere papa ꝙ licitum ſit irregulari miniſtrare. Sed intelligitur ꝙ papa poteſt ſoluere et relaxare penam irregularitatis. Et tunc licitum eſt iſti qui prius erat irregularis miniſtrare ex diſpenſatione Pape. Sic in propoſito videtur fuiſſe ꝙ diſpenſatum fuerit cum Abraham vt poſſet facere licite ⁊ meritorie actuʒ oppoſitum precepto obligatione tū precepti relaxata a diuina voluntate. ¶ Secundo arguunt ſic. Si omnia diuina precepta ſunt neceſſario iuſta et bona ex terminis: et per conſequens ſunt indiſpenſabilia ſicut dicunt primi. Sequitur ꝙ ante omnem actum diuine voluntatis circa ipſa ſunt iuſta et bona et etiam obſeruanda et ab intellectu diuino prius naturaliter ante actum volūtatis diuine

preſentata voluntati. Ita ꝙ nõ ſunt bona nec iuſta nec obſeruanda: q2 a deo volita vel inſtituta. Sed hoc eſt falſum q2 tunc voluntas diuina cũ nõ poſſit eſſe difformis ab intellectu vel a ratione recta ſicut nec poteſt peccare neceſſario velles ea eſſe obſeruãda ⁊ neceſſario per cõſequẽs ꝓciperet ea. Sed hoc nõ eſt verum q2 totũ q̄cq̄d vult extra ſe ⁊ circa creaturam contingenter vult ⁊ contingenter ⁊ libere ꝓcipit ea. ergo ⁊c̃.

Reſolu. ſcdi mõi.

¶ Dicunt igitur iſti ꝙ nõ omnia precepta ſunt indiſpenſabilia ſed tñ precepta prime tabule negatiua. Sunt eñ talia precepta de lege nature per ſe ⁊ directe vel q2 includit primũ ꝓncipium vel q2 directe ⁊ neceſſario ſequũtur ad ipm ⁊ euidenter ſicut preceptum de non colendo alium deum vel de non odiendo vel blaſphemando deum. Et tale preceptum ſi nõ eſſet voluntas adhuc eſſet iuſtum ⁊ rectum ⁊ bonum ⁊ de lege nature: ⁊ ita in nullo caſu poteſt diſpenſari nec ab aliquo vt actus ſibi oppoſitus ſit licitus ſed ſtatim nominatus conuolutus ẽ malo nec poteſt bene fieri ꝙ aliq̄s odiat deum ⁊ huiuſmodi. De tertio ꝓcepto poſitiuo dubitauit. Utrum ſit diſpenſabile ſicut prius dubitabant. Utrũ eſſet ſtricte de iure nature vel nõ. Alia aũt precepta ſeptẽ ſcđe tabule ad ꝓximũ oĩa ſunt diſpenſabilia q2 nec ex terminis habẽt rectitudinẽ nec directe ſunt de iure nature nec poſſunt ex principijs iuris naturalis euidẽter ⁊ numero concludi licet bene ſint cõſona ⁊ conformia iuri vel legi naturali ⁊ ſtent cum dictamie legis naturalis: ⁊ ideo ſicut placeret deo poſſet abſolute loquẽdo diſpẽſare cũ de ipſis nec eẽnt ab oĩbus neceſſario obſeruãda niſi eẽt ꝓceptũ ⁊ ordinatio diuine volũtatis de ipſis que oẽs obligauit ad iſta precepta obſeruãda. Et actus oppoſiti talib⁹ ꝓceptis vel etiã omiſſiones actuum taliũ ꝓceptorum poſſent eẽ liciti ex ordinatione diuina.

Ↄ ſecũdũ modum.

¶ Videtur tñ mihi ꝙ vna ratio iſtorũ ꝯtra alios eſt etiã ꝯtra ipſos q2 ſicut arguũt de oĩbus ꝓceptis ꝯtra alios ita poſſet argui cõtra ipſos per ſcđm argumentũ ſuũ de ꝓceptis prime tabule. Nam ſi ſunt indiſpenſabilia tanq̄ per ſe ⁊ directe de lege nature videť ꝙ ex terminis circũſcripto actu voluntatis, vel ante oẽm actum volũtatis ſunt iuſta ⁊ recta dictata a rõne practica diuina /et per ꝯñs neceſſario volita a deo ⁊ precepta: ⁊ ſic de⁹ vult neceſſario aliq̄d extra ſe ⁊ ꝓcipit. Nec ꝓcepit deus illa ꝓcepta ꝯtingenter ⁊ libere ſed neceſſario qđ non vť etiã verũ: q2 tũc ab eterno precepiſſet ea ⁊ nõ de nouo cũ alijs ꝓceptis tradidiſſet ea Moyſi ſed vel ab eterno ꝓcepiſſet ea/ vel ſaltem ab initio creature. Sed ſi dicas ꝙ ab initio creature ea tradidit q2 impreſſit ea mentibus vel mẽti creature intellectualis vel rõnalis. Ita dicetur ibi de preceptis ad ꝓximũ q2 vnicuiq3. puta Ade vel Eue mandauit hm ſcripturã de proximo ſuo: ⁊ ideo non vť illa ratio valere pro eis cõtra alios. Diceretur enim ꝙ deus in re ⁊ ĩ effectu nihil vult neceſſario eẽ nec ponere q2 oĩa in re ⁊ in effectu cõtingentia ſunt extra ipm: ⁊ ita ſicut non neceſſario produxit creaturam rationalem ⁊ intellectualem. Ita nec neceſſario ꝓcepit ſibi nec voluit ipſam obſeruare talia precepta ſed contingenter ꝫotum licet bene ab intellectu ſuo neceſſario dictarentur eſſe obſeruabilia a creatura ⁊ bona ⁊ iuſta. Sic igitur diuerſimode dicitur a diuerſis ⁊ quomodocũq3 vis dicas de iſto articulo q2 nihil de ipſo volo affirmare.

¶ Credo tamen ꝓbabiliter poſſe dici ꝙ vno modo diciť aliquid diſpenſabile pro tanto q2 oppoſitum eius poteſt fieri licitum quod ante diſpẽſationẽ non erat licitum. Sicut celebrare poſt homicidiũ per diſpẽſationem fit licitum quod non erat licitum ante diſpenſationem: ⁊ iſto modo non credo aliquod preceptum decalogi eſſe diſpenſabile a deo ſic videlicet ꝙ oppoſitum eius ſecũdum ꝙ preceptum eſt dico: ⁊ quãtum ad formã precepti poſſit iuſte ⁊ bene fieri.

Mõs do doctoris

Credo enim ꝙ oppoſita eorum ſic acceptoꝝ ſint per ſe mala et ſtatim malo conuoluta cõnominantur ſicut ydolatrari/ ſabbatum violare/ furari/ mechari/ parentes dehonorare/ ⁊ huiuſmodi. nec poſſunt fieri ſine peccato ⁊ difformitate vel commiſſionis vel omiſſionis alicuius.

aliq̄d ꝗ̃ mõis diſpenſabile diciť.

¶ Alio modo dicitur aliquid diſpenſabile non ſicut primo modo q̄tum ad culpam ſed q̄tum ad penam pro tanto quia faciens oppoſitum non punitur propter hoc: licet ſit malum quia tale malum permittitur ſicut fornicatio ſimplex hodie a iudicibus permittitur nec punitur licz ſit peccatũ. Et iſto modo dico ꝙ omnia precepta ſunt diſpenſabilia a deo: ⁊ poteſt non punire facientes contra ea ſtãte ſua iuſticia vel poſſet ſi ſic ordinaſſet. Tum quia nihil neceſſario extra punit ſicut nec vult extra ſe. Tum quia poſſet non obligare hominem ad precepta ſaltem q̄tum ad penam. Tum quia ex ſua miſericordia poſſet remittere totam penam dato ꝙ homo obligaretur ad eam ſicut ⁊ modo remittit partem pene ĩmo etiam aliquãdo totam in ſuis ſacramentis ⁊ potuit hoc facere ſine merito xp̄i ſicut patet: quia virtutem ⁊ liberalitatem ſuam non alligauit ſacramẽtis nec merito xp̄i quare ⁊c̃. ¶ Et per iſta poteſt patere via ad argumenta facta ſuperius hinc ⁊ inde ſi que videntur eſſe contra iſta.

¶ Ad primum principale argumentum.

Ad rões principales.

Dico ꝙ ſi omnia ꝓcepta decalogi ſunt de iure vel lege nature per ſe ⁊ directe ſiue quaſi ꝓncipia ad aliqua ſiue tanq̄ concluſiones per ſe ⁊ euidenter deducibiles ex principijs iuris naturalis omnia ſunt indiſpenſabilia vt videtur. Quando dicis ꝙ nõ q2 ius naturale non eſt idem apud omnes ⁊ per conſequens eſt variabile ⁊ diſpenſabile. Dico ꝙ ſecundum philoſophum in eodem quinto ibidem. Ius naturale vniforme eſt omnibus recta ratione naturali vtentibus ⁊ commune. Sed quod dicit poſtea ꝙ ea que ſunt ſecundum naturam non eadem ſunt apud omnes. vt fortior ſit dextra q̄ ſiniſtra ⁊ huiuſmodi: ſed cum dicit oppoſitum. Dico ꝙ non eſt ad propoſitum quia intelligit hoc de orbatis. Non autem dicimus ius naturale eſſe cõmune non orbatis recta ratione naturali. ¶ Ad ſecundum de Abraham/ ⁊ ſpoliatione egyptiorum/ et muliere fornicaria/ ꝙ in iſtis non fuit diſpenſatum in precepto vel forma precepti quia preceptũ eſt de non occidendo innocentem auctoritate propria ⁊ non de afferendo rem alterius inuito domino ⁊ de non conueniendo cum aliena muliere ex libidine. Modo Abraham per illud preceptum accepit auctoritatem ſuper filium ⁊ hebrei ſuper res egyptiorum tanq̄ ſuper ſuas ex voluntate ſupmi

domini ſcilicet dei ⁊ mulier illa fuit facta ipſi⁹. Oſee licet prius eſſet fornicaria ⁊ non ſua: ⁊ ita non fuit diſpenſatum de preceptis. Alij dicūt ꝙ imo ſicut ſuperius arguebatur per eos: qꝛ actus illi ꝗ alias fuiſſent illiciti ⁊ contra preceptum ex diuina diſpē ſatione facti ſunt liciti amota tamen obligatione precepti. Et ideo dicunt ꝙ talia precepta ſunt diſpenſabilia ⁊ ꝙ in ipſis de facto fuit diſpenſatum.

¶ Ad tertium dicēdum ꝙ precepta vel actus preceptorum que ſunt de lege nature nō ſunt neceſſario volita in re ⁊ in effectu lꝫ neceſſario ſint dictata ab intellectu vt bona ⁊ obſeruabilia ⁊ rōnabilia ad precipiendum creature ſi ponatur in re ⁊ in effectu Nec oportet dato ꝙ aliqua ꝓcepta ſint de iure nature ꝙ omnibus ſint naturaliter nota qꝛ poſſunt eē ſicut cōcluſiones deducte per inueſtigationē ex ꝓncipijs legis nature ad quam bene requiritur īſtructio ⁊ informatio. Similiter etiam dato ꝙ ſint de lege diuina aliqua ꝓcepta nō tamen minus ſunt ꝓpter hoc de lege nature. Lex enim nature quaſi partialiter continetur in lege diuina qꝛ quecūqꝫ lex rationis naturalis dictat eſſe recta etiam lex rōtiōis diuine ſed nō econuerſo qꝛ illa ad plura ſe extendit que latent rationem naturalem que diuine rationi non equatur. ⁊c.

¶ Diſtinctionis. xxxviij.
Queſtio Vnica.

Irca diſtinctiōez trigeſimāoctauā quero. Utrū omne mendacium ſit mortale peccatum. ¶ Videtur ꝙ ſic. Illud quod ex ſe eſt malū nec poteſt bene fieri: ita ꝙ ſtatim nomi inatum cōuolutum ē malo eſt peccatum mortale vt videtur. Sed omne mendacium eſt huiuſmodi. ꝗ ⁊c. ¶ Secūdo ſic. Illud quod directe opponitur virtuti eſt peccatum mortale qꝛ corrumpit virtutem. Sed omne mendacium eſt huiuſmodi. Opponitur enim virtuti que eſt veritas ⁊ ē pars iuſticie. ꝗ ⁊c. ¶ Tertio ſic. Omne illud propter qꝺ homo incurrit perditionem eſt peccatum mortale. Sed mendacium omne eſt huiuſmodi in ps. Perdes omnes ꝗ loquuntur medacium. ergo ⁊c. Pſal.

¶ Contra. Multi ſancti mētiti ſunt ī ſcriptura ſicut Jacob. dicēdo. ego ſum filius tuus Eſau. Et Joſeph fratrib⁹ ſuis ad conſiderandum infirma terre veniſtis. Exploratores eſtis ⁊ obſtetrices ſaluantes pueros hebreorū. et ſic de multis alijs. Sed non videt ꝙ talia mendacia fuerint in ipſis peccata mortalia ſicut nec ī Ieœ re. qn̄ dicit. Sacrificiū nihil eſt Baal: vt Baal deſtrueret ⁊ oēs eius ſacerdotes occideret. Nec ī Judich que mentita eſt Holoferni vt ſuum populum liberaret ⁊ ipſum occideret. ergo ⁊c.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.
¶ Primo inquiram vtrū omne mendaciū ſit pctm̄.
¶ Scdo. Utrū omne mendaciū ſit mortale pctm̄.
¶ Tertio. Utrū hitus mendacij vicioſus oppoſit⁹ virtuti veritatis pertineat ad intellectum vel voluntatem. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quantuꝫ ad primum dico breuiter ꝙ omne mēdacium eſt pctm̄. Hoc ꝓbo per rōnes ⁊ auctoritates. ¶ Primo ſic. Ois act⁹ humanus vel actus creature carēs circūſtantia debita eſt malus ⁊ pctm̄. Sed oē mendaciū ſiue locoſum ſiue officioſuꝫ ſiue pnicioſum ē act⁹ aliꝗs carēs circūſtantia debita qꝛ caret cōformitate ad illud qꝺ eſt ī mēte mētiētis Nā aliꝺ dicit ⁊ aliꝺ ſentit. ꝗ ⁊c. Q2 omne mēdaciū eſt pctm̄.

¶ Secūdo ſic. Ois abuſus vocis vel ſermonis eſt pctm̄. Sed oē mendacium eſt abuſus vocis vel ſermonis. Nā ad hoc eſt nobis datus ſermo vt preſto fiant mutue voluntatis iudicia ſm platonē. Et ſm Ariſtotelē voces ſunt note earū paſſionū ꝗ ſunt in aīa ⁊ tunc ptꝫ ꝙ mentiēs abutitur ſermone ⁊ voce Ariſto. ſua qꝛ per ipſam nō exꝓmit illud qꝺ eſt in mente qꝺ intendit ſed aliud. ꝗ ⁊c. ¶ Tertio ſic. Omne illud pctm̄ eſt quod opponitur ꝟtuti. Sed oē mendaciū eſt actus oppoſitus actui virtutis ꝗ eſt ꝟitas ⁊ diſcordans a ratione recta. ꝗ ⁊c. ¶ Quarto ſic. Oē illud eſt pctm̄ qꝺ ꝗtū eſt de ſe eſt alteri⁹ deceptiuū. Sed omne mendaciū ꝗtum eſt de ſe deceptiuū eſt Auguſt. audientis. Nā ſm Auguſtinū ꝯtra mendaciū Mēdacium eſt falſa ſigꝰtio vocis cū intentione fallendi Et intelligēdum eſt ꝗtum eſt ex natura mendacij: licet non ſemꝑ ex parte mētientis. ꝗ ⁊c. ¶ Ad hoc ſunt auctoritates multe. Eccle. 17. Noli mentiri Eccleſiaſtici.17. omne mendaciū. Et in ps. Filij hoīm vſqꝫquo graui corde vt quid diligitis ꝟitatē ⁊ queritis mendacium. Et Auguſt. ꝯtra mendacium dicit. Menda- Auguſt. ciorum genera multa ſunt ꝗ quidē oīa vl̄r odiſſe debemus. Nullū eni̅ mendaciū eſt qꝺ nō ſit ꝯtrarium veritati. Et ponit exēpluꝫ. Sicut lux ⁊ tenebra cōtrariantur. Eſt eni̅ mendaciū iocoſum qꝺ nulli alteri a dicēte abeſt ſed ꝓdeſt alicui ad ſolaciū mendaciū ocioſum qꝺ nec dicēti nec alteri ꝓdeſt nec alteri a dicente obeſt. Mendaciū officioſum qꝺ alteri a dicēte vel dicendi ꝓdeſt ad aliquē effectū pnicioſum qꝺ alicui obeſt ⁊ nulli ꝓdeſt ⁊ oīa ſunt peccata ꝗ omnia iſta breuiter obſunt dicētib⁹. Hec de primo articulo.

¶ Quantum ad ſecundū articulum dicitur cōmuniter ꝙ non omne mendaciū An omne mēdaciū eſt mortale peccatū ſimpliciter ⁊ quibuſcūqꝫ perſo ſit mortale petm̄. nis: ſed ſolum mendacium pernicioſum. Unde mē t.opi. dacium iocoſum vel ocioſum ſeu officioſum nō eſt peccatum viris vel perſonis imperfectis quia non ſunt caritatem dei nec proximi nec tollunt caritatem ab habente ipſam: ſed ſolum mendacium pernicioſum quod eſt contra caritatem directe vt ſatis patet. Sed in viris perfectis cuiuſmodi ſunt viri religioſi vel prelati vel doctores legis diuine dicunt aliqui ꝙ omne mendacium eſt peccatum mortale non ſolum pernicioſum qꝺ fit ex malignitate et voluntate nocendi proximo ſed etiam iocoſum officioſum vel ocioſum. Et ratiō huius eſt: quia omnibus iſtis commiſſa eſt veritas ſpecialiter defendenda ⁊ tuenda. Et ita nullo modo niſi cum grāui offenſa poſſunt mētiri. ¶ Secundo quia mens virorum perfectorum ſuperne veritati debet adherere ⁊ adheret ꝙ non poſſunt dicere contra veritatem niſi ex conceptu. Sed hoc eſt peccatum mortale. ergo ⁊c. ¶ Cōfirmatur per gloſam ſuper illud Gloſe. ps. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Pſalmi. Dicit ibi ꝙ mendacium perfectis non cōuenit nec etiam pro temporali alicuius vita ſeruanda.

Opi. doctoris. ¶ **Sed iſta opinio** videtur mihi ſine ratione eſſe ⁊ etiā nimis dura: et vellem ꝙ qui ponunt tales opiniones ita duras ſine efficaci ratione vel cogente auctoritate ꝙ ipſi vltra alios obligarētur ad obſeruandum eas. ¶ Dico enim ꝙ mendacium non omne eſt mortale peccatum viris perfectis ſine ratione vite aſſumpte ſine ratione doctrine veritatis predicande vel docēde ſiue ratione prelationis exercēde niſi illud mendacium fieret in ſcandalū audientium vel in preiudicium veritatis in actu iudicij vl in actu docendi vel huiuſmodi. Cum em̄ alia mendacia a pernicioſo ſint alijs venialia circūſtantia pſone nō trahit ea ad mortale ſicut nec aliquod aliud peccatum niſi forte alicuius anneri. Puta voti de oppoſito vel alicuius talis quod nō habet locū in pposito. Unde iſtis nō ſic cōmittitur veritas cuſtodienda ꝙ in omni actu eorum neceſſario aduertendum mortale peccatum debeat veritas obſeruari: ſed bene in actibus ſupradictis pertinentibus ad perfectionem. Puta in actu docēdi ⁊ iudicādi ⁊ vt ſcandalum vitetur ſed nō ſemp nec in cōmuni actu eorum. ¶ Si enim ratio ipſorum eſſet bona ꝙ omne mendacium mortale eſt religioſis ⁊ doctoribus vel prelatis quia alias veritas que ipſis cōmiſſa eſt ſpecialiter periclitaretur pari rōne cū non minus cōmiſſa ſit perfectio vite ꝙ̄ veritas doctrine oē peccatum eſſet eis mortale ⁊ nullum veniale quod eſt cō-

b. Johā. tra beatum Johānem in canonica ſua ꝗ erat prelatus ⁊ perfectus ⁊ tamen dicebat. Si dixerimus qꝛ peccatum non habemus ipſi nos ſeducimus et veritas in nobis nō eſt. Et planum eſt ꝙ de peccato veniali nō mortali intendebat. Unde patet ꝙ rō eorū non valet. ¶ Ad auctoritatem gloſe dico ꝙ mētiri perfectis viris nō conuenit inꝗ̄tum perfecti ſunt ſed imperfectionis eſt mentiri non tamen imperfectionis mortalis ſed frequēter venialis. Hec de ſecundo articulo.

De hitu mēdacij. ¶ **Quantum ad tertium ar/** ticulum. Notandum eſt ꝙ ex aſſiduitate vel frequētia mentiendi generatur in mente alicuius habitus vicioſus facilitans ad actum mendacij ſicut ex actibus frequentibus verum dicendi gñatus ēſt habitus virtuoſus qui dicitur habitus veritatis qui eſt virtus vel pars virtutis qua eligit aliquis prōpte ⁊ faciliter manifeſtare alteri veritatem quā habet ī mente pꝑter bonum finem ⁊ ſicut oportꝫ ⁊ qñ ⁊ vbi oportet ſm iudicium recte rationis. ¶ De iſto ergo

1. opinio. habitu mendacij dubium eſt ad quā potentiam formaliter pertineat vel ī qua generetur. Et dicūt aliqui ꝙ ad intellectum pertinet ⁊ nō ad voluntatē Primo quia ad intellectum pertinet loqui ⁊ verbū mentale ⁊ non ad voluntatem. Secūdo qꝛ ad intellectum pertinet verum ⁊ falſum. Unde verum ⁊ falſum ſunt in intellectu ⁊ bonum ⁊ malum ſunt in re. Unde verum ⁊ falſum ad intellectuꝫ pertinēt ſicut obiecta ⁊ per cōſequēs dicere verum vel falſum ⁊ pꝫ conſequēs mentiri. Tertio qꝛ ad intellectum pertinet decipi vel errare. ergo ſimiliter ad ipſū pertinet decipere ⁊ mētiri. Dicūt ergo ꝙ ad intellectum pertinet formaliter habitus vicioſus mendacij ⁊ non ad voluntatem.

Ꝫ.1.opi. ¶ **Sed contra** iſtam opinionē dico ꝙ habitus vicioſus mendacij pertinet formaliter ad voluntatem ⁊ ipſa generatur ⁊ non pertinet formaliter ad intellectum. ¶ Hoc probo ſic. Ad eandem potentiam pertinet virtus veritatis ⁊ habitus mendacij vel viciū falſitatis. Sed ad voluntatē pertinet virtus ꝟitatis qꝛ ipſa eſt pars iuſticie ſm oēs Juſticia vero ad voluntatem pertinet. ergo ⁊c̄. ¶ Secūdo ſic. Habitꝰ electiuus manifeſtandi alteri qꝺ habet loquēs in mēte ſm iudicium rationis recte ad voluntatem pertinet. ergo ſimiliter habitus electiuus pretendendi vel loquēdi alteri quod nō ſentit pertinet ad voluntatem. Sed talis eſt habitus mendacij vicioſus. ergo ⁊c̄. ¶ Tertio ſic. Ad illam potentiā ad quam pertinet mouere potētiam locutiuam exteriorem ⁊ linguam ad verbum mendacij pertinet principaliter habitus vicioſus mendacij. Sed hoc eſt ad voluntatē non ad intellectū ptꝫ. ergo ⁊c̄. ¶ Quarto ſic. Aut ille habitus pertinet ad intellectum aut ad voluntatem aut ad potentiam exteriorem exſecutiuā. Sed ad potentiam exteriorem nō pertinet habitꝰ alicuius vicij ſicut nec ꝟtutis. Nec ad intellectū qꝛ nec veritas ꝟtus ad intellectum pertinet quia non eſt virtus intellectualis. Patet. 6. ethi. Similiter etiam qꝛ intellectus ꝗ̄tūcunqꝫ homo mētiatur nō neceſſario mentitur nec iudicat falſum: ſed pōt iudicare ⁊ dicere verum tantū homo ex imperio voluntatis ⁊ motione dicit aliud a vero qꝺ intellectꝰ

Reſolu. doctoris iudicat ⁊ ſentit. ergo ⁊c̄. ¶ Dico igitur ꝙ habitus mendacij vicioſus pertinet ad voluntatem ⁊ generatur in ipſa ſicut in ſubiecto.

ad rōnes 1. opi. ¶ **Ad primum** aliorum. Dico ꝙ licet ad intellectus pertineat mētaliter loqui ⁊ verbum cognoſcādo verum vel falſum ad ipſū tamē nō pertinet loqui mēdacium. Sꝫ ad linguam exteriorem motam ab ipſa volūtate ꝗ̄tūcunqꝫ intellectus verū iudicet ⁊ ſtet cum veritate que eſt obiectum intellectus non que eſt ꝟtus qꝛ illa pertinet ad voluntatem ſicut dictum eſt ſupra/ ⁊ ideo ad ipſam etiam pertinet habitus falſitatis ſibi oppoſitus. Unde ⁊ pꝓprie loquēdo vicium falſitatis quod opponitur ꝟtuti morali ipſius veritatis non pertinet ad potentiam ad quā pertinet loqꝫ elicite ſed magis ad potentiam ad quā pertinet imperatiue ⁊ motiue cuiuſmodi eſt voluntas. ¶ Ad ſecūdum ⁊ tertium per idem quod dictum eſt vltimo eſt dicendum ꝙ ſcꝫ ad potentiam ad quā pertinet verum vel falſum per modū obiecti ſaltem imediate/ ⁊ ad illam ad quā formaliter pertinet decipi vel errare non pertinet formaliter veritas virtus vel falſitas vicium/ ſed magis ad voluntatem qꝛ iſti non ſunt habitus cognitiui ſꝫ electiui vt dictū ē ſupra.

Ad pncipalia ar. ¶ **Ad primū principale dico** ꝙ actus ex ſe malus qui nō poteſt bene fieri ⁊ trāſit ſuper obiectum diſconueniens: ⁊ ita non eſt bonus ex genere ſicut eſt actus mendacij qui tranſit ſuper obiectum cuius oppoſitum concipitur ⁊ ſentitur a dicente non eſt neceſſario peccatum mortale ſed aliquid plus requiritur ſcilicet ꝙ ſit contra caritatem ſed dico bene ꝙ eſt peccatum veniale ſaltem.

¶ Ad ſecundum per idem dico ꝙ non omnis actꝰ oppoſitus actui cuiuſcunqꝫ virtutis eſt peccatum mortale: licet bene ſit ſaltem veniale ſicut de actu bibendi aliquantulum exceſſiue contra actum temperantie vel ſobrietatis.

¶ Ad tertiū dico ꝙ illud verbum debet accipi de mendacio pernicioſo. Ad illud in oppoſitū dico ꝙ non eſt incōuenientes illas perſonas veteris teſtamenti venialiter fuiſſe meritas. Non eñ fuerūt perfectioris ſtatus vel gratie ꝙ̄ perſone pfecte noui teſtamenti. De Jacob tamen dicitur ꝙ nō fuit mentitus q꞉ ⁊ ſi non erat Eſau in perſona / erat tamen in benedictione recipienda tanꝗ̄ ille cui vendiderat Eſau ꝑmogenita ⁊ per ꝯñs ius ꝑmogeniture.

¶ Diſtinctionis Trigeſimenone.

Queſtio Prima.

Circa diſtinctiōez trigeſimamnonā quero. Utrū licitum ſit iurare. ¶ Uidetur ꝙ non q꞉ quod eſt prohibitum non eſt licitum. Sed iurare eſt prohibitum Mathei.5. Ego dico vobis nō iurare omnino

Mathei quinto. Jaco.5. Et Jacobi quinto. Ante oīa fratres mei nolite iurare. ergo. ⁊c̄. ¶ Secūdo ſic. Illud quod eſt malum ⁊ a malo non eſt licitum: q꞉ eſt ad malum facienti. Sed iurare eſt a malo Ma-

math.5. thei.5. Sit ſermo veſter. eſt. eſt. nō. nō. quod amplius eſt a malo eſt. ergo ⁊c̄. ¶ Tertio ſic. Si licitum eēt iurare hoc maxime videretur per deum q꞉ iuramētum fit ad atteſtationē ⁊ confirmationē. Sed deus non aliter confirmat dictum iurantis poſt iuramētum ꝙ̄ ante. ergo ⁊c̄.

¶ Contra. Deutero.6. Dominum deum tuum timebis ⁊ illi ſoli ſeruies ac per nomen illius iurabis.

Deut.6. ¶ In iſta queſtione ſic ꝓcedā

¶ Primo oſtēdam an licitum ſit iurare ⁊ quo mō. ¶ Secūdo per quid ſit iurandum. ¶ Tertio. vtrū omne iuramentum promiſſorium obliget ad implēdum ¶ Ultimo ad rationes.

Iurare quid. ¶ Quantū ad primum Dico breuiter ꝙ iurare vel actus iurandi eſt actus quo iurans dictum ſuum confirmat adducendo deū in teſtem vel aliquid aliud pretendēdo cuiuſmodi eſt creatura aliqua ſiue ſit ſpiritualis ſiue corporalis. Iſte ſūt actus non eſt de ſe malus nec habet de ſe aliquid repugnās rōni recte nec tranſit neceſſario ſuper obiectū diſcōueniens. Similiter etiā non eſt neceſſario bonus de ſe nec bonitate generis nec bonitate moris. Poteſt eñ tranſire ſuper obiectum diſconueniēs puta ſuper falſum vel dato ꝙ ſup obiectum conueniēs nō tamē ſm̄ omnes circūſtātias rationis recte: ⁊ ideo poteſt ⁊ bene ⁊ male fieri.

Quō ſit licitū iurare. ¶ Ex quo patet ꝙ nō eſt appetēdus talis actus nec exercendus niſi ſm̄ rationem rectam. Tunc autem eſt ſm̄ rationem rectam qñ habet tres comites ſibi neceſſarios. Oportz eñ ꝙ fiat in ꝟitate ita ꝙ verꝫ ſit omne illud quod iuratur. Unde ⁊ omne iuramētum tranſiens ſuper falſum obiectum peccatum ē. Oportet etiam ꝙ in iuſticia q꞉ pro iuſta cauſa vel ex cauſa legitima vtendi inuocatione dei per quē iuratur vel adducendi ſeu opignerandi aliquid ipſi deo quia nō ex quacunqꝫ cauſa leuiter debet homo iurare. Debet nihilominus iurare in iudicio id eſt cū diſcretione ⁊ deliberatione ⁊ ponderere vel maturitate ⁊ caute per quod excludit in cautela iurandi: ⁊ ſi fiat iuramentum cum iſtis tribus comitibus tūc ē licitum ⁊ honeſtum ⁊ poteſt eē meritorium ⁊ ē ſimpliciter appetendū ſic circūſtantionatum. Qui eñ ſic iurat per deum vel aliquid aliud in relatione ad deum exhibet deo reuerentiam debitam ſm̄ actum latrie ⁊ inuocat ipm̄ vt ſcientem omnem veritatē ⁊ ipſam veritatem diligētē ⁊ volentem inter homines obſeruari. Hec de primo articulo.

¶ Quantum ad ſecundū articulum. Dico primo ꝙ per deū poteſt homo iurare cum predictis circunſtantijs adhibitis inuocando eum teſtem veritatis. ¶ Secūdo dico ꝙ per falſos deos nō debet homo iurare: ſed tale iuramētū ex parte iurantis ⁊ credulitate factum peccatum ē ⁊ contra diuinum preceptum. Diuine prime tabule. Non habebis deos alienos. Ex parte tamē recipientis nō eſt peccatū: dū tamen cōmunicet ſibi in incredulitate falſorum deorum ſed tantum velit experiri ⁊ habere rectitudinem quam intendit aliꝰ confirmare: ⁊ ita credit confirmari infidelis ⁊ ſe teneri iurando per falſos deos ſicut fidelis per verū deum. ¶ Tertio dico ꝙ poteſt iuramentum fieri ꝑ creaturam nō inquātum creatura ⁊ abſolute ſed in relatione ad deum pro quanto aliquid participat de ipſo vel habet aliquam relationem vel habitudinem ad ipm̄ ſicut per euangelia vel per ſanctos vel per aliquos maiores ipſo iurante vel etiam per ſeipſum vel filios ſuos ⁊ huiuſmodi oppignerando talia ipſi deo vt veniat ſuper ea a deo iuramētū ſiue bonum fuerit ſiue malum. Unde xp̄us ſi alicubi ꝓhibuit iurare per creaturam nō prohibuit hoc niſi ſtando in creatura attribuēdo ſibi honorem latrie in iurando quaſi infallibiliter cognoſcenti purā veritatem ſicut deus: ſed non ꝓhibuit hoc referēdo in deum. Unde dico ꝙ poteſt per creaturas iurari et conueniētius eſt iurare per creaturas ſanctas: ⁊ ꝑ creaturas inaīatas / ſicut per euangelia vel altare ⁊ reliquias ⁊ huiuſmodi multa. Hec de ſecundo articulo principali.

ꝑ quid ſit iurandū.

¶ Quātum ad tertium articulum. Dico primo ꝙ de numero iuramētorum ꝓmiſſoriorum quoddam eſt doloſum quoddam licitum ⁊ quodam coactum. Iuramentum doloſū vocatur quod in dolo iurantis quando iurat aliquid facere ⁊ non intendit illud facere quātuncūqꝫ ſit licitum quod iuratur ⁊ dicitur de iuramento tali ꝙ ī foro exteriori tale iuramētum ſi probetur quod factum eſt exterius obligat: quia in tali foro iudicatur de exterioribus: ſed quātum ad forum conſcientie dicitur vno modo ꝙ iſte peccat mortaliter ſic iurando doloſe quia iurat falſum ſecundum propoſitum ſuum. Nam iurat ſe facturum quod non proponit facere. ¶ Secundo dicitur ꝙ ex vi iuramenti non tenetur implere quod iurat: quia ex quo non intendit ſe obligare non eſt obligatus quātūcunqꝫ ille cui iurat reputet eum obligatum. ¶ Tertio dicitur ꝙ nihilominus tenetur et eſt obligatus ad cauendum indemnitati proximi cui iurat. Non ꝙ ad hoc obligetur ex iuramento: ſed ex precepto caritatis proximi cuius indemnitati debet cauere ex ꝑcepto diuino: et iſta opinio pulchra ē ⁊ multū ꝓbabilis. ¶ Scotus hic vr̄ dicere ꝙ ad iuramentū doloſū īplendū nō obligat iurās ipſe cū nō intēdat

De obligatiōe iuramenti.

Scotus.

obligare ad quod tamen obligaretur ſi iuraret non doloſe. Nec ſequitur ex hoc ꝙ ex dolo ſuo reportet cōmodum q2 reportaret magnum incōmodum ſcʒ peccatum mortale quod eſt mal⁹ q̃ obligari ad aliquid q̃tūcunq3 penale per iuramētum nō doloſuʒ. Aliter dicitur ꝙ talis ſic iurando peccat ſicut dicebant primi. ¶ Secūdo q2 licet non intēdat ſe obligare ſed potius non obligare per iuramētuʒ ⁊ hoc explicite implicite tamen obligat ſe iq̃tum iurat ⁊ de facto promittit ſe facturum quod iurat. ita ꝙ nō ſolum ex precepto caritatis tenetur ad cauendū indignitati proximi: ſed etiam ex vi precepti licʒ hoc explicite non intendat. Et pro iſta opinione eſſent plures auctoritates ⁊ iura q̃ ꝓ alia. Si dicas quo modo obligatur ⁊ quis obligat ipm ex quo intēdit correlarium. Dico ꝙ ex iure diuino de ſeruando iuramento obligatur ⁊ ipſe ſeipſum obligat implicite eo ipſo quo iurat ⁊ voluntarie ſic iurat aliquid li-

De iuramento incauto. citum obſeruandum. ¶ De iuramento incauto dico ꝙ iuramentum poteſt dici ⁊ eſſe incautuʒ vel ex parte modi iurādi vel ex parte rei iurate ⁊ eius qd̾ iuratur. Primo modo dicitur incautum iuramentum quia incōſideratum ⁊ non ex deliberatione factum/ ⁊ iſto modo dico ꝙ iuramentum incautū etiā de re licita nō obligat de neceſſitate precepti ad tenendum peccat tamē qui ſic iurat venialiter ſalteʒ. ¶ Alio modo poteſt dici iuramētum incautum ex parte rei iurate vel eius quod iuratur quia videlicet non eſt licitum vel bonum quod iuratur ⁊ ſic dico ꝙ nullum iuramētum q̃tūcunq3 deliberatiue factum ⁊ q̃tum ad materiam ⁊ q̃tum ad iuramētum vel q̃tum ad iuramentum ſolum obligat ad ſeruādum. Peccat tamē qui ſic iurat ⁊ mortaliter peccat in actu iurandi. Dico aūt ꝙ tunc res iurata non eſt licita quādo quiſquis iurat aliquid cōtra caritateʒ ⁊ precepta diuina vel etiam cōtra diuina conſilia. Et vt breuiter dicā quādo quis iurat ſe facturum aliquid qd̾ melius eſſet nō facere ⁊ ecōuerſo nō facturum quod melius eſſet facere et ipſo facto peccat nec tenetur implere. In aliquibus tamē tenet̄ ad ſuperiorem recurrere qui ipm a tali iuramento abſoluat vel declaret ad tale iuramētum non teneri. ¶ Qꝫ autem ad implendum talia iuramēta non teneantur iurantes. Patet. 22. q. 4. vbi dicitur. In malis promiſſis reſcinde finem ⁊ in turpi voto muta decretum. Et in eadem queſtiōe dicitur. Si aliquid forte incautius nos iurare contingerit qd̾ ſeruatum peiorem vergat in exitum illud ſalubrio-

De iuramēto coacto. ri mutandum eſſe ꝯſilio nouerimus. ¶ De iuramēto coacto. Dico ꝙ q̃tum ad forū exterioris iudicij ꝙ ſi compertum ſit a iudice ꝙ iurauerit coactus ꝑ metum cadentem in conſtantem virum. Iudex debet tale iuramentum relaxare vel in toto vel in parte. Nec debet ipm cōpellere ad ſeruandum iuramētū coactum quantūcunq3 illud qd̾ iuratur ſit licitum. Si autem fuerit iuramentum coactum non ſimpliciter: ſed metu leui non cadente in conſtantem virū ſic. Dico ꝙ ſi res iurata ſit licita debet iudex iurantem compellere ad ſeruandum iuramentum. Exceptis aliquibus caſibus in quibus nulla eſt obligatio ipſo iure vt in contractu matrimonij ⁊ aliquibus alijs caſibus quos nō oportet enumera-

Reſolutio. re modo. ¶ Sic igitur dico ꝙ omne iuramētuʒ de re licita deliberatiue factum a pſona iuris ſui obligat ad ſeruandum ⁊ tenendum facultate habita et loco ⁊ tempore. Nullum autem iuramentum non deliberatiue factum vel licet deliberatiue factū nō tamen de re bona eo modo quo dictū eſt ſupra obligat ad ſeruandum: ſed ipſo facto peccat iurans ⁊ in primo venialiter ſaltem in ſecūdo vero grauiter. Hec de tertio articulo.

¶ Ad primum principale Di

Ad rōes pncipa. co ꝙ non prohibet xp̄us omne iuramentum quacūq3 ex cauſa ſecūdum Auguſtinum contra mēdaciū. Sed illud ideo dictum eſt ne frequenter iurando ad facilitatem iurandi ⁊ periculum periurandi veniatur. Et ſimiliter ad auctoritatem beati Iacobi. ¶ Ad ſecundum ſicut dicit Magiſter in litera. Dico ꝙ iurare modo ſupradicto licito non eſt a malo iurantis nec ad malum ſuum ſed magis a malo ei⁹ qui recipit iuramentum vel exigit qui ex infirmitate ſua vel ex culpa ſua aliter non crederet loquenti niſi adhibeat iuramentum. ¶ Ad tertium dico ꝙ licet ⁊ per deum ⁊ per creaturas iurare aliquando pro tempore ⁊ loco ⁊ cauſa. Quando dicis ꝙ non quia deus frequenter non declarat veritatem iurantis. Dico ꝙ ſi non declaret per aliquod ſignū vel prodigium ſeu miraculum: tamen audiens vel recipiens iuramentum ex ipſo confirmatur credēs ꝙ iurans non adhiberet iuramentum niſi illud qd̾ iurat eſſet verum. ⁊c̄.

¶ Diſtinctionis trigeſimenone.
Queſtio Secunda.

SEcūdo querobtʒ

omne periurium ſit peccatum mortale. ¶ Videtur ꝙ ſic. Omne mendacium pernicioſum eſt mortale peccatum. Sʒ omne periurium eſt mendacium pernicioſum ſaltem iurantis. ergo ⁊c̄. ¶ Secundo ſic. Omne quod eſt contra preceptum diuinuʒ eſt mortale peccatum. Sed periurium omne eſt contra diuinum preceptuʒ Leuitici. decimonono. Non periurabis in nomine nec pollueris nomē domini dei tui. ergo ⁊c̄. ¶ Tertio ſic. Omnis irreuerētia prime veritatis eſt mortale peccatum. Sed omne periurium eſt irreuerentia prime veritatis que adducitur a periurante in teſtimonium falſitatis. ꝗ ⁊c̄. Leui. 19

¶ Contra

Periurium poteſt eſſe aliquod ſurreptitie et non deliberatiue factum. Sed tale non eſt mortale peccatum ꝗ ⁊c̄.

¶ In iſta queſtiōe ſic ꝓcedā.

¶ Primo inquiram. Vtrum omne periurium ſit mendacium. ¶ Secundo Vtrum omne periuriuʒ ſit mortale peccatum. ¶ Tertio. Vtrum periuriū quod eſt mortale peccatum ſit grauius q̃ homicidium vel furtum ſeu adulterium.

¶ Quātum ad primum arti

De periurium an peccatū. culum. Dico ꝙ periurium eſt triplex. Vnum quando aliquis iurat falſum quod credit verum. Aliud quando aliquis iurat eſſe verum quod credit eē falſum. Tertium quando iurat falſum et credit illud eſſe falſum vel ſcit. Primum eſt reprehenſibile. Secundum etiam et Tertium amplius.

¶ Primū periurium quo iuratur falſum ⁊ tñ creditur eſſe verū ſicut iuratur mendacium eſt non ꝗ̄tum ad formale mēdacij qḋ eſt repugnantia ad mētem: quia iurat ſicut credit eſſe ſed ꝗ̄tum ad materiale qḋ eſt falſum: iurat enim falſum. ¶ Secundū periurium quādo aliquis iurat verum qḋ credit falſum mēdacium eſt ꝗ̄tum ad formale mēdacij quod repugnantia ad mētem. Credit eñ eſſe falſum qḋ iurat eſſe verum. ¶ Tertium eſt mendacium cōplete ꝗ̄tum ad utrūqꝫ quia ⁊ falſum iurat tanꝗ̄ verū ⁊ ipſum ſcit vel putat eſſe falſum: quare ⁊c̄.

offēe piurium an mortale. ¶ Quātum ad ſecundum articulum dico ꝙ nō omne periurium eſt mortale peccatū ſed tñ illud qḋ fit ſcienter vel aduertēter aduertēdo de iuramento. ¶ Unde aliquis periurare poteſt nō aduertēdo de iuramento nec etiā de iurato aliquādo ⁊ ſic non peccat mortaliter ſed veniali ter: dū tñ illa inaduertētia ſit ſurrepticia vel ignorantia que nō ſit craſſa vel ſupina. ¶ Aliquis autem periurat aduertens de dicto ſed nō de iuramēto: ⁊ ſic nō peccat mortaliter ſed eſt groſſum veniale ⁊ ſatis periculoſum. ¶ Tertio aliquis periurat non aduertēs de directo aduertit tñ de iuramento et ſic adhuc veniale poteſt dici. Si tñ ita contingat et forte diceretur mortale quia ex quo de iuramēto aduertit tenetur aduertere de materia iuramēti et poteſt ſed non affirmo aliquid de iſto membro.
¶ Quartomodo. Aliquis periurat non aduertēs de iuramēto nec de dicto ſed ſurrepticie vel ex negligentia leui ⁊ ſic nō eſt peccatū mortale ſed tñ veniale. Hec de ſecundo articulo.

de grauitate piurij.1.opi. ¶ Quantum ad tertium articulum. Eſt opinio aliquorū ꝙ mortale periurium precipue per ipſum deū eſt grauius peccatū ꝗ̄ homicidium vel furtū ſeu adulterium. ¶ Tum quia eſt cōtra p̄ceptū prime tabule. Nō aſſumēs nomē dei tui in vanū. Illa vero ſunt contra precepta ſecūde tabule que minus obligant. ¶ Tum quia grauior eſt irreuerētia in deum ꝗ̄ in proximū. ¶ Tum quia maius peccatū eſt infidelitas ꝗ̄ homicidium vel furtū vel adulterium. Sed periurium maius peccatū eſt ꝗ̄ infidelitas. Nam ſm̄ Magiſtrum ⁊ accipit̄ ab Auguſtino in epiſtola ad publicolam. Minus malum eſt per deū falſum iurare veraciter ꝗ̄ per deū verū iurare fallaciter. Sed primū includit infidelitatē. ſecūdum vero periurium eſt tñ. ¶ Tum quia grauius eſt peccare cōtra preceptum prime tabule in quo nō poteſt deus diſpēſare ꝗ̄ contra preceptū ſecūde tabule in quo poteſt deus diſpēſare. ¶ Tū quia grauior eſt deordinatio circa finē ꝗ̄ circa id quod eſt ad finem quare ⁊c̄.

2.opi. ¶ Alij vero dicūt quibus magis cōſentiendū videtur ꝙ homicidiū mortale peccatū grauius eſt ꝗ̄ periurium. ¶ Tum quia grauius eſt peccatū qḋ opponit̄ per ſe ⁊ directe maiori virtuti cuiuſmodi eſt homicidiū qḋ per ſe opponit̄ caritati. Periurium vero opponit̄ minori v̄tuti puta latrie. ¶ Tum quia ſi ratio aliorū eſſet bona. Sequeretur ꝙ grauius peccatū eſſet facere opus ſeruile aliquod in die dñico ꝗ̄ homicidiū quia illud eſt cōtra preceptū prime tabule: non autē homicidiū. ¶ Tum quia licet offenſa que fit in deū ⁊ que opponitur diuine caritati. Puta odium dei ceteris paribus: immo ſimpliciter ſit maior ꝗ̄ offenſa proximi vel odium proximi nō tñ quecūqꝫ offenſa vel irreuerētia dei grauior eſt quacūqꝫ offenſa p̄ximi ſicut nō quecūqꝫ offenſa regis in propria p̄ſona grauior eſt quacūqꝫ offenſa ſubditi ſui licet ceteris paribus ſit maior ſic in propoſito vt videtur de furto et adulterio cōceditur eñ ſimpliciter ꝙ maius eſt periuriū ꝗ̄ adulteriū: quia magis diſſonat ordini recte rationis vt videtur ꝗ̄ iſta. Magis eñ eſt contra rectam rationē deum adducere in teſtimonium falſitatis ꝗ̄ contrectare per ſe rem proximi ſui vel cōuenire cum perſona ſibi coniuncta. ¶ Ex quibus etiam patet ꝙ eſt maius peccatum ꝗ̄ fornicatio ſimplex.

¶ Ad primū aliorum ⁊ ad ſecūdum dicendum ꝙ ceteris paribus grauiora ſunt peccata contra precepta prime tabule ꝗ̄ alia: ſꝫ nō quodlibet eſt grauius quolibet ſicut dictum eſt ſupra. Ita ꝙ licet ſit bene aliquod grauius cōtra preceptū aliquod prime tabule ꝗ̄ quodcūqꝫ contra preceptum ſecūde tabule non tñ ſic eſt in propoſito. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ infidelitas eſt grauius peccatū ſimpliciter loquēdo ꝗ̄ periurium. Et illud dictū Magiſtri intelligendum eſt nō ꝗ̄tum ad infidelitatem incluſam in primo iuramēto per falſum deū ſed ꝗ̄tum ad rationem iuramēti: quia vnum iuramētum licet ſit p̄ deum falſum veraciter tñ exhibetur. Aliud vero licet fit per deum verum fallaciter exhibetur. ¶ Ad quartū dico ꝙ non valet: quia pari ratione concluderet ꝙ mēdacium etiam iocoſum eſſet grauius peccatum ꝗ̄ homicidium: quia in mēdacio nō pōt deus diſpēſare. ¶ Ad quintū dico ꝙ bene eſt aliqua deordinatio a fine maior ⁊ grauior ꝗ̄ aliqua circa id qḋ ad finē: ſed non quecūqꝫ. Dices ꝙ Bernardus de precepto ⁊ diſpēſatione dicit ꝙ non pari culpa negligūtur que nō pari cura precipiuntur. Cū ergo precepta prime tabule maiori cura precipiant̄. Uidetur ꝙ maiori culpa trāſgrediantur: ergo ⁊c̄. Dicitur ꝙ precepta prime tabule maiori culpa negligūtur ceteris paribus: ſed in propoſito nō ſunt cetera paria. Nam nō eſt motiuum idem periurij ⁊ homicidij: quia motiuum homicidij eſt odiū proximi directe oppoſitū caritati proximi. Motiuū vero periurij ⁊ ſi bene p̄ueniat ex defectu amoris diuini non tamen ex odio diuinorum ꝙ ſi prouenirent tanꝗ̄ ex motiuo ex odio ⁊ cetera eēnt paria grauius eſſet. Hec de tertio articulo.

ad motiua 1.opi.

Bernar.

¶ Ad primum principale dico ꝙ non omne periurium eſt mēdacium pernicioſum eo modo quo accipitur illud mendaciū mortale peccatum: quia nec omne periurium eſt deliberatiue factum ſicut dictū eſt ſupra. ¶ Ad ſecundū dico ꝙ non omne periurium eſt cōtra preceptū diuinū niſi deliberatiue ⁊ aduertēter factum modo ſupradicto vel dic ꝙ non omne quod fit contra preceptum diuinū eſt mortale peccatum niſi fiat aduertenter ⁊ ſcienter modo quo hoc eſt intelligendum. ¶ Ad tertiū dico ꝙ nō oīs irreuerētia prime veritatis vel dei eſt mortale peccatū ſed irreuerentia contra preceptū ſcienter ⁊ aduertēter facta vel expreſſe vel interpretatiue ſaltem.

ad rōnes principales.

¶ Diſtinctionis Quadrageſime.
Queſtio Unica.

CIrca diſtinctionē̃ Quadrageſimã quero. vtrũ lex noua in mẽte hominis ſit habitus vel actus vel obiectũ vel aliquid aliud. ¶ Uidetur ꝙ nõ ſit habitus: quia nõ eſt habitus infuſus. Patet. Nõ. n. eſt fides nec ſpes nec caritas Nec adquiſitus: quia tũc maxime videretur eſſe prudẽtia qḋ non eſt verũ quia ab infidelibus tenetur ⁊ adquiritur prudẽtia ⁊ nõ lex euangelica: ergo ⁊c̃. ¶ Secũdo videtur ꝙ non ſit actus: quia actu quocũq; tranſeunte lex manet in mente vt patet. Sed vnũ ⁊ idẽ non eſt alterũ: ergo ⁊c̃. ¶ Tertio ꝙ nõ ſit obiectum. Illud circa qḋ eſt lex vel de quo nõ eſt lex ipſa ſicut nec materia legis lex eſt. Sed obiectũ agibile eſt materia legis: ergo ⁊c̃.

¶ Contra Lex eſt aliquid in mente. Sed non eſt potentia: ergo eſt habitus vel actus vel obiectum dicatum.

¶ In iſta queſtione ſic ꝓcedã

¶ Primo inquirã in generali que eſt ratio legis ⁊ quid ſit ⁊ ad quã potẽtiam ptineat ⁊ ex hoc apparebit de lege noua. ¶ Scḋo inquirã vtrũ lex noua includatur in antiqua vel cõtineat̃ q̃tum ad omnia ⁊ ambe in lege eterna mẽtis diuine. ¶ Tertio vtrũ lex noua ſit grauior ad obſeruãdũ q̃ fuerit lex antiqua vel ecõuerſo. ¶ Ultimo ad rõnes ꝑncipales.

Lex qd. ¶ Quãtum ad primum articulũ dico ꝙ nõ intelligo per legẽ niſi dictamẽ practicũ de agibili aliquo vel fugibili agẽdo vel fugiẽdo ſcḋm iudiciũ rationis recte ⁊ hoc vel tanq̃ de ꝑncipio vel tanq̃ de cõcluſione deducta ex principio vel deducibili ⁊ iſta deſcriptio ſe extẽdit ad omnẽ legẽ iuſtam que ſimpliciter lex dicẽda eſt quia lex iniuſta nõ eſt proprie nec ſimpliciter lex dicẽda. Extendit ergo ſe deſcriptio iſta ⁊ ad legẽ diuinã eternã q̃ eſt in mente diuina ab eterno ⁊ ad legẽ nature que imprimitur menti creature rationalis vel intellectualis quoquomodo ⁊ ad legẽ quãcũq; poſitiuã datã vel conſtitutã ſeu etiã poſſibilẽ rationabiliter cõſtitui ſiue poni ſiue ſcḋm rectã rationẽ ſimpliciter ſiue apud aliquos ſpecialiter: quia nõ eedem leges poſitiue oĩbus expedirẽt nec oĩbus eedem vniuerſaliter debẽt dari ſcḋm iudiciũ recte rationis ſed diuerſe diuerſis frequẽter ſicut patet. ¶ Ex ꝓdictis patet ꝙ ſicut dictamẽ practicũ ⁊ directiuum ad intellectũ ptinet ⁊ nõ ad voluntatẽ. Ita etiã lex ptinet ad intellectũ practicũ ⁊ nõ ad voluntatẽ. ¶ Nota hic ꝙ accipitur dictamẽ practicũ large ſcʒ omẽ dictamen de agibili dicit̃ practicũ: licet in intellectu diuino nõ ſit proprie dictamen practicũ ex primo. Sed quia dictamẽ practicũ qḋ dictũ eſt eſſe de ratione legis aliquãdo dicit̃ habitus dictatiuus ⁊ ſic eſt dictamẽ habituale. Aliquãdo dr̃ actus ipſe dictandi. Aliqñ vero dr̃ ipſum obiectũ dictatũ. ¶ Ideo dubiũ eſt. An lex debeat dici actus vel habitus vel obiectũ dictatũ. ¶ Et de hoc dicũt aliqui ꝙ nec ẽ habit⁹ nec actus nec obiectũ ſed magis aliqḋ ꝯſtitutũ per actũ intellect⁹. Imaginant̃ eñ ꝙ ꝑ actũ intellectus cauſet̃ ⁊ cõſtituat̃ vel derelinquat̃ in intellectu aliquid qḋ eſt lex ipſa ſcʒ ꝓpoſitio quedam practica de agibili. Ita ꝙ ſicut ꝓpoſitio eſt aliquid cõplexũ ⁊ cõſtitutũ per actũ intellect⁹ moti ab obiecto nec eſt actus intelligẽdi nec obiectũ ita ⁊ lex in mẽte noſtra vt videt̃ ⁊ talis ꝓpoſitio vel talis lex quãdoq; habet̃ potẽtialiter tm̃ in itellectu. Puta ante oẽm actũ intelligẽdi. Quãdoq; actualiter in actu cõſiderãdi ipſam qñ actu cõſiderat̃ ⁊ intelligitur talis ꝓpoſitio. Aliqñ habitualiter qñ habitus iã generatus eſt in mẽte ex actibus cõſiderãdi ipſaʒ

Dubium

rñſio aliquorum.

¶ Cõtra iſtud licet videat̃ ſubtiliter dictũ arguũt aliĩ. Primo ſic. Nichil conſtituitur reale in intellectu ꝑ actũ intelligẽdi aliud ab ipſo. Probatio quia intelligere ⁊ velle ⁊ tales operationes immanẽtes primo ethicorũ nõ ſic edificatio. Sed lex eſt aliqḋ reale in mẽte: ergo ⁊c̃. ¶ Item ſicut per actũ viſionis nichil aliud cõſtituitur vel derelinquit̃ in viſu. Ita videt̃ ꝙ nec ꝑ actuʒ intellectus in intellectu nichil reale. Lex ergo cũ ſit aliquid reale poſitiuũ in mẽte nõ eſt aliquid cõſtitutũ in intellectu ſicut dicũt. Si dicas ꝙ immo per actũ diligẽdi frequẽtatũ derelinquit̃ ⁊ cõſtituit̃ habitus in mẽte. Iſtud nõ iuuat te quia legẽ non ponis habitum ſed aliquid aliud. Preterea etiã quia intellectio nõ eſt actio cauſatiua habitus ſicut domificatio dr̃ actio cauſatiua dom⁹. Eſt eñ intellectio aliquid abſolutũ de genere qualitatis non autẽ eſt actio de genere actiõis. ¶ Tertio ſic. Illud ꝯſtitutũ puta illa propoſitio cõplexa quã ponis legẽ cum ipſa intelligat̃ per actũ intelligẽdi legẽ. Alioquin lex intelligeret̃ qḋ non videt̃ veruʒ oportet ꝙ ſit obiectũ aliquod intelligibile reſpectu intelligẽtis legẽ ſʒ hoc eſt cõtra eos: quia dicũt ꝙ lex nõ eſt obiectũ: igit̃ ſibiipſis ꝯtradicũt. ¶ Quarto arguunt ſic aliqui. Operatio per quã conſtituit̃ aliquis termin⁹ nõ ſtat cũ illo termino ſed habito termino ceſſat ſicut motus ⁊ via ceſſant habitis terminis ⁊ ptʒ. Edificatio eñ ceſſat habita domo. Sed intellectio actualis poteſt ſtare cũ quocũq; cõſtituto qḋ poſſunt ponere in intellectu: ergo ⁊c̃. ¶ Quinto ſic: quia illud cõſtitutũ aut eſt eiuſdẽ rationis cũ intellectione actuali ⁊ ſic lex eſt actus. Aut alterius rationis ⁊ ſic eſt cauſa equiuoca ipſe actus intelligendi reſpectu illius ⁊ ſic aliquid ꝑfecti⁹ eſt ⁊ nobili⁹ ſicut cauſa equiuoca reſpectu ſui effectus: ⁊ ecõuerſo: quia illud cõſtitutũ ſe haberet ad actũ intelligẽdi ſicut finis ⁊ terminus ſicut domus reſpectu domificationis: ⁊ ſic per conſequẽs idem eſſet ſeipſo nobilius ⁊ innobilius ꝑfectius ⁊ imꝑfectius. ¶ Sexto ſic. Quidditas rei in intellectu nõ eſt niſi diffinitio ⁊ actus diffiniendi: quia nõ eſt niſi cognitio quidditatiua eius ſicut nec color in viſu non eſt aliquid aliud a viſione coloris que eſt noticia intuitiua ei⁹ Excepta ſpecie que eſt prima actui que nichil facit ad propoſituʒ: ergo ſimiliter in intellectu nichil eſt aliud cõſtitutũ per actũ intelligẽdi. ¶ Alique iſtarum rationũ ſunt ſolubiles precipue quarta ⁊ quinta. Nam ⁊ actio per quã conſtituitur aliquid ſicut per actionẽ vel paſſionẽ de genere actionis bene manet aliquãdo cum termino ſicut illuminatio cuʒ lumine ⁊ actio productiua intellectionis cũ intellectione licet nõ ſit ita in omnib⁹. ¶ Similiter etiaʒ nõ oportet q̃tum ad quintã ꝙ quelibet cauſa equiuoca ſit ſimpliciter nobilior ſuo effectu niſi eẽt cauſa totalis: quia de partiali non oportet vel etiam illud cõſtitutum nõ eſſet per ſe finis eo modo quo finis habet rationẽ cauſe ⁊ prioris et nobilioris ſed

Lex ad quam potẽ. ptinet

3. ꝓcedẽ. rñſiones.

ad rõnes ꝓceden.

magis haberet ronẽ effectus ⁊ vltimi quare ⁊c.
Similiter etiã ad alias rationes poſſet aliquid di-
ci ſicut via ſatis in ſequẽtibus apparebit.

Mẽs do- ¶ **Dico autem** q̃tum ad iſtũ articulũ
ctoris. ꝙ dictamen ſicut dictũ
eſt ſupra aliquãdo accipit̃ ꝓ habitu aliquãdo pro
actu aliquãdo pro obiecto. Et dico ꝙ i deſcriptio
ne legis nõ accipitur dictamen pro habitu nec pro
actu ſed magis pro obiecto cõplexo boni agibilis
vel mali fugiendi ſm rectã rationẽ. Unde lex pro-
prie eſt tale obiectum dictatũ ab intellectu practi-
co dicẽte hoc eſt faciendũ illud eſt dimittendum et
actus intelligẽdi legẽ vel habitus generatus ex ip
ſis nõ poteſt dici lex ꝓprie ⁊ formaliter. Ita ꝙ lex
eſt verũ agibile cõplexum ſe habẽs per modũ obie
cti ad ipſum intellectũ ⁊ patet tã de principio legis
q̃ de cõcluſione legis ꝙ ſunt obiecta ꝯplexa actus
intelligẽdi vel habit⁹ generali ex tali actu et ſicut
obiectum cõplexum eſt aliquid vel non eſt aliquid
extra actũ vel habitũ reſpectu legis eius ſic lex ip-
ſa poteſt dici eſſe aliquid vel non eſſe aliquid extra
actum vel habitũ intelligẽdi legem ſicut etiã prin-
cipium vel concluſio poteſt dici aliquid ſe tenẽs ex
parte obiecti ſuo modo extra actum vel habitũ ſi-
bi correſpondẽtem ex parte intellectus vel ſaltẽ nõ
idem cũ actu vel habitu ipſo vt patet. Nec oportet
ꝙ ſit aliqd in re extra intellectũ ſicut etiã nec opor
tet ꝙ obiectũ intellectionis ſimplicis ſit aliquid ex
Reſolu. tra intellectũ in re licet non ſit ipſa intellectio: ſed
obiectum eius. ¶ Sic dico in propoſito de lege q̃
eſt obiectum cõplexum actus intelligendi ipſam q̃
eſt actus pertinẽs ad ſecundam operationem intel
lectus quando apprehenditur ſm ſe aliqua propo
ſitio legis vel eſt etiam actus pertinens ad tertiam
operationẽ quando eſt actus deductiuus cõcluſio
nis legis ex principio legis. ¶ Ex his cõcludo ꝙ
non oportet legem id qḋ eſt formaliter eſſe aliquid
reale poſitiuum inherẽs menti hominis vel exiſtẽs
in mente habẽtis legem vel ſcientis ipſaꝫ ſicut nec
propoſitionẽ ipſam ſed potius ſi eſt aliquid eſt ens
rationis ⁊ propoſitio complexa eſt ens rationis et
cetera talia licet actus vel habitus intelligendi le-
gem bene ſit aliquid reale ſicut in deo ſapientia di-
uina vel prudẽtia ⁊ actus ſuus intelligẽdi ⁊ i crea
tura habitus vel actus qui dicunt in mente aliqua
accidẽtia poſitiua abſoluta. ¶ Ex quo patet ꝙ ar
gumẽta aliorum primũ ⁊ ſecundum nõ concludũt
contra primos ſed tertium bene cõcludit q̃tum ad
hoc ꝙ oportet legem tenere ſe ex parte obiecti. Ul
timũ vero argumẽtum eodem modo poteſt euadi ſi
cut primũ ⁊ ſecundum. ¶ Sic ergo apparet quid
eſt lex ⁊ ꝙ ſe tenet ex parte intellectus ⁊ per quem
modum quia per modum obiecti non per modũ ha
bitus vel actus vel potentie: et hec de primo arti-
culo principali.

legis an- ¶ **Quãtum ad ſecundum ar-**
tique ⁊ no ticulũ. Lex moſayca que dicitur lex antiqua ⁊ lex
ue acce- chriſti que dicitur lex noua. ¶ Uno modo poſſunt
ptiones accipi ſm eſſe qḋ habent ⁊ habuerunt in mente le-
giſlatoris eterni ſcꝫ dei ⁊ ſic nulla earum eſt noua
vel antiqua ꝓprie accipiendo ſed vtraqꝫ eterna eſt
tanq̃ partialiter vel quaſi contenta in lege eterna
dei que omne agibile vel fugibile ſm rectam ratio
nem cõprehendit: ideo etiam lex nature partialiter
in lege diuina continetur ſicut dictũ eſt ſupra ⁊ q̃-
tum ad tale eſſe eſt eterna ſicut ⁊ obiectum a deo in
tellectum eſt ab eterno. ¶ Secũdo modo poſſunt
accipi iſte leges vt tradite ſunt in ſcripto vel i ver
bo primo et primis recipientibus ipſas ⁊ ſic tã que
libet earũ antiqua dici poteſt. Multa eñ fluxerũt
tẽpora a traditiõe vtriuſqꝫ licet moſayca multo ſit
antiquior: ⁊ ideo in comparatione ad moſaycã po
teſt dici noua ⁊ quelibet in ſua prima traditiõe po
terat dici noua: lex tamen chriſti noua dicitur ſpe-
cialiter quia poſt ipſaꝫ nõ ſuccedet alia nec aliqua
in qua ſit ſalus ſucceſſit poſt eam. Et ſic lex moſay
ce non poteſt dici noua: vt patet. ¶ Similiter etiã Lex na-
lex nature q̃tum ad eſſe qḋ habet in mente creatu- ture.
re rationalis vel intellectualis potuit dici noua in
principio creature ⁊ modo bene antiqua poteſt di-
ci licet quotidie innouetur in creaturis rationalib⁹
vel intellectualib⁹ que quotidie in generationib⁹
hominũ de nouo creantur cuiuſmodi ſunt aĩe hu-
mane ⁊ ſic etiã quotidie innouat̃ lex antiqua moy-
ſi ⁊ lex chriſti in cordibus ſuſcipientium eas de no
uo ſicut patet. ¶ Hoc premiſſo dico ꝙ lex antiqua quid lex
moyſi totalis dicitur omnia obiecta preceptorũ et vetus.
aliorum ſcriptorum in libris moyſi que per ſe ꝑti-
nent ad agibilia ⁊ quorum noticia directiua eſt vo
luntatis in agẽdo aliquo vel fugiendo ſm ꝓcepta
moralia iudicialia ⁊ cerimonialia illius legis.
¶ Lex vero xp̄i dicitur omnia illa talia q̃ in euan- quid lex
gelio continẽtur ſiue vt precepta ſiue vt conſilia et noua.
omnia queciqꝫ erant moralia illius antique legis
et ſi qua nõ in propria forma forte explicẽtur et ſi-
militer omnia que ex traditis in euangelio ⁊ illis q̃
bus ex euangelio ꝙ modo cadant ſub lege ſaluãdo
rum cuiuſmodi ſunt ſacramenta ⁊ huiuſmodi. Et
tunc dicitur ꝙ lex noua tota in veteri lege contine
batur ſed non implicite ſicut tradita eſt a Chriſto
et apoſtolis diuulgata ſed magis implicite ſaltem
q̃tum ad multa in figuris et verbis obſcuris licet
multa explicarentur in ea. Ita ꝙ lex noua ab anti
qua non diſtinguitur niſi ſicut explicita ab implici
ta ⁊ perfecta ab imperfecta ſm Auguſtinum con-
tra aduerſarium legis ⁊ prophetarum ⁊ hoc q̃tuꝫ
ad moralia. Cerimonialia enim illius antique le-
gis ceſſauerunt in noua ⁊ iudicialia q̃tum ad mul
ta ſed moralia remanſerunt modificata amplius ⁊
determinata per xp̄m. Poteſt dici tamen ꝙ oĩa
illa euacuata veteris legis aliquid perfectionis ſi-
gnificabãt futurũ in lege noua ⁊ ſic illa adueniẽ-
te debuerunt ceſſare: quia lex noua in illis non con
tinebatur niſi ſicut ſignificatũ in ſigno ⁊ figuratuꝫ
in figura ⁊ lux in vmbra. De ambabus vero tã mo
ſayca q̃ euangelica. Dico ꝙ continẽtur quaſi par-
tialiter in lege eterna mentis diuine que oĩa agibi
lia comprehendit ⁊ ad omnia ſe extendit tanq̃ lex
vniuerſalis ⁊ iſte tanq̃ leges particulares ad que-
dam ⁊ non ad omnia ſe extendentes ⁊ ipſam diui-
nam legem non adequantes. Similiter dico de le-
ge nature mentis create. Hec de ſecundo articulo
principali.

¶ **Quantum ad tertium arti-** ꝙ lex no
culum. An ſcilicet lex noua ſit grauior ad obſeruã ua ſit le-
dum q̃ lex antiqua dico abſolute ꝙ nõ. Tum quia uior anti
pauci oĩa ſine cõparatione habet precepta. Intel- qua.
lige de lege noua ſm ꝙ inuenitur tradita a chriſto

Nō multa precepta valde addita ſunt a rectoribus populi chriſtiani ad que illi qui viuunt ſub lege noua obligātur. Unde illa fuit onus importabile propter multitudinem preceptorum. Onus inquit Petrus qđ nec nos nec patres noſtri portare potuim⁹. ¶ Cum quia motiuum obſeruationis noue legis eſt amor. Motiuum vero antique legis obſeruatiōis fuit timor quaſi ſeruilis amiſſionis ſcilicet bonorū temporalium. Facilius autem fit quod fit ex amore licet ſm ſe τ ex parte ſui ſit difficilius τ pfectius vel magis arduum q̄ illud quod ex timore. Unde ſm Auguſtinum breuis diſtinctio legis τ euangelij timor et amor. Unde licet aliqua ſint contēta explicite in lege noua difficiliora vt credere trinitatē et diligere inimicū τ huiuſmodi q̄ in lege antiqua tamen iſta facilior eſt. Cum quia etiā lex noua habet multo pfectiora auxilia et remedia q̄ antiqua. Habet enim perfectiorem gratiā τ perfectiora ſacramenta que ipſaȝ efficiunt ex opere operato non ex opere operantis ſolum ſicut ſacramenta veteris legis quare τc̄. Et q̄tum ad omnia iſta dicit Chriſtus. Jugum enim meum ſuaue eſt τ onus meū leue. Hec de tertio articulo principali.

Petrus

Auguſt.

Chriſt⁹.

ad pnci. argumē.

¶ Ad primum principale concedo q̄ lex formaliter accipiendo ipſam non eſt habitus ſed magis aliquod obiectum complexum ſicut oſtenſum eſt ſupra. Utrum autem habitus cognitiuus talis obiecti ſit fides reſpectu legis diuine ſiue fides adquiſita ſiue infuſa et reſpectu legis nature vel etiam talis habitus ſit prudentia nō intromitto me modo. Probabiliter tamen poſſet dici eſſe fides adquiſita vel etiam prudentia quoquo modo. ¶ Ad ſecundum concedo q̄ non eſt actus: quia actu tranſeunte lex poteſt manere habitualiter in mente ſicut etiā propoſitio aliqua. ¶ Ad tertium dico q̄ lex non eſt obiectū legis ſed magis habitus vel actus cognitiu⁹ legis. Et dico q̄ lex obiectum complexum eſt ad moduȝ propoſitionis qđ quideȝ formatur de bono vel malo ſicut propoſitio aliqua formatus de ſubiecto enunciando ſeu affirmando vel negando p̄dicatum de ipſo ſicut de deo ſimplici termino formatur vna lex q̄ deus eſt colēdus a creatura τ vere colendus: quia ſicut tractat in hoc tertio. Ipſe eſt deus τ dominus Jeſus chriſtus mediator dei τ hominū et humani generis reparator ſm diuitias gratie ſue ſm quam obſeruari poſſunt meritorie precepta et conſilia legis ſue. Qui cuȝ deo patre τ ſpiritu ſancto viuit τ regnat deus benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Deuota cōcluſio operis.

¶ Hic finem accipiunt ingenioſiſſime Queſtiones F. Joannis de Baſſolis minorite: Theologi p̄fundiſſimi ſup Tertiuȝ ſentētiarū: Nup vigilāti cura(vt intuēti:ac intelligēti videre eſt)caſtigate:τ priſtine itegritati reſtitute. Parhiſius(ſed nuſq̄ antea)impreſſe: Arte quidem et ſolertia Nicolai de Pratis fideliſſimi calcographi. Sumptibus autem honeſtorum Bibliopolarum Franciſci Regnault:τ Joannis Frellon. Anno xp̄i omnium redemptoris. Milleſimo quingenteſimo decimo ſexto: idibus Januarij Sole aquarij gradum ſecundum cum parte.xxxviij.tertij occupante.

Laus Jeſu.

Marceſcit ſine aduerſario virtus.

Finis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE